İNGİLİZ YARIŞ ATLARININ ATASI

TÜRK ATI

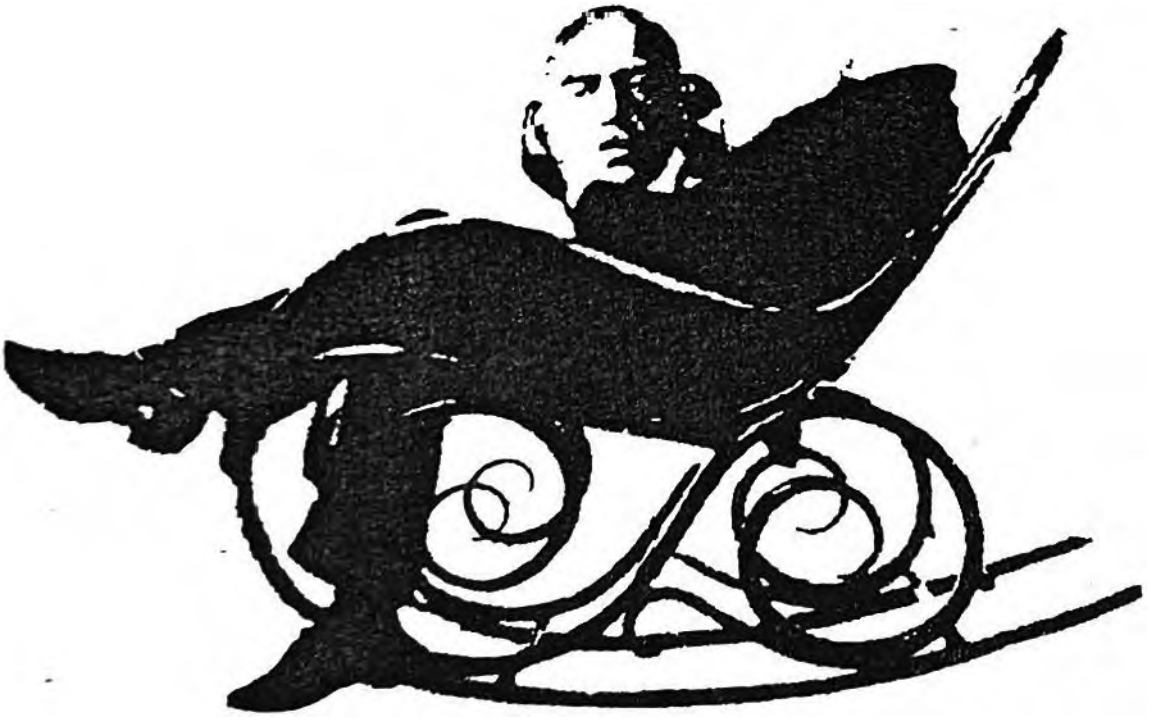
JEREMY JAMES

3. Baskı

YAYINLARI

bazıları
kitap
sever

ROMAN DİZİSİ

kitap
deyince

YAYINLARI

Çatalçeşme Sokak No: 54 K:2 34110 Cağaloğlu / İstanbul
Tel.: (0212) 526 89 17 - 526 89 18 Fax: (0212) 526 89 19
e-mail: bilgi@eyayinlari.com www.eyayinlari.com

JEREMY JAMES

TÜRK ATI

Çeviren
Neşe Olcaytu

Jeremy James

1949 yılında Kenya'da doğdu. Royal Agricultural College, Cirencester ve Galler Üniversitesi'nde öğrenim gördü. Hayatının büyük bölümünü Afrika ve Ortadoğu'da atlar ve büyükbaş hayvanlar üzerine çalışarak geçirdi.

Türkiye'den Galler'e at sırtında yaptığı yolculuğunu anlatan ilk kitabı Saddletramp'ı 1987'de yazdı. Doğu Avrupa'daki komünizmin çöküşünü at sırtında izleyip Vagabond adlı kitabı yazdı ve yine doksanlı yılların başında, çeşitli gazete ve dergiler için Türkiye muhabirliği yaptı. 1992 yılında Uluslararası Atlan Koruma Derneği, James'i derneğin hikayesini yazmak için görevlendirdi ve Debt of Honour adlı kitap ortaya çıktı. Bu çalışmada Balkan Savaşları'ndaki Lipizan atlarını ve bir Bosna damızlığı olan Hergela Vucijak'ı inceledi.

Doksanlı yılların sonlarında Uluslararası Atları Koruma Derneği'nde, atların kesimde kullanılmasına karşı düzenlenen kampanyada baş danışman olarak görev aldı, bu da Avrasya'da nesli tükenen birçok at cinsi hakkında bilgi sahibi olmasını sağladı.

Jeremy James hâlâ Galler'de yaşıyor ve hayatını yazarlık yaparak sürdürüyor.

TÜRK ATI
JEREMY JAMES

Çeviren
Neşe Olcaytu

Kitabın Özgün Adı
The Byerley Turk

Merlin Unwin Books Ltd., 2005
Basımından çevrilmiştir.

Yayın Hakları
© Merlin Unwin Books Ltd., 2005
E Yayınları, 2006

Kapak Fotoğrafı
Caroline Norris
Definite Article

Kapak Resmi
Jozef Brandt
Fight over Turkish Standard

Yayına Hazırlayan
Taylan Atay

Kapak Düzenleme
Cenk Gümüşçüoğlu

Baskı ve Cilt
Özener Matbaası

Birinci Basım: Ekim 2007
İkinci Basım: 2008
Üçüncü Basım: 2011

ISBN 978-975-390-213-7

Sertifika No: 10763

JEREMY JAMES

TÜRK ATI

YAYINLARI

"... At, yaşamdır. İnsanoğlunun ruhudur, serveti ve dostudur. Sıcak soğuk demeden insanın yanındadır. Atın sahibi onun hızına, yüreğine güvenir ve onun bedeninin ritmini içinde hisseder, onun geniş dünyasına kendini bırakır.

Atının gördüğünü görür -çok uzak mesafelere kadar..."

"... İnsanlar tarihi unutuyor ya da reddediyor. Onlar bizim doğudan gelen atalarımızın atlarıdır. Şu bulunduğumuz topraklardan Çin'e kadar bizim dilimiz konuşuluyor. Atlarımız da, o atalarımızla birlikte buralara kadar gelmiştir. Hepsi bizim atlarımızdır. Türk atları. Safkan Türk atlarımız buralarda Germiyan ve Türkmen atlarıyla Ermeni, Kürt, Anadolu atlarıyla karışmıştır. İşte, bu Karaman atımız Anadolu'nun bize verdiği bir armağandır! ..."

İÇİNDEKİLER

Teşekkür ---- 9
Giriş - Ahmet Paşa ---- 17
1- Safkan ---- 23
2- Seyis ---- 31
3- Bir Çift Tay ---- 43
4- Zorlu Eğitim ---- 59
5- Baş İmrahor Süleyman Kahya ---- 75
6- İki Yürek, İki Beyin, Tek Dilek ---- 85
7- Rüzgarla Gelen İşaretler ---- 93
8- Düşmanımın Düşmanı Dostumdur ---- 123
9- Uzun Yürüyüş ---- 131
10- "Ateş!" Emri ---- 153
11- Viyana Ormanları ---- 161
12- Polonya Ordusu ---- 181
13- Zafer ve Felaket ---- 191
14- Barış ve Savaş ---- 201
15- Buda'nın Düşüşü ---- 223
16- Asla Geri Dönülmeyecek Topraklar ---- 251
17- Osmanlı Tepelerinden İngiltere Kıyılarına ---- 267
18- Byerley Satılıyor ---- 291
19- Tehlikeli Bir Adam ---- 315
20- Seyis Kayıplara Karışıyor ---- 331
21- Denizatları ---- 345
22- Dundalk'a Varış ---- 359
23- Bir At Yarışı ---- 369
24- Boyne Savaşı ---- 375
25- Kralların Atı Atların Kralı ---- 391
26- Aughrim Kalesi ---- 409
27-Teslim Bayrağı ---- 419
28- Asalet ve Sadakat ---- 423
29- Uzaklarda Bir Yer ---- 433
Sonsöz ---- 441
Notlar ---- 443
Kronoloji ---- 465
Kaynakça ---- 467

TEŞEKKÜR

Bu kitap, uzun bir yolculuğun sonunda ortaya çıktı. At üzerinde geçen bir yolculuk... Ve yaya olarak, dostlarla akademik ortamlarda, yıllar süren bir yolculuk. Kütüphanelerden müzelere, askeri karargahlardan savaş meydanlarına uzanan bir yolculuk. Byerley Turk ve sahibiyle ilgili bilgi toplamak hiç kolay olmadı.

Bölük pörçük, tek tek araştırmalarla ve kurcalamalarla bir satır oradan, bir paragraf buradan, koskoca bir sayfadan bir iki ayrıntı ya da tek bir sözcük edinerek belgeleri bir araya toplamaya çalıştım: Bir yerde duyduğum bir öykü, bir yerde bulduğum bir mektup ya da bir karalama; bazen yoldan geçen bir atlıdan dinlediğim bir anı; tamamen rastlantı sonucu üzerinde bir belge taşıyan bir yolcudan aldığım bir kağıt parçası. Bu kitapla ilgili bilgiler hep böyle azar azar, parça parça elime geçti.

Bir merakla başlayan bu yolculuk beni denizaşırı ülkelere itmişti. Önce atla Türkiye üzerinden, Bulgaristan, Sırbistan, Romanya, Macaristan, Avusturya, Almanya, Belçika, Fransa ve sonra tekrar kendi İngiltere kıyılarımdan arabayla İrlanda'ya kadar bir turu tamamladım. Bütün bu yolculuğum boyunca, dil açısından da karşılaştığım sorunlar oldu -hele hele Osmanlı kaynaklarında, Arap yazısıyla ve Osmanlıca yazılmış kaynaklarda çok zorlandım. Bunun dışında Leh, Alman, Latin dillerinin yanı sıra bir de saray Fransızcası gibi ağdalı, eski dillerle boğuştum.

İngilizce elyazmaları bile çözemiyordum. Kew'de* Ulusal Kayıt Ofisi'nde Villier'in 17. yüzyılda yazdığı *Masters of the Horse Accounts* adlı kitabını okumaya çalışırken, bir haftanın sonunda ellerim boş, sadece çaresizlikle dövünüp durdum. Kitaplar çok güzeldi; süslemelerle, elde işlenmiş deri kaplarıyla onlara dokunmaya kıyamıyordum. Zaten tek sözcüğünü de okuyamıyordum!

---

* Güneybatı Londra'da bir bölge.

Ama zamanla bu belgeleri okumayı öğrendim -bir tarihçi olduğumu iddia etmiyorum, tabii.

London Port baskılarıyla çok mücadele ettim. Doğrusu bu kitaplara gömülmüş birini hiç de kıskanacağımı sanmıyorum. Kitapların her biri yaklaşık otuz santim kalınlığında, birer ton ağırlığındaydı. Okuduğum her sayfanın yarım satırını anlayabildiğim zaman kâr sayıyordum.

Yine de bu kitabı yazmanın bana kazandırdığı ayrıcalıklar için memnunum. İngiltere'de, Avrupa'da, Türkiye'de muazzam kütüphanelere girebilmek ve oralarda oturabilmek ayrıcalığı, belki bir akademisyen için sadece bir görevdir ama benim için büyüleyiciydi. Elle yazılmış o sayfaları açarken, ister Bodleian'da olsun ister York Kilisesi'nde olsun, hat sanatının güzelliği karşısında soluksuz kaldım -özellikle Osmanlı hat eserlerini sözcüklere dökemeyeceğim bir mutluluk ve keyifle izledim. Bütün bunlar benim için inanılmazdı.

Ulaştığım bu belgeler, adeta yaşayan belgelerdi; her biri gözümün önünde canlı sahneler yaratıyordu. Byerley Turk, Avrupa'nın bir ucundan diğerine savaşlarla ve yolculuklarla ilerlerken, insan yaşamlarında bedeller ödeniyordu. Krallıklar düşüyor, on binlerce kadın, erkek, çocuk ve at ölüyordu.

Kitabımda bana yardım eden pek çok kişiye teşekkür etmek istiyorum: Öncelikle, Long Riders' Loncası'ndan CuChullaine ve Basha O'Reilly'ye birkaç cümle ayıracağım: Sürekli desteğiniz ve beni dünyanın dört bir tarafından eski kitaplar, elyazmaları gibi başvuru kaynaklarıyla donatmak için ayırdığınız uzun zamanlara müteşekkirim. Sizlerin bilgi ve görüşleriniz, teşvikleriniz ve konunun zorlukları karşısındaki sabır ve anlayışınızla bütün bu bilgileri kağıda dökebilmem için yardımlarınız benim için tarif edilemeyecek kadar değerliydi. Kalbimin derinliklerinden teşekkür ediyorum. Sizler iyi birer dostsunuz. Sizler olağanüstü insanlarsınız.

Kentucky Üniversitesi Kütüphanesi'nden Kath Pinnervaria'ya, anlaşılması çok zor başlıklarla ilgili kaynaklar bulması konusunda çok teşekkür ediyorum: Her birini çözmek zordu ama son derece sağlam ve ayrıntılı bilgilerdi. Gittiğim tüm ülkelerde bana çok nazik davranarak yardımcı olan kütüphane görevlilerin hepsine ayrı ayrı teşekkür etmek istiyorum. Bodleian, Oxford, Duke Humpries kütüphanelerinin, British Library -tüm okuma odaları- görevlileri, York Kilisesi'nin tüm personeli, Lyme Regis'teki kütüphanesiyle Northallerton Arşiv ve Kayıt Ofisi çalışanları bu listenin içinde yer alması gereken kişilerdir. İstanbul Beyazıd Kütüphanesi'ndeki tatlı ve güler yüzlü üç genç bayana da günlerce eski Türk atları konusunda yaptıkları araştırmalar için teşekkür ediyorum.

İstanbul Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi öğrencileriyle kütüphane görevlilerine aynı şekilde teşekkür ediyorum. İstanbul Jokey Kulübü'ne de ellerindeki çok değerli kitap koleksiyonlarını bana sundukları için teşekkür ediyorum.

İrlandalı at yarışı muhabirlerinden Tony Sweeney'e -benim gibi sıradan bir at meraklısına- 1720 baskısı değerli kitaplarını karıştırmama izin verdiği için kibarlığı ve bana kazandırdığı inanılmaz bilgiler için teşekkür ediyorum. Belfast'ta Linen Kütüphanesi'nden Matthew Gammon ile John Kilen'i, yine Belfast'ta Kew ve Halk Arşivlerini açan tüm görevlileri Tanrı korusun.

Dublin Ulusal Kütüphanesi ile aynı sokağın köşesindeki Newspaper Kütüphanesi çalışanlarının benim için bir cumartesi günlerini feda ederek gösterdikleri olağanüstü çaba ve iyi niyetleri için ayrıca teşekkür borçluyum. Çok ama çok teşekkürler.

Bu kitapta adı geçen tüm savaş meydanlarında benim için bilgi sunumları yapan herkese de aynı duygularımı iletiyorum.

Uzmanlık, her zaman hayranlık duyulacak bir üstünlüktür. Bu anlamda, Aising MacMahon'a, Boyne Savaş Alanı'ndaki bilgileri, Boyd Rankin'e silah ve toplarla ilgili gösterilerine ve Lynn'e savaş sırasında atlarla ilgili verdiği konferansa teşekkür ederim. Harikulade şeyler yaşadığımı hissediyorum.

Julie Cruise, Aughrim Savaşı'yla ilgili olarak başka hiçbir şekilde elde edemeyeceğim bilgiler sağladığın için teşekkür ediyorum.

Knightondaki yerel kütüphanecim Jan Watkins'e bitmek tükenmek bilmeyen sorularıma yanıtlar bulduğu için, Forest Anderson'a da askeri araştırmalarımda çok eski zamanlara dair bilgiler topladığı için minnettarım.

Nigel Walker, sana da, 17. yüzyıl Kraliçe Dowageer Alayı'yla ilgili yardımların için teşekkür ediyorum.

Özlem Direk, Barbaros Bostan ve Aziz Özben'e Türkçe'den çevirileri için minnettarım.

Byerley Turk'ün soyunun nasıl devam ettiği konusunda Anne Peters'ın sağladığı veriler, benim için çok değerliydi. Caroline Anne Baldock'a Atlantik Okyanusu'nu Golden Hinde ile geçişini anlattığı, henüz yayınlanmamış kitabından bana aktardığı anıları ve bu deniz yolculuğuna dair belgeler için teşekkür borçluyum.

Caroline'e ayrıca, safkan Turan atları konusunda verdiği bilgiler için teşekkür etmek istiyorum. Senin bilgin ve bilgeliğin benim için hiçbir şeyle ölçülemeyecek kadar yararlı oldu.

İran'dan Louise Firuz'a, Türkmen halkları ve atlarıyla ilgili derin bilgiler için teşekkür ediyorum. Bir dahaki sefer viski benden olacak, şimdiden söyleyeyim! Robin Campbel'in kendine özgü yaklaşımı içinde, tam olayın üzerine parmak basmasıyla en sağlam ve gerçek verilere ulaştım.

Bayan K. Haralambos'un 1989 yılında yayınlanmış olan *Byerley Turk* adlı muhteşem kitabını ilgiyle okudum ve benim kitabımdan farklı olarak, Byerley Turk'ün yarış yaşamını ele alan bu kitaptan çok yararlandım. Daha çok Byerley Turk'ün tarihsel sürecini incelediğim kitabımın bıraktığı yerden bir serüveni tamamlayan, bütünleyici bir yapıt olduğunu düşünüyorum.

Yıllarca hizmet verdiğim Uluslararası Atları Koruma Derneği'ne bir ömür boyu şükran duyacağım. Onlar sayesinde, tüm dünyayı gezdim.

Bir beslenme uzmanı olarak dünyadaki at cinsleri ve doğal ilaçlar konusunda çok bilgi edindim. Ama sonunda zorlu bir olaya çattım ve bazı şeyleri o zaman öğrendim. Bizim alanımızın tamamen dışında, mezbahalara gönderilen cins atların yol üzerinde yiyecek ve su için durdukları yerlerde bulunduğum sırada, bu olayları gözlemledim. Benim için bir cehennem azabıydı. İtalyanlar'ın hiçbir ayrım yapılmaksızın tüketici pazarlarına sürdükleri atlarla ilgili bu olay çok uzun bir hikayedir.

Uluslararası Atları Koruma Derneği aracılığıyla, kitabım için gerekli bilgiler edindim. Dernek Başkanı Tuğgeneral John Smales'in 17. yüzyıldan Byerley Turk'e ait bağlantıları olduğunu keşfettim. Çalışmalarım sırasında, konseyden diğer isimlerle de karşılaştım. Maitland Carew, Fenwick, Villiers, Gilbey ve daha birçok isimle bu bağlantıları pekiştiren bilgiler sağladım.

Bir şey daha vardı: Byerley Turk'ün pek çok tablosunun yapılmış olması beni çok etkiledi. Bu muhteşem atın beş tablosunun izini bulmak hiç kolay olmadı. Derneğin konsey üyelerinden yardım istedim. Her biri, bu tür bir kaynağa ulaşabilecek büyük ve önemli kişilerdi. Ve de ulaştılar.

Albay John Sharples'e, tahmin ettiğim adreste tablolardan birinin izini sürdüğü için minnettarım. Sağ olsun. Byerley'in torunları İskoç Kraliyet kır atları, Robert Byerley'in 1689-90 yılları arasında başlattığı bir geleneğin devamı olarak karşımıza çıktı.

Ve asla unutmayacağım, şerefle anacağım bir isim de Albay George Stephen'dır; birlikte çalışmaktan büyük bir zevk aldığım bir kişi olarak kendisine teşekkür ediyorum. Eski dernek başkanı Dr. Douglas Munro ve yeni dernek başkanı Tuğgeneral John Smales'e burada teşekkürlerimi iletmek istiyorum.

Sırbistan ve bir zamanlar Byerley Turk'ün ayak bastığı Belgrad Kalesi'nde bize rehberlik yapan Veteriner Subay Milos Pavlovic'e de teşekkür ediyorum. O zamanlarda Padişah'ın kızının arazileri hakkında verdiği bilgiler ve benim yüzümden katlandıkları için kendine ayrıca teşekkür borçluyum.

Bu kitaptaki serüvenim boyunca bana ve atlarıma katlanan herkese minnettarım. Atlarla ilgili olarak, yeri gelmişken, Viyana'da 1683 yılında Karster (Katana) atlarının kentten çıkarılışıyla ilgili bilgi edindiğim Lipizzaner Müzesi'nin katkıları için de teşekkür ediyorum.

Merlin ve Karen Unwin'e bu kitabın hazırlanışı süresince destekleri için teşekkür ediyorum. Özellikle kitabın tesliminde aylarca geciktiğim dönemde, bu kitabın boyutunu kavrayarak, bana verdikleri destek benim için çok önemliydi. Sizlerle çalışmak büyük bir keyifti. Yaptığım işe duyduğunuz saygı ve ilgi, itici gücünüz benim için çok değerliydi.

Jo Potter ile Gillian Biswell'e de, Merlin-Unwin Yayınevi'nde benim adıma çıkardıkları işler için teşekkür ediyorum.

Helen Bradbury, sana da desteğin için sonsuz bir minnettarlık duyacağım. O zor günlerimde yanımdaydın. Artık başaramayacağımı düşündüğüm ve mücadele edemediğim anlarda verdiğin güven duygusu, benim için hayati bir önem taşıyor. Bir yazar olarak sen de çok iyi bilirsin ki, iyi ifade edilmiş bir çift söz, boş ve umutsuz sayfaları doğurgan bir bereketliliğe dönüştürebilir.

Bir çok kişiye de, bana sağladıkları fotoğraflar için teşekkür etmek istiyorum: John Batty (Royal Scots Dragon Guards, Carabiniers ve Greys) Ray Carroll (Kildare Hotel & Country Club, İrlanda), Caroline Norris (Morristown Latin Stud.'un sahibi ve Definite Article fotoğrafları için).

Son olarak da, bu kitap yolculuğumun büyük bir kısmında yanımda olan iki dostuma teşekkür etmek istiyorum. Doğudan batıya hep yanımda bulundukları kadar, ülkeme döndüğümde her günümü paylaştığım bu iki varlık, yalnızlığımı bana unutturdu. Yazı yazmak yalnız yapılan bir iştir ama ben şanslıydım çünkü onlar vardı: İki yaşlı at olan Gonzo ve Karo, her günümü dolduruyordu. Onları yürüyüşe çıkarmam gerekiyordu ve bunun için onların yanımda oluşuna şükrediyordum; yoksa bilgisayarımın başından kalkamazdım.

Onlara bakmam için beni zorlayan iki dostum sayesinde, bu kitabı yazdığım aylar boyunca ayakta kalabildim. Her gün onları talim yürüyüşlerine çıkarmak benim için bir görev haline gelmişti ama hepsi bu değildi: Onlar benim önümde birer örnekti. Atlarla ilgili gözümden kaçabilecek pek çok ayrıntıyı onlar sayesinde yakaladım. Bana yazdığım kitabın bir atla ilgili olduğunu hatırlatan onlar oldu. Bir tarihi arkasına almış bir at.

Aşırı duygusallığa girmemek için elimden geleni yaptım. Atı bir at gibi görmeye gayret ettim. Damızlık atlar konusunda bazı ayrıntıları atladım. Yoksa kitap bir pornografi kitabına dönebilirdi. Aygırlar, onları idare etmesini bilmeyenlere karşı, pek kendilerini tutmazlar ve çoğunlukla insanı utandırırlar -hem de en yanlış zamanda. Ama her şeyi de atlayamazdım, sadece onların sapkınlık eğilimlerini gün be gün aktarmadan es geçtim.

Bu konuda bir yanlış ya da sizleri düş kırıklığına uğratan bir başka yanlış yaptıysam, kendimden başka kimseyi suçlayamam.

Jeremy James
Temmuz 2005

GİRİŞ

AHMET PAŞA

TÜRKİYE
1987

Yaşlı at uyuyordu: Başı önüne düşmüş, gözleri kapalı, kulakları sarkmış.

Akşamüzeriydi; saat beş buçuğu biraz geçmişti. Kavurucu bir sıcağın ardından güneş nihayet gücünü yitirmiş, batmak üzereydi. At yorgundu, her tarafına konan sineklerden usanmıştı ve artık evine dönmek istiyordu.

Bütün gün harıl harıl çalışmıştı; Çal'da kereste, çimento, kum ve taş yüklü demir tekerlekli at arabasıyla malzeme taşımıştı. Nihayet paydos saati gelmişti.

Ve işte, arabasının demir mili üzerine yığılıp kalmıştı. Yelesi çamur içinde, kuyruğu tel tel ayrılmış, birbirinden farklı kesilmiş dörtnalı havada ve koca göbeği yayılmış haldeydi.

Sahibi Zoran, onun için 375.000 Türk Lirası istiyordu -400 dolar kadar bir miktar. Bunu karşılayabilirdim. Fiyatı kabullendiğimi ifade etmek üzere uzanıp atı okşamak istedim. Hemen kulaklarını dikti ve upuzun sarı sarı dişlerini gösterdi. Bacağından tutacak oldum, kötü kötü baktı. Sırtını sıvazlayayım dedim, silkelendi. Lanet bir yaşlı at! Ama tuhaf bir yanı vardı -tarif edemeyeceğim bir özellik, bilemiyorum. Belki, siz bilirsiniz. Barakaların kızgın teneke damlarının arkasından güneş kaybolurken, Zoran'ın eline parayı saydım. O da, kollarını iki yana açarak atını bana devrettiğini ifade etmeye çalıştı. Ahmet Paşa'nın sahibi artık bendim.

Zoran hemen o anda attan kurtulmak istiyordu. Ahırında bir gece daha yatmasına tahammülü yoktu. Hayır! Derhal oradan çıkacaktı! Onu hemen götür! Derhal!

Doğal olarak at da, oradan gitmek istemiyordu. Öyle ya, hiç tanımadığı pembe suratlı bir yabancıyla nereye gidecekti? Adamın dilinden de anlamıyordu. Cehenneme kadar yolun var, ben uyuyacağım!

Ahmet Paşa'yı yeni eyeriyle ve yeni heybeleriyle kasabanın sınırına götürene kadar halkın eğlencesi oldum. Hayvanı itip kakarken yediğim çifteler Çallılar'a uzun bir süre gülecekleri malzeme olmuştu.

Güneşin son ışıklarıyla atın başına bir örtü atıp onu kandırmayı denedim. Atına binmiş eşkin gider görünmeye çalışan kovboyla dalga geçen halkın alaylı gülüşmelerini duymasın diye.

Çal'ın iyice dışına çıkıp kasabanın ışıkları görünmez olana kadar da örtüyü başından kaldırmadım.

Sonunda örtüyü kaldırırken, atı kendi etrafında döndürerek yönünü şaşırtmaya çalıştım. Zaten o arada ipler çözüldü ve örtü kayıp yere düştü.

Bundan sonra hayvanın güvenini kazanmam epeyce zaman aldı. Ve bu arada beni süründürdü diyebilirim.

Anadolu platosu muhteşem bir yerdir: Yüksek ve rüzgara açık uçsuz bucaksız topraklarda inci gibi bembeyaz evleri, istiridye kabuklarından kasabaları içinde barındırır. Dolana dolana Ege'den denize dökülen Menderes Nehri'nin kıyılarında kavaklar, yer yer gül bahçeleri ve zeytinlikler uzanır. Ahmet Paşa sarp kayalıklarda şöyle bir durup geriye doğru bu tabloya baktı. Beni henüz üzerine bindirmiyordu; yanında yaya olarak yürüyordum. Kocaman kapkara gözleriyle etrafa bakınırken bu topraklarda bulunmaya kendisinin benden daha çok hakkı olduğunu düşünüyor olmalıydı. Kulakları dikilmiş halde, belki yarım saat manzarayı beynine nakşeder gibi

izledi. Sonra duygu yüklü bir bakışla bana döndü. "Kim olduğumu görüyor musun, köylü parçası" der gibiydi. Kuyruğunu savurduğu gibi beni geride bırakıp tüm haşmetiyle dağlara tırmanmaya başladı.

Tertemiz, oksijen yüklü dağ havası ve baharın gür otlakları ona iyi gelmişti. Sürekli yürümek de öyle. Artık farklı bir hayvan olmuştu. Gözlerimin önünde yaşlı bir yük atından, güçlü bir aygıra dönüşmüştü adeta. Burnundan soluyan öfkeli ve gururlu bir tavırla sanki atalarının kanı damarlarını birdenbire doldurmuştu. Kasları sertleşip belirginleşmiş, göğüs kafesi genişlemiş, boynu dikleşmiş, gözlerine bir ışıltı gelmişti.

İçinde kaybolmak üzere olduğumuz dünyaya meydan okur gibi tepeden göklere doğru kişnemeye başladı. Ahmet Paşa hiçbir şeyi kaçırmıyordu -ne peşimize takılan tilkiler ne tepemizde uçuşan kartallar ne de kırlangıçlar, tek bir şey bile dikkatinden kaçmıyordu; sırtlarında koca kabuklarıyla yoluna çıkan kaplumbağaların ona göre inanılmaz bir yavaşlıkta mücadele etmelerini de tuhaf buluyor olmalıydı.

Ve Ahmet Paşa formuna kavuşmuştu. Hem de çok; öyle ki, aniden hızlanarak yularını çekiştirmesinden avuçlarım parçalanmıştı. Başını dizlerinin arasına sokarak yabani bir at gibi çılgınca bir iki mil koşuyor ve başladığı gibi aniden duruveriyordu. Ben kan ter içinde, yaralı ellerimle yulara yapışıp, tekrar bir başka yöne doğru adeta uçarak sürükleneceğimi hissederek boş yere bağırınıyordum. Beni bir bez bebek gibi oradan oraya savuruyordu.

Ve sonunda ona yetişemez oldum.

Aslında kaçmıyordu. Benden bir kol mesafesinde kuyruğunu sallaya sallaya keyifle yürüyor, iç geçiriyor, esniyordu; biraz yaklaşacak olsam ya da üstüne binmeye kalkışsam hemen geri geri kaçıyordu. Bunu bir oyun haline getirmişti. Saatlerce süren bir oyun.

O anlarda kafamdan kötü şeyler geçtiğini itiraf etmeliyim. Eğer bir tüfeğim olsaydı, onu vurmuş bile olabilirdim. Onu oracıkta, güneşin ve sineklerin insafına bırakıp, bir otobüse atladığım gibi kaç-

mayı çok düşündüm. Talihime lanet ede ede eve dönerdim ve bu defteri de kapatırdım.

Susuzluktan dilimin kuruduğu, bitkin ve yenik düştüğüm an geldiğinde "Yeter artık!" diye bağırıp yolumu değiştirdiğim çok oldu. Nereye gittiğimin önemi yoktu -eyerim, heybelerim, param pulum, pasaportum her şeyim ondaydı ama bu umurumda değildi.

Çaresiz, her seferinde pes ediyordum. Güçlü kuvvetli, gözleri ışıl ışıl ateşli bir at olup çıkmıştı. Beni dağ tepe demeden, bilinmeyen ıssız köylere doğru koşturuyordu. Elektriğin olmadığı bu topraklarda karanlık çökerken, kayıp bir küçücük köye daha varmış oluyorduk.

Bir ay kadar sonra Ahmet Paşa sakinleşmişti. İşte o zaman zeytinliklerin içinden ya da Anadolu'da neredeyse yok olmaya yüz tutmuş traverten kalıntılarının arasından uçarak yol alıyorduk. Çalıların arasından kuşlar kaçışıyor, aşağı vadilerdeki koyunların boyunlarına asılı çıngırak sesleriyle peşimizden koşan köpeklerin havlamaları bir an için kulağıma çarpıyor ve yok oluyordu. Otların arasında taş mezarlar, zarif sütunlar, muhteşem kemerler görüyorduk -kime ya da hangi döneme ait olduğuna dair bir tabela bile konmamış, nerede niçin durdukları bile bilinmeyen kalıntılar.

Ahmet Paşa'yla her şeyi paylaşıyorduk; dikenler vücudumuzu çizip geçiyor, onun dizginleri ikimizin de derisini soyuyor, güneş bizi kavuruyor, yağmur ve rüzgar yolumuzu kesiyordu; mis gibi kaynak sularından, yol boyunca önümüze çıkan yalaklardan ve kuyulardan kana kana su içiyorduk.

Yapayalnız dünyamızda yol almaya devam ediyorduk. İşte o arada bir şey dikkatimi çekti: Kaybolmuş bir miras! Zaman zaman karşımıza başka atlar da çıkıyordu ama hiçbiri özel değildi. Fuarlarda, ahırlarda ve gölgelik alanlarda pinekleyen atlar, bana bir zamanlar bu bölgelerde pek çok ataları bulunduğu duygusunu vermişti. Antik eyerler gördüm; üzerlerindeki desenler Batı'da hiç görme-

diğimiz birer gizle kaplıydı. Eski, paslanmış, çürümüş üzengiler, işlemeli İslam sanatlarının izlerini taşıyan çeşitli metallerden yapılmış üzengiler dışında, at başlıkları, koşum takımları buldum. Ve köylü kadınların at kılından örgü kurdeleler yaptığını gördüm. Hatta, tımar eldivenleri ördüklerini.

Bir akşam vakti, Ahmet Paşa beni çamurlu bir patikadan bata çıka bir köye getirdi. Derin bir vadiye kurulmuş, bir pus tabakası içinde gizlenmiş, yolu izi olmayan bir köy. Ahşap, minik evleri vardı. Kendimi bir başka dünyada kaybolmuş, terk edilmiş hissettim. Köyün kahvehanesinde atımdan indim. Her köyün bir kahvehanesi bulunurdu -yolu olmasa da.

İki yaşlı adam sessizce beni süzdüler. Köyün muhtarı bana geceyi geçirmem için yer yatağı yapılmış bir oda verdi. Bir ahıra konan Ahmet Paşa'nın da karnını doyurup suyunu verdiler.

Odama yerleşmeden muhtarı görmeye gittim. İki yaşlı adam loş bir köşede aralarında mırıldanarak bir şeyler konuşuyorlardı.

"İyi akşamlar" dediler. Müthiş bir ses ahengi olan melodik bir dilleri vardı. "At çok güzel."

O anda çok gururlandım. "Evet" dedim. "Çok güçlü. Ve kendi sezgileri var."

Bana iyi geceler dileyip ayrılırken, biri dönüp, "Bu bir Türk atı" dedi.

"Evet" dedim. "Çal'dan aldım."

Adam başını salladı. "Safkan değil."

"Ben de öyle!"

"Atın ruhu var. Cesur" dedi adam.

"Evet" dedim gülümseyerek. "Yara izlerini gösterebilirim."

"Bu cins bir at için normal." Adam el sallayarak gitti.

Türkiye'deki at gezintim, bir İngiltere yolculuğuna dönüştü. Aylar sonra Criollo* bir atla ülkeme vardım -Ahmet Paşa'yla değil.

Onu hiçbir zaman unutmadım. Onu düşünmeden tek bir günüm bile geçmedi. Dünyanın en mükemmel atı olabilirdi ya da en berbat atı.

Ama onda olan bir şey, artık günümüz atlarında görülmeyen bir şeydi: O kendi kendisinin patronuydu. Ahmet Paşa'ya asla sahip olamadım.

Onu korumamı sağladı.

Onu beslememi sağladı; suyunu vermemi ve Türkiye'de onunla gezmemi sağladı. Denize kadar beni sırtında taşıdı.

Aslında o bana sahip olmuştu ve ben bunu hep biliyordum.

Hiçbir şekilde zapt edilemez bir hayvandı; imkansız bir yaratık! Onun kişiliği, tutkuları ve ateşi vardı.

Onun yüreğindeki kıpkırmızı ve ateşli kan onun kaslarını titreten, burun deliklerini açıp kapatan, kulaklarını diken ve kapkara gözlerinin içini ışıl ışıl parlatan atalarının kanıydı. Belki yıllarca ihmal edilmiş, rastgele çiftleştirilmiş, saflığına gölge düşmüştü ama bu onun özünde hiçbir şeyi değiştirememişti. Ataları onun içindeydi -var güçleriyle ve gururla.

Yıllar içinde Türk tarihine merak saldım. Kütüphanelerin altını üstüne getirdim, tozlu raflardan kitaplar bulup çıkardım. Avrupa'da ve İstanbul'da üniversitelere başvurdum. Türk atlarıyla ilgili bir şey bulmak gerçekten de imkansızdı. Sanki tarih bu dönemi silmiş gibiydi. Ama o atlar hiç yok olmadı. Onlar hâlâ var.

Düşlerimde vahşi bakışlı, gururlu, kanı kaynayan, ateşli Türk atını hep görüyordum. Ok atan sürücüsüyle savaş meydanlarında öne atılan, koşan, dövüşen, coşan ve hâlâ ayakta kalabilen o atı.

Ahmet Paşa adındaki bu at, onlardan biriydi.

---

* Uzun mesafe yolculukları için uygun, oldukça güçlü bir at türü.

1

SAFKAN

Atı olmayan bir erkek, bir hiçtir.

Ateşin kıvılcımları karanlığa doğru uçuşarak çalıların üstünde havada asılı birer çift kırmızı göz gibi parıldıyordu. Gökyüzünde sapsarı bir ay vardı.

Atı olmayan erkek, bir hiç bile değildir -daha beteri, bir rayah'tır; bir sığır gibi, sıradan bir hayvandan farksızdır.*

Keçi derisinden kahverengi yapış yapış bir matara elden ele dolaşıyordu; kımız dedikleri, kısrağın mayalanmış sütünü, ağızlarını şapırdatarak içiyorlardı. Arka tarafta karanlığın içinden atlar eşelenip duruyor, tozlar yerden kalkıyor, derinden kişneme sesleri duyuluyordu. Ateşe bir odun parçası atıldı. Alevlerin ışığı bir daire içinde oturmuş kapkara saçlı insanların yüzlerini, zırhlarını ve kaba dokunmuş ipek kumaşlardan giysilerini yalayıp geçiyordu. Ateşte bir kuzu, yağları damlaya damlaya pişiyordu.

---

* Râ'iye, çoban, sığırtmaç.

Rayah'lar kendi leş kokulu pisliklerinin içinde büzüşmüş, sefil yaşamlarının korkusu içindeler. Değerli postlarını ve deniz kabuklarını istiflemiş, keyifle seyrediyorlar. Şişmiş parmaklarıyla toprağı kazıp bitki köklerini çıkarıyorlar. Yüzlerini güneşten ve rüzgardan saklıyor, pisliğe çeviriyorlar. Koyunların, develerin kokusu üstlerine sinmiş, yıldızlı gökyüzünün altında keçelerle örtünüyorlar; gecenin güzelliğini hiç bilmiyorlar.

Titreşen alevlerin arasından bir el uzanıp ateşi coşturuyor, gökyüzünde yıldızlar siyah bir kadife kumaş üzerinde saçılmış elmas tanecikleri gibi göz alıcı bir güzellikte yanıp sönüyor.

Onlar toynağın temizinden anlamazlar, kutsal atlarımızın soluğunu hissedemezler.

Nasırlı bir parmak ateşin parlaklığının ötesinde yer değiştiren toynakları gösterip yayın üzerine geri dönüyor. Eller sanki yaylara yapışmış. Gergin kirişler, onları kavrayan eller kadar güçlü ve o ellerin sahipleri kadar sağlam. Her birinin gözlerine ateşin ışıltıları yansıyor ve ortalarında oturan sert yüzlü ve haşin sesli karizmatik liderlerini büyülenmiş gibi dinliyorlar.

Steplerin ıslık çalan soğuğunda ve uçsuz bucaksız düzlüklerde koyu bir cehalet içinde yaşıyorlar. Ayak bastıkları topraktan başka bir toprak tanımıyorlar. Hayvanlarının pisliği ve ölü akreplerin kabuklarından başka bir şey bilmiyorlar. Bembeyaz kar kaplı dağları ve gümüş rengi balıkların yüzdüğü berrak suları hiç görmemişler. Kararmış parmaklarıyla bohçalarına yapışıp sürüne sürüne oradan oraya gidiyorlar. Yırtık pırtık giysiler giyiyorlar. Onlar birer haşarattır-zararlı yaratıklardır. Onları yok edeceğiz.

Kadınlarını kaçırıp çadırlarını yıkacağız. Koyunlarını ve develerini çalacağız. Köpeklerini öldüreceğiz. Safra rengindeki pis kanlarını son damlasına kadar akıtacağız.

DOĞU İRAN, ÇÖL
1180

Nerini çok güzel küçük bir kız. Kemal Başkaya'nın biricik kızı. On dört yaşında. Çok güzel bir adı var: Ayın halesi anlamına geliyor. O bir göçebe, bir gezgin. Kavir Çölü'nün sıcağında güneşin göz kamaştıran parlaklığında oturmuş, el çıkrığıyla yün eğiriyor.

Elleri çıkrığında, gözleri koyun sürüsünde, aklı kim bilir nerede, tuhaf ve veciz bir şarkı mırıldanıyor. O gün, nasıl çığlık çığlığa bağırıp ağlayacağını henüz bilmiyor... babasının ve ağabeyinin gözlerinin önünde öldürüleceğini... hayvanlarının yok edileceğini ve çadırlarının yerle bir edileceğini de bilmiyor.

Bulunduğu bu kavurucu boşluğa doğru, alınyazısı ona adeta uçarak yaklaşıyor. O kanlı günde toz, duman ve öfke birbirine karıştığı bir sırada evlendirileceğini de bilmiyor.

Bununla nasıl baş edecek? Çöl bomboş bir alan. Nerini ailesinden başka kimseyi tanımamış; koyunları, develeri, keçileri ve köpeklerinden başka bir dünyası olmamış. Hiç erkek görmemiş.

Kupkuru çakıl yolda yürürken ayaklarının çıkardığı gürültü kulaklarında yankılanıyor. Mırıldandığı şarkı da öyle. Koyunların otlanırken çıkardıkları sesi bile duyuyor -oysa onlar çok uzaktalar. Çıngıraklarının sesi çok yüksek. Nerini onların boyunlarında asılı nazar boncuklarının güneşin altında parıldadığını görüyor, develerin kocaman karınlarından gelen gurultuları duyuyor.

Altı ay dağlarda, iki ay düzlüklerde kabilesi Kızılyar'ı kat etmiş. Koyunların arasına dalan ve kuzucuklara yanaşan uzun kulaklı tilkilere taş atmışlar. Çalıların, gevenlerin, alçak ağaç dallarının arasın-

dan fırlayan kuyrukkakan kuşları görmüşler; dağsıçanlarının deliklerine tuzaklar kurmuşlar. Kafile gün ışığıyla ilerlemiş, ilerlemiş.

Güneş, Kızılyar'ı bir fırına dönüştürürken, sürülerini kuzeye ateş tapınaklarına ve suskun kulelere doğru götürmüşler. Yüksek Horasan ve Mazandran Tepeleri'nde uzun, sıcak bir yaz mevsimine doğru...

Nerini için yaşam iki şekilde geçiyor: gündüzleri gökyüzünün altında, geceleri keçesinin altında. Ailesiyle yaşadığı yer keçeden bir çadır. Çadırın içi küflenmiş koyun yağı gibi kokuyor. Nerini'nin giysileri de aynı böyle kokuyor -yağdan yapış yapış olmuş. Altın rengi elleri var ama parmaklarında göze çarpan pembe pembe lekeler oluşmuş. Elleri de yağdan yapış yapış.

Kızıla çalan kahverengi saçları hiç su yüzü görmemiş ama minik deniz kabuklarıyla bezenmiş rengarenk baş örtüsü altında tertemiz görünüyor ve pırıl pırıl. Dişleri de çok düzgün ve bembeyaz.

Baştan aşağı düğmeli, vücuduna yapışan bluzu taftadan. Kırmızı ve yeşil çizgili pamuklu kumaştan etekliği, belinde siyah beyaz yünlü bir kemerle sıkılmış. Şerit halinde deve derisinden sandaletleri, sağlam ve dayanıklı olması için dolana dolana bağlanmış. Küçücük ayaklarının görünen üst kısmı ve elleri kınalı: daireler ve spiraller çizilmiş, dört ayaklı çeşitli hayvan motifleri, deve, keçi ve koyun birleşimi fantastik yaratıklar, yıldızlar ve hilal şeklinde bir ay...

Nerini çıkrığı döndüren iki çapraz çubuğa gözlerini dikmiş, yün eğiriyor ve yükselen öğlen güneşinin altında koyunlarının otladığını hissediyor.

Bir ara, göz ucuyla bir şeyin hareket ettiğini fark ediyor.

Hareket yakınlaşıyor: kahverengi bir toz bulutu, göz kamaştıran ufuk çizgisini bulandırıyor. Toz bulutu yükseliyor, yükseliyor ve sonra yere doğru alçalıyor, alçalıyor. Yanılsamalı görüntülerle toz bulutu parlak çöl yüzeyi üzerinde ışığı keserek kehribar rengi köşegen bir şekil alıyor. Nerini elindeki işi bırakıp kahverengi gözlerini kısarak bakıyor.

Bulut dağılırken gözlerini iyice kısıyor.

Toz bulutu uzuyor, uzuyor ve yükselerek mucizevi şekiller alıyor. Derinden bir davul sesi geliyor; sanki uzakta bir yerde gök gürlüyormuş gibi. Toz bulutu cisim alıyor, adeta canlanıyor. Ses yükseliyor.

Kızın gözlerine vuran ışık giderek artıyor. Başını sağa sola bir baykuş gibi çevirerek yükselen ve büyüyen, hareket eden o garip cismi aranıyor. Ve birden kahverengi yapış yapış ter damlaları ve siyah tüyler görüyor.

Kız ağzını açıyor; gözlerini kırpıştırıyor ve tekrar bakıyor.

Çıkrık elinden düşüyor.

Kız çığlık çığlığa bağırıyor. Bir kartal gibi tiz bir sesle.

Koşmaya başlıyor.

Panik içinde koşarken tekrar bir çığlık atıyor.

Bu ani olaylarla ve kızın tiz çığlığıyla koyunlar aynı anda başlarını o yöne çeviriyor. Köpekler havlamaya başlıyor. Develer uzun bacaklarını açarak koca cüsseleriyle şaşkın şaşkın oraya buraya koşuşuyor. Koyunlar yağlı kuyrukları arkalarından sallanarak hantal hantal kızın peşinden gidiyor.

Kız iyice hızlanıyor. Uzun ve ağır yün kumaştan basma etekliğiyle adeta uçuyor. Müthiş bir enerjisi var. Baş örtüsü başından uçuyor ama dönüp bakmıyor.

İleride, ateşin tüten dumanlarıyla huzurlu bir sis tabakası altında çadırları görüyor.

Çadırlardan birinin kapısı hızla açılıyor, iki ufak tefek adam çıkıyor. Gözlerini kısıyorlar ve kızın bağırarak, arkasındaki toz bulutunu işaret ederek kendilerine doğru koştuğunu görüyorlar.

Garip bir ses duyuluyor. Havada şaklayan bir kamçı gibi. Ve ardından vınnn... vınnn... vınnn...

Üç kez tekrarlanıyor.

Çadırdan ilk çıkan adam sendeliyor.

Kamçı sesi ve ardından üç kez vınnn... vınnn... vınnn...

Adam çadıra doğru devrilerek yere yığılıp kalıyor. Göğsüne saplanmış üç tane oka şaşkın şaşkın bakıyor. Diğer adam da aynı şekil-

de şaşkın ve şapşal bir ifadeyle oklara bakıyor. Elini kaldırıp bir şey diyecek oluyor.

Üç kez vınnn... vınnn... vınnn... İki ok doğrudan boynuna saplanıyor, biri şakağına.

Kanlar kahverengi çadırın üzerine saçılıyor. Adam gıkı çıkmadan yere devriliyor.

Bir toz fırtınasıyla birlikte birdenbire atlılar belirliveriyor. Sanki çölün dibinden bir anda kum ve buhardan yoğruluvermiş gibi. Anlatılmaz bir şekilde çadırların içine ve insanların arasına dağılıveriyorlar. Çadırların tepelerine kementler fırlatıyorlar. Ortalık çığlık seslerinden geçilmiyor. Kız çadırların arasından, içinden, etrafından koşarak atlılardan kaçıyor. Toz kalın bir tabaka halinde yükselmiş, atlılar çok çevik. Kız at nallarından, oklardan, kama ve kılıçlardan kıl payı kurtuluyor.

Derken bir el uzanıyor. Kız ayaklarının yerden kesildiğini hissetmesine rağmen çırpınıyor. Ter içinde bir atın kahverengi böğrünü görüyor. Yanından geçen atın omzu kafasına çarpıyor.

Ensesine yapışan el çok güçlü. Kızın yüzü atın yelesine sürtünüyor. At soluyor. Kız eyerin üstüne doğru çekiliyor. Beyninde kendi kalp atışlarını hissediyor, korkusunu, dehşetini, nal seslerini ve bağıran bir adamı. Atın yelesi yüzünü örtmüş, boğulacak gibi oluyor. Kollarını sallıyor, tekmeler savuruyor ama ensesinden sımsıkı yakalanmış. Bacakları da, atlının bacaklarıyla kıstırılmış. Yalnızca atın koşuşunu, uçuşan yelesini, nal seslerini ve altlarından kayarak geçip giden kahverengi bulanıklıktaki yeri biliyordu.

Başını eyere doğru bastıran güçlü bir elin altında hareketsiz kalıyor. Islak gözlerinin önünden geçip giden atları ve atlıları görüyor... Çadırlar devriliyor... Sanki esneyerek yelken gibi açılan çadırların kıpkırmızı astarları ve çeyiz sandıklarıyla değerli deniz kabukları yerlere saçılıyor. İnsanlar, erkekler, ağabeyi ve babası da yerlere yığılmış. Bir kadın çığlık atıyor. Koyu renk tenli atlı adamlar, koyunları bacaklarından deri iplerle bağlamış sürüklüyor, develeri çekiştire çekiştire götürüyorlar... Köpeklerin vücutlarına oklar saplanmış.

Kabilenin kilimleri darmadağın halde yerlerde, ayak altındaki kap kacaklar güneşte ışıltılar saçıyor.

Çadırlar yan yatmış kafesleri ortaya çıkmış, balinalar gibi görünüyor.

Atlılar gelip geçiyor. Toz bulutu giderek koyuluyor. At kokusu etrafı sarmış. Sesler artıyor.

Hiç bitmeyecek gibiler. Sıra sıra atlılar bir toz duvarı oluşturuyor.

Birdenbire her şey bitiyor. Toz bulutu dağılırken nal sesleri uzaklaşıyor. Fırtına diniyor.

Çöl bomboş.

Köpekler gitmiş. Develer gitmiş.

Her şey, binlerce ve binlerce atın geriye bıraktığı toz toprak yığını altında kalmış.

Bir tek, el çıkrığı Kavir'in kızgın güneşi altında kendi kendine dönüyor...

Sıcak havayı da kendi etrafında döndürüyor.

Toz toprak yatışıyor.

Ve sessizlik geri geliyor.

2

SEYİS

BALKANLAR
HAZİRAN 1678

Seyis bir akasya ağacının gölgesinde oturuyordu. İçinde sıra sıra tohumların bulunduğu uzun, kurumuş kahverengi akasya kabukları yerlere dökülmüştü; onları at toynaklarına benzetti. İri iri siyah tohumları köylüler çoktan toplamış, geriye kalanları da atlar ve koyunlar silip süpürmüştü. Oradan oraya telaşla koşan kara kara karıncalar da buldukları artıkları topluyorlardı.

Seyis elindeki sopayı evirip çevirerek sağ gözüne dayadı ve sol gözünü kısarak uzunluğunu hesaplamaya çalıştı. Sonra sopayı havaya kaldırıp iki elinin arasında tuttu ve yeterince düzgün olup olmadığını kontrol etti. Tek parmağı üzerinde dengeleyerek ağırlığını ölçtü. Sopayı hafifçe esnetti. Yerden bir avuç kum alıp sopayı kuma sürterek yüzeyini zımparalamaya başladı. Sivri ucu, kim bilir, ne zaman kimin bedenine saplanacak diye geçirdi içinden.

Hafif, tatlı bir rüzgar pamuklu iç gömleğinden tenine işliyor, bol şalvarı rüzgarla uçuşuyordu. Sarığının altından ensesini yalayıp

geçen rüzgar, koskocaman ağacın yapraklarını sallayarak Seyis'in oturduğu gölgeliği serinletmişti.

Etraf at kokuyordu; at kokusu, toz toprak ve yaprak kokusuyla karışmıştı.

Seyis'in kaslı kolları güneşten koyulmuş, ince uzun parmakları da, pembe samyeli lekelerine rağmen, bronzlaşmıştı ve avuç içleri gibi nasırlıydı.

Çok çarpıcı bir tipi vardı. Yüz hatları, belki tek tek incelense, o denli dikkat çekici değildi, hatta, sıradan denebilirdi. Uzun burnu, kocaman kulakları ve geriye kaçmış çenesiyle çıkık elmacık kemikleri bir bütün halinde bakıldığında etkileyiciydi, ama esas olarak, gözlerindeki ışıltılar ona olağanüstü bir ifade kazandırıyordu.

Koyu kahverengi, hatta, siyah gözleri çekik çekik; cildi, yüz hatlarını saran bir kılıf gibi gergindi.

Seyis, bir yandan elindeki sopayı inceltirken, gözlerini kısarak ufku kontrol ediyordu. Bir şeyin geldiğini görmekten çok hisseder gibiydi. Kısrak, diğer kısraklarla otlanıyordu ama Seyis'in ona baktığının farkındaydı. Seyis de onun kendisine baktığının farkında olduğunu hissediyordu. Ve kısrağın onu kolladığını biliyordu.

Karaman cinsi kızıl kahve doru kısrağın çiftleştiği demir kır aygır, baş edilmesi zor bir hayvandı. Doğacak olan tay, onun bu öfkesini kanında taşıyacaktı. Aygır tüm ömrünü dört ayağının üzerinde Balkanlar'ı bir uçtan diğerine kat ederek geçirmişti. Huyuyla suyuyla değilse de, sürati ve zarafetiyle hayranlık uyandıran bir hayvandı.

Hayvanları terbiye etmek elbette ki mümkündü ama kanından gelen huyu suyu için yapılacak fazla bir şey yoktu. Seyis, denklemin öbür tarafını da hesaba katmak zorundaydı; doğacak tayın kısraktan gelen özellikleri de olacaktı. Kamçı gibi bir kuyruğu, pırıl pırıl siyah gözleri olan kısrak, kendini aygıra teslim etmek için çok arzuluydu.

Hiç kimseden çiftesini esirgemeyen bu kaprisli hayvan orada güneşin altında sakin sakin otlanırken, Seyis onun bu yumuşak başlı haline rağmen içinde kopan fırtınaları çok iyi biliyordu.

Seyis elini çenesine dayayıp düşünmeye koyuldu: Bu gece doğum olacak. Ortaya çıkacak olan yavru bir canavar mı olacak? Bu tay için hayat bir cehennem mi olacak, yoksa cennet mi?

Yoksa, zamanın acımasızlığı içinde unutulup giden bir çok attan biri olarak bir köşede sessizce yaşayıp sessizce ölüp gidecek mi?

Kısrak otlanıyor, sinekler etrafında uçuşuyordu. Ağustosböcekleri cır cır öterken, sıcaktan çatlayan toprak cazırdıyordu.

Otlanan kısrakların tüyleri güneşin altında pırıl pırıl parlıyor, kuyrukları sürekli sallanıyor, başlarını bir sağa bir sola çevirip duruyorlar, burunlarıyla dizlerini kaşıyorlardı. Onları rahatsız eden mavi yanardöner renkleriyle at sineklerini tekmeliyorlardı.

Otlakların büyük bir kısmı sıcaktan kavrulup yanmıştı. Hayvanlar kurumuş ve sertleşmiş otları çekiştirerek koparıyorlar ve ağaçların altına gölgelik yerlere sığınıp günün sıcağının geçmesini bekliyorlardı. Birinin başı diğerinin kuyruğunda öylece dizilmişlerdi. Seyis onları izliyordu.

Seyis'in kitabı ya da bir müzik aleti yoktu. Sadece elinde, yarısını tamamladığı oku vardı. Gölgede oturmuş, bir Osmanlı seyisi olarak kaderini düşünüyordu. Kendisinden önceki seyislerin hepsi bu kurumuş, kavrulmuş otlar gibi, devlet tarafından kısıtlanan haklarıyla ve derebeylerin boyunduruğu altında yoksulluk içinde yaşamışlardı. O da, güçsüzlerin kaderi olan bu verimsiz yaşamı sürdürmek zorundaydı. Bir lokma ekmek, bir kase çorba için atlara bakmak zorundaydı.

Kalkıp ağaçların arasında dolaşmaya başladı. Kaprisli hayvanların çiftelerinden sakınarak yelelerini ve kuyruklarını okşarken, gözlerini ufuk çizgisinde doğuya dağlara doğru dikti.

Bütün gün ağustosböcekleri susmak bilmiyor, akbabalar ve kartallar tepelerinde uçuşuyor, koca koca mavi at sineklerinin arasında ve atları tedirgin eden diğer böcek ve kertenkeleler arasında Seyis yaşayıp gidiyordu.

Akşamüzerinin bu saatleri sanki hiç ilerlemiyor gibiydi. Sıcaklık aynı seviyede havada asılı kalmış, yayıldıkça yayılıyordu. Güneşin

kavurucu sıcağında hiçbir hayvan ortalıkta görünmüyordu. Her zaman gerine gerine dolaşan toy kuşları bile yoktu.

Göz kamaştıran gökyüzünde sadece akbabalarla kartallar kanat çırpıyor, ağustosböceklerinin cırıltısı giderek artıyor ve sanki bu kuru havayı daha da kurutuyordu.

Kısrak gölge bir yerde uyukluyordu. Alt dudakları sarkmış, ağzından köpükler ve salyalar çıkıyordu. Az önceki hafif esinti de kalmamıştı. Hava boğucu, ağır ve durgundu. Sinekler yorulmaksızın uçuşuyordu.

Uzun öğleden sonranın kavurucu sıcağında toprak çatırdıyordu.

Sonunda güneş ufuk çizgisine dayandığında altın bir renge bürünecek, gücünü kaybedecekti.

Kısraklar ağaçların altından çıkıp otlaklara dağılacaklardı. Seyis her günkü gibi onları bekliyor olacaktı. Kuyruklarını sallayarak sinekleri kovarken otlanmalarını seyredecek, koyulaşan gökyüzünde ilk yıldız belirdiğinde ıslığını çalacaktı. İlkine kısraklar tepki vermezdi.

O gün de, ikinci kez ıslığını çalıp oradan uzaklaştı. Kuyunun bulunduğu alçak taş binalara doğru yürüdü, arkasına hiç bakmıyordu ama ağır ağır yürüyordu. Kuyunun yanına gelince durdu, kalın ağaç kütüğünden yapılmış çarkın kolunu çevirerek kovayı aşağı salladı. Bu tahtanın gıcırtısıyla ve suya düşen kovanın sesiyle atlar otlamayı bırakıp toplu halde, Seyis'in tertemiz soğuk kuyu suyunu boşalttığı yalağın başına geldiler. Seyis su sesine eşlik eden bir şarkı söylemeye başladı. Bu, atlara su verilmezken asla söylenilmemesi gereken bir şarkıydı. Zira, bu şarkıyı söyleyip de onlara su vermemek hayvanları aldatmak dolayısıyla sonsuza dek onların güvenini kaybetmek demekti. Bir atın güvenini sarsan bir bakıcı, şeytanın gazabını üzerine çekerdi.

Seyis şarkısını mırıldanırken, kısraklar sularını içiyorlardı. Kana kana, burunlarını suya gömüp susuzluklarını gidermeye çalıştılar.

Kafalarını kaldırdıklarında burun deliklerinden ve çenelerinden aşağı sular süzülüyordu. Dilleri sarkmış bir halde, yalağın başında bekleşmeye başladılar. Seyis de koyu renk gözleriyle onların kuyruk darbelerini, düzleşen kulaklarını ve diğer çekingen kısrakların beklemelerini seyrediyordu. Hiç acele etmiyordu; ne bağırıyor ne de kamçısını şaklatıyordu. Atlar yeterince su içip biraz da suyla oyun oynayıp tatmin olduklarında, Seyis'in ardı sıra tımar için köyün içine arazilerine döneceklerdi. Ve bütün gece ahırlarında kalacaklardı -içlerinden biri hariç.

Doru kısrak, Seyis'e bu gece onun gecesi olacağını belli etmişti. Onun bu ufak hareketini Seyis kaçırmamıştı. O sabah, kısrak toprağı ön ayağıyla bir kez eşeleyip beklemişti. Ayağıyla işaret ettiği yer tayını doğurmak istediği yerdi. Melez yavrusu, bacakları kıvrılmış, dişleri ve jilet gibi tırnaklarıyla annesini tekmeleyerek ya da ısırarak -belki de her ikisini yaparak- tam orada doğacaktı.

Kısrağın gösterdiği yere Seyis samanları yayarken, kısrak o arada yalakta oyalandı. Seyis onun neden beklediğini biliyordu. Hayvan yerinin hazır olduğunu gördükten sonra diğerlerine katıldı.

Seyis o gece tayın doğacağını biliyordu. Bu melez yavrunun huyu suyu ne olursa olsun, kesinlikle taşıyacağı kan Kıpçak, Nogay, Peçenek, Fergana, Tekke ve Türkmen kanı olacaktı. O güne kadar hiçbir tayın damarlarında dolaşmamış bir kan dolaşacaktı onun damarlarında. Eğer bu tay büyüyüp çiftesiyle ya da ön dişlerini çıkarak, neredeyse Seyis'ini bile öldürecek kadar vahşi bir at olsa da, taşıdığı kanla sipahiler arasında bir yer edinecekti -doğuda yüksek dağlık bölgelerin gerisinde bir yerde Sultan IV. Mehmed'in İmparatorluğu'nun dünyayı titreten sipahileri arasında.

Aslında bu tay büyüdüğünde, Tekke Seyis'ini de her yere yanında götürecekti. Ne kendi ne de Seyis'i, bir diğeri olmaksızın olamazdı. Birbirlerine ihtiyaçları vardı. Bir ortakyaşarlık, bir alışverişti bu. Seyis tayını üretir, onun soyunu belirler, ona yaşam verir, yetiştirir, eğitirdi. Herkesi şaşırtarak kendine hayran kıldıracak her şeyi bu yavruya öğretir; sonra da, tay büyüyüp Seyis'ini en yüksek yerle-

re getirirdi. Geri ödeme zamanı geldiğinde Seyis şan ve şeref sahibi, güç sahibi olurdu.

Seyis elindeki oku günbatımında hâlâ evirip çeviriyordu. Artık kısrakla anlaşmaları imzalanmıştı.

Kısrak kuyruğunu sallayarak ahıra geldi ve huzursuz bir şekilde Seyis'in onu beslemesini bekledi. Samanlarını yerken Seyis onun karnında olup bitenleri hissediyordu. Atın kulakları inmiş, burun delikleri büzüşmüştü. Seyis memelerinde elini gezdirip sütünün gelip gelmediğini kontrol etti. Tam olarak ne zaman doğum yapacağını saptamaya çalıştı -her ne kadar hayvan ona izin vermese de.

Kısrak iyi durumdaydı; formu yerindeydi. "Sakin ol" diye Seyis onu yatıştırmaya çalıştı. Hayvan huzursuz bir şekilde yeri eşeleyip duruyordu. Seyis onu sakinleştirmeye çalıştıkça, sepetinden çıkan bir kobra yılanı gibi hayvan dikilip kişniyordu. Onun doğumu, başlarına gelecek en kötü şey olabilirdi. Bu onun ilk doğumuydu ve sabır her şeyden önemliydi. Ancak, hayvan sabırsızdı. Korkuyor muydu? Sancısı mı vardı? Yoksa sadece delirmiş mi? Seyis kolay bir doğum olması için dua etti ama böyle bir şansı olabilir miydi?

Kısa bir süre için hayvanı kendi haline bıraktı. Ahırın yanındaki küçük bölmeye geçip orada yarım düzine kadar, hepsi aynı ağaçtan yapılmış, aynı boydaki okların içinden yarım kalmış olanı aldı. Oku elinde gezdirirken bir önseziyle irkildi. Belleğinin bir köşesinde kalmış bir anı... bir yangın gözlerinin önünde canlanıverdi. Bu tayla mı ilgiliydi?

Uzaklardan gök gürültüsüne benzer bir ses geldi. Seyis kepenkleri indirdi. Diğer kısrakları da ahıra kapatıp kapıları örtmeleri için kölelere emir verdi. Gaz lambalarını söndürmelerini söyledi. Ahırın damına göz gezdirirken dudakları hafifçe kıvrıldı. Binanın etrafında dolaşarak kapıların kapandığını kontrol etti. Gökyüzünde kopan gürültüye kulak vererek başını iki yana salladı. "Bu geceyi buldu. Maşallah!" dedi. Tükürdü, elleri belinde iç çekerek vahşi doru atın bulunduğu ahıra girdi.

At, yaşamdır. İnsanoğlunun ruhudur, serveti ve dostudur. Sıcak soğuk demeden insanın yanındadır. Atın sahibi onun hızına, yüreğine güvenir ve onun bedeninin ritmini içinde hisseder, onun geniş dünyasına kendini bırakır. Atının gördüğünü görür -çok uzak mesafelere kadar.

Mesafeler at için hiç önemli değildir; rüzgar gibi her yere ulaşır. Rüzgar onun erkek kardeşidir, gökyüzü kız kardeşi; ay ve güneş babasıyla annesi, nehirler kuzenleridir, otlaklar ise evi.

Okçu sipahiler atlarıyla vardır. Acımasız gerçeği atlarıyla yaşarlar. Orada duygular yoktur, bilgi vardır. At saygı duyulması gereken bir hayvandır.

At kutsaldır.

Okçu sipahiler içgüdüleriyle yaşar; onların içgüdüleri atlarıdır. Sürü içgüdüsü doğrudur, iyidir, güvenilirdir. Sürünün tümü, bir tek atın başına gelecekleri hisseder -diğerleri hissetmeden, sürüdeki bir atın başına kötü bir şey gelmez; hiçbir saldırıya uğramaz. Eğer karşılarına bir düşman dikilecek olursa, sürü onu yer yutar, yok eder. Sürü bir bütündür; bölünmez bir bütündür. Bir birliktir. Tartışmasız tek bir lidere hepsi boyun eğer. Sürünün korunması, üremesi ve bereketi için yaşar, sürüyü kollamak dışında hiçbir anlayışı yoktur.

Okçu sipahiler dağ bayır, ova yayla demez dolaşır. Azgın nehirleri sığ sular gibi aşıp geçerler; onları hiçbir şey durduramaz. Leylak rengine bürünmüş Zanjan platosunda atlarını koştururlar, gece olunca ateş yakıp atlarının üzerinde taşıdıkları besili koyunlarını yerler. Okçu sipahiler yiyeceklerini yanlarında taşıyarak yol alır. Yollarda bulduklarını toplarlar. On dört yaşında diri bir genç kız iyi bir ganimettir.

Genç kız için, fethedenin malı olmak daha iyidir -fethedilmiş bir han ya da kağanın malı olmaktansa. Genç kız kısa sürede anasını babasını unutur, artık bu koşturmacanın bir parçası olur. Kocası onun koruyucusudur, atlar da onu korur. Ateş yakmak, yemek yapmak, sürüleri toplamak onun işi olur. Çocuklar doğurur ve bir gün atların ruhunu taşıyacak bir erkek çocuğu olur, bir gün Anadolu'nun

yüksek yaylalarında yün eğirecek bir kız çocuğu olur -kızlar, okçuların büyük topraklarında koyun sürülerini güder ve güvenli yaşamı içinde kendi kendine şarkılar mırıldanır.

❋

Kapkara gecede yıldızlar inanılmaz bir ışıltıyla parlıyordu. Gündüz cır cır ötüp duran ağustosböceklerinin yerini kurbağalar almış, vırak vırak seslerine yarasaların hırıltıları karışmış, erguvan ağaçlarına baykuşlar tünemişti.

Uzun akşam saatleri boyunca Seyis bekledi, bekledi. Doğudan gelen gök gürültüsünün giderek artan sesiyle mavi beyaz şimşekler çakıyordu. Havada bir nem hissediliyordu. Yıldızlar kapkara boşluğun içinde kaybolmuştu.

Birden değişik bir ses duydu; ardından bir sessizlik oldu. Sanki yeryüzü bir felaketin yaklaşmasını bekler gibiydi. Ses tekrar duyuldu: gökyüzünü kaplayan şimşeklerle birlikte ahırların üzerine boşalan sağanağın sesi. Ahırdaki kısrak yularını koparmaya çalışırken, Seyis yanı başında duruyordu. Yağmur damlaları dama kamçı gibi inerken ağaçların dallarını ve yapraklarını sallıyordu.

Böyle bir gecede bir kısrak -nefis bir kısrak- yularının etrafında dolanırken ip boğazında düğümlenmiş ve ancak bıçakla yuları kesilerek hayvan kurtarılmıştı. Hayvan serbest kalmış ama bir yere kaçamamıştı. Ahırın kapıları sıkı sıkı kapalıydı.

Şimşeğin ışıkları kısrağın gözlerinde çakıyordu. Seyis onun yularını çözdü ve kısrağı ahırın içinde serbest bıraktı. Hayvan kendini duvardan duvara vururken, Seyis yumuşak bir sesle onu yatıştırmaya çalışıyordu. Ama o inleye inleye kıvrana kıvrana toprağı eşeliyordu. İki büklüm olmuş, aynı yeri eşeliyordu. Rüzgar ağaçları aynı şekilde iki büklüm ediyor, kepenkleri sarsıyor, kapılara vuruyordu. Kısrak eşelediği yere yığılıp kaldı. Yer gök inliyordu. Arada kısrağın iniltisi duyuluyordu. Ayağa kalkmaya çalışıyordu ama artık tay yoluna girmişti. Seyis hayvanı yatırarak boynuna bastırdı; yatması

gerekiyordu. Şimşekler art arda çakıyor ve her taraf sarsılıyordu. Bir kölenin bağırışı duyuldu. Ardından biri daha bağırdı. Ahırda bir ışık yanıp söndü. "Hayır!" diye Seyis bağırdı. "Yağ kandillerini yakmayın!" Bir köle diğerlerini uyarmaya çalıştı ama geç kalmıştı. Işık parladı. Şimşekler çakıyor, fırtına giderek artıyordu. Kısrak yerinden fırladı. Seyis'in alnında ter damlacıkları birikmişti. Hayvanı sakin tutması gerekiyordu. Bu tayı kaybetmeyi göze alamazdı. Gök gürültüsü bir kez daha patlarken, ahırın kapısı ardına kadar açıldı. Bir köle dehşet içinde, "Yangın! Yangın!" diye bağırdı.

Seyis dönüp, "Yangın mı?!" derken, kaşla göz arasında kısrak ayaklarının üzerinde doğruluvermişti. Seyis onun boynundaki yulara asıldı ama çok geç...

Kısrak ahırın kapısını kırdığı gibi, köleyi çamurlara devirip, dörtnala gecenin karanlığına daldı. Alevlerin arasından koşarak, taş medreseyi ve kuyuyu rüzgar gibi geçti, şimşeklerin altında platoya akasya ağacına doğru gözden kayboldu.

1180-1483

Oğuzlar, Selçuklular, Türkmenler ve Kıpçaklarla hayvanlarını yeni topraklarına sürüyor. Otlaklara, yüksek yaylalara yerleşiyorlar. Yağlı kalın kuyruklu koyunları, develeri, sığırları, keçileri, eşekleri ve en çok da atlarıyla batının yeşilliklerine ulaşıyorlar.

Selçuklular dini merkezleri olarak Konya şehrini kuruyorlar.

Konya'dan dört bir tarafa açılan yollara serin kervansaraylar inşa ediyorlar, akasya ağaçlarının altında çeşmeler yapıyorlar. Görkemli camiler ve medreselerle külliyeler oluşturuyorlar, kitaplar yazıyorlar, bilge kişiler yetiştiriyorlar.

Okçu sipahiler olduklarını unutmuyorlar. Batıya doğru yayılıyorlar. Daha çok toprak, daha büyük saltanat peşinde ilerliyorlar. Kimse karşılarında duramıyor.

Diyar-ı Rum, Konya gelişiyor, güçleniyor ve zenginleşiyor.

Ve büyük Han gözlerini bu topraklara dikiyor.

Cengiz Han dünya haritasını değiştirecek olan daha çok okçu ve daha çok atlıyla yaklaşıyor. At kuyruğundan altı püsküllü sorguçları ve sancaklarıyla ele geçirdikleri tüm topraklarda, Cengiz Han'ın atlıları ve okçuları insanların kalplerine damgasını vuruyor.

Cengiz Han Rum Diyarı'nı yok edip bu topraklara kendi adını yazdırmak amacında...

Selçuklular'ın ardından İkinci Türk Göçü ile daha çok Türkler bu topraklara geliyor. Başlarında Osman adında bir liderleri var. Osman halkının sadece savaşçı olmanın ötesinde, yücelmesini istiyor ve bir kitap okuyor.

Okuduğu kitap Kur'an.

Osman bir rüya görüyor.

Rüyasında bir ağaç görüyor. Renk renk çiçekleriyle çok güzel bir ağaç.

Ağacın altında dört dağ silsilesi uzanıyor. Dağlar ormanlarla kaplı ve bülbül sesleriyle dolu. Ceylanlar koşuşuyor.

Atlas, Toros, Kafkas ve Balkan dağları.

Bu dağların arasında uzanan vadilerde incecik zarif minareleriyle camiler sıralanmış. Yüksek sedir ağaçlarının altında kurulmuş köylerde çeşmeler, medreseler yer alıyor. Renk renk kuşlar cıvıldıyor.

Osman'ın rüyasındaki bu ağacın kökünden dört nehir akıyor.

Fırat, Dicle, Nil ve Tuna nehirleri.

Nehirlerde yelkenlerini açmış ahşap guletler, balık ağlarında gümüş gibi parıldayan balıklar görüyor.

Sert bir rüzgar, Osman'ın rüyasındaki ağacın yapraklarını uçuruyor ve her biri birer kılıca dönüşen bu yapraklar Konstantinopolis'e doğru kızgın bakışlarını dikiyor.

Konstantinopolis bir mücevher.

İki kıta arasında, iki büyük denizin üstünde, iki zümrütle iki gök yakut ortasında bir elmas.

3

BİR ÇİFT TAY

BALKANLAR
1678

Ali Ağa İzobegoviç, sağ elinde kehribar tespihiyle evinin önündeki alçak duvara oturmuş, tek tek tespihinin taşlarını parmaklarının arasından kaydırırken okuduğu surelerle bembeyaz, uzun bıyıkları da inip kalkıyordu. Korsika çamlarının ince iğne yaprakları yüzüne gölgeler halinde düşmüş, kahverengi gözleri iyice çukura kaçmış, gözaltlarındaki torbalar ve çiçekbozuğu cildinde derin kırışıklıklar iyice belirginleşmişti.

Ali Ağa İzobegoviç konuşurken yüzü gülmeyen bir adamdı.

"Gülümsemek" derdi. "Pahalıdır."

Başında mavi bir sarık vardı. Mor ve çivit mavisi çizgili yeleğinin altında, koyu yeşil kuşağına geçirdiği hançeri onun gururuydu. 1671 yılında Yahudi bir sipahiden almış, Yahudi sipahi de hançeri Hıristiyan paralı askerlerinden almıştı. Hançerin gücü ve ardında da bir öyküsü vardı. Ali Ağa İzobegoviç hafife alınacak bir adam değildi.

Sahip olduğu topraklar (tımar), Köprülü Ahmet Paşa tarafından kendisine verilmişti. Demir kırı atının üzerinde, kanlı yatağan kılıcıyla 1672 yılında, St. Gothard'da, birkaç düzine Hıristiyanı kesip biçerken Sadrazam'ın dikkatini çekmişti. Bu arazi, Padişah'ın kızının topraklarının bir kısmını oluşturuyordu. Akasya, meşe, karaağaç ve dişbudaklarla dolu, kayalıklarından çirişotu fışkıran bu arazi lavanta tarlalarıyla ve geceleri yanıp sönen uğurböcekleriyle dolu bir cennetti. Zakkumlar ve yabani çiçekler arasında çekirgeler atlayıp zıplar, kelebekler uçar, tavuskuşları gezinirdi. Ortasından bir dere akan arazide üç büyük kuyu ve Liskovac platosundan Porecka Nehri'ne doğru inen muazzam otlaklar vardı.

Korsika çamlarının ortasına kondurulmuş bembeyaz ev, kırmızı çini döşemeleriyle ve bronz musluklarından akan hem sıcak hem soğuk kaynak sularıyla büyük bir lükse sahipti.

Ali Ağa tek başınaydı; ahırların tavan arasında yaşayan yarım düzine kadar kölesinin dışında, tek başınaydı.

Candia Savaşları'nda iki oğlunu birden kaybetmiş, biricik karısı altı yıl önce ölmüştü. Kendisi savaşa katılmak için çok yaşlıydı. Haraları ve bir de Seyis'i vardı; Seyis'i ona yaşamını sağlayan cins atlar üretiyordu.

Seyis sırılsıklam olmuş bir halde, Ali Ağa'nın karşısında tir tir titriyordu.

"Yani?" dedi Ali Ağa tespihini çekmeye devam ederken yumuşak bir sesle. Tayları şu ya da bu şekilde kaybeden seyisler bu kabahatlerini bir şekilde ödemek zorundaydı. Bunu hatırlatmak onun göreviydi.

"Bütün gece her tarafı aradım, Ağam. Ne kısrağı ne de tayını bulamadım. Köleler diğer kısrakları saldılar ve nehir boyunca koşturdular."

"Taa nehrin oralara kadar mı gittiniz?" Ali Ağa duvarın üzerine iyice yerleşti.

"En uzak yerlere kadar, Ağam. Ormanın içine, kayalıklara kadar."

"Köleler niye sana yardım etmedi?"

"Onlar ahırlarda çıkan yangını söndürmekle meşguldü."

Ali Ağa gözlerini ileriye, dağlara doğru dikti. Gözleri, kızgın bir kedininkiler gibiydi ama hiçbir şey söylemeden öylece bekledi.

"Sanki kısrak sırra kadem bastı, Ağam."

Ağa hiç cevap vermedi. Öfkenin nelere sebep olabileceğini bilirdi.

"Merhamet" diye mırıldandı, "Allah'a mahsustur. Diğer her şey benim."

Başını başka tarafa çevirdi. Bakışları sabitleşti. Seyis'in günleri sayılıydı. Hatta, saatleri.

"Fakat Ağam, bir saat sonra kısrak akasya ağacının altında beliriverdi! Mucizevi bir şekilde!"

Yaşlı Ağa başını hızla çevirdi. Bu beklemediği bir şeydi. Seyis en az efendisi kadar ölçülü konuşmayı biliyordu.

"Ya tay?" diye sordu Ali Ağa sakin ve kibar bir sesle.

Ali Ağa İzobegoviç için, 'Balkanlar'ın en kibar kasabıdır' derlerdi.

Tay az ötede yaprakları koklaya koklaya dolaşıyordu... sanki korkunç bir fırtınada ahırından uzakta bir yerde doğmuş olması dünyanın en doğal şeyiymiş gibi.

"Allah Kerim." Ali Ağa yan yan Seyis'e baktı. "Allah bize çok cömert davranıyor, öyle değil mi?" Yüzünde bir gülümseme yoktu.

"Evet, Ağam." Seyis'in dişleri birbirine vuruyordu. Soğuktan mı yoksa bu sefil hayatı için duyduğu korkudan mı, diye Ağa karar veremedi ama zaten hemen düşünceleri başka tarafa kaymıştı.

"Nerede doğum yapmış?"

Seyis başını salladı. "Nehrin içinde diye duysam şaşırmazdım, Ağam."

"Nasıl yani?" Tespihini hızlı hızlı çekerek sordu Ali Ağa.

"Bu hayvandan her şey beklenir, Ağam."

Yaşlı ağanın kaşları çatıldı.

"Önce tarihine bakın, Ağam. Sekizinci ayın -yani, Şaban ayının 15'inci gecesi..."

"Meleklerin tüm günahlarımızı bağışlayarak kaderimizi yeniden yazdığı gece (Berat Kandili)." Ali Ağa yerinden doğruldu.

"Evet, Ağam. Bir de fırtına ve yangın."

"Maşallah." Ali Ağa kendi kendine mırıldandı ve tekrar Seyis'e döndü. "Ona uygun bir ad bulmalıyız."

"Ona uygun tek bir ad olabilir Ağam" diye Seyis iddiasızca bir öneride bulundu.

Seyislerin tayların adlarına karar vermesi hiç yakışık almazdı. Ali Ağa gözlerini yavaşça Seyis'e çevirdi ve sonra bakışlarını dağların tepelerindeki maviliğe döndürdü.

"Kurallara uygun olmalı" dedi. "Babasının adının ilk harfi ve annesinin adının ilk harfi..."

"Evet Ağam, evet" diye Seyis heyecanlanarak atıldı. "Babasının adı Ateş, annesinin Zarif..."

"Evet?"

"Azaraks. Ateşin Oğlu."

Ali Ağa bir süre suskun bekledi. Çam yaprakları hafif hafif sallanıyordu. Ali Ağa "Azaraks" diye kendi kendine tekrarladı. Bir Gazi adı. Seyis'ine daha çok güven duyması gerekirdi.

"Ne renk?

"Doru, Ağam."

"Annesi gibi."

"Bir yanında demir kır."

"Ah, unutmuşum" diye Ali Ağa parmaklarını şaklattı.

Seyis başını öne eğdi. "Tüm nişaneler (işaretler), Ağam. Her biri."

Ali Ağa, Seyis'in pembe samyeli lekeli ellerini önünde kavuşturmuş, gözlerini yere dikmiş titreyen halini süzdü. Seyis atlarla ilgili hiçbir şeyi atlamazdı.

"Ve?"

"Ve 'Mahmuz Spirali'* Ağam."

Ali Ağa gözlerini kısarak Seyis'e baktı. "Yukarı doğru mu, aşağı doğru mu?"

"Yukarı, Ağam."

Ağa bir el hareketiyle Seyis'e gitmesi için izin verdi ve Seyis'in çamların gölgesinde sendeleyerek gidişini izledi.

Çok ender bir işaret... Hem de yukarı doğru. Savaşta güvenli, tehlikesiz...

Ali Ağa başını kaldırıp ağaçlara baktı. Fırtına ve yağmurla doğa yeniden canlanmıştı. İyi cins ağaçlara sahip olmak güzel bir şeydi. İyi cins atlara sahip olmak da öyle. Kısmetli iyi atlar. Azaraks gibi.

Ateşin Oğlu!

Atlar insanın ruhudur -özellikle de, yaşamı için o atlardan birinin sırtında savaşan bir insan için.

❋

Seyis tayla aynı yemeği paylaşıyordu. Tepinmekten asla vazgeçmeyen kısrağın köpük köpük ılık sütünü bir kaba sağmış, sonra kaba pidesini ve ballı ekmeğini batırıp yemişti. Sabahın erken saatinde otların üzeri kırağı kaplıydı; cam gibi parlayan su damlacıkları gözlerini kamaştırdı. Erguvan ağaçlarının altında dolaşan kısrakla yavrusunu izlerken, tay ona özel bir ilgiyle dönüp baktı ve esnek, çevik hareketlerle ona doğru gelmeye başladı. Seyis pidesi ağzında, hayvana bakakaldı. Daha bir gün önce doğmuştu ama hiçbir şeyden korkusu yoktu. Tam tersine, yüzünde meydan okuyan bir ifade var: Orada çömelmiş manzaramı bozan bu adam da kim?

Seyis elini kaldırarak önlemini aldı. Tıpkı bunun gibi bir tayın böğrüne indirdiği tekmeyi unutmamıştı. Bir ağız dolusu pide ve süt ile "Ho!" diye bağırdı. Ve tay durdu.

Seyis pidesini çiğnemeye devam etti. Bu tam anasının oğlu! Ve bu büyüyü nasıl kullanacağını biliyor. Bir an yumuşak başlı, uysal,

---

* Bkz. s.449.

sessiz, iyi niyetli, gözleri yaşlı, masum ama bir anda bir arının kanadını vücuduna değdirmesiyle bir engerek gibi dikilip vahşileşiyor.

Seyis elini tayın ensesine koydu. Babasının da huyunu almıştı ama yavru biraz daha saygılıydı. Yine de, içinde bir yerlerde gizlenmiş tutkuları olduğunu Seyis çok iyi biliyordu. Tayın kendinden emin, vahşi gözlerine gözlerini dikti. "Seni küçük canavar, seni!"

Taydan gözlerini ayırmadan pidesini çiğnemeye devam etti. Spiraller için, bu hayvan uğruna insanlar birbirini öldürecekti. Melekler'in kaderimizi yeniden yazdığı fırtınalı bir gecede, yangında doğmak, çok şeyi işaret ediyordu.

Seyis başını sallayarak pidesini tekrar süt kabına batırdı.

Küçücük tayın bakışları cüretkar; hatta, arsız denecek kadar ısrarlıydı. Seyis ona bakıyordu, o da Seyis'e. Seyis onun bakışlarında egosunu ve ateşli bir ruhun ışıltılarını görüyordu. Allah'ın onun için yazdığı bir yazı varsa, Seyis bunu onunla birlikte yaşayacaktı.

Bu düşünceyle Seyis'in beyninde şimşekler çaktı. Çiğnemeyi bıraktı, yüzü gerildi ve gözlerini kırpıştırdı.

Bu tayın yazgısı, kendisiyle doğrudan bağlıydı, başka bir seyisle değil.

Küçük yaratığın gözlerinin içine baktı ve "Maşallah!" dedi. Gerçekten kaderleri birleşmiş miydi, yoksa Seyis yanılıyor muydu? Olaylar bir şekilde örülmüştü ve öylece yaşanacaktı. Seyis tayın gözlerine dikkatle baktı. Evet oradaydı, gözlerinde. Kesinlikle. Bir ateşi vardı. Tay çok uzak ülkelere gidecekti ve Seyis'ini de yanında götürecekti. Nerede ve ne koşullar altında olursa olsun, birlikte olacaklardı. Hiç ayrılmayacaklardı. Bugüne kadar eline doğan taylardan hiçbiri bunun gibi gizemli emarelerle dolu bir şekilde doğmamıştı."Sen nerede, nasıl doğdun küçük Azaraks?" diye fısıldadı.

Yağmur ve fırtına tüm hızıyla devam edip, şimşekler çakarken, kısrağın çamurlarda debelenişi gözlerinin önünde canlanır gibi oldu. On saniyede yavrusunu doğurup tekrar ayakları üzerine dikilmiş olmalıydı. Küçük yavru doğduğu an fırtına ve gök gürültüsüyle ta-

nışmış, ayaklarının üzerinde doğrulup annesinin sütüyle yaşam gücünü bulmuştu. On dakika içinde her şey olup bitmişti.

"Allah'ım sen büyüksün!" diye mırıldandı Seyis.

Bu tayı, daha önce hiçbir tayı eğitmediği gibi eğitmesi gerekecekti; hatta, daha önce hiçbir atın eğitilmediği bir şekilde eğitmesi gerekecekti. Yoluna çıkacak her türlü engeli aşması için gereken her şeyi ona öğretecekti. İnsanoğlu ile atın, at ile insanoğlunun ortak yaşamının en saf örneği olacaklardı. Şimdiden birbirlerine bağlanmışlardı. Tay Seyis'e, Seyis taya.

Kabın dibinde kalan sütü bitirdi.

Kalkıp tayın sırtını okşadı. "Metin olmalıyım" dedi. "Evet, küçük Azaraks, benden istenileni yapacağım. Seni alınyazına götüreceğim. Bu acımasız dünyanın diğer ucuna gitmem gerekse de, gideceğim. Ama bana şunu söyle, Ateşin Oğlu... Uçsuz bucaksız leylak rengi düzlüklerde otlanırken, zaman ilerlerken ve sen ünlenirken, acaba herkes senin adını anarken sen benimkini anacak mısın?"

Mübarek bir günde ve o inanılmaz işaretlerle doğmuştu. Batı'nın steplerinde başka bir dünyaya ait semavi atlar onun yanı sıra koşarken, Azaraks, Doğu'nun büyük Han'larının atlarının ruhunu içinde taşıyacaktı. Efsanevi Rahş,* onu her zaman koruyacaktı. Ama o henüz küçücük bir taydı. Seyis küçük yavrunun annesinin bazen önünde, bazen yanında, bazen arkasında zıp zıp zıplayarak ona sataşmasını izledi. Etraftaki bitkileri kokluyor, üzerine üzerine gelen dallardan kaçıyor, su birikintilerinden atlıyordu. Seyis onun çevresindeki dünyayı yavaş yavaş tanımaya çalışırken, aslında henüz hiçbir şey bilmediğini düşündü ve "Ah Azaraks ah..." diye kendi kendine tekrarladı. "Ah Azaraks ah...."

Azaraks, kendi yaşıtı başka bir tay olmadığı için, Seyis'i oyun arkadaşı olarak görüyordu. Ancak, bir hafta kadar sonra Seyis onun

* İran mitolojisindeki efsane kahraman Zaloğlu Rüstem'in atı.

kendisine ne gözle baktığı konusunda huzursuz olmaya başlamıştı. Onunla eğleniyor muydu, yoksa ona saygı mı duyuyordu? Yakınlıklarından yararlanmaya mı çalışıyordu, yoksa bu yakınlıktan hoşlanıyor muydu? Günler geçtikçe, Seyis bu küçük yaratığın zekice onun başına çorap ördüğünü hissetmeye başladı. Bir gün Seyis'e dostça yaklaşıyor, ertesi gün değişiveriyordu. Bir gün aralarına mesafe koyuyor, ertesi gün yakınlık kuruyordu. Bir at olarak tipik davranışlar sergiliyor, ama tipik olmayan şeyler de yapıyordu.

Bu küçük tay Seyis'in kafasını meşgul etmeye başlamıştı; onu gözlüyor, izliyordu. Sonra bir anda durum tersine dönüyor, tay onu gözlüyor ve izliyordu; bakışları rahatsız edici, yargılayıcı sessiz küçük bir Tanrı gibiydi. Kontrol kimin elindeydi, Seyis çözemiyordu.

Günler geçti ve Seyis eğitime başladı. Seyis tayın annesi Zarif'e biniyor ve Azaraks onları takip ediyordu. Her gün Seyis mesafeyi biraz açıyor, Azaraks rahatlıkla duruma uyum sağlıyordu. İkinci haftanın sonunda annesinin yanı sıra dörtnala koşmaya başlamıştı. Tüm araziyi kat ederek nehre kadar gidiyorlardı.

Derken, Seyis nehrin sığ bir yerinden anneyle karşıya geçmeyi denedi; tay biraz duraksadıktan sonra annesinin neşeyle suyu geçtiğini görüp nehre daldı. Sıçrattığı sulardan minik gökkuşakları etrafını sardı. Karşı kıyıya kadar geldi ve otların üzerinde silkindikten sonra, atlayıp sıçrayarak oyunlar yapmaya başladı.

Her gün nehrin karşı kıyısına geçiyorlardı ve Seyis kısrağın üstünde giderek daha derin sulara doğru ilerliyordu. Yavru Azaraks önce onları uzaktan izliyordu. Temkinliydi. Nihayet bir gün annesinin peşi sıra yüzmeye karar vermişti.

Seyis onu başını okşayarak ödüllendirdi.

Küçük tay artık korkularını yenmeye başlamıştı. Üçü ormanın serin gölgelik alanlarında dolaşıyor, tepelere tırmanıyor, kayalıklarda rüzgara karşı durup manzarayı izliyor ve tımar için geri dönüyorlardı.

Tırıs, eşkin ve derken dörtnala en derin sulara dalıp çıkarak, en dik tepelere tırmanır oldular.

Birkaç gün sonra, Seyis taya mavi boncuğunu taktı. Onu kötülüklerden koruyacak boncukla birlikte başlığını da geçirdi. Bu, hayvanı eğitmeye giden ilk adımdı. Seyis asla kamçı ya da sopa kullanmıyordu. Sadece teşvik ve ödüllendirme yöntemleriyle onu eğitiyordu. Hayvan, gözleri kapalı halde, Seyis'in ağzında annesinin sütünün kokusuyla, onun komutlarını yerine getiriyordu. Seyis 'dur' deyince duruyor, 'dön' deyince dönüyor, 'koş' deyince koşuyordu.

Seyis kısrağın üzerinde önden gidiyor, tay onları izliyordu. Bu, birkaç hafta süren eğitimin sonunda, Seyis, Azaraks'ın sırtına bir heybe koydu. Önce çok gevşek, sonra giderek daha sıkı bir şekilde heybeyi bağladı ve heybenin içine tangırtılar çıkaran eşyalar koydu. Seyis asla onun güvenini sarsmadığı için, tay onun yapmasını istediği her şeyi yapıyordu. Derken bir hafta içerisinde Azaraks sırtında kalkanlar, içi taş dolu kap kacaklar ve bir köpek yavrusu taşıyarak eğitimin bu aşamasını da başarıyla tamamladı. Artık gücünü ve özgüvenini kazanmış, etrafta özgürce son sürat dörtnala gidiyordu. Seyis her zaman yanındaydı; tay hiçbir şeyden korkmuyordu.

Yaz geldiğinde toprak kuruyup çatlamıştı. Ağaçların yaprakları sararmış, kuyular dibe vurmuştu. Yanan ahırlar tamamen onarılmış, Seyis'in yay ve oklarının yerine yenileri alınmıştı.

Seyis'in artık iki tayı vardı.

Yağız tayın adı Bora'ydı: Babası Bekçi, annesi Rüya olan yavruya en uygun isim verilmişti.

Bora'nın ortaya çıkışıyla, üçünün ilişkilerinde tuhaf bir durum gelişti. Azaraks onu Seyis'in yerine koymuş, tüm ilgisini Bora'ya yöneltmişti. Onunla koşuyor, onunla oynuyor, onun kulaklarını dişliyor, dizlerini ısırıyor, hiç yanından ayrılmıyordu. Seyis için için tuhaf ve şiddetli bir kıskançlık hissediyordu ama böyle olması gerektiğini biliyordu. Azaraks sonuç olarak bir attı ve onunla paylaşacağı şeyler kısıtlıydı. At, kendi gibi atlarla arkadaşlık edecekti. Se-

yis'in, anne kısrakla da yakınlığı olmasına rağmen, artık onunla da paylaşacağı çok şey kalmamıştı. O sadece bir tayı uzun sıcak günler ve karanlık geceler boyunca koruyan ve avutan, eğiten bir seyisti. Bu ilişki hep böyle olmuştur diye Seyis kendi kendine itiraf etti. Bir atınız olur, o size kendi dünyasının gizemli yanlarını gösterir ama sizin dünyanıza girmez. Sizin dünyanız hakkında ne düşündüğünü bilemezsiniz. Kendi bilinmeyen dünyalarında siz sadece onların merakını çeken, ancak tam olarak kavrayamadıkları bir konumda dışlanırsınız.

Seyis her zaman için, onları sadece ve sadece onların koşulları içinde kontrol altında tutabileceğini biliyordu. Nehrin sularına, dağların tepelerine doğru onları koşturup ahırlarına geri getirirken, ancak onların doğasına uygun davranarak onları eğitebildiğini çok iyi biliyordu.

Azaraks ile Bora'yı elinden geldiğince bir çift olarak yetiştirmeye çalıştı. Her gün yeni bir ders uyguluyordu. Önce onları değişik seslere alıştırdı. Bir gün metalleri birbirine çarparak bir gün davul sesleri dinleterek. Sonra, değişik doğa olaylarına onları alıştırdı. Ateş yakarak, bayrak sallayarak. Bora çatapatların sesinden korkup kaçarken Azaraks'ın tepkisiz kalması Seyis'i önce endişelendirmişti. Sağır olabilir miydi? Ama hayır, Azaraks eşeklerin anırmalarını pekala duyup kulaklarını dikiyor ve kendi sesini onlara duyuruyordu. Bu yalnızca sesinin ihtişamını değil, duyma yetisinin mükemmelliğini de gösteriyordu. Seyis onun doğduğu geceyi, fırtınayı ve yangını düşündü. Azaraks'ın duyularının ve sezgilerinin gücünden emindi. Onun, çok uzaklarda kendini bekleyen bir şey olduğunu ve bunu hissettiğini de biliyordu. Dünyadan habersiz bir Seyis'in asla hayal bile edemeyeceği şeyler bekliyordu onu. Seyis'in yapacağı tek şey onu oralara götürmekti. Cehennem de olsa, savaş da olsa.

Artık iki tay, silah sesini de tanımıştı. İnsanların gürültüsünden, etrafta dalgalanan bayraklardan korkmuyorlardı. Bir adamın yanında koşmayı, verilen komutları yerine getirmeyi, tek ayaklarını kaldırmaları istendiğinde tek ayaklarını kaldırıp öyle durmayı öğren-

mişlerdi. Seyis ufak tefek denemelerle onlara taşlar atıp sopayla vücutlarına vurarak kendilerini savunmalarını da öğretmişti. Önceleri darbelerin nereden geldiğini kestiremedikleri için Seyis'in atışlarına hedef oluyorlardı ama zamanla etraflarını kollamayı ve geri çekilmeyi öğrendiler.

Altı aylık olduklarında artık kendilerine güvenleri tam olarak gelmişti. Ateşten, dumandan ve sesten korkmuyorlardı. Silah atışları onlar için doğal bir olaydı. Onlara taş atıldığında kendilerini nasıl koruyacaklarını biliyorlardı. Hatta, artık eyer bile takıyorlardı.

Hiçbir atı yarı yolda bırakmak, bir Osmanlı Seyis'inin şanında yoktu; ne kadar zayıf naif de olsa, ne kadar önemsiz de olsa, bir Seyis'in şanında sadece bir atı yaratmak vardı.

Yeniçeriler ise, kahramanlıklarıyla övünürdü, kollarını sıvayıp yaralarını gururla gösterirlerdi. Bağırlarını açıp kaslı vücutlarıyla böbürlenirlerdi. Sadece silahlarına güvenirler, inançlarına sığınıp "Allahüekber" diye haykırarak savaşlara giderlerdi. Korku nedir bilmezlerdi. Onlar cennetlikti. Padişahlarına bağlılık yemini ederlerdi. Yeryüzünde Allah'ın temsilcisi Padişah'ın önünde, yatağan kılıçları, kamaları ve palalarıyla Kur'an'ın üstüne yemin ederlerdi.

Onlar için Kazan, ataları olan atlı okçulardan kalma bir semboldü. İslam geleneğinde de, Tanrı misafiri geri çevrilmezdi. Kazan konukseverlik ve birlik demekti. Kazan sığınaktı, savaşta aştı. Kazan taşımak bir onurdu, kazan kaldırmak isyandı. Kaybetmek ise, bir felaketin işaretiydi.

Yeniçeriler için, sipahiler, kapıkulları, pirler, paşalar ve gönüllüler için semboller çok önemlidir. Onlar için yaşam, bu sembollerdir. Onlar savaşlarda canını ortaya koyan askerlerdir. Kemerlerinden başlıklarına, tokalarından armalarına kadar her şey semboliktir. Uğurlu ve hayırlı bir işaret orduyu şevke getirir, inancını güçlendirir. Akıllı bir lider, her şeyi iyiye yorar.

Tabii ki, iyi olmayan işaretler de vardır. Hapşırmak hastalık işaretidir. Hava her zaman orduyu kötü etkiler; yağmur moral bozar, güneş moralleri yükseltir. Ama eğer kara bulutlar güneşi örterse, bu kötüye işarettir. Hilali örten bulutlar da, bir Türk için kötüye işarettir çünkü Türklüğün simgesi hilaldir. Rüzgar, uğursuz işaretlerden bir diğeridir. Eğer rüzgar liderlerinin sarığını uçurursa, bu kesin yenilgi işaretidir. Ve eğer Kazan yere düşecek olursa, koskoca bir ordu lanetlenmiş demektir.

Kuşlar, yılanlar, hububat çuvallarında fareler, çadırlara konan baykuşlar, güveler hepsi birer işarettir. Üzerine akbabanın gölgesi düşen kişi ölür.

Seyis iki tayı birbirleriyle oynarken izliyordu. Artık bebek yüzleri giderek olgunlaşmaya başlamıştı. Kirpikleri uzamış, ağız ve çene yapıları şekil almıştı. Bir tayın yetişkin bir ata saygı göstermesi gerektiğini öğrendikleri halde, birbirleriyle didişmekten vazgeçmemişlerdi. Biri diğerinin dizine dişlerini geçiriveriyordu. Eğer Seyis o sırada yanlarına yaklaşacak olursa, ona da aynı şeyi yapıyorlardı. Ama birbirlerinin canını yakıp acı acı bağıracak noktaya geldiklerinde, Seyis'in araya girmesi gerekiyordu.

Seyis onları burun buruna otlanırken izlediği zamanlar, birbirlerine ne kadar yakın, sevgi dolu ve bağlı olduklarını düşünüyordu. Biri güneşte serilmiş yatarken, diğeri ayakta onu kolluyordu.

İlk kez bir kaplumbağa gördüklerinde nasıl şaşırmışlardı! Garip sesler çıkararak onu tekmelemeye çalışmışlar ve ıskalamışlardı. Seyis onları izlerken çok gülmüştü.

Bir keresinde de, bir yılan gördüklerinde nasıl çaresiz kalmışlardı! Kocaman masum gözleri heyecan içindeydi. Yılanı gördükleri noktanın etrafında koşuşturmuş geyik gibi tepinip durmuşlar, kızgınlıklarına rağmen bir şey yapmamışlardı. Ama Seyis onların artık çocukça oyunlardan uzaklaşarak ciddileştiklerini ve olgunlaştıklarını görüyordu. Her geçen gün biraz daha kendilerinden emin, mutlu ve biraz da tehlikeli olmaya başlamışlardı.

Bir yaşına geldiklerinde, Seyis onları sütten kesmişti. Bu o kadar zor olmamıştı. Anneleri de bundan memnundu. Her iki tay da güçlü ve talepkar olmaya başlamışlardı ve bu durum annelerini rahatsız ediyordu. Seyis gün be gün onları uzun yürüyüşlere çıkararak annelerinden uzaklaştırıyordu. Bu arada annenin de kaygılarını hafifletmek amacıyla, anne seslendiği anda tayları onun görebileceği yakın yerlerde tutuyordu. Böylece birbirlerinden uzak kalmaya onları alıştırdı. Bir süre böyle devam etti ve annenin bir gün gelip de seslendiği halde, tayların geri gelmediğini görüp bunun pek üzerinde durmamasıyla sonlandı. Bu arada Seyis, eyerlere üzengilerini takıp hayvanları eğitirken, kısa sürelerle onların sırtına binmeye başlamıştı. Seyis ufak tefek, hafif olduğundan hayvanların dengesi bozulmuyordu. Zaten, sadece birkaç dakika üzerlerine biniyordu. Her zaman olduğu gibi, onları ürkütmeden. Bu ilk deneyimde bir aksilik olmaması çok önemliydi. Bir kez terslik olursa ve hayvan bir kez ürkerse, geri dönüş çok zor olurdu. Eğitim sırasında biri panikleyecek olursa, Seyis onu yatıştırarak hemen üzerinden iniyordu ve bir süre ona tekrar binmiyordu. O arada diğer ata biniyor ve diğeri de durumu izliyordu. Seyis tekrar ilk bindiği ata bindiğinde, hayvan artık korkmuyordu. Bu onlar için bir oyun halini almıştı. Dört gün içinde tam olarak eyere alışmışlardı; ardından üzengilere ve Seyis'in üzerlerine binmesine alıştılar. Bu arada Seyis onların güvenini sürekli pekiştiriyordu. At yetiştirmenin esası buradadır: bir atın güvenini kıran Seyis, şeytanın gazabını üzerine çeker.

Ali Ağa İzobegovic, yüzünde hiçbir gülümseme olmaksızın, erguvan ağaçlarının gölgesinde, medresenin önündeki travertenlerin üzerinde oturup Seyis'le iki tayın gelişen ilişkilerini adım adım izlemişti. Seyis her komutla onların başlarını okşuyordu. Ali Ağa onların yeni yetenekler kazanarak büyüdüklerini kendi gözleriyle gördü ve gurur duydu.

Bir gün Seyis'i yanına çağırttı ve Seyis'in eline paraları saydı.

Bora doğalı otuz altı hafta olmuştu, Azaraks'ın öfkeli bir Balkan fırtınasında dünyaya gelişinden bu yana ise, otuz yedi ay geçmişti.

"Sancak Beyi'nden bir haber aldım."

Seyis'in kaşları çatıldı. Allah'ın takdiri tam zamanında gelmişti.

"Onları önce Müsellem'e, sonra da İstanbul'a Baş İmrahor dostum Süleyman Kahya'ya götüreceksin. Silistre beylerbeyi benim ailemdendir. Onun yanında kalmalısın. Savaş olacak."

Seyis'in midesi kasıldı. Hem arzu ettiği, beklediği an hem de korktuğu an gelmişti işte. Bir anda yaşamı değişecekti ama kendisine bir seçim şansı tanınmamıştı. "İnşallah" dedi. Ali Ağa'nın yüzüne baktı, kopkoyu gözlerinde hiçbir ifade yoktu. Savaşlarda yoldaşlarını, oğullarını kaybetmişti. Karısı ölmüştü. Ve sonunda değer verdiği tek insan, yeteneğine hayranlık duyduğu Seyis'i de gidecekti. Ama yüzünden hiçbir şey okunmuyordu. Gülümsemek pahalıysa, göz yaşları satın alınamayacak kadar değerliydi.

Seyis eyerleri hazırladı, iki genç atın sırtına heybeleri yükledi, yayını ve oklarını aldı ve hafifçe kamçısıyla atlara vura vura onlarla birlikte yürümeye başladı. Ali Ağa arkalarından bakıyordu. İki genç atı, ortalarında seyisleriyle, Ali Ağa'nın topraklarından gidiyorlardı artık. İleride dağların yükseldiği masmavi gökyüzüne doğru kurumuş, çatlak toprağın üzerinde, siluetleri giderek küçülürken Seyis dönüp el salladı. Yaşlı adam, "Güle güle evlatlarım" diye mırıldandı. Medresenin yanındaki traverten basamaklara tırmanıp onlar gözden kaybolana kadar orada bekledi.

Sonra dizlerinin üstüne çöktü, medresenin önünden akıp giden suyun sesine kulak vererek tespihini çıkardı ve onlar için bir dua okudu.

1681 yılının Temmuz ayıydı.

Bundan üç yüz yıl kadar önce, 1389 yılında Kosova Meydan Savaşı'ndan bir gece önce bir fırtına kopmuştu. Osmanlı Padişahı I. Murad'ın ordularına doğru esen rüzgarla toz toprak havalanmıştı. Kuşlar kaçışıyordu. Toz ve rüzgar askerlerin içine işliyor, gözlerine,

ağızlarına burunlarına doluyordu. Atların gözlerine de. Murad'ın ordusu düşman ordusundan sayıca daha azdı ve toz bulutu kör ediciydi.

Ama ne var ki, karşı tarafta binlerce şövalyesi, simsiyah iri atları, dalgalanan bayrakları, borazan sesleri ve gümüş kabzalı kılıçlarıyla rüzgarı arkasına almış Sırp askerleri, Osmanlı sipahilerinin karşısında tir tir titriyordu.

Ertesi sabah fırtına dinmiş, rüzgar durmuş ve işaretler Türkler'den yana dönmüştü: savaş kazanılmıştı.

Murad'ın atlıları Sırplar'ı yok etmiş, Balkanlar düşmüştü.

Tarihte bir zafer diğerini izlemiştir.

I. Beyazıd'ı esir alan, bir kafes içinde Semerkant'a süren Timur'a rağmen Osmanlı İmparatorluğu büyümeye devam etmiştir.

Yenilmez Osmanlı'nın karşısında ordular sinip kalıyor, kentler yerle bir oluyordu. Liderlerin aldığı kararlar en doğru kararlardır. Sanki ilahi bir dokunuşla kutsanmış İmparatorluğun başına özel seçilmiş liderler getirilmiş ve elmas döşeli yollarda bir güç onların önünü açmıştı.

Roma'yı yıkıp Konstantinopolis'in yeni hakimleri olmuşlardı.

1453 yılında Fatih Sultan Mehmed, bu antik kentin yıkılmaz surlarını aşmıştı. Dünyanın o güne kadar hiç görmediği, duymadığı 545-680 kiloluk toplarla yüzyılların kent surları onun önünde yerle bir olmuştu. 11 Nisan günü toplarını *Kızıl Elma*'ya çevirmiş, kırk gün boyunca Haliç'te toplar konuşmuştu.

Konstantinopolis düşmüş ve Mehmed'in beyaz Nogay atıyla yıkıntılar arasında dolaşırken söylediği şu sözler hiç unutulmamıştı: "Sezar'ın sarayında perdeler örümcek bağlamış, Efrasiyab'ın görkemli kapılarında baykuşlar nöbet tutuyor." Bu sözler görkemli Konstantinopolis ile ilgili olarak Fatih Sultan Mehmed'in ilk izlenimleriydi.

Şehir bir deniz kabuğu gibiydi -kırılmış bir deniz kabuğu. Ama hâlâ bir elmas gibi değerini koruyordu. İki kıta arasında, iki büyük denizin arasında, iki zümrütle iki gök yakut ortasında bir elmas.

Mehmed bir Han, bir Gazi, bir Sultan, bir İmparator'du.

O bir Sezar, bir Türk, bir Müslüman ve bir Bizanslı'ydı.

İmparatorların İmparatoru, Kralların Kralı, Dünya'nın Fatihi'ydi.

Mehmed'in gelişiyle, Kutsal Hıristiyan Kilisesi Ayasofya, bin yıl sonra camiye çevrildi ve Haç'ın yerini Hilal aldı.

29 Mayıs 1453 günü Konstantinopolis yeni bir ad kazandı: İstanbul.

Bosna, Hersek, Sırbistan, Arnavutluk alındı, Mora (Pelopenes) savaşları kazanıldı. Kırım ve Cezayir Osmanlı tebaasına girdi, Pers toprakları ele geçirildi. Kanuni zamanında Kuzey Afrika, Barqa Rodos ve Macaristan düştü, Viyana ilk kez kuşatıldı. Besarabya, Yemen, Kıbrıs, Bahreyn alındı. Trablusgarp, Muskat, Eritre, Somali, Kenya'dan Girit, Gürcistan, Ukrayna'ya kadar dört bir tarafa yayılarak geniş topraklar Türkler'in eline geçti. Suriye, Mısır'ın büyük bir kısmı ve Kuzey Afrika egemenliğiyle Akdeniz bir Osmanlı gölü oldu. Kızıldeniz'le Arabistan'ın batı kıyıları da onlarındı. Mekke ve Medine'nin anahtarları Osmanlı'nın oldu.

Atlas, Toros, Kafkas ve Balkan dağlarıyla çevrili bu ülkenin bülbül sesleriyle dolu ormanlarında dişili erkekli geyikler ve tavşanlar koşuşuyordu.

Bu dağların arasında uzanan vadilerde incecik zarif minareleriyle camiler sıralanmıştı. Yüksek sedir ağaçlarının altında kurulmuş köylerde çeşmeler, medreseler yer alıyordu. Renk renk kuşlar cıvıldıyordu.

Fırat, Dicle, Nil ve Tuna Nehirleri'nde yelkenlerini açmış ahşap guletler, balık ağlarında gümüş gibi parıldayan balıklar vardı.

4

ZORLU EĞİTİM

İki genç, yapılı ve hızlı at. Gözler pırıl pırıl, kuyruklar havada, kulaklar dikilmiş, burun delikleri şişmiş, yay gibi gerilmişler. En ufak bir sesle gözlerini açarak o tarafa bakıyorlar. Annelerinin yerine koydukları seyisleriyle birlikte, yaklaşan ama görünmeyen tehlikelere doğru gidiyorlar. Seyis kan ter içinde, bitkin, on iki saat önce yola çıktıklarından bu yana sürekli atlarıyla konuşmaktan sesi kısılmış.

Çevrelerini saran ağaçlar gökyüzüne tırmanıyor; koca koca kayalıklar sanki canavar gölgeleri gibi. Nehir suları köpürüyor, rüzgar dalları uçuruyor, aşağıdaki karanlık vadide kurtların sarı sarı gözleri yanıp sönüyor. Kuzeydoğu Sırbistan'ın kıraç toprakları... 1681 yılının yaz mevsimi...

Dizler dimdik, gözler ışıl ışıl, iki at sivri tırnaklarını toprağa gömmüş duruyorlar; yürümek istemiyorlar. Var güçleriyle bağırıyorlar; kendi seslerinin yankılanışına cevap verir gibi tekrar bağırmaya başlıyorlar.

Burunlarından soluyorlar, dizginlerini çekiştiriyorlar. Yeri eşeleyip toz kaldırıyorlar ve baş edilmez bir ikili haline geliyorlar. Henüz aygır gücüne sahip bile değiller oysa.

Seyis bütün gece onları yürütmüştü. Korktuğu şey başına gelmesin diye onları yormuştu. Ama gün ağarırken, hâlâ onlarla boğuşuyordu.

Gün boyunca çok zıt davranışlar göstermişlerdi. Azaraks hızla yürürken, Seyis, Bora'yı dizginlerinden zorla sürüklüyordu. Bora sendeledikçe Azaraks'ın enerjisi artıyordu. Derken, sebepsiz yere, rolleri değişiyorlardı: Bora öne geçiyor, Azaraks peşi sıra sürünüyordu. Yine rolleri değişmişlerdi: Bora ciğerleri patlayacak gibi koşarken, Seyis, Azaraks'ı dizginlerinden çekerek zorla yürütüyordu.

İkisinin arasında ne yapacağını şaşırmıştı. Bir an üzerine bindiği atın dizginlerini tutmaya çalışıyor, arkasından yere inip diğerini dizginlerinden çekiştiriyordu.

Seyis onları kontrolü altında tutmaya çalışırken, iki genç atın bir anda dizginlerinden kurtulup dörtnala kaçmaları her an mümkündü.

Aniden ürken bir atın yapacağı tek şey buydu. Tanımadığı bir şey gördüğünde ya da korktuğunda, kaçardı.

Atın doğasıydı bu.

Sürü halindeyken, önlerine çıkabilecek herhangi bir şey için birbirlerini uyarırlardı. Öndeki lider konumundaki at, tehlikeyi abartılı bir şekilde diğerlerine yansıtırdı. Sürü sadece tek bir at ve tek bir seyisten bile oluşsa, bunu hissettirmek lider atın göreviydi. Bir şey gördüğünde ya da hissettiğinde hemen irkilir, gerilir ve en ufak bir seste şaha kalkardı. Aniden durup çevresindeki tanıdık, tanımadık her şeye bakar, burnundan sesler çıkarırdı. Binicisi olsun olmasın, lider atlar hep bu duyguyla hareket ederlerdi ve bu yüzden zorlayıcı olurlardı.

Aslında Seyis kendi içinde hissettiği ve giderek büyüyen tedirginliğin atlara geçtiğinin farkındaydı. Seyis'in ruh hali, onların huzursuzluklarını daha da artırıyordu.

Bütün gece yol almışlardı. Ertesi gün öğlene doğru artık Seyis çok yorulmuştu. Uzun bir savaş vermişti. İki güçlü ve coşkulu atla baş edebilmek kolay değildi; hoş, atlar da yorgun görünüyorlardı

ama sanki bir şey onların kanına girmiş ve yepyeni bir enerjiyle tekrar dirilmişlerdi. Seyis bir gün önceki savaşı verecek halde değildi. Öğleden sonra artık sadece beyin gücünü kullanarak ayakta kalma savaşı veriyordu.

Müsellem'in ahırlarına doğru yol alırken, ücra köylerden geçmişlerdi. Bazıları Hıristiyan ve Müslümanlar'ın bir arada yaşadığı, kilise ve camilerin yan yana bulunduğu köylerdi. Ortak yerleşimlerini ve ortak varlıklarını kabullenmiş yerlerdi. Bazı köyler, yaşadıkları şiddetle karanlık ruhlu, yaralı insanlarla doluydu. Yıkık dökük binaların arasında gölgeler halinde elleri silahlı adamlar dolaşıyordu. Buralarda yasalar işlemiyordu. Her an her şey olabilirdi; çılgın bir asi, boğazkesen bir kaçık, kaçak bir köle, yoksulluktan çaresiz bir kadın oradan geçen bir atlının önüne çıkabilirdi... Atlıyı, önüne fırlattığı çocuğun kan parasını ödemeye mecbur edebilirdi.

Dört gün dört gece yol aldılar. Irmaklardan, derelerden geçtiler. Kahverengi düzlüklerde, birer sulu boya damlası gibi görünen yeşil yeşil ağaçların arasında üç dev karınca gibi hiç yılmadan ilerlediler. Karşılarına, ince minareleriyle küçük bir köy çıkıyor ama onlar o köye girmeden doğuya dağlık bölgelere doğru ilerliyorlardı -uzaklarda çiçek açmış erik ağaçlarının, leylak rengine bürünmüş çayırların olduğu topraklara doğru.

Önlerinde uzanan platoyu geçmeleri iki gün aldı ve bir göl kıyısına geldiler. İki Çingene kız gölde bulaşık yıkıyorlardı. Simsiyah uzun saçlarıyla çok güzel kızlardı. Etekleri işlemeli, renkli giysileri vardı, ayakları çıplaktı. Seyis'le iki atı yaklaşırken, kızlar sanki her gün oralara iki atıyla bir Seyis gelirmiş gibi, doğal bir şekilde onlara bakıyorlardı. Atlar suya dalıp serinlerken kızlar hiç yadırgamadan onları izledi. Seyis de suya girip atların yanı başında, kızların bulaşıklarını yıkadıkları sudan içti.

Göl derin değildi. Atlarla Seyis karşı tarafa geçtiler ve Seyis atları çözerek otlanmaları için serbest bıraktı.

Bu kez seyretme sırası ondaydı. Çingene kızlar bulaşıklarını yıkayıp gölün yakınındaki bir kulübeye doğru uzaklaştılar. Biraz sonra kulübenin bacasından ince bir duman tütmeye başladı. Seyis akşamüzeri güneşinin altında ısınmış sıcacık otların üzerine yattı. Göl suları altın rengine dönüşürken tekrar yola koyuldular.

Güneşin kaybolmasıyla ortalık serinleyip sessizliğe bürünmüştü. Sadece at nallarının tıkırtısı duyuluyordu. Papatyalarla dolu dağ sırtlarına tırmanıp durdular. Seyis aşağı baktı ve henüz güneşin pembemsi ışıkları kaybolmadan dağın eteklerinde Müsellem'in at çiftliğini gördü.

Hava kararırken, boyunlarında çıngıraklarıyla çiftliğin yolunu tutmuş keçilerin peşi sıra ilerlediler. Bir kuyunun yanından geçerken, atlar kişnemeye başlayınca çiftlikteki yüzlerce at aynı şekilde kişnemeye başlamıştı. Seyis ve iki atı, ahırlara doğru sıra halinde ilerleyen atların arkasına takıldılar.

Ahırlara giden yol atlarla dolmuştu.

Balkanlar'ın dört bir tarafından Bosna, Hersek, Sırbistan ve Makedonya'dan, Rumeli'den getirtilmiş atlar ve arkadan binicileri, sanki unutulmuş bir zaferin kahramanları gibi yıpranmış giysileriyle yaya olarak geliyorlardı. Seyis ve iki atının önünden bir toz fırtınası içinde geçip gittiler. Hiç konuşmadan, atları kamçılayarak yollarına devam ettiler ve az ötede çadırlarını kurup ateş yaktılar. Hiç konuşmadan.

Seyis ahırlara doğru giderek atlarını bağlayacak bir yer buldu. İki at, kalabalık sürünün karşısında sinip susmuştu. Tıknaz bir Bulgar askeri at arabasıyla önlerinde durdu, saman ve arpa bırakıp yoluna devam etti. Seyis atlarını beslemeye hazırlandı.

Ama hemen nazara gelmişlerdi bile.

Sırım gibi iki safkan Karaman'ın değeri, ağırlıkları kadar yakut ederdi. Hele spiralleri olan bir Karaman, dövüşülmeye değer bir servetti. Kazanan için paha biçilmez bir ödül.

Ufak tefek bir Tekke Seyisi, sadece bir yay ve ok kılıfıyla silahlanmış haliyle kolay bir avdı. Seyis, havadaki bu gerginliği hissetmişti. Az önce hiç hissetmediği bir çember sanki etrafında daralarak onu sarıyordu. Seyis iç çekti. Avuçları terlemeye başlamıştı. Yanıp sönen ışık ve daralan bir çember içinde Seyis'in alnında ter damlacıkları birikti.

Bu adamlar ordudan değillerdi; yaşamın sınırında, önlerine çıkan fırsatları kollayarak haydutluk yapan kanun kaçaklarıydı. İki safkan at onlar için iyi bir ganimetti. Pusuya yatmış, atları kaçırıp karanlığın içinde kaybolmak üzere bir fırsat bekliyorlardı.

Azaraks ile Bora sessizce Seyis'lerinin yanında duruyorlardı. Ateşin ışığı zayıflayıp gece bastırırken Seyis yere uzandı. Gözünü kırpmadan, o da tetikte bekliyordu. Ama uyku ağır basmıştı. Atlar otlarını yerken, yattığı yerde vücudu kıvrıldı ve içi geçti.

Sezgiler önemlidir.

Azaraks gecenin derinliğinde ufacık bir ses çıkararak Seyis'i uyandırdı. Seyis'in eli hemen yayına gitti. Atlar sakindi; sanki soluk bile almıyorlardı. Gece kapkaranlıktı ve karanlığın içinde bir gölge onlara doğru geliyordu. Kuru otlar üzerinde bir ayak sesi duyuldu. Derken, inanılmaz seri bir darbeyle havada vınlayan bir ses, genç bir atın hırıltısının ardından acıyla bağıran bir adam ve yere düşen madeni bir şeyin gürültüsü art arda duyuldu. Her şey saniyeler içinde olup bitmişti. Seyis gökyüzünde bir at siluetiyle bir çift nal gördü ve tekrar o sinsi ayak seslerini duydu.

Ardından sessizlik çöktü.

Ödünsüz bir sadakat.

Seyis o ana kadar atlarının bu gücünün farkında değildi. Uzanıp her ikisinin de bacaklarını okşadı. İki tane dimdik baş, zafer anıtı gibi gökyüzüne doğru yönelmiş duruyorlardı. Yanıp sönen iki çift göz ve hafif bir esintiyle yeleleri uçuşan iki at... İkisi de Seyis'lerinin başucunda. Seyis, "Maşallah!" diye mırıldandı ve ellerini başının altına yerleştirip gözlerini yumdu.

Gece gökyüzündeki bulutlar dağılarak yıldızlar çıktı ve şafakla müezzinin sesi duyuldu.

Hiçbir konuşma olmadı. Kem gözler yoktu; sadece Seyis yerde bir hançer buldu ve otların arasına attı.

Günler geçiyor ve haraya sürekli yeni atlar geliyordu. Bir ay sonra, 7 Eylül 1681 günü, Müsellem seçimini yaptı. Atlar önce renklerine göre ayrıldı: kızıl-doru ve yağız atlar doğuya, kır atlar batıya, siyahlar kuzeye ve kahverengi atlar güneye. Bu, Oxiana (Orta Asya) düzlüklerinde atalarının yeri göğü inlettiği zamanlardan gelen bir gelenekti. Renklere göre gruplanan atlar, tekrardan ayrılarak hafif olanlar çelebilere, ağır olanlar tımarlı sipahilere ve yürük (ılgar) atlar deli alaylara ayrıldı.

Tekrardan bir sınıflandırmayla tımarlı sipahiler, silahtarlar, sağ ve sol ulûfetçiler, sağ ve sol gurebalar olmak üzere altı birliğin her biri için atlar seçildi. Bölüklerin ağaları, Kethüdaların beyleri, başçavuş ve çavuşlar için atlar ayrıldı.

Seyis'in iki atı da, ağır süvari sınıfına seçilmişti. Tımarlı sınıfı, ön saf sipahilerdi; büyük onurlar kazanacak olan atları için Seyis'in yüreği yerinden çıkacakmış gibi atıyordu.

Atlarının ikisi de doğrudan İstanbul'a İmparatorluk sarayına götürülecekti. Sadece safkan atlar padişahların atları olabilirdi ve onlar safkandı.

Hassa sipahi atları, sürekli yükselecek olan atlardı.

27 Temmuz 1634 günü, Seyis'in atlarının Müsellem'in at çiftliğine getirişinden kırk yedi yıl önce, Anadolu'nun Merzifon kasabasında tımarlı sipahilerden birinin oğlu olmuştu.

Ona Mustafa adını koydular. Babasının işlemeli ipek gömlekleri ve pirinçten miğferi, değerli taşlarla bezenmiş yatağan kılıcı ve ok kılıfıyla bir Germiyan aygırının üzerindeki duruşu küçük Mustafa'nın gözlerini kamaştıran anılardı.

Çocuk, kahramanlarla ve Osmanlı'nın büyük gazileriyle, Kanuni Sultan Süleyman'ın büyük fetihleriyle büyüdü, ruhu böyle beslendi. Çocuk hep o büyük adamların düşlerini kurarak, onların düşlerinde kendini gördü. O büyük isimler arasında kendine bir yer edinmeyi hedefledi.

Varlıklı bir tımarlı sipahinin oğlu olarak, nüfuzlu insanlarla tanıştı. Mustafa İmparatorluk sarayında önce iç oğlan, ardından sipahi subayı ve derken Padişah'ın maiyetinde bir beylerbeyi, ardından da vezir olacaktı.

Pek çok mütevazı aileden çocuklar bu yüksek mevkiilere gelmişti. Topkapı sarayının koridorlarında altın işlemeli ipek giysileriyle Köprülü sülalesi olarak İmparatorluğa damgasını vuran ailenin Arnavutluk esirlerinden geliyor olmasına bakılmamıştı bile.

Mustafa, Köprülü ailesindeki vezirlerden birinin dikkatini çekmiş ve kısa zamanda onun yardımcılığına atanmıştı. Tanrı'nın yeryüzündeki gölgesi Sultan IV. Mehmed ile veziri arasında Mustafa yıllarca saray içinde elçilik yaptı.

IV. Mehmed av meraklısı bir Padişah'tı. Mustafa onun avladığı vahşi hayvanların dünyasına girerek, yaban ördeklerinden ayılara, kurtlara koca koca azı dişleri olan yaban domuzlarına ve geyiklere kadar pek çok hayvan tanıdı. Padişah'ın av köpeklerinin dişleri arasında, sayısız av hayvanı gördü. Ve Mustafa büyük bir avcı olan şanlı şerefli Padişah'ına şiirler yazdı. Tek bir günde, onun avladığı sayıda hayvan avlayan bir avcı daha yeryüzünde görülmemişti.

İşte, büyük Padişah da kendisine bu bağlılığı gösteren Mustafa'yı ödüllendirerek kendi kız kardeşiyle evlendirdi. Mustafa, Padişah'ın enişteşi oldu.

Artık önü açılmıştı. Yükseldi ve ilerledi, servet sahibi oldu. Onun görüşlerine başvuruldu. Sadrazam Köprülü Ahmet Paşa'ya zekice ve sadakatle hizmet etmeye devam etti ve onun ölümünden sonra yerine geçti.

Kırk altı yaşında, uzun boylu, esmer ve soylu Kara Mustafa artık koca göbeğinin üzerinde ellerini kavuşturarak Marmara Denizi'nin turkuaz rengi sularına doğru büyük düşler kurmaya başladı.

Kısmeti bir kez açılmıştı.

Gerçi, bu yüksek konumuna öyle bilinmez ve belirsiz bir yerlerden gelmemişti. Osmanlı hanedanına girmeye layık görülmüştü. Aileden biri olmuştu. Bundan daha kısmetli olunamazdı. İçki kadehlerine dalıp hayaller kurmaya devam etti. Kendi kendine bile söylemeye korktuğu hayallerdi bunlar. İnsanlar onun için birer piyondu. Hepsini kendi safına geçirmek onun için işten bile değildi.

Mustafa hırslı, kibirli, kurnaz bir adamdı. Doymak bilmeyen arzuları vardı. Karısıyla paylaştığı bin beş yüz cariye ve bir o kadar kölesinin olduğu bir haremi vardı. Yaşamdan fazlasına sahipti; çok büyüktü. Din ya da herhangi bir değer, onu büyük tutkularından vazgeçiremezdi. Ödünsüz, sabırsız bir şekilde hedeflerine koştu.

*

Rumeli'de küçük bir kasaba olan Yeni Pazar'da, zarif bir mimariye sahip köşkte yeşil bir sancak dalgalanıyordu; üzerinde hilal vardı. Güneşin ışınları, binanın camlarında binlerce parıltıyla göz alıyordu. Estetik ve fonksiyonun birleştiği damı eksantrik bir yarım daire şeklindeydi; pirinçten iri başlı çivilerle kaplı kapıları zengin süslemelerle bezenmişti. Kapının üzerindeki kirişte değerli taşlarla bir hat yazısı vardı:

"İki denizin ortasında Allah'ın gölgesi ve ruhu Padişah." İstanbul'daki İmparatorluk Sarayı'nın kapısındaki yazının bir eşiydi bu. Binanın ahşap verandasında Sancak Beyi, özenle kesilmiş bıyıkları ve sülün tüyleriyle süslenmiş kırmızı sarığıyla, mavi saten cüppesinin kürklü yakasını kaldırmış, mücevherlerle işlenmiş yatağan kılıcı belinde, dimdik duruyordu. Önünde iki yüz atlı sıralanmıştı. Atların bir kısmı Müsellem'in haralarından, diğerleri Rumeli'nin çeşitli böl-

gelerinden ve Karadeniz'in kuzeybatısındaki Tuna Ovaları'ndan getirtilmişti.

Bir kısmı da, yerel cinslerle çiftleştirilerek bu yörede özgün olarak üretilmiş Gazi atların torunlarıydı. Dayanıklı, uzun yol hayvanları ve aynı zamanda yük taşıyan güçlü atlarla çeşitli sancaklar taşıyan ve kılıç, kalkan, mızraklarla silahlanmış birlikler, altın işlemeli ok kılıfları ve yaylarıyla okçular savaşa hazırdı.

Atlılar gülüşüp konuşurlarken, hepsinin gözlerinin içi de gülüyordu. Uzun bıyıklı, iriyarı silahlı savaşçıların yanında Seyis kendini önemsiz ve yetersiz hissetti. Yayıyla oku ve bıçağıyla hiç de donanımlı sayılmazdı. Azaraks'ın böğrünü okşuyor ve Bora yanında dimdik duruyordu.

Davul seslerini borazanlar izledi ve savaşçılar gülüşüp konuşmayı bırakıp Sancak Beyi'ne döndüler. Sancak Beyi iki kolunu havaya doğru kaldırdı ve konuşmaya başladı.

"Sadrazam bizden bir ordu göndermemizi emretti."

Savaşçılar kükreyerek tezahürata başladı.

"Türkler'in yenilmez ordusu olarak..."

Coşkulu, ateşli bağrışmalarla tezahürat devam etti.

"... hepimiz İstanbul'da toplanacağız."

Kılıçlar havada sallanıyor, kalkanlar birbirine vuruluyordu.

"İmparatorluğun dört bir tarafından binlerce atlı İstanbul'da toplanacağız ve Peygamberimiz'in kutsal bayrağını taşıyarak kutsal savaşa katılacağız!"

Savaşçıların bağrışmalarıyla köşkün camları sarsılıyor, sesler tüm kasabada yankılanarak yayılıyordu. Savaşçılar göğüslerini yumruklayarak miğferlerini sallıyorlar, kılıçlarını savuruyorlardı. Atlar şaha kalkmış, savaşçılar "Allahüekber!" diye bağırıyorlardı.

Sancak Beyi liderlerine işaret etti. Özay Dursun, soylu atıyla soylu bir adamdı. Aslan postundan giysileriyle atı ve binicisinin duruşu birbirine yaraşmış, yenilmez bir çift gibiydiler. Yakışıklı, tamamen tıraşlı, güler yüzlü binicisinden gurur duyarcasına at başını sallıyor ve yelesi uçuşurken hayvan dört ayağının üzerinde dimdik duruyor-

du. Seyis ise, şaşkın bir ifadeyle ona saygı gösteriyordu. Bu büyük insanların arasında ne işi olduğunu düşünüyordu.

Özay Dursun savaşçılara doğru seslendi ve Sancak Beyi sancağı ona teslim etti. Ardından muazzam bir tezahürat koptu. Özay Dursun sancağı tek eliyle kaldırıp havada sallamaya başladı. Türkler'e karşı koymayı göze alacak tüm düşmanlarına meydan okurcasına salladı, salladı.

"Allahüekber" sesleriyle ortalık yıkılıyordu.

Sancak Beyi'nin tek bir işaretiyle, atlılar dalgalanan sancağın peşinden ilerlediler -evlerinde karılarının sıcacık koynunda ve çocuklarının kollarında olmayı bir an için bile düşünmeksizin.

Yeni Pazar'ın uzun ana caddesi boyunca hep bir ağızdan "Allahüekber" sesleriyle ve mehter takımının müziği eşliğinde Bulgaristan'ın yolunu tuttular. Ama önce Tuna'yı geçmek için Silistre gemisine bineceklerdi.

Tuna'nın ağır akan durgun ve bulanık sularında, kölelerin kürek çektiği gemiler çalışıyordu. Yolcuların hepsinden Sultan adına para toplayan dişsiz kürekçi başı, durup durup kürek mahkumlarını kamçılıyordu. İster hacı ister sipahi, ister yeniçeri, ister paşa ister köylü ya da haydut herkes Silistre'den karşıya geçmek için bir bedel ödemek zorundaydı.

Tuna Nehri'nin en geniş noktasında karşı kıyı bir pus tabakası ardında kalmıştı. Derken, suyun ortasında bir hareket oldu. Gemideki herkes kılıçlarına davrandı. Halatlar çatırdıyor, köleler kan ter içinde küreklere asılıyordu.

O gün gemi bir akıntıya kapılarak içindeki insanlar ve hayvanlarla bilinmeyen bir ölüme sürüklendi. Puslu havada okların uçuştuğu Tuna, tekrar sakin sakin akmaya devam etti. Adam başı atınızla on beş akçe... Gelin, paranızı ödeyin, Silistre gemisine binin, köleleri izleyin...

Uçsuz bucaksız Ludogorien düzlüğünde sıcağın altında atlar ve atlılar yol alırken, İstanbul'da toplanacak ordu için erzak taşıyan kağnı arabaları ip gibi uzamış kervanlar halinde ağır ağır başkente gidiyordu.

Varna'ya geldiklerinde, yıkık dökük bir kalenin önünde durdular. Bir zamanlar dev sütunlar üzerine oturtulmuş, damı gökyüzünde kaybolan muazzam bir saray kalıntısı, korkunç bir kıyıma kurban gitmiş dev savaşçılarıyla tarihe gömülmüştü. O kadar eski yıllara dayanıyordu ki, adı bile bilinmiyordu.

Varna'nın ötesinde kayalıklardan inip bir kıyıya geldiler ve kıyı boyunca ilerlediler. Euxine (Batı Karadeniz)'nin koyu mavi sularına atlarını süren savaşçılar terli vücutlarını serinletirken, yunuslar çevrelerinde atlayıp sıçrıyorlardı.

Soylu bir kan hemen bir diğerini çeker; kalplerle birlikte, gözler de bunu fark eder. Seyis yağız atı Bora'ya binmiş, Azaraks'ı dizginlerinden çekiyordu.

Düşük rütbeli bir adam da, kır atıyla Seyis'in hemen arkasından geliyordu. Belli ki at, binicisini hiç sevmiyordu ve düşük rütbeli adam atın üzerinde zavallı ve eğreti bir biçimde oturmuştu. Yunanlı yedek askerlerdendi. Yol az ötede, tam köşede denize doğru açılan kayalıklardan ikiye ayrılıyordu. Hava sıcaktı. Ağustosböcekleriyle martıların sesleri, kıyıya vuran dalgaların sesiyle birbirine karışmıştı. Atlılar köşeyi dönerken, Yunanlı asker aniden isteksiz kır atını mahmuzlayarak solundaki yağız atı sıkıştırdı.

Seyis'i kayalığın kenarından aşağı itmek üzere atın başlığına yapışmak için davrandı. Henüz kolu havadayken, doru atın dişleri bileğine geçmişti.

Adam eyerinden düşüp yerlerde inlemeye başladı. Üzerine dalgalar vururken, iki Karaman, Seyis'leriyle yollarına devam ettiler. Arkalarından binicisiz bir kır at neşeyle kulakları dikilmiş halde, boş üzengileri sallanarak geliyordu.

Seyis, "Maşallah" diye mırıldanırken dönüp arkasına bakmadı. Artık sadakatin değerini çok iyi biliyordu ve hiçbir şeyi sorgulamaya gerek duymadı. Göze göz, dişe diş. Yaşam ucuzdu.

Atlarının enselerini okşadı. "Çok güzelsiniz! Muhteşem yaratıklarsınız. Ya ben ya o idi!"

Daha bir ay olmamıştı ve onun atları ikinci kez hayatını kurtarmışlardı.

Altı gün sonra, tımarlı sipahiler ordusu rüzgardan ve güneşten bronzlaşmış yüzleriyle Theodosius'un yaptırdığı İstanbul surlarının kuzey kapısına ulaşmışlardı.

Dünyanın kesiştiği nokta İstanbul: batıya doğru Buda ve Viyana, doğuya doğru Semerkant ve Çin, güneye doğru Babil ve Zanzibar, kuzeye doğru Kiev'e kadar uzanan bir İmparatorluğun merkezi.

Sayısız cami ve minareleriyle, çini ve altınlarıyla sokaklarında sarıklı Faslılar'dan Yahudiler'e, Hıristiyanlar'a ve kendi öz halkıyla birlikte Orta Asya'dan gelen Türkler'le bir dönemin tarihinin yazıldığı görkemli kent... Gazilerin destanları, Yedi Uyurlar'ın efsaneleri ve Eyüp Sultan Türbesi'ne kadar her köşesi manevi bir değer olan tarihi başkent.

Haliç'ten şehre girerken Seyis doru atının üzerinde yüksek kulelerle minarelere, kiliselere ve önünden geçtikleri Eyüp Sultan Türbesi'ne hayranlık ve şaşkınlıkla bakakalmıştı. Haliç'in mavi sularının bir ucunda, karşı kıyıda yelkenli gemiler demirlemiş ve balık ağları güneşin altında kurutulmaya bırakılmıştı. Havada keskin bir deniz kokusu vardı; yosun ve ızgara balık kokusuyla birlikte insanın içine işliyordu. Haliç askerlere şöyle sesleniyordu: İmparatorluğun bağrına hoş geldiniz. Burada İmparatorluğun yenilmezliğini, kalıcılığını ve gücünü hissedeceksiniz!

Özay Dursun iri atını Davut Ağa Camisi'nin önüne doğru sürdü. Orada üniformalı altı atlı onu bekliyordu. Beyaz türbanı, işlemeli

yatağan kılıcı, yumuşacık deriden çizmeleriyle Baş İmrahor Atların Efendisi Süleyman Kahya sağa sola emirler yağdırıyordu.

Eski yeni tüm askerler önünde eğilmişti.

Özay Dursun, Seyis'le iki atını bir yanına aldı, iki tımarlı sipahisini diğer yanına. Bir işaretiyle tüm ordu arkasına geçti. Yeni Davut Ağa Camisi'ni geçerek, Boğaz sularıyla Haliç'in buluştuğu noktada yer alan Topkapı Sarayı'nın önünden, kıyı boyunca ilerlemeye başladılar.

Baş İmrahor, saray için seçilmiş üç adam ve dört atı dikkatle süzdükten sonra, memnun bir şekilde, binicilerine peşlerinden gelmelerini işaret etti.

At Meydanı'na gelmeleri beş dakika sürmüştü. Seyis meydanda, birbirine dolanmış yılan başlı sütunlarla Dikilitaş karşısında aynı şaşkınlığı yaşayarak Sultan Ahmet Camisi'nin görkemi önünde huşuyla durdu. Ömründe böyle bir mimari örneği görmemişti. İleride sol taraflarında Ayasofya Camisi ve sağ tarafta Hürrem Sultan'ın (Roxeanna) hamamları ile koskocaman bir anıtlar kentindeydi. Önünde Marmara Denizi alabildiğine uzanıyordu. Kentin siluetini oluşturan incecik zarif minareler gökyüzüne ulaşıyordu. Bab-ı Ali İmparatorluk Kapısı'nın hemen önünde bembeyaz mermer taşlar üzerine altın işlemeleriyle göz kamaştıran bir köşk vardı.

Nöbetçiler kenara çekilip Baş İmrahor'a yol verdiler. Arkasında atlılarla Baş İmrahor dış avludan altın kaplama ve muhteşem kıyafetli muhafızlara sahip Saadet Kapısı'nın alt tarafına, Saray ahırlarına doğru ilerledi. Atlılar, ahırda atlarından indiler.

Ahırların serinliğiyle atlılar rahat bir soluk alıp, atların her birine ayrılmış özel bölmelerine hayvanları yerleştirdiler. Atların önlerine arpa torbaları konurken, seyisler Baş İmrahor'a kayıt yaptırmak üzere sıraya girdiler.

Bekleyenler arasında Seyis en sondaydı. Sırası geldiğinde, tımar adını ve yerini numarasıyla bildirmesi ve belgeyi imzalaması istendi ama Seyis'in ne okuması ne de yazması vardı.

"Sen Ali Ağa İzobegoviç'in Seyis'i misin?" diye sordu Baş İmrahor ifadesiz bir sesle.

"Evet, Ağam."

"Bana 'Baş İmrahor Paşa' diye hitap etmen gerekiyor."

"Evet, Baş İmrahor Paşa."

Süleyman Kahya koltuğuna yaslanıp karşısındaki adamı süzmeye başladı. Tipik bir Seyis: ufak tefek, naif ve yabancı. Çıkık elmacık kemiklerine karşın Balkanlı ama Tatar ya da Tekke kökenli. İyi bir insan. Oku ve yayı da var; kullanacağını varsayıyor ama on adımdan bir hedefe isabet bile ettiremeyecek gibi görünüyor. Kollarında o güç yok. Kılıç taşımıyor. Ancak kılıç tutan bir el, kral asasına heves edebilir. Bu adam bir rayah. Sıradan bir sığır. Kan görünce bayılacak cinsten. Gösterişi yok; zavallı kavruk kalmış ve bu zavallı halinden kurtulmak için hiçbir gayret göstermemiş. Ama dur bakalım, o kadar çabuk karar vermemeliyim. Dimdik duruyor ve bakışları temiz. Henüz dünya ona bir yük yüklememiş. Ben bunu yapacağım.

Süleyman Kahya masasının üzerinde duran kağıda bakarak, "Bu doru ve yağız atlar senin üretimin mi?" diye sorarken, Seyis'in samyeli lekeli ellerine gözleri kaydı. Seyis ellerini arkasına gizledi.

"Evet, Baş İmrahor Paşa, onları ben ürettim."

İmrahor Paşa homurdanarak her ikisinin de mükemmel atlar olduğunu söylememek için kendini zor tuttu. Adam bunu bir gözlemden çok iltifat olarak alacaktır, diye geçirdi içinden. Aslında akıllı görünüyor -bir seyis için fazla akıllı. Hırsı yok. Ama Paşa bu adamda pek tanımlayamadığı bir şeyler olduğunu hissetmişti. Yüreğinde belki bir hırsı var ama ne? İyi bir Seyis olmak mı? Yoksa başka bir şey mi? Atlarla ilgili bir şey. Gayet iyi durumdalar. Evet, en iyi cinsi yaratmak. Evet, ilginç. Bu adamı izleyeceğim.

Baş İmrahor küçük bir çakıyla tırnağının içini, temizleyerek, "Rumeli'den çıkıp çıkabilecek en beter katır..." diye umursamaz bir şekilde söylendi. Seyis hiç kıpırdamadan karşısında duruyordu; yüz ifadesi değişmeden, kılı kıpırdamadan.

"Burada çok sıkı bir disiplin uygularız. En ufak bir hata hemen cezalandırılır. Eğer işini iyi yapar, atlarına sahip çıkarsan sorun olmaz. Ama tembellik edersen cezalandırılırsın. Anlıyor musun?"

"Ben tembel bir insan değilim. Evet, Baş İmrahor Paşa anlıyorum."

Süleyman Kahya tek kaşını kaldırarak ona baktı. "Tembel değilsin, demek? Çok güzel. Bunu duyduğuma çok memnun oldum ama tembel olup olmadığına karar verecek kişi benim! Şimdi git!"

Arkasından bakarken, şapşal, diye düşündü, bunu söylemeyecekti. Yine de, Seyis'te tuhaf bir güç seziyordu ve bu onu düşündürtüyordu. Çok uzun zamandır çeşitli eyaletlerden gönderilen atlar arasında en iyi iki safkan Karaman onun atlarıydı. Hassa sipahi birliğine layık görülecek atlardı -Seyis'lerine gelince, toplar patlamaya başladığında tüm seyislerin kaderinin belli olacağı gibi, onun da kaderi belli olacaktı.

5

BAŞ İMRAHOR SÜLEYMAN KAHYA

Gökyüzü koyu bir renge bürünmüştü; deniz kapkara görünüyordu. Sadece suyun üzerinde yanıp sönen fenerlerin ışığıyla Batı ile Doğu'yu ayıran Boğaz sularında yüzlerce nokta parıldıyordu.

Bütün gece, kentin uç tarafından yük hayvanları ve vagonlar gemilere konarak Karaköy, Beşiktaş, Bebek iskelelerine taşınmıştı. Yaz boyunca akın akın insanlar, hayvanlar ve yükler kentten gelip geçmiş, hareket hiç durmamıştı.

Plan çok titizlikle yapılmıştı. Pirinçten ete, tereyağından bal ve ekmeğe kadar gerekli erzak hesaplanmış, soba ve ocaklarda kullanılmak üzere odunlar okkası okkasına ölçülmüştü.

Son on beş gündür Haydarpaşa, Üsküdar ve Beylerbeyi arasındaki asker, insan ve hayvan trafiği ciddi bir şekilde artmıştı. Pamuklu giysileriyle halktan, üniformalarıyla ordudan çeşitli kılık kıyafetlerde insanlar kent sokaklarında dolaşıyordu. Tüylü şapkalı egzotik ülke askerleriyle miğferli askerlere kadar değişik insanlar vardı.

Peçeli kadınlar, kaslı iri kıyım kölelerin arasından hiç sakınmadan geçiyor, develer özel süslemeleriyle birer kahraman gibi salına salına sokaklarda yürüyordu. Sarıklı dervişler, bodur kahverengi atlarıyla kalpaklı adamlar, uzun bacaklı atlarıyla mavi gözlü uzun suratlı adamlar, savaş baltaları ve tüfekleriyle, hançerleri bellerinde vahşi adamlar kalabalığı yarıp geçiyor, güneyden gelen vücutları dövmeli erkekler, Kafkaslar'dan uzun çizmeli, oymalı kakmalı hançerli adamlar kenti doldurmuştu.

Ağır yükleriyle eşekler, garip aksanlarla konuşan insanlar, kapıların arkasına gizlenen kadınlarla birlikte kente garip bir de koku yayılmıştı. Yanlarından geçerken güzel parfüm kokuları yayan kadınlar, gülsuyu kokusundan geçilmeyen tespihli adamlar bir aradaydı. Mezopotamya'dan gelen tımarlı sipahilerin, gözleri ateş saçan gri atları diğer atları kışkırtıyor ve Suriye çöllerinden Toroslar'ı aşıp gelen biniciler de bir at ve ter kokusu bırakıyorlardı.

Terziden marangoza, metal zanaatkarından kunduracıya kadar çeşitli esnaf arasında guatrlı kadınlar, bacakları kesilmiş, yerde sürüne sürüne yürüyen erkekler, cüceler ve köşe başlarında gösteriler yapan hokkabazlar, elleri kınalı yüzleri dövmeli fahişeler, yün eğiren küçük kızlar ve gümüş işlemeli ipek giysiler giymiş tüccarlar orduya hizmet için şehre akın etmişti. Savaş zengini olmayı hayal eden insanlar.

Bu kentteki ışıl ışıl altın ve mermerin göz kamaştırıcı görüntüsü çiniler, süslemeli sütunlar, kabartmalı duvar ve tavanlar, şık arabalar süslü koşum takımlarıyla atlar ve kudret onda saygı ve korku uyandırmıştı. Kasıla kasıla dolaşan yeniçeriler arasında iki atını saray ahırlarına doğru götürürken bir gaf yapmaktan korka korka yürüyordu. Diğer yirmi iki seyis, onu atlarının her birini ayrı bir bölmeye koyması için uyarmıştı ama o bunun doğru olmayacağını biliyordu. Onun atları birlikte büyümüş ve birbirlerinden hiç ayrıl-

mamıştı. Hep yan yana, omuz omuza birbirlerini gözleyerek, kollayarak ve her şeylerini paylaşarak büyümüşlerdi. Bu yeni ortamda da, diğer atları tehdit eder bir tavırla sanki daha da yakınlaşmışlar, bir güç olarak yerlerini ve kendilerini kanıtlamışlardı.

Tek gözünün üzerinde bir yara izi olan İranlı baş seyis, Bora'nın dizginlerinden tuttuğu gibi onu ayrı bir yere götürmeye çalıştı ama hayvan kişneyerek ön ayaklarını yere gömdü. Baş seyis onu çekiştirmeye devam etti. Bora direniyordu. O arada diğer atlar da, ayaklarını yere vurarak adeta isyan etmeye başlamıştı. Baş seyis dizginleri bırakarak, "Kes şunu!" diye Bora'nın kulağına sessizce fısıldadı. "Baş İmrahor hepimizi kırbaçlatsın mı istiyorsun!" Sonra kendi kendine söylenmeye başladı. "Ne biçim hayvan bu? Hiç mi eğitilmemiş!"

"Onları ayırmayın. En azından şimdilik bir arada kalsınlar." Seyis sert bir çıkış yaptı. Diğer seyislerin gözlerinin üzerine çevrildiğinin farkındaydı. Bu durum hiçbirinin hoşuna gitmemişti. İki şımarık atıyla aralarında bir yabancı istemiyorlardı. Balkanlar'dan bir tımarlı sipahiye ait bu eğitilmemiş Karaman atları için yer açmak da istemiyorlardı. Seyis, her şeye rağmen, dediğini yaptırmıştı; atlarını yan yana bağlattıktan sonra hayvanlar sakinleşti.

Ahırların bir köşesine toplanmış seyisler onu soru yağmuruna tutmaya başladı. "Bunları kim eğitti böyle!" "Kaç yaşındalar?" "Marifetleri neymiş?" Seyis hiçbirine cevap vermedi. Hayvanlarıyla meşgul görünüyordu. Diğer seyisler de çekip gittiler.

İki Karaman atın çevreye uyum sağlaması birkaç gün sürdü -ya da çevrenin onlara uyum sağlaması. Azaraks ve Bora giderek birbirlerine daha da sokularak, hatta serbest bırakıldıklarında birbirlerinden hiç ayrılmadan kafa kafaya vererek, sadece birbirlerine sataşarak çevrelerine bir şeyler anlatıyordu sanki.

İlk kez At Meydanı'na çıkarıldıklarında insanlar onlara hayran hayran bakakalmıştı. "Karaman atları... Muhteşem."

Akşam Seyis atlarını ahıra geri getirdiğinde, herkes Baş İmrahor tarafından cezalandırılma korkusuyla sinmiş, işini yapıyordu. Seyis-

lerden biri, "Ona dikkat et," diye uyardı. "Canavarın tekidir. Atlarının üzerinde bir toz parçası görse, seni kırbaçlatır. Eğer atın binicisini üzerinden atarsa, vurulur. Birini ısırırsa, yine vurulur ya da birine çifte atarsa."

Seyis kendince bir türkü tutturmuş atlarını tımar ediyordu. Diğer seyisin söylediklerini dinlerken, alnında boncuk boncuk terler birikmeye başladığını hissetti.

Günler geçtikçe At Meydanı silahlı atlılarla dolup taşıyordu. Atlar Kağıthane'deki çayırlıklarda otlanıyordu. At Meydanı'na ve Pera barakalarının bulunduğu dar sokaklara toplar taşınıyordu. Barut ve cephane yüklü yüzlerce araba meydandan gelip geçiyor, yatağan kılıçları ve tüfeklerle yüklü kasalar Haliç'ten karşı tarafa götürülüyordu.

Bir gün Baş İmrahor saraya ait elli iki atın Kağıthane'de toplanmasını emretti. Seyis Azaraks'a binmiş, Bora'yı da yanında yürütüyordu. Çayırlığın ortasında toplanan atların iki tarafına karşılıklı toplar yerleştirilmişti. Baş İmrahor atların ne kadar iyi eğitildiğini görmek üzere bir top atışı talimi düzenlemişti. Toplar ateşlenecek diye bağırdı. "Atlar dumanın, alevlerin, kükreyen topların, yanık top tıkaçlarının kokusunun içinde yürüyecek."

Baş İmrahor nefis kızıl kahverengi atının üzerinde kurumlanarak emirler yağdırırken, talimde kurusıkı fişekler kullanılacağını bildirdi. "Ama bunlar da ölümcül olabilir" diye eklemekten geri kalmadı. Beti benzi atmış seyislerin hali onu eğlendiriyordu. Pis pis gülerek çayırın diğer ucuna doğru atını sürdü, tam orta çizgide durarak elini havaya kaldırdı. Atlılar yaklaşık üç yüz metreden ona doğru hareket etti. Yolun dörtte birine geldiklerinde Baş İmrahor "Ateş!" emrini verdi. Duman ve alevlerle ortalığa yayılan sıcaklık, bazı atların gerilemesine yol açtı. Hayvanlar binicilerine direnerek geldikleri yöne dönmeye çalışıyorlardı.

Ateş gürültüyle devam etti. Çayırlığı bir anda duman kaplamış, atlar görünmez olmuştu.

Baş İmrahor çayırın diğer ucunda, kendi atı da tedirgin olmuş halde, bekliyordu. Derken, dumanların arasından Tekke Seyis'le iki Karaman atını gördü. Seyis birinin üzerine binmiş, diğerini dizginlerinden tutuyordu. Atlar heyecanlıydı heyecanlı olmasına, ama tamamen kontrol altındaydılar. Diğer atların hiçbirinden iz yoktu. Baş İmrahor gözlerini kırpıştırarak başını başka tarafa çevirdi.

Sarayın ahırlarında karanlık çökerken, Seyis kaslı hayvanın pırıl pırıl tüylerini tarıyordu. At boynunu çevirip Seyis'e bir şey fısıldar gibi sokuldu, hafifçe kişnedi. Ardından bir atın daha kişnemesi duyuldu. Zincirlerin sesiyle, Seyis beyaz atın ayağa kalkmış olduğu duygusuna kapıldı ve irkildi. Beyaz at en sonda, diğerlerinden farklı olarak, yularsızdı.

Taş döşemenin üzerindeki ayak sesleriyle diğer atlar da kulaklarını dikip kişnemeye başladı ve hepsi birden ahırın kapısına doğru döndü. Saray seyislerinin gelişi, kahvaltılarını bekleyen elli iki atın hepsini hareketlendirmişti.

Ahırın güney tarafındaki çift kanatlı kapıdan giren Baş İmrahor, iki sıra halinde dizilmiş atları denetlemeye başladı. Hiçbir atın en ufak bir hareketi gözünden kaçmazdı. Gümüş saplı kamçısını elinde sallayıp duruyordu; kamçı atlar için değil, tembel tembel yere yatmış herhangi bir atın seyisi içindi -sabah kahvaltısı için bile yerinden kalkmayan bir atın seyisi ya da nalı gevşemiş bir diğer atın seyisi için.

Baş İmrahor çizmelerinin içine soktuğu koyu mavi şalvarıyla aynı renk bir sarık takmıştı. Daha açık mavi tonda ipek gömleği üzerinde sırmalı arması vardı. Zengin kıyafetini, belindeki yatağan kılıcı ve gümüş işlemeli kısa Kafkas bıçağı tamamlıyordu.

İriyarı, güçlü bir adamdı. Kırlaşmış kalın bıyıkları ve kanca burnuyla ürkütücü, kaba saba bir görünümü vardı. Kahverengi gözleri kan çanağı gibiydi; uzun gece nöbetlerinde devirdiği Kıbrıs şarapla-

rından sonra savaşlara, genişleyen dünya ve İmparatorluk sınırlarına sayıp söverek Sadrazam Kara Mustafa'ya lanetler okumaya başlardı. Ondan hiç hoşlanmazdı.

Atlarının yanı başında bekleşen seyisleri süzdü. Hiçbiri kıpırdamıyordu -daha doğrusu, kıpırdamaya korkuyorlardı. Baş İmrahor hepsini sindirmişti. Onun buyruklarını ve beklentilerini yerine getirmeyen seyislere hoşgörü ve sabır gösteremeyen bir adamdı. Her suç için ayrı ayrı cezalar uygulardı: Bir keresinde, arpa çuvalından yanlışlıkla bir parça arpa döken iki seyis için çok özel bir ceza uygulamıştı. 250 okka -neredeyse yarım ton- arpa dolu çuvalı Baş İmrahor olduğu gibi yere dökerek seyislere arpaları tek tek bir ambardan diğerine taşıyacaklarını söyledi. Sonuncu gelen, belden yukarı çıplak halde elleri ve ayakları bağlanarak demir bir kancaya asılacaktı.

Bu korkuyla her iki adam da sona kalmamak için çılgın bir tempoda arpaları toplamaya başlamıştı.

Önce, diğer seyisler onların bir binadan diğerine tek bir arpa tanesi taşıyarak koşuşturmalarına gülmüşlerdi. Seyisler de kendi hallerine gülüyorlardı. Ama aradan bir saat geçtikten sonra, boş ambar binasında her ikisinin çuvallarında da sadece bir avuç arpa birikmişti. İki saat sonra, fazla değişen bir şey olmamıştı. Boş ambardaki arpa çuvalları hiç dolmuyor, diğer ambardaki arpa taneleri de hiç azalmıyordu. İlk günün akşamı ikisi de göz yaşları içinde, Baş İmrahor'un önünde yerlere kapanıp bağışlanmak için yalvarmaya başlamıştı. Süleyman Kahya her bir arpanın bir ambardan diğerine tek tek taşınması gerektiğini tekrarlamış ve acımasızca çekip gitmişti. Bir buçuk günün sonunda arpaların ellide biri bile taşınamamıştı. Artık iki seyisin yakarışlarına, ahırdaki atların bile kulakları dikiliyordu. Sonunda yorgunluktan yerlerde sürünmeye başlayan seyislerden biri pes etti. Cezasına razı olacak kadar çaresiz kalmıştı. Onu sürükleyerek götürmüşler ve kimse başına neler geldiğini öğrenememişti.

İki seyis günler sonra ortaya çıktılar. Aslında kendilerine herhangi bir ceza uygulanmamıştı. İşin aslı, kendilerine gelmeleri gün-

ler sürdüğü için ortada görünmemişlerdi ama tek bir tane arpanın bile israf edilemeyeceğini öğrendikleri kesindi.

Bir başka olayda, padişahın atına su vermeyi unutan bir seyis, yazın sıcağında Kağıthane'deki tüm atları sulamak için saraydan kova kova su taşımak zorunda kalmıştı. Kendisinin bir yudum bile su içmesi yasaklanmış, ağzına bir ağızlık takılmıştı. Eğer bir damla su ağzına sürecek olursa, padişahın cariyeleri gibi, bir çuvala konacak ve çuvala bağlanan iki top güllesiyle Marmara sularının derinliklerine bırakılacaktı. Ertesi gün adamın dudakları kurumuş, yara içinde kalmıştı. İkinci günün sonunda artık kovaları taşıyamaz hale gelmiş, yerlerde sürünmeye başlamıştı.

Sonuçta o da cezasını sonuna kadar götürememişti ama onun da ömrü boyunca bir daha atları sulamayı unutmayacağı kesindi. Bir atı döverek şiddet uygulayan bir Seyis'e uygulanan ceza ise, daha da vahşiydi. Seyis, delirmiş bir aygırla bir yere kapatılmış ve iki saat sonra çıkarılmıştı; kulağının biri kopmuş, sağ eli kırılmış ve saçları yolunmuştu. Bacakları sakat kalan adam bir daha hiç yürüyememişti.

Bir atın neler yapabileceğini gören seyisler, böylece hayvanlara şiddet uygulamamaları gerektiğini öğrenmişlerdi.

Kısacası, seyislerin Baş İmrahor'a saygısı büyüktü.

Topkapı Sarayı'nın ahırları pırıl pırıl temizlenmişti. Atlar da tüyleri parıl parıl parlayana kadar taranmış, toynakları kesilmiş, nalları çivilenmiş, cilalanmış, eyerleri, koşum takımları ve başlıkları da yağlanmış ve parlatılmıştı. Üzerlerinde bir tek toz tanesi, burunlarında fazladan tek bir kıl yoktu. Seyislerin giysileri bıçak gibiydi.

Yaşamları ise, zor, planlı ve ölçülüydü. Atlar her gün Kağıthane çayırlarında cirit oyunlarıyla ve yürüyüşlerle talimlere çıkarılıyordu. Yakışıklı biniciler, Osmanlı sarayının kömür gözlü genç kızları için kıyasıya yarışıyorlardı. At Meydanı bayraklar ve sancaklarla dona-

tılmıştı. Bütün gün mehter takımının bandosu meydanı canlandırırken halıcılar, şekerciler ve çaycılar tezgahlarını kuruyor, mücevherler içinde güzel kadınlar ağaçların gölgesinde dolaşıyordu.

Standartların altında kalan atlar başka yerlere gönderiliyordu. Biniciler değişik atlara binerek talim yapıyorlardı. Bir gün iri kıyım, burnu havada bir Paşa, Seyis'i çağırttı.

Enver Altınay Paşa, Seyis'in yüzüne bile bakmadan, "Bu iki at nereden geldi?" diye sordu. Kesinlikle Seyis'e bakmıyordu ve onun cevabını beklerken sabırsızca, sinirli sinirli dolanıyordu.

"Ali Ağa İzobegoviç'in çiftliklerinden, Paşam. Sırbistan'da Bor Sancağı'ndan."

"Hiç duymadım. Bunlar Karaman cinsi mi?"

"Evet, Paşam."

"Savaş eğitimi aldılar mı?"

"Top tüfek, mızrak, kılıç, cirit, ok ..."

"Doru atı eyerle."

Seyis, Enver Altınay Paşa'yı cirit oynarken izlemişti. Adam gerçekten çok iyiydi. Yatağan kılıcını da ustalıkla kullanıyordu; karşıdan gelen atın kulağını sıyırıp geçiyor ama hedefini hiç şaşırmıyordu. Bazıları tam tersini yapardı. Oysa, Enver Altınay Paşa yüz adımdan nokta gibi bir hedefi vurabilen bir nişancıydı. Seyis, atı ağır ağır hazırlamaya koyuldu; hiç acele etmiyordu -aslında acele etmek istemiyordu. Paşa atı beğenecekti, bundan emindi. Ama at ondan hoşlanacak mıydı bakalım? Doru atının gözlerinin içine bakarken Seyis'in kalbi hızla çarpıyordu. Atın özelliklerinin çoğundan özellikle doğumundaki olağanüstülüklerden kimseye bahsetmemişti bile, yoksa çoktan onu kaybetmiş olurdu. Baş İmrahor'a bile hiçbir şey söylememişti. Ali Ağa İzobegoviç'in aniden İstanbul'a gelip her şeyi anlatıvereceğinden korkmuyor değildi. İşte o zaman Seyis, bunları daha önce Baş İmrahor'a söylemediği için, kim bilir nasıl bir cezaya çarptırılırdı? Atın spiralleri zaten saklanacak gibi değildi; Baş İmrahor bunu hemen fark etmişti. Ama Enver Altınay Paşa'nın henüz haberi yoktu. Eğer bu atı beğenecek olursa, at onun olacaktı.

Enver Altınay Paşa Azaraks'a binerek At Meydanı'nda ağır ağır bir tur attı. Adam atın üstünde çok rahat görünüyordu ama at rahat değildi. Kendi gücünü göstermek istemiyor gibi davranıyordu. Atla adam birbirine uygun değildi. Adam hız değiştirerek atı birkaç tur meydanda döndürdü. At kazık gibi, hiçbir esneklik göstermeden komutları yerine getiriyordu. Eğer adam bir kez daha ağzına vuracak olursa, at onu kesin üzerinden atardı. Seyis yumruklarını sıktı. Olacaklardan korkuyordu. Azaraks'ı vururlardı.

Enver Altınay Paşa aniden turu tamamlamaktan vazgeçti, atı döndürüp Seyis'in önüne getirdi ve üzerinden atlayarak, "Yağız olanı eyerle" dedi.

O anda iki at arasında bir alışveriş Seyis'in dikkatini çekmişti ama Enver Altınay Paşa bunu asla fark etmedi. Seyis, Bora'yı hazırlayıp getirdi, Enver Altınay Paşa hayvanın üzerine atladığı anda Bora ona uyum sağlayıvermişti. Burun deliklerini açıp kapayarak tarzını zarif bir şekilde sergiliyordu. Enver Altınay Paşa gülümseyerek atın ensesini okşamaya başladı. Aslında at onu seçmişti -hem de henüz Enver Altınay Paşa onu seçmeden! Bora, Enver Altınay Paşa'nın ilk savaş atı olacaktı; Azaraks ise ikinci savaş atı.

Seyis şaşkındı. Bu iki at nasıl ve niçin böyle karar vermişlerdi? İnanılmaz yaratıklardı.

Ahırlardaki fenerler art arda yandı.

Seyis, iki atının ortasında duruyordu. Her ikisini de hazırlamış, elleriyle yüzlerinde ve bedenlerinde kalan toz toprak ve samanları temizleyerek kendi ellerini de silkeleyip, keçi derisinden su matarasını dolması için yalağa bırakmıştı.

Karanlıkta Seyis her iki atının kaygan tüylerini okşarken, bu kadifemsi dokunuşun altındaki güçlü kasları, çelik tendonları hissedebiliyordu. Bir yandan, hâlâ üzerlerinde yapışıp kalan samanları ve tozları eliyle temizliyordu.

Baş İmrahor işaret verdiği an, tüm seyisler süratle ambardan yulaf torbalarını ve çiğ yumurtaları alıp, bir koşu hayvanlarının yanına dönerek yiyeceklerini hayvanların önlerine bırakacaklardı.

Atlar ön ayaklarını yere vurarak ve kişneyerek onları bekliyordu.

Eğer at yemek için sabırsızlanırsa, bu iyiye işaretti. Boynunu yemeğine doğru eğmesi ve gözlerinin ışıl ışıl olması gerekiyordu. Ve dişlerini arpa çuvalına geçirirken kulaklarını indirmiş olması gerekiyordu. Çenesinde yarım daire şeklindeki kas şişiyorsa, burnundaki kaslar yukarı doğru çekiliyorsa, gözlerinin üstündeki kaslar her ağzını doldurduğunda inip çıkıyorsa bütün bunlar hayvanın sağlıklı olduğunu gösterirdi.

Atlar açgözlülükle yemeklerini yerler ve iri koyu renk gözlerini açarak, bir yandan, etraflarına bakınırlar -bunlar belli başlı özellikleridir.

Ayasofya ve Sultan Ahmet Camileri'nin minarelerinden ezan sesi yükseliyordu. Seyisler, biri hariç, atlarını yemleriyle baş başa bırakmıştı. Seyislerin camiye yetişmeleri gerekmiyordu. Saray ahırlarının bulunduğu bölmedeki büyük avluya seccadelerini yayarak namazlarını kılıyorlardı. Güneş gökyüzünü ve deniz sularını altın rengine boyarken, onlar secdeye kapanmıştı ve her şey sessizliğe bürünmüşü.

O gün, 1682 yılının 10 Ekim günüydü.

6

İKİ YÜREK İKİ BEYİN TEK DİLEK...

Kara Mustafa da namazdaydı. Kendi ruhu için, Padişah'ı ve onun ruhu için dua etti. Alınyazısının gerçekleşmesi için dua etti.

Altın ve elmaslarla bezenmiş açık yeşil ipek giysileriyle, sağ kulağındaki inci küpeyle bir padişahın enişte sine ve Osmanlı İmparatorluğu'nun sadrazamına yakışır şekilde giyinecekti. Sakallarına kokular sürecekti. Bembeyaz sarığıyla Çin ipeğinden çiçek desenli sırmalı kuşağının yan tarafından kabzası zümrüt taşlı olan kılıcını takacak, siyah atına binecekti: Gazi atalarının kanını, ruhunu ve gücünü taşıyan atına.

Peygamberin sancağı rüzgarla dalgalanacak, altı at kuyruğu püsküllü sorgucu ve padişahın savaş armasıyla yeri göğü inletecekti. Yüzlerinde yara izleri, kaslı vücutları yağlanmış, saçları kazınmış leventler, kılıçlarıyla gökyüzüne ışıltılar saçacaktı. Padişah'ın ordusunun başında, Kara Mustafa kutsal atların çektiği arabasına kurularak, sonsuz tacın sahibi olacaktı.

Kutsal Roma İmparatorluğu ayaklarına kapanacaktı.

Kutsal sancağın altında, göklerde dalgalanan hilalin gücüyle yenilmez Türk Ordusu'nun atları Roma'da Aziz Peter'in kilisesini talan edecek, Ren Nehri'nin kıyılarında insanlar Türk ordusunun önünde diz çökeceklerdi.

Podolya'da Polonyalılar'a karşı bir miktar toprak kaybetmek çok şey fark etmeyebilirdi; Ruslara yenilmek de öyle. Binlerce insanını kılıçlara feda etmek hiç önemli değildi. Kendisi Köprülü Ahmed Paşa'nın kazandığı topraklara kıyasla daha çok toprak kaybetmişti ama yine de onu geride bırakarak öne çıkacaktı.

I. Leopold onun komşusuydu. Avusturya'nın başkenti Viyana'da yaşıyordu. Merzifonlu Kara Mustafa onu Kutsal Roma İmparatoru olarak kabullenemezdi. Onun dünyasında iki İmparatora yer yoktu.

Mustafa'nın İmparatoru tekti -onun İmparatoru, Padişah'tı.

Sultan öyle görkemli bir soydan geliyordu ki, Kutsal Roma İmparatoru onunla kıyaslanamazdı.

Salgın hastalıklarla kasıp kavrulan toprakları karanlık ve soğuktu; kırmızı burunlu cılız erkeklerle cariyeliğe bile yakışmayan kadınlardan oluşan halkı, acımasız bir İmparatorun baskısı altında, bir haça çivilenmiş bir Levanten'in inancıyla yaşıyorlardı. Domuz eti yiyorlardı. Soylu atları yoktu. Ruhları sonsuza dek lanetlenecekti.

Onlara bir ışık getirmenin zamanıydı. Kılıçlarla...

Osmanlı toprakları Macaristan'ın hemen yanındaki Avusturya'ya kadar yayılmıştı ve Macaristan artık Osmanlılar'ındı. I. Leopold ile Macaristan uyruklu bir vassal olan İmre Tökeli arasında bir anlaşmazlık, Kara Mustafa'nın işine gelmişti. Ne yapacağını çok iyi biliyordu.

6 Ağustos 1682 tarihinde Topkapı Sarayı'nda Divan toplandı ve savaş kararı alındı. Ordu, Ekim ayında iki kol halinde yola çıkacaktı. 10 Ekim günü Padişah ve saray muhafızları, 16 Ekim günü ise, Sadrazam ile ordusu törenlerle hareket edecekti. Bir zamanlar Osman-

lı'nın başkenti olan Edirne'ye kadar giderek kışı orada geçireceklerdi ve Mart ayında Belgrad'da Afrika'dan gelen birlikleriyle buluşacaklardı.

150.000 piyade ve 77.000 sipahi, ağır topçu birlikleriyle Leopold'un topraklarına gireceklerdi. Tatar Hanı da onlara destek verecekti. I. Leopold Osmanlı'nın sınırında bir ülkenin tahtına çıktığına pişman olacaktı.

Ordu, Osmanlı'nın Avusturya elçisi Caprara'yı rehin olarak ülkesine geri götürecekti. Caprara kendi topraklarının bir uçtan diğerine işgal edilişine kendi gözleriyle tanık olacak şanssız bir elçiydi.

*

Seyis sabah namazının ardından hızla ahıra koştu. Kent olağanüstü bir hareketlilik içindeydi. İnsanlar bağrışıyor, arabalar gidip geliyordu; hayvanlar da sanki bu telaşı hissetmiş gibiydi. Kuşlar hiç susmuyor, martılar kanat çırpıyor, leylekler gagalarını birbirine vurup duruyordu. Baş İmrahor da, sağa sola emirler yağdırıyordu. Atlar o gün Edirne'ye yola çıkacaktı. Padişah Edirne'ye gitmeden önce avlanmaya karar vermişti. Sadrazam ile orduları Kasım ayında Edirne'de olacaktı; Padişah ise, Rumeli topraklarındaki av köşklerinde kalarak ve avlanarak Aralık ayında Edirne'de olacak şekilde kendine ayrı bir program yapmıştı. Padişahların ve vezirlerin kararlarına seyisler akıl erdiremezdi. Onlar kendilerine verilen emirleri yerine getirirler, İmparatorluk kararlarına göre yaşarlardı.

Onlar önemsiz insanlardı -efendilerinin kaprislerini çekerlerdi. Enver Altınay Paşa artık Seyis'in efendisi olmuştu.

Enver Paşa iyi bir binici ve iyi bir savaşçıydı. Fırtına gibi bir adamdı; aslanlar gibi kükrer, at üzerinde bir akrobat gibi yere düşen bir oku eğilip alır ve tekrar yoluna devam ederdi. Bora ile her gün çalışıyordu. Bora onunla eşkin, tırıs, dörtnala gidiyor ve komutlarını alıyordu ama kulakları hep geriye doğru gergindi. Adam çok yetenekliydi; dizginleri çok iyi idare ediyor, gözlerini dimdik ileride,

hayvanın hareketleriyle uyumlu bir şekilde eyerin üzerinde kalçaları inip kalkarken son derece rahat görünüyordu. İyi bir binici olmanın ötesinde, çok iyi mızrak kullanıyordu. Hangi mesafeden olursa olsun, attığı mızrak hedefine ulaşıyordu. Halktan insanlar, seyisler ve hatta köleler bile onu hayranlıkla izliyor, çığlıklar atıyor, ıslıklar çalıyorlardı. Gerektiği yerde kollarını, gerektiği yerde bacaklarını kullanmasını çok iyi biliyordu. Padişah bile, kendisi çok usta bir binici olmasına rağmen, onu izlerken çenesini sıvazlayıp duruyordu.

Ne var ki, Enver Paşa insanın duygularının atlar tarafından nasıl dikkatle kayda alındığını bilmediği gibi, bunun farkında da değildi.

Atın duyduğu ses, binicisinin içinden gelen sestir -bu iç sesi algıladıktan sonra onun komutlarını duyar. İç seste bir aksaklık hisseden at, komutları mekanik bir düzeyde yerine getirir ama yeteneklerini kullanmaz. Binicisiyle kendi zihni ve bedeni uyum sağlayamadığı için, bacakları da isteksizleşir.

Enver Altınay Paşa'nın iç dünyasında bir şey, atın kulaklarının arkaya doğru gerilmesine neden oluyordu. O bir Paşa'ydı ve camiye gidip beş vakit namazını kılan inançlı bir insandı. Gelirinin yüzde onunu yoksullara dağıtan, yüreği olan ve Gazi ruhu taşıyan bir adamdı. Ama at onun hakkında herkesin bilmediği bir şey biliyordu.

'Bana bir at göster, sahibini hemen söyleyeyim' diye Seyis içinden geçirdi. 'Bora hâlâ bana ait olduğu için mutluyum."

Enver Paşa cirit oyununu yine kazanmıştı. Seyis onu izliyordu. Paşa atından atladı, hayvanın ensesine sıkı bir tokat atarak dizginlerini boynuna doğru fırlatırken Seyis'e seslendi. Ve arkasını dönüp ona tezahürat yapan kalabalığın arasından meydanı geçti. Theodosius Sütunu'nun ve Dikilitaş'ın önünden çayırlara doğru yürürken, ağaçların altına serilmiş Buhara halılarının üzerinde elma çaylarını içen vezir ve paşa ailelerinin genç kızları şen şakrak kahkahalarıyla mırıldandıkları şarkılarla içini titretirken, gözleri de o tarafa kaydı.

Seyis terli atı ahıra götürürken hayvan onun gömleğinin kolunu dişledi. Seyis'in bildiğini biliyordu; Seyis de onun bildiğini biliyor-

du. Bilmeyenler için yapılacak fazla bir şey yoktu. At Seyis'in gömleğinden dişlerini çekti, yelesinin altından ensesinde o güven verici elin temasını hissetti.

Azaraks'tan gelen bir ses, onun da bir şeyler bildiğini belirtiyordu. Seyis bu sesi nerede olursa olsun tanırdı. Binlerce atın arasından onu tanırdı - samanlıkta parlayan bir iğneyi hemen görebileceği gibi. Bora sanki ona cevap verir gibi seslendi ve iki at burun buruna, diz dize birbirlerine sokularak mermer kaplı serin alanda selamlaştılar. Ön ayaklarını havaya kaldırarak, boyunlarını kırarak aralarında mırıldanmaya başladılar. Seyis, Bora'nın eyerini çıkardı ve sırtına bir kova su dökerek hayvanın terini eliyle sildi. Sonra kocaman bir kavunu ortadan bölüp yarısını Bora'ya yarısını Azaraks'a verdi. Ve yavrularını hayranlıkla izleyen bir anne gibi, onlar zevkle şapur şupur kavunlarını yerken bağdaş kurup ikisinin ortasına oturdu. Seyisleri aralarında, iki hayvan birbiriyle tekrar bir araya gelmiş olmaktan mutlu, kavunun serinletici tadıyla keyifliydi. Dışarıda, cirit yarışmasından sonra kalabalığın dağılmasıyla sesler de durulmuştu. Ahırda sinekler vızıldayarak uçuşurken, akşamüzeri hafif bir rüzgar ahırın iç avlusundaki ağaçların yapraklarını sallıyor, güvercinler daldan dala konuyordu. Denizin üzerinde martılar uçuşuyordu.

Azaraks sakin ve huzurlu görünüyordu. Gözleri hafif yarılanmış, ne tam uyku halinde ne tam uyanık, sadece günlük yaşamın temposundan çekilmiş dinleniyordu. Bora ise gözleri yarı açık uyuyordu. Seyis onun bacaklarını ovarken, bir türkü tutturmuştu.

Baş İmrahor'un ayak seslerinin uzaklaşmasını bekledi. Atlar haricinde ahır bomboştu.

Yayıyla okunu aldı. Çıkardığı ufacık sesle Azaraks uykusundan uyandı ve esner gibi, çenesini açıp kapadı, ardından kendine gelmek için silkelendi. Seyis ağızlığına uzandı. Bora'ya birer bakış atarak Azaraks'la Seyis akşam serinliğinde ahırdan çıktılar.

Seyis durumu tamamen Azaraks'ın kontrolüne bırakmıştı; hayvan yürüyor, koşuyor ve tırısa geçiyordu.

Seyis tetikte bekliyordu. Bu, ikisinin oynadığı bir oyundu.

At hangi hızda giderse, Seyis ona uyum sağlıyordu.

Azaraks birdenbire başını havaya dikip hız değiştiriyor, Seyis onun gücünü arka ayaklarına verişini hissediyordu. Rahat ve hızlı bir tempo tutturmuştu. Derken, hiç zorlanmadan dörtnala geçen at, kademe kademe hızlanarak son hızına ulaştı.

Ardından bir toz bulutu yükseliyor, her adımda nefes alıp verişi duyuluyordu.

Muhteşem bir ritim tutturmuştu. Hızını aynı düzeyde tutarak, koşuyor, rüzgar Seyis'in kulaklarında patlıyordu. At kulaklarını rüzgara karşı tamamen yan yatırmıştı. Seyis'in giysileri vücuduna yapışmış, gözlerinden sular akıyordu. Hız çok yüksekti.

At kendi iradesi ve arzusuyla yere daha sert bir şekilde ayaklarını vuruyor, böylece kendi gücünü hissedebiliyordu. Ve kendi gücünü hissetmek hoşuna gidiyordu. Seyis'i üzerindeyken bu daha da hoşuna gidiyordu çünkü Seyis'inin onun gücünü hissetmekten aynı şekilde hoşlandığını biliyordu. Seyis atına övgüler yağdırarak rüzgara karşı var gücüyle sesleniyordu. 'Muhteşemsin' diye bağırıyordu. 'Çok güçlüsün!'

Seyis avaz avaz bağırıyordu.

Sonsuz bir özgürlük duygusu içindeydi; sanki dünya ayaklarının altında kayıyordu.

Seyis'le atı, denizin üzerinde gökyüzüne yükselen bir ışık çizgisi gibi görünüyorlardı.

Seyis atın üzerinde eyere doğru eğilmişti; at yere paralel, adeta uçuyordu.

Adımları giderek uzuyordu. İnanılmaz dev adımlar.

Artık onlar havaya aitti. Kanatlanmışlardı.

At, toynakları yere vurup yükseldikçe hız kazanıyordu.

Vücudu gerilmiş, hızlandıkça hızlanıyordu. Enerjisini güneşten, rüzgardan ve denizden alıyordu -hiçbir ağırlığı olmayan bir cisim gibi yere değdikçe yerden güç kazanıyordu.

Artık daha fazla hızlanması mümkün değildi; ama Seyis gözleri yanarak bağırırken, at daha da hızlanıyordu. Seyis dizginleri yavaşça gevşetip yayını çıkardı, arkasına döndü ve at son hızındayken, art arda üç ok attı -son üç ayak izine.

Atlı bir okçunun imzası.

İki yürek, iki beyin ve tek dilek...

Enver Altınay Paşa usta bir binici, hem de çok usta bir biniciydi; ama Seyis bambaşka bir kulvarda koşan bambaşka bir biniciydi.

7

RÜZGARLA GELEN İŞARETLER

"Bugün saray atlarından on yedisi yola çıkacak" diye Baş İmrahor bir duyuru yaptı. Suratı kıpkırmızıydı. Elindeki kamçıyla oynarken parmağındaki yüzükler ışıl ışıl parlıyordu.

Bir gece önce, ahırların üst katındaki odalarında seyisler mum ışığında aralarında fısıldayarak savaşa gidecek olan atlar üzerine konuşuyorlardı. Yalnızca on yedi at Sultan'ın muhafızlarıyla Edirne'ye gidecekti. İranlı seyis parmak uçlarında yürüyerek kapıya gidip kilidi açtı ve dışarı bakınarak, "Kimse yok" dedi.

Kim gidiyor, kim kalıyordu?

Seyisler savaş heyecanı içindeydiler! Ne macera! Savaş ganimet demekti! Ganimet altın, gümüş ve mücevher demekti! Yani, para! Bir seferlik vurgun, zengin olmak için yeterliydi. Bir daha ömür boyu çalışmadan yaşayabilirlerdi. Buda'da, Belgrad'da, Tirana'da ya da Adana'da -nerede isterlerse...

1672 yılında Suriyeli bir Seyis, Ahmed Köprülü'nün atıyla St. Gothard'a yola çıkmıştı. "Bu kapıdan çıktı gitti ve adam öyle bir altınla döndü ki, taşımak için on katır kiralamak zorunda kaldı.

Şimdi Arnavutluk'ta denizin kenarında bembeyaz saray gibi bir evde oturuyor. Mısırlı bir karısı var ve yanında yirmi köle çalıştırıyor. Bir de toprak kazandı! Kendi toprağınız olduğunu düşünsenize!"

"Ne diyorsun sen? Bir seyise toprak verdikleri görülmüş şey mi!" Ermeni bir seyis sararmış dişlerini göstererek acı acı güldü. "Seyislerin kaderini söyleyeyim: Yeniçeriler onlara hiçbir şey kaptırmaz. Ya top tüfek taşır bir kaza kurşunuyla geberirsin ya da mayın döşerken paramparça olup gidersin. Bir seyisin başına gelecek olan budur. Boş yere hayal kurmayın. Altınlardan ve topraktan vazgeçtim, sağ kalırsak şanslıyız. Savaşa katıldın mı, geri dönüşü yoktur. Atlarınıza gelince, o çok değerli atlarınız çorba olacaklar. Gyór (Yanıkkale)'e kadar dayanabilirse şükredin. Bin millik yol! Onlara arpa bile yetiştiremezler. Kaç at savaşa katılacak biliyor musunuz? Tam 77.000! Çayırlar yetmez! Sizlere bir tavsiyede bulunayım: Oturup dua edin. Edirne'de bir kış dayanabilir misiniz? Hem de çadırda yaşayarak! 150.000 asker birbirinin gırtlağını kesecektir. Eğer bir şekilde onların elinden kurtulursanız, donarak ölmek ikinci şık."

Gece geç saatlere kadar konuşmalar böylece sürüp gitti. Yaşlı Ermeni'ye kimse kulak asmadı. Kötümser, sefil herifin tekiydi. Buradan ayrılmayı istemiyordu. Olduğu yerde ölmek istiyordu ama orada kalanların ölümü Baş İmrahor'un elinden olacaktı. Bir gün bir çuvalın içinde denizin dibini boylamayı ya da kırbaçlanarak ölmeyi beklemektense, savaşa katılmak daha iyiydi. Macera! Yağma! Toprak!

Baş İmrahor'un sırmalı kalın paltosunun üzerindeki at işlemeleri göz alıyordu. Elinde kamçısıyla seyislerin arasında dolaşırken dudaklarını büzerek ani bir karar değişikliğiyle döndü ve Bora ile Azaraks'ın arasında duran Seyis'in önünde durdu. Seyis'in boyu onun omzundaydı. Baş İmrahor iyice dikilerek Seyis'e ters ters baktı. Gözleri Azaraks'ın spirallerine takılmıştı.

"Atının çok özel olduğunu sanıyorsun, değil mi?" Seyis'in simsiyah gözlerinden ne düşündüğünü okumaya çalışıyordu. Diğerleri soluklarını tutmuş bekliyorlardı. İçlerinden birinin cezalandırılma-

sını izlemek çok korkunçtu. Bu seferki ceza ne olacaktı acaba? Baş İmrahor kamçısını şaklattı.

"Hayır, Baş İmrahor Paşa." Seyis'ten ter boşanıyordu.

Kamçı tekrar şakladı. Baş İmrahor tepesine bir canavar gibi dikilmişti. Eğer atın doğumunda olanları kendisinden sakladığını anlarsa, Seyis'in cezası çok ağır olacaktı.

Kamçısını elinde evirip çevirirken, gözlerini Seyis'ten hiç ayırmadan sordu. "Benden bir şey mi saklıyorsun, Seyis?"

Seyis kızarıp bozardıkça daha da suçlu görüneceğinden korkuyordu ama bu hiç fark etmezdi çünkü Baş İmrahor zaten bütün seyisleri önyargılı bir şekilde suçlu görüyordu.

"Bu at hakkında bana söylemediğin bir şey var mı?"

Seyis kızardıkça kızarıyordu. Yalan söylerse cezalandırılacaktı ama doğruyu söylerse de cezalandırılacaktı. Yüzüne bir sinek kondu, gözlerini kırpıştırdı ve sinek uçup gitti.

"Evet?"

Seyis başına gelecekleri düşünüyordu. Demir kancaya asılacaktı. Kanının çekildiğini hissetti. Sinek dudağının kenarına kondu, eliyle onu kovaladı.

"Elini yüzünü oynatıp durma!"

Seyis ağzını açamıyordu.

Baş İmrahor eğilip onun suratına doğru iyice yaklaştı. "Üç gün önce doru atınla sahilde koşturduğun doğru mu?"

Seyis bayılacak gibi oldu ve Baş İmrahor'un koca göbeğine doğru yalpaladı. İri kıyım adam onu öfkeyle itip, "Kendine hakim ol!" diye bağırdı. "Bir at gezisine çıkmak için iznin yoktu. Atı kendi malınmış gibi alıp gittin. Ne Enver Altınay Paşa'ya ne de bana sormadın bile. Atı tehlikeye attın. Hayvanı biri kaçırabilirdi. Attığın oklardan biri onu yaralayabilirdi. Ne diyorsun, konuş!"

Seyis ağzını açıyor ama sesi çıkmıyordu. Sinek alnına kondu.

"Sırtında bir eyerle sahil boyunca bir hafta gidip gelmek aklını başına getirir mi dersin?"

Seyis başını salladı. Yutkundu. Ağzından tek sözcük çıkmadı.

Baş İmrahor pis bakışlarında pis ışıltılarla Seyis'e bakarken sanki dudakları bir gülümsemeyle kıvrılmıştı. Aslında Seyis'in atıyla yaptığı koşuyu kendi gözleriyle izlemiş ve bu çok hoşuna gitmişti. Atın dengesi ve hızı mükemmeldi. Baş İmrahor böylesine bir tarz ve estetik karşısında hayrete düşmüştü doğrusu. Daha önce hiç böyle bir at görmemişti.

Seyis'in attığı oklar da, değme okçunun atamayacağı kadar isabetliydi. Atalarından gelen bir yetenek olmalıydı; eğitimle olacak bir şey değildi bu. Doğrusu izlemesi çok keyifli bir çift oluşturuyorlardı. Doru at muhteşemdi; yağız olanın da ondan geriye kalır yanı yoktu. Birbirlerine olan bağlılıkları ve Seyis'lerine duydukları yakınlık çok dokunaklıydı. Atlardan biri diğerinden ayrı kaldığında, birbirlerini kulakları dikilmiş halde bekliyorlar ve tekrar bir araya geldiklerinde, seyisleri ortalarında, sanki yıllarca ayrı kalmış gibi özlemle üçü birbirlerine coşkuyla sarılıyorlardı. İlginç bir üçlüydü. Hepsi birbirine aynı derecede sadık ve her biri kendi yeteneklerinde mükemmeldi. Seyis doğru söylemişti. Hiç tembel değildi; çok çalışıyordu. Atlardan çok iyi anlıyor, çok iyi at biniyor ve çok iyi ok atıyordu. Onun bir yerlere yükselmesi gerekiyordu ama hangi pozisyona kadar? Komutanlığa getirilemezdi, emir vermeyi seven biri değildi. Baş Seyis olmayı bile istemeyeceği kesindi. Böyle bir pozisyonda ne yapacağını bilemezdi. Bir sorunu daha vardı; yalnız bir adamdı. Ama İmparatorluğun her tarafından at cinslerini bulup seçerek üretebilirdi. İşte, bu tam ona göre bir işti. Bağımsız çalışabileceği bir iş. Kimseye danışmadan, kimseden emir almadan ve kimseye emir vermeden, kendi kendine yapacağı bir iş. Ona bir at ver, gerisini düşünme! Baş İmrahor bu kararını o anda ona söylemeyi gereksiz buldu. Göstereceği en ufak bir anlayış, diğer seyislerin ona düşman kesilmesine yol açabilirdi. Seyislerin hiçbiri zeki sayılmazdı; ufak, basit kıskançlıkları olan ve cezalandırılmayı hak eden insanlardı. 'Hayır, onları bu Seyis'e düşman edemem' diye geçirdi içinden. 'Zamanı geldiğinde onu at yetiştirmek ve üretmek üzere görevlendireceğim. Beni utandırmayacağından eminim. Enver Altınay yağız atı

seçmekle yanıldı. Ukala, bilmiş züppe! Esas olan doru attı. Spiral boşuna değildi. Ama bu atla ilgili daha özel bir şey daha vardı -Seyis'in söylemediği bir şey daha. Bunun ne olduğunu Baş İmrahor bilemiyordu ama Seyis'i bu yüzden yalancılıkla suçlayamazdı. O sadece bunu kendine saklıyordu. 'Ama öğreneceğim' diye Baş İmrahor kendi kendine yemin etti. Sultan Mehmed, süt beyazı atını yeğlediği için bu atı kaçırmıştı. Ama doru atın güvende olması gerekiyordu. Onun kanı az rastlanan bir kandı.

Baş İmrahor Seyis'in suratına doğru eğildi, derin bir nefes aldı. "Bugüne kadar bu ahırlardan gelmiş geçmiş en zavallı, an acınacak seyissin!"

Seyis'in ağzından zorla bir iki sözcük çıktı. "Evet, Baş İmrahor Paşa."

"Bir yanlışını daha görürsem, kendini kancaya asılmış halde bulursun! Akbabalara yem olmak istemiyorsan ayağını denk al!" Seyis'in gözlerinin içine bakarak tek tek sözcüklere bastıra bastıra, "Anlıyor musun?" diye tekrarladı.

Seyis yüzünden terler akarak başını hızlı hızlı salladı. Midesi bulanır gibi olmuştu.

Baş İmrahor yandaki bölmede duran seyise doğru öfkeyle yaklaştı. "Sen!" diye kamçısını şaklatarak bu kez ona sert bir şekilde bağırdı. "İki demir kırını hazırla! Birine Padişah'ın yeğeni Hamit Çankaya Paşa binecek, diğerini sen yanı sıra yürüteceksin!" Sırayla ahırdaki bölmeleri denetlemeye başladı. "Senin iki Gemlik kırı atından birine Orhan Paşa binecek, diğerini sen yanı sıra yürüteceksin!" Ve sırayla Padişah'ın Edirne yolculuğu için, seyislerin atlarını hazırlamaları konusunda emirlerini verdi.

"Diğerleri burada kalacak. Padişahımız onların Győr'e gitmesini istemiyor."

Seyis başı önünde, içi hoplayarak, "Ben gitmiyorum!" diye bağırdı.

Baş İmrahor sert adımlarla tekrar geri dönerek kamçısının gümüş sapını Seyis'in çenesine dayadı. "Senin her iki atın da savaşa

katılacak. Enver Paşa yağız ata binecek, sen de doru atla yanı sıra gideceksin. Unutma! Tek bir yanlış, sonun olur! Anlıyor musun!"

Seyis ağzını açmadan, başını salladı. Göğsünün sıkıştığını hissediyordu. Şakaklarındaki damarlar çatlayacak gibi atıyordu.

"Bu hepiniz için geçerlidir! Tek bir hata istemiyorum!"

Seyisler put gibi duruyorlardı.

"Anlaşıldı mı?"

"Evet, Baş İmrahor Paşa!" diye hep bir ağızdan karşılık verdiler.

"Padişah'a beş bin sipahi eşlik edecek! Şimdi, hepiniz işinizin başına!"

*

Seyisler kukla gibi, Baş İmrahor'un emriyle işlerinin başına döndüler.

Yarım saat içinde on altı at eyerlenip hazırlanmıştı. Zümrüt, yakut ve elmas taşlarla işlenmiş yumuşak deriden eyerleriyle, üzerinde altın hilal motifleri olan yeşil örtüleri ve gümüş işlemeli kırmızı ipek kumaşlarla kaplanmış dizginleri, bakır üzerine altın gömmeli gemleriyle çok etkileyici bir manzaraydı

Sarayın ön avlusuna seyisler atlarıyla iki sıra halinde dizilmişti. Heykel gibi kımıldamadan bekliyorlardı.

On yedinci sıradaki sütbeyazı at, Baş İmrahor tarafından eyerlenmişti. Elmas, yakut ve zümrütlerle, gümüş ve altın işlemelerle eyer ağırlaşmıştı.

Atın kendisi zaten pırıl pırıldı.

Baş İmrahor, hayvanı başlığından tutarak, ahırda kalan diğer atların önünden dışarıya, sabah güneşinin altına çıktı. Etraf martı sesleriyle cıvıl cıvıldı.

Baş İmrahor Padişah'ın atıyla diğer on altı atın önünden ilerlerken, diğer sekiz seyis çifter çifter atlarıyla onu izledi. Avludan geçip rampayı çıkarlarken, çift kanatlı muazzam kapılar açıldı. Süt beyazı at, Baş İmrahor'la sol tarafa doğru yürürken, diğer on altı at seyisle-

riyle çift kanatlı kapılardan İkinci Avlu'ya çıktılar ve ağır kapılar arkalarından gürültüyle kapandı.

Tek bir davul sesiyle Baş İmrahor Padişah'ın atını sarayın iç avlusuna doğru götürdü.

At çok özeldi. Kendinden emin, çok güzel ve üstün özellikleri olan, zapt edilmesi zor bir hayvandı. Baş İmrahor onu sımsıkı tutuyordu. Sağ tarafındaki on iki sütunlu kemeri geçerek Fatih Sultan Mehmed'in 1453 yılında yaptırdığı çeşmeye doğru sola döndü. Saadet Kapısı'nın sayvanının altın yaldızlı kapısının önünden tekrar sola, avluya kadar hayvanı sıkı sıkı tutarak getirdi.

Sol tarafta çinili kubbe, sütunların gölgesinde masalsı bir şekilde bütün görkemiyle gizlenmişti. Sütunlarla desteklenmiş tavanın yaldızlı ışıltılarıyla duvara vuran mavi çinilerin ışıltısı adeta yarışıyordu.

Avlu devlet adamları, komutanlar ve askerlerle doluydu; üst düzey yeniçeriler, her biri yaklaşık 90 cm uzunluğunda devekuşu tüyünden üsküfleriyle göz alıyordu. Padişah'ın kılıcını kadife kaplı kutusu içinde taşıyan Baş Silahtar, Kızlar Ağası, Baş Hadımağası, kapıkulu ve sipahilerle piyade birliklerinin komutanları, levazımcılarla tüm yüksek rütbeli yetkililer Saadet Kapısı'nda yerlerini almıştı. Baş İmrahor Padişah'ın beyaz atıyla yaklaşırken, hepsi kenara çekilerek ona yol açtılar.

Mehter takımının davul ve borazan sesleri, yüksek duvarlarda ve kemerlerde yankılanarak etrafa yayılıyordu. Beyaz at, beyaz mermer döşemeler üzerinde ilerledi. Tılsımlı sözler yazılı nalları cilalı mermer taş üzerinde kaymaması için küt bir şekilde kesilmişti.

Baş İmrahor sadece Padişah ve ailesiyle yakınlarının girebildiği Enderun Kütüphanesi'nin önünden geçti. Saray camisinin önünden geçip Sultan'ın ata bineceği yere geldi. İki Arap Hadımağası çift kanatlı kapıları açar açmaz, iki av köpeği havlayarak dışarı fırladı. Ayakları kınalı, karınları ise kırmızı boyalıydı.

Arkalarından Padişah göründü. Başı dimdik, ne sağa ne de sola bakmadan, mermer avluyu geçip atının yanına geldi. Baş İmrahor

hayvanı yularından tutmuş, binek yerinde bir daire içinde döndürerek Padişah'ı bekliyordu. Padişah dizginleri ondan alırken hafifçe başını eğdi. Açık sarı ipek giysileri baştan aşağı çiçek motifleriyle işlenmişti. Başında kahverengi ve beyaz koskocaman sarığının tam ortasında zümrütten koskocaman bir taşla tutturulmuş bir tavuskuşu tüyü vardı.

Padişah bir sıçrayışta atın üzerine atlayarak, hayvanı Baş İmrahor'un getirdiği yöne doğru geri çevirdi ve caminin önünden Enderun Kütüphanesi'ne, oradan Saadet Kapısı'nın önünde kendisini bekleyen kalabalığın bulunduğu yere geldi. İmparatorluğun en yüksek rütbeli yetkilileriyle subayları Peygamber'in Sancağı altında, kendisine tezahürat yaparken, yüzünde en ufak bir gülümseme bile yoktu. Allah'ın dünyadaki başvekili, tam anlamıyla otoritesinden ve gücünden emin, kendini herkesin üstünde gören bir tavırla karşılarında durdu. Upuzun işlemeli ve değerli taşlarla bezeli kumaşlarla giydirilmiş iki devenin taşıdığı bir tahterevanın üzerinde Peygamber'in kıyafetleri, kutsal mührü ve bir Kur'an duruyordu.

Padişah yaya olarak kendisini izleyen kalabalığın önünde, büyük iç avludan Saadet Kapısı'na ilerledi ve iki kanatlı kapıdan içeri girdi.

Orada Kara Mustafa simsiyah atının üzerinde onları bekliyordu. Sadrazam'ın koşum takımları da Padişah'ınki gibi mücevherle bezenmişti. Arkasında aslan, kaplan, ayı ve leopar postlarından giysileriyle özel muhafızları sıralanmıştı. Diğer subay ve paşalar da homurdayan, iri, gururlu ve gösterişli atlarına binmişlerdi.

Seyisleri, her birinin ikinci atını yürüterek arkalarından geliyordu. Baş İmrahor'un emri üzerine elmas taşlı kemerleri ve sırmalı tunikleriyle seyisler de gösterişli bir şekilde giyinmişti.

Baş İmrahor kızıl kahve atına binerek Padişah'ın önüne geçti.

Davul ve borazan sesleri arasında, demir kapıları geçip dışarı çıktılar. Denizden gelen bir esintiyle hava serinlemişti. Karşılarında Sultan Ahmet Camisi altı minaresiyle sabah güneşinin altında göğe doğru yükseliyordu.

Yeryüzünün en zengin giysileriyle donatılmış ordunun sefere çıkışını izlemek için toplanan halk coşkulu bir şekilde tezahürat yapıyordu. Batı dünyasında eşi bulunmayan bir görkemle ordu hareket etti. XIV. Louis'nin (Fransa Kralı) bile erişemeyeceği bir görkemdi bu.

Hanedan Kapısı'ndaki köşkü geçen birlik, hızlanarak Ayasofya'yı sağ taraflarına alarak ilerledi.

At nallarının gürültüsüyle halkın tezahüratlarına martılar eşlik ediyor, altı atkuyruklu tuğları havada dalgalanıyordu.

Hürrem Sultan'ın beş sütunlu hamamlarını geçerken, bir tarafta Ayasofya Cami ve diğer tarafta Sultan Ahmet Cami birer güç sembolü olarak yükseliyordu.

Sol tarafta At Meydanı'ndan ve sağ tarafta Saray'dan, beş bin sipahi pırıl pırıl miğferleri gösterişli kılıçlarıyla, parlayan üzengileri, atları ve zırhlarıyla resmi geçide katıldı. Soylu Türk atları, renklerine göre -beyaz, gri, siyah ve kahverengi olmak üzere- gruplara bölünmüştü.

Sesler giderek yükseliyordu. Binlerce atın nal sesleriyle İstanbul sarsılıyordu.

Eski Roma ve Bizans dönemlerinden kalma, uzaklık ölçümlerinde başlangıç noktası kabul edilen Million Taşını geçerek zarif bir simetriyle yapılmış dört sütun üzerine oturtulmuş Firuz Ağa Camisi'ni sol taraflarında bıraktılar.

Sağda Haliç ve Boğaz'ın suları huzur verici bir mavi renkte hafif kıpırtılarla ışıl ışıldı. Seyis kaçamak bir bakışla manzarayı izlerken, belki de ömrü boyunca bir daha göremeyeceğini düşündü. Seyislere verilen elmas taşlı kemer ve sırmalı tuniğiyle, Azaraks'ın dizginlerinden tutmuş yürüyordu. Bu muhteşem resmi geçide muhteşem atıyla katılmış olmaktan gururluydu. Kalabalığın içinde Bora'yı görebiliyordu. Onun da kendisini görebildiğini hissediyordu; ve her şeyin yolunda olduğunu.

Köprülü ve Kara Mustafa'nın inşaat halindeki medreselerinin önünden yollarına devam ettiler. Seyis bu sade ve zarif taşlarla yapılacak binaların bitmiş halini asla göremeyecekti.

Sağda Konstantin'in sütunu (Çemberlitaş) ve muazzam bir yapı olan Beyazıd Camisi'ni geçip Kapalı Çarşı'nın kapısının önünde, inanılmaz güzellikte sıra sıra binaların yanında yer alan Nuruosmaniye Camisi'ne geldiler.

Yokuştan aşağı sedir ağaçlarının gölgesinden, zakkumların arasından Sinan'ın bu şehri donatan kusursuz bir cami (Süleymaniye) örneğini daha geçtiler. Avluda sade mezarı, sessizce bu büyük dahiyi hatırlatırcasına yer alıyordu.

Tekrar sağda Valens'in su kemerlerini (Bozdoğan) geçtiler. Medreseleri, hastaneleri, kütüphaneleriyle Fatih Camisi'nden sonra Romalılar'ın Orta yol olarak adlandırdıkları, Osmanlı döneminde yüksek galerili binaların inşa edildiği yol boyunca kalabalık, binlerce gül atarak orduyu uğurluyordu.

Padişah'ın köpekleri, dilleri sarkmış halde, atların hemen arkasından geliyordu. Yüzyıllar önce Orta Asya steplerinden hızlı Gazi atlarıyla gelen bir toplumun ruhu, mehter bandosunun çaldığı marşlarla hissediliyordu.

Son aşamada yokuştan yukarı İstanbul'un sınırını belirleyen Theodosius'un surlarına geldiler ve muazzam ordu geniş bir alana doğru yayıldı. Denizden esmeye başlayan sert bir rüzgarla toz toprak atlıların gözlerine dolarken, bir mil kadar ilerlediler ve durdular. Kentin hemen dışında Takkeci Camisi'nin çevresinde kurulan geçici kent alanında tüccarlar, nalbantlar, kasaplar, terziler, hırlı hırsız çeşitli insanlar çeşitli umutlarla orduyla Edirne'ye kadar gidecekti.

Padişah Aralık'ta Sadrazam'la görüşmek üzere onunla vedalaştı. Köpekleri, atları ve Baş İmrahor'la yola koyuldu.

Kara Mustafa, sipahilere bir an önce Edirne'ye doğru hareket etmek üzere emirler vermeye başladı. Kendisi saraya dönüp bir hafta içinde orduyu toplayacaktı.

Bu muazzam kalabalığın içinde tüccar, çingene ve yabancılara engel olmak için fazla bir önlem yoktu. Hassa sipahilerden bir subay, birliğin başına geçip birliği Edirne yoluna yönlendirdi.

Kara Mustafa atının üzerinden göz kamaştırıcı muhafız alayını izliyordu.

Seyis'in gözleri yere doğru, başı önündeydi; seyislerin yüksek sınıftan insanlara doğru başlarını kaldırıp bakması uygun olmazdı.

Edirne'ye yüz millik bir yol vardı.

At üstünde böyle bir mesafe ne anlama geliyordu? Bu mesafeyi kat edip bitirene kadar, hiçbir anlamı yoktu. İster yüz ister elli mil olsun, bu, tamamen yolun durumuna bağlıydı. Yol kayalık mıydı, bataklık mıydı? Nehirler, dağlar, tepeler mi aşılacaktı? Bütün bunların saptanması için, önden keşif birliklerinin gönderilmesi ve yolların açılması gerekirdi. Yağmur, tipi, rüzgarla boğuşarak kat edilen mesafeler için yüz mil, iki yüz mil fark etmezdi; yolculuğu zorlaştıran koşullardı. Sıcak zorlaştırır, soğuk zorlaştırır, su zorlaştırırdı. Bu koşullar daha çok emek daha çok gayret gerektirirdi. Ter, rüzgar insanı yıpratır ve ruhunu isyan ettirdi. Atların cinsi de yolculukta zorluk çıkarabilirdi. Kısraklar değil ama aygırlar sorun yaratırdı; kişner, atlar, sıçrar ve kısraklara doğru gitmek isterlerdi; birbirlerini ürkütürler, tehdit ederlerdi. Kısraklar onlara karşı koyar ve binicilerini yorarlardı. Aygırlar kısrakların peşinde, gözleri bir şey görmezdi. Dizginleri kontrol etmek zordu. Hayvanlar düşer, dizleri yaralanır, bacakları kırılırdı.

Atla yolculuk, sadece, zamanla ölçülen bir yolculuktu.

Otuz bin kişilik bir kolordu iki ay kadar önce yolları denetlemek için çıkmıştı. Ağaçlıklar arasından yollar açılıyor, gerekirse ana yollar genişletiliyor, köprüler onarılıyor, bataklıkların üzerine geçitler yapılıyordu. Bu, yüz millik yolu elbette ki kısaltacaktı ve kolaylaştı-

racaktı; ama dağlar, tepeler yerlerinde durmaya, nehirler akmaya devam edecekti; kısraklar ve aygırlar da aynı şeyleri yapmaya.

Atla yolculuk, işte bu yüzden zamanla ölçülebilen bir yolculuktu.

Edirne'ye ulaşmaları beş ya da altı gün sürecekti. Belgrad bu yolun altı katıydı ama oraya ulaşmak haftalar, aylar alacaktı.

Atla yolculuğun millerle ölçülmesi belirsizliktir. Bir hafta, iki hafta, on hafta yol aldıktan sonra sihirli bir an gelir: bir de bakarsınız beş yüz mil kat etmişsiniz. Zor bir bölgeyi atlatmış, bir engeli aşmışsınızdır. Beş yüz mil tamamlandığında, bin mil artık hiç sayılır. Sadece üç aylık bir zamandır. Ama yağmur yağarsa daha fazla ay demektir. İşte bu rakamları saptadığınızda, artık yolculuk sadece bir zaman sorunudur. Bundan sonra, günün sonu karşıda görünen ufuk çizgisidir: Düzlüklerin, dağların sırtlarıyla buluştuğu nokta. Yolun sonunda, kaleleri geride bıraktıkça, karşınıza koskoca bir göl çıkar; balıkçılar ve balıkçı tekneleriyle balık tuttukları bir göl. Derken bir köy belirir, göl geride kalır; tekneler, ağaçlar geride kalır ama önünüzde tekrardan gri kaleler yükselir. Ve tekrardan bir göl, ağaçlıklı bir köy. Atla yolculuk, zamanla ölçülen bir ufuk çizgisinin sınırıdır. Bu gece oraya varacağım, dersiniz. O noktaya, ufuk çizgisindeki o noktaya. Atlar yolu bilir. Siz atları izlersiniz; dizginleri onlara bırakırsınız. Atlar bilir. Onlar yolu bulur.

Yollarda kuyular vardır. Bu kuyular at üzerinde yapılan yolculuklarda yaşamdır. Bembeyaz kubbeleri çok uzaklardan görülebilir. Kuyuların, derinlerden gelen berrak suyu içinde hiç ot bitmez. Her kuyuda tahtadan bir kova asılıdır. Kubbeye tırmanır, bu karanlık ve serin su kaynağından kovayla su çekip atların yalağına dökersiniz. Atlar çoktan yalağın başında sıralanmıştır. Kubbeli kuyular zamanın başlangıcından bu yana, Anadolu'dan başlayarak Hindukuş Dağları'na kadar hep var olmuştur. Türkler'in zekasının bir işaretidir. Her biri on bin adımlık aralarla yerleştirilmiştir. Dağlardaki kuyuların kubbeleri görünmez, sadece beyaz duvarlar halinde yerlerini saptarsınız. Ama düzlüklerde, kuyuları kubbe şeklinden tanırsınız. Kuyuları buldunuzsa, yolu da bulursunuz.

İstanbul surlarından Çorlu'ya yol, sekiz saattir.

*

Bir çift Karaman at -olsa olsa, bir paşanın ya da padişahın atları. Ve bir saray Seyis'i -sırmalı tuniği ve elmas taşlı kemeriyle hemen kendini belli ediyor. Seyis iki atını yan yana ahıra sokuyor, bir yamak tek gözüyle hemen onları saptıyor ve izliyor. Gölgeler arasında gizlenerek, alacakaranlıkta yavaşlayarak.

Bir gün ayrı kalmak bile, atları sinirli yapmıştı. Yolda birlikte olmayı seviyorlardı. Bütün gün birbirlerine seslenerek iletişim kurmaya çalışmışlardı. Seyis, Azaraks'a binmiş ve at onu önlere, hassa sipahilerinin yanına kadar götürmüştü. Azaraks, Bora'ya yetişip ona seslenmiş ve Bora heyecanla ona cevap vermişti. Seyis atını sipahilerin arasına dalmaması için zor zapt etmişti. Döne döne atı oyalamaya çalışmıştı. Askerlerin arasına daldıkları an, yatağan kılıçlarının sivri uçlarıyla yaralanmaları işten bile değildi.

Askerler, Azaraks'ın geriden gelmesini istiyor, Azaraks ise, Seyis'in ileri gitmesini istiyordu. Diğer seyisler bağırıp isyan etmeye başlamışlardı. Hassa sipahilerinden biri Seyis'i azarlamış ve uyarmıştı. Ama atlar her zaman daha güçlüydü; her zaman dedikleri olurdu.

Ne diye seyis oldum ki? Bir marangoz olsaymışım. Bir köyde yaşayıp evimden işime, işimden evime yürüyerek gidip gelseydim. Günlük işlerimi bitirdikten sonra evime, karıma dönebilseydim. O bir şarkı mırıldanarak bana bir çorba pişirseydi. Mutlu bir adam olsaydım. Geceleri onun kollarında uyusaydım. Seyis çok yorgundu ama atlarıyla ilgilenmesi gerekiyordu. Hayvanlar terli ve sinirliydi. Onları sakinleştirmesi ve beslemesi, nallarını kontrol etmesi gerekiyordu. Ve ruhlarını okşaması, onlara şarkılar mırıldanması gerekiyordu. Bir marangoz olsaydım, işimi bitirip evime yatağıma dönebilirdim.

Devlet hazine dairesinden çiçekbozuğu suratlı bir memur akşam olunca ahıra gelip, seyislerin sırmalı tunikleriyle elmas taşlı kemerlerini topluyordu. Seyis atlarına her zamanki türküsünü söylerken, o kemerlerin üzerindeki elmas taşları sayıyordu. Allah atlarımdan razı olsun, şükür ki, hazine memuru değilim. Bu aptal elmasları sayıyor olacaktım. O taşlarla insan nasıl konuşabilir? Oysa atlar ne kadar güzel yaratıklar... kutsal ve güzel yaratıklar. Onlarla konuşabiliyorum; onlar da benimle konuşuyor. Onlar benim kanım, canım, ruhum.

Tek gözlü yamak, kararmış dişlerini göstererek yanaşıp, Azaraks ve Bora'yı beslemeyi teklif etmiş ama Seyis onu reddetmişti. Kendi efendisinden gördüğü gibi, yüzü hiç gülmeden ama kibarlığını bozmadan atlarını kendi beslemeyi tercih ettiğini söylemişti.

Atları beslemeyi öneren bu tür yamaklara pek güven olmazdı. Arpanın içinden çıkabilecek minik taş parçalarına dikkat etmezlerdi. Samanların küflenmiş olup olmadığını da kontrol etmezlerdi. Bir an önce işlerini bitirip başka bir işe koşmak için acele ederlerdi. Atların başında durup, yemeklerini bitirmelerini beklemezlerdi.

Hayır, Seyis kendi atlarını kendi beslemeliydi. Bu tek gözlü, eli belindeki hançerin üzerinde karşısına dikilen adama güvenemezdi.

– Atlardan birinin üzengisini çözerken, adamın kendisine arkadan saldıracağını hissetmişti. Biliyorum, ben uyurken bana saldırmayı deneyecek. Ama bu gece değil. Edirne'ye geldiğimizde bunu deneyecek. Kılıcımın sağımda, kalkanımın solumda olduğunu bilmiyor. Öğrenecek.

Seyis atlarını besleyip onlarla bir süre oturduktan sonra, yamak onu diğer arkadaşlarıyla aralarına katılması için çağırdı. Diğer seyisler onu tanımak istiyorlardı. Kim olduğunu merak ediyorlardı. Padişah'ı, saray ahırlarını ve saraydaki skandalları, dönen entrikaları, ne olursa anlatmasını istiyorlardı. Kendini, atlarını. Ne olursa.

Seyis onlara ne anlatabilirdi ki? Padişah'ı yakından görmüşlüğü bile yoktu. Onu bir kez görmüştü. Yalan dolan zaten bilmezdi.

Skandal ne demekti, bunu bile bilmiyordu. Kendisi hakkında ne söyleyebilirdi? Atları hakkında ne anlatabilirdi?

Ağzında bir saman sapı, eğilip Azaraks'ın bacaklarını okşayarak hayvanın üzerinde diken ya da kıymık olup olmadığını kontrol etti.

– İyi ki marangoz olmamışım. Evden işe, işten eve yürüye yürüye gidip gelseydim, gecenin güzelliğini nasıl görebilecektim? Bana yıldızları ve atlarımı verin. Bana gümüş rengi suları ve Karaman atımın nefesini verin. Kılıcım Azaraks'ı, kalkanım Bora'yı verin. Birlikte bozuk yollardan ağaçlıkların arasından gökyüzüne ulaşalım. Gümüş rengi balıkları ve kar kaplı dağ tepelerini izleyelim.

– Azaraks'ın ağzında saman çiğneyişini duyuyorum. Can kardeşi Bora ile aynı anda uyum içinde çiğniyorlar. Onlar benim sadık dostlarım, koruyucularım. Ben de ömrümün sonuna dek onları koruyacağım. Onları hep koruyacağım ve alınyazılarına onları ben götüreceğim.

Uyku... Atlarla birlikte uyumak öyle kolay iş değildir. Atlar huzursuz uyku arkadaşlarıdır. Yerler, içerler, tepinirler, esnerler, gerinip kaşınırlar. Aniden yatarlar aniden kalkarlar, iç çekerler.

Ama Seyis deliksiz uyurdu.

O uyurken, atları onu izler ve kollardı. Battaniyesini çekiştirip dürtüp kakarlar, o uykusuna devam ederdi. Tek gözlü yamağın biri gizlice Seyis'e saldırmaya kalkışacak olursa, zavallı bir Tekke Seyis'inin rüya görürken derin bir iç çekmesi kadar kısa bir anda kurumuş bir saman sapı gibi onu yer yutarlardı.

Edirne kuru bir düzlüğün üzerinde sivri kuleleriyle, bir siluet halinde göründü. Sivri damları güneşin altında ışıldıyordu. Güneş

orduyu karşılamak üzere uyanmış, kuru bir düzlüğün üzerindeki kubbeli camileri ve mavi çinileri aydınlatmıştı.

Her biri yaklaşık üçer metrelik yüzlerce ve yüzlerce saman balyası güneşin altında sarı sarı yanıyordu. Seyisler bu görüntü karşısında birbirlerini dürterek gülümsemeye başladılar. İmparatorluğun gücü müthişti. Her şey nasıl da düşünülmüş, hazırlanmıştı. Hiçbir şey atlanmamıştı. Yeni kuyular bile açılmıştı. Sarnıçlarda sular toplanmış, muazzam boyutlarda suni göller yapılmıştı; içlerinde balık bile yaşıyor olabilirdi -yüzlerce, binlerce. Bir ordu için gerekli her şey kurulmuştu. Koskocaman ahşap menzilhaneler, ağzına kadar dolu ambarlar. Dağların eteklerinde binlerce sığır, deve, koyun ve at otluyordu. Yün eğiren kızlar askerlere el sallıyorlardı. Tepelerde çobanların otlattığı keçiler ve koyunlarla o kadar çok hayvan vardı ki, saymak imkansızdı. Bir kısmı da Belgrad'a, oradan Macaristan'a kadar gönderilecekti. Kimse açlıktan ölmeyecekti. Karnımız da atlarımızın karnı da doyacak. En büyük, en güçlü, en zengin İmparatorluk bizim. Yeryüzünde en donanımlı ve tedarikli ordu biziz. Kimse bizimle boy ölçüşemez.

Bir grup göçebe halk da kağnı arabalarıyla baharat çeşitleri, parfüm, kokulu ot ve sebze, mercimek, boya gibi malzemeler satıyor, bir yandan müzikli ve danslı gösterilerle adeta bir şenlik yaşanıyordu. Birdenbire sudan fırlayan balıklar gibi, havada uçuşan sığırcık kuşları gökyüzünü kapladı. İnsanlar sevinçle ellerini havaya kaldırarak, "Uğur! Uğur!" diye bağrışmaya başladılar. "Allah büyük. Allah Kerim."

Saray muhafızları şehrin giriş kapısında ikiye ayrılarak, sipahiler üçe ayrılarak ilerlediler: Kışı dışarıda çadırlarda geçirecek olanlar, içeride geçirecek olanlar ve şehirde kalacak olan tımarlı sipahiler.

Seyis, Bora'ya binen Enver Altınay Paşa'nın arkasından Azaraks'la yürüyordu. Kentin içinde hazırlanmış, havadar geniş ahırlara geldiler. Yemler getirilmiş, yalaklar doldurulmuştu. Seyisler İstanbul'da olduğu gibi, ahırların üst katındaki bölmelerde kalacaktı.

Baş İmrahor Padişah'la kaldığı için Edirne'ye gelmemişti. Seyis atlarını bölmelerine yerleştirirken, 'Oh, başımda olmaması ne büyük bir mutluluk' diye rahat bir nefes aldı. Yolun ilk ve daha kısa olan kısmı tamamlandı, diye düşündü. Şimdi uzun bir kış gelecekti... Günler kısalacak, kar bastıracaktı. Birkaç Seyis'le bir çadırda kalmak zorunda olmadığı için şanslıydı. Konuşup tartışanlar, horlayanlar, sızlanıp şikayet edenler... Kent dışında kalanlar için bu dönem zor olacaktı.

Azaraks'ın eyerinin ucundan kopan bir ipi tutturmak için Seyis başını eğmiş çalışıyordu. Kapıdan içeri doğru uzun bir gölge düştü. Seyis, kim olabileceğini tahmin etmişti. 'Yarabbim. Bütün huzurumu kaçıracak kötü bir ruh gibi tepeme geldi. Kötü, uğursuz kem gözlü adam!' Nasıl da, Seyis'i bulmuştu? Bütün gün onu hayalet gibi izlemiş olmalıydı.

'Onu nasıl hiç fark etmedim? Neden dikkat etmedim?' Evet ordu sağlamdı, ordu güvenilirdi; ama hırsızlarla ve aç gözlü insanlarla doluydu. Herkesin gözü diğerinin üstündeydi. Herkes para kesesini akıl almayacak gizli yerlere saklıyordu. Elmaslarla pırlantalarla bezenmiş giysiler, yakutlarla zümrütlerle bezenmiş atlar padişaha aitti; padişahın malını çalmak da zaten olacak şey değildi.

Tek gözlü yamak, Seyis'in dikkatini çekmek için kapıda ıslık çalıp birtakım hareketler yapıyordu. Seyis hiç oralı olmadı; başını eğip eyerini onarmaya devam etti. İğneyi batırıp çıkarırken, bir yandan da düşünüyordu. 'Ne istiyor acaba? Aslında biliyorum, atlarımı çalmak istiyor. Beni kapıya çağırmaya çalışıyor. Buradan uzaklaştığımda atları çalacak. Ama at hırsızlığının cezası ölüm... Atını çaldıran seyisler ise kancaya asılıp akbabalara yem ediliyor...' Seyis'in yüzü gerildi.

İğneyi hırsla sokup çıkarıyor, yağlanmış ve inceltilmiş deriyi yırtıyordu. Seyis elini alnına götürdü. Kimsenin kancaya takılışını izlememişti, bunu izlemek de istemiyordu. İğneyi batırıp çıkarmaya devam etti. Belki de, bu kez kancaya onu asacaklardı. Baş İmrahor'dan ödü kopuyordu, at hırsızlarından nefret ediyordu. İnsanlar-

la bu kadar iç içe yaşamaktan hoşlanmıyordu. Yalnız olmak için neler verirdi... Sadece atlarıyla baş başa, sakin bir yerde huzur içinde olmak için. İğneyi batırdı... 'Ah!' Parmağının acısıyla yüzünü buruşturdu. 'Yaşam niye bu kadar karmaşık? Baş İmrahor neden benden nefret ediyor. Geri döner dönmez beni kancaya asmak için bir bahane bulacak... Öyle tuhaf bir adam ki, atlarımdan da nefret ediyor. Atların nesi var? Onların günahı ne? Hiç. Eğitimi, Padişah'ın atlarından bile daha iyi, daha güzel, daha estetik, onlardan daha alımlı. Aslında herkesin gözü atlarımda... Biliyorum. Şimdi de bu tek gözlü yamak çıktı! Tam da savaşa giderken... ben savaşa gitmek de istemiyorum. Ne için savaşacağım? Düşman ne yapmış? Ömrümde bir Habsburglu tanımadım bile... Neden onlardan birini öldürmek isteyeyim ki? Keşke Ali Ağa'nın çiftliklerinde kalsaydım... Gerçi, o da delinin tekiydi. Neden herkes böyle?

Tek aklı başında yaratıklar, atlar.'

Tek gözlü yamak sessizce çekip gitti ve Seyis elinde iğne, eyerini dikmeye devam etti. Bu adam beni korkutuyor. Kiklop* gibi tek gözü, belinde hançeri ve hali tavrıyla çok tehlikeli görünüyor. Bir şeyler planladığını hissediyorum. Bunu hissediyorum ve atlarımı yalnız bırakmak istemiyorum. Bir saniye bile.

İğne deriye batıp çıkıyor... 'Biraz daha ipliğe ihtiyacım var.' Seyis dikiş çantasını karıştırdı ama pamuk ipliği yumaklarını bulamadı.

'İstanbul'dan ayrılırken nasıl böyle tedariksiz yola çıktım? Şimdi gidip bir yerlerden pamuk ipliği satın almam gerekecek. Nasıl bu kadar aptalca davrandım?' diye söylenmeye başladı.

Etrafına bakındı. Orada duran bir seyise sordu. "Fazla pamuk ipin var mı?" Tabii ki, seyiste fazla pamuk ipliği yoktu. Zaten olsa da vermezdi.

---

* Tepegöz.

'Pazaryerine gitmem gerek. Acaba bu yamak nerede? Çabucak gidip gelirsem, atlara bir şey yapamaz. Hem ahırda başka seyisler var.'

Seyis etrafına bakınıp yamağı aradı ve gittiğinden emin olduktan sonra dikiş çantasını katlayıp kaldırdı, eyerini bıraktı. Evet, yamak ortalarda görünmüyordu. Tam zamanıydı; bir koşu gidip gelecekti.

Dışarıda güneş insanın gözünü kamaştırıyordu. Sokaklar çok kalabalıktı. Kent kalabalıktan taşıyordu. İnsanlar ve hayvanlar, atlar ve eşekler, kafeslerde tavuklar hepsi bağırıyordu. Çadır bezi giymiş kadınlar sağa sola dirsek atarak kalabalıkta kendilerine yol açmaya çalışıyorlardı. Seyis içlerinden birine yanaşıp nereden pamuk satın alabileceğini sordu. Peçeli kadının kapkara gözlerinde hiçbir ifade yoktu. Sadece kolunda altın bilezikleriyle bir yere doğru işaret etti. "Şurada, karşı tarafta. Top top kumaşlar, kutu kutu düğmeler satıyorlar."

"Teşekkürler" diye Seyis karşıya geçtikten sonra on dakika kadar dükkanı aradı.

İstediği ip, kat kat ve sağlam bir cinsti ama dükkandaki pamuk ipleri çok inceydi. Tek kat ipten alıp kendisi birkaç kat halinde sararak balmumuyla sağlamlaştırmak zorunda kalacaktı. Aklı ahırlardaydı ama artık oradan çok uzaklaşmış olduğu için yapabileceği bir şey yoktu. Satıcı adamın eli çok ağır, pamuğun fiyatı da çok yüksekti. Seyis'in acelesi vardı; giderek sabırsızlanmaya başlamıştı. Kötü bir pazarlığın ardından satıcıyla bir tartışma çıktı. İş uzadıkça uzuyordu. Yarım akçelik pamuk için bir akçe ödeyip kalabalığın içinden koşa koşa ahırlara döndü ve içeri girdiği anda Bora'nın yerinde olmadığını gördü! Seyis düşmemek için duvara yaslanıp başını ellerinin arasına aldı. Nefes nefese diğer uçtaki bir seyise seslendi. "Atım nerede? Ne oldu ona?" Adam omuz silkip arkasını döndü. Seyis tekrar sokağa fırladı. Önüne gelene, "Atıyla buradan geçen birini gördünüz mü?" diye saldırıyordu.

"Sokaklarda atıyla yürüyen bir sürü adam var, hangisini soruyorsun?" Seyis çılgınlar gibi kendini oradan oraya atıyordu. Yağız atını

bulabilmek umuduyla her tarafa bakınıyor, bir sokaktan diğerine dalıyordu. Pazaryerine kadar geldi ve caminin önünden geri döndü. Tekrar ahırlara geldiğinde ter içinde kalmıştı. Suratı bembeyaz kesilmiş, her tarafı titriyordu. Kusacak gibi, midesi kalkmıştı. Ahırdan içeri daldı ve Bora'yı orada gördü; ama bu kez Azaraks yoktu! Tekrardan orada duran seyise seslendi ve adam aynı umursamaz tavırla omuz silkti. Seyis tekrar sokaklara fırladı. 'Dur... ve düşün' dedi kendi kendine. 'Bir atı bulmak için diğerine ihtiyacın var.' Hemen ahıra dönüp Bora'yı dizginlerinden tuttuğu gibi kalabalığın içine daldı. Bora, tıpkı Seyis'in ondan beklediği gibi, tiz bir sesle kardeşine seslendi ama cevap olarak düzinelerce ses geldi. Seyis içlerinden bir sesi hemen tanımıştı. Çok uzaktan gelen fakat diğerlerinden farklı bir ses.

Bora da o sesi tanımıştı; tekrar seslendi ve bu kez kesin bir cevap geldi. Seyis'le Bora kalabalığı yarıp geçerek bir sokaktan aşağı diğerinden yukarı, sağa sonra sola ve tekrar sola koşmaya başladılar. Bora ona sesleniyor ve Azaraks cevap veriyordu. Bora, Seyis'i var gücüyle çekiyordu. Hayvanın gücü inanılmazdı. Az sonra kırık dökük ahşap bir kapının önünde durdu. Seyis kapıyı hırsla vurmaya başladı.

"Padişah namına kapıyı açın!"

İçeriden Azaraks'ın haykırışları geliyor ve dışarıdan Bora ona haykırıyordu. Seyis kapıyı yumrukluyordu. Kapının kilidi döndü, menteşeler gıcırdayarak kapının kanatları içeri doğru açıldı. Tek gözlü yamak başını uzattı. Seyis kapının kanatlarını tekmelediği gibi Bora ile birlikte içeri daldı.

İçerisi ona tanıdık gelmişti. On at bulunan bir ahır: iki aygır ile sekiz kısrak. Yamak gülümseyerek kollarını iki yana açtı. 'Başka ne yapabilirdim ki!' der gibi!

Böyle bir fırsatı kaçıramazdı. Bu soylu kanı boşa harcayamazdı! Ellerini ovuşturarak, "Şu kısraklara baksana!" dedi.

Seyis'in dili tutulmuştu... Azaraks'ın dizginlerine asılıp Bora ile ikisini dışarı çıkardı. İki kardeş mutlu bir şekilde burun buruna itişe

kakışa koşmaya başladılar. Onlar ne de olsa bir çiftti. Seyis hafiflemiş, o da adeta uçuyordu. Atlar zaferlerini kutlarcasına kişniyordu.

Seyis başını kaldırıp göğe baktı. On bir ay sonra Edirne'de sekiz minik Karaman tayı dünyaya gelecekti. Bu güzel şehirde! Evet, Edirne çok güzel bir şehirdi ve o gün de çok güzel bir gündü. Şu atlarıma bakın! Osmanlı İmpartorluğu'nun en güzel atları!

*

Bir binanın tepesine çıkmış bir adam, elini uzaklara doğru kaldırmış bağırıyordu. Ahırlardan, tezgahlardan herkes binanın altına toplandı. Seyis o sırada camideydi; imam onu minareye çıkardı.

Minarenin merdivenlerine açılan küçücük kapıdan eğilerek girdiler ve Seyis imamın peşinden döne döne basamakları tırmanmaya başladı. Yukarı çıktıkça içerisi daha da karanlık görünüyordu ve sanki hava soğumuştu. Döne döne daha yukarı, daha soğuğa ve göz gözü görmez bir karanlığa doğru ilerliyorlardı. Seyis artık yolunu el yordamıyla bulmaya çalışıyordu. İçinden, 'Sonsuza kadar bu karanlık ve soğukta döne döne tırmanmaya devam mı edeceğiz?' diye paniklemeye başlamıştı. Titriyordu ve korkuyordu. Tam o sırada ufacık bir ışık gördü. Işığa yaklaştılar ve bir anda güneş gözlerini kamaştırdı.

Şerefeye çıkmak güzeldi. Seyis yükseklikten neredeyse bayılacaktı ama bu noktada bulunmak muhteşem bir duyguydu.

İmam eliyle ileriye doğru işaret etti.

Epeyce uzakta bir toz bulutuyla birlikte yayılan ipince bir şerit ufku kaplamıştı. "Maşallah" diye imam mırıldandı.

Çizgi giderek yayılıyor, enine doğru genişliyordu. Sanki dev bir hayvan, pulları güneşin altında pırıltılar saçarak yaklaşıyordu. Derken yaklaşan bu görüntüyle birlikte uğultular ve ardından ortalığı sarsan bir kükreme duyuldu. Sanki dev dalgalar ağır ağır yuvarlanarak şehrin üzerine geliyordu. Bütün şehri silip süpürecek kadar güçlü dev dalgalar.

Seyis'in kalbi duracak gibi olmuştu. Elleriyle ağzını kapadı. Öylesine etkilenmişti ki, donup kalmıştı.

Korkutucu ama bir o kadar da büyüleyici bu görüntüden gözlerini alamıyordu. Önce yeşil sancakları seçebildi; ardından renk renk alay sancakları göğü kapladı. 50.000 asker... Yeniçeriler yeşil, dervişler beyaz ve okçularla ağır topçu sınıfı kırmızı sancakları ve üsküfleriyle yeri göğü sarsıyorlardı. Bayraklar ve sancaklardan bir okyanus oluşmuştu sanki. Seyis sarsıntıyla minarenin yıkılacağından korktu. Derken toz bulutunun içinden şimşekler çakar gibi oldu. Işıl ışıl kılıçlarıyla, ordu Edirne kapılarına gelmişti.

Seyis ömründe hiç görmediği bir güçle karşı karşıyaydı; orduda 77.000 atlı olduğunu duymuştu. Yalnızca sipahiler 40.000 kişiydi.

Atlılar yaklaştıkça, atların kişneme sesleri uğultuların arasından seçilmeye başladı. Şehirdeki ahırlardan diğer atlar da onlara coşkuyla karşılık veriyordu. Binlerce atın -Gazi atın- bu coşkulu buluşması çok ama çok iyiye işaretti. İnsanlar aynı şekilde coşkuluydu; şapkalar havada uçuşuyordu. Bütün şehir aynı tutku ve heyecanla tek bir kalp atışıyla birleşmişti.

Seyis'in bulunduğu minareden karşı dağların son bulduğu mavi çizgiye kadar ortalığı bir toz bulutu kaplamıştı. Toz bulutu çok yoğundu ama develerle kağnı arabalarını seçebiliyordu. Yükselen toz bulutunun ardından Tatar atlılar yaklaşıyordu.

Kalkanlar ve kılıçlar ışıltılar saçıyor, davul sesleri her taraftan duyuluyordu. Atlıların yeri sarsan gürültüsüyle Seyis'in tüyleri ürperdi. 77.000 atın nal sesi aklının alamayacağı bir boyuttu. Bütün ömrünü atlarla geçirmiş olmasına rağmen, kendini küçücük bir toplu iğne başı gibi hissediyordu.

Ufuk çizgisini kaplayan ordu, şehrin iki tarafına doğru ayrılarak etrafı sardı ve bir anda tek bir vücut gibi durdu.

Ezan saati gelmişti.

Tam dört saat geçmişti.

Ordu kışı Edirne'de geçirecekti. Padişah da av mevsimini kapatıp Aralık'ta Edirne'ye geldi ve Sadrazamı ile Györ saldırısının planlarını yapmaya başladı. Bu arada Rus ve Fransız Büyükelçileri gelip gidiyordu. Avusturya Büyükelçisi Caprara, Edirne'ye gelmiş ama gitmemişti.

Baş İmrahor da, artık Edirne'deydi.

Seyis ahırların en karanlık yerlerinde çalışıyordu. Atlarını karanlık saatlerde tımar ediyor, hiç kimseyle konuşmuyor ve geceleri diğer seyislerle şehir merkezine inmiyor, ahırların üst katındaki odasında kalıyordu. Şafakla birlikte kalkıp atlarını, kimse görmeden besliyordu. Diğerlerinin yemek saatinde, o atlarını talim yaptırmaya çıkarıyordu.

Ama Baş İmrahor onu yine de bulmuş ve atların top atışlarına alıştırılması için yapılacak eğitim için onun atlarını seçmişti.

Benim mi? Neden?

Ama seyisler soru soramazdı.

Toplar sular içindeki geniş düzlüğün iki tarafına karşılıklı olarak dizilmişti. Eğitime katılanların hemen hemen hiçbiri bir top atışı duymuş ya da görmüş değildi -atları da öyle. İranlı Seyis, "Neden senin atlarını seçti?" diye soracak oldu ama cevabını kendi verdi. "Çünkü Kağıthane'deki talim sırasında bir tek sen ve atların ateş hattını geçebildiniz. Hem sonuç olarak, sen de bir seyissin. Atlardan biri düşüp üzerinde kalırsa fark etmez ama bir saray sipahisini ya da silahtarını bu deneyim için gözden çıkaramazlar. Bizim gibi ucuza mal olan seyisler öldükten sonra, onlara sıra gelebilir ancak. Sen de şu diğer seyisin arkasından öleceksin. Önce o ölecek, sonra sen. Allah taksiratını affetsin. Elveda dostum. Son kez gözlerin benim üzerimde kaldı. Koş git! Kaç! Seni vururlarken koş!"

Seyis dizilmiş topların arkasında Azaraks'a binmiş, hayvanın boynunu okşuyordu. At sakindi ama Seyis'in midesi düğüm düğüm olmuştu.

İlk atışta yine boş barutlar kullanıldı ama çıkan ses korkunçtu. Etrafı saran is ve duman da öyle. Azaraks başını kaldırdığı gibi birkaç adım öne atıldı ve pozisyon almak için bir an durdu, kuyruğunu salladıktan sonra tırısa geçti.

"Evet oğlum, sakin ol. Ağır ol."

Bir patlama daha ve ardından bir tane daha. At, top atışlarının arasından aynı tempoda yoluna devam etti. "Aferin oğlum, aferin." Derken kritik an geldi. Sıcak patlamalar arasında Azaraks istifini bozmadan tırısa devam etti. Toz, duman ve güherçile kokusuyla kulakları sağır edici boyutlara ulaşan patlamalarla Seyis'in vücudu sarsılıyor ama at istifini bozmuyordu. Toplar her iki taraftan rastgele fırlatılıyordu ve Seyis atını bu çapraz ateş arasından ağır ağır sürüyordu. Ne bir gerileme, ne bir irkilme ne de sıçrayıp panikleme.

Baş İmrahor bir köşede, kollarını kavuşturmuş onları izliyordu. Böyle olacağını tahmin etmişti. Usta bir biniciyi usta bir ata bindir ve sapasağlam bir orduya sahip ol. Bu Seyis ve atla ilgili çözemediği bir şeyler vardı. Nasıl oluyor da bu at toplardan hiç korkmuyordu?

Seyis vadinin başına doğru döne döne atı sürüyor, tepeden aşağı eşkin giderek dönüyorlardı. Diğer beş yüz at hep onların gerisinde kalıyordu. Şimdi de topların arasından ağır ağır ve sakin sakin geçip gidiyorlardı. Gürültü, is ve dumana aldırmaksızın... Seyis'in peşinden atlar vadiye çıktı ve Seyis tek başına Baş İmrahor'un önüne kadar geldi. "Bugünlük bu kadar yeter" dedi Baş İmrahor. "Hayvanları daha fazla korkutmayalım. Yoksa kaybeden biz oluruz. Yarın tekrar deneriz. Her gün dozu biraz daha artırarak."

Yüzünden bir gülümseme gelip geçti. Bir gün bu Seyis benim gibi bir Baş İmrahor olacak. Adam çok iyi. Çok çok iyi. Ve şu doru atı... İnanılmaz bir yaratık.

Edirne birdenbire bambaşka bir şehir olmuştu. Büyümüş, gelişmişti. Daha önce hiç görülmemiş mallar piyasada satılıyor, ordunun beslenmesi için her gün sayısız hayvan kesiliyordu. Sakatatlar derin çukurlara atılıyor, güneşin altında et ve kemikler pis pis kokuyordu. Gökten akbabalar iniyor, kurt ve çakallar hayvan bağırsaklarını sürükleyerek götürüyorlardı. Çukurların başına kargalar toplanıyordu. Kamp yerinin yakınlarında karga ve kurt kötü işaretti.

Çadırlar kamp ateşlerinin dumanı altında gizlenmiş gibiydi. Yüzlerce araba karargahlara sebze ve meyve taşıyor, develerle hayvanlar için binlerce çuval saman geliyordu. Eşekler ve öküzlere yüklenmiş arpa torbalarıyla su kovaları gidip geliyor, katırların döndürdüğü un değirmenlerinde her gün ordu için altmış bin adet ekmek yapmak üzere un öğütülüyordu.

Binlerce dönüm araziye çadırlar kurulmuş, kamp ateşleri için yüzlerce ton odun taşınmıştı. Kap kacakları saymak mümkün değildi. Koyunlar ve danalar kesim alanlarına getiriliyor, şah damarından ustaca tek darbeyle kesilen hayvanlar çengellere asılıp derileri yüzüldükten sonra yenilecek kısımları ayrılıyordu. Dev boyutlarda kazanlarda tonlarla et pişiriliyordu Bu hayvanlar kendi yazgılarına teslim olurken, seyisler de atlarını talim yaptırmak üzere açık arazilerde yürüyüşe çıkarıyor ve bulabildikleri yerlerde otlatıyorlardı.

Derken yağışlar başladı.

Kamp alanı bataklığa dönmüştü. Pis, tatsız bir soğuk giderek askerlerin sinirlerini bozuyordu. Kış bastırırken geceler uzuyor, kısalan günler boyunca yiyecek temini zorlaşıyordu.

Atlar için ahşap ahırlar branda bezleriyle örtülmüş, yerlere keçeler döşenmişti. Ama yağmur içeri giriyordu. Samanlar nemlenip küfleniyordu. Arpa çuvalları dibe vurmuş, içlerinden taş tanecikleri çıkıyordu. Buğdaylar kurtlanıyordu.

Durmaksızın yağan yağmurla kanalizasyon çukurları taşmaya başlamıştı. Etrafı saran kokuyla birlikte, mikroptan hayvanlar ve insanlar hastalanıyordu. Askerlerin moralini sağlam tutmak için onları oyalamak gerekiyordu.

Çingeneler tutularak çalgılı eğlenceler düzenlenmeye başlandı. İri iri kahverengi gözlü, koyu tenli Çingene kızları, tefler eşliğinde dans ediyorlardı. Diğer yandan esmer Kafkas kızları kendi Gazavat danslarıyla gösteriler yapıyordu. Askerler yürekleri atarak onlarla birlikte hoplayıp zıplıyor, bağırıp çağrışarak eğlenirken yeniçeriler onları zor zapt ediyordu. Bu zorlu mevsimi atlatmak için hokkabazlardan cücelere, masal anlatıcılara kadar askerleri birkaç saat olsun oyalamak için gösteriler birbirini izliyordu. Tatarlar yeni balalaykalarını yapıyor, steplerden Sibirya'ya kadar çeşitli halkların balatları söyleniyordu.

Ve sonunda kar bastırdı.

Çamurlu arazi karla kaplanıp donmuştu, ama çadırların içi de buz gibi olmuştu. Acı bir rüzgarla birlikte gelen soğukta ineklerden öküzlere kadar pek çok hayvan ölüyordu.

Bu arada top atışlarıyla yapılan talimler devam ediyordu. Her geçen gün atları daha yüksek ses düzeylerine alıştıran ve daha çok dumana boğan top atışları dışında tüfek ve fitil atışları da yapılıyordu. Ayrıca, atlar meşaleler arasından dörtnala koşturularak, alevler arasından atlatılarak, fişek atışlarında eşkin koşturularak eğitiliyorlardı. Bir yandan da, yeniçeriler ve azap birlikleri her gün atış talimleri yapıyordu. İs, duman ve gürültü birbirine karışmıştı. Cuma günleri dışında, çalışmalar bu tempoda devam ediyordu. Atlar ağır ağır ama emin bir şekilde savaşa hazırlanıyordu. Gerçek savaş meydanında artık ilk patlama sesiyle kaçışmayacaklardı.

Kar derinleşirken, etrafa bir sessizlik çökmüştü. Geceleri acımasızca don tutuyor, atların incecik bıyıkları kırağı damlalarıyla kazık

kesiliyor ve tüylerini gümüş rengi bir tabaka kaplıyordu. Kısa bir süre önce yağmurlardan balçık halini almış olan topraklar karla kaplanmış, atların bu yüzeyde yürümeleri zorlaşmıştı. Lapa lapa yağan huzur verici bir kar manzarası yoktu; dondurucu bir rüzgarla birlikte ısrarlı bir şekilde, iğne gibi sert ve dimdik bir açıyla yağıyordu. Kubbeli camiler ve sipsivri minareleri, evlerin damları bembeyaz bir örtüyle kaplanmıştı. Yapraklar dökülmüş ağaç dalları karın ağırlığıyla boyunlarını bükmüştü.

Sabahları buz tutmuş yerlerde askerler ve hayvanlar kayarak yürüyordu. Siyah atlar, bembeyaz kar tabakasıyla bir kontrast oluşturup daha da siyah görünüyorlardı ve doğudan gelen ısrarlı rüzgarın altında kazık kesiyorlardı. İnsanın iliklerine işleyen bir soğuktu.

Seyis atları çalıştırmaya devam ediyor, gözpınarlarında biriken yaşlar yanaklarına doğru süzülürken donup kalıyordu. Ellerini ve ayaklarını hissedemiyordu. Yıkanacak su bile yoktu. Nehir donmuş, bazı yerlerde kalın kar tabakası arazinin doğal şeklini değiştirmişti. Atlar için dev boyutlarda küplerde saklanan sular da donmuştu. Buz tutmuş küpler ateşin üzerinde eritilirken ortalığı yakıcı bir is kaplıyordu.

Her şeye rağmen su ve yiyecek sağlanması gerekiyordu. Atlar için günde beş yüz ton arpa gerekiyordu. Artık saman balyaları ve kuru otlar kar altında kalmış, Rumeli'deki menzilhanelerden Meriç Nehri yoluyla kent surlarına yeni erzaklar getirtiliyordu.

Ekim'den Mart ayına kadar ordunun Edirne'de geçirdiği bu dönemde develer, sığırlar ve eşeklerle altmış bin ton arpa taşınmıştı -sadece atlar için.

Mevsim ağır ağır dönmeye başladı ve karlar erirken göçmen kuşlar evlerine döndü. Namaqua* güvercinlerinin sesi tekrar duyuldu. Toy kuşları tekrar etrafta görünmeye başladı. Sarı asma kuşları ağaçların dallarında şakıyor, ibibikler yemyeşil otların arasında

* Madagaskar ve Sahra Çölü'nde görülen Afrika kökenli bir güvercin türü.

koşuşturuyordu. Kartallar gökyüzünde uçuyordu. Akbabalarla birlikte pis kokular da geri gelmişti.

Eğitim artık tamamlanmıştı. Baş İmrahor bir gün Seyis'i çadırına çağırttı. "Yola çıktığımızda doru atınla hassa sipahilerin arkasından geleceksin."

Bu, subay rütbesindeki askere verilebilecek bir pozisyondu. Seyis'in beti benzi attı.

"Şu doru atınla ilgili gizlediğin bir şeyler var, değil mi Seyis?"

Seyis'in gözü seğirdi. Baş İmrahor'un kendisinden beklediği cevabı artık vermek zorundaydı, yoksa cezalandırılacaktı. Aslında Seyis'i her durumda cezalandıracaktı.

Seyis'in ağzı kurumuştu. "Onun işaretleri... Baş İmrahor Paşa."

Evet, bu bir itiraftı; itiraf et ve öl ya da sus ve öl.

Baş İmrahor koca ellerini göbeğinde birleştirerek, "Toplardan nasıl oluyor da hiç korkmuyor bu at?" diye sordu.

Dışarıdan hayvanları getirip götüren diğer seyislerin sesleri geliyordu. "Buraya getir, buraya! Oraya değil!"

Baş İmrahor ile Seyis'in konuşması bu seslerle bölündü. Aslında her günkü konuşmalar ve gürültülerdi ama bu gergin anı etkiliyordu.

Baş İmrahor cevap bekliyordu. Kaşlarını kaldırarak, "Evet?" diye Seyis'e gözlerini dikti.

Seyis vücudunun ağırlığını bir ayağından diğerine vererek boğazını temizledi. O sırada bir eşek anırdı ve ardından bir köpek havlaması duyuldu; hayvan asla susmayacak gibi havlıyordu. Derken bir tavuğu yakalamaya çalışan birinin koşuşmaları ve komik, saçma sapan konuşmalarıyla Seyis'in sinirleri bozuldu. İçinden katıla katıla gülmek geldi. Baş İmrahor gözlerini ona dikmiş bekliyordu.

"Paşam, bu at fırtınalı bir gecede doğdu." Seyis başı önünde ağır ağır ikinci itirafını yaptı. Sesler kesilmişti. Odada çıt çıkmıyordu.

Baş İmrahor koca cüssesiyle yerinden kalktı. Dışarıdaki sesler devam ediyordu. Ağır yükünü çeken hayvanların iniltileriyle bir kağnı arabası geçti.

Bu kadar basit bir nedeni vardı demek... Basit ama çok önemli.

Aslında söylenmeyecek ne var bunda? Yok, yok. Atın çok daha başka sırları var.

"Eee, hepsi bu mu yani?"

Seyis'in yüz hatları adeta sarkmıştı. Lanetlenmiş bir adamın idam sehpasının başında son dakikada aklından neler geçer?

"Paşam, o gece... Meleklerin tüm günahlarımızı bağışlayarak kaderimizi yeniden yazdığı geceydi." Bunu bir fısıltı halinde söylemişti.

Demek sebep buydu. Bir de spiralleri. Böyle bir at tarihe adını kazıyabilirdi -ya da Seyis...hatta ikisi birden. Baş İmrahor ne yapması gerektiğini bilemiyordu. Atı Seyis'in elinden alsa... Bu ancak Padişah'lara layık bir attı... Padişah'ın atı olması gerekirdi.

"Bu atın adı ne?"

"Azaraks, Paşam."

"Azaraks mı? Bu bir Gazi adı. Ateşin Oğlu anlamına geliyor. Babasının adı Ateş miydi?"

"Evet, Paşam..." Seyis alçak sesle ekledi. "O da bir ateş parçasıydı."

Baş İmrahor çaresizdi. Atların ve seyislerin başı, en büyük rütbeli ve en sert Baş İmrahor başını iki yana sallayarak öylece oturuyordu. Elindeki hançeri evirip çevirerek masaya vurdu. Atın işaretleri... Bunu söylemediği için Seyis'i kamçılatması gerekirdi aslında.

"Atınla ve seninle ilgili kararımı sonra bildireceğim. Şimdi gidebilirsin."

Seyis ayrıcalıklı bir insandı. Bazen böyle küçük insanlar büyük işler başarabilirdi. Bu atı yetiştirmek onun kaderiydi. Baş İmrahor, "Benim değil, onun kaderi" diye mırıldandı kendi kendine. Uzanıp Kıbrıs şarabından bir kadeh doldurdu.

"Azaraks" diye tekrarladı.

İki gün sonra, kampın toplanması için emir verildi.

Yüz bin kişilik bir ordunun toplanması uzun zaman alacak bir işti. Çadırlar sökülerek düzgün bir şekilde paketlenecek ve yük hayvanlarına yüklenecekti. Hayvanlara eşit bir şekilde yük bindirilmesi gerekiyordu. En ufak bir eşitsizlik, hayvanın dengesini bozardı. Yüklerin düşmemesi için sağlam bağlanması gerekiyordu ama buna karşın, sıkı bağlanmış hayvanlarda safra sıkışırdı; buna sebep olan yükleyici de cezalandırılırdı çünkü o hayvan artık işe yaramazdı. Dolayısıyla, bu çok hassas bir işti.

Kamp donanımlarının yüklenmesinden sonra, kamp alanının temizlenmesi gerekiyordu. Ocakların yapıldığı tuğlalar, su küpleri, artan etler, pirinç ve arpa çuvalları, mercimek, fasulye gibi yiyecekler, at nalları, top top deriler, yedek zincirler, top tüfek ve barut sandıkları, atların ve mandaların çektiği arabalara yüklendi.

On gün sonra, 16 Mart 1683 tarihinde, Padişah sekiz kır atın çektiği altın işlemeli arabasına binmek üzereydi. Saten döşemeler ve ipek yastıklarla donatılmış arabanın iç duvarları da aynı şekilde altın işlemelerle bezenmişti.

Sultan tam arabasına adımını atarken, sert bir rüzgar kavuğunu başından uçurduğu gibi yere düşürdü.

Daha kötü bir işaret olamazdı.

8

DÜŞMANIMIN DÜŞMANI DOSTUMDUR

Alman İmparatoru I. Leopold, üst dudağını çekiştirerek ayağa kalktı; Kutsal Roma İmparatoru, Bohemya-Macaristan-Hırvatistan Kralı ve Avusturya Arşidükü muazzam Hofburg Sarayı'nın altın süslemeli salonunda bir aşağı bir yukarı yürümeye başladı. Alnında ter tanecikleri birikmişti. Gözlerini kısarak Ferdinand Harrach'a döndü.

"Ne yapacağım? Ne yapacağım ben şimdi?"

Tek tek parmaklarını kaldırıp, o güne kadar görüştüğü yetkili devlet adamlarının adlarını saymaya başladı. Yaveri ve saray teşrifatçısı Albert Zinzerdorf; Şansölye yardımcısı Königsegg; Saray Meclisi Başkanı Shwarzenberg; Christopher Abele ve John Jörger ile konuşmuştu. Askeri Danışmanı Montecuccoli, Savaş Konseyi Başkanı Badenli Hudwig, hatta, nefret ettiği Lorraine Dükü'nün önerilerini dinlemişti.

Son olarak, Saray Baş Seyis'i Ferdinand Harrach'ı çağırtmıştı.

Hâlâ ne yapacağını bilemez bir haldeydi.

Derin bir iç çekerek pencerenin pervazına dayandı ve Burgplatz Meydanı'na doğru baktı. O kasvetli Mart sabahında bile, muazzam

duvarları ve saat kulesiyle bir güç simgesiydi. Leopold tüm kentin taşından toprağından ve Tanrı'dan medet umarcasına çevresine bakındı. Sağ tarafına doğru sarayın yaşam bölümü, soluna doğru yönetim bölümü uzanıyordu. Arka tarafta muazzam bir ortaçağ şapeli olan Hofkapelle'in kuleleri yükseliyordu.

Bütün bu görkemli, gösterişli yapılarıyla kent büyük bir tehdit altındaydı! Artık bir güç simgesi olmaktan çıkmıştı. O sağlam yapıların verdiği güven duygusu uçup gitmişti. Bütün bunların suçlusu o olacaktı. Leopold'un çenesi göğsüne düştü.

Koyu kahverengi kadife bir koltuğa kendini yenik bir halde bıraktı. Tekrar Ferdinand Harrach'a baktı ve pencereye doğru işaret ederek, "Şu Karster atları ne kadar uzun zamandır Stallburg ahırlarında yetiştiriliyor biliyor musun?" dedi acı acı.

Harrack elini ağzına götürerek hafifçe öksürdü, vücudunun ağırlığını bir bacağından diğerine aktararak kıpırdandı. Elbette biliyordu.

"Yüz on bir yıl" dedi Leopold. "Bir, bir, bir! Bu sana bir şey ifade ediyor mu? Ne anlama geldiğini hiç düşündün mü? Bir, bir, bir! Bu bir işaret mi? Bir şifre mi? Bu atlar ilk kez 1572 yılında İmparator Maximilian tarafından getirildi. Bir düşünsene! Eğer Türkler buralara kadar dayanırsa, o atlara neler yaparlar kim bilir? Bu Türkler at eti yer mi acaba? Hayır, ama Tatarlar yer. Atlara binerler, atlarıyla savaşır, atlarıyla yağma yaparlar, onlarla yatar kalkar onlarla yaşarlar, atların sütünü içerler, Tanrı bilir atlarla çiftleşirler... Ve eminim, onların etini de yerler! Başlarında kalpaklarıyla bir sürü vahşi Tatar'ın Stalburg'da yere bağdaş kurmuş halde şuralara yayıldığını düşünsene! Yüz elli tane beyaz atın arasına vahşi bir sürü gibi dağılarak, etlerini parçalayıp ateşe attıklarını düşünsene! İşte bunlar olacak! Bir şeyler düşün, bir çözüm bul!"

Baş Seyis başını çevirip arka taraftaki yüksek, karanlık kulelere baktı.

"Ya bütün bu tablolar, heykeller, kitaplar, gümüşler...müzeler...hepsi yağmalanacak. Hepsi yok olacak..." Leopold tekrar ye-

rinden fırlayıp salonun cilalı döşemeleri üzerinde aşağı yukarı dolaşmaya başladı. Durumun ciddiyetini bütün ağırlığıyla hissedebiliyordu ama kabullenemiyordu. "1529 yılında Kanuni Sultan Süleyman ilk kez Viyana kapılarına dayandığında hep bu tür şeyler olacağından korkmuştuk. Peki, ne önlem aldık? O günden bugüne neyi hallettik? Hiç! Tehlike bitti ve bir önlem almaya gerek kalmadı. Bu tam bir boş vermişlik! Hadi bakalım şimdi acilen bir önlem almamız gerekiyor. Ne yapacağım? Türk orduları yola çıkmış bile. Ama kimse nereye gittiğini bilmiyor. Belki de Krakov'a gidiyordur ama bu az bir olasılık. Caprara'nın edindiği gizli bilgilere göre, Györ (Yanıkkale)'e doğru ilerliyorlarmış. Evet, Györ'ü istiyorlardı. Barışın bedeli... Barış adına bunu kendilerinde hak görüyorlardı, ama Györ'ü ele geçirmek için bu kadar kalabalık bir orduyla yola çıkmaları gereksizdi. Kaç kişiydiler acaba? Yüz elli ile üç yüz bin arasında rakamlar konuşuluyor. Györ için çok kalabalık bir ordu!"

Tekrar pencereden dışarı Burgplatz'a doğru düşünceli düşünceli baktı.

"Bu Kara Mustafa denen adam kimin nesiymiş?"

Baş Seyis boğazını temizledi. "Hakkında çeşitli bilgiler var" dedi. "Bir İngiliz ajanın ifadesine göre, çok iyi bir asker ve Padişah'ın yakınıymış. Kafası çalışan, zeki biriymiş. Başkalarının dediğine göreyse, çok kendini beğenmiş ve küstah olduğunu söyleyenler var. Hıristiyanlardan nefret ediyormuş -canlı canlı derilerini yüzecek kadar nefret ediyormuş."

Leopold yutkunarak, "İngiliz ajanın söylediklerini ciddiye almamamız gerekir..." dedi. Diğer duyduklarını düşünmek bile istemiyordu.

"Kent tahkimat duvarları ne durumda? Surlarımız filan?"

"Tahkimat duvarlarımız yeterince sağlam. Çepeçevre hendeklerle ve çitlerle korunmuş, hiçbir düşmanın yarıp geçemeyeceği kadar iyi tasarlanmış durumda. Zaten surlara gelene kadar açık arazide ateş hattına girmiş olacaklar. En gözü kara düşmanı bile geri püskürtebiliriz.

"Ancak duvarlar artık yıllar içinde aşınmış durumda; yer yer toz halinde dökülüyor. Hendekler de çok geniş sayılmaz. Dahası, kent nüfusu o kadar arttı ki, insanlar surların dışına taşarak yerleşim yerleri kurdular. İşin en kötüsü de bu; kent kendi kendini zaten bu yerleşim yerleriyle kuşatmış halde. Türkler bu dükkanları, evleri ve sokaklarla meydanları bir solukta geçip kapımıza dayanıverir."

Leopold başını geriye doğru atarak elleriyle yüzünü örttü. "Tanrım!"

"Ayrıca, Viyana'da ciddi bir karargahımız da yok. Dört yıl önceki veba salgınından sonra bir daha buraya hiç askeri birlik gönderilmedi. Kent Muhafızları dediğimiz nöbetçi askerler kötü koşullarda, kötü mahallelerde yaşıyordu. Topun ağzına ilk giren kişiler onlardı ve böyle bir tehlikeye karşı hak ettikleri ayrıcalıklar ve avantajlar da verilememişti.

"Ama yine de bazı güçlü yanlarımız var: Son birkaç yıl içinde topladığımız bir ordumuz var. Christopher Abele'nin ifadesine göre, maliyeti yılda iki milyon florin tutuyormuş. Bu ifadesi üzerine, siz Kral hazretlerimiz kendisinin aritmetik bilgisinden kuşkulandığınızı belirtmiştiniz -hatırlarsanız, efendim Christopher Abale kurnaz biridir. Bir Türk saldırısının yakın olduğunu tahmin ederek vergileri artırmış ve öne sürdüğünüz gerekçeye karşı hemen bir çözüm bulmuştu. Evet, bu saldırı gerçekleşecek, diyordu. Hem de 1683 yılında gerçekleşecek, diyordu. Uzun bir süredir bundan kuşkulanıyordu ve nitekim haklı çıktı. George Rimpler de, mükemmel bir mühendis olarak Györ ve Komarom surlarını güçlendirmek amacıyla başlattığı çalışmalarını Viyana'da da sürdürdü. Kendisi bir Saksonyalıdır; Kandiya'da Türklere karşı ve Rhin Bölgesi'nde Fransızlar'a karşı savaşmıştır. İyi bir insandır. Kont Ernest Rüdiger von Starhemberg de Viyana Kent muhafızlarının komutanlığına getirildi. Albay Starhemberg pek popüler biri değil ama güvenilir bir insandır. Çok cesurdur. Nasıl para bulduysa 400.000 adet kum torbası getirtmiş. Ayrıca; barikat kurulması için 250.000 parça kereste, siper duvarı

yapımı içinse 300.000 parça odun kestirmiş. Hatta bu yüzden orman komisyonunu çok kızdırmıştı."

Leopold sessizce onu dinliyordu. Yüzündeki derin keder ifadesi değişip bir parça umuda dönüşmüştü.

"Anlaşılan bazı önlemler almamız gerekecek. Önce sur dışındaki yerleşim yerlerini yıkacağız."

"Ne yapacağız dediniz?"

"Düşmana ateş açmak için savunma hattı olarak kullanılması gereken bu alan boşaltılacak. Düşman bu savunmasız bölgeyi aştığı anda işimiz biter.

Bu bölge şu anda evlerle dolu. Elbette buralarda yaşayan ve son yüz elli yıllarını, Türkler'in daha önce yok ettiği köylerini inşa etmekle geçiren bu insanların hiç hoşuna gitmeyecek ama hemen şu andan itibaren evler boşaltılacak ve hepsi yıkılacak."

"Evet, kolay bir iş olmayacak. Birçok uykusuz geceye mal olacak. Herkes bunun bir ölüm kalım meselesi olduğunu anlayacak kapasitede değil."

"Tanrım!" diye İmparator gözlerini yumdu. "Peki, ya dışarıdan gelecek olan yardımlarla ilgili ne cevap aldınız?"

"Waldendorf bu amaçla ziyaretlerini tamamladı. Mainz, Ehrenbreitstein ve Köln ile Heidelberg bölgelerinde gayet ilgiyle karşılanmış ve itibar görmüş. Ama hepsi hayır demiş. Sorun Fransız Kralı XIV. Louis ile ilgili. Eğer topraklarını başıboş bırakacak olurlarsa, Louis'nin hemen saldıracağından korkuyorlar. Kral Louis böyle bir insandır, bilirsiniz. Dolayısıyla, Martiniz hemen Roma'ya gönderildi."

"Eee, sonuç?"

"Kutsal Roma İmparatoru Papa XI. Innocent'e durumu ifade etmiş ve Papa da durumun aciliyetini kabul etmiş. Doğudan gelen bu tehdidin gerçek bir tehdit olduğunu takdir ettiğini söylemiş. Önce bunu fazla ciddiye almadığını ve diğer ülkeleri bu konuda yatıştırmayı düşündüğünü ama artık durumun ciddiyetini kabul ettiğini

belirtmiş. Siz Kral hazretlerinin kişisel olarak yardım talep etmenizi önermiş."

"Kimden?"

"Avrupa'daki tüm Hıristiyan Krallıklarından."

Kutsal Roma İmparatoru, bu öneri üzerine, Hıristiyan dünyasının dört köşesine yardım çağrısında bulundu. Bu çağrısında, kutsal ve saygın Avrupa krallarının ordularını göndermeyi göze alamayacakları olasılığına karşın, halkların yardıma koşacaklarını umduğunu belirtmişti. Peki, kim Avusturya'nın yardımına koşacaktı? Gönüllü, paralı askerler, maceracılar, kaçaklar, katiller ve umutsuz insanlar...

İngiltere'de kahvehanelerde haber yayılmıştı. Londra Viyana'dan epeyce uzaktı. Ayrıca, o günlerde İngiltere bayağı eğlenceli bir yerdi. At yarışları, kumar, kahvehaneler, ahlaksızlık ve şarap evleri vardı. Özellikle de sigortacılık furyası almış yürümüştü. Önüne gelen bir şirket kurup insanları dolandırıyordu. Bu tür fırsatları tepecek değillerdi. Kralın kendisi -Charles- tamamen bu işlerle meşgul bir insandı. Yabancı topraklarda ne işi vardı? İngiltere'yi hiç ilgilendirmeyen bir savaşa ne diye katılacaktı? Dört tarafı denizlerle çevrili, soyutlanmış adasında Türkler'den çok uzaklarda bir ülkeydi.

Tabii, yaşama farklı bakış açıları olan insanlar da vardı. Bazı aristokratlar ya da hayalci, maceracı ve boş gezenin boş kalfası aylaklar Londra'nın kahvehanelerinden sıkılmışlardı. Koskocaman malikanelerin salonlarında nasıl vakit öldüreceklerini bilemeyen bu insanları hiçbir şey tatmin etmiyordu. Kutsal Roma İmparatoru'nun çağrısı onlara çok cazip görünmüştü. Atlarına atlayıp kahramanlıklar yapmak, eski şövalyeler gibi Müslümanlar'la savaşmak, yeni bir Haçlı seferine katılıp Hıristiyanlığın ezeli düşmanını yenilgiye uğratmak onlara şan şeref getirecekti. Viyana'da bir yaz geçirmek de eğlenceli olabilirdi. At yarışı ve kumar oynamak, bir iki hizmetçi kızı samanlığa atmak dışında farklı eğlenceler arıyorlardı. Hem savaşın başka cazip tarafları da vardı: ganimetler, altınlar ve atlar -Türk atları!

Böylece kendi İngiliz atlarına heybelerini yükleyip Dover'e inerek Philip Merchant gemileriyle Manş'ı geçmeye karar verdiler. Calais'ye* çıktıkları an, fıçı şaraplarının tadına bakabileceklerdi. Ve yeni bir enerjiyle yeni bir Aslan Yürekli Richard gibi hacın hilale karşı zaferine koşacaklardı.

Polonya Kralı, Litvanya, Rusya, Prusya, Masovia, Samogtia, Livonia, Kiev, Vohynia, Podolia, Podlachia, Smolensk, Severia, Chernigov Dukası Jan III Sobieski Maria Kazimiera de la Grange d'Arquien ile evliydi.

Fransız soylu ailelerinden Maria Kazimiera ana dilinin dışında Rusça, Almanca, İngilizce, Latince, Yunanca ve hatta biraz Türkçe bile biliyordu. Dünyaya kraliçe olsun diye gönderilmişti; eğitimli, ülkesine sadık ve heyecanlı.

1683 Haziranı'nın ilk günlerinde bir sabah savaşçı bir kral olan eşine iki yerinde soru sordu: "Krakow'un güvenliği Viyana'nın güvenliğine bağlı değil mi?" Sonra, "Eğer Türkler Viyana'ya girerse ve Viyana düşerse" dedi. "Türkler dosdoğru Krakow'a yürümez mi?"

* Kuzey Fransa'da bir kasaba.

9

UZUN YÜRÜYÜŞ

O soğuk Mart sabahı, Padişah'ın çıplak kafası yağmurun altında çirkin bir şekilde açıkta kalıverdi; henüz olgunlaşmamış tüylü karahindiba tohumları gibi. Tüm saygınlığı elden gitmişti. Bir erkek kalıbının altından, kalkık ve küçücük burnuyla, çipil gözleriyle şımarık bir çocuk çıkmıştı; elini başına götürüp bağırınmaya başladı.

Atların kulakları geriye yatmış, birbirlerine sokularak kuyruklarını sallamaya başlamışlardı. Hepsi birden huzursuz olmuşlardı; bir şey görmüş gibiydiler. Ne görmüş olabilirlerdi? Binicileri dizginlere asılıp, "Hayırdır, hayırdır" diye olanları hayra yormaya çalıştılar.

Padişah'ın tazıları da arabaya pençe atarak kesik kesik havlamaya başlamışlardı. Bakıcıları elindeki kamçıyla onları susturdu.

Bir içoğlanı uçan kavuğun peşinden koşup, su birikintilerine dala çıka çamurlanmış ve tüyleri sırılsıklam olmuş kavuğu aldı. Padişah arabasının basamaklarında bir an duraladı, içeri adımını attığı an çocuk ona yetişti.

Arabanın kapıları kapandı ve perdeler çekildi.

Gün, 16 Mart 1683'tü. Padişah, Büyük Sezar; damarlarında tüm büyük Sezarlar'ın kanı dolaşıyor. Eski Roma tahtına geçmiş; Konstantinopolis kenti, İstanbul adıyla Roma'nın yeni adı olmuş. Allah'ın takdiriyle Padişah ilerliyor: onun önünde insanlık aciz. Bu İmparatorluk ve bu büyük sefer karşısında herkes güçsüz.

Baş İmrahor, doru atın üzerindeki Tekke Seyis'ini sinirli sinirli izliyordu. Hassa askeri birliklerinin arkasından gitmesini söylemişti. Seyis, sessizce Baş İmrahor'un bakışlarına karşılık verdi. Hava yağmurlu ve rüzgarlıydı. Baş İmrahor bir işaret arıyordu. Neye işaretti bütün bunlar? Atla ilgili işaretler neydi?

Baş İmrahor'un emriyle, sekiz kır at sulara dalarak yola koyuldu. Padişah'ın arabası ani bir sarsıntıyla öne doğru hamle yaptı. Kortej eşkinle yola koyuldu. Tekerlekler hareket ettiği anda, çamurlar dosdoğru hassa sipahilerinin üzerine sıçradı. Yağmur damlaları şiddetli bir şekilde arabanın camlarına ve damına vuruyordu.

Diğer tarafta, sipahiler de sırılsıklam ve çamur içinde sıralarını bozmadan arabaya eşlik ediyordu. Arkada Sadrazam'ın arabası çamur içinde yüzerek ilerliyordu; Kara Mustafa, kahverengi saten koltuklara gömülmüş, yağmur damlalarıyla kaplanmış camdan kısık gözlerle etrafı seyrediyordu. Düşen kavuk onunki değildi; kendisi kupkuruydu. Kavuğu da öyle. Kara Mustafa güvendeydi. Yüzüne yayılan pis gülümsemeyi kimsenin görmesi mümkün değildi. Arkasından, Rumeli atlarının çektiği arabalarda kürklere bürünmüş devlet adamları vardı. Birbirinden güzel cariyeler Anadolu'da dokunmuş pahalı yün giysiler ve kürkler içinde, arabalarına hapsolmuş bilinmeyen bir yolculuğa sürükleniyordu.

Caprara ile Avusturya elçilik yetkilileri de, en arkada dört atın çektiği arabanın içinde, aynı şekilde, esir alınmıştı. O da kendi soyunu sopunu düşünüyordu. Arap hadımağaları ve deli birlikleri, burnundan dumanlar çıkan atlarının üstünde Caprara'nın arabasının hemen dibinden onu izliyordu.

Padişah'ın kavuğundan kimse söz etmiyordu. Bundan söz etmek, yeniçeriler tarafından zincire vurulup yerlerde sürüklenerek diri diri

gömülmek demekti; toprağın altında karanlığa ve sessizliğe gömülmek, nefessiz kalmak demekti.

Evet, kimse bu konuyu konuşmuyordu ama herkesin zihninden bir şeyler geçiyordu. Bu, insanların davranışlarından belli oluyordu, yüzlerinden okunuyordu. Herkes dilinin ucuna gelen sözcükleri tutuyordu.

Çamurların içinden yoluna devam et, Padişah'ı korumaya devam et, ağzını açma.

Seyis de, Azaraks'ın ıslanmış eyerinin üstünde, hassa sipahilerin arkasından sağanak yağmurun altında yüzünden gözünden sular akarak sessizce ilerliyordu. Yağmur yan yan yağıyor ve kuzeybatı yönünde onları izliyordu. Atını bir koştursa, hassa sipahileri yarıp geçtiği gibi tüm konvoyun başını çekerdi. Onu dizginlemeliydi.

Arkasında yüzlerce at, tay, katır ve eşek çamurlu sulara bata çıka geliyordu. Adamlar bağırıp kamçılarını şaklatıyor, bir köpek havlıyor, ardından bir öküz böğürüyor ve yağmur devam ediyordu. Tekerleklerin tahta dingilleri gıcırdıyordu.

En önden giden Padişah'ın korumaları, Kapıkule çıkışındaki iki küçük tepeye iyice yaklaşmışlardı. Türkiye topraklarından Rumeli'ye geçiş noktasında, İstanbul'dan ekim ayında yola çıkan görkemli ordu, çamura bulanmıştı.

Hava grimsi bir renge bürünmüş, dağlar tepeler iyice kararmıştı. Yollar balçık olmuştu. Allah'ın artık onları terk ettiğini kabullenemiyorlardı; daha ne kadar işaret göstermesi gerekiyordu! Gökyüzünde bir baykuş ya da kestanekargası veyahut kuyrukluyıldız gördüklerinde, korkup dualar ederek camilere kapanıp secde ederlerdi. Bunların hiçbirini yapmamışlardı. Başlarına gelecek bir şey vardı. Neydi? Bu yolculuğun son durağı savaş meydanıydı; orada Habsburg ordusu yenilenmiş, güçlenmiş taptaze bir şekilde pırıl pırıl zırhlarıyla karşılarına çıkacaktı. Türkler yorgun, bitkin, aç ve sırılsıklam bir halde olacaktı -güçleri tükenmiş, kılıçları paslanmış ve kaderleri çoktan belirlenmiş halde.

Arabaları çeken atlar çoktan yorulmuştu. Bu çamurda zaten hızlı gitmeleri mümkün değildi. Baş İmrahor'un yeni bir emriyle konvoy yavaşladı. Dizginler çekildi. Hayvanların burun delikleri şişmiş, ağızlarından çıkan buhar tabakası içinde görünmez olmuşlardı. Padişah'ın kır atları çamurdan kahverengiye dönüşmüştü.

İki alçak tepenin arasından geçmeleri tam dört saat sürmüştü.

Gökyüzünde bulutlar iyice alçalmış, atlar iyice yavaşlamıştı. Araba tekerlekleri yapış yapış olmuş, zor dönüyordu. Tüm konvoy git gide yavaşlıyordu.

Seyis'in doru atı, dizginleri zorlayarak Padişah'ın arabasına doğru şaha kalktı. Dizginler bir anda sırtı ve omuzları soğuktan adeta donan Seyis'in ıslak avuçlarından kayıp gitti. Seyis'in sırılsıklam sarığından süzülen sular yüzüne gözüne akıyor, görüşünü kapatıyordu. Azaraks bir anda Baş İmrahor'a yetişmişti; Seyis onu geri çekmeye çalışıyordu ama hayvan başının dikine gidiyordu. Az sonra Baş İmrahor'un yanında olacaktı. Seyis o anda yüzüne bir kamçı yiyerek kurtarsa bile, sonradan büyük bir cezayı göze almak zorundaydı. Mesafeyi açmak için atı döndürüp duruyordu. Baş İmrahor kendi atını sağa doğru sürdü. Çamurlu yoldan kurtulup hafif bir tümseğe çıkarken, atın ayağı kaydı ve hayvan dizlerin üstüne çöktü. Baş İmrahor atın tepesinde, ilk kez tayına binmeye çalışan küçük bir çocuk gibi, dengesini kaybetmiş, baş aşağı düşmek üzereydi. Seyis hemen o tarafa döndü; Azaraks bir sıçrayışta Baş İmrahor'un yanına gelmişti bile

Bir el Baş İmrahor'u dirseğinden tutup kaldırdı. Baş İmrahor doğrulup oturdu, hayvan yola koyulmak üzere ön ayağını attı fakat tek nalı düştü.

Seyis derhal atından inip Azaraks'ın dizginlerini Baş İmrahor'a uzattı.

Seyis iki atın arasında, suların içinde ayakta beklerken Baş İmrahor gözleri yerinden fırlamış bir halde şaşkın şaşkın ona bakıyordu.

Seyis de, onun atının ayağına doğru işaret ederek, başıyla Azaraks'a binebileceğini söylemeye çalışıyordu. Bir Seyis'in Baş İmrahor'a ne yapacağını söylemesi olacak şey değildi. Baş İmrahor asık bir suratla doru ata uzanıp, kendi atının üzerinden kayarak diğerine atlayıverdi. Dizginleri eline aldığında, "Seninle sonra görüşürüz" dedi ve Padişah'ın arabasına yetişmek üzere Azaraks'la oradan uzaklaştı

Seyis kır atı yolun kenarına çekip çömeldi ve çamurlu suların içinde hayvanın nalını kontrol etti. Yanından gelip geçenler yan yan ona bakıp, içlerinden, 'Bir kötü işaret daha' diye geçiriyorlardı. Bu kez de, Baş İmrahor'un atının nalı düşmüştü.

Seyis hayvanın nalını tekrar takmıştı ama onun Baş İmrahor'un atına binmesi yakışık alır mıydı?

Yanından gelip geçenler sanki cüzamlıymış gibi ondan kaçıyordu. Seyis yanlış yapmıştı. Bunun için cezalandırılacaktı. Seyis'e acıyacak olurlarsa, onlar da cezalandırılacaktı. Seyis en başından suçluydu: Baş İmrahor'un yanı başında ne arıyordu?

Seyis atla yan yana yürüyerek iyice gerilerde kaldı. Gözünün önünde, kollarının, bacaklarının bağlanışı ve kancaya asılmış hali canlanıyordu. Hepsi Azaraks'ın kabahatiydi. Hayır, kendi kabahatiydi. Bu hayvana doğruları öğretememişti. At onu çekmeye çalışmış, bir seyis olarak hayvanı durduramamıştı. Kabahatliydi ve cezayı hak etmişti.

Sonunda Seyis'i Padişah'ınkinden uzak yük arabalarından birine bindirdiler. İliklerine kadar ıslanmış, elleri yapış yapış olmuştu. Suratı kireç gibiydi. Arabacılar ona kötü kötü bakıyorlardı. Bu adamın sonu ölüm. Hepimiz bunu göreceğiz.

Seyis onlarla göz göze gelmeye çalışsa da, onlar hemen başlarını öne eğiyorlardı. Susarak kendilerini koruyorlardı. Hassa Birliği Kumandanı Giray Altınay Paşa da onu ayrıca yerinden ayrıldığı için cezalandıracaktı. Seyis'in suçu Baş İmrahor'a yardım etmekti. Peki ama ne yapacaktı? Düşmesine göz mü yumsaydı?

Baş İmrahor, 'Seninle sonra görüşürüz' derken ne kast etmişti? Bu bir cezalandırma anlamında mıydı? Seyis'in gösterdiği cüret, bağışlanacak bir şey değildi; bu, üstüne hakaretti. Kesinlikle cezasını çekecekti. Ve cezası da kesinlikle ölüm olacaktı.

Kampa geldiklerinde, Seyis arabadan iner inmez ne Baş İmrahor'a ne de hassa birliği kumandanına gitti. Hemen bir nalbant bulup önce atın nalını tamir ettirdi.

Nalbant işini yaparken, Seyis de kampın çadırları arasına doğru bakınarak atını arıyordu. Nalbantın yanından ayrılamıyordu; Baş İmrahor'un atını orada bırakamazdı. İnekler, koca kulaklı eşekler, öküzler, katırlar önünden geçip gidiyordu. Seyis karşı dağlara doğru baktı. Kaçmalı mıydı acaba? Ama nereye saklanabilirdi? Yakalandığı an kafasını uçururlardı. Kalırsa da kamçılanıp kancaya asılmak vardı. Ellerini ovuşturdu. Midesi alt üst olmuştu. İşkence sahneleri gözlerinin önünden gitmiyordu. Baş İmrahor'un her suça göre özel cezalar uyguladığını biliyordu. Acaba Seyis için ne ceza düşünecekti?

Atın nalı takıldıktan sonra hayvanı yıkayıp fırçaladı ve tertemiz etti. Sonra, yüreği ağzında, Baş İmrahor'un çadırına doğru yollandı.

Bora ile Azaraks'ı gördüğünde, çadırı bulduğunu tahmin etti. İkisinin yan yana olmasına sevinmişti ama samanlarını yiyen hayvanların başında cellat suratlı bir yeniçeri bekliyordu. Yeniçeri onu görür görmez çadıra girip Baş İmrahor'a bir şeyler söyledi ve tekrar nöbetine döndü. Tüfeğin kabzasını bir baltanın sapına yapışmış gibi tutuyordu -her an birinin boynuna indirmeye hazır bekler gibi.

Az sonra çadırın kapısı açıldı. İçeri dolan ışıkla Baş İmrahor'un silueti göründü. Seyis onun yüzünü göremiyordu sadece boğa gibi burnundan soluduğunu duyabiliyordu. Saniyeler geçti, derken dakikalar. Seyis yutkunup duruyordu.

"Atı alıp nalını tamire götürün" diye Baş İmrahor kapının ağzından yeniçeriye seslendi.

Seyis hemen atıldı. "Atın nalı tamir edildi, Baş İmrahor Paşa."

Boğa tekrar soludu.

"Bunun için kim sana emir verdi?"

"Ben...şey, Baş İmrahor Paşa. Hiç kimse."

Baş İmrahor dışarı çıkarak yeniçeriye atını beslemesini söyledi ve onu gönderdi. Seyis kendi doru atına bir göz atıp tekrar Baş İmrahor'a döndü. Adamın gözlerinde şimşekler çakıyordu. Azaraks, Seyis'in dizine burnunu sürtmeye çalıştı ve Seyis ona alçak bir sesle cevap verdi.

"Bu da neydi?"

Seyis irkilmişti. "Atıma...şey...ona cevap veriyordum..." diye kekeledi.

İriyarı Baş İmrahor dönüp hayvana baktı. Azaraks sakin sakin saman yiyordu.

"Neyine cevap veriyordun!"

Seyis'in vücudundan ter boşanıyor, her tarafı titriyordu.

"Burnuyla bana sürtündü de..."

Baş İmrahor ata baktı, tekrar Seyis'e döndü.

"Eee?"

"Yani, geldiğimi fark ettiğini söylemeye çalıştı. Paşam...ben de..."

Baş İmrahor, Seyis'in yanına gelip ışıkta yüzüne dikkatle baktı. Seyis söylediği şeyde samimiydi. Baş İmrahor ellerini arkasında kavuşturarak onun etrafında dolaşmaya başladı. Daha çok onu hissetmeye çalışır gibi...

Baş İmrahor, 'Bu adamın masum bir tarafı var; saf. Asla içinden kötülük geçirmeyen bir insan. Aklına kötülük getirmeyen bir insan. Basit düşünceleri olan basit biri; gereksinimleri de basit, tepkileri ve cevapları da öyle. Erkeklerin dünyasında yaşamıyor sanki. Birkaç Seyis'le öylesine ahbaplık ediyor ama aslında buna ihtiyacı da yok. Bu tür şeylerin esiri olmamış, sadece atlarla ilgili -atlar da onunla. Azaraks sanki Seyis'ten daha uyanık; her şeyi o düşünüp taşınıyor ve sanki bu düşüncelerini Seyis'e iletiyor. Seyis de onun adına bunları yerine getiriyor' diye düşündü.

Baş İmrahor, Seyis'in karşısında durup tekrar yüzüne baktı. Üstü başı çamur içinde suçlu bir çocuk gibiydi; Baş İmrahor bütün şeffaflığıyla onun içini görebiliyordu. Bu Seyis'in hayatı atını beslemek, onu gezdirmek, tımar etmek ve onunla ilgilenmekti. Atına biniyor ama onunla pek konuşmuyordu -buna gerek yoktu. Aralarında elle tutulur, gözle görülür bir bağ vardı. Atına bir komut vermesine bile gerek yoktu, at ne yapacağını biliyordu.

"Bu sabah neden hassa birliklerinden ayrılıp yanıma kadar geldin?"

"Bilmiyorum, Baş İmrahor Paşa."

Baş İmrahor elini kaldırdı. "Çünkü ben söyledim, o yüzden." Onu neden hassa askerlerinin yanına göndermişti ki? Bu Seyis'le atı, bildiklerini okuyordu. Gülünç, diye düşündü. Ama gerçek buydu. Yüzüne bir gülümseme yayıldı. Bir Seyis'e anlayış gösterdiği için kendi de şaşırmıştı. "Hadi git karnını doyur" dedi ona. "Atlarını da al."

Seyis atlarıyla dumanlar arasında gözden kaybolana kadar onların arkasından baktı. Doru önden gidiyordu; lider oydu. Seyis uzaklaştıktan sonra, çadırdan çıkan Enver Altınay Paşa, "Onu cezalandırmayı düşünüyordum" dedi.

Baş İmrahor Paşa ona ters ters baktı. Bu zavallı küstah adam, onca eğitilmiş mükemmel atları olmasına rağmen, Seyis'in küçük tırnağı bile olamazdı.

Enver Altınay daha başka bir şey söyleyemeden, ayak topukları üzerinde dönüp kendi hassa birliklerinin bulunduğu çadırlara doğru gitti.

Baş İmrahor da kendine bir kadeh şarap koydu ve çadırının direklerinden birine yaslanıp fenerlerle aydınlatılmış puslu kamp alanına doğru dalgın dalgın baktı.

Neydi bu işaretler ve alınyazısıyla ilgili inançlar? Hepsi boş şeylerdi. Koskoca bir ordu havada uçan bir karga ya da gökyüzünde kayan bir kuyrukluyıldız veyahut Padişah'ın kavuğunun başından uçması gibi şeylere mi hayatını bağlamıştı? Evet, bunlardan kaçış

yoktu. Gelecekten haber veren müneccimler, 'Yıldızınızda bu yazıyor' dediği zaman onlara inanıyorlar; 'Şunu şöyle yaparsan, böyle olur...' Sonra dedikleri çıkmadığında da, gaipten haber veren insanlarla dalga geçmeye başlıyorlardı. Bu sefer onlar, 'Ama söylediklerimi doğru yorumlamadınız' diyorlardı. Süleyman Kahya, elli üç yaşında Allah'ın yeryüzündeki elçisi, Padişah Hazretlerinin koskocaman Baş İmrahor'u bile bütün bunlara inanıyordu.

Durduk yere komşularımıza bir savaş açıldı, diye düşündü. Neden? Bugüne kadar gelmiş geçmiş en aptal vezir olan Kara Mustafa'nın pis emelleri yüzünden. Şu Seyis'in alçak gönüllüğü ve saflığı onda olabilseydi. Peki, bu Seyis'e ne olacak? Savaşta onun da eline bir balta verip yeri kazdıracaklar. Bunlara dayanamaz... Ya atı? Onu da Polonyalılar ya da Habsburglular alıp kendi ülkelerine götüreceklerdi... Ne amaçla? Bunu, kendileri de bilmiyor olacaklardı.

Ya ben kendim ne olacağım? Elimde kılıcımla Hıristiyan askerlerinin kellelerini kesip kutsal amacımız için zafer çığlıkları mı atacağım? Hayır, ben Padişahımın yanı başında, İmparatorluğumuz yanıp yıkılırken, Balkanlar'da av partilerinde olacağım. Ama şu at benim hayatıma bir kez girdi. Bu bir işaret... Alınyazım bu atla sanki birleşti. Ben koskoca Baş İmrahor değil miyim? Dilediğim at benimdir.

Atlar direniyor, öküzler ve eşekler inatla yürümüyordu. Yağmur kamçı gibi iniyordu. Silahlar paslanmış, tüfek namlularının sürekli yağlanması gerekiyordu. Kılıçların kınları ve eyerler ıslandıkça sertleşiyor, kazık gibi oluyordu.

8 Nisan günü sabah saat sekizde Plovdid'e vardılar. Edirne'den bu yana tam yirmi dört gündür yoldaydılar.

Ordu, Samokov ve Vitosha'nın kuzeyindeki dağları aşarken, yağmur olmasaydı renk renk düğünçiçekleri ve çançiçekleriyle ardıç ağaçlarında uçuşan kuşları görebilirlerdi belki. Yemyeşil çayırların kuşların melodileriyle çınladığını duyabilirlerdi.

Ama soğuk ve yağmurlu nisan ayında, Vitosha tam anlamıyla kış mevsimini yaşıyordu. Yamacın altında, dağlarla çevrili bir çukurda Sofya kenti uzanıyordu.

Askerler ve hayvanlar bitkindi; üstleri başları pislenmişti, ayakları donmuş ve yara bere içinde kalmıştı. Üniformalar askerlerin üstlerinde çürümüştü. İnce deriden çizmeleri parçalanmıştı. Yük arabaları çamur içinde yuvarlanıyordu.

Güçlü Osmanlı ordusu, nihayet 17 Nisan 1683'te Sofya'ya geldi.

On altı gün sonra Tuna'nın güneyine kadar ulaşmışlardı. Sava Nehri'ni geçerek Belgrad'ın bir mil kadar batısına düşen Zemun'da kamp kurdular. İki nehrin birleştiği yüksek kayalıkta Belgrad Kalesi, gökyüzünde asılı duruyormuş gibi görünüyordu.

3 Mayıs 1683 günüydü. Edirne'den yola çıktıklarından bu yana doksan dört gün geçmişti; günde altı milin üzerinde yol kat etmişlerdi.

Sultanın muhafızları ve tımarlı sipahilerin merkez birlikleri iki sıra oluşturmuşlardı. Hassa sipahileri, renkli tören giysilerini giymiş seyisleriyle arka sırada yerlerini almıştı. Sancaklar dalgalanıyor, miğferlerin tüyleri Tuna'dan doğru gelen hafif rüzgarla uçuşuyordu. Belgrad Kalesi'ne çıkan dik yolun iki kenarı bayraklarla donatılmıştı. Sırbistan'ın merkezindeydiler; Sırbistan da, Osmanlılar'ın Balkanlar'daki topraklarının en can alıcı noktasındaydı. Arnavutluk, Karadağ, Makedonya, Kosova, Bosna ve Sırbistan tümüyle masmavi bir denizin kıyısında ormanlık tepeleriyle, gümüş rengi nehirleriyle ve zengin otlaklarıyla önlerinde uzanıyordu. Yer yer kar kaplı dağ tepeleri, kireçtaşından derin uçurumlarla kat kat göğe tırmanıyordu.

Seyis'in atının doğduğu yerler... Ordunun Belgrad'a giderken Niş'i geçer geçmez devam ettiği ana yoldan bir günlük mesafede doğmuştu. Bu yollarda orduyu uğurlayan ne yaşlı erkekler ne de güler yüzlü genç kızlar vardı. Bastonlarına yaslanıp el sallayan aziler, askerlere güller fırlatan simsiyah saçlı bembeyaz tenli genç kız-

lar yoktu. Yollar bomboştu. Kepenkler inmişti. Tarlalarda çalışmaktan belleri bükülmüş, kamburları çıkmış yaşlı kadınlar da yoktu. Çetelerin ayaklanmaları, pek çok çetecinin yakıldığı, çoluk çocuğun kaybolup gittiği, derebeylerin ezdiği bir halkın ve çoktan unutulmuş soylu şövalyelerinin, Kosova'da Karakuş Ovası'nda Osmanlı sipahileriyle karşılaştığı günden bu yana geriye sadece anıları kalmıştı.

Kuzeye doğru giden orduyu sadece sessiz ve soğuk bakışlarla izleyen bir kalabalık vardı. Karaman atı üzerinde Seyis de sessizce yoluna devam etti. Üzengilerinin üzerinde doğrulup doru atının ensesine vurarak, 'Bakın işte bu muhteşem atın doğduğu çiftlik hemen şurada!' diye hiçbir heyecan göstermedi. 'Ali Ağa, atının hassa sipahileri arasında Osmanlı ordusunda yer aldığını görmekten ne büyük gurur duymuştur kim bilir!' diye hiç kimseyi kışkırtmadı.

Hem de hiçbir şey yapmadı; kendini kontrol etmeyi başardı. Onun gülen yüzü, sempatizanları ya da çeteleri kışkırtırdı.

Ali Ağa İzobegoviç, gülmek pahalıdır, derken haklıydı.

Sadrazam'ın çadırı, Zemun'daki kampın ortasında yer alıyordu. Çevresinde, devlet yetkililerinin çadırları kurulmuştu. Az ilerideki boş arazide bir sayvanın altında cezaların uygulandığı meydan vardı.

Arazinin bir tarafında altın sikkelerle dolu sandıkların bulunduğu hazine bölümü, askerler tarafından korunuyordu. Az ötede, savaşlarda başı çeken hassa askerlerinin çadırları, arkasında da sipahiler ve atlarıyla seyislerin konumlandığı alan vardı.

Afrika'dan birlikler gelmişti. Kafkasya'dan, İmparatorluğun doğusundan Mısır, Libya ve Tunus'tan ve Arabistan'dan birlikler tümüyle bu bölgede toplanmıştı. Sadece Yunan, Ermeni, Kürt, kısaca-

sı, Müslümanlığı kabul eden ve Osmanlı ordusuna girmiş olan askerler 180.000 kişiyi buluyordu. Dönme Müslümanlar düşmana karşı nefret ve intikam duygularıyla doluydu.

Çok çeşitli bölgelerden ve çok çeşitli halklardan gelen bu birliklerle ordu içinde yeni bir heyecanla birlikte bir huzursuzluk, bir fırsatçılık ve yepyeni bir eğlence anlayışı da ortaya çıkmıştı. Afrika rüzgarıyla, Ermeni rüzgarıyla, doğu rüzgarıyla farklı renkler, farklı diller, farklı anlayışlar ve farklı damak tatları buluşmuştu. Ama bir saldırganlık ve suiistimal de görülüyordu. Geceleri yarı karanlık kampın içinde uğursuzca dolaşan hırsızlar çoktu. Kuralları, renkleri, kokuları, lisanları farklı; ahlak anlayışları, huyları kendilerine özgü ve yemekleri çok baharatlıydı. Bu askerlerin çoğu tek bir amaç için oradaydı: kazanmak; ganimet, altın, gümüş, kadın, tımar, para, kelle ve ün. Ve en önemlisi de para kazanmaktı -atların üzerinden kazanılan büyük paralar.

Leopardan aslan ve ayılara, yılandan, yabandomuzuna kadar; tavuskuşundan devekuşlarına kadar; kurt ve koca koca sıçanlara kadar çeşit çeşit hayvanlar getirmişlerdi. Hepsi de eğlence için, gösteri için eğitilmiş hayvanlardı. Ateş çemberlerinin arasından geçen aslanlar, kızgın kömür üzerinde yürütülen ayılar ve teke tek dövüştürülen hayvanlar askerleri oyalıyordu. Dahası, bu dövüşlerde büyük paralar dönüyordu. Aslan aslana, boğa boğaya, deve deveye, köpek köpeğe, fare fareye ve at ata karşı. Bahisler çok yüksek, kazançlar ve kayıplar da bir o kadar büyüktü. Bir Etiyopyalı bu bahislerden o kadar büyük para kazanmıştı ki, altı tane katır satın alıp memleketine geri dönmüştü.

Tımar hayalleri kuran İranlı Seyis bu öyküleri ballandıra ballandıra anlatıyordu. "Kim onun gittiğini fark edecek ki?" diyordu. Yeniçeri ağaları da kumar oynuyordu. Padişah'ın boğa dövüşlerini izlediğini görmüşlerdi. Çok büyük para koyduğunu ve çok kazandığını anlatıyorlardı. Dövüşlerin sonuna kadar kalmış, at dövüşlerinde de bahis oynamıştı. En güzeli de at dövüşleriydi. En uzun süren, en kanlı dövüşler at dövüşleriydi. Atlar muhteşemdi. Hele bir tanesi

efsane yaratmıştı. Dağıstan'dan getirilmiş siyah bir attı -safkan. Yelesi uzun, kuyruğu inceydi; tüyleri pırıl pırıl parlıyordu. Kasları taş gibiydi. Onu yenen at çok büyük para getirebilirdi. Ama Dağıstanlı ölürse, yüz katır onu taşıyamazdı.

Herkes onu yenebilecek bir at bulup bahis oynamak istiyordu. Padişah bile, Baş İmrahor'dan güçlü bir at bulmasını istemişti; Baş İmrahor bunu yapamayacağını söylemişti çünkü kötü şeyler olacağına inanıyordu.

Seyis, bir gün Azaraks ile Bora'nın bağlı olduğu çayırlara atlarını almaya gitti. Mayıs güneşinin altında Sava Nehri'nin kıyısında keyif çatıyorlar, mutlu mutlu kuyruk sallıyorlardı. Balkanların karaçayırlarına bayılmışlardı. Tüyleri pırıl pırıl, gözleri ışıl ışıldı. seyislerinin geldiğini görünce boyunlarını kırıp koca koca gözleriyle ona bakarak burunlarını onun bacaklarına sürtmeye başladılar.

Uzun boylu üç adam çayırda oturmuş aralarında konuşuyorlardı. Atların Seyis'i nasıl sevinçle karşıladığını görmüşlerdi. Seyis onların iplerini çözmüş ve atlar onun peşi sıra hassa çadırlarına doğru yollanmışlardı. Ama Seyis yarı yolda yön değiştirerek onları kimsenin izlemeyeceği başka bir çayıra götürdü ve adamların oradan uzaklaşmasını bekledi.

Gece bastırırken hassa çadırlarına döndüğünde, uzun elbiseli, yüzleri örtülü adamlar etrafta dolaşıyordu. Karaman aygırlarını gördüklerinde durup, işaret ettiler. Ağır bir kokuları vardı. Tespihlerini çekerek aralarında sessizce konuştular. Seyis huylanmıştı. O gece, yine yayı ve oku koynunda uyudu.

Hayvan dövüşlerine katılmıyordu ama askerlerin vahşi çığlıklarını, hayvanların iniltilerini duyuyordu. Kendi atlarının da bundan huzursuz olduğunu görerek daha da endişeleniyordu.

Söylentiler etrafı sarıyordu. Kır bir aygır hemen yenilmişti, beyaz olan arenaya girer girmez ölmüştü. İki al aygırın dizleri ardı ardına kırılmış; haykırışları seyircilerinkiler gibi bütün gece sürmüştü.

Derken top tüfek talimleri başladı ve Seyis tekrardan Azaraks ile Bora'yı eğitime götürüp getirmeye başladı. Afrika birlikleri uzun

menzilli tüfekleriyle kartal, akbaba, leylek ve kargaları vurarak eğitim yapıyor, atlar ateş hattında toz duman içinde Zemun düzlüklerinde koşturuyordu. En az beş bin at. Sade, süssüz ama heybetli Belgrad Kalesi'nin eteklerindeki vadi hareketlenmişti.

Akşamları Padişah ve sadrazamı Kara Mustafa için eğlenceler düzenleniyordu. Binlerce meşalenin aydınlattığı muazzam sayvanların altında ip üstünde yürüyen cambazlar ve palyaçolar gösteriler yapıyor, peçeli dansözler dans ediyordu.

Saray yaşantısından sahneleri andıran bu geceler, askerleri de coşturuyordu -özellikle, gecenin sonunda boğa, aslan ve at dövüşleri.

O gece yine aygır, rakiplerini tek tek deviriyordu. Gece gibi karanlık, Kıpçak ve Nogai kanı taşıyan, gururlu ve vahşi siyah at, izleyicileri iyice coşturmuştu. Daha fazlasını istiyorlardı; artık onu yenebilecek bir at bulmak için gözleri dönmüştü. Onlara bu heyecanı yaşatan, ceplerini dolduran, zafer üstüne zafer kazanan o çok sevdikleri atı artık istemiyorlardı. Paralar siyah atın rakibine yatırılıyor ama kazanan yine siyah at oluyordu.

Dağıstanlı aygır, acımasızdı ve çok hızlıydı. Çok ani hamleler yapıyordu ve hiçbir at karşısında duramıyordu. Bazen onu iki atla birden dövüştürdükleri oluyordu ama Dağıstanlı asla yenilmiyordu.

Seyis'in gözüne uyku girmiyordu. İnsanların ve hayvanların böğürmesinden, öfke ve vahşetin köpürerek dozunun artmasından rahatsızdı. Atları da huzursuzdu, seslere doğru başlarını çevirdiklerinde kasları titriyordu. Seyis gözlerini yumdukça kanlı sahneler görüyor, sağına yatıyor bir çığlık, soluna yatıyor bir başka çığlık kulaklarında yankılanıyordu. Alnında kırmızı bir leke görüyor, dudakları bembeyaz olmuş, burun delikleri atlarınınkiler gibi genişliyor, elleri terlemiş, kolları kaslar ve tendonlarla bağlanmış, kafası titriyor ve kulaklarından kan geliyor. Aptallar! Kutsal bir hayvanın kanını bu kadar ucuz ve korkakça döken bu insanları anlayamıyordu. Sonunda gözlerini açtı. Azaraks ile Bora'nın intikam duygularıy-

la eşelendiklerinin farkındaydı. Yularlarını çekiştiriyorlar, ayaklarını yere vuruyorlar ve kuyruklarını bir kırbaç gibi sallıyorlardı.

Hemen yatağından fırlayıp meydana koştu. Dağıstan aygırını ilk kez görüyordu: Kalın ensesiyle önüne çıkana meydan okuyan hayvan kan içindeydi. Etrafını saran kalabalık yerinde duramıyordu. Hayvan kulaklarını geriye doğru yatırarak dövüş meydanında ileri geri gidip geliyor, insanların uzanan kollarına saldırıyor, onlara diş gösteriyor ve geri dönüp rakibini parçalıyordu. Kafese kapatılmış vahşi bir hayvan gibi çıldırmıştı.

Seyis'in koyu kahverengi gözleri kısıldı. Bana bir at göster, sahibinin kim olduğunu söyleyeyim.

Askerler itişe kakışa birbirlerinin elinden paraları kapıp birbirlerinin eline paraları sayıyorlardı. Seyis kalabalığın bulunduğu yerden çok uzaktaydı ama atın içindeki korkuyu, o vahşi kalabalığa duyduğu nefreti hissedebiliyordu. Sahibine lanetler okuduğunu duyar gibiydi. Bu vahşi hale gelmesi için gün boyunca bağlanıp kamçılanıyor, kışkırtılıyor, alay edilerek itilip kakılıyor ve sonunda hayvanın öfkesi son noktasına vardığında dövüş meydanına salıveriliyordu. Ama Seyis için o bir attı; yaşlanmış bir at. Ayakta kalması için bunlara razı olması gerektiğini öğrenecek kadar olgunlaşmış bir at.

Askerler tekrar yeni bir heyecan dalgasıyla ayaklanmıştı. Bahisler artıyordu: Dağıstanlıya karşı iki at.

Dağıstanlı meydanın ortasında hareketsiz bekliyordu. Bu çılgınlığın içinde bir ses, bir çağrı duymuş gibi, kulakları dikilmişti.

İki kır Bursa aygırı, arenaya girerek iki yana doğru ayrıldılar. Dağıstanlı onlara hiç saldırmadı. Sadece arenanın etrafında turluyor, insanları izliyordu. Derken bir kamçı sesiyle koşmaya başladı. Bir kamçı sesi daha duyuldu. Bursa atları korkmuştu. Ne yapacaklarını bilemiyorlardı. İçlerinden biri Dağıstanlı'ya doğru bir atak yaptı ve ölümcül bir çifte yiyerek yere serildi. Beyaz bir toz bulutu içinde çuval gibi yığılıp kaldı.

Kalabalık çılgına dönmüştü.

İkinci at Dağıstanlı'ya doğru korka korka yaklaştı. Hayvanın ödü kopmuştu. Bir kamçı sesi daha duyuldu.

Seyis birdenbire çadırlara doğru koşmaya başladı. Bunu neden yaptığını bilmiyordu. Aslında kafasında bir şey vardı. Azaraks ile Bora'yı çözdüğü gibi, dizginlerinden tutarak onları meydana getirdi. Hâlâ bütün bunları neden yaptığını bilmiyordu. Azaraks sağında, Bora solunda arenanın ortasında durdu. Kalabalığın yatışarak sustuğunu önce fark etmedi. Sadece kendi iki atına yoğunlaşmıştı. 'Birbirinizden ayrılmayın' diye tekrarlıyordu içinden. Baş İmrahor'un gözlerini ona diktiğinin de farkında değildi. Son olarak parmaklarını Azaraks'ın yelesinde hissetti ve ayakları yerden kesildi, Güçlü ve süratli bir atın üzerinde uçarken çevresindeki her şey bir anda bulanıklaştı.

Arenada o geceki gibi bir gece hiç yaşanmamıştı. O geceki kadar toz toprak kalkmadı, atların haykırışları hiç bu kadar şiddetli olmadı ve bahisler asla bu kadar yüksek olup bu miktarda para el değiştirmedi, diye anlatıyorlardı sonradan.

Bursa'dan gelen kır at bir anda arenadan dışarı sürüklenmişti. Ardından Dağıstanlı arenadan dışarı sürüklendi. Sahibi çılgınca bağırarak atına komutlar vermeye çalışıyordu ama Karamanlar tam bir ekip olarak işlerini yapıyordu. Müthiş bir uyum içinde ve birbirlerine yapışmış halde siyah atı koşturuyorlardı. Hiç kimse böyle bir sahne görmemişti. Bu iki atın uyumu inanılmazdı, diye anlatıyorlardı sonradan.

Arenanın içinde, Dağıstanlı'yı önlerine katmış döne döne koşuyorlardı. Onu sonunda aralarına aldılar. O anda havada bir kement uçtu ve Dağıstanlı'nın boynuna dolandı. Artık üç at aynı süratle ve uyum içinde koşuyordu. Arena çıkışına doğru yönlendiklerinde insanlar çil yavrusu gibi kaçıştılar. Ve üçlü ekip meşalelerin ötesine, karanlığa doğru gözden kayboldu. Nal sesleri giderek uzaklaştı.

Bahislerini kaybedenler küfürü basarak iki Karaman atıyla Tekke Seyis'inden bunun acısını çıkaracaklarına yemin ettiler.

O gece daha sonra Dağıstanlı'nın sahibi, hançeri belinde hassa çadırlarına sinsice yanaştı. Ancak iri kıyım bir gönüllü olan Özay Dursun onun boğazına yapıştığı gibi gözlerinin içine bakarak öyle bir tehdit savurdu ki, adam nasıl kaçtığını bilemedi. Bir saat kadar sonra yirmi gönüllü arenayı basıp yerle bir ettiler.

Dağıstanlı'nın sahibi o günden sonra sokaklarda dilenirken, Belgrad'da; Zemun'da, simsiyah bir Dağıstan aygırı, Tekke Seyis'inin iki atının yanında hassa sipahilerin saflarında yerini almıştı.

Baş İmrahor ellerini kucağında kavuşturmuş, gözlerini kapatmış, yüzünde bir gülümsemeyle o gece olanları düşünüyordu.

20 MAYIS 1683

Padişah geçit töreni yaptı, Kara Mustafa'yı ordunun kumandanlığına atadı ve ordu kuzeye doğru hareket etti.

Askerler yola çıkarken, Seyis son kez Baş İmrahor'u kır atının üzerinde gördü ve bakışlarını üzerinde hissetti. Ordu tepeye doğru tırmanırken, Baş İmrahor atını Padişah'ın süt beyazı atına doğru mahmuzladı ve gerilerde bir yerde gözden kayboldu. Seyis onun sesini duymadı ama için için "'Güle güle evlatlarım' diye onları uğurladığını biliyordu.

❋

Yenilmez Türk ordusu ilerliyordu. Bulutların arkasından güneş beklenmedik bir şekilde çıkmış ve ortalığı aydınlatmıştı. Masmavi gökyüzü yepyeni bir enerjiyle parıldıyordu. Padişah, av maiyeti, Baş İmrahor tazılarıyla ve atlarıyla Belgrad'ın kuzeyinde ordudan ayrıldığından beri her şey değişivermişti. Orduyla asla bütünleşmeyen ama her zaman bir parçasıymış gibi birlikte hareket eden Padişah ve maiyeti onlara bir rahatsızlık veriyordu. Ama artık bu yük kalkmıştı.

Acaba kötü işaretler hep Padişah'ın kendisiyle mi ilgiliydi?

Güneş Kara Mustafa'nın yüzünde ışıldıyordu. Kavuğu düşen o değildi. Artık ordunun üzerindeki kara bulutlar kalkmıştı. Gökyüzünün en güzel işaretleri Sadrazamı ile ordusunun üzerine vurmuştu ve ordu ilerliyordu.

Hava pırıl pırıldı, yol dümdüzdü. Bosna'ya varmışlardı.

Sola doğru Djakova, sağa doğru Vukovar uzanıyordu; ama ordu dosdoğru Osijek'e yöneldi. 2 Haziran 1683 tarihinde orada olacaklardı.

Drava Nehri'nin Tuna ile karıştığı balçık bir bölgeye geldiler. Çürümüş söğüt ağaçları ve cesetlerle yosun kaplı sular, herkesin moralini bozmuştu. Koskoca ordular burada yok olmuştu besbelli. Bataklık daimi bir alacakaranlıkta pusu kurmuş, hava bataklığın sonsuz bir sise dönüşmüş hali gibiydi.

Kara Mustafa'nın aylar önce gönderdiği öncü birlikler hâlâ köprüleri onarıyorlardı. Kanuni Sultan Süleyman'ın bu bataklık bölgeyi aşmak için başlattığı köprünün onarılması bitmemişti. Geceleri kimse buralarda duramıyordu; garip sesler duyuluyor, hayaletler dolaşıyordu. Yolunu kaybeden atlar geri dönmüyordu. Gündüzleri sinekler işçileri çalıştırmıyordu. Isırdıkları yerde aylarca iyileşmeyen yararlar oluşuyordu. Bataklık, köprü için kullanılan koskoca meşe ağaçlarının gövdelerini yutuyordu. Beş aydır çalışıyorlardı ve köprü bitmiyordu. Ordu köprünün bitmesini beklemek zorundaydı.

Kara Mustafa sabırsız bir adamdı. Köprünün başına dikilmiş lanetler okuyor, tehditler savuruyor, aylardır burada çalışan işçileri cezalandırıyordu. Bataklıkta gömülüp kaybolanlar umurunda değildi. Mühendisi kamçılattırıyordu. Sonunda bir yasa getirdi: Her geciken gün için iki adam bataklığa atılacaktı.

On iki günde köprü tamamlandı.

Bu arada yirmi dört adam öldü.

Cesetler bataklığın üzerinde gözleri dışarı uğramış, vücutları şişmiş ve bembeyaz kesilmiş halde yüzüyordu, mide bulandırıcıydı.

19 Haziran günü köprüden, önce azap birlikleri geçti. Parmaklıklara yapışıp, parmak uçlarına basarak korkuyla ilerliyorlardı. Gözleri kocaman ve bembeyaz, çıt çıkarmadan adım adım ilerliyorlardı. Karşı tarafa geçtikleri an sevinçle diğerlerine el sallamaya başladılar.

Sonra hafif süvariler, hafif Mezopotamya atlarıyla köprü geçti; ardından Sadrazam atına kurulup köprüyü geçti. Maiyeti ve cariyeleri kalın ahşap keresteler üzerinde arabaları sarsıla sarsıla karşı tarafa ulaştı.

Tımarlı, deli, silahtar, yeniçeri, ve Afrikalı, Makedonyalı, Kafkas ve Arap birlikler köprünün üzerinde ip gibi uzayan konvoylar halinde tam üç günde karşıya geçebilmişti.

Karşı kıyıda, Siklos Kalesi ufukta belirdi. 1526 yılında, 157 yıl önce, Mohaç Meydan Savaşı'nda Osmanlı Macarlar'a karşı büyük bir zafer kazanmıştı. Kuzeye ilerleyen Osmanlı ordusu Buda'ya kadar gelmişti. Kara Mustafa ılık termal sularında cariyeleriyle alem yaparken, Osmanlı'nın şanlı tarihini düşünüyordu. Askerleriyse kavurucu sıcağın altında terliyorlardı. Orduyu disipline etmek zor işti. On beş gün önce, güneşin altında onun komutalığında şerefle ilerlerken, artık ona güvenleri kalmamıştı. Pis balçık suların içinde yüzen cesetler herkesin moralini bozmuştu.

Kara Mustafa kendinden başka kimseyi düşünmeyen bir insandı. Kendi emelleri için herkesi ve her şeyi, Hacı Bektaşi'yi bile feda edebilirdi. Ordudaki hacı ve hocalar onun bu kibrinden vazgeçmesini salık veriyorlardı. Allah tarafından cezalandırılacağını söylüyorlardı ama Kara Mustafa hiçbirine kulak asmıyordu. İnançları ve değerleri olan bir insan değildi. Yanlışlarını ise kabul etmiyor ve bir an için dönüp kendini eleştirmiyordu.

Dahası, sineğin yağını çıkaran bir adamdı. Bir lider acımasız da olsa, cömertliğiyle kendini sevdirebilirdi. Ama Kara Mustafa kuruşunu hesap ediyordu. Ulûfelerin bile her şeylerini kısıyordu; sipahilerin atlarının yeminden artırmaya çalışıyordu; askerlerini ve atlarını zorda bırakıyordu. Askerleri teşvik edecek ödüller vermiyor, kim-

seye lütuf yapmıyor, kimseye iltifat etmiyordu. Sadece cezalandırıyordu; insanlara işkence etmekten zevk alıyordu. Başkalarının acı çekmesinden hoşlanıyordu. Herkesi küçük görüyor, adamlarıyla konuşmuyordu.

Birlikler toplanmıştı. Güneş yeryüzünü yakıyordu; çıplak ayakla yere basmak bile imkansızdı. Tozdan göz gözü görmüyordu. Seyis atlarının burun deliklerini ve yüzlerini tülbentlerle örtüyordu. Diğer seyisler de onun öyle yaptığını görüp aynısını yapıyorlardı. Boğucu bir hava vardı; nefes alamıyorlardı. Hayvanlar önlerini göremiyorlardı. Gözleri kanlanmış, şişmişti. Binlerce binlerce atın pisliği yük arabalarında birikiyor, öküzler bile bu kokuya dayanamıyordu.

Bir emirle yürüyüş saatleri değiştirildi.

Yük arabaları akşam yedide, paşalar ve vezirler de gece yarısı yola çıkacaktı. Yollar gün ışığı gibi aydınlatılmıştı. Halep ve Şam'dan gelen Araplar bu işi üstlenmişti. Onlar meşale ya da fener kullanmıyorlardı; yağlı ağaç dallarını kömür mangallarında yakıyorlar ve meşale gibi taşıyorlardı. Ortalık ışıl ışıl oluyordu.

Güney Pustza'dan Székesfeher'a geçerken artık geceler gündüze, gündüzler gecelere dönüşmüştü. 25 Haziran günü, Edirne'den buraya 950 mil yol kat etmişlerdi. Aradan tam 102 gün geçmişti.

Atlarıyla tozu dumana katarak Tatar ve Kırım Hanı Selim Giray da orduya katılmıştı.

Tatarlar, geleneklerine bağlı olarak adam başına dört atla gelmişlerdi: atlardan biri binmek için, ikincisi ganimetleri yüklemek için, üçüncüsü yedek at olarak kullanılıyordu, dördüncüsü ise, bağırsaklarını deştikleri kocalarından ya da ağlayan çocuklarının kollarından kaçırdıkları kadınları milyonlarca at nalı uzaktaki kendi ülkelerine götürmek için.

Gökyüzünü kaplayan kırmızı ve yeşil bayraklarıyla Tatar ordusu yaklaşırken, Budalı İbrahim Paşa atıyla Tatar Hanı Selim Giray'ı karşılamak üzere öne çıktı.

Aynı gün Kara Mustafa üçlü savaş konseyini topladı: Budalı İbrahim, Selim Giray ve kendisi. Sadrazam'ın planı, Győr ve Komarom'a uğramadan dosdoğru Viyana'ya gitmekti.

İki eski savaşçı onun bu kararına karşı çıktılar; arkalarında iki güçlü kale bırakarak Viyana'yı kuşatamazlardı. Budalı İbrahim, önce bu kaleleri ele geçirmeleri gerektiğini söyledi. "Viyana'ya daha sonra, belki bir yıl sonra saldırmayı düşünebiliriz" dedi.

Selim Giray Han da ona katılıyordu. Győr, Avrupa'ya açılan bir kapıydı. Bu kapıyı geçtikten sonra, arkalarından kapanması Osmanlı'nın kendi ayağıyla tuzağa düşmesi anlamına geliyordu.

Ama Sadrazam, bilge kişilere bile kulak asmıyordu. Ne var ki, İbrahim Paşa bilgelikten de öte, çok zeki bir insandı. Oturup Kara Mustafa'ya bir öykü anlattı:

"Bu büyük bir Han'ın öyküsüdür. Bir gün bu Han tüm savaşçılarını çadırına çağırmıştı. Çadırın içinde ipek bir halı üzerinde bir altın yığını duruyordu. Han, 'Halıya basmadan altınları alabilen, bu altınların sahibi olacak' dedi. Savaşçılar bu oyundan hoşlanmıştı. Çadırın içinde dolaşıp, düşünüp taşındılar. Altınlara gözlerini dikmiş, kafa yoruyorlardı. Kimi çenesini, kimi sakalını kaşıyordu. İçlerinden biri hiç yerinden kalkmamıştı. Diğerlerinin düşünmesi için onlara zaman tanıdı ve sonunda hepsi yerlerine dönüp oturduklarında, uzanıp halının bir ucundan tuttu ve halıyı rulo halinde kıvırmaya başladı ve altınları aldı. İşte bir Sadrazam'ın yapması gereken de budur. Altınları toplamak!"

Selim Giray'ın gözleri ışıldadı. Gür beyaz bıyıklarını oynatarak kollarını kavuşturup arkasına yaslandı. İbrahim Paşa'ya bir kez daha hayranlık duydu.

Kara Mustafa'nın da gözleri ışıldadı. "Planımı onaylamayan kendi bilir" dedi.

İbrahim Paşa sessizce çadırdan çıktı ve Selim Giray Han onu izledi. O gece gökyüzü binlerce yıldızla ışıl ışıldı ve ağustosböcekleri neşeyle ötüyordu. İki yaşlı ve bilge kişi, iki büyük savaşçı aralarında hiçbir şey konuşmadılar.

Sadrazam'ın dediği dedikti.

10

"ATEŞ!" EMRİ

Ganimetler yığıldıkça yığılacaktı -tımarlarına kavuşmak artık an meselesiydi. Altınları, gümüşleri, değerli taşları olacaktı. Kadınlar onların olacaktı; köleleri olacaktı. Seyislerin yüzlerinde birer gülümseme, iki gün kaldı diye heyecanla bekliyorlardı. Atlar nasıl da savaşa katılmak için sabırsızlanıyorlar, diye aralarında konuşuyorlardı. Sanki bir an önce yola çıkmak istiyorlardı! Hiç korkmuyorlardı!

O gün Viyana'da Kral Leopold, hamile karısını apar topar Hofburg Sarayı'nın kapısının önünde bekleyen kraliyet arabasına attığı gibi ülkesini terk etti. Altı Karster atın çektiği arabayı, üç yüz kadar atlı muhafız ve saray maiyetinden önemli kişileri taşıyan bir araba konvoyu izliyordu.

Rothenthurm Kapısı'ndan çıkıp kanalın üzerindeki asma köprüden Tuna'yı geçerek kaçtılar. Dehşet içinde kalmış halkın arasından umursamaz bir şekilde ilerliyorlardı. Muhafızlar halkı acımasızca kamçılıyordu.

İşlemeli giysileri, perukları ve pudralanmış suratlarıyla görkemli Viyana Kraliyet Ailesi, şampanyalarını başka saraylarda içmek ve başka balo salonlarında eğlencelerini sürdürmek üzere kaçıyordu -halkı, yaklaşan Türk ordularının kılıçlarına terk ederek.

İnsanlar da araçların altından, üstünden ve topal atların arasından kendilerine bir yol bulup kentten kaçmaya çalışıyor ama kent çıkışında yığılmış diğer kaçışan insanların saldırısına uğruyorlardı. Bazıları yaklaşmakta olan Tatarlar tarafından soyulup katledilmişti bile.

60.000 Viyanalı kentten kaçmaya çalışırken, bir o kadar Türk de kente girmek için saldırıya geçmişti. Viyana kapılarına kadar gelmiş olan Türkler'i gören halk, Tatarlar'ı da görmüştü. Nasıl bir süratle ilerlediklerini şaşkınlıkla izlemişlerdi. Nefis Türk atlarını da görmüşlerdi. Kendilerinden emin güçlü savaşçıların ışıltılar saçan mızraklarıyla Avusturya Kraliyet Süvarileri'ni nasıl önlerine katıp kaçırdıklarına da tanık olmuşlardı.

Söylentiler yayıldıkça yayılıyordu. Türkleri hiçbir güç durduramayacaktı -Tanrı'dan başka.

Avusturya için bir mucize gerekiyordu.

※

Seyis, Azaraks'ın ensesini okşayarak sertleşmiş adalelerinin üzerinde parmaklarını gezdirdi. Uzun yolculuklar atları değiştiriyordu. Azaraks sadece ilerlemek ve daha ileriye ulaşmak istiyordu; bir sonraki ufuk çizgisine ulaşmak, havayı koklamak ve yeni bir dünyayı daha görmek istiyordu. Her an tetikteydi; dikkati giderek yoğunlaşmış, algılaması artmıştı. Daha eğitilebilir ve verdiğini alan bir hale gelmişti. Yollarda, kendi memleketinde dönüp bakmayacağı yemeklere razı olacaktı; kendi memleketinde itip kakıp hırpalayacağı atları da kabullenmek zorunda kalacaktı.

Azaraks'ın algılamalarıyla birlikte duyuları da açılmış ve Bora ile Seyis'e daha çok odaklanmıştı. Seyis uzaklaştığında hemen etrafına

bakınmaya başlıyor, çok uzaklarda da olsa, onu görüp tanıdığında içi rahat ediyordu. Seyis'e bir şeyler anlatmaya çalışır gibiydi: Bakışlarını uzaklara çevirip Seyis'in de uzaklara bakması için onu uyarıyordu. Yaklaştıkları yerde bir tehlike varsa, hemen seziyordu; bu insanlarda var olmayan ama atlarda var olan bir sezgiydi. Gerçekten Seyis'in göremediği şeyleri görebiliyor muydu? Onun görebildiği gelecekte Seyis'in de bir yeri var mıydı? Yoksa Seyis onun bu yolculuğunu gerçekleştirmesinde sadece bir aracı mıydı? Bu yolculuk onların alınyazısında ne rol oynayacaktı? Daha başlangıçta her şey bitecek miydi? Yoksa yepyeni bir dünyayı ilk kez görme şansına mı erişeceklerdi? Birlikte bir çağ mı atlayacaklardı? Sonsuza kadar birlikte mi olacaklardı?

Seyis geçen günler ve geceler boyunca atlarının her türlü gereksinimini karşılıyor, onları temizliyor, besliyordu; incir, nar, şeftali, armut gibi çeşit çeşit meyvelerle ve arpa çuvallarına koyduğu sarımsaklarla özel rejimler uyguluyordu. Seyis ayın devinimindeki sırları biliyor ve hayvanların kurtlanmaması için onları ne zaman ilaçlayacağını da çok iyi biliyordu.

O atlarına kendi sezgileriyle bakıyordu. Herkes terli ata su verilmez derken, Seyis atlarına bol bol su veriyordu. Öğütlere kulak asmıyordu. Bu yüzden de, onun atları kaslı, yapılı ve güçlüydü. Dilleri sarkmış ve kurumuş, gözleri içine çökmüş diğer atlardan farklıydılar. Onun atlarının gözlerinin içi ışıl ışıl, mideleri meyveler, yeşil çimenler ve onlara güç veren arpayla doluydu. Yiyecekleri kurtlanmamıştı.

Akşam olduğunda Enver Altınay Paşa atını getirdiğinde, Seyis her zaman onu karşılıyor ve Bora'yı hemen Azaraks'ın yanına götürüyordu. İki at birbirlerine oyunlar yaparak neşeyle kişneyip buluşmalarının tadını çıkarırlarken, Seyis onların yiyeceklerini hazırlıyordu. Onlara mümkün olduğu kadar değişik yiyecekler vermeye çalışıyordu. Çünkü çeşitli gıdalarla beslenen bir atın asla güçten düşmeyeceğini biliyordu. Bir gün atların arpasına hurma ile çiğ yumurta karıştırıp içine incir, armut dilimleri ve nar taneleri koyar-

ken, İranlı Seyis hayretle onu izlemişti. Seyis, "Bir atı en iyi şekilde beslemek için ona en iyi besinleri vermek gerekir" demişti. Ama İranlı Seyis başını iki yana sallayarak yanından uzaklaşmış ve atına her günkü arpa ve saman karışımını vermişti. Bir yandan da kendi atının Azaraks ve Bora'nın tüyleri gibi pırıl pırıl tüyleri olmadığını düşünmeye başlamıştı. Onların sanki ruhlarında bir güneş doğmuş gibi tüyleri parlıyordu. Kendi atı onun gömleğinin kolunu hiç dişlemiyordu. O uyurken neden başında beklemiyor, sahibini neden korumuyordu? Gündüzleri hassa askerleri onu alıp talime götürürken ve akşamları geri getirirken, neden kulakları sarkmış halde ayaklarını sürüyerek yürüyordu?

Azaraks ve Bora hiç de öyle yumuşak başlı ve kendilerine yaklaşan yabancıların elini yalayarak sırnaşan atlardan değildi. Bir kenarda birilerinin gelip onları sevmesini bekleyen sünepe atlardan da değillerdi. Her ikisi de bağımsız ve başına buyruk, saldırgan, bencil ve güçlüydü. Bütün gün kısraklara kur yapıyorlardı. Her gün Seyis onların adaleli vücutlarıyla boğuşuyordu. Her iki at da, kontrol edilmesi zor aygırlar gibiydi. Seyis ve iki atı -üçü- birbirlerine yetiyorlardı; başkalarıyla ilgileri yoktu ve başkalarının onlarla ilgilenmelerine ihtiyaç duymuyorlardı. Hatta başkalarını reddediyorlar, aralarına almıyorlardı. Her iki atın tek güvendiği kişi Seyis'leriydi; başka kimseyi gözleri görmüyordu. Aynı şekilde, Seyis de sadece onlara güveniyordu. Üçü bir arada kendilerini diğer her şeyden soyutlamışlardı. Seyis sessiz ve iddiasız görünümüne karşın, diğer insanlara güvenmeyen biriydi. Gözleri, tıpkı atları gibi, kendi iç dünyasına dönüktü.

Yakınlarından geçen bir gönüllü asker birliğinden atlılar, onu doru atının üzerinde gördükleri zaman neler demişlerdi: "Bir şu nefis ata bak, bir de binicisine! Okuyla yayından başka silahı bile yok. Kimseyle konuşmayan, rakı sohbetlerine katılmayan tuhaf bir adam. Sadece atlarıyla vakit geçiriyor -atları da onunla. Ne zırhı ne kılıcı ne kalkanı var. Top atışlarının arasında, Viyana ateş hattında ölüp gidecek...ölüp gidecek." Ve Germen aygırlarını sürerek gri bir toz bulutunun içinde kaybolup gitmişlerdi.

Lider kişilikli bir adam, çevresine bir daire çizerek diğer adamların ortasında oturmuştu. Kamp ateşi ışıl ışıl gözlerine vurmuş, karanlıkta kalan dişleri bembeyaz göz alıyordu. Saatlerce at üstünde durmaktan vücudu kasılmış, cildi kararmıştı. Özay Dursun, ateşin çevresinde bağdaş kurup oturmuş gönüllü askerlerinin konuşmasına kulak misafiri olmuştu. "O Seyis'i tanıyorum" dedi. Onu samyeli lekeli parmaklarından hatırlıyorum. Yüzyıllar önce, Kavir'in kızgın güneşinin altında bir düzine deve, Awassi koyunları ve bir iki tane sıska köpeğiyle çölün ortasında bir genç kız oturmuş, yün eğiriyordu. Derken, ufukta bir toz bulutu gördü. Bir atlı onu belinden yakaladığı gibi atına attı ve Anadolu topraklarına getirdi O bir kız doğurdu ve onun kızı bir erkek çocuk doğurdu. İşte o erkek çocuğun ruhu o atlıların ruhunu ve o kültürünü taşıyor. Şimdi bana söyleyin bakalım: Bir marangoz örsten ne anlar? Bir hattatın eline balta verirseniz, ne yapabilir? Bir doktor kürekle ya da bir öğretmen taşla ne yapabilir? Siz de, safkan bir Karaman atı olan ve parmakları samyeli lekeli bir Seyis'in ruhunun derinliklerini nereden bilebilirsiniz? Bir gün gelir, belki anlarsınız umarım. O baştan aşağı silahlanmıştır: Bir yay ve iki ok ile hızlı bir at ona yeter. Hem de sizlerin hayatını kurtaracak kadar."

Seyis gözlerini atın omuzlarına dikmiş, ayaklarının altından kayarak geçip giden toprak yolda ilerliyordu. İlerisi kalın bir sisle kaplıydı. Burnunda atının kokusu, sıcaklık, ter ve kulaklarında milyonlarca sineğin vızıltısı.

Atının koşum takımlarının şangırtıları, nallarının tıkırtısı ve kana bulanmış sıcak bir hava. Kum taneciklerinden kanlanmış gözler... Gülen gözler. Bir gün, en fazla iki gün... Sonra tımar sizin olacak!

Ön taraftan bir at kişnemesi duyuldu ve Azaraks hemen ona karşılık verdi. Aniden çıkan hafif bir rüzgarla sis ve toz tabakası açılarak yarıldı ve Seyis sancakları dalgalanan muazzam orduyu görerek o tarafa doğru ilerledi. "Allah Kerim" diye mırıldanarak bir ufuk

çizgisinden diğerine doğru baktı, sancaklar, ve güneşin altında yanıp sönen miğferler, mızraklar, kılıçlar gördü.

8 TEMMUZ 1683

Habsburg Kraliyet garnizonu Mosonmagyarovar'daki subayların kesilmiş kafaları Kara Mustafa'nın ayakları dibine saçılmıştı. Kara Mustafa atına binerek kuzeye ilerledi. At güçlü, adımları uzun uzundu. Burun deliklerinden alev alev soluyordu. Kara Mustafa on bin tımarlı sipahiyle yeri göğü inleterek yol alıyordu. Osmanlı ordusu ilerledikçe, Hıristiyan garnizonları tek tek düşüyordu.

"İşte" dedi İranlı Seyis. "Gün geldi. Biz bir çekirge ordusuyuz. Biz ormanları kasıp kavuran yangınız. Biz gittiğimiz yere kendi memleketimizin gün ışığını getirerek karanlığa gömülmüş insanlara aydınlığı getiren ordularız. Onlardan korkacak hiçbir şeyimiz yok; öğreneceğimiz bir şey de yok. Buzdan duvarları eriten kızgın bir bıçak gibi onları yarıp geçeriz. Yolumuzda kimse duramaz. "Ben kendi topraklarıma zeytin ağaçları dikeceğim, kendi tarlalarımda salatalık yetiştireceğim. Tımar arazimden akıp geçen nehirde balıklar olacak, pınarlarımdan sular fışkıracak."

Ortaçağdan kalma Hainburg Kalesi'nin önünde askerlerin kesik kafaları, Kara Mustafa'nın çadırı önünde bir piramit şeklinde yükselmişti.

"İşte bakın!" diye İranlı Seyis devam etti. "Bizim güçlü liderimiz tüm dünyanın sahibidir. Onun kaderi asla değişmez. O Fatih'tir, Dünyanın efendisidir. Onun gücü sınır bilmez. Benim topraklarım da sınırsız olacak -öyle büyük olacak ki, bir ucundan diğer ucuna bir günde ulaşılamayacak. Senin Karaman atların gibi atlarım olacak. Seninkiler gibi, uzun, yapılı ve güzel atlarım olacak. Herkes tımarlı hassa sipahilerinden Hala Zoran, bir zamanlar Hamit Çankaya'nın seyisi diye adımı anacak. 1683 yılının Temmuz ayında Viyana kapılarında gösterdiği kahramanlıklarla bir tımar kazanmış diyecekler."

Kara Mustafa, Leopold'un Viyana tepelerinde Lustschlossuna Sarayı'na doğru atını sürdü. Mermer sütunları, meyve ağaçları, fiskiyeleri ve vahşi hayvanlarıyla düzenli bir bahçeyle çevrili, içi altın işlemeli tavanlarla bezeli sarayın tam önüne 154 yıl önce Kanuni Süleyman çadırlarını kurmuştu. Kara Mustafa acaba onun başaramadığını başaracak mıydı?

14 Temmuz Cumartesi günü Kara Mustafa simsiyah atıyla St. Ulrich'e geldi. Yanında Rumeli Beylerbeyi Yeniçeri Ağası vardı. O sırada ordunun doğu kanadına Diyarbakır Beylerbeyi'ni yollamıştı; yerle bir etmesi için ona emir vermişti.

Batı kanadında Halep Beylerbeyi onun emirlerini bekliyordu.

Toplar her an ateşe hazır, bütün namlular Viyana'nın yıkık duvarlarına çevrilmişti.

Kalabalık Osmanlı ordusu kenti kuşatmış durumdaydı. Kentin dışındaki mahalleler ve tarlalar ateşe verilmişti. Yerden biten mantarlar gibi 25.000 adet çadır bir anda kurulmuştu. 10.000 yük arabası, atlarıyla ve askerleriyle kalabalık ordu araziyi kapladı. Binlerce kamp ateşi, yavaş yavaş sönerek gökyüzünü kararttı.

Kara Mustafa gözlerini uzaklara dikmiş bekliyordu. Kale halkına son uyarı verilmişti. Duvarlara oklarla saplanmış kağıtlarda, *"Teslim olun, hayatınız bağışlansın"* yazıyordu. *"Ya da kılıçtan geçirileceksiniz."*

Viyana Garnizon Kumandanı Feldzeugmeister Kontu Ernst Rüdiger von Stahremberg'den henüz hiçbir yanıt gelmemişti.

Bir saat geçti; iki saat geçti.

Öğleden sonra saat üç sularında 14 Temmuz 1683 günü Osmanlı İmparatorluğu'nun Sadrazamı Kara Mustafa kaderin çarkını kendi elleriyle döndürmek üzereydi. Kahverengi gözlerini topçu ortalara çevirdi ve dudaklarında çarpık bir gülümsemeyle başını hafifçe eğerek 'Ateş' emrini verdi.

11

VİYANA ORMANLARI

Kente giden bütün yollar kesilmişti; sular da. Krems'den Presburg'a kadar Osmanlılar çevreyi ele geçirmiş ve sıkı bir kontrol altına almıştı. Kuş uçurtmuyorlardı. Arabalara eşyalarını yüklemiş halde Passau'ya kaçmaya çalışan Viyana halkı fena kıstırılmıştı. Osmanlılar yatağan kılıçlarının kabzalarıyla halkı dize getirmişlerdi. Bir zamanlar keman çalan parmaklar artık kazmalarla kendi kale duvarlarının altını kazıyorlardı. Sanatçı elleri su toplamıştı. Dayanamayıp işi bırakanların kafaları kesiliyor ve ibret olsun diye kazıklara geçirilip diğerlerinin gözleri önünde sergileniyordu.

Peki, ya kadınlar? Yaşlı olanlara kimse dokunmuyordu. Onlar ölülerinin başında dövünüp ağlıyorlardı. Genç kadınlara ve kızlara gelince, yaşamın onlara getirecekleri tamamen dış görünüşlerine bağlıydı. Diğer yandan yüzük, kolye, giyim ve biblo gibi her türlü değerli eşya ellerinden alınıyordu. Haçlar yerlere atılmış, gelen geçen üstlerine basıyordu.

Tatarlar kenti talan ediyorlardı. Kabardin ve Karabakh atlarıyla çiftlikleri basıyor, saman balyalarını, ambarları ateşe veriyor, cesetleri kuyulara atıyorlardı. Viyana önlerinde top atışları başladığında, Tatarlar çoktan elli mil içerlerde Melk'e kadar yayılmışlardı.

Auersperg ve Purgstall yağma edilmiş, Neusiedler See kıyısında Breitenbrunn cayır cayır yanıyordu.

İranlı Seyis, "Size söylemiştim" diye yine coştu. Bir yandan sarığını başına sarıyordu. "İşte hepsi gerçekleşti bile. Tatarlar çoktan yağmalara başladı. Karabakh atı üzerinde yüzü yaralı bir askeri bir giderken gördüm, bir de dönerken! Atının terkisinde ciyaklayarak çırpınan Habsburglu bir genç kız vardı. Atını mahmuzlamış rüzgar gibi gidiyordu. Tanrı bilir nereye! Atına yüklediği çuvalları kiliselerdeki altın kupalarla doldurmuştu. Müthiş, değil mi? Bir saate kalmaz bu şehir düşecek. Buralarda Semerkant'takinden de zengin hazineler varmış, öyle duydum. Ben de o Tatar gibi eyerime yüklediğim altınlarla rüzgar gibi Kara Mustafa'nın karşısına çıkacağım ve o gözleri ışıl ışıl ışıldayarak kollarını bana doğru açacak, ve, 'Şu kahraman Seyis'e bakın!' diyecek. 'Ona derhal bir tımar bağışlayın!' Evet, uçsuz bucaksız topraklarım olacak! Hepsi benim olacak! İşte şurada! Görüyor musunuz! Viyana topraklarında.... Viyana ormanlarında! Şu güzelliğe bakın!"

Seyis, Bora'nın omuzlarına bulaşmış kanları silmekle meşguldü. Enver Altınay Paşa o gün geri dönerken, Seyis, Bora'ya bir şey olduğunu sanmıştı ama atın bir şeyi olmadığını gördü. Bu kez, Altınay Paşa'nın yaralanmış olduğunu düşündü. Enver Altınay Paşa atı Seyis'e bırakırken yatağan kılıcını da ona fırlatarak, "Şunu temizle!" diye emretmişti. Paşa, Seyis'in ona hayranlık duyması gerektiğini bekler gibiydi. Sanki Seyis ona kaç Habsburglu'yu öldürdüğünü sormasını ister gibi bakmıştı. Böylece gururu okşanacaktı. Seyis'in ise, umurunda değildi. Sonuç olarak kan Enver Paşa'nın da kanı değildi.

"Yarın atı almaya gelirim" dedi alnını kalın ve güçlü elinin tersiyle silerek.

Seyis tepkisizdi. Kılıcı ve atı aldı ve arkasını dönüp uzaklaştı. Paşa arkasından, "Önce kılıcı temizle!" diye bağırdığı halde, o yine bildiğini yaptı ve önce atıyla ilgilendi.

Bora'nın kalbinin atışlarını hissediyordu. Acaba hayvanın gözlerinin önünden nasıl bir sahne gelip geçiyordu? Hangi sesler, hangi dehşet verici sahneler? Gözlerini devirip bakarken, hayvanın göz akları göründü. Vücudundan kapkara ter akıyordu. Azaraks bile onu o gün tuhaf bir sessizlikle karşılamış, hiç sataşmadan ve oyun yapmadan bir kenardan onu süzmüştü. Bora bir saat kadar hızlı hızlı nefes alıp durdu. Seyis kovalarla soğuk su dökerek hayvanın sırtını, bacaklarını, karnının altını temizlerken milim milim vücudunu kontrol etti. Bir mermi ya da şarapnel saplanmışsa diye, Seyis'in de kalbi hızlı hızlı atıyordu. Toplu iğne başı kadar bir şarapnel parçası hayvanın yavaş yavaş ölümüne neden olabilirdi ki en kötüsü de bu olurdu.

Öyle bir durumda, hayvanın kulakları yarı dikilmiş halde kalır, üçüncü gözkapağı gözlerinin üstünde açılıp kapanarak titremeye başlar, arka ayaklarına ağırlık vererek bacaklarını iyice iki yana açar, çenesi sarkar, hayvan tir tir titreyerek terlemeye başlar ve üçüncü göz kapağı kapandığı an ölüp giderdi. Artık hiçbir şey onu kurtaramazdı. Ağır ağır, acı çekerek, can çekişerek korkunç bir ölüm olurdu bu.

Neyse ki, Bora'nın hiçbir yerinde bir yara izi yoktu. Şarapnel parçası da yoktu. Üzerine Habsburglular'ın kanı bulaşmıştı sadece. Bora'nın hiçbir şeyi yoktu.

HASSA ATLILARI SAVUNMA HATTI
15 TEMMUZ 1683

Şafaktan az sonraydı; mora çalan gökyüzünde hilalden biraz büyük bir ay vardı. Kuşatmanın ikinci günüydü. Adana Beylerbeyi ve Nicopolis Sancakbeyi ile Seymen Serçeşme, tımarlı birliklerine atlarına binmeleri için emir verdi ve... Davul sesleri duyuldu. Bum, bum, bum. Seyis özenle Azaraks'ın başlığını geçirdi. Bakır ve çelik karışımı metal ağızlığını taktı. Azaraks'ın çok hassas dudakları vardı

-yumuşak ve duyarlı. Öyle ki, bu metal parça eğer ağzına değecek olursa, üstündeki kendini yerde bulabilirdi. Sırtüstü hayvanın karnının altında yatarken, dudaklarının ne kadar hassas olduğunu hiç unutmaması için bir çifte yemesi de büyük bir olasılıktı. Seyis Azaraks'ın sırtını okşayarak eyerini koyup kolanlarını geçirdi. Enver Altınay Azaraks'a atladı. Uzun boylu, geniş omuzlu, güçlü ve kendinden son derece emin, etrafına meydan okuyan tavrı onun yenilgi nedir bilmez bir savaşçı gibi gösteriyordu. Seyis'ten kalkanını ve özenle temizlenmiş kılıcını alırken hafifçe gözlerini kırpıştırdı.

İncecik bir yağ tabakasıyla silinmiş ve bileylenmiş kılıcı elinde, "Hofburg'da bir saate kadar güneş doğmuş olacak ve biz o saatte dönmüş olacağız!" dedi. "Artık o zaman hâlâ Hofburg diye bir yer kalmamış olacak!" Atını olduğu yerde bir tur döndürdü. "Sana iri bir Karster getireceğim, Seyis!" diye ekledi. "Bu hoşuna gider mi?" Seyis yüzünü buruşturdu. Enver Altınay bir kahkaha attı.

Tuna'ya doğru ilerlemek üzere hazır bekleyen atlılar, başlarında Enver Altınay Paşa ile yola çıktı. Üç alay düşman askerinin onları beklediğine dair söylentileri dolaşıyordu. Başlarında Schultz adında bir kumandan vardı. Gerçi, buna kimsenin aldırdığı bile yoktu. Seyis, Enver Altınay Paşa'nın arkasından bakarken, Azaraks için hiç de endişelenmediğini düşündü. Buna çok şaşırmıştı. Neden atı için endişelenmiyordu?

Dönüp Bora'yı tımar ederken elini hayvanın tüylerine gömerek, aklına takılan bu konu üzerinde düşünmeye daldı. Doğrusu kendi kendime hayret ediyorum. Azaraks ile ilgili içim o kadar rahat ki! Az sonra yeniçeri elinde kamçısıyla başımıza dikilir, emir verir. Ya topların başına geçirtir ya da tünel kazdırır. Kimi saklanır kimi de kaçar. Atları umurlarında değil, sadece kendi canlarını kurtarmak derdindeler. Bir gün daha yaşamak için!

Seyis, kendi canından daha değerli bir can için yaşıyordu. Elinde tımar eldiveniyle hayvanın koyu kahverengi tüylerinin bir kuşun tüylerinden bile yumuşak olduğunu düşünüyordu. Bu sessiz bir dua gibiydi; tüylerini okşamak, vücudundaki rahatlamayı hissetmek ve

onunla aynı şekilde gevşeyip erimek... Seyis gözlerini hafifçe kapatıp bir türkü tutturdu.

Birden tanıdık bir sesle irkildi. Topların arasından gelen bir ses. Hassa askerlerinin ön saflarında koşan bir at. Bora huzursuzca bağırdı. Enver Altınay Paşa geri dönmüştü! Azaraks'ın üzerinden yere atladı. "Ben bu hayvanı kontrol edemiyorum!" dedi. "Yağız atı hazırla. Çabuk ol!"

Seyis için bu sadece birkaç dakikalık, kısacık bir işti.

Azaraks kişneyerek dizginlerini dişlemeye başladı. Onu tutmak mümkün değildi, neredeyse Seyis'in ayaklarını yerden kesip sürükleyecekti. O arada, Bora yan yan dönüp bakıyor ve Seyis onun bakışlarındaki tehlikeyi seziyordu. Enver Altınay bu tür duygusallıkları anlayacak biri değildi. Anlasa bile ne kadar önemseyecekti ki? Zaten Seyis bir şey fark ettiğini sanmıyordu. Seyis çok endişeliydi. Bu hiç iyiye işaret değil, hiç. Bora o gün ahırda kalmaya kendini hazırlamıştı ve aldatıldığını hissederek güveni sarsılmıştı. Bir atın güvenini sarsmak, lanetlenmek demekti.

Enver Altınay tekrardan birliğe katıldı. Kara kara kuyruklu, kara bacaklı ve kara kara nallarıyla koşturan atların üzerinde, eyerlere gömülmüş biniciler ilerliyorlardı. Arkalarından toz toprak kalkıyor, sesler yükseliyor ve tüm alan atlılarla doldu: "Allahüekber!" Tüm birlikler tek bir ağızdan bağırırken, silah seslerini ve top seslerini bastırıyorlardı. Muhteşem bir manzara. Hilal sembollü sancağın altında tek bir hareketle sağa dönen birlikler, Orta Asya steplerini fırtına gibi kat eden Cengiz Han'ın, Timur'un, Kanuni Sultan Süleyman'ın ve iki büyük denizi fetheden padişahların kalp atışlarıyla bütünleşmişler adeta. Güneşin altında mızraklar ışıldıyor, yeşil sancaklar dalgalanıyor, koşum takımları altın, zümrüt ve topazlarla göz alıyordu. Savaşçılar konik miğferleri, zincirleri ve zırhlarıyla, dizlikleriyle dimdikti. Atlar muhteşemdi; başlar havada, gözler ışıl ışıl, yeleler ve kuyruklar pırıl pırıl, vücutlar kaslı. Nal sesleri kulakları sağır ediyordu.

Azap, yeniçeri, tüfekçi, ve yedekler hepsi ayağa kalkmış, el sallayarak ve ıslıklar çalarak neşeli çığlıklar atıyorlardı. "Onlarla dövüşmeyi göze alıyor musun?" diye bir yeniçeri subayı yanındakine sordu. Diğeri başını kaldırdı. "Evvel Allah!"

Bulutların arasından, gök gürültüsünü bastıracak kadar güçlü bir başka ses sanki onlara sesleniyordu: 'Türk ordusu dediğim bir ordum var. Eğer bir başka ulusa kızacak olursam, bu ordumu üzerlerine salarım!'

Seyis, Bora'nın toz bulutu arasında kayboluşunu izledi. Enver Altınay güçlü ve iyi bir biniciydi. Yarım düzine düşman askeri birden ona saldıracak olsa, onu deviremezdi.

Ama ya at?

Şan şeref, ancak şan ve şerefle doğanlara aittir. Bir rayah sefil doğar, sefil ölür. Sefalet içinde çürümek için doğmuştur. Güzellikler, safirler, ödüller, zaferler onlara göre değildir. Pişliğin içinde, sıcağın alnında uğraşıp didinirler. Bir su hendeğine düşüp boğulacak olsalar, mayınlara basıp paramparça olsalar, arkalarından ağlayacak kimse yoktur -sadece, arkalarından aynı kaderi paylaşmak üzere doğanlar vardır. Sürü halinde.

Belinde cephanelerle, Seyis topların bulunduğu yere giderken, kendi kendisiyle boğuşuyordu. Onun fiziği eyer üstünde oturmaya uygundu; ağır yük taşıyacak bir gücü yoktu. Bu onu öldürüyordu. Elinden bir şey düşürecek olsa, yardım edecek kimse yoktu; terlemiş avuçlarıyla mermileri toplarken, kimse onun haline acımıyordu. Tekmeyi yediği gibi, yoluna devam etmek zorundaydı. İşini yapmazsan kamçılanırsın!

Kolları ve bacakları kazık gibi, yüzü kasılmış ve kıpkırmızı kesilmiş halde yürüyordu. Damarları çatlayacak gibi atıyordu. Barut fıçılarını itiyor, silah atışları kulaklarında patlıyor, dumanlar gözlerini kör ediyordu. Eli yüzü barutla kapkara olmuştu. Aklı ise, atındaydı.

Enver Altınay Paşa ile yağız atı Bora kim bilir neredeydi? Seyis başını kaldırdı, güneş Hofburg'un üzerine kadar gelmiş mi diye baktı. Bir zindanda ağır iş yapıyordu. Kızgın demirler, terleyen vücutlar, yanık kumaş kokusu, top atışlarının kükreyişi ve mermilerin vınlayarak tepesinden geçip gitmesi de cabasıydı.

Öğlen olmadan vücudu bitkin düşmüştü. Acaba atlarım ne halde acaba, diye düşünmeden edemedi. Onlar da kendisi gibi bitkin miydi? Acaba su içmişler miydi? Karınları acıkmıştır, diye düşündü. Ya Azaraks'ı da bir sipahi alıp ateş hattına gittiyse?

Başını tekrar göğe doğru kaldırdı. Kızgın yaz güneşinin altında toplar tüfekler atılıyordu. Gözleri kör eden bir ışık yayıyorlardı. Kentin içindeki insanların halini düşünemiyordu. Ya atları?

Yanı başına patlayan bir topla Seyis'in ayakları yerden kesildi, başını bir yere çarptı. Biri onu kaldırıp bir su fıçısını işaret etti. Seyis oraya doğru sendeleyerek yaklaşmaya çalıştı. İpe asılı bir tahta maşrapa gördü ve uzanıp aldı. Maşrapayı ılımış, pis suya daldırıp başına dikti. Sular çenesinden aşağı göğsüne doğru aktı. Seyis maşrapayı başından aşağı döktü. Biri işe dönmesi için bağırdı. Seyis o sırada, ilerideki bir çadırın önünde iki yeniçeri subayının tavla oynadığını gördü. Etrafta toplar tüfekler atılıyordu ve onlar hiç oralı değillerdi. Bir rayah pisliğin içinde doğar ve pisliğin içinde ölmeye mahkumdur.

Günbatımı; bir top saldırısının sonu; başında sarığıyla bir hoca, Seyis'in yanına gelip eliyle uzağa doğru işaret etti ve bir şeyler söyledi. Seyis başını sallayıp geçip gitti; onu duymuyor, duyamıyordu. Savaşın izleriyle yakılıp yıkılmış, kana bulanmış topraklar güneşin altında kavruluyor ve Seyis yıkıntıların arasından ilerliyordu. Yıkık bir duvara oturdu. Ayağına berbat bir şekilde kan oturmuştu; ayağının durumu kötüydü. Yüzünden aşağı terler süzülüyordu. Dünya ters düz olmuştu. Kulaklarında bir çınlama... Bu çınlamanın dışında hiçbir şey duymuyordu.

Tekrar çadırların olduğu bölgeye döndü; seke seke yürüyordu.

Altmış yetmiş bin tımarlı sipahi atları beyaz çadırlar arasında bağlandıkları yerlerde duruyorlardı. Diğer atlılardan farklı olarak, sipahi atları sahipleriyle bir aradaydı. At sahiplerinin hepsi, Osmanlı İmparatorluğu'nun değişik yerlerinden gelmiş: Rumeli, Ulahya (Güney Romanya), Bosna, Sırbistan, Anadolu, Maraş, Şehrizor, Luristan (İran'da bir bölge), Mezopotamya, Ermenistan, Suriye.

Tımarlı sipahi atları, çadırların yanında -tıpkı atalarının yaptığı gibi- gece boyunca sahiplerini bekliyordu. Tımarlı sipahiler onları tımar ediyor, eyerlerini ve zırhlarını takıyor, savaşa sürüyor; sonra ağızlarından köpükler çıkar halde hayvanları geri getiriyor ve tekrar tımar ediyor, besliyorlardı. Yaşam çadırlarda geçiyordu. Sipahiler çadırlarda yiyor, içiyor, yatıyor; silahlarını temizleyip kılıçlarını biliyor ve atlarının soylarıyla övünüyorlardı. Gazi atlar, Türkmen atlar, Ferghana, Çağatay, Kıpçak, Peçenek, Oğuz -gerçek atlar. Yüzlerce yıl öncesinin altın değerindeki cins atlarından üretilmiş Türk atları.

Türk atları en üstün cinstir; daha iri, daha hızlıdır. Türk atlıları ve onların atları eşsizdir. Çoğu atlı, atalarının yaptığı gibi keçe kullanır. Keçe kalındır, sağlıklıdır; hayvanı sıcak ve soğuğa karşı korur. Sipahiler atların altına gübre döşer, zemini yumuşatır, artan gübrelerle de ateş yakarlardı; ateş, sineklerin barınmasına engel olurdu.

Sipahi atları, sahiplerinin çadırlarının yanında bağlanmış, her biri sarı, kırmızı, yeşil hassa armalarıyla donatılmıştı. Beyaz tentelerin üzerine Kur'an'dan sureler yazılıydı; en tepede hilal simgeli sancakları dalgalanıyordu.

Atları, teker teker, onar onar, yüzer yüzer savaşa sürüyorlardı. Bazen hepsi birden sürülür ama hiçbir zaman aynı sayıda geri dönmezlerdi -bazen hiçbiri dönmezdi. Ahırdaki bölmeleri boş kalırdı ve yan bölmedeki atlar onlar için ağlardı... Uzun ve sıcak günler boyunca, geceler boyunca ağlarlardı.

Kara kara akbabalar gökyüzünde dolaşırken, gölgeleri beyaz çadırların üzerine düşüyordu. Atların ve atlıların, siperlerdeki azap

birliklerinin, yeniçerilerin üzerinden uçuyorlar ve onlar da göğe bakarak, Bektaşiler'in kendilerini koruması için dua ediyorlardı.

Her şey yanmış: Kapkara damlar garip geometrik şekiller almıştı. Evlerin sadece iskeletleri kalmıştı. Bitkiler, otlar, eşyalar kömür olmuştu. Bir zamanlar zarif bir parça olduğu anlaşılan bir sandalye, üç bacağıyla ters dönmüş halde duruyordu; yarısı yanmıştı.

Bu mahalleler, şu anda terk edilmiş yerleşimler bir zamanlar mutlu insanlarla doluydu -Osmanlılar gelmeden önce. Seyis sendeleyerek yıkıntıların arasında yürürken, bir yandan ağzına yüzüne konan sinekleri kovmaya çalışıyordu. Kollarında bacaklarında hal kalmamıştı; bütün vücudu ağrıyordu. Aklında sadece yemek vardı; en basitinden sadece bir tabak pilav. Sade, beyaz pilav.

Göz kapakları ağırlaşmış, yüzü fosfor yanıklarından acıyordu. Aklında uyku vardı; sadece bir saat uyuyabilsem, diyor. Sakin, sessiz bir yerde uyuyabilmek ne büyük bir keyifmiş!

Sessizlik istiyordu; bir nehir kıyısında, atları gezinirken o bir ağacın dibinde kestirmek istiyordu. Silahların olmadığı, savaşın olmadığı, acıların ve yaraların olmadığı bir yerde. Sineklerin olmadığı bir yerde.

Yaralı bereli ayaklarıyla çadırlara doğru hızlandı. Azaraks'ı görmek istiyordu. Gözlerinin içine bakınca o anlardı. Bütün gün onu özlemişti. O yaşlı Ermeni Seyis ne demişti? Tımar... Bir Seyis'in tımar sahibi olması mı? Hayır, seyisler mayın tarlalarında parçalanmazsa şanslı sayılır, demişti. Bu kahramanlık niye? Seyisler topların başında çalıştırılıyordu. Şimdiden üç kişi ölmüştü bile. Daha ilk günden. Ama ben yaşıyorum. Yaşıyorum!

Atlarım ne olacak? Onlara bugün ne getirebildim? Onların alınyazısı bu muydu? Burası mıydı? Neden onları buraya getirdim? İstanbul'da kalmalıydım. Hatta, Müsellem'e götüreceğime onları alıp kaçmalıydım. Ali Ağa İzobegoviç'in arazisinin oradan geçerken,

ordudan sıvışıp kaçmalıydım. Bu savaşın anlamı ne? Faydası ne? Burası olmamız gereken yer değil. Doğru yerde değiliz. Kimsenin alınyazısı olamaz bu! Bu sadece yok oluş! Atlarımı yok olmaya mı getirdim ben?

Gözlerini ovuşturdu. Yarı koşuyor, yarı topallıyordu.

Aniden burnuna gelen pis bir kokuyla Seyis kusacak gibi oldu. Çadırların arasında, atların arasında bir insan bedeni! Oraya nasıl gelmişti? Üzerini sinekler kaplamış, kapkara bir ceset!

Seyis eliyle ağzını kapatarak oradan koşarak kaçtı; Azaraks'ın yerine gitmeliydi.

Ama Azaraks yerinde bağlı değildi!

Bir kez bakıp gözlerini kırpıştırdı ve tekrar baktı. Vücudundan akan kanları toprak adeta emiyordu -bir anafor gibi.

Seyis eğilip kusmaya başladı.

İki atı için de korktuğu başına gelmişti.

"Atım! Atım!" diye bağırmaya başladı. "Atımı kim aldı?" Diğer seyislere doğru koşarak bağırmaya devam etti. Kimse bilmiyordu. Bir atın ne önemi vardı? Ancak, insanın kendi atıysa önemliydi.

Seyis çadırların arasında çılgınca koşuyordu. Diğer atların bağlandığı boş ve açık alanlara doğru koştu. Hassa sipahilerinden biri kendi atını kaybetmiş olabilirdi ve onun atını almış olabilirdi. Tanrım! Hangi bölükten hangi asker? Bulması imkansızdı!

Seyis'in yüzü kireç gibi olmuştu. Artık vücudu da çökmüştü. En ufak bir gücü kalmamıştı. Soluklanmak için bir an durdu ve gözlerinin önünden bir doru at gelip geçiverdi. Seyis tekrar başını kaldırıp bakmaya korkuyordu. Kendi kendini kandırmak en kötüsüydü. O gördüğü şey, hayalindeki şey miydi? Günün son ışıklarında, korka korka başını kaldırdı.

Yanılmıyordu! İki yüz metre kadar ötede, o kendine özgü rahatlığıyla ve tüm görkemiyle canavar Azaraks, yerle bir olmuş bir çiftliğin ortasında kuyruğunu sallayarak ve sineklerle boğuşarak dolanıyordu. Seyis tekrardan kusmaya başladı. Doğrulduğunda her tarafı titriyordu. Boğazına bir şey düğümlenmişti sanki. Atına doğru bir

hamle yaptı. Eli böğründe ona doğru koştu. Buluştukları an, at burnuyla onun dizlerine sürtünmeye başladı. Seyis o anda kendini bırakıp yere yığıldı.

At burnunu çalılara sokarak ısırgan otları ve kurumuş karahindibaların arasından, yan gözle Seyis'e bakıyordu. Tatlı, yumuşak bir bakış -sanki bir ışığın yansımasıyla pırıl pırıl parlayan bir bakış. Atının gözlerinde, Seyis'in daha önce hiç görmediği bir ışık vardı.

Bazı atların gözleri ışığı emer, geri yansıtmazdı ama bu at çok olağanüstü ve çok farklı bir attı. Yumuşak başlılığı ve vahşiliğiyle, kendine özgü bir kişiliği vardı. Bir anda kulaklarını sarkıtır, bir anda dişlerini göstererek çifte atardı ama genel olarak sakindi. Nerede ne yapacağını çok iyi bilirdi. Seyis bazen onun annesini andırdığını düşünüyordu. 'Cesaretin varsa bana bir dokun bakalım!' der gibiydi. Öte yandan, karıncayı ezmez ama kendini top atışlarının arasına atardı. Seyis'ine boyun eğerdi. Kendi ruhunun sesine kulak veren bir hayvandı. Gözlerinde hiçbir atta görülmeyen yırtıcı parıltılar vardı ama o andaki bakışları şaşkınlıkla meydan okuma arasında gidip geliyordu -Seyis'inin başına gelenlere karşı masumiyetin vahşi bir tepkisi, insanı duygulandıran bir bakış.

At dolaşmaya devam etti. Dişlerini gıcırdatışı, kuyruğunun hışırtısı, inip kalkan kulakları Seyis'i birden kendine getirdi. Elini ona uzattı. Duygu yüklü bir uzanış ve rahatlamayla gelen bir yorgunluk. Batmak üzere olan güneş kıpkızıl bir renk almıştı. Bir tarlakuşunun sesi geliyordu. Günün sonuydu. Uzaktan gelen top tüfek sesleri, mehterhaneden gelen müzik, yeniçerilerin sağa sola yağdırdıkları emirler -hepsi tanıdıktı. Seyis küçük kuşun şarkısına kulak vererek gülümsedi. Derken gülümsemesi yayıldı ve bir kahkahaya dönüştü. Artık kontrolsüz bir şekilde gülüyordu. Kıvranarak, karnını tuta tuta, katıla katıla gülüyordu! Neydi bu tepki? Rahatlama mı? Korku mu? Acı mı? Ne?

Tarlakuşu şarkısına devam ediyordu. Allah'ım sana şükürler olsun! Şu minik kuş ve atım için sana şükrediyorum! Her şeyi bağışlayan Allah'ım, bize yardım et!

Ve kahkahaları sona erdi.

Seyis, dizginler elinde Azaraks'ı bir diğer terk edilmiş çiftliğin içinden koşturuyordu. Topraklar, otlaklar her yer yanmıştı. Bir tepeye tırmanırlarken Seyis, tımarlı askerlerin kampa döndüğünü gördü. O sabah kamptan ayrılan ordunun yerine bitkin, yorgun, yenik askerler geri gelmişti. Canlılıkları, ışıltıları, sancakları artık yoktu.

Seyis gözlerini kıstı.

Askerler topallıyorlardı.

Arkadan gelen var mıydı? Hayır.

Seyis'in başı dönmeye başladı.

Topu topu bu kadar asker mi kalmıştı geriye? Evet.

Kaç kişiydiler?

İki yüz, üç yüz kadar.

Sabah kaç kişiydiler?

Sekiz bin.

Yağız atıyla hassa sipahisi paşa da geri dönmüş müydü?

※

O gece Azaraks hiç susmadı.

Yanındaki bölme boştu. O sabah Bora'nın ayrıldığı bölmeye bakıp, başını havaya kaldırıyor ve uzaklara doğru sesleniyordu. Koskoca hayvanın vücudu titriyordu. Gece ilerledikçe daha acı seslenmeye başladı. Bütün gece ona seslendi ama yağız at ona karşılık vermedi. Seyis bütün gece Azaraks'ın yanında oturup onun haykırışlarını dinledi. Karanlığın içinden sadece top sesleri, tüfek atışları, insan sesleri, yaralı atların acılı haykırışları geliyordu... Ama Seyis'in ve atının beklediği ses hiç gelmedi.

Ne kadar umutları olabilirdi? Seyis yerinden kalkıp karanlığın içine doğru yürüyor, tekrar geri geliyordu. Her geri dönüşünde yüzünde sanki bir maske vardı. Boynundaki damarlar fırlamış, gözleri

kanlanmış, burnu akıyordu. Kafasının içinde hâlâ top sesleri uğulduyordu...ve Azaraks'ın haykırışları.

Üzerine çöken yorgunlukla Seyis iki atının arasına kurduğu yatağına uzandı. Yattığı yerde bir o tarafa bir bu tarafa dönüyordu. Birden doğrulup etrafa kulak veriyordu. Sonra tekrar kendini yatağa bırakıyordu. Sonunda uyku ağır bastı. Ama tedirgin bir uyku.

Uyku.

Alnında bir el hissetti. Seyis samyeli lekelerini gördü. Ve bir ses duydu -bir kadın sesi. Çocukluğundan beri duymadığı bir ses, yanık bir türkü söylüyordu. Seyis bir el çıkrığı gördü. Çıkrık dönüyor, dönüyordu. Seyis'in göz ucuyla hissettiği bir hareket... Hafif ayak sesleri... Nal sesleri. Evet! Nal sesleri duyuyordu.

Uykuda mıydı? Uyanık mıydı?

Anılarında yer etmiş, çok iyi tanıdığı bir leylak bahçesinin ortasındaydı. Orada bir yağız at ona doğru koşuyordu. 'Bora!' Uçuşan kelebeklerin arasından, Bora çayırda Seyis'ine doğru koşuyordu. Ağzını açmış, sanki bir ses çıkarmak istiyordu ama sesi çıkmıyordu.

Seyis sığ bir nehrin kıyısında yağız atını tekrar gördü. Kıyıdaki otlara doğru eğilmiş, güvenli bir yerde otlanıyordu.

Bora güvende miydi? Kim bilir neredeydi?

Bora, senin dokunuşunu hissediyorum. Tüylerinin yumuşaklığını... Bir kuşun tüylerinden daha yumuşak tüylerini. Yelenin güzelliğini. Kuyruğun Azaraks'ın tüylerinden nasıl da farklı. Daha gür ama aynı şekilde yumuşak. Kulakların daha uzun, yüzün daha kavisli, bakışların güven dolu -bana güveniyorsun.

Bir kez kulağımı ısırmıştın. Benim kabahatimdi aslında. Seninle ilgili ne kadar çok anı geliyor aklıma bir bilsen. Üçümüz her zaman birlikteydik; Azaraks da bizimle birlikteydi ama ben şu anda sadece seni hatırlıyorum.

Göl altın rengine bürünürken oradan ayrılışımızı...

Kırmızı keçileri ve çıngıraklarını, bir tepeden aşağı bakıp vadide Müsellem'in ahırlarını gördüğümüz o günü...

Ah, Bora!

Azaraks'ın alınyazısının seninkiyle aynı olduğunu düşünmüştüm ama artık buna inanmıyorum. Bir cin beni aldattı. Seni Enver Altınay Paşa'ya teslim ederken, bana güvendin. Onunla giderken bakışlarında bir şey hissettim... Ertesi gün ve ondan sonraki gün Enver Altınay Paşa Azaraks yerine tekrar seni aldığında, Azaraks'ı daha çok sevdiğimi düşündün. Bunu biliyorum. Gözlerinden okudum.

Eğer atlar için bir cennet varsa, beni orada bekleyip günahlarımı yüzüme vuracaksın. Bu Seyis beni ölüme gönderdi diyeceksin.

Ya benim alınyazım nereye götürecek beni? Nereye? Yanlış yere saptım ama bunun bedelini atlarım ödüyor. Ah, Bora neredesin?

Çıkrık dönüyor, dönüyordu. O ses türkü söylemeye devam ediyordu. 'Nehrin kıyısında' diyordu. 'O benimle.'

Seyis'in alnında samyeli lekeli parmakların okşayışının yerini dudaklar alıyor.

Bir atın sıcak nefesini hissediyor. Seyis uykusunda atın nefesiyle nefes alıyor, at Seyis'in nefesiyle nefes alıyor.

Toplar atılıyor, mayınlar patlıyordu. Seyis, başını sıyırıp geçen mermilerin arasından dağ tepe inip çıkıyordu.

Bit at daha ölmüş, kimin umurunda? Ya insanlar? Onlar senin dostların değil mi? Kürt Seyis'le Arap Seyis daha dün ölmediler mi?

Bir mermi o kadar yakınından geçti ki, Seyis dehşete düştü. Bir santim daha yakından geçse, beyni dağılmıştı.

Artık ikiniz kaldınız. İranlı Seyis de öldü. Dinamitleri patlatırken, diri diri toprağın altında gömülü kalmıştı. Yerin altını kazarken, onları uyarmaya bile gerek görmüyorlardı. Fitilleri tutuşturdukları gibi, dinamitleri atıyorlardı. Seyislere acıyacak zaman yoktu.

Sersem Seyis. Tımar hayalleri kuruyordu. Hangi seyis tımar sahibi olabilmiş ki?

On iki numaralı topun patlamasıyla, tüm bölük ölmüştü. Seyis havada uçuşan kol bacak, bağırsak ve kemik parçalarını görünce, oradan nasıl kaçtığını bilememişti. Kendini kanalizasyon sularına attı. Suyun üzerinde yüzen pisliklere aldırmadı.

Gözünde artık atı bile yoktu. Sen yer altında çalışmak zorundasın. Atını her an herhangi bir sipahi askeri alabilir. Onun da günleri sayılı... Hatta, belki de saatleri. Atlar savaşta ölürler, bunu bilmiyor muydun? Bir gün daha yaşarsa, şanslı sayılır. Sen çukuruna gir ve toprağı kazmaya devam et.

※

Kan ve ölümle haftalar geçti. Kuşatma sürüyordu. Seyis, Viyana surlarının dibinde yeri kazıyor, Azaraks sipahi atlılarıyla görevlere çıkıyordu -bir görevden diğerine. Seyis, atını alan sipahileri görmüyordu bile. Ne de onları tanıyordu. Atı ne zaman alıp ne zaman geri getiriyorlardı, onu da bilmiyordu. Azaraks kendi mi dönüyordu yoksa?

Ama geceleri onu yerinde buluyordu. Eyeri sırtında, sabırla Seyis'i bekliyordu. Ter içinde, aç -ama canlı. Daha Seyis'i görmeden yaklaştığını hissediyor ve ona sesleniyordu. Seyis de ona sesleniyor ve atına doğru bir coşkuyla koşuyordu. Ne bulursa atına yediriyordu. Mercimek, arpa, mısır...yemeklerini paylaşıyorlardı. Bazen bol bol yiyorlardı bazen azar azar. Sonra Seyis atının yanına yatıyor, atın da yattığını hissediyordu... Onun huzursuz ruhundan neler geçtiğini, düşüncelerini merak ediyordu.

Günler böyle geçip giderken, Seyis'in içinde bir akşam kampa döndüğünde Azaraks'ı yerinde bulamayacağı korkusu büyüyor, büyüyordu; onu karşılayan seslenişini duyamayacağı korkusuyla yaşıyordu. Eğer böyle bir şey olursa, başaramadığına inanacaktı. Kader önüne her ne getirdiyse, ona her ne kadar iyi işaretler gösterdiyse de Seyis hep yanlış yapmıştı. Atını bu kadere sürüklediği için

yanlış yapmıştı. Ve atını kaybettiği gün bunu görecekti. Başarısızlığını görecekti.

Ama çok daha başka bir kader onları bekliyordu:

2 Eylül 1683: Dış surlar Türkler'in eline geçiyor.

4 Eylül 1683: Viyana muazzam bir patlamayla sarsıldı. Surlarda büyükçe bir delik açılmış, tozun toprağın ve alevlerin içinden yeniçeriler at kuyruklu sancaklarıyla ve ellerinde tüfekleriyle kente girmişti. Surların gerisinde umutsuzca gedikler kapanıyordu. O gece Türkler neşelenmiş, coşku içindeydiler.

6 Eylül 1683: Löbel'in bir bölümü yıkılmış, iri iri parçalar halinde duvar çöküyordu. Viyana düşüyordu. Birkaç gün içinde artık başka bir adla anılacaktı. Osmanlı'nın Viyana'sı olacaktı.

8 Eylül 1683: Viyana dışında, Kahenberg yönüne doğru bir hareket oldu. Bir Hıristiyan ordusu yaklaşıyordu.

10 Eylül 1683: Türkler'in karargahında söylentiler yayılmaya başlamıştı.

Ertesi gün muazzam bir ordu saldırıya geçecek deniyordu: Polonya ordusu.

11 Eylül 1683: Kral Jan Sobieski komutanlığında 200.000 kişilik Kraliyet birlikleri Viyana ormanlarında toplanmış, ertesi gün için saldırıya hazırlanıyordu. Tuna'dan Osmanlı hatlarına doğru yola çıkıyorlardı.

Kara Mustafa tüm birliklerine gece uyanık kalmalarını emretmişti. Sivil halk, esirler, teknik elemanlar, seyisler, esirler ve diğer herkesin surların dibinde kazıya devam etmesi gerekiyordu. Surlarda

bir gedik açılırsa, askerleri fırtına gibi ileri atılacaktı. Viyana avuçlarındaydı. Her an düşebilirdi.

11 Eylül gecesi Seyis derin derin uyudu. Oysa tüm kampın o gece uyanık kalması gerekiyordu. Aslında o gün de her günkü gibi hassa saflarına gitmiş fakat vücudunda tuhaf bir tepkimeyle, elinde olmadan uyuklamaya başlamıştı.

12 Eylül sabahı şafakla birlikte, sanki bir şey dürtmüş gibi uyandı. Gökyüzü nefis görünüyordu. Patlıcan moru bir kadife kumaş üzerinde minik minik elmaslar ışıldıyordu sanki.

Azaraks başucundaydı. Gözleri parlıyordu -tıpkı gökyüzünde ışıldayan elmaslar gibi.

Hayvan Seyis'ine merakla bakıyordu. Kulakları dikilmiş halde, merakla onu kokluyordu. Seyis etrafına bakınarak gerinip gözlerini ovuşturdu. Samandan yastığını itti, atının önüne arpa koydu, onu seyretti ve bekledi.

Ölmek için herhangi bir gün kadar uygun bir gün. O gün ordunun kaderi, bu kuşatma, bu kent, bu Seyis, bu at hepsinin kaderi belirlenecekti. Nasıl oluyor da bu kadar umursamaz bir haldeyim, diye düşünerek tekrar keyifle gerindi. Bugün öleceğim ve hiç umurumda değil. Gece çok güzel uyudum. Atım da öyle. Atını okşadı. O sabah ikisi de çok dinç ve mutluydu.

Kader onlara bugün ne getirecekti? Görebileceğim son şafak manzarası mı?

Görebileceğim son güneş? Neden hiç korkmuyorum?

Günün ilk ışıklarıyla Azaraks'ın eyerini ve ağızlığını taktı. O günkü sipahi askeri yatağan kılıcı ve tüfeğiyle tam donanımlı bir askerdi, ama çok gençti.

Hassa sipahi dizginleri hayvanın ensesinden dolaştırdı ve Seyis üzenginin tekini tutarak askerin ata binmesini bekledi. Sonra başını kaldırıp onun yüzüne baktı. Çok gençti gerçekten de; yirmi yaşında ya var ya yoktu. Ama gözlerinin altında siyah halkalar vardı. Elleri titriyordu. Dizginlere tam asılamamıştı. Yüzü bembeyaz kesilmişti, kanı çekilmişti.

Seyis gülümsemeye çalışarak, "Bu atın adı..." diyecek oldu.

"Adını bilmek istemiyorum."

Seyis midesinin kasıldığını hissetti ama yumuşak bir sesle, "Çok savaşa katıldın mı?"

Soru havada asılı kalmıştı. Seyis başını çevirip sıra halinde dizilmiş atlara doğru baktı. Kendi atı süratli ve yüce ruhluydu. Çok iyi bakılıyordu. Azaraks gibi bir at, sinirli bir biniciye alışkın değildi. Düşman karşısında korkudan donakalmış olan bu genç süvari ne yapacağını bilmez bir halde bocalarken, Azaraks da düşmana hedef olacak ve vurulacaktı.

Seyis atına doğru eğildi. Hayvan başını ona uzatarak gözleriyle, 'Neden bu genç çocuk?' der gibi ona baktı. 'Neden sen değil de, o?' Seyis onun ensesini okşamak üzere elini uzattı. O sırada genç asker hayvanın böğrüne vurarak onu mahmuzladı. At aniden irkilip Seyis'in elinden kurtuldu. Diğer sipahilerin arasına karıştı.

Seyis arkasından seslenirken at yoluna devam etti. Seyis soluğunu tuttu. At diğerlerinin arasında, bir toz duvarı ardında gözden kayboldu.

Seyis bir süre arkasından koştu ama sonra durdu, gidişini seyretti. Dalgalanan bayraklar, ışıldayan mızraklar ve diğer atlarla çevrilmiş kalabalık onu yutmuştu.

Azaraks'ın bu ani ayrılışı ve Seyis'ini ani bir şekilde terk edişi onu yıkmıştı.

Onu anlayacak, haline acıyacak kimse yoktu. Savaştaydılar ve Azaraks sadece bir attı.

Seyis ranzasında uyuşmuş gibi oturuyordu. Atının kokusu ve bir kısmı yenmiş samanlarla onun pisliklerinin arasında öylece oturdu. Sonra, okuyla yayına uzandı. Bu okla yay onun her şeyiydi. Peki, bunun o andaki ruh durumuyla ne ilgisi vardı?

Okların sivri uç taraflarına dokunarak tam 45 ok saydı. Sıkıca sardı. İçinden biri alındığında diğerleri kolayca çıkacaktı. Elindeki

yayı evirip çevirdi. Bunu tasarlayıp yapması tam bir yıl sürmüştü. Önce iki boynuzu aynı olan bir manda bulması gerekmişti. Sonra boynuzları ortasından yararak yayına ilk şeklini vermişti. Mandanın toynaklarından elde edilen bir yapışkanla yapıştırmıştı. Hayvanın kas kirişleriyle yayı bağlayıp üzerine don yağı sürmüştü. Haftalarca elinde rendeleyip yüzeyini düzleyerek yaptığı oklar, onun gözünün, elinin, kolunun, omzunun bir uzantısı gibiydi. Okları omzundan itibaren, kolunun ve elinin bir uzantısı gibi hissetmeliydi. Kaz kanatlarından yaptığı tüylerin uçlarını siyah çizgilerle boyamıştı; ok, saplandığı yere damgasını bırakıyordu.

Seyis yayı eline aldı, bir ucunu yere doğru tuttu ve bacağıyla gererek tepesinden bastırdı. Müthiş bir güzellik! Yayı omuz hizasına kaldırdı ve gerdi.

Hafifti. Seyis sırtındaki kasların titreştiğini hissetti. Ancak, bir okçunun bu sırt kasları gelişmiş olurdu.

Yerin altında mayınlar patlarken, bu okla yay ne işine yarayacaktı ki?

Kendisi kimdi? Sadece bir Seyis. Bir rayah. Sığır sürüsünde bir hayvan.

Çılgın bir sadrazamın kaprisi yüzünden çıkmış bir savaşa kıyım yapması için sürüklenmiş bir hiçti. Çoktan kaybedilmiş bir savaşa üstelik.

Elinde kamçısıyla bir yeniçeri geldi. Önüne gelene kamçısını savuruyordu.

Hâlâ hayatta olan, üzerinde olmayan kimi görürse doğru yeraltına! Şak, şak! Kamçısının sesi şaklıyordu. "Hey! Sen!"

Seyis, yatak olarak kullandığı derme çatma ranzanın üzerine yayını bıraktı. Birisi hatıra olarak saklayabilirdi belki ya da ateşe fırlatıp atabilirdi. Ne fark ederdi ki? Atı olmadığı sürece okuyla yayının da bir anlamı yoktu. Ve atı az önce, acemi bir biniciyle akbabalara yem olmak üzere kaybolup gitmişti.

Çadırlardan oluşan kentin içinden son kez geçti.

Viyana duvarlarından ateş sesleri yükseliyordu. Mayınlı alana yaklaşırken, ayaklarının altında yerin sarsıldığını hissediyordu.

O tarafa doğru akın akın giden insanlara aldırmadı; onları görmedi bile. Kendi atlıları, yeniçerileri ve dalgalanan yeşil sancakları... 23.000 atlının önünde ilerleyen Budalı İbrahim'i, pozisyon alışlarını da görmüyordu.

Atların nal seslerini ve yerin sarsıntısını da artık hissetmiyordu; tozu dumanı, çevresinde bağrışan insanları, kulağını sıyırıp geçen kurşunların vızıltısını da, Özay Dursun'un peşinden koşan gözü kararmış Gazi gönüllüleri de.

Bugün hepsi Polonyalı atlıların üzerine yürüyecek ve pek çok insan öldürecekti. Kendilerinden de ölenler olacaktı. Ama gönüllüler için bu hiç fark etmiyordu. Yoldaşlarıyla ölmek için, Gazi atlarını cennete süreceklerdi. Seyis gözünün önünden alev gibi renkleriyle geçip giden atlıları görmüyordu bile.

12

POLONYA ORDUSU

Sıcak ve havasız bir akşam vakti, Seyis elindeki eski püskü kazmayla toprağı kazıyordu. Lağımcılardan biri seyisi ittirerek yanından geçti. Barut fıçılarını mezar gibi karanlık çukurların içine taşıyorlar ve o deliğin içinde kaybolup gidiyorlardı. İç karartıcı çukurlara baktı. Bu bir düş müydü? Yoksa bir kabus mu? Az sonra uyanacaktı. Kimseden çıt çıkmıyordu. Yeniçerinin kamçısı şakladı. "Kazın aşağılık herifler!' diye kükreyerek Hıristiyan bir esirin sırtına kamçısıyla vurarak adamı yere serdi. Seyis adama yardım etmek için elini uzattı. Adam kalkar kalkmaz elini çekip kazmasını aldı ve işine döndü. Seyis de kendi kazmasını savurmaya başladı. Bir yandan da, ne zaman patlama olacak diye kolluyordu. Kimse onlara dinamitleri tutuştururken haber vermiyordu.

Hıristiyan esirle Seyis çalışırken, önlerine kocaman bir toprak yığını düştü. Tavan tepelerine çökmek üzereydi. Seyis hemen kereste getirmeleri için bağırdı. Hıristiyan esirle ortaklaşa keresteleri dikine kaldırarak destek yaptılar. İkisi de kan ter içinde kalmışlardı. Hıristiyan esir hiç konuşmuyor ama işini yapıyordu. Elleriyle kazdığı toprakları bir Bosna midillisinin sırtına yüklenmiş eski püskü sepetlere dolduruyordu.

Bir diğer Hıristiyan esir, midilliyi dışarı götürürken, korkuyla bağırarak kaçmaya başladı. Seyis ne olduğunu anlayana kadar bir patlama sesi duyuldu. Midilli kaçarak tünelin içine yöneldi. Yeniçeri, toprak duvarın dibinden bir diğer Hıristiyan esiri çekip hayvanın önüne attı. "Sen götür!" diye adama kükredi. Adam hayvanı dışarı çıkarırken aynı şekilde korkuyla bağıra bağıra tünelden koşarak çıktı. Hemen ardından bir patlama daha duyuldu ve hayvan tekrar içeri kaçtı. O da korkmuştu.

Bu tünelden kurtuluşları olamayacaktı. İçeride kalmak havaya uçmak; dışarı çıkmak vurulmak demekti.

Saat bir sularında düşman atlıları ağaçlıkların arasından gün ışığına çıkarak ortalığı birbirine kattı. Mantar gibi bitiyorlardı. Güneşin ışınları altında onların da miğferleri ve zırhları parlıyor, onlar da Doğulu atlara binmiş sancaklarını dalgalandırıyorlardı.

Sipahiler duraksamıştı.

Prens Jakob'un sarı ve kırmızı sancağı; Jan Sobieski'nin koyu kırmızı ile mavi renkli sancağı. Kır bir Türk atına binmiş olan Kral tamamen şark kıyafetleri içindeydi. Başındaki tüylü kalpak değerli taşlarla bezenmişti. Atının koşum takımları altındandı. Koyu mavi ipekten giysileriyle elinde kocaman bir kılıç vardı. Arkasında Prens Jakob aynı şekilde göz kamaştırıcı giysiler içindeydi. Etraflarında satranç taşları gibi dizili, düzenli bir ordu vardı; sol kanatta ağır silahlar, solda kılıçlar ve her yüz adımda Cossack'lar*.

Kral orduyu zincirleme emirlerle harekete geçirdi. Atlar anında öne atıldı. Kral da atını mahmuzladı. Ağır ama tempolu bir şekilde yola çıkan ordu yavaş yavaş hız kazanarak ilerlemeye başladı.

'İsa', 'Meryem' çığlıklarıyla Zygmund Zbierzchowski komutasındaki süvariler sivri uçlu mızraklarını doğrultarak hızlandı. Mızrakların hepsi bir hizada, atlar uyum içinde dörtnala koşuyorlardı.

İbrahim Paşa'nın birinci ve ikinci sıradaki sipahilerinin arasına daldıklarında, ortalık birbirine vuran kılıç sesleriyle doldu.

---

* Doğu Avrupa özellikle Ukrayna ve Güney Rusya halkı.

Birdenbire, tek bir komutla, düşman geri çekiliverdi; atlarının ve savaşçılarının üçte birini bir anda kaybetmişlerdi.

Polonya ordusu düştü. Türkler yine başarmıştı.

Sipahiler bir karşı saldırıya daha geçince, Polonya ordusu Alman piyade hattının arkasına doğru geriledi.

Binicisiz, kızıl kahve rengi saf kan bir Karaman aygırı savaş alanında özgürce başıboş dolaşıyordu. Alman piyadelerin atış menzili içinde...

"Bırak o atı!" diye subaylardan biri atıldı. "O bir ganimet! Ganimet!" Hayvan irkilip kaşla göz arasında kayboldu.

"Kahretsin!" diye subay söylendi.

Kapkaranlık, sıcak ve havasız tünelin içini barut kokusu ve zift kaplamıştı. Birden ortalık aydınlanıverdi. Fitillerden birini daha tutuşturmuş olabilirler mi, diye Seyis paniğe kapıldı. Amaçsızca, yalnızca patlatmış olmak için patlatıyorlardı. Bu patlamalara artık herkes alışmıştı. Bazıları tünelin içinde hiçbir ses bile duymadan diri diri gömülüyorlardı. Oradan kimsenin kimseyi çıkaracak hali yoktu. Kim bilir kaç tünel vardı? On, on iki, on beş... Bazıları da birbirine o kadar yakındı ki, birinde bir patlama olduğu zaman yanındakine de sıçrıyordu.

Seyis kazmasını sallamaya devam etti. İçeride oksijen kalmamıştı. Boğuluyordu. Atı aklına geldiğinde, onu düşünmek istemiyordu. Bu şekilde ayrılacaklarını hiç kabullenememişti. Çok kısa olmuştu. Yine de bir umudu vardı. Avucunun içi su toplamıştı ve kabarcıklardan birini patlattı. Atının sakin olduğunu hissedebiliyordu. Peki bu ne anlama geliyordu? Hayvanın iyi olduğu anlamına geliyordu. Binicisi için umut yoktu. Saniyesinde ölmüş olmalıydı. Azaraks'a ne olacaktı acaba? Yaşayacak mıydı?

Seyis tekrar kazmasını salladı. Bir kez, ikinci kez... Alnından süzülen terler gözlerini yakıyordu. Göğsünden ve sırtından aşağı su gibi ter akıyordu. Elleri nasır içinde kalmıştı. Etraf berbat kokuyordu. Ama atı sakindi. İyi olacaktı. Seyis kendini düşünmüyordu bile. Atı iyi olduğu sürece, kendisine ne olursa olsun razıydı.

Tünelin derinliklerinden bir patlama sesi daha duyuldu. Ardından bağırışmalar oldu: "Dışarı çıkın! Kaçın!"

Hıristiyan esirle birlikte diktikleri direkler birden alev alarak yıkıldı ve tavan üzerlerine çöktü. Seyis toprak yığının altında yere kapaklandı. Toprağın derinliklerinden bir atın nal seslerini duyar gibi oldu.

Bir şey onu çekiyordu. Seyis içgüdüsel olarak, eline gelen kayışa tutundu.

Tünelin içinden güçlü, adaleli bacaklarıyla bir at onu dışarı sürüklerken ardından kayalar yerlere düşüyordu. Az sonra bağıran insanların sesleri sonsuza kadar kesildi tünel sessizliğe gömüldü.

Seyis gün ışığına çıkmıştı. Başını kaldırdığında ter içinde, toz toprağa bulanmış Bosna midillisi ile göz göze geldi.

Seyis yerden kalkamamıştı. Boğulurcasına öksürüyordu. Midilli de soluk soluğa karşısında duruyordu. Havada kurşunlar uçuşuyordu.

Patlama, Seyis'in çalıştığı tünelin hemen yanındaki tünelde olmuştu. İçeride tek bir canlı kalmamıştı. Patlama yerinde dağ gibi bir toprak yığını oluşmuş ve Seyis kendini bu toprak yığınının dibinde bulmuştu. Kent surlarından onu görmeleri imkansızdı. Ateş kesilmişti. Belki bir şansı olabilirdi. Kaburgalarının sızladığını hissetti.

Oradan uzaklaşması gerekiyordu yoksa onu tekrar tünele dönmesi için zorlayacaklardı. Midilli neredeydi? Hayvanın yelesine tutunarak saymaya başladı: "Bir, iki, üç... Şimdi!" Ve hayvan koşmaya başladı. Hendeklerin üzerinden, toprak yığınlarının ve cesetlerin arasından koşuyordu. Seyis onun yolunu bulacağından emindi; hayvan yolunu bulabilirdi, o bulamazdı.

Derken, hayvan bir rampayı tırmanarak zafer kazanmış gibi kişnedi. Kent dışındaki yanmış yıkılmış bölgeye gelmişlerdi. Surlarla ateş hattından korunan bir bölgedeydiler artık. Seyis hayvanın kulağına "Teşekkür ederim," diye fısıldadı. "Sana çok teşekkür ederim." Sonra sırtına vurarak, "Hadi şimdi git bakalım!" dedi. Hayvan yıkık dökük duvarların arasından uzaklaşana kadar Seyis arkasından ona baktı.

Yıkık bir duvara tutunmuş, samyeli lekeli bir el ile dağılan is ve toz içinde bir yüz göründü. Çıkık elmacık kemikleri ve kahverengi gözleri vardı. Seyis bulunduğu yerden, Budalı İbrahim Paşa'nın sipahilerini görebiliyordu. Sol tarafına doğru yarım mil kadar ötede, güneydoğuda, İbrahim atını hızla sürerek peşinde atlılarıyla gidiyordu... Aslında kaçıyordu! Savaş meydanını terk ediyordu!

Arkasında, Habsburg Komutanı Lorraine Dükü kendi atlılarıyla peşlerinden gidiyordu.

Osmanlı silahlarını ele geçirmişlerdi. Deli ve gönüllü birlikleri, güneyden saldırıya geçmişti.

Binicileri olmayan atlar savaş meydanının ortasında başıboş dolanıyordu. Kafaları karışmış, ateş hattında aniden yağan kurşunlarla sağa sola kaçışıyorlardı. Bazıları da hareketsiz, mızraklarla kılıçlar ve tüfeklerle birbirine saldıran orduların arasında yerde yatıyordu.

Budalı İbrahim ile geri dönen atlıların arasında Seyis, Azaraks'ı aradı ama yoğun toz toprak ve duman tabakasından hiçbir şey göremiyordu. Silah sesleri sürüyordu. Bu kargaşa içinde hangi tarafın savaşı kazandığını anlamak imkansızdı. Yine de, Seyis asıl saldırının Kara Mustafa'nın çadırına doğru yoğunlaştığını fark etmişti.

Çömelmiş halde koşmaya devam ederek çadırlarla surların arasındaki boş alana kadar geldi. O an karar verme anıydı: Ölüm ya da yaşam arasında bir karar vermesi gerekiyordu. Aslında yapacağı tek şey, çadırlara doğru hızla koşup oraya ulaşmaktı. İki yüz metre kadar bir mesafe... Ne bekliyordu?

Her taraf bulanıktı. İs, duman, toz ve ayaklarının dibinden seken mermiler, uzaktan uzağa insanların bağrışmaları, nal sesleri ortalığı kaplamıştı ama Seyis hiçbiriyle ilgilenmiyordu. Bütün dikkatini karşıdaki çadırlara vermişti. Dosdoğru koşması gereken yöne doğru bakıyordu. Sendeleye sendeleye, düşe kalka, çukurlara gizlenip, yıkık duvarların arkasına ve ağaç gövdelerine sığınarak ilerledi. Ayaklarının altında yer kayıyordu. Yüreği ağzından çıkacak gibiydi. Kulakları zonkluyordu. Yere yatıp kalktıkça çadırlar da sanki inip

kalkıyordu. En sonunda yuvarlanarak kendini çadırların arasına attı.

"Şükürler olsun!"

Hassa askerlerin hattına kadar koşmaya devam etti. Kampa geldiğinde, her yerin harabeye dönmüş olduğunu gördü.

Gerçekdışı bir görüntüydü; fırtınalı bir denizin ortasında hareketsiz bir gemi gibi. İnsanlar tasını tarağını toplamaya fırsat bulamadan kaçmıştı. Gemi terk edilmişti. Atından bir iz bile yoktu. Sadece pisliği... Seyis gözlerini yumdu. Şimdi ne olacak, diye düşündü. Kendini yatağına attı. Ter içindeydi. Eliyle sabah orada bıraktığı yayına uzandı. Rahat bir soluk aldı.

Sırtüstü uzanarak paramparça olmuş çadır bezine gözlerini dikti, sonra göz kapakları düştü. Bir an için dinlenebilseydi... Bir dakika, iki dakika...on dakika. Buna ihtiyacı vardı. Kalbi hâlâ çılgınca atıyordu. En azından kalp atışları düzene girene kadar.

Birden kulağına bir ses geldi.. At nalları. Çadırların arasında bir at! Olamaz, diye yerinden fırladı. Tamamen ayılmıştı. Omzunda okluğu elinde yayı, bir avcı gibi çadırların arasında dolaşmaya başladı. Kızıl kahve bir atın, yırtılmış bir çadırın arkasından kaybolup verdiğini gördü. Otuz metre kadar mesafede daha başka atlar da vardı. Bir tanesi Seyis'e doğru yaklaşıyordu. Bir sipahi atı... Binicisiz ama eyerliydi. Her tarafı kan içindeydi. Harika! 'Yok, bekle' dedi Seyis kendi kendine. Çömelip çadırların arasından atı izledi... Ve işte!

Seyis ayaklarının üzerinde doğrularak gözlerini kırpıştırdı. Tekrar baktı.

Yirmi metre kadar uzağında, paramparça olmuş bir sipahi çadırının dibinde yerdeki artıkları yiyen Azaraks'ı gördü. İmkansız! Rüya görüyor olmalıydı. Tekrar baktı. Evet, orada duruyordu. Eyeri, ağızlığı ve terli vücuduyla canlı bir şekilde karşısındaydı. Yaralı mıydı? Hayır! Azaraks, Seyis'i gördüğüne şaşırmamış gibiydi. Seyis'in ise, nutku tutulmuştu. "Maşallah... Maşallah" diye zar zor mırıldandı. Azaraks her zamanki yerine neden dönmemişti de, bura-

larda dolaşıyordu? Yoksa önce oraya gitmiş ve Seyis'i bulamayınca karnını doyurmaya mı çıkmıştı? Seyis bütün gün tünellerde çalışırken atının ne yaptığını bilmiyordu ki. Geceleri geldiğinde onu yerinde buluyordu. Belki de gündüzleri buraya geliyordu.

"Öyle mi yapıyorsun, Azaraks?"

Terli vücuduna bakılırsa epeyce koşmuştu. "Peki, genç askere ne oldu? Onu yere mi fırlattın... Söyle onu sırtından atıp kaçtın mı, yoksa vuruldu mu?"

Ama üzerinde kan yoktu. "Evet, genç askeri sırtından attın öyle değil mi? Bir an önce gelip artıkları yemek için. Ne diyeceğimi bilemiyorum doğrusu, çok mutluyum. Bu çok hoş ama çelebice değil. Çok da önemli değil. Hem sana ne? İşte yaşıyorsun! Tuhaf bir huzur duydu. Zavallı genç hassa askeri. Yaya olarak savaşa katılmak belki onun için daha güvenli olurdu. Su... Evet, senin su içmen gerek."

Seyis çılgınca keçi derisinden matarasını ve tahta su kovasını aramaya başladı. Sonra atın dişleri arasından pembe diliyle suya eğilişini izledi. Azaraks başını kaldırıp uzaklara doğru baktı ve derin bir iç çekti. Bu, keyfini çıkarması gereken bir oyun gibiydi. Hem de bu kez, sırtında gerçek bir biniciyle.

Savaş bütün hızıyla devam ederken Seyis'le Azaraks birbirlerine sokulmuş, birbirlerine kavuşmanın mutluluğunu yaşıyorlardı. At Seyis'e nefesini üfledi. 'İyiyim' diyordu. Seyis onun yumuşacık burun deliklerine dokundu. Azaraks iri gözlerini ona doğru çevirdi. Çok duyarlı bir bakıştı bu. Hayvan, Seyis'in elini yalamaya başladı ve sonra başını kaldırıp şiddetli bir şekilde salladı. Kişnedi. Burnunu Seyis'in dizine sürttü ve ağzını kocaman açıp esnedi. Tam bir savaş atı!

Seyis başını salladı. Kararını verdin mi? Evet. Evet. Ayağını üzengiye geçirmişti bile. Kızıl kahve at tamamen kontrolü altında, saatte 45 mil hızla, savaşa doğru fırtına gibi girdiler.

Okçu ve atı, savaş boyunca hiç görülmemiş bir ikili oluşturmuşlardı. Seyis hedefini seçerken atı onun her hareketine uyum sağlıyor, değme süvarilere taş çıkarıyorlardı. Seyis'in hızı ve atın manevra yeteneği, onları asla yakalanamayacak bir hedef haline getirmişti. Olsa olsa bir kurşun isabet edebilirdi. O da sadece yakın mesafede etkili olabilirdi. Tek başına bir at ve okçu, o gün savaş meydanına ölüm saçtı.

Seyis'in kırk beş oku vardı. Elleriyle gözleri beraber çalışıyordu. Düşünmesine gerek yoktu. Kollarıyla yayı, yayıyla kolları birlikte hareket ediyordu; kendiliğinden el, kol, göz ve okla yay arasındaki hassas denge kurulduğu anda, yayın ipiyle Seyis'in kasları gerilip gevşiyor ve ok fırladığı an Seyis soluğunu veriyor, ok hedefini buluyordu.

İşin bütün güzelliği buydu. Ok yaydan çıkmadan el ve göz bütünleşerek yayla birlikte hareket ediyor ve Seyis'in soluğu okla aynı anda çıkıyor, at ise uçuyordu. Her şey süratli, esnek ve kaygan.

Seyis vurduğu askerlerin yere düşüşünü bile görmüyordu. Hedefini hiç şaşmıyordu, bundan çok emindi. Atın dizginlerini bile tutmuyordu; at onunla birlikte hareket ediyordu. İki yürek, iki beyin, tek amaç. At yan yatıyor ama hızından hiçbir şey kaybetmiyordu. Cossack'lar tozun toprağın içinde Seyis'i göremiyorlardı bile -ta ki çok geç olana kadar.

Seyis hızla sol kanattan gönüllü askerlere doğru yaklaşan Cossack'ları yarıp geçti. Tüfek sesleri arkasında kalmıştı. At tam aralarından geçerken birden binicisi düştü sandılar. Seyis atın yan tarafına yatıp tekrar kalkmıştı. Üç Cossack mızraklarını bırakıp aynı şeyi denedi ama hayvanın yelesine tutunmaya çalışırlarken kayıp atlarının nallarının altına düştüler. Azaraks soluk soluğa yoluna devam ederek az ileride biraz yavaşladı; Seyis artık Cossack'ların atış menzilinden çıkmıştı. Arkasından tüfek tabanca sesleri yükselirken, o yoluna devam etti.

Kara Mustafa'nın iki tarafında sipahilerle silahtarlar pozisyon almış, Cossack'lar ilerleyemiyordu. Dövüş çok yoğundu. Bir borazan

sesiyle ve tek bir hareketle düşman geri çekildi. Ama arkalarından topçular ve yayalar ilerleyerek Türk atlılarını ateşe tuttular.

Seyis atını bir kenara çekmiş, ensesini okşuyor ve kulağına, "Aferin oğlum" diye fısıldıyordu. Atın kalbiyle Seyis'in kalbi tek bir kalp gibi atıyordu. Sonra uçarcasına Cossack'lara doğru ilerledi. At bacak değiştirirken o art arda ok fırlattı. Bir tanesi bile boşa gitmiyordu. Kendine doğru çektiği bir grup Cossack, mızrak ve kılıçlarıyla onu kovalarken Seyis'in tuzağıyla gönüllülerin arasına düştüler ve geri dönmediler.

Polonya merkezi ordusu geri çekilip toparlanırken, top atışları bir süre için durmuş ama büyük bir hamleyle tekrar geri gelmişlerdi. Ne var ki, sipahilerle silahtarlar ve gönüllüler çok inatçıydı. Sadece sayıca üstünlükleriyle düşman onları nehre doğru geri püskürttüğünde, Cossack'lar da avantajlı duruma gelmişti. Seyis, bir ara, Özay Dursun'un üç Cossack'la aynı anda dövüştüğünü görmüş ve o sırada mızrağıyla dördüncü bir Cossack daha onlara yaklaşırken, okuyla atının hızı birleşerek mızraklı askeri sırtüstü devirivermişti. Özay Dursun da, bu arada, yere serdiği üç Cossack'ın başında kılıcını sallayıp duruyordu.

İmparatorluk atlıları sonu gelmez bir şekilde savaş meydanına akın ediyordu. Art arda gelen atlılarla Türkler giderek geriye itildi. Kara Mustafa kutsal sancağıyla kampa dönüp tüm Hıristiyan esirlerin boğazının kesilmesi için emir vererek hırsını aldı.

Selim Giray Han son dakikada tek başına savaşı sürdürürken, "Kral aramızda!" diye askerlerini uyardı. Sobieski kır atıyla kan gölünün ortasında göründüğünde Türk safları nihayet kırıldı.

Silahlar bırakıldı, atlar mahmuzlandı ve askerler kaçışmaya başladı. İmparatorluk atlıları peşlerine takılarak Türkler'i kesip biçtiler.

Seyis tekrar Özay Dursun'u gördü. Etrafı bu kez çok sıkı çevrilmişti. Seyis boynuzdan yayı ve tüylü oklarıyla ona yetişti. Özay atını şöyle bir döndürdüğünde, etrafını saran atlılar eyerlerinden yere düşmüşlerdi.

Azaraks'ın üstünde elli metre kadar uzaktan, Seyis, Özay'ın başıyla kendisine teşekkür etiğini gördü. Gerçek savaşçının bir diğer gerçek savaşçıya selamı. Sen beni kolla ben de seni kollayayım. Biz kardeşiz. İkimiz birlikte bugünü atlatacağız. Sen ve ben!

Kara Mustafa, Polonyalı atlılar yaklaşırken son bir çabayla kutsal sancağını ve özel hazinesini kaptığı gibi çadırının arka tarafına sıvışmış, karşısına çıkan ilk ata atladığı gibi kaçmıştı. Koltuğunun altında çaldığı mücevherlerle, yenilgisinden çığlık çığlığa kaçmıştı.

13

ZAFER ve FELAKET

12 EYLÜL 1683
AKŞAM 7:30

Singerstrasse'de yıkık dökük bir evin odasında toz içinde bir klavsen duruyordu -kutusuyla sapasağlam kalmıştı. Bir el, kutuyu silerken elin sahibinin yüzü kutunun parlayan yüzeyine yansıdı.

Odaya isabet eden top, müthiş bir hızla içeri girmiş olmalıydı; perdeler raylarından kopmuş, havada sallanıyordu. Yastıkların içindeki kuştüyleri etrafa saçılmış, duvardaki tablolar paramparça olmuştu. Aynalar kırılmıştı. Eski bir duvar saati de, sanki odanın içinde birkaç takla atıp, diğer ucuna savrulmuştu. Cam eşyalar ve porselenler tuzla buz olmuştu. Raflardaki kitaplar yerlere saçılmıştı. Oda tek bir top darbesiyle yerle bir olmuştu ama klavsen sapasağlam duruyordu.

Adam ellerini pantolonuna sürterek temizledi... Daha iki ay önce bu pantolonun çok dar olduğundan ve ceketinin de artık üstüne olmadığından şikayet ediyordu. Gut hastalığına yakalanmıştı ve merdiven tırmanırken zorlanıyordu. Klavsenin de yenisini alması gerekiyordu. Hatta evini değiştirip daha güzel mobilyalar almayı düşünüyordu. Ve yeni eve yeni bir kadın istiyordu.

Ama bütün bunların artık hiçbir anlamı kalmamıştı.

Batıdan güneş alçalıyordu. Adamın karısı, kırık bir sandalyenin üzerine dökülmüş sıvaları temizleyerek eğreti bir şekilde oturdu. Biri kız diğeri erkek iki genç, kadının arkasında durmuş adamı izliyorlardı. Hiçbiri konuşmuyordu.

Adam özenle klavsenin kapağını kaldırdı ve tuşlarına baktı. Yüzü ifadesizdi. Sanki nereye baktığının farkında değilmiş gibiydi; sadece yüzünden belli belirsiz bir gülümseme geçti.

Parmaklarını tuşların üzerinde gezdirerek duraladı; sonra gözlerini yumarak tuşlara vurdu ve ilk nota duyuldu. İlk dörtlük, ilk tını, ilk acı... Gölgesi bu adamın ve ailesinin üzerine çökmüş bir acı. İki aydır evin içinde ve Viyana sokaklarında yaşamlarını gecesiyle gündüzüyle cehenneme çeviren o acı, korku, açlık ve susuzluk.

Geceleri yatağında terler dökerek, top tüfek sesleriyle sabahlara kadar uyuyamadığı zamanlar olmuştu. En ufak bir sese, kapının önünden gelen ayak seslerine kulak kabartarak hep tetikte beklemişti. Düşmanların merdivenleri tırmanıp evlerine, dünyalarına girerek kan ve şiddetle ailesini öldürecekleri korkusuyla beklemişti.

Parmakları artık tuşlar üzerinde geziniyordu. Müzik hızlanarak devam ederken, acı duygular da tuşlardan sanki akıp gidiyor ve müziğin gücü sakinleştirici, iyileştirici etki yapıyordu. Adamın yüzü, uzun süredir bastırmak zorunda kaldığı duygularla gerilmişti.

Odaya yayılan huzurla, eller ve bakışlar kenetlenirken gözyaşları ve gülümsemeler birbirine karışıyordu. Tuşlar telleri geriyor, müzik akıcı melodilerle odanın içine yayılıyordu. Adamın kasılmış parmakları yeni bir güçle hareketleniyor ve dışarıda kapının önünden gelip geçenler durup bu susturulan sese kulak verip müziğin coşkusuna kapılıyorlardı. Gülüyorlar, dans ediyorlar ve şarkılar söylüyorlardı. Kent dışındaki mahalleler harabeye dönmüş olmasına rağmen, onlar özgürdü.

Muhteşem Kral! Büyük Kahraman! Büyük asker, kumandan... Batı dünyasının o güne kadar savaşa sürdüğü en muazzam süvari birliklerinin Albayı Jan Sobieski! Litvanya, Rusya, Prusya, Masovia, Samogitia, Livonia, Kiev, Volhynia, Podolya, Podlachia, Smolensk, Severia ve Chernigov topraklarının Büyük Dükü ve Polonya Kralı! Üzerindeki pelerini yırtarcasına çıkarıp, Kara Mustafa'nın çadırındaki ipek örtülü divana kendini attı. Ter içinde, yorgun ve bitkindi. Soluklanıp dinlenmeye ihtiyacı vardı. Bütün bu olanların anlamını ve önemini kavrayabilmek için durup düşünmesi ve dinlenmesi gerekiyordu. Gözlerini yumdu. Derken kaşları çatıldı ve divandan inip dizlerinin üzerinde yere kapandı.

Az önce çadıra girerken, Kara Mustafa'nın hizmetkarlarından birinin kaçmamış olduğunu görmüştü. Genç çocuk Kral Sobieski'yi görür görmez yere kapanıp ona 'Fatih' demişti. Sobieski doğruldu ve tekrar ipek örtüler üzerine yattı. Genç hizmetkarın ne demek istediğini daha yeni anlıyordu. Evet, bu sözcüğü tanımıştı. Fatih Sultan Mehmed'e verilen unvandı. Konstantinopolis'i ele geçirip Haç yerine Hilal'i getirdiğinde, Fatih unvanına hak kazanmış Büyük Padişah ile Sobieski de aynı şeyi yapmıştı -aslında tersini yapmış, Hilal'in yerine Haç'ı getirmişti.

Yenilmez Türkleri yenmişti!

Kral'ın Pancernileri*, Türkler'i Viyana kapılarından geri püskürtmüştü. Osmanlı sipahilerini kaçırmıştı.

Kral'ın bütün bunları algılayabilmesi çok güçtü. Yüzlerce yıl süren Osmanlı egemenliği bir günde sona ermişti. Sobieski kendi halkına şan ve şeref getirmiş ve halk kendisini 'Kurtarıcı' olarak taçlandırmıştı. En Büyük Kral ilan edilmişti. Kralların Kralı! Golyat'la korkusuzca yüzleşmiş bir dev, bir zalim...

Sobieski ile kanatlı, zırhlı, hussar† askerleri. Tarih bugünü asla unutmayacaktı. Gözlerini tekrar yumdu: Tanrım! Elini terli yüzünde gezdirdi ve mavi mavi gözlerini açtı.

---

* 17. ve 18. yüzyıl Polonya şövalyeleri.

† Bkz. s. 455.

Dahası vardı!

Ganimetleri vardı!

Altınlar, sikkeler, değerli taşlar ve erzak... Şarap, konyak, füme etler, sebzeler, meyve, bal, yağ, ekmek, kahve.

Levazım subaylarından biri soluk soluğa çadırdan içeri dalarak, buldukları yeni malzemeleri saymaya başladı.

Koyun postları, pamuklu ve yünlü kumaşlar, halatlar, aletler, terebentin, güherçile, çiviler, at nalları, tırpanlar, el bombaları, fitiller, mutfak eşyaları ve kazmalar... Düzinelerle deve...

Türkler tümüyle top ve cephaneliklerini bırakarak nasıl kaçtıklarını bilememişlerdi.

Sobieski ellerini iki yana açtı. Ne diyebilirdi ki? Tekrar dizlerinin üstüne çöktü, ellerini birleştirdi. Yoğun duygularından sanki boğazına bir şey tıkanmıştı: *"Omnipotens Deus, pro his et universis docis tuis, agimus Tibi gratias..."* (Her şeye gücü yeten Tanrım. Tüm bu şeyler ve senin evrensel varlığın için sana şükrediyoruz.)

Tanrı'ya şükretti. Dua etmek insana güç veriyordu. Öfori* iyi bir uyarıcıydı. İnsanın gözlerini açık tutuyordu. Etrafta başka neler var diye bakınmaya başladı. Sonra ellerini yere koyup kalktı. Bu da ne? Su. Yaldızlı bir amfora içinde buz gibi su. Ya o neydi? Az ötede bir küvet ve bir fıskıye! Çadırın içinde bir fıskıye!

Kediler, tavşanlar, muhabbet kuşları ve garip bir hayvan daha... Kafası kopmuş bir devekuşu.

Ellerini arkasına koyarak çadırın bölmelerini dolaşmaya koyuldu. Her bir bölme, diğerinden daha olağanüstü görünüyordu: ipekler, kuştüyü yastıklar, püsküller, işlemeli terlikler, kokulu mumlar ve tatlı beyaz şaraplar -gerçekten bir mareşal karargahı mıydı? Sobieski hayranlıkla etrafına bakındı. Kara Mustafa'nın savaşı kaybetmesi doğaldı. Askerlerini o pis kokulu çadırlarda atlarla ve at pislikleriyle sineklerin arasına terk ederek kendi bir saltanat yaşıyordu!

---

* Aşırı derece mutluluk hissi.

Sandıkların başına gitti ve tek tek kapaklarını açtı. Kara Mustafa'nın seçkin şaraplarını görünce kazandığı zaferin boyutunu daha iyi anlıyordu.

Sis perdesi kalkmış ve her şey bütün görkemiyle gözlerinin önüne serilmişti. Sanki uçsuz bucaksız bir vadi altın rengi güneş ışınlarıyla aydınlanmış, pırıl pırıl bir gökkuşağının altında yemyeşil çayırlar, ağaçlar uzanıyordu. Vadinin bir ucunda insanlar, ellerinde bayraklarla bando çalarak kutlamalar yapıyordu. Sobieski'nin Zafer Tacı. Büyük Fatih ve Kralların Kralı Sobieski'nin taç giyme töreninin kutlamaları başlamıştı.

Yarın büyük bir gün olacaktı. Defne yapraklarından çelenklerle şaşalı bir törende, başına tüyler takılarak, süvari birliklerinin önünden yürüyecek ve tahtına geçecekti. Protokole gerek yoktu. Öyle ya, onlar dövüşürken kutsal Roma İmparatoru I. Leopold nerelerdeydi?

Zaferin büyüklüğü, yenilginin büyüklüğü ile dengelenebilirdi. Zafer nedir? Bir savaş kazanmak ne demektir? Düşmanı geri püskürtmek nasıl bir güçtür? Daha çok öldürmek, daha az kayıp vermek ve 'dün onların olanlar bugün bizim' diyebilmek nasıl bir duyguydu? Bir tehdidi ortadan kaldırmak, barışı getirmek ve kahkahalarla özgürlüğü kazanmak, ezilmiş ve sinmiş insanlara mutluluk vermek...

Eğer zafer bu şekilde tanımlanacak olursa, yenilgi nasıl tanımlanmalıydı? Neye göre, kimin koşullarına göre ve hangi ölçütlere göre değerlendirilmesi gerekirdi? Topraklarını düşmana teslim etmek yenilgi miydi? Yarın tekrar kazanabileceğiniz bir şeyden bugünlük vazgeçmek miydi yenilgi? Geri çekilmek miydi?

İmkanların kısıtlanması ya da kısılması mıydı? Yeniden güç kazanıp yeniden silahlanmak mıydı?

Yoksa toptan her şeyi kaybetmek miydi? Kesin bir son muydu? Toplar tüfekler ve insanlarla birlikte umutlar kaybolduğunda, top-

raklar elden gittiğinde, atlar öldüğünde, amaçlar ve hırslar yok olduğunda hiçbiri geri gelmeyecek şekilde bir son muydu?

Kesin bir zafer, kesin bir yenilgiyle karşılaştırıldığında; zaferi kazanan bir yana, kaybeden diğer yana gider ve tüm dünya o gün o yerde bir ordunun diğerini yok ettiğine tanık olur. Artık bir taraf büyük bir coşkuyla, diğeri umutsuzluk içinde iki kutup oluşturur.

Bir gece önce, Osmanlı kamplarında -güreşçiler, hokkabazlar, akrobatlar ve derici, demirci, kılıç bileyicileri gibi esnaflar sanki orduya ulaşmayan ama onların gizlice kulağına gelen bir haberle halılarını, kilimlerini, sandıklarını ve kalan erzaklarını arabalara yüklemiş, yola çıkmaya hazırlanmışlardı. Dört tekerlekli arabaları çeken iri öküzlerin aşınmış ve yarılmış toynaklarına rağmen, boynuzları kırmızı, mavi ve sarı püsküller ve gümüşlerle bezenmişti. Kınayla her biri kendi kabilelerine özgü motif ve yazılarla süslenmişti.

Geviş getirerek, uysal uysal bekleyen bu ağır ve hantal hayvanlar hiç gocunmadan yüklerini taşıyorlardı. Hiç acele etmeksizin, ufka doğru kızıl renge bürünmüş gökyüzünün altında ilerliyorlardı. Kampçılar da rahat rahat şalvarlarıyla ve yemenileriyle, kaval ve dümbelek çalarak aynı şekilde telaşsız bir şekilde ilerliyordu. Sanki bir karnavalın sonunda tekrar yeni bir yere doğru yola koyulmuşlardı.

İzleyicileri gitmemeleri için yalvarmış ama onlar yola koyulmuşlardı. Güneşin alnında, atletik vücutlu genç adamlar sadece müzik aletleri ve kamışlarıyla oradan giderken, ordunun morali ve gücü de onlarla birlikte gitmişti.

Sakin sakin ilerleyen hayvanlar, renk renk giysileriyle kampçılar çayırları aşıp ağaçların arasından geçip düzlüğe çıktılar.

Yüzlercesi silahlarını bırakıp böylece kaçmıştı. Dostlarını ve postlarını bırakıp, nöbetlerini tutmadan kaçmışlardı. Kara Mustafa derhal asılmalarını emretmişti. Ama bu emirle kimse asılmamıştı.

Savaş sırasında İbrahim Paşa 8.000 askeriyle kaçarak Kara Mustafa'nın hâlâ savaşmaya gönüllü askerlerinin de hevesini kırmıştı.

Selim Giray ise, Sobieski'nin askerlerinin Kara Mustafa'nın merkezi ordusuna doğru yaklaştığını görerek Tatarlar'la birlikte kaçmıştı. İkili bir ihanet -Kara Mustafa'nın yenilgisini görerek ölümünün de kesin olduğuna inanarak yapılan bir ihanet.

Ama Kara Mustafa ölmemişti.

Çadırının arkasında yatağanıyla savaşmış, atının kaçtığını görerek bir tımarlı subayının altından atını alıp, çadırların arasından halatlara takılarak kendi adamlarını çiğneyip geçerek önüne çıkanı öldürerek o da kaçmıştı.

İnsanların ve atların üzerine toplar yağmış ve kapıkulu sipahilerinin yüzlercesi bir anda yere yığılmıştı. Onları kurtaracak hiçbir şey olamazdı. Bu saldırıdan sağ çıkanlar ise, Kara Mustafa'nın kaçtığını görerek silahlarını bıraktıkları gibi kaçmışlardı.

Savaşın son anları Seyis için çok coşkuluydu. Kendini özgür ve ele geçirilmez hissediyordu. Azaraks da aynı şekilde ona uyum sağlamıştı. Sanki Bora'nın ölümünün intikamını alıyordu. Bir Pancerni Cossack, hayvanın başlığına yapışacak kadar onlara yaklaşarak kılıcı olmayan Seyis'e saldırmaya kalkıştığında, Azaraks gerileyip ön ayaklarını havaya kaldırmış, kulakları dikilmiş halde dişlerini adamın omzuna geçirivermişti. Onu atından yere fırlatmış ve tek hareketle yere savurmuştu.

Seyis olup bitenleri izlerken zevkle bir çığlık atmıştı. Bir yandan ok atmaya devam ediyordu. Osmanlı ordusu bir balık sürüsü gibi, tek bir vücut halinde, doğuya doğru kaymış, kent dışındaki çadırların ve ağaçların arasından yakılıp yıkılmış alanlara doğru kaçıyordu.

Arkalarına bile bakmadan kaçıyorlardı. Havadan kurşun yağmuru altında, yerde patlayan mayınlarla kızıl alevler arasında ve kollar bacaklar havada uçuşurken, kaçabilenler kaçmaya devam ediyordu.

Sonra, Seyis de Tuna'ya doğru dörtnala atını sürdü. Ateş hattının dışındaki çadırların arasından kaçışan binlerce insana paralel bir şekilde o da kaçtı. At nallarının ve insan seslerinin arasında, pis bir koku içinde dörtnala tozu dumana katarak...

Ama Seyis'in içindeki coşku hiç dinmemişti. Bir Pancerni Cossack daha ona yanaşıp, ucu kıvrık kılıcıyla üstüne yürürken Sibirya diliyle bir küfür savurdu.

Burun delikleri açılmış, yelesi uçuşan gözleri alev alev beyaz bir atın üzerindeydi. Seyis hiç istifini bozmadan siyah beyaz okunu dosdoğru adamın kafatasına fırlattı. Tepetaklak devrilen adam anında ölmüştü. Sonra Seyis aynı sakinlikle oradan uzaklaşırken kalan oklarını saydı. Sanki talim için bir kavunu vurmuştu, hiçbir şey ifade etmiyordu.

Pancerniler ve İmparatorluk dragonları, kaçan Osmanlı ordusunu güneş kızıl renge dönene kadar izledi. Sonra onların peşini bırakıp Viyana'ya geri döndüler. Türkler gecenin karanlığına gulyabaniler gibi dalmıştı. Kafaları karmakarışıktı. Perişandılar. Yenik ve onurları kırıktı. Artık bir asker alayına benzer halleri kalmamıştı. Tüm birlikler birbirine karışmış, kimi yanlış yollara sapmış, kimi Tuna'nın yolunu tutmuştu. Ama şanslarını deneyip nehri geçmek isteyenler arasında, kayalıklardan sulara düşerek akıntılarla sürüklenenler çok olmuştu.

Karanlığın içinde, kapkara gökyüzünün altında düşe kalka ilerlerken, yeni patlamalarla aydınlanan gökyüzünü geride bıraktılar. Artık o patlamalar top tüfek atışları değildi.

Viyana havai fişeklerle zaferini kutluyordu.

※

Kara Mustafa avaz avaz ağlıyordu; iri iri taneler halinde gözyaşları yanaklarından aşağı akıyor ve hıçkırıkları bomboş arazide yankılanıyordu. Başında sarığı, kana bulanmış uzun yeşil ipekli cüppesinin etekleri uçuşurken dövünüyor, sızlanıyordu. Ruhunun derinliklerinden korkunç çığlıklar kopuyordu. Ama bu üzüntüsü ordusunun yenilmiş olmasıyla ilgili değildi. Gözyaşları bir zamanlar onurlarıyla oynadığı kapıkulu ve tımarlı askerleri, yeniçerler ya da mahvettiği insanlar, evler ve yaşamlarla da ilgili değildi.

Bunlar öfke ve kırgınlık gözyaşlarıydı -şeytanla kumar oynayıp kaybetmiş bir adamın gözyaşlarıydı.

Durmasını bilmeyen, kumar üstüne kumar oynayan bir adamın gözyaşları.

Şeytan bile onu uyarmıştı. Ama o dudak bükerek tekrar zarını atmış, şeytan da gülümseyerek oyuna devam etmişti. Ve oyun bitmişti.

Kara Mustafa sadece ağlıyor, böğüre böğüre ağlıyordu. Ödemesi gereken bedeli ödemeyi reddediyordu. Şeytan onun ruhunu istiyordu ve Kara Mustafa ruhunu ona eslim etmek istemiyordu.

Ama şeytan öcünü almayı bilirdi; onun adını bir kez listesine koymuştu ve kaderini belirleyecekti. Takdir şeytandan gelecekti. Kötü kader!

Yastıkları taşlardan, yatağı topraktan, dostları akrepler ve karıncalardan olacaktı. Peki, atlara kim bakacaktı? Gece atlara nasıl bakacaklardı? Atlar kişneyip huzursuzlanacak, boyunlarını kırıp gözlerini devirecek ve karanlıkta insanlar inleyip su ve ekmek için bağrınırken, atlar evleri bildikleri yere döneceklerdi -dörtnala Viyana'ya.

Gece, yenik orduyu adeta yutmuştu. Yıldızlı gökyüzünde saatlerce yol aldılar. Kara Mustafa bir yandan ağlayıp sızlanırken, önüne çıkana kılıç sallıyordu. Artık bundan sonraki kan gölüyle arasında hiçbir engel olamazdı. Önüne çıkan herkes bunun bedelini yaşamıyla ödeyecekti.

İlk kurban Budalı İbrahim olacaktı. Sonra, Tatar Hanı Selim Giray. Sultan'a yakınlığı olan herkesi, onların hizmetkarlarını, esirlerini ve kalan seyisleri varsa seyislerini tek tek öldürmek zorundaydı.

Osmanlı ordusu Viyana kapılarından geri püskürtüldüğü 12 Eylül 1683'te, İmparatorluğun da başına bir felaket dalgası çöktü.

Mohaçlar, Buda, Belgrad, Balkanlar, Rumeli, Mora elden gidiyordu.

Ordular, eski İmparatoluk sınırlarına kadar çekilmek zorunda kalacaktı. Atları ellerinden alınmıştı. Karaman, Germiyan, Anadolu, Ayvacık, Canik, Çukurova, Gemlik, Kapadokya, Kastamonu, Rumeli ve Uzunyayla atları -hepsi kayıptı; artık Batılı atların kanına karışarak düşman atlarını güçlendireceklerdi. Düşman atları güçlenecekti; boyları uzayacak, hızları artacaktı.

Ekim ve Kasım ayları, acı bir şekilde Parkany Savaşı'nda tımarlı sipahilerin yok oluşuna tanıklık etti. 150.000 kişilik ordudan geriye kalanlar kışlık karargaha çekilmişti.

Kara Mustafa, Padişah'ın karşısına çıkıp ordusundan geriye sadece 10.000 asker kaldığını söylemeye yüzü olmadığı için Belgrad'daki kalesine sığınmıştı.

Aralık 1683'tü.

14

BARIŞ ve SAVAŞ

Seyis, Kara Mustafa'nın Padişah'a olup biteni anlatanların kılıçtan geçirileceği emrinden habersiz, Leitha kıyısında bir süre oyalandı. Paşa, ordunun yok oluşunun Padişah'ın kulağına gitmesini kaldıramazdı.

Sabah güneş doğduğunda atını tımar bile etmişti; Azaraks'ın vücudundaki kurumuş kanları ve çamurları tırnaklarıyla temizledi ve avcunu fırça olarak kullandı.

İkisinin de karnı açlıktan gurulduyordu ama yiyecek bir şeyleri yoktu. Hayvan nehir kıyısında sazlık ve yeşilliklerin arasında bir şeyler aranıyordu ama gelip geçen atlılar her şeyi kurutmuştu. Yosunları bile yedikleri söyleniyordu. Seyis orada kalmalarının bir anlamı olmadığını düşünerek, sabahın boncuk boncuk kırağı kaplamış erken saatlerinde atını sürdü.

Dövüşmekten ve kaçmaktan yorgun düşen askerlerin bir kısmı, akşam olduğunda serilip kendilerini oraya buraya atmışlardı. Çok azı uyuyabilmişti aslında. Öksüren, aksıran tıksıran ve inleyen askerleri uyku tutmuyor, diğerleri onların yüzünden uyuyamıyordu. Ayrıca Polonya ya da Habsburg ordularının tekrar saldıracağı korkusuyla da hiçbiri uyumak istemiyordu. Böyle bir saldırıya asla karşı koyamayacaklarını biliyorlardı. Bir yardım gelemeyeceğinin de far-

kındaydılar; Györ Kalesi, bulundukları noktayla güvenli sayılabilecek Buda arasında bir yerde kalmıştı.

Seyis Osmanlı ordusunun kamp bölgesinden geçerken, etrafını yaralı bereli askerler sarıverdi. İri atlar üzerinde iri kıyım ve silahlı adamların yüzleri asık, moralleri bozuktu. Bir an için doğru adamı yakalamış olduklarından kuşku duyar gibi oldular. Azaraks yerinde durmuyor, askerlerin ortasında döneniyor ve Seyis onu zor zapt ediyordu. Hayvanın huyunu iyi biliyordu. Asla böyle sıkıntıya gelemezdi; eğer bir çıkış yolu bulamazsa, yaratırdı.

"Hey, Seyis! Sen şu Süleyman Kahya'yı tanır mısın?" diye adamlardan biri sordu. "Baş İmrahor?"

Seyis duraladı. Bu ne biçim bir soruydu?

"Evet?" Adam sabırsızca üsteledi. Atı huzursuzlanarak kıpırdandı. "Tanıyor musun, tanımıyor musun?"

Seyis adamların tek tek suratlarına baktı. Azaraks da kıpırdanıp duruyodu.

"Cevap ver!"

Seyis bir saniye daha duraladı ve sonunda, "Evet" dedi. Bu itirafın neye mal olacağını bilmiyordu. "Evet, Baş İmrahor'u tanıyorum." Doğruyu söylemek gibi kötü bir huyu vardı.

Bu yüzden başı çok derde girmişti. Bir düzine yalan söylese, başı bu kadar derde girmezdi.

"Bizimle gel."

Seyis'in etrafını saran küçük süvari birliği, Seyis'le atını aralarına alarak ilerledi.

Karanlık ağaçlıkların arasından yol alırlarken, metal zırh ve kılıçların tangırtısı ve at koşumlarının hışırtısı giderek azaldıkça Seyis kamptan uzaklaştıklarını anlamıştı.

"Kaçaklar" diye aralarında mırıldanmaya başladılar.

Süvariler onlara aldırmadı.

Bir grup atlı onlara katıldı ve içlerinden iki tanesi Seyis'e yanaşarak, "Evet, o" diye onayladılar. Seyis de dahil olmak üzere yirmi yedi kişilik bir atlı grubu oluşturmuşlardı.

İki mil kadar sonra, grup yavaşladı ve ordunun Győr üzerinden Buda'ya doğru ilerlediği ana yoldan ayrıldılar.

Derken, yürüyerek bir mil kadar yol aldılar ve tekrar at üzerinde yola devam ettiler.

Kimsenin ağzından bir tek sözcük çıkmıyordu. Ama Seyis rahatlamıştı; en azından, silahlarını almamışlardı.

Yayıyla okları üzerindeydi. Ayrıca, ona saygılı davranıyorlardı. Sanki Seyis'in hakkında, kendisinin bilmediği önemli bir bilgiye sahiptiler.

Azaraks'ın bu duruma nasıl tepki verdiğini tam çözemiyordu ama hayvan gözlerini ileri dikmiş, bu insanların onu götüreceği yere doğru gitmeye hazır görünüyordu.

Öğlene doğru, ileride dumanları tüten bir kamp yeri görüldü. Yirmi dakika içinde oraya ulaştılar. Daire şeklinde dizilmiş çadır bezleriyle kaplı arabalar ve tepeleme yüklü dört araba daha vardı. Kalın enseli, üzerleri kınalı ve boynuzları süslemeli öküzler bağlanmış duruyordu.

Osmanlı kampındaki insanlar yaklaşan atlıları doğal bir şekilde karşıladılar.

Arabaların gölgesinde çiçek saplarını emerek onlara bakıyorlardı. Atlılardan biri inip arabalara yaklaşırken, göğsü kıllı sert ifadeli bir adam doğrularak ona doğru gülümsedi.

Kocaman elini heyecanla havaya kaldırıp sallamaya başladı. "Hoş geldiniz!"

Atlılar atlarından inerek kamptaki çadırların arasına dağılırken, Seyis de atından indi.

Kamptaki yüzler ona tanıdık gelmişti ve onlar da atlıları iyi karşılamışlardı. Haftalardır Viyana kapılarındaki acılı ve eziyetli günlerden sonra, bu hepsini rahatlatmıştı.

İnsanlar tekrar gülüyordu ve saman, arpa ve erzak stokları vardı. Viyana'daki kamp yerinde askerler eğlenirken, müzik çalıp şarkılar söyleyerek gösteriler yaptıkları gibi, atları için saman ve arpa da stoklamışlardı.

Süvarilere peksimet ve çay verdiler, onlar dinlenirken atlarını tımar edip beslediler. Atlar gözleri ışıldayarak yemlerini yedi.

Seyis'e kimse hâlâ bir açıklama yapmamıştı; o da kimseye bir şey sormuyordu. Ama insanlar aralarında konuşup parmaklarıyla onu işaret ederek, "Evet, o" diyorlardı.

"Atını tanıdım."

"İmparatorluk seyislerinden... Atı da, Padişah'ın atlarından."

"Doru Karaman'ın seyisi işte!"

Saat üç sularında süvariler toplanıp atlarına bindiler. Fazla bir tezahürat ve uzun vedalaşmalar olmaksızın, suratlar asık dizginlere asılıp batan güneşi arkalarında bırakarak doğuya doğru yola koyuldular... Önlerine uzanan gölgelerine doğru ilerlediler.

Akşam bastırırken artık atların bacakları kazık kesmiş, kulaklar gerilmiş ve hepsi yavaşlamıştı. Doğu ve batı yönünde uzanan dağ tepeler arasından Neusiedler düzlüğünü geçmişlerdi.

Doğuda göğe tembel tembel yükselen dumanlar görülüyordu. Leopar postlu adamlardan biri, "İki saatlik yolumuz kaldı" dedi.

İki saat sonra Seyis, kaderi her neyse görecekti. Etrafta uçuşan ve daldan dala atlarken düşen böcekleri izlerken havada tuhaf bir titreşim hissetti. Atın da kulakları dikilmişti. Atlar çevredeki en ufak değişikliği hissedebiliyorlardı: Havadaki ısı değişiklikleri, rüzgar...

Bu, bir ölüm sessizliğiydi...

Yokuş yukarı tırmanırken eyerinin önüne doğru dayandı, atın kaslarının gerildiğini hissediyordu.

Azaraks her zaman yokuş yukarı tırmanırken gücünü hissettirirdi. Atletik bir hayvan her zaman yokuş yukarı çok iyi tırmanırdı; yokuş aşağı ise atın gücü asla ortaya çıkmazdı!

Seyis, yolculukların hızını atların ayarladığını düşünüyordu. Bir tanesi bir şey hissettiğinde, hepsi birden durup etrafı koklar, birinin

kafasını bir tarafa çevirmesiyle hepsi o tarafa dönerdi. Bunu çok görmüştü.

Seyis, o atın su kokusunu aldığını biliyordu. Binicisinin de, onunla aynı duyarlılıkta olabilmesi için iyi olması gerekirdi. Binici olarak Seyis iyiydi. Atın yapmak istediği şeye izin verirdi.

Az sonra hepsi birden kubbeli bir kuyunun başında toplanmıştı. Akşam güneşinde su ışıl ışıldı. Adamlar ve atları sularını içerken, Seyis her zamanki şarkısını mırıldanmaya başladı. Kızıl kahverengi atının yanı başında, o suyunu içerken bekledi. Etraftan çalıların arasından karga ve tilkilerin sesleri duyuluyordu. Her tarafta hayvanların izleri vardı; tilkilerin, köstebeklerin, kedilerin...

Ve tabii, atların.

Tekrar yola koyuldular.

Seyis tam önündeki atın bacak hareketlerini izliyordu. Kaslarının esnemesini, kirişlerin yaylanmasını, vücudunu ne kadar rahat ve hafif bir şekilde taşıdığını, sinekler kondukça kuyruğunu sallayışını keyifle izliyordu. Hayvanın arka bacağında bir kene gördü ve mola verdiklerinde keneyi yakmak için kafasına not etti.

At da, yan dönüp ona bakmaya başlamıştı. Seyis'in izlediğini hissetmişti. Sonra dönüp önünde uzanan tozlu yolda ilerledi. Seyis nalların uyumlu temposuna kulak verdi. Ne kadar kalabalık bir sürü de olsa, ses çok düzenliydi. Her birinin ön ayaklarının ucu yere vururken, arada bir saniyelik bir fark bile olmuyordu -her seferinde aynı uyum.

Yer sert ve çıplaktı. Kurumuş otlar diken gibi sertleşmişti. Sağ tarafta yakılmış bir köy uzanıyordu ve arkalarında Mosonmagyarovar bölgesi çürümüş kesik kafalarla yükseliyordu. İleride bir yerde Győr vardı.

Seyis, İbrahim Paşa'nın sancaklarını gördüğünde, yolun iki saatten biraz fazla sürdüğünü düşündü. İbrahim Paşa'nın Buda kampı çok donanımlıydı; adamları ve atları iyi görünüyordu.

Atlılar kampa varınca bir görevli, Seyis'i ahırlara doğru götürdü. Azaraks için bir Karster'in yanında bir bölüm buldular.

"Karster nereden geldi?" diye Seyis genç çocuğa sordu.

"Linz ile Viyana yolu üzerinde bir yerden getirmişler. Şu anda bir Tatar'ın." Binicisini okuyla öldürüp atıyla birlikte ganimetlerini, parasını ve üniformasının üzerindeki bir iki altını alarak adamın boğazını kesmiş..." Çocuk atın ensesine vurarak, "İşte, onun atı " dedi.

Azaraks'ı yerine yerleştirdiler ve çocuk Seyis'i yakındaki bir çadıra doğru götürdü. Atına o kadar yakındı ki, hayvan onu görebilecekti. Birisi bunu özellikle düşünerek onlara yerlerini hazırlamış olmalıydı. Güzel bir yatağı ve dahası, başucunda suyu bile vardı. Çocuk gümüş bir sürahiden ona su dökerken, Seyis şaşkın şaşkın elini yüzünü yıkadı. Seyis'i kim ne zaman böyle şımartmıştı? Sürahiyi tutan genelde kendisi olurdu.

Çocuk ona aşırı bir ilgi ve saygı gösteriyordu. Bir saat sonra tekrar geleceğini söyleyerek ayrıldı.

"Siz biraz dinlenin."

Seyis için dinlenmenin anlamı neydi? Dinlenmek, onun için atıyla beraber olmaktı; kalkıp atının yanına gitti. Atı yemini yerken onun yanında durmak, suyunu içerken onu izlemek, yutkunurken kulaklarının seğirdiğini görmek... Azaraks'ın terini silip tüylerini taramak, ayaklarını ve bacaklarını kontrol etmek, yara bere kesik olup olmadığına bakmak, kenesi varsa yakmak...

Seyis atının yanına gidip olup bitenleri düşünmek istedi. Son birkaç günde sanki koskoca bir ömür geçip gitmişti; yoksa tek bir günde mi? Değişiklikler onun hayatına her zaman fırtına gibi girmişti. Bu atın doğumundan beri, artık Seyis'in hayatı ona göre yönlenmişti.

Kaderinin gösterdiği yöne doğru birlikte gitmişlerdi hep... Ağır ağır, dörtnala, düşe kalka... Ve bu kez de savaşarak.

Nasırlı parmaklarını hayvanın yelesinde gezdirerek, "Sen benim kardeşimsin" diye mırıldandı. "Senin arzun benim arzumdur. Senin gittiğin yer benim de gittiğim yerdir. Başına ne gelirse benim de başıma gelir ama eğer onurlandırılacak olursan, onur sadece senin-

dir. Senin Seyis'in olmak için ben ne yaptım ki? Nasıl bu kadar şanslı olabildim? Ve neden?"

Çocuk geri geldi. Bir saat geçmişti bile.

"Beni izleyin."

Coşkulu ve parlak gözlerine, bembeyaz dişlerine ateşin alevleri vuruyordu. Akkor bir güneşin altında uzun saatler at üzerinde yol almaktan cildi koyulmuş, gerilmişti. Ateşten sıçrayan kıvılcımlar çalılıkların arasında kırmızı noktacıklar halinde ışıldıyordu. Tepede sapsarı bir ay vardı.

Atı olmayan erkek bir hiçtir.

Ateşe bir dal atıldı ve alevler çevresinde oturmuş insanların yüzlerini aydınlattı. Keçeleşmiş siyah saçları, metal zırhları, ipekli gömlekleriyle ateşin üzerinde yağları damlayarak kızaran bir kuzu çeviriyorlardı...

Keçi derisinden bir matara elden ele dolaşıyordu. Mataranın ağzı yapış yapıştı. Onlar kımızlarını içerken, geride atlar karanlıkta kıpırdanıyor ve tozlar kalkıyordu. Bir atın inlemesi duyuldu... Derinden, kaybolmuş bir ses.

Pis kokulu köylerinde sefil insanlar kötü kaderlerinden korkuyor. Değerli eşyalarını istiflemişler. Çalma çırpma madeni paralarını avuçlarında saklıyorlar. Yüzlerini güneşten ve rüzgardan sakınıp kapamışlar. Sokakların ve birbirlerinin pis kokusu üstlerine sinmiş. Damlarının altında pamuklu çarşaflarına sarınıp uyuyorlar ve gecenin güzelliklerini hiç bilmiyorlar.

Titreşen alevlerin ışığında bir kol havaya kalkıyor ve ağdalı sözcüklerini iyice abartıyor. Gökyüzünde yıldızlar tüm parlaklığıyla ışıldıyor -siyah bir kadife kumaş üzerinde bir dizi pırlanta gibi.

At toynaklarının saflığını ve kutsal atlarımızın sıcak soluğunu hiç tatmamışlar.

Karanlığa doğru bir parmak atların bulunduğu yere doğru işaret ediyor ve toynaklarını göstererek elini yatağan kılıcının üzerine

koyuyor. Eller kılıçlara sanki, yapışmış, kapkara gözler alevlerin ışığında parlıyor. Sert bakışları, kalın sesli liderleri Özay Dursun'a kilitlenmiş, büyülenmiş gibi onu dinliyorlar.

Özay Dursun başını kaldırdı.

Seyis ateşin çevresinde bir daire halinde oturmuş insanların dışında, kenarda duruyordu. Özay Dursun onu çağırdı ve adamlar Seyis'e yer açtılar.

"İşte bu adam" dedi, Özay Dursun, ateşin etrafında oturmuş insanlara. Sonra, Seyis'e döndü. "Gel, benim yanıma otur."

※

Sıcacık ateşin başında, kımızla birlikte yediği yemek, ayrıca yolculuğun yorgunluğu, bombalar, kabuslar ve savaş hepsi bir olup Seyis'in göz kapaklarına oturmuşlardı sanki. Başı bir yana düşüyor ve ağzı açık uyuklarken, Özay Dursun onu dürtüp eline kımızı tutuşturuyordu. Seyis patlayacak kadar yemek yemiş olduğu halde, Özay Dursun daha çok yemesi ve içmesi için ısrar ediyordu.

Sohbet koyuluyor, gece uzadıkça uzuyordu. Ateşin aydınlattığı yüzler heyecanla ışıldıyordu. Herkes öyküler anlatıyordu. Seyis, Özay Dursun'un omzuna doğru kayarak tekrar uykuya daldı.

Gece aniden bir şey onu dürtmüş gibi doğruldu. Yıpranmış pamuklu gömleği sıyrılmış ve sırtı açılmıştı. Seyis kırbaçlanacağı korkusuyla direnmeye başladı. Ama güçlü kollar onu sımsıkı kavramıştı. Seyis bağırmaya devam ediyordu ama boşuna... Başından aşağı koyu mavi bir ipek gömlek geçirdiler. Pislenmiş ve yırtılmış sarığını da ateşe atıp ona kızıl kahve renginde yepyeni bir sarık giydirdiler. Yırtık pırtık şalvarı da ateşe atılmıştı; ipek ve pamuk karışımı yepyeni bir şalvarla birlikte ipek çoraplar, yumuşacık deriden çizmeler giydirdiler. Özay Dursun elindeki altın zinciri dudaklarına götürüp dua yazılı madalyonu öptü ve Seyis'in boynuna taktı. Seyis'e giydirdikleri okçu yeleği siyah kırmızı çizgili ağır ipek kumaştan yapılmış, yanları yırtmaçlı belinden bir kuşakla bağlanmıştı.

"Kur'an üzerine, okun ve yayınla doğrulara ve gerçeklere karşı çıkanlarla dövüşeceğine, masumları koruyacağına yemin et."

"Yemin ederim."

"Kötülüklere kanmayacağına, Allah'ı inkar edenlere karşı savaşacağına..."

"Yemin ederim."

"Silahsız kadın, erkek, çocuk hiç kimseye saldırmayacağına..."

"Yemin ederim."

"Savaşta gönüllüler arasında okçu olarak dövüşeceğine, barış zamanında barış içinde yaşayacağına ve yeminini saklı tutacağına..."

"Yemin ederim."

"Hırsızlık, hilekarlık ve sapkınlıklardan uzak kalacağına..."

"Yemin ederim."

"Derviş Gül Baba'nın öğretileri dışına çıkmayacağına, kutsal Buda kentindeki türbesini koruyacağına...

"Yemin ederim."

"Gazi Kardeşliği'ne hoş geldin!"

Özay Dursun, Seyis'in sırtını sıvazladı. "Zaten Gazi bir atın var, öyle değil mi?"

Herkes içtenlikle ve coşkuyla bu espriye güldü. Oradaki herkes savaşta bulunmuş ve Seyis'in oklarının havada nasıl uçtuğunu görmüştü. Bu küçük adamla Gazi atı sayesinde hayatları kurtulmuştu. Onu çok iyi tanıyorlardı... Görmeyenler bile onu tanıyordu çünkü hakkında çok şey duymuşlardı. İstanbul'da onlara komutanları Seyis'ten bahsetmişti -Padişah'ın seyisleri arasında bir Gazi okçu olduğunu anlatmıştı.

Seyis, "Kumandanınız kimdi?" diye sordu.

"Biliyorsun. Onu tanıyorsun."

"Tanıyor muyum?"

"Elbette tanıyorsun."

Seyis, Özay Dursun'a soran bakışlarla baktı. "Tanıyor muyum?"

"Baş İmrahor. Süleyman Kahya."

Seyis'in gözleri yuvalarından fırlayacak gibi oldu.

"Baş İmrahor'u tanıyor olman ve onun da seni tanıyor olması, seni bir hedef haline getirdi" diyerek Özay Dursun güldü ve diğerleri ona katıldı.

"Orduda kalsaydın ölmüş olacaktın. Kara Mustafa'nın emrini biliyorsun. Padişah'la yakın ilişkisi olup da, Kara Mustafa'nın yenilgisini ona anlatacak herkes artık ölmüş sayılır."

*

Budalı İbrahim sonraki günlerde Kara Mustafa'nın emriyle öldürülmüştü -İmparatorluk ailesiyle kan bağı olan ya da yakınlığı bulunan tüm paşalar gibi. Tabii, kendileriyle birlikte hizmetkarları, seyisleri ve Osmanlı sarayında Padişah'a yakın olan herkes de birlikte öldürülmüştü. Tatar Hanı Selim Giray da yakalanmış ve maiyetinde Padişah'ı tanıyan herkesin de kafası uçurulmuştu.

Baş İmrahor İstanbul'da 1683 yılının büyük kuşatmasıyla ilgili haberleri bekliyordu. En başından beri Kara Mustafa'nın yetersizliğini bilen belki de tek kişi olduğu için, bu savaştan yenik döneceklerini de biliyordu. Sonunda Kara Mustafa'nın yenilgi haberi ulaştı -ama kasım sonunda ve beklenmedik biri tarafından. Haberi getiren bir kadındı: Padişah'ın kızı!

Sırbistan'daki arazileri Ali Ağa İzobegoviç'in arazisine bitişik olan ve İbrahim'in eşi olan genç kadın, bir grup Gazi atlıyı kurtarmıştı. Atlılar Kara Mustafa'nın emri verdiği korkunç gecede doru bir at üzerinde okuyla attığını vuran bir savaşçı tarafından kurtarıldıklarını anlatmışlardı.

Baş İmrahor aceleyle karalanmış kağıdı okurken "Allah Kerim!" diye ellerini havaya kaldırdı. Kara Mustafa'nın ölüm fermanı imzalanmıştı. Kendini beğenmiş, uygarlık düşmanı, dehşet saçan bir insan olarak kader ona hak ettiği cezayı vermişti. "Allah, Gazileri korusun!" Baş İmrahor derin bir iç çekerek, burnunun ucunu işaret parmağıyla baş parmağı arasına sıkıştırıp çimdikledi ve tekrar kendine bir içki koydu.

Marmara Denizi'ne doğru şöyle bir başını kaldırıp içkisini yudumlarken, "At üzerinde böyle ok atan başka biri olamaz" diye mırıldandı. "Ben o Seyis'i gördüğüm an onda bir şeyler olduğunu anlamıştım."

"Bir gün benim yerimi alacak. Ancak bir Gazi, Baş İmrahor'luğa yükselebilir. Balkanların dışına kadar çıkmış en iyi binici ve en iyi okçu olarak, benim yerimi alacak olan kişi de odur.

"Ama henüz değil. Daha öğreneceği çok şey var. Daha katılacağı çok savaş var. Sonra alınyazısında yazdığı gibi, Baş İmrahor olacak. Bunu benden başka kimsenin bilmemesine rağmen, bir gün gelecek ve o Baş İmrahor olacak."

Elinde mektupla sarayın koridorlarından Padişah'ın dairesine yöneldi.

Aynı gün yetkili bir subay, maiyetinde birkaç kişi ve bir cellatla Belgrad'a doğru yola çıktı.

Sağır ve dilsiz cellat ipek iplikten bir yay kirişiyle Kara Mustafa'yı boğarak öldürdü. Kara Mustafa sakallarını kendi eliyle kaldırıp ipi boynuna kendi geçirmiş ve anında ölmüştü.

1683 yılı Noel Günü'nde.

6 OCAK 1684

İki atlı yumuşacık kar tabakasına gömülerek ilerliyordu. Gökyüzü masmavi ve berraktı. Ağaç dallarında bir tek yaprak kalmamış, nehirler donmuştu. Atların burnundan dumanlar çıkıyordu. Kış mevsiminde hayvanların tüyleri gürleşmiş ve uzamıştı.

"Senin doru renk değiştiriyor" dedi Özay Dursun. "Tüyleri koyulaşmış."

Azaraks olgunlaştıkça vücut şekli de değişmişti; sert ve köşeli hatları yumuşamış ve yuvarlaklaşmış, bedeni daha irileşmiş ve boyu uzamıştı. Kişiliği de oturmuş, kontrolü daha kolaylaşmıştı.

Artık hareketlerinde bir tayın çılgınlığı kalmamıştı; daha olgun, daha düşünceliydi. Başını bir kuğu gibi eğiyordu. Gözlerine insana nüfuz eden bir bakış gelmişti; sanki karşındaki insanın içini görür gibiydi. Öyle ki, çoğu kişi onun bu bakışından rahatsız olup kaçıyordu -sanki bir suç işlemişler de yargılanıyorlarmış gibi bir duyguyla kaçıyorlardı. Azaraks'ın bakışlarında gerçekten de rahatsız edici bir güç vardı.

Bedenen geliştikçe, zihni de arınmış ve daha sakin, daha sessiz bir dost olup çıkmıştı. Ama onun görünüşündeki bu uysallığa kanan yabancılar, kısa zamanda derslerini alıyordu. Artık o bir aygırdı; belki yumuşakbaşlıydı ama en ufak bir yanlış hissetti mi kulakları geriye, dişleri öne fırlıyordu. Bir anda ödün vermeyen bir canavara dönüşüp kurbanını sakatlayabilir ve hiçbir şey olmamış gibi yemeğine devam edebilirdi. Elbette, onun bir soyluluğu ve saygınlığı vardı: O anasının oğluydu ve babası Ateş'in kanını taşıyordu. Azaraks, Ateşin Oğlu'ydu.

İki at yana yana kara bata çıka ilerliyorlardı. Özay Dursun'un atı Malik'in göğüs kafesi daha derin ve kalçaları daha enliydi. Kocaman ayakları vardı. O da bağımsız ve başına buyruk bir hayvandı. Germiyan cinsi bir Gazi'ydi ve sahibinin kişiliğini yansıtıyordu. Kendi kendine yeten, güçlü, aklı başında bir attı. O da bir aygırdı. İlginç bir ikiliydiler. İki güçlü ve ateşli hayvan olarak, sahiplerinin dostluğu olmasa birbirlerini çoktan öldürmüş olabilirlerdi. Savaşta kazanılmış bir dostluktu onlarınki: Benim hayatım senindir.

Güneye doğru ilerlediler. Osmanlılar'ın Viyana yenilgisi her yerde konuşuluyordu.

Yenilgi yenilgidir. Kim kendi ordusunun yenilmesini ister? Bu karşılaştıkları insanlar, yüzkarası askerlerden değil miydi? Kaçak mıydılar? Korkak mıydılar?

Nasıl kaçacağını bilmeden tabanları yağlayanlardan mıydılar?

Bir gece önce bir harabede tir tir titriyorlardı. Atlarına küflenmiş kuru ot vermişler, kendileri ise yiyecek hiçbir şey bulamamışlardı. Nemli odunlar da bir türlü tutuşmamıştı.

O gece başka bir köydeydiler.

Akşam vakti bir köye yaklaşan atlıların beklediği iki şey vardır: yemek ve yatak. Hem kendileri hem de atları için! Bu temel gereksinimlerinin karşılandığı geceler onlar için bir piyangodur; bir hazinedir. Ahırlarında karnı doymuş atlar onların mutluluğudur. Kendileri için ise soğuktan donmuş elleriyle ayaklarını ısıtan bir ateş, bir yatak ve kuru giysiler yeter.

Bu olanakları sağlamak köylülere kalmıştır aslında. Gelenler kim diye bakarlar? Daha yüzlerini görmeden, gelenlerin kim olduğunu bilir ve uzaktan bunu hissederler. Ata binişlerinden, dizginleri tutuşlarından anlarlar. Atlar kafalarını sağa sola silkeliyor mu? Atların dilleri kanıyor mu? Atlar terli mi? Bunlardan anlarlar.

İki at, sanki köyün efendileri gibi emin adımlarla meydana girmişlerdi. Doğrusu buydu. Önce atlar devreye girer; evet, doğrusu budur.

Başları dik, kulakları dik olmalıdır; doğrusu budur. Binicilerin bakışlarında bir şey vardır, köylüler bunu anlar. Duruşlarından bellidir; bu atlılar onurlu insanlardır.

"Bizimle kalabilirsiniz. Ahırda iki boş yerim var. Belki yoksuluz ama ocağımız tütüyor. Atlarınız aç kalmaz. Gelin, buyurun."

İçerisi ter kokuyordu. İnsan teri. Ayrıca kış mevsiminde yanan ocağın isli, pis havası odayı sarmıştı.

Ateşte bir kazan kaynıyordu. Bir ev, bir yuva. Tek oda.

Atlar ahırlara zar zor sığmıştı. İnekler, eşekler, koyunlar ve tavuklar yerlerinden edildi. Daha öteye alındı.

"Samanımız var. Atlarınız arpa mı yer? Sıcak arpa?"

"Maşallah! Eğer varsa, tabii ki tercih ederler."

"Yumurtayla mı olsun?"

"Cennetliksin sen."

"Hoş geldiniz. Evimiz ufaktır ama siz bize sonsuza dek sönmeyecek bir ateş bir ışık getirdiniz. Oturun, yiyin. Karda yolculuk etmek ne demektir, ben de çok iyi bilirim."

Yolcular sessizce elma çaylarını içtiler. Ev sahibi gözleriyle bu iki atlının öyküsünü yazabiliyordu: İki yatağan, iki süvari kılıcı, birer kalkan ve zırh ile koni şeklindeki miğferleriyle değerli ipek kumaştan giysileri her şeyi anlatıyordu. Atlılardan daha ufak tefek olanın nefis bir yayı vardı -tabii, bir de okluk.

İki adam da son derece huzurlu görünüyordu; dervişler gibi. Kesinlikle haydutlara benzemiyorlardı.

Çocuklar ateşin aydınlığında onları süzüyor, gençler onlara sorular soruyorlardı. Ama iki konuk sıcacık çorbalarına gömülmüş, fazla bir şey konuşmuyorlardı. Sadece uçsuz bucaksız vadilerden, kar kaplı dağlardan ve balık dolu nehirlerden, kutsal saydıkları atlarından bahsediyorlardı. Gecenin güzelliklerini, vahşi doğanın görkemini anlatıyorlardı.

Çocuklara atlara dair kahramanlık masalları anlattılar.

Ertesi sabah atlarına binip köylülere teşekkür ettiler; onlara para vermek istediler ama köylüler böyle bir şeyi asla kabul etmezdi.

"Sizler yolcusunuz. Evimiz size her zaman açıktır. Bizim evimiz sizin evinizdir."

Çocuklar atlara yanaşıp hayvanları okşamak istiyorlardı. Binicileri uzanıp onların minik ellerini tutuyorlardı.

"Allah bağışlasın."

Ve asla geri dönmeyecekleri yollarına koyuldular.

Kimdi bu adamlar?

Onlara evini açan köylü aradan birkaç gün geçtikten sonra arpa çuvalının içinde bir altın sikke buldu.

İyilik yap, karşılığını gör. İslamiyet işte buydu.

Bu adamlar birer Gazi'ydi.

Bembeyaz kar kaplı arazide, donmuş su kuyularını geçerek iki adam bomboş bir dünyada günlerce yol aldılar. Her gün gökyüzü

koyu bir renge dönüşene kadar ilerliyorlar ve Azaraks akşamın o saatlerinde artık duruyordu.

Başını havaya kaldırarak kişniyordu.

Yüksek bir tepeye vardıklarında, Seyis atın üzerinde ona eliyle uzakları işaret ediyor ve Azaraks boşluğa ve uzaklara doğru sesleniyor, sesleniyordu.

Bir tür ağıt yakar gibi, bu yanık türküsüne hiçbir cevap alamıyordu.

Sadece rüzgarın uğultusu ve Doğu Sırbistan'daki Porecka Nehri'nin gürül gürül sesi geliyordu.

İki atlı tepeden inerek upuzun, bembeyaz dar bir yoldan ilerlediler. Sonunda çam ve erguvan ağaçlarıyla çevrili, alçak binalar göründü. Her yer hafif bir kar tabakasıyla kaplıydı. Karanlıkta bir ışık yanıp söndü ve biri onlara seslendi.

Fenerin ışığı, sahibinin yüzüne vuruyordu. Yaşlı adam hiç değişmemişti.

Aynı kırışık yüz, aynı dimdik duruş ve aynı tehditkar bakışlar.

Seyis kahkahayı bastı.

O gece Seyis'le Özay Dursun'un gördüklerini bir daha asla hiç kimse göremedi: Ali Ağa İzobegoviç gülümsüyordu!

*

Azaraks ahırın kapısından içeri daldı; sanki bir saat kadar önce oradan ayrılmış gibi rahat, hemen sağ tarafa döndü ve dişlerini göstererek öfkeli bir halde şaha kalktı; yerinde küçük bir manda yavrusu vardı.

Azaraks'ın bir felaketle sonuçlanabilecek bu saldırısı, İzobegoviç'in genç kölelerinden biri tarafından engellenmişti. Köle, yavruyu kaptığı gibi ahırın diğer ucuna kaçırmıştı. Hayvancağız az önce karşılaştığı çılgın yaratığı yarı karanlıkta korku içinde gözlerini ayırmadan yutkunarak gözlemeye çalışıyordu.

O ana kadar tatlı tatlı uyumakta olan bir diğer köle yerinden fırlayıp, ortalığı toparlarken, Azaraks ahırdaki bütün hayvanları, hatta diğer binalardaki bütün herkesi ayağa kaldıracak şekilde tepinip bağırıyordu. Köleler bir saat kadar onu sakinleştirmeye uğraştılar ve sonunda Azaraks eski yerini benimseyerek mağrur bir şekilde içeri girdi. Hiddetle nefes alıyor, kuyruğunu sallıyordu; ama sakinleşti.

Yerini kapmış olan o küçük yaratığın bu hakaretini hazmedememiş; ona, parlayan iri siyah gözleriyle tehditkar bir bakış fırlatmıştı.

Özay Dursun'un atı Malik, neyse ki, sorunsuz bir şekilde, yerine yerleşmişti. Her iki at da, İzobegoviç'in haralarında kaldıkları sürece çoktandır görmedikleri şekilde tımarlanarak beslenip bakılacaktı.

"Ya o yağız atın nerde? Şu Bora adını verdiğin küçük yaramaz?"

Seyis sadece başını iki yana salladı.

Ali Ağa başka soru sormadı.

O da savaşlara katılmıştı. Konuklarının dinlenmeye ihtiyacı vardı.

Sessiz, sakin bir yaşam; domates, soğan ekip toprağı avuçlarında hissederek yaşamak. Küçük bir köye yerleşip belki de evlenmek.

Kış da gelip geçmişti.

MAYIS 1684

Seyis akasya ağacının altında oturmuş, elindeki ince ve düz sopayı evirip çeviriyordu. Tek gözünü kapatarak sopayı havaya kaldırıp inceledi ve elinde tartarak hafifçe esnetti. Sonra avcunun içine aldığı toprakla, sopanın kuru yüzeyini ovmaya başladı. Hafif, sıcak bir rüzgar Seyis'in ipek gömleğinin ve şalvarının içine işliyordu. Rüzgar, kızıl kahve sarığının alt kısmına, ensesine doğru esiyor ve koca ağacın yapraklarını sallıyor, bu da Seyis'in oturduğu yeri serinletiyordu. Yaprak ve toz toprak kokusu etrafa yayılıyordu. At kokusu ise artık havaya sinmişti.

Kısrakların tüyleri güneşte parlıyordu. Kuyruklarını, kulaklarını ve başlarını sürekli sallayarak birbirleriyle işaretleşiyorlardı. Burunlarıyla dizlerini kaşıyorlar, onları hiç rahat bırakmayan sinekleri tekmeleyerek kovmaya çalışıyorlardı. Seyis kalkıp atların arasında dolaşmaya başladı. Kısrakların pırıl pırıl yelelerini, uzun kuyruklarını okşuyor, bir yandan çifte yememek için kendini kolluyordu.

Gözlerini ufka dikmiş, doğuya, göğü delercesine yükselen dağlara doğru bakıyordu.

Ağustosböcekleri hiç susmuyordu. Kartallarla akbabaların gölgeleri sıcak yer yüzeyini yalayıp geçiyor, toy kuşları kocaman mavi at sinekleriyle kertenkelelerin arasında çayırlarda caka satarak dolaşıyordu.

Öğleden sonra sıcaklık en yüksek noktasına dayanmıştı; o saatlerde zaman hiç geçmek bilmezdi.

Kavurucu güneşin altında hayvanlar bile duramıyordu. Toy kuşları bile ortalıkta görünmüyordu.

Sadece kartallar ve akbabalar kanat çırpmaya devam ediyor ve ağustosböcekleri daha çok coşuyor ve havayı daha da boğucu bir hale getiriyorlardı.

Kısraklar kuyu başında su içerken, Seyis onlara su şarkısını söylüyordu. Hayvanların burunlarını suya daldırıp pembe dillerinden çenelerine doğru su damlacıklarının süzülüşünü izliyordu. "Allahüekber! Ne güzel yaratıklar!"

Seyis sonra kendi atıyla araziye çıktı ve birlikte nehrin yolunu tuttular. Kontrolü tamamen atına bırakmıştı. Yolu adım adım biliyordu. At tepeye gelince başını kaldırıp bağırmaya başladı. Sadece Seyis'in bildiği birine sesleniyor; onun adını haykırıyordu. Seyis'in ve atın yüreğine kazınmış olan bu adı her gün çağırıyor ve ondan cevap bekliyordu. Seyis'i tepenin en yüksek noktasına kadar çıkardı; oradan Porecka Nehri'nin çakıllı sularını izlediler. At çok uzaklarda bir şey görüyormuş gibi ileriye doğru başını kaldırdı. Seyis onun bakışlarını izleyerek aynı yere doğru baktı. Binlerce kere bunu yaptığı halde, atının gördüğü şeyi hiçbirinde görememişti.

İki atlı Gazi, Balkan güneşi altında yayılmış keyif çatıyordu. Özay Dursun'un bir de karısı vardı. Yaz günleri uzundu ve onlar miskinlik yapıyorlardı. Ayın hilal şeklini, gün batımını ve sonbahar yapraklarının dökülüşünü gördüler... Mevsimler geçti, derken kış geldi. Tekrar ardından yaz ve tekrar kış... Ve sonra bir ruh yer değiştirdi.

*

Bir savaşçının yüreğinde hiç sönmeyen kor halinde bir ateş vardır. Savaş meydanından nasıl canlı çıktığını ona anımsatan, zafer marşlarıyla evine dönüşünü anımsatan bir ateş. Ne zaman savaşlardan söz edilse, savaş öyküleri anlatılsa, bu kor alev alır.

Seyis'in kulağına yeni bir savaşa dair söylentiler geldiğinde, içindeki kor böyle canlanıvermişti. Tarlasını çapalarken vücudunu saran bir coşkuyla, gözü kara bir cesaretle, beyninde tek bir cümle dolaşıyordu: Bir kez daha. Sadece bir tek kez daha.

Atının tüylerini okşarken, onu tımar ederken kulaklarında aynı cümle tekrarlanıyordu: Bir kez daha. Son kez.

Evinin serinliğinde pidesini kırıp içine koyduğu domatesin suları çenesinden aşağı akarken, göz kamaştıran bir güneşte, gözlerinin önünde bir savaşçı ona sesleniyordu:

'Gel, bir kez daha hisset. Bir kez daha. Sonra kılıcını duvarına asar, yayını ve okunu kaldırıp tımarında huzur içinde yaşarsın. Padişah'ına, ülkene, Allah'a ve atına olan görevini yapmış olmanın huzuru içinde... Gazi yemininin adına...

Tek bir kez daha.'

Sonra o savaşın son gününde her şeyin bittiği gün, onurlu atının kanlı vücudunda elini gezdirirken, yüzündeki ince damarların atışını izlerken, atının soluğunu duyup kulaklarını dikişini ve gözlerindeki bakışı izlerken, her şeyin bu kez gerçekten son olduğunu bilecekti. Ve o son gün, terk edilmiş top tüfeklerin, tersyüz olmuş arabaların arasından, cesetlerin üzerinden, şiddetin ardından gelen o

uğursuz sessizliğe kulak verip, kırılmış kılıçlar ve oklarla tüfeklere şöyle bir bakıp çekip gidecekti.

Sonra nehir sularına ayaklarını sokup, eğilerek yüzünü yıkayacaktı. Söğüt ağaçlarının gölgesinde, atının su içerken nehrin dibindeki parlak taşlara doğru ön ayağını uzattığını görecek, eyerini üzerinden atıp hayvanı suya bırakacaktı -özgürlüğünün ve bir at olmanın tadını çıkarması için. Üzerine su atacak, sazlara burnunu sokarken ona gülecekti. Sularını silkerlerken, etrafa bir gökkuşağının renklerini saçtığı o anı tekrar görecekti. Bağırıp kişnemesini ve kısrakların peşinden koşmasını izleyecekti. Sonra atını alıp yoluna devam edecekti. Evine dönecekti.

Azaraks sekiz yaşında olmuştu. Yaşamının, formunun, başarısının doruğundaydı. Balkanlar'da iki buçuk yıl geçirmiş; Ali Ağa İzobegoviç'in Bor yakınındaki tımarı ile savaş meydanları arasında iki buçuk yıl daha gidip gelmişti. Bir yıl Belgrad Kalesi'nde kalmıştı. Tuna boylarında gezinip sığırcık kuşlarını, kırmızı kiremit damların saçaklarında kırlangıçları, Sava Nehri'nde ördeklerin çevresinde suya dalıp çıkan balıkları görmüştü.

Seyis, Belgrad Kalesi'ne çıkan uzun yokuş yoldan yukarı tırmanırlarken, insanların birbirlerini dürterek onlara işaret ettiklerini anımsıyordu.

"Şu adam var ya, bir zamanlar bir seyismiş ama şimdi artık gönüllü askerlerden. O artık bir savaşçı." "Ona hâlâ 'Seyis' diyorlar ama baksanıza! Kimileri derviş olduğunu söylüyor." "Atına kendisinden başka kimse binemezmiş. Biri deneyecek olsa, bunu hayatıyla öder diyorlar." "Ata kimse zarar veremezmiş, kutsalmış. Bir tarafı doru, bir tarafı demir kırı." "Gerçekten de kutsal bir at olmalı."

"Bize göster! Yerden on beş metre yüksekte iki sırığın arasında ipe asılı bir testiyi nasıl vurduğunu göster!"

Seyis o gün Belgrad Kalesi'nin en yüksek noktasına çıkıp, atı testinin tam altına kadar getirmişti. Atı hiç zorlamıyordu, mahmuzlamıyordu; zaten mahmuzları yoktu. At tamamen kendi iradesiyle yürüyordu. Önce ufak ufak adımlarla, derken hızlanarak toynakları yere gömülürcesine ilerliyordu. Seyis atının üzerinde rahatça oturuyordu. Hayvan testinin asılı durduğu yere yaklaşırken, birden hızlandı ve Seyis atının temposuyla bütünleşti. Rüzgarı ve nallarının sert zemine vuruşlarını hissetti. Onun gücünü hissetmek için gözlerini kapadı. Seyis'in tüm bedeni ve ruhu atıyla uyum içinde, onunla hareket ediyor ve onunla hissediyordu. Sonra, sanki, kendi vücudunun dışında bir güçle ellerini havaya kaldırdı ve yayını gerdi. Okun tüyünü yüzünde hissettiği an, atının arka ayakları yerden kesiliverdi. Bu Seyis'in hedefini şaşırtmadı; at ile binicisi birbirlerinin hareketlerini tamamlıyordu ve ikisi de bunu biliyordu. Biri, diğerinin parçasıydı. Seyis vücudunu geriye, hayvanın kalçalarına doğru gerdi ve yayını kaldırdı. Rüzgarın ve at nallarının sesini, gökyüzünün ışıltısını ve atının soluğunu hissederek elini okuna götürdü. Gözleri testiye odaklanmıştı. Soluğunu tuttu ve o anda ok yaydan fırladı.

Ok bir kavis yapıp uçarken Seyis doğruldu. Testiyi yerde paramparça olmuş halde, arkasında bırakarak kalenin içinden atını sürdü. Arkasındaki kalabalığın çılgın tezahüratları giderek uzaklaşırken, Seyis, Belgrad Kalesi'nden dosdoğru Sava Nehri'ne yöneldi. İnsanlar aralarında konuşuyordu. "Bu adama saygı duymayacak bir gönüllü, bir sipahi bir yeniçeri ya da azap olamaz!" "O bir Gazi. O bir Türk. Eski Türkler'den aramızda yaşayan biri o! Saygı duymamak mümkün değil." "Atı için Belgrad'daki en güzel ahır ayrılmış. Seyis de hemen yanında kalıyor. İkisi tek bir vücut olmuşlar sanki. Adam ve atı. Doğrusu da bu." Atla binicisi tek bir vücuttur. Atı olmayan erkek bir hiçtir.

İki gün sonra Özay Dursun'la oturmuş konuşuyorlardı. Özay Dursun'un gözleri ışıl ışıl, yüzü gülüyordu. Sanki eskisine kıyasla daha da güçlenmiş, gençleşmişti. Güzel karısı hemen yanında oturmuş, bezelye ayıklıyordu.

İki adam sessizleşti. Seyis elindeki okun ucuyla toprağa belli belirsiz şekiller çiziyordu. Ellerindeki pembe lekeler güneşin altında daha da belirginleşmişti. Rüzgar mavi ipek gömleğinin kollarını şişirerek esiyordu.

"Hıristiyan orduları Buda'ya doğru yola çıkmış" dedi alçak bir sesle.

Özay'ın yüzü birden geriliverdi. Buda, Osmanlılar için kutsal bir yerdi -Gül Baba'nın türbesinin olduğu yer.

"Üç haftaya kalmaz Buda kapılarına varırlar."

Özay hafifçe başını salladı.

"Polonyalılar bu kez yok. Alman, Fransız, İspanyol askerleri ve gönüllü askerler."

Özay gözlerini Seyis'e dikti. "Ya bizim ordu?"

"İstanbul'dan yeniçeriler, Rumeli ve Halep ile Şam'dan gelen yeni birlikler, Bosna ile Silistre'den sipahiler... Bir de, yeni Vezirin kumandasındaki bizimkiler."

"Düşman ordusu kaç kişi?"

"Yüz bin."

"Ya biz?"

"Yarısı kadar."

Özay soğukkanlılığını korumaya çalıştı.

"Bir ay kadar Buda kapılarında onları bekletelim. Kuşatma onları yıpratacaktır. Buda iyi donanımlı bir kaledir, dayanırız. Temmuz'da biz de katılırız ve Ağustos'ta Buda'yı kuşatan Hıristiyanlara saldırıya geçeriz. O zamana kadar iyice bitkin düşmüş olacaklardır." Özay tekrar başını salladı ve Seyis'le birlikte yüzünü güneşe doğru kaldırıp, "Bir kez daha" diye mırıldandı.

"Gazi yeminim üzerine, bir kez daha."

14 Mayıs 1686.

15

BUDA'NIN DÜŞÜŞÜ

9 TEMMUZ 1686

Üzengilerin üzerinde yaylanarak ve el kol sallayarak bir atlı tozlu yollardan Ali Ağa'nın topraklarına dörtnala yaklaşıyordu. Kır bir ata binmişti.

Seyis, Özay Dursun ve Ali Ağa erguvan ağaçlarının altında medresenin önünde Azaraks ve Malik hakkında konuşmaya dalmışlardı.

"Onda Ermeni kanı var," dedi Ali Ağa, Özay Dursun'un Germiyan atı için. Henüz yaklaşan biniciyi görmemişlerdi. "Zengin otlaklarda yetiştirdikleri atları yüzyıllardır bize yollamışlar. Bu atların kemikleri iri olur. Oysa Azaraks ince kemiklidir; gerçi, her iki cins de aslen steplerden gelmiş. Bizim Seyis gibi, binici ve okçu atlılar tarafından buralara getirilmiş. Peçenek ve Çağatay atlarıyla karışarak Kavir Çölü'nden yüksek yaylalara yerleşen halklara ait atlardır. Tabii, Batı'ya da gitmişler. Atilla o zamanlar Roma'ya safkan atlarını getirmişti. İnsanlar tarihi unutuyor ya da reddediyor. Onlar bizim doğudan gelen atalarımızın atlarıdır. Şu bulunduğumuz topraklardan Çin'e kadar bizim dilimiz konuşuluyor. Atlarımız da, o atalarımızla birlikte buralara kadar gelmiştir. Hepsi bizim atlarımızdır. Türk atları. Safkan Türk atlarımız buralarda Germiyen ve Türkmen

atlarıyla Ermeni, Kürt, Anadolu atlarıyla karışmıştır. İşte, bu Karaman atımız Anadolu'nun bize verdiği bir armağandır!" Azaraks'ın ensesine sevgiyle vurdu. "Uzun, iri ve hızlı atlar! Geniş bir alın, dümdüz dizler, parlak gözler, geniş sırt ve müthiş bir zeka. Bu atların bir ruhu, bir ateşi, egosu ve gururu vardır. Korkusuzdur. Dişlerini gösterdi mi, kimse baş edemez. Kendi kendilerinin efendisidirler ve sadece kendilerine saygı duyulduğunu hissettikleri zaman saygılı davranırlar. Evet, bu tam anlamıyla bir Türk atıdır. Hele onu bir kızdırın, gözünüzün yaşına bakmaz öldürür!"

Gri atıyla yaklaşan adamı önce Azaraks ile Malik fark etti. Hemen başları dikiliverdi ama Azaraks, diğer attan farklı olarak, öne doğru bir hamle yaptı. Göğüs kafesinden bir hırıltı geldi. İçinden, kim geliyor diye sorguluyordu.

Adam toz toprak ve ter içinde kalmış halde, bir sıçrayışta yere atladı ve kibarca, Ali Ağa İzobegoviç'i görmek istediğini söyledi. Elinde kol uzunluğunda bir rulo kağıt vardı.

Ali Ağa hemen kölelerini çağırarak atın bakımını yapmalarını söyledi. Hayvan temizlenip beslenirken, binicisine de içecek bir şeyler getirdiler.

Seyis ve Özay Dursun'la birlikte Azaraks ile Malik de, Ali Ağa'nın mavi ipek kurdelayı çözüşünü merakla izliyordu. Ali Ağa adama nereden geldiğini sordu.

"İstanbul'dan, Ağam." Adamın saygısından özgürlüğü bağışlanmış bir köle olduğunu anlamıştı. "Saray ahırlarından."

"Yol ne kadar sürdü?"

"Sekiz gün, Ağam."

"Sekiz gün mü! Çok kısa! Bu atla mı seyahat ettin?"

"Hayır, Ağam. Padişah'ın posta atlarını kullandım. Her yirmi beş milde at değiştirerek günde yetmiş mil yol kat ediyordum."

Ali Ağa başıyla onaylayarak, "Müthiş bir yöntem" dedi. "Cengiz Han'ın bize miras bıraktığı bir yöntemdir bu. Pekala, adın ne bakalım?"

"Cengiz Çarlağan."

Ali Ağa adama baktı sonra dikkatini ruloya çevirdi. Bu isim benzerliği ilginçti. Özay Dursun elini yumruk yaparak ağzına götürdü ve Seyis'le göz göze geldiler.

Bu rastlantı, bir işaretti.

Ali Ağa mektubu okurken yüz ifadesinden hiçbir şey anlaşılmıyordu. Bir kez mektubu okuduktan sonra, medreseye doğru dönüp tekrar okudu ve mektubu eski haline getirerek ruloyu koltuğunun altına sıkıştırdı. Seyis'e döndü.

"Benimle gel."

Kaderin iki şıkkı olmaz; birini seçmek zorundayızdır. Ama iki şıktan hangisinin doğru olduğunu nasıl bilebiliriz? Seyis içinde bir sıkıntı hissetti. Ali Ağa ona mektupta ne yazdığını açıkladığında, serin binanın içinde sanki başından aşağı kaynar sular indi. Bir emir değildi; sadece bir rica... Ama ne rica! Hemen Özay Dursun'u içeri çağırdılar.

Mektubu Baş İmrahor göndermişti. Ali Ağa'dan Seyis'i İstanbul'a göndermesini istiyordu. Onu sağ kolu olarak yanına alacaktı; yani, artık bir Seyis olarak değil bir üst düzey devlet görevlisi olarak İstanbul'a dönecekti. Baş İmrahor konunun bir aciliyeti olmadığını özellikle belirtmişti.

Yaptığı teklif küçümsenecek gibi değildi. Seyis için son derece onurlandırıcıydı.

Ama Seyis başı önünde, yüzü bembeyaz kesilmiş bir halde kalakalmıştı. Elleri titriyor, midesi bulanıyordu. Ne diyeceğini, ne yapacağını şaşırmıştı. Karşısında duran iki dostunun yüzlerindeki mutluluğu görebiliyordu ama Seyis mutlu değildi. İstanbul'a dönmek istemiyordu. Büyük kentlerde yaşamayı sevmiyordu. Dahası, Baş İmrahor'dan ödü kopuyordu. Gerçi artık sadece bir Seyis değildi; bir gönüllü ve bir Gazi olmuştu. Buda kentini ve Gül Baba Türbesi'ni korumak için Gazi yemini etmişti. Kişisel nedenlerle bu yemini bozamazdı. Şu anda Habsburg ordusu çoktan yola çıkmıştı.

Seyis hiçbir şey söylemeden pencereden dışarı baktı.

Ali Ağa tespihini çekerek, "Artık kaderin çizilmiş" dedi yumuşak bir ses tonuyla. "Gitmen gerek."

"Ne büyük bir onur!" Özay Dursun da Seyis'e elini uzatarak sarıldı. İçtenlikle, hiçbir kıskançlık hissetmeden tekrar tekrar kutladı.

Buda düzlüklerinde, kavurucu güneşin altında sülfür ve güherçile kokusu ve gürleyen top sesleri içinde Seyis atının üzerinde duruyordu. Tekrardan yapış yapış bir kan ve ter kokusuyla cesetler arasındaydı. Giderek verdiği karardan tedirgin olduğunu hissediyordu. Baş İmrahor'un mektubu geldiği günden beri oldukça tedirgindi.

Öncelikle, atını düşünmüştü. Bu at onun kaderiydi ve kaderi birlikte paylaşacaklardı. Bunun için yemin etmemiş miydi? Şimdi, bu atı İstanbul'a geri mi götürecekti? Azaraks, Padişah'ın atı mı olacaktı? Bundan daha büyük bir onur olabilir miydi? Kim atının bu onura erişmesini istemezdi ki? Seyis başı önünde, kendi kendine neden mutlu olamadığını sordu. Cevabı basitti: Padişah atı ava çıkaracaktı. Burnundan kan gelene kadar, ciğerleri parçalanana kadar Azaraks'ı öldüresiye kullanacak ve sonra bir tekme atıp yenisini alacaktı. Sonra aynı şekilde bir atı daha mahvedene kadar kullanacaktı. Azaraks'ın kaderi bu olmamalıydı. Seyis hiçbir Padişah için onu feda edemezdi. Hem, bir neden daha vardı. Seyis atının kaderinin İstanbul'da olduğuna inanmıyordu. Hatta, görünmez dizginler onu sürekli İstanbul'dan uzaklaştırıyordu. Yoksa Seyis mi kendini böyle kandırıyordu?

Buda tamamen gri bir perdeyle kaplanmıştı. Yeşil sancaklar ve hilal motifli bayraklar bu perdenin üstünde ağır ağır dalgalanıyordu. Viyana'dan sonra, roller değişmişti; Türkler kalenin içinde, Hıristiyanlar kalenin dışındaydı. Türkler kuşatılmıştı. Surların büyük bir kısmı yıkılmış, molozların üzerine İmparatorluk bayrakları dikilmişti. Ve bu uğurda yüzlerce insan ölmüştü.

Kale duvarlarının bir ucundan diğer ucuna kadar savunma için yapılmış olan kazıklı çitlerin arkasında, düşman topçu birlikleri siperlere yerleştirilmişti. Sayılarını tahmin etmek mümkün değildi.

Bu kez Hıristiyan orduları onların çevresini sarmıştı. Viyana'daki Türk siperleri gibi, Buda dışında Hıristiyan siperleri kurulmuştu. Silahların ötesinde atlar vardı.

Bu siperlerin ardında, esas ordu yer almıştı. Ağustos güneşinin altında, miğferleri ve zırhları pırıl pırıl görünüyordu. Kıraç topraklarda, sıra sıra beyaz çadırlar arasında atlar dolaşıyordu.

Osmanlı tımarlı askerleri, Habsburg İmparatorluk Karargahı'ndan yarım mil mesafede hafif eğimli bir tepeye kadar gelmişti. Seyis atının üstünde, İmparatorluk piyade askerlerinin siperlere doğru ilerleyişini izliyordu. Siperlerdeki askerler de, ara sıra dışarı çıkıp hemen yakınlara yerleştirilmiş fıçılardan su içiyorlardı.

Bu sahnede gerçek olmayan bir şey vardı. Askerler ruhsuz, coşkusuz, heyecansızdı. Sanki hiçbir şey yaşanmıyordu. Sadece ara sıra top tüfek atışlarıyla göğe doğru dumanlar yayılıyordu.

O sırada, Buda Kalesi'nden bir tezahürat koptu. Binlerce sancak tüm görkemiyle tepede dalgalanmaya başlamıştı. Aşağıdaki düzlükte minyatür ve ruhsuz sahneye karşı dev bir ordu ve coşkulu sancaklar heyecan vericiydi.

Yolculukları berbat geçmişti. Yeni Sadrazam kararlarında zorlanıyordu. Çok ağır ilerliyorlardı; sanki Buda'ya yedek bir güç yetiştirmek istemiyor gibi bir hali vardı.

Emrindeki alay Suriye'den, Kuoerifat ve Şam'dan gelmişti. Onlar Anadolu sipahileriydi; Rumeli'nin koşullarına uyum sağlayamıyorlardı. Düzensiz bir alaydı ve atları da küçüktü.

Disiplinsizdiler. Aralarında kaçanlar olmuştu ve Türk askerleri kendi atlarıyla onların peşlerine düşüp hepsini geri getirmişti. Atların hiçbiri top tüfek saldırısına göre eğitilmemişti.

Özay Dursun da, bu arada, çok değişmişti; Seyis'ten uzaklaşmış, kendini çekmişti. Ali Ağa'nın yanından ayrıldıklarından beri kuzeye gittikleri yol boyunca hiç konuşmamışlardı. Özay Dursun sanki o

eski dostu yanında yokmuş gibi davranıyordu. Onun İstanbul'a gitmeyi reddetmesini kabullenememişti. Bu fırsatı eliyle itmişti; bu bir hakaretti. Aptalcaydı.

Son konuşmalarında, 'Neden?' diye sormuştu. 'Bana bir neden söyle!'

Seyis kaderine karşı çıkmıştı ve bunun bedelini ödeyecekti. Dahası, onunla birlikte savaşa katılan herkese de bu bedeli ödetecekti. Seyis için bu teklif bir işaretti ama bunun değerini bilememişti. Böyle bir işareti görmezden gelen kişi, başına geleceklere razı olmak zorundaydı.

İşaretler çok kesindi. Cengiz adıyla ilgili rastlantı, ilk işaretti. Bir anda oluvermişti. Bu Seyis'e bir mesajdı ve ona ne yapması gerektiğini söylüyordu ama Seyis ona gösterilen yolda gitmemişti.

Bu konuda tartışmışlardı. Gazi yemini bir kenara, Baş İmrahor'u reddetmek akıl alacak bir şey değildi. O saray ahırlarının başında, büyük bir adamdı. Yanlış bir adım atmazdı ve mutlaka bir bildiği vardı; yoksa, Seyis'e bu teklifi asla yapmazdı.

Seyis yumruğunu masaya indirerek, 'Azaraks için!' diye bağırmıştı Özay'a. Ayrıca, Buda'ya gitmekten vazgeçemeyeceğini söylemişti. Nedenini bilmiyordu, sadece gitmesi gerektiğini biliyordu. Atına vermiş olduğu bir söz vardı ve bu sözden geri dönemezdi. Seyis atının kaderinin İstanbul'da olmadığından emindi. 'Ve o atın kaderi neresiyse ben de oraya gitmek zorundayım. O benim kanım, canım, kardeşim' demişti.

'Ya ben senin neyinim?' Özay'ın çıkışı da ağır olmuştu. 'Ya o atla kaderin bir yerde ayrılacaksa? Bugüne kadar yapman gerekeni yaptın. Belki artık görevin bitti. Atının kaderi Buda bile olsa, belki onu oraya başka biri götürecekti. Bu kişi ben bile olabilirim! Sen kendi yolunda kendi kaderine gitmelisin. Senin kaderin de İstanbul! Bu kesin!'

Seyis bütün bunlara hiç kulak asmamıştı.

*

Alnında biriken terleri sildi. Tepeden aşağı doğru baktığında, ironik bir görünüm vardı. Üç yıl önceki durumun tam tersi... O zaman kuşatanlar onlardı; kuşatılanlar ise Habsburglular'dı!

Günün en sıcak saatlerinde dalgalanan İmparatorluk sancakları uğursuz bir işaret gibiydi. Karanlık, koyu bir fon üzerinde beyaz bir haç; mavi fonda bir başka haç ve açık mavi fon üzerinde çift başlı kartal motifi. Brandenburg'un siyah beyaz çizgili sancağı ve mavi beyaz çizgili fon üzerinde kırmızı bir kartal; ayrıca, sırma çerçeveli bir sancağın üzerinde tekrar çift başlı simsiyah kartal...

Özay Dursun da aynı tarafa doğru bakıyordu ama hiç konuşmuyordu. Atlar da, kulakları dikilmiş halde, sahipleri gibi suskun, Hıristiyan bayraklarına doğru bakıyordu.

Seyis, Azaraks'ın alnını okşadı. Atların bu durgunluğu iyiye işaretti. Özay'a döndü. "Her şey iyi olacak" dedi içi rahat ve inançlı bir şekilde. "Atlar çok sakin."

Özay hiç oralı olmadı.

"Allah bize yardım ediyor." Seyis ileride Bavyeralılar'la onların sol tarafına doğru yayılmış diğer Hıristiyan birliklerine ve Tuna'ya kadar uzanmış kalabalık ordulara doğru baktı. "Buda'yı kurtaracağız. Ya da cennete gideceğiz." Ağzından çıkan sözlerin anlamını önemsemez bir tavırla, sakin sakin atını okşadı.

Hayvanlar biraz kıpırdanmaya başlamıştı. Düşman piyadelerin Osmanlılar'a açtığı menzil dışı atışlarla ortalığı is ve duman kaplamıştı. Tımarlı askerler katıla katıla gülüyorlardı. Üç yeniçeri, uzun menzilli tüfekleriyle öne çıktı. Her biri iyi nişancıydı. Asla hedefi şaşırmayacaklardı. Art arda birkaç el atış duyuldu ve yaklaşık dört yüz metre mesafede iki Hıristiyan askeri yere yığıldı. Türkler çılgınca tezahürat yapmaya başladılar. Önemsiz bir şeydi belki ama başarılıydı! Tımarlı askerler de keyifle yamaçtan aşağı atlarını sürdü. Moraller hızla çöktüğü gibi, hızla yükselmişti. Dursun'un bile yüzü gülmüştü. Tam zamanıydı.

Seyis, "Özay..." diyecek oldu. Denemeliydi. "Ne düşündüğünü biliyorum. Ama benim de kendime göre düşündüklerim var. Doğru

yaptığıma inanıyorum. Bütün kalbimle buna inanıyorum. Daha fazlasını söyleyemem. Bilemem."

Özay Dursun yine gözgöze gelmedi.

"Az sonra savaş alanındayız" dedi Seyis. "Sen ve ben. Seni okumla ve yayımla ben koruyacağım. Senin de beni kılıcınla koruyacağını biliyorum. Ne bizim orduda ne de Hıristiyan ordusunda sana eş bir başka savaşçı yok. Tanıdığım en iyi kılıç kullanan kişisin. Bunu ben de sen de çok iyi biliyoruz. Yakında onlar da bunu görecek." Ve Özay'a elini uzattı.

Özay duraksadı. Seyis'in ona uzattığı eli geri çeviremezdi. Seyis'e can borcu vardı, onun hayatını kurtarmıştı.

Seyis, "Birbirimize verdiğimiz sözü hatırlıyor musun?" diye sordu. "Sadece son bir kez daha, demiştik. Bunu atlatacağız. Bak, göreceksin. Ve sonra İstanbul'a gideceğiz. Sen ve ben...ikimiz."

Özay ona döndü. Birbirleriyle düşman olacak değillerdi. Hiç sırası da değildi zaten. Seyis söylediklerinde samimiydi. Her zaman öyleydi ve dediğini yapardı. Belki de, bunu gerçekten atlatacaklardı. Ne de olsa, müthiş bir ikiliydiler. Özay bir an daha duralar gibi oldu fakat hemen ardından Seyis'in eline sarıldı ve, "O halde, arkamda dur seni lanet olası!" dedi gülerek. "Şu okunla ve yayınla eğer önüme geçecek olursan seni delik deşik ederler. Ben de senin arkana geçecek olursam, işim biter!" Birbirlerinin ellerine sarıldılar. Göz göze, sıkıca tokalaştılar.

Özay'ın Kont Budian'ın askerlerini nasıl yarıp geçtiğine Seyis bile inanamamıştı. Bir iki saniyede altı askeri yere serivermişti; ikisinin kafasını uçurarak! Türkler Hıristiyanlar'ın bu kadar süratli bir çıkış yapmasına şaşırmıştı; Hıristiyanlar da, Türkler'in süratine. Bir düzine gönüllünün de desteğiyle, tımarlı askerler onları sıradan biçerek ilerliyordu. Geride kan içinde mavi üniformalar ve mavi kırmızı şapkalar bırakarak öne atıldılar. Hıristiyan orduları sayıca daha üstün olmalarına rağmen, üzerlerine gelen Türk orduları karşısında, geri çekilmek zorunda kalmıştı.

Kont'un ordusundan kaçarak kurtulanlar, o gün, savaş meydanında iki Türk'ü hiçbir zaman unutamayacaklardı: Siyah beyaz çizgili oklarıyla ölüm saçan bir atlı ve sanki kılıcının iki tarafıyla insanları biçen iriyarı diğer atlı. Böyle bir şey görülmemişti! İmparatorluk askerleri kafaları kopmuş tavuklar gibi atlarından yere düşüyordu. İki atlı, kaçanı yakalıyordu. Biri oklarıyla diğeri kılıcıyla yarım saat içerisinde en az altmış beş asker öldürmüşlerdi. Hem de çocuk oyunu gibi rahat.

"Yarın bu iki adama dikkat edin" diye kumandanları İmparatorluk askerlerini uyardı. "O ikisi: okçu ve kılıççı. Onları yakalayana para ödülü var!"

Seyis yolda semer kolanını çözdü ve karargaha döner dönmez atının eyerini çıkarıp, keçi derisinden bir matara dolusu buz gibi suyu sırtından aşağı döktü. Aynı şeyi Özay'ın atına da uyguladı.

"Hep böyle yapıyorsun" dedi Özay.

Seyis gülümsedi. Bunu hep yapardı. Tabii, kış mevsiminde değil.

Kışın atların böyle bir şeye ihtiyacı olmazdı. Ama Seyis'in uyguladığı bu yöntemle, atların hiçbir zaman sırtı ağrımazdı.

Özay miğferini çıkardı. Yatağan kılıcını savurmak ona iyi ter attırmıştı. Birkaç kilo vermiş olmalıydı. Yüzü, kolları ve üstü başı kan içindeydi. Kendini cephane sandıklarından birinin üzerine attı, miğferini yere bıraktı, dirseklerini dizlerinin üzerine koyup başını ellerinin arasına aldı, gözlerini yumdu, derin bir nefes aldı. Bütün vücudu titriyordu. Her ne kadar iyi bir savaşçı olsa da, bir at sırtında insanın canı için dövüşmesi kolay değildi. Cesaret korkuyla yüzleşmekten gelir, diye düşündü. Başını kaldırıp atına baktı. Seyis hayvanın sırtına hamur yoğurur gibi masaj yapıyordu. Özay da yanına gelip atını okşadı. Seyis başını salladı. Sözcüklere gerek yoktu. Özay'ın dinlenmesi gerekiyordu. Huzura ve sessizliğe ihtiyacı vardı. Öldürdüğü insanların gözlerindeki son bakış, kolay unutulacak bir şey değildi.

Ama Seyis onun kadar etkilenmemişti. Yorgun da değildi. Sadece ter içinde kalmıştı. Onun için yaptığı şey bir spordu. Nefis bir at

üzerinde, okuyla bir hedefe odaklanıyordu. Seyis kurbanlarıyla göz göze gelmiyordu. Süratli ve ağır bir kılıç darbesiyle, karşısındaki insanların kollarının bacaklarının havada uçtuğunu, kafalarının koptuğunu, bağırsaklarının deşildiğini görmüyordu. O insanların kanları üzerine sıçramıyordu. Öldürdüğü adamların çoğunun atlarından düşüşünü bile görmüyordu. Daha bir hedefe okunu sapladığı an, hemen diğer hedefe odaklanıyordu. Okuna uzanıp yayını geriyor ve yeni bir atışa hazırlanıyordu. Düşmanı tüfekle ateş ediyorsa, hiç sorun değildi. Hiçbiri onun hızına yetişemezdi. Seyis için tüfek ya da tabancayla ateş eden bir düşman, ölü bir düşmandı. Onun için ancak okçu bir düşman tehlikeli olabilirdi. İmparatorluk ordusunun okçuları yoktu. Seyis okuyla ve atıyla tekti.

Malik'in sırtından aşağı buz gibi suyu dökerek hayvanın üzerinden Habsburg kanlarını temizledi. Elindeki bezi ıslatıp iyice sıktıktan sonra, hayvanın yüzünü sildi. Malik, burun delikleri açılmış, çılgınca soluyordu. Yüzündeki damarlar şişmiş, her tarafından ter akıyordu. Bu atın yüzü satranç taşlarındaki klasik atın ta kendisiydi.

Üreticisi ya da yetiştiricisi Özay değildi. O sadece atı satın almıştı. Her Müslüman gibi, perşembe günü olmamasına dikkat etmişti; haftanın altıncı günü uğursuzdu; o haftanın ilk günü, yani bir cumartesi günü Malik'i satın almıştı; 1679 yılında Konya'da bir haradan. At o yıl altı yaşındaydı; demek ki Azaraks'tan beş yaş daha büyüktü. Özay Anadolu'dan aldığı atıyla Rumeli'ye ailesinin yanına dönmüş ve atını kendi eğitmişti.

Malik çok iyi eğitim görmüş bir attı. Özay Dursun iriyarı bir adamdı ve iriyarı bir ata ihtiyacı vardı. Malik tam anlamıyla ona uygun bir attı, ama ne var ki, Azaraks kadar hızlı değildi. Ama çok zeki bir attı. Ona ne yapması gerektiğini söylemek bile gerekmezdi. Özay'ı çok iyi tanımış ve benimsemişti; Özay'ın ruhunu okuyordu.

Seyis ile Özay'ın atları bu yeteneğe sahip olmak zorundaydı çünkü savaş anında ne Seyis ne de Özay atlarının dizginlerini tutmuyordu. Özay dizginleri eyere bağlayıp düşmanın üzerine doğru gidiyor, Malik sahibinin ağırlığı ve sadece yüksek sesle ona verdiği ko-

mutlarla hareket ediyordu. Malik güçlü, sadık ve güvenilir bir attı ama onda Azaraks'ın saldırganlığı yoktu. Azaraks'la kıyaslandığında çok yumuşak bir attı. Yemeğini yerken asla kulaklarını yatırmaz, ya da Azaraks gibi ön ayağını sürekli kaldırmazdı. Sakin ve sabırlı bir şekilde boynunu kırar ve yemeğini yerdi. Üst dudağını sarkıtır, yemeği gelirken burun delikleri titremeye başlar ve ömrü boyunca bu kadar lezzetli bir şey tatmamışçasına keyifle önüne konanı yerdi -çoğu zaman kuru saman bile olsa. Önüne konan yemeği son kırıntısına kadar bitirir, saman saplarını zarif bir şekilde sindire sindire yer ve bol bol çiğnerdi.

Seyis bir keresinde onun minicik bir saman parçasını, tadını çıkara çıkara çiğnemesini şaşkınlıkla izlemişti. Sanki atların tanrıları tarafından özellikle Malik'e sunulmuş bir iksir gibi, o saman sapını keyifle sindire sindire çiğnedikçe çiğnemişti.

Malik'in yüzünü sildi, gözlerinin kenarlarını temizledi, yumuşak tüylerini kaşağıladı. O bir Gazi'nin atıydı ve kendisi de bir Gazi'ydi. İri, erkeksi, gerektiğinde sert olmayı, insanları nasıl korkutacağını, nasıl bakacağını da bilirdi ama Seyis onun ne kadar yufka yürekli olduğunu biliyordu. Belki de, Buda'ya gelmek istememişti. Ali Ağa'nın haralarında kalıp nehrin kıyısında otlanmayı, akasya ağacının gölgesinde tembellik etmeyi tercih ederdi. Yeteri kadar savaş görmüştü.

Azaraks'tan çok farklıydı. Azaraks kendini tehlikeye atmayı seviyordu. Son zamanlarda daha da atak olmuştu. Etrafında olup bitenleri bir oyun gibi görüyor, sanki tadını çıkararak keyif alıyordu.

Malik ise ağırbaşlı, tatlı bakışlı, yufka yürekli koca bir dev gibiydi.

Bir Kıpçak atıydı; Seyis bunu tüylerinden anlamıştı. Azaraks'ın tüyleri kısaydı -aslan tüyü gibi. Oysa Malik, bir kış hayvanı gibi tüylüydü. Bu onun Kıpçak genlerinden geliyordu. Buyurgan ve inatçıydı; ona karşı koymaya kalkışmak aptallık olurdu. Malik ancak kışkırtıldığı zaman tehlikeli olabilirdi; yoksa Azaraks gibi saldırgan bir doğası yoktu. Hatta, Seyis onun savaş meydanında neredeyse düş-

mana, sahibinin ölümcül darbeleri adına özür diler gibi baktığını görmüştü.

Ayakları ve dizleri çok iriydi; Malik'in sadece ayağıyla üzerine bastığı biri bile bunun acısını ömrü boyunca unutamazdı. Ama onun gücünü hissedip mesafesini koruyan bir insan onun gerçek kalitesini ve olağanüstü özelliklerini kolayca görebilirdi. Aslında Malik, hayatının kalanında Ali Ağa'nın haralarında araba çeken bir at olmaktan mutlu olabilirdi. Her cuma nehir kıyısında otlanıp akasya ağacının gölgesinde yatmak onun seçimi olabilirdi. Gözleri kahverengiydi; Azaraks'ın gözlerinden daha açık bir kahverengi. Gözbebekleri köşeli gibiydi ve kobalt mavisiydi. Sağ gözünde beyaz bir benek vardı. Belki bir darbe yemiş olabilirdi. Belki bir cirit, belki bir kılıç darbesi ya da bir taş. Malik'in bu kör noktasını Azaraks hissetmiş ve onun gözü olmuştu. Kör bir atın bir rehbere ihtiyacı vardı; Malik, Azaraks'ın onu yönetmesine izin vermişti. Rehberiyle burun buruna, yan yana olmaktan mutluydu; bir ömür boyu sürecek bir ilişki kurulmuştu aralarında.

Seyis savaşta atlar arasındaki dayanışmaya çok kez tanık olmuştu. Aniden panikleyen ya da yaralanan bir at, hemen diğerlerinden yardım ister. Biri yardıma ihtiyacı olanın yanına gider, ona rehberlik eder ve onun yanından ayrılmazdı. Azaraks da, Malik için bu görevi üstlenmişti -ama o sadece savaşta değil, her zaman yanında ve her zaman sol tarafında, onun göremediklerini görerek ona yardım ediyordu. Malik'in görmeyen gözünün tarafında değil, gören gözünün tarafında olması gerektiğini de biliyordu.

Seyis hayvanın simsiyah yelesini okşayarak kobalt mavisi gözlerine baktı. Malik on dört yaşındaydı. Çabuk yaşlanmıştı. Alnında ve burnunun etrafındaki tüyler yer yer kırlaşmıştı. Artık bu savaşlar için yaşlı sayılırdı. Eklemlerinden tıkır tıkır sesler çıkıyordu ama hâlâ çok becerikli ve çevikti. Cüssesine rağmen hareketleri seriydi ama Azaraks'la boy ölçüşecek kadar hızlı değildi. Hatta tek gözündeki kusur nedeniyle, Azaraks ya da Seyis'in yanlışlıkla ters tarafında durması halinde, hayvan yolunu bile kaybedebilirdi.

Malik, Seyis ile Azaraks'a bağımlıydı ve onlara güvenmişti. Özay da bunu çok iyi biliyordu.

*

O gece Seyis ateşin başında diğerleriyle oturmuş, konuşmaları dinliyordu. O günlerde Buda komutanı olan Abdul Rahman (kısaca ona Abdi Paşa diyorlardı), eski komutan İbrahim Paşa gibi yaşlı biriydi. İbrahim Paşa'yı Kara Mustafa öldürtmüştü. Abdi Paşa'nın döneminde, donanımıyla ve erzak deposuyla oldukça güçlü bir kale halinde gelişen Buda zengin bir yerleşimdi; ayrıca, askeri yönden çok güçlüydü. Gül Baba Türbesi silahlı yeniçeriler tarafından korunuyordu. Halkı ise, kalenin ele geçirilemez olduğuna inanmıştı -bu, kalenin bir diğer gücüydü.

Bir zamanlar Hıristiyanlara ait olmasına rağmen, bir daha asla onların kaleyi geri alamayacaklarından emindiler. Zaten buna asla izin veremezlerdi; Osmanlı İmparatoluğu'nun önemli bir merkeziydi ve eğer Buda düşerse tüm İmparatorluk düşerdi... İstanbul dahil.

Dolayısıyla, Buda düşmeyecekti.

Buda'nın cephaneliği kuvvetliydi; barut depoları dolup taşıyordu. Hatta, Abdi Paşa kendi barut üretiyordu. Ayrıca, top ve tüfekleri çoktu. Okçuları, yeniçerileri ve azap birlikleri vardı.

En iyi adamlar oradaydı. Habsburglular, Buda ordusuyla baş edemezdi.

Zaten kısa bir süre sonra kuşatmacıların erzakları bitecekti. Kızgın güneşin altında fazla dayanamayacaklardı. Ordu çözülecekti. Hayvanlarını besleyecek otlaklar şimdiden kuruyordu.

Gökyüzünde kuşlar bile görünmüyordu. Hıristiyan ordusu kalın kıyafetleri içinde terlerken, sürünerek siperlerine girdiğinde Abdi Paşa ok ve mızrak yağmuruyla birlikte onları topa tutacak ve Osmanlı topraklarında cesetleri çürüyüp yok olacaktı. Birer, ikişer, beşer, onar ölen askerleri gören diğer askerlerin morali bozulacak ve yüzlere, binlere ulaşan kayıplarla ordu kuşatmadan vazgeçecekti. Atları açlıktan, askerleri susuzluktan kıvranacaktı. Tuna Nehri'nin

suyu içilecek gibi değildi; o sudan içerlerse hepsi ölürdü. Viyana'ya sürüne sürüne geri dönebilenler şanslı sayılacaktı.

Ertesi gün işleri bitmiş olacaktı.

*

14 Ağustos günü için planlanan yeniçeri saldırısı sipahi askerlerin desteğiyle Bossfia kumandanının emrinde yapılacaktı; ne var ki, Paşa'nın sahra deneyimi yoktu.

4.000 Suriyeli sipahi askerini doğrudan düşman saflarına sürdü. At üzerinde İranlılar'la dövüşmüş olan sipahiler, Batılı Hıristiyan askeriyle hiç karşılaşmamışlardı. Hıristiyan ordusu, üniformasız atlılar halinde Paşa'nın birliklerine saldırdığında, Paşa onları sivil tüccarlar sanmıştı ve ordusunu hemen durdurmuştu. Düşman, karşı tarafın saldırıya geçmediğini görerek cesaretlenmiş ve vahşi bir şekilde sipahilerin üzerine saldırmıştı. Boş bulunan sipahiler ağır bir darbe yemişti. Ardından yeni bir kuvvet ikinci bir saldırıya geçti. İrlandalı Taafe Lordu'nun Dragon ordusu olduğu anlaşılan bu orduda İngiltere Kralı'nın oğlu da bulunuyordu. Daha sonraları ele geçirilen esirlerden elde edilen bilgilere göre, aslında Kral'ın cariyelerinden biriyle ilişkisinden doğan James Fitzjames henüz on beş-on altı yaşlarındaydı. Atlı sipahilerle çarpışmaya çok istekliydi. Sipahilerin direnişiyle karşılaştı. Böylece o ve adamları o gün epeyce kan döktü.

"Sabah ilk karşılaşmada en iyilerinden 3.000 yeniçeri kaybettik, elli kadar sipahi atlarıyla birlikte esir alındı, elli sekiz sancak ve 8 top yok oldu. Paşa da şehit edildi."

Rapor tam bir felaketti. Seyis ve Özay tımarlı askerleriyle büyük çadırda emirleri beklerken, Sadrazama verilen bu raporu duymuşlardı. Sadrazam'ın bu kadar önemli bir askeri sorumluluğu Anadolu'dan gelen bir Paşa'ya vermiş olması, büyük bir hataydı. Silistre, Beylerbeyi ya da Rumeli Beyleri dururken, bunu nasıl yapabilmişti?

İyi insanlar ve kötü kumandanlar için bir deyiş vardır: Erken ölürler! Özay'la Seyis, askerlerin aralarındaki konuşmalara kulak kabartıyorlardı.

Sadrazam, Buda'ya yedek kuvvet gönderecekti çünkü düşman bu başarısından sonra surlara kadar dayanıp tünel kazarak kaleye girmeye çalışacaktı -tıpkı Türkler'in Viyana kuşatmasında yaptığı gibi. Ve düşman, elbette, dışarıdan gelen kuvvetlere de engel olmaya çalışacaktı.

Özay, "Sersemler!" diye dişlerini sıkarak söylenmeye başladı. "Kara Mustafa düzenli bir ordu ilkesine sadık kalabilseydi, şu anda Hofburg tahtında oturmuş yirmi bin cariyesiyle içkisini yudumluyor olacaktı. Biz de tımarlarımızda keyif çatıyor olacaktık!"

Sadrazam, Buda'ya gidecek her askere günde yirmi akçe para teklif ediyordu. Böyle bir teşvik belki birtakım insanlara cazip gelebilirdi.

Özay söylenmeye devam etti. "Büyük davamıza ne oldu? Gazi yemini? Kutsal savaş!"

Seyis, "Hâlâ Silistre Beylerbeyi var. O da bizim yaşadıklarımızı yaşadı."

"Evet, öyle" dedi Özay ama başını geriye atıp gözlerini yumdu. "Acaba ona kaç akçe teklif ettiler?"

"Bunu da atlatacağız. Nasıl bilmiyorum ama atlatacağız. Azaraks çok sakin. Bu bir işaret."

Özay'ın moral bozukluğuna karşılık, Seyis'in iyimserliği sinir bozucuydu. İriyarı haliyle yerinden fırladı. "O halde ben neden tabutumun kapağına çarpan taşların sesini duyuyorum?"

29 AĞUSTOS 1686
ŞAFAK VAKTİ

Müezzinin sesi tüm Buda'da, Türk ve Hıristiyan kamplarının üzerinde yankılanıyordu. Son 144 yıldır süregelen gelenekle, sabahın

sessizliğinde ezanın huzur verici çağrısı Hıristiyan kamplarındaki askerlerin de yaşamının bir parçası olmuştu. Bu huzurun ve şükranın sesiydi. İçlerinden bazıları ezanı duyduklarında uyanır, farkında olmadan mırıldanırlardı. Müezzinin sesi duyulduğunda, her iki kampta da ateşler yanar, ekmekler pişerdi. Hıristiyan kampından da ilahi sesleri yükselir; Buda'da sabahın erken saatlerinde ilginç dinsel bir mozaik oluşurdu.

Askerler ve atlar toplandı ve Türkler bu kez erken hareket etti, bu Hıristiyanları alarma geçirdi. Gün ağarırken, kuşlar gökyüzünde görülmeye başladığında, henüz sıcak bastırmadan ve akbabalar ortada yokken, Seyis iki atı da tımar etti. Kovadaki suya, Ali Ağa'nın arazisinden topladığı lavantalardan yaptığı yağdan bir damla damlatmıştı. Suyla lavanta yağının karışımı, hayvanların tüylerini daha parlak yapıyor ve onları sineklerden koruyordu. Sinekler tehlikeliydi; sinekler yüzünden ölen insanlar bile oluyordu. Atın gözüne ya da kulağına konan bir sinek, hayvanın aniden başını sallamasına sebep olduğundan, binicisinin dengesini bozabilirdi. O sırada, binici karşı bir saldırıdan kendini koruyamazdı. Seyis savaşın en yoğun yerinde olduğundan özellikle Malik'in göz çevresini özenle bu suyla sildi.

Malik, ondan istemediği bir şey yapması istenmiş ve buna razı olmuş uysal bir çocuk gibi duruyordu. Ama ayaklarını içe doğru çevirerek başını öne eğmiş, bir anlamda isyan ediyordu. Bugünlük beni bırakın... Bırakın şu otlaklarda dolaşayım... Bir gün olsun, dinleneyim...

Seyis, perçemini Malik'in kulağının arkasına atarken "Biraz daha dayan, oğlum" dedi. "Yakında hepsi bitecek. Hepimiz kurtulacağız, göreceksin. Ama bugün özellikle dikkatli ol. Aklını başka şeylerle meşgul etme. Bu otlaklarda gezinmek için çok vaktin olacak, inan bana."

Seyis onun eyerini takıp semer kolanını bağladı. Malik kolanın bedenini sımsıkı sarmasıyla tekrar kaderine razı oldu. Belki aç değildi, susuz değildi; çok iyi bakılıyordu ama yorgundu. Hayvanın

başka bir sorunu daha vardı. Özay'ın moralinin bozulması hayvanı etkilemişti.

Özay'ın canını sıkan neydi? Seyis'in İstanbul'a gitmeyi reddetmesi belki bir nedendi ama bundan daha fazlası da vardı. 'Gazi ruhu öldü' demişti. 'Gül Baba da bizi terk etti.'

Azaraks kulakları dimdik, tetikte bekliyordu. Beş yıl, bir hayvanın ve bir insanın kafa yapısının gelişmesinde epeyce önemli bir zamandı. Azaraks da az şey yaşamamıştı. Ateş altında kalmış, kılıçlardan kıl payı sıyrılıp kurtulmuştu. Bütün bunları önceden yaşayan bir Seyis'i olduğu için şanslıydı. Zaman zaman kıstırıldıkları da olmuştu ama her seferinde ikisi de soğukkanlılıklarını korumuşlar ve canlarını kurtarmışlardı.

Malik'in Azaraks'a bakışlarında, yaşlı bir insanın genç birinden medet umuşu vardı -onun kendisini korumasını bekler gibi. 'Artık ben eskisi gibi değilim' diyordu. 'Yaşlandım. Çok savaşa katıldım ve artık şansım azalıyor. Yanımdan sakın ayrılma.'

Özay Dursun atına atladı. O da atı gibi artık yaşlanmıştı. Eskisine kıyasla, daha çabuk yoruluyordu. Seyis onu izlerken, kafasından bir sürü şey geçiyordu. Bir an gelip de, insanın arkadaşı ve atı arasında bir seçim yapması gerekse, ne yapardı? Ne yaparsın Seyis, hadi söyle bakalım!

Seyis'i bir düşünce almıştı. İçine zehir gibi akan, korkunç bir düşünce.

Kaşları çatıldı. Bu ses de neydi? Nereden geliyordu?

Bugün bu seçimi yapmak zorunda kalacaksın. Hangisini seçeceksin?

Seyis bu zehirli düşünceyi içinden atmak istedi.

Yeminler, işaretler, alınyazıları... Hepsi boştu. Sonunda biri ölecekti.

Özay mı, yoksa atın mı?

Ses giderek güçleniyordu.

Acaba düşüncelerim yüzümden mi okunuyor, diye kendinden kuşkulandı. Özay bana niye öyle bakıyor?

Seyis, dostuna gülümsedi ama Özay gülümsemedi.

Seyis de atına atladı. Ama Azaraks geriledi. İlk kez böyle bir şey yapıyordu. Ve Seyis ilk kez Azaraks'ın ensesine sert bir tokat attı. Hayvan, Seyis'in bu tepkisine şaşırmıştı; kendini oradan oraya atmaya başladı. Seyis için onu sakinleştirmek sorun değildi ama ne var ki, çok öfkelenmişti.

Malik ile Özay onları izliyordu. Seyis ile atı onları kollayabilecek miydi? Yoksa bugün artık onları terk mi edeceklerdi?

"Arkada kal" dedi Özay. "Unutmadın değil mi? Sağ tarafımızda! Malik'in gözü yüzünden."

Özay daha önce hiç Malik'in gözünden böyle adlı adınca bahsetmemişti.

Saat dokuzda herkes atlarına bindi. Eyerler gıcırdıyor, atlar eşelenip homurdanıyordu.

Hava ısınmaya başlamıştı bile. Atların bazıları terliyordu.

Osmanlı ordusunda kimsenin çıtı çıkmıyordu. Tam dokuz buçukta sipahiler, sancakları dalgalanarak kamptan ayrıldı.

Suriye'den gelen atlar sipahilerin harekete geçmesiyle huzursuzlanmış, sağa sola kaçışmaya başlamıştı. Biniciler sinirli sinirli atları yola getirmeye çalışıyordu. Atların kahverengi başları dikilmiş, koyu renk burun delikleri şişmiş, yüzlerindeki damarlar kafa atacak gibi dışarı fırlamıştı.

Güneş bütün kızgınlığıyla tepelerindeydi. Atlar tırıstan eşkin gidişe geçti. Etraf toz duman olmuştu. Biniciler birbirini göremiyordu. Sinekler kara bulutlar halinde üstlerine çökmüştü.

Karşı tepelerde, düşman atlıları göründü; onların da kendi bayrakları dalgalanıyordu.

Sipahiler durdu. Toz toprak da duruldu ve bir bulut gibi aşağıdaki vadiye çöktü.

Seyis düşman hattını izliyordu. Azaraks hâlâ huzursuzdu; kendini sağa sola atıyor, ayaklarını yere vurup duruyordu. Bu hiç iyiye işaret değildi; Seyis'in beti benzi attı. Belki de bugün ölecek olan kendisiydi. Belki, Azaraks bunu hissetmişti.

Seyis'in ağzı dili kurudu. Atı sakinleştirmeye çalışırken, bu kez ona sert davranmamaya dikkat etti. Az önce yanlış yapmıştı, hem de büyük bir yanlış. Atıyla ters gitmek hiç hayra alamet değildi. "Sakin ol oğlum. Sakin ol."

Düşman ordusu çok kalabalıktı. Hıristiyan askerleri çok iri görünüyorlardı; atları da öyle. Hepsi büyük ve kendinden emin, kararlı. General Mercy, Houfler ve Neuberg'in atlı birlikleri birleşmişti.

Osmanlı Sadrazam'ı 3.000 atlıya çok basit bir emir vermişti: Buda'ya gidilecekti. Bu arada teklif yüz akçeye çıkmıştı. Özay, cennete yirmi ile yüz akçe arasında bilet kestiklerine dair bir şaka yaptı ama kimse gülmedi. Buda'ya girmek zordu; öncelikle düşman kuşatma hattını geçmek gerekiyordu. Bu atlı, yaya ve her biri farklı özelliklere sahip topçu birliklerini aşmak demekti -bir tür intihar demekti. İnsanları harcamaktan başka bir şey değildi. Ama askerler "Bismillahirrahmanirrahim" ve "Allahüekber" sesleriyle gözlerini kararttılar.

Seyis'in içinde kötü bir sezgi vardı. Birden, bunun nedenini buldu: Yanlış karar vermişti. İstanbul'a gitmesi daha doğru olacaktı. Ne yapıyordu böyle? İstanbul'a gitmeyi kabul etseydi, Özay da onunla gelecekti... Malik de... Özay bu haberi duyduğunda bu yüzden çok sevinmişti aslında. Buda'ya gitmeyi hiç istemiyordu. Seyis nasıl bir yanlış yapmıştı? Baş İmrahor'un teklifini nasıl geri çevirebilmişti? Bir daha böyle bir teklif alabilecek miydi? Asla!

Çok büyük bir aptallık etmişti. Kendi kendini kandırmıştı ve bunun sonuçlarına katlanacaktı.

Bora!

Malik'e bak! Hayvan gemini kemirmeye başlamıştı. Göz akları ortaya çıktı. Seyis içinden, 'Arkada kal' dedi. 'Onları koru.'

*

Osmanlılar'ın son safları tepeye ulaştığında, karargahtan mehter bandosunun çaldığı bir marş tüm araziye yayıldı. Davullar yüksek bir sesle gelirken, ardından tiz borazan sesleri bunları izledi. Davul-

ların temposu arasından iki boru sesi yükseldi; biri yüksek perdeden, diğeri alçak perdeden.

Ve sipahiler yamaçtan aşağı, düşman hattının arasından Buda'ya doğru hareket etti.

Bin yeniçeri piyadesi uzun menzilli tüfekleriyle, kulakları sağır eden bir ateş açtı. Atışlar hedefe varmıştı. İmparatorluk atlılarının ilk sırası bir anda telef oldu. Atlarının üzerinden yere yığılan düşman askerlerinin arasına, sipahiler gözü kara bir şekilde daldı. Atlıları yarıp geçerek okçulara ulaştılar.

Seyis, Özay'ı gözden kaçırmamaya çalışıyordu. Azaraks ise, hep ileriye atılmak için Seyis'i çekiştiriyordu. Önündeki atlar Azaraks için çok yavaştı. Bir solukta hepsini geçebilirdi.

"Arkada kal, oğlum. Yavaşla." Seyis hayvanı kontrol edebilmek için var gücünü kullanıyordu. Malik garip bir şekilde, uyumsuz ve ritimsiz hareket ediyordu. Seyis onun adımlarıyla nefes alışının uyum içinde olmadığını fark etmişti. O arada Özay, "Arkamda kal'" diye hırsla ona bağırdı. "Arkamda kal!"

İmparatorluk kuvvetlerine doğru tek bir açıdan yaklaşırlarken, arazi at nallarının gürültüsüyle sarsılıyordu. Tozun dumanın içinde atlar ve atlılar boğulurcasına, gözleri yanarak ilerlediler. Osmanlı birlikleri sıra halinde vadiye doğru indi. Seyis kalabalıkta bir an Özay'ı kaybetti. Yoğunlaşan toz bulutundan hiçbir şey göremiyordu. Malik önünde miydi, arkasında mıydı -bilmiyordu.

Birden İmparatorluk ordusunun borusu duyuldu.

Seyis iki metre önünü göremiyordu. Kör bir gidiş! Sadece ayaklarının altındaki arazinin değiştiğini hissetti. Bir meyile gelmişlerdi. Bu daha iyiydi. Azaraks var gücüyle ilerliyor, sağındaki solundaki atları geçip gidiyordu.

Seyis bir anda toz bulutunun içinden kurtuldu ve tepeden aşağı onlara doğru yaklaşan İmparatorluk süvarilerini gördü. Hıristiyan atlılar yokuş aşağı koşan atların üzerinde denge kurmak için kendilerini geriye doğru vermişti.

Karınları öne fırlamış haldeydiler.

Mükemmel! Vınn!.. Vınn!..

Yokuş aşağı gitmek çocuk oyuncağı!

Topraklı, sipahi ve gönüllüler bir anda toz bulutunun içinden çıktılar. Tüm sipahiler sola kayıp yokuş yukarı düşmana doğru tepeyi tırmanmaya başladılar. At ve binicisi için en avantajlı durumdaydılar. İmparatorluk atlılarının ilk şeridi, atların ayaklarının kaymasıyla yere kapaklanmaya başlamıştı.

Seyis bu arada dört bir tarafa bakınarak Özay'ı arıyordu. Bir ara havada parıldayan çifte yatağanları gördü ve kendi birliğinden ayrıldığı gibi onun peşine koştu. Özay'a yanında olduğunu haber verebilmek için yayını gerdi. Özay'ın sağ tarafından saldıran düşman askerinin tam gözüne nişan aldığı oku, Özay'ın kulağını sıyırıp geçti. Düşman sanki görünmeyen bir darbeyle aniden yere devrilmişti. Özay bunu kimin yapabileceğini çok iyi biliyordu.

Seyis bir kez daha Özay'ın gözünü karartıp, yatağan kılıcıyla düşman atlıların safına daldığına tanık oluyordu. Bu arada, ona ya da atına yöneltilmiş tüfek ya da mızrak Seyis'in oklarının yanılmaz hedefi oluyordu.

Sipahiler art arda şimşek gibi saldırıyorlardı. Topraklı sipahiler, tımarlı sipahiler, hassa sipahileri, kapıkulu sipahileri ve İstanbul sipahi birlikleriyle silahtarlar, deli, gönüllü ve çelebiler hepsi birden düşmanın üzerine yürüyordu.

St. Paul Vadisi'nin tepesinde, Seyis tekrardan Özay'ı kaybetti. Tuna kıyısına doğru ilerleyen sipahileri izleyerek kente girmeyi umuyordu.

Tam o sırada sol taraflarından bir top ateşine tutuldular. Seyis, çok uzakta olmasına rağmen yüzünün alev alev yandığını hissetti. Sipahilerin sağ kanadındaydı. Gözlerinin önündeki atlar ve atlılar sırayla gözden kayboluyordu. Havanın rengi uçuşan kanlarla kıpkırmızı olmuştu.

Seyis, Azaraks'ın dizginlerine yapıştı. Malik'in aynı hızla kaçabilmesi imkansızdı. Hemen ona yetişmesi gerekiyordu. Seyis üzengilerin üzerinde ayakta, çevresine bakınarak Özay'la Malik'i arandı.

Sipahiler, timarlılar ve gönüllüler dörtnala Buda'ya doğru ilerliyorlardı.

İşte! Özay'la Malik çok ileride, önlerdeydi. Nasıl oralara kadar gitmişlerdi?

Seyis açık arazide Azaraks'a hızlanması için bağırdı. Hayvan toynaklarını toprağa geçirerek fırladı. O sırada iki mızraklı Houfler askeri Seyis'e doğru atlarını sürdü ama öndeki alnına saplanan okla yere devrilirken, diğeri Azaraks'ın atına saldırmasıyla alaşağı oldu.

Bu savaş meydanından tek bir kişi sağ çıkamayacaktı. Tek bir kişi bile! Herkes ölecekti. Çok yakında hepsi cennetlik olacaktı.

Seyis uzaktan Özay ile Malik'i gözlüyordu. O anda sanki her şey yavaşladı; rüyada ya da başka bir dünyada gibiydi. Sanki gövdesinden ayrılmış, kendini dışarıdan gözlüyordu.

İçini tuhaf bir huzur sardı. Atının hareketlerini hissediyordu ama sesler tamamen kesilmişti. Bağıran adamlar, toz bulutu, top ateşi, barut kokusu, duman ve alevler üzerinden Azaraks ile adeta uçuyorlardı. Dizlerinin üstüne çökerek bir hiza olup ona ateş eden İmparatorluk askerlerini görüyordu. Top ateşinin yüzünün bir iki santim yanından vızıltıyla geçişini duyuyor, Azaraks'ın bunu fark edip uzun adımlarla tehlikeden kaçtığını hissediyordu. Beni öldüremeyecekler! Atımı öldüremeyecekler!

Seyis tüm ustalığıyla Azaraks'ı kontrol altında tutuyordu. Hayvan sağa sola kaçtıkça, bacaklarıyla gövdesini sarıveriyordu. Azaraks tam formundaydı; kulaklar geriye yatmış, gözleri parıl parıl parıldıyor, tekmeliyor, ısırıyor ve sürekli öne atılıyordu. Seyis'in gücü, yenilmez dostu ve savaşçısı. Asla savaşmaktan vazgeçmeyen hep öne atılan, şahlanan, kişneyen yandaşı. Seyis'in bacakları kadar kolları da iradesi dışında, alışagelmiş refleksleriyle kıyasıya savaşmaya devam ediyordu. Okunun ucundaki siyah beyaz çizgili tüyün yanağına temasıyla parmaklar geriliyor, atı hızını kesmeden ilerlerken, ok asla şaşmadan hedefine ulaşıyordu. Yaydan fırlamasıyla, ok sessizce uçup gidiyordu. Bir İmparatorluk süvarisi daha, bir Dragon askeri daha, bir Bavyeralı, bir İspanyol, bir Hırvat, bir İrlandalı, bir

İngiliz, bir Macar daha atından yere düşüyor ve Seyis daha kurbanı yere düşmeden ikincisini deviriyordu. Seyis'in bir gözü hâlâ Özay'daydı. Azalan oklarıyla atışlara devam ediyordu. Sol tarafından bir gönüllü "Hadi, hadi! Git, git!" diye bağırdığında Seyis kendine geldi.

Artık Buda surlarının dibine gelmiş olduklarını o zaman fark etti. Başarmışlardı! Özay ile Malik'i gözden kaçırmamaya çalışarak hızlandı. Malik onların varlığını hissediyordu ve Seyis bunu biliyordu.

Buda tarafından ateş açan düşmana rağmen, demir kapılara yüz metre kadar mesafeleri kalmıştı. Biri "Kapılara hücum!" diye bağırdı.

Ve demir kapılar ardına kadar açılıverdi. Yeniçeriler hemen kapının çevresini yelpaze şeklinde sarıp arkadan gelenlere bir geçiş yolu hazırladılar. Özay atını kapılara doğru ve aynı zamanda Seyis'in olduğu tarafa doğru sürdü. "Hadi, hadi!" diye atına bağırdı.

Seyis, Özay'ın önünde, Malik'in kusurlu gözünün tarafında kaldı.

Malik huzursuzca bağırmaya başladı çünkü Seyis'le Azaraks'ı göremiyordu. Azaraks onu gördüğü halde, ses vermedi. Malik ona seslenmeye devam etti.

Gönüllü, sipahi ve tımarlılardan on beş kişilik bir grup Özay'ın tam arkasından geliyordu. Yatağan kılıçlarını savurarak cirit ve ok atarak ilerliyorlardı. Malik hâlâ Azaraks'la Seyis'i göremediği için panik içindeydi; hayvan yavaşlamaya başladı. Özay onu ileri sürmeye çalışıyordu. Seyis, "Hadi Malik!" diye seslendi. Demir kapılardan çok uzakta değillerdi. Özay atı zorluyor, Seyis bir yandan hayvana, "Hadi Malik! Hadi!" diye çılgın bir şekilde sesleniyordu. Malik sanki vücudunun ağırlığını taşıyamaz bir halde son kez dizlerine güç verdi. Ter içindeydi. Burun delikleri kıpkırmızı parlıyordu ve gözleri açılmış ama tek gözüyle hiçbir şey göremediği için panik içindeydi; kafası karışmış haldeydi. Rehberini kaybetmişti. Özay ısrarla hayvanı koşturuyordu.

Seyis, Azaraks'ı döndürdü, Özay'ı sıyırıp geçen oklarıyla ona doğru gelen düşman atlılarını birer birer yere seriyordu. Ama artık sadece iki oku kalmıştı.

Son iki oku kalınca, asla onları kullanmaması gerektiğini biliyordu. "Hadi Malik, sadece yirmi metre kaldı!"

Ok kılıfında kalan iki oktan birine uzandı. Asla son iki okunu kullanma, çünkü son iki atış için her zaman lazım olacaklar!

Seyis yayını havaya kaldırdı.

"İçeri!" diye Özay bağırdı.

Seyis o sırada Özay'a nişan almış bir tüfek gördü ve adamın koluna oku sapladı.

Malik son gücünde, sendeliyordu. Az önce sayıları on beş olan Osmanlı atlılarından altı kişi kalmıştı. Top atışları kulakları sağır ediyordu. İs ve dumandan göz gözü görmüyordu. Kurşunlar surlara çarpıp geri sekiyordu

"Hadi Malik! Gayret!" At artık tamamen güçten düşmüştü.

"İçeri içeri!" diye demir kapıları tutan yeniçeriler onlara sesleniyordu. "Kapıları kapatıyoruz!"

Son altı atlı içeri girmişti ve kapıları kapamak zorundaydılar.

Seyis iki ağır tüfekli Hıristiyan askerini gözüne kestirdi. Son okuyla iki hedefi birden yok etmesi gerekiyordu. Hıristiyan askerlerden biri onu hedef almıştı, diğeri Özay'ı. Ve Seyis'in tek oku kalmıştı.

"İçeri" diye Özay atına seslendi.

On metre... Beş metre... Dört metre... "Malik tamam, çok az kaldı."

Malik o sırada Azaraks'ı görmüştü. Evet, artık başarabilirdi.

"Hadi oğlum!"

Seyis'in iki Suabian* askeri arasında karar vermesi gerekiyordu. Ve eyerinde aniden dönerek Azaraks'ı hedef alan askere oku fırlattı.

---

* Almanya'nın güneyinde bir bölge.

Ok adamın sağ gözüne saplanırken Malik'in sesi duyuldu -diğer Suabian'ın ateş etmesiyle aynı anda.

Seyis demir kapılardan içeri son hız girerken, kurşunlar demir kapılardan sekiyordu.

Arkasından dört atlı daha şimşek hızıyla içeri girdi; silahlı yeniçeriler onların arkasından gelen İmparatorluk atlılarını püskürtmeye çalışıyordu. Sonunda kapılar kapanarak kilitler indi. Metal sesi yankılandı.

Buda'ya girmişlerdi. Seyis'in gözleri yanıyor, beyni uğulduyordu. Hemen Azaraks'ı geri döndürdü. Diğer dört atlı atlarının üzerlerine uzanmış, yüzlerinden terler ve kanlar akıyordu. Atların nefesi tıkanmış, ter içindeydiler.

Arkasındaki dört atın arasında Malik yoktu.

Seyis atından atlayarak kapıları yumruklamaya başladı. "Biri daha kaldı. Biri daha! Özay! Özay!"

Demir kapılardan bir delik bulup dışarı bakmaya çalıştı.

"Açın kapıları! Biri daha gelecek!"

Toplar patlıyordu.

Seyis kapının dibine çöktü ve son bir inilti sesi duydu. Eğer kör bir at rehberini kaybederse, bir an için bile olsa rehberini kaybettiğine inanırsa, son kez ona seslenmek isterdi... Böyle bir iniltiyle...

Seyis bu sesi duyduğunda, demir kapıların dibine yığıldı kaldı.

2 EYLÜL 1686

Kuşatılmış bir kentin kapılarından sadece beş askerin içeri girmiş olması, bir savaşın gidişatını etkileyemezdi.

Buda'nın Habsburglular'a teslim koşulları, Baden Alayı'ndan Yarbay Baron Creutz tarafından getirilmişti. Abdi Paşa, "Kimse böyle bir utançla yaşayamaz" diye isyan etti. "Kanımızın son damlasına kadar savaşacağız!"

Ve Kutsal Peygamber'in sancakları tekrar dalgalanmaya başladı.

✻

Her şey o sabah erken saatte başlamıştı. Surların büyük bir kısmının altı kazılmış ve çökertilmişti.

Kent artık korumasızdı ve gerisi an ve kan meselesiydi.

Surların önünde Alman, Viyanalı, İngiliz, İspanyol, Fransız, Hollandalı askerler vardı. Emirler Almanca geliyor, bilmeyenlere tercüme ediliyordu. Bir yandan da üzerlerine yağan taş, ok, metal parçacıklar, mızraklar ve atılan toplardan kaçışıyorlardı. Siperlere kadar kaçanlar, yıkık kent surlarının dibinde kalanlara seslenip duruyorlardı. Yerler kandan kayganlaşmıştı.

Günlerdir, haftalardır oldukları yerde kalan cesetlerin üzerinde sinekler üşüşüyordu. Çürümüş ceset kokusu her tarafa yayılmıştı. Öte yandan kolu bacağı kopmuş, can çekişen yaralıların sayısı savaşmakta olanların sayısını geçmişti.

Artık surlara saldıran düşman ordusu çok daha güçlü konumdaydı. Kılıçlarıyla ve tüfekleriyle kente giren İmparatorluk askerlerine, Osmanlı, savaş baltalarıyla karşı koymaya çalışıyordu. Halk var gücüyle Buda'yı savunmaya devam ediyordu.

Sabah başlayan saldırılar, öğleden sonra bastıran sıcağa rağmen hızını hiç kaybetmemişti. Eline bir silah geçiren, karşısına çıkan farklı üniformalı kimi görse vahşice gözü dönmüş bir şekilde saldırıyordu. Eline bir kılıç geçiren, düşmana sapladığı an kılıcı geri çekmek zorundaydı. Çünkü hemen bir diğer saldırıya karşı koyması gerekiyordu. Güçlü kuvvetli görünen birine iki kişi birden saldırıyordu. Bu hayatta kalmak için iki kat güç harcamak anlamına geliyordu. Eller ve kollar silah kullanmaktan yorgun düşmüşlerdi ama duramazlardı. Durmak, bir an için boş bulunmak, vücudunun ortasından ikiye bölünüvermek demekti.

Son darbeler artık düşmanın sinirlerini bozmaya başlamıştı. Hıristiyan komutanlar, yatağan ve şinşirlere karşı binlerce gözü dönmüş adam gönderiyorlardı; Türk cephesi düşene kadar vurup kesip biçip öldürmeye kararlı vahşi ve şuursuz saldırganlar.

Elinde kılıcıyla Abdi Paşa "Allah!" diye haykırdı, surların üzerinde kılıç darbesi almıştı.

Buda'nın ana kapıları artık ardına kadar açılmıştı. Alman, Fransız, Hollandalı ve İspanyol birlikleri, çakıl taşlı sokaklarda Rumelili, Anadolulu, Suriyeli, Bosnalı, Türk askerlerinin peşini bırakmıyorlardı. Karşılarına çıkan sivil halkı da öldürüyorlardı; kadın, erkek, yaşlı, çoluk çocuk, yaralı fark etmiyordu.

Buda sokaklarında insanlar korkuyla bağrışarak kaçışıyordu. Her köşe başında silahlar patlıyordu. Düşman askerleri ahırları tarayıp sonra tekrar insanların peşine düşüyorlardı.

Bu kargaşa ve kıyım, barış yakarışları başlayana kadar iki saat devam etti.

"Merhamet edin! Merhamet!"

Bir akşam vakti, kentin güney kapılarındaki ahırların kapıları ardına kadar açıldı ve sivil giyimli genç bir adam içeri girdi. Arkasından vuran ışıkta sadece silueti görünüyordu. Uzun paltosuyla geniş kenarlı şapkası, bir elinde tabancası ve diğer elinde kılıcı vardı. Birine seslendi. Elinde lambayla bir adam geldi. Lambayı kaldırdığında yularlanmış atların arasında bir adamın gölgesi göründü.

Şapkalı adam tekrar birine seslendi ve biri daha içeri girdi.

Bozuk bir Türkçe'yle adam ona, "Kim saklanıyor orada?" diye sordu. Seyis, adamın tabancasının horozunu kaldırışını duydu.

Yerde çömelmiş, sallanan lambanın ışığında diğerlerinin yüzünü görebiliyordu. Önce tereddüt etti, sonra ışığın altına çıktı.

"Bu adam burada ne yaptığını sanıyor?"

"Atlara bakıyor, efendim. Bir seyis."

16

ASLA GERİ DÖNÜLMEYECEK TOPRAKLAR

Dünyanın sonu da gelse, atlar her zaman var olacaktır -her zaman. Onlar orada, etrafa kulak kabartarak insanoğlunun dokunamadığı o boşluğu dolduracaklardır.

Korkularınızı, umutlarınızı, günahlarınızı ve düşlerinizi paylaşacak kimseniz olmadığı zaman, her zaman atlar vardır. Vicdanınızın sesini onlarla paylaşırsınız. İşte, Seyis de yüzünü Azaraks'ın yelesine gömmüş, çaresizliğini onunla paylaşıyordu. Yiğitlik gösterileri, tülbentin bir tarafından diğer tarafına uçup giden rüzgar gibidir; yok olur, gider.

Özay'ın yüzünü, gözlerini ve sesini nasıl unutabilirdi? Malik'in toz duman ve kan içinde, havada uçuşan kurşunların arasında Seyis'e doğru koşuşu nasıl gözlerinin önünden gidebilirdi? Yayını gerdiği an, kendi canını kurtarmayı seçtiği için kendi kendisini nasıl bağışlayabilirdi? Bir korkak gibi, dostunun ölmesine göz yummuştu. Kendisini Gaziliğe layık göremiyordu. O ancak bir Seyis, bir rayah olabilirdi. Sefil doğmuş, sefil ölecekti. Gül Baba'nın türbesine bile gidemezdi. At, yumuşak ve ıslak burnunu onun eline sürtüyordu. Allah'ım sen büyüksün!

İnsanın kendi kendini bağışlaması ne kadar sürerdi? Aslında, bu mümkün müydü? İçindeki acı bir ömür boyu sürmeli miydi? Bundan kurtulabilecek miydi? Hayır, bedelini ödemesi gerekecekti. Bazı davranışların telafisi yoktu belki de. Vicdan azabıyla yaşaması gerekiyordu. Bir sınavdan geçmişti; yüreğinden çok iyi biliyordu ki, bu sınavda yetersiz kalmıştı. Atının kopkoyu gözlerine baktı. Azaraks onun gözlerindeki acıyı görebiliyor muydu? Kendisi Azaraks'ın gözlerinde ne görüyordu? Kendi gözlerinin bir yansımasını görüyordu! Seyis hemen başını çevirdi. At, onu, kendi ruhunu ve vicdanını sorgulamaya zorluyordu.

Buda'nın güney kapısındaki ahır, dışarıdan bakıldığında sade, kesme taştan yapılmış bir bina olarak görünüyordu. Ahır girişinin üstünde, Arap harfleriyle kabartma bir yazı vardı. Seyis bu yazıyı okuyamıyordu.

O gün Seyis, Buda kapılarından içeri girdiğinde, 'Atlarınızı içeri sokun!' diye bir yeniçeri tepelerine dikilmişti. Seyis, kaleye girmeyi başaran diğer dört sipahi ile birlikte bu emre sorgusuz sualsiz boyun eğmişti. Ağır, meşe kapılardan içeri girmiş ve günlerce oradan çıkmamıştı.

O anda dışarıdaki cehennemden sonra, içerisi cennet gibi gelmişti; ahırın içinden tatlı, tanıdık bir koku yayılıyordu: at kokusu. Bina sanki tümüyle çevresinden soyutlanmış, huzurlu ve kutsal bir cami gibiydi.

Seyis, Azaraks'la kalenin içine bir fırtına gibi dalmış ve atın üzerinden yere, 'Özay!' diye haykırarak atlamıştı. Azaraks da onun gibi haykırarak Seyis'in acısını paylaşmıştı. Seyis demir kapılara yumruklarıyla vurarak tepinirken, Azaraks da tıpkı onun gibi tepinmişti. Seyis sakinleşene kadar, o da sakinleşememişti.

Seyis kapının orada yere kapanmış halde ne kadar kaldığını bilmiyordu -sadece Azaraks'ın da, başucunda öylece beklediğini biliyordu.

Sonra, yeniçerinin sesiyle kendine geldiğini anımsıyordu. Vahşi bakışlı iriyarı bir adamın parmağıyla ahıra doğru işaret ettiği o an, kapının üzerindeki kabartma yazıyı görmüştü. O arada hırsından yayını ortadan ikiye ayırmış ve paramparça etmişti. El emeği nefis parçaları da, ahırın kapısının önüne fırlatıp atmıştı.

Ahırın içi loş ve serindi; Seyis atıyla diğer uca kadar yürüyüp gitmiş ama hiç çevresine bakınmamıştı. Ancak ertesi gün ahırın mimarisinin ne kadar güzel ve bir tarzı olduğunu fark etti. Doğudaki ahırların çoğu gibi, bölümlere ayrılmıştı. Her bölmenin demir kapıları üzerinde altın kaplama kabartma at başları vardı. Yelpaze biçimindeki tonozlar üzerinde bembeyaz boyalı muazzam bir tavandan altı lamba sarkıyordu; her biri ince ince işlenmiş, uzun demir doğrama lambalar.

Döşemeler, atların kaymaması için özel yapılmıştı: altıgen şeklinde blok tahtalar simetrik olarak yerleştirilmiş ve cilalanmıştı ama her biri bağlantı noktalarından geçmeli olduğundan at nallarının kaymasını engelliyordu. Duvarlar da tavan gibi bembeyazdı. Pencere kemerli, tirizleri beyaz kireçtaşından yapılmıştı ve içeriden kepenkleri vardı. İki sıra at, sırt sırta vermiş şekilde pirinçten halkalarla bölmelerine bağlanmıştı. Tuna Nehri'nin kıyısındaki kum ve dövülmüş topraktan döşekler, atların rahatça uzanıp döne döne keyif çatacağı kadar geniş ve uzundu. Yem tekneleri Mora mermerinden, su yalakları ise granitten yapılmıştı.

Seyis ahıra girer girmez, atının eyerini çıkarıp hayvanı yıkadı pakladı ve yedirdi. Sonra diğer atlara da yem ve su verdi. Bütün gün de ahırdan dışarı çıkmadı. Atlarla baş başa oturdu. Dışarıda top tüfek sesleri var gücüyle devam ederken, ahırın içinde gerçeküstü bir huzur vardı. Ama Seyis gece saman yatağında bir sağa bir sola dönerek o gün olanları, yaptığını düşünmekten uyuyamadı. Ara ara uykuya daldığı oluyordu; atların varlığı onu rahatlatıyordu. Sabah kahvaltılarını bekleyen atların sabırsızca homurdanmalarıyla uyandı. Bu onun en sevdiği sesti.

Etrafta başka bir seyis göremiyordu; bu tuhafına gitti ama görevi hemen üstlendi. Yıllardır Buda Kalesi'nin tek seyisi oymuş gibi işleri tıkır tıkır yürütmeye başladı. Önce arpaları kontrol etti. Ahırdaki on altı atın birkaçı bayağı yaşlıydı; arpaların sertleşmemiş olması gerekiyordu. Fakat avucuna döküp parmaklarıyla kontrol ettiği arpalar en iyi cinsti. Altın arpa, dedikleri cins! O kadar kaliteliydi ki, başparmağıyla işaret parmağı arasında taneleri ezebiliyordu. Avucunda toz haline gelmiş arpanın tadına baktı. Şöyle bir dilinin ucunu değdirdi ve, 'Bal gibi!' diye mırıldandı. Arpa, yemlerin kraliçesi! Azaraks'ın yem teknesine eliyle arpa tanelerini döktü ve Azaraks yemeğini yerken onu keyifle izledi.

Birkaç saat sonra ahıra ufak tefek, üstü başı yırtık pırtık bir adam geldi. Tahta tekerlekli bir el arabasını gürültüyle çekerek içeri dalmıştı. Kuş gagası gibi kanca bir burnu, ufacık bir suratı, pırıl pırıl gözleri vardı. Şalvarı, sarığı, kaşları ve suratı bembeyaz toz içindeydi. Boyu 120 cm'i geçmezdi. Sanki bir tilkinin elinden zar zor kaçmış bir tavuk gibi perişandı ama kurnazlığını da küçümsememek gerekirdi. Tehlikeyi atlatmış, kaçmayı başarmıştı.

Bakışlarında bir tuhaflık vardı; yırtıcı bir kuş gibi... Sesi de, kuş sesi gibiydi.

Gaga gibi burnu da düşünülecek olursa, sarığının altında bir ibiği bile olabilirdi!

Arabasıyla ayran ve peksimet dağıttığını söyledi. Küçücük ellerini ve kısacık kollarını hiç durmadan hareket ettirerek konuşuyordu. Abdi Paşa, kalenin güneyindeki asker ve sivil herkese yiyecek dağıtılmasını emretmişti. Onun gibi bir sürü adam vardı.

Adam, "Ye!" diye ısrar etti ama Seyis yemek istemedi. Bu kez, Seyis'in yanına çöktü ve yemeğini yiyene kadar beklemeye hazırlanarak ranzaya yerleşti. Seyis ondan kurtulmak için, çaresiz, peksimetle ayranı bitirdi. Küçük adam elini göğsüne bastırarak, "Derviş! Derviş!" dedi. Sonra ahırın kokusunu içine çekti. "Maşallah! Maşallah!"

Konuşurken Seyis'in gözlerinin içine bakıyordu ve sanki onun içini okuyordu. Daha önceden gördüğü bir şeyler görüyordu onun gözlerinde. Acı, pişmanlık... Avutulması imkansız duygular. Seyis kendi kısmetini tepmiş bir adamdı. Ufak tefek tuhaf adam, "İstanbul'a gitmen gerekirken, buraya geldin" dedi. "Anlıyorum. Sen bir başkasının ömrünü almışsın, şu anda onun adına sen yaşıyorsun."

Seyis bakışlarını ondan kaçırdı. Adam onun baktığı tarafa baktı.

"Bu at... Evet, görüyorum. Onun ömrü, onun kendi yaşamı -senin değil. Sen kendi kendine cezanı ödetiyorsun. Artık kendi hayatın önemli değil diye düşünüyorsun. Başıma ne gelirse gelsin, diyorsun. Ruhun orada bir yerde, bir dostunun ve bir atın, bir bayrakla bir kılıcın yanında kalmış. Yalan mı? Ama bir de durup etrafına bak -atlar nasıl iştahla yemlerini yiyorlar!"

Yaşlı ve ufak tefek derviş, ellerini dizlerine vurarak gülmeye başladı. "Bu kutsanmış yere girerken kapıdaki yazıyı gördün mü?"

Seyis'in başı, sanki ipleri kopmuş bir kuklanın başı gibi, öne düştü. Çenesi göğsüne yapışmıştı. Hayal meyal yazıyı hatırlıyordu. Kaşlarını çatarak düşündü. Görmüş müydü?

Derviş, kuş gagası gibi burnunu Seyis'e yaklaştırdı, işaret parmağını ona doğru salladı. Çarpık parmağı ve sararmış tırnağı Seyis'in neredeyse gözüne girecekti. "Gördün gördün!" dedi. "Ama yazıyı okuyacak göz nerede sende?"

Seyis'in çenesi sarktıkça sarkıyordu.

Bu yaşlı derviş, Seyis gibi kalbi yaralı insanların içini okuyan görmüş geçirmiş kişilerdendi. Anlamlı anlamlı Seyis'e baktı. "Atlara hitaben yazılmış bir şey" dedi.

Seyis yan gözle ona bakıp tekrar atını tımar etmeye devam etti.

"Şunların çıkardığı sese kulak versene!" Adam yemlerini yiyen atlara işaret ederek keyifli keyifli güldü. "Ne yazdığını söyleyeyim mi? İster misin?"

Seyis başını kaldırdı. İlla söyleyeceksen söyle, der gibi.

"Anlamı çok açık: *Sana verilen her bir arpa tanesi, bir günahkarın günahını bağışlar. Bu dünyanın tüm hazineleri senin gözlerinin önün-*

dedir. Ne yiyor bu atlar? Yemlerini kim verdi onlara? Bak dostum, başkasının günahını çekmek zorunda değilsin. Bunu anlıyor musun? Çok az insan senin gibi düşünür. Yaşamana bak dostum. Gül, eğlen!"

Ve adam oturduğu yerden fırladığı gibi arabasını ite ite ahırdan çıkıp gitti. Bir yandan bir derviş şarkısı tutturmuştu. "Aptalların bilgeliği..." Ahırın kapılarını kapatırken geri dönüp Seyis'e seslendi: "Atlara kulak ver! Onları dinle!"

❋

Seyis'in Buda Kalesi'ne gelişinin üçüncü günüydü. Yıkılan duvarların büyük bir kısmı onarılmıştı ama artık dayanacak güçleri kalmamıştı. Seyis son bir direniş için hazırlıklar yapıldığını duyuyordu; ancak, yeryüzünde hiçbir güç onu tekrardan bu savaşa sokamazdı. İçinden, yüreğinden dövüşmek gelmiyordu.

O atlarla ahırda kalmayı tercih etti. Başına ne gelirse gelsin, razıydı. Habsburglular sokakları basarak ahıra girip üzerine ateş açsalar onu paramparça etseler bile umurunda değildi.

Dışarıda toplar patlayıp silahlar ateşlenirken; insanlar bağırıp borular üflenirken, palalar yatağanlarla çarpışırken, duman şehri kaplayıp insanlar ahır duvarlarının arkasında hayatları için savaşırken Seyis ahırın içinde altın süslemeleri temizleyip parlatıyor, kutsal atlarını altın arpayla besliyor, peksimetini yiyip ayranını içiyordu. Ve uyuyordu.

2 Eylül 1686 günü birdenbire elinde ağır tüfekli genç ve sinirli bir Hıristiyan subayı karşısına dikildi. Seyis'in kılı kıpırdamamıştı.

Ne olacaksa olsun, diye düşünüyordu.

"Kalk!" diye genç subay silahın namlusunu sallarken silahın ağırlığıyla dengesini bozmamaya çalışarak bağırdı. Seyis kalkıp iki sıra halinde dizilmiş atların arasından ahırın ortasına doğru yürüdü. İçinden esnemek geliyordu.

"Burada başka kimse var mı?"

Seyis omuz sikti. Adamın dilini anlamıyordu.

Genç subay gözlerini Seyis'e dikmişti. Bakışlarını ondan ayırmadan, "Üzerini arayın!" diye askerlere emretti.

Kırmızı yün üniformalı birkaç asker Seyis'in kolundan bacağını çekiştirerek üzerinde silah olup olmadığını aradılar.

"Onu dışarı çıkarın ve diğerleriyle asın gitsin!"

Seyis'i yakalayıp ellerini arkasından bağladılar, çömelttiler ve sürüklemeye başladılar.

"Hayır, hayır! Durun!" Genç subay silahını tekrar kaldırdı.

Askerler tam kapıda durdular.

"Şurayı arayın!"

Adamlar Seyis'i yere bıraktıkları gibi, geri döndüler ve süngülerini saman balyalarına batıra çıkara etrafı aramaya başladılar. Seyis hiç tepki vermeden onları izliyordu. İçlerinden biri tüfeğinin kabzasıyla altın kaplama kabartma at başlarını sökmeye çalışırken, genç subay, "Çıkın dışarı!" diye bağırdı. "Sen kal!" dedi Seyis'e.

Askerlerden biri duraksar gibi oldu ve pis pis gülümsedi. Genç subay silahını ona doğrultarak "Hadi!" dedi ve aynı anda belinden tabancasını çekti. Askerler bir anda ahırı terk etti.

Genç subay önce silahını indirdi ve ardından tabancasını kemerine taktı. Uzun, siyah paltosu, kocaman manşetleri, uzun çizmeleri, geniş siperli kunduz kürkü şapkası, lekeli yeleğiyle bir attan diğerine gidiyordu.

"Kutsal Meryem!"

Dünyanın en muhteşem atlarını bir arada görmüş olmanın şaşkınlığıyla kendi kendine mırıldandı.

Seyis kendi akıbetinin ne olacağını bilemiyordu. Üç gün önce ani bir kararla tek silahı olan yayını paramparça ettiğine pişmandı. O anda yayının yanında olmasını çok isterdi. Bu adamlardan nefret ediyordu. Hepsi düşmanıydı, imansızlardı. Onun dostunu öldürdükleri için hepsinden nefret ediyordu. Bora'yı öldürdükleri için ayrıca onlardan nefret ediyordu. Öldürüyorlar, çalıyorlar çırpıyorlar ve saldırıyorlardı. Karanlıkta, pis ve puslu akşam saatlerinde uğursuzca

kentin içinde dolaşıyorlar ve herkese her şeye zarar veriyorlardı. Kadınlarla çocukların çığlıkları arasında silahlar patlıyordu. Ne cami ne minare kalmıştı. Hiçbir şeye saygı duymuyorlardı; hiçbir şeyi korumuyorlardı.

Seyis ağır ağır yerinde doğruldu. Hepsini öldür, diyordu içinden bir ses. Düşmanı öldür.

O sırada ahırdan içeri genç biri girdi.

Seyis daha önce hiç böyle bir insan görmemişti.

Kapıdan içeri girdiğinde sanki etrafa ışıklar saçılmıştı. Arkasından bir grup dalkavuk tipli adam geliyordu; tüylü şapkalarının altından uzun lüleli saçları omuzlarına kadar sarkmıştı. Avrupa'nın sıcaktan kavrulan bu bölgesinde yün şapkalar ve ağır apoletli kocaman paltolar giymişlerdi. Hepsi terliyordu; her hallerinden belliydi. Kibar, soylu beyefendiler! Seyis'in umurundaydı sanki!

İçeri giren altın çocuk on altı yaşında ya vardı ya yoktu. Uzun sapsarı saçlı masmavi gözlü, kendinden emin, yaşına göre çok olgun ve biraz da kendini beğenmiş bir çocuk.

Arada tercüme yapan biri, "Bu atlar kimin?" diye sordu.

Seyis bir an duraladı. "Tımarlı sipahilerin."

"Padişah'ın atları değil mi yani?"

"Tımarlı sipahilerin ve Padişah'ın." İçinden, ne dersen de diyordu.

"Peki, sen kimsin?"

"Ben Seyis'im."

Bunu hiç duraksamadan söylemişti.

Adamlar birbirlerine baktılar. Kimdi? Seyis'in tavrında en ufak bir saygısızlık ya da meydan okuma, onun asılmasına sebep olabilirdi. Kimdi bu adam?

"Seyis" dedi tercüman.

"Asın!"

"Hayır! Şu atlara bakın. Bizim seyislerimiz bu atlara böyle bakabilir mi?"

Bu arada Seyis bu insanların kim olduğunu öğrenmek istiyordu. "Habsburglular mı?"

Tercüman Seyis'in cüretine şaşırmıştı ama cevap verdi. "Hayır."

"Şu altın saçlı çocuk... O kim?"

"Seni ilgilendirmez."

"Habsburg ailesinden mi?" Seyis İngiltere Kralı'nın cariyesinden olan oğlunu düşündü.

Tercüman bir anda Seyis'in suratına elinin tersiyle bir tokat attı ve Seyis yere yuvarlandı. Ağzından kan gelmişti.

"Niçin ona vurdun? Ne yaptı?" diye James Fitzjames tercümana çıkıştı.

"Size hakaret etti, efendim."

James Fitzjames tercümanın havada duran elini tuttuğu gibi, tekrardan Seyis'e vurmasına engel oldu. Seyis'in gözlerinin içine bakarak tercümana sordu: "Ne dedi?"

"Kim olduğunuzu sordu, efendim." Tercüman kendini de kurtarmak amacıyla diplomatik bir cevap verdi.

"Bunda ne var? Ona İngiltere Kralı'nın oğlu olduğumu söyle."

Tercüman söyleneni yaptı. Seyis ayağa kalkıp Kral'ın oğlunun karşısında iki kolunu yanına sarkıtarak durdu. Başını eğdi. "Paşam."

Ve öylece bekledi. O bir Gazi'ydi. Bu şekilde ölmenin zamanı değildi. Karşısında düşmanı vardı. Buda'ya niçin gelmişti? Atına ne söz vermişti?

"Ne dedi?"

"Size Lord'um dedi, efendim."

Seyis doğruldu ve başını kaldırarak Kral'ın oğlunun karşısında dimdik durdu.

"Bay Vaudrey, ahıra ilk geldiğinizde bu Seyis'in silahı var mıydı?"

"Hayır, efendim" dedi Edward Vaudrey. "Eğer üzerinde silah bulsaydık, hemen asardık. Zaten az daha asıyorduk da..."

James Fitzjames gözlerini kısarak dikkatle Seyis'i süzmeye başladı. "Savaş bir yandan bütün hızıyla devam ederken, bu adamın

din kardeşleri ölürken ve ülke toprakları elden giderken, oturmuş atları mı tımar ediyormuş yani?"

"Öyle görünüyor, efendim."

James Fitzjames kıkır kıkır gülmeye başladı. "Bu adam asker filan değil. Vatansever biri olduğunu da sanmam."

Ahşap döşemeler üzerinde bir aşağı bir yukarı dolaşarak sağlı sollu atları incelemeye başladı. "Şu iki yağız atı çok beğendim. Kraliçe hazretlerine hediye etsem, iyi olur değil mi Edward?"

"Hem de çok iyi olur, efendim."

"Şu doru olanı da alacağım" dedi Azaraks'ı işaret ederek. "Beni daha yakışıklı yapacak. Kraliçe Dowager'in süvarileri için ideal. Biliyorsun, sadece doru kabul ederler. Koyu kestane olmadıkça doru sayılmaz zaten! Belki şu doru atı da alabilirim."

"Lord Cutts," diye Kral'ın oğlu adamlarından birine döndü. "Siz de bir tane ister misiniz?"

Kıpkırmızı suratı, parlak gözleri ve dünyanın tüm zorluklarını omzunda taşırcasına bir ifade taşıyan derin kırışıklarla kaplı yüzüyle iriyarı İrlandalı bir adam öne çıktı. Yumuşacık, bağışlayıcı bakışlarında onun da vicdanını kemiren bir acının izleri vardı. Daha önce bağışlanmak için yalvarmış birinin bakışlarıydı. Belki bağışlanmıştı ama kendisini asla bağışlamamıştı.

"Bu atlar, hiç bilmediğim bir cins, efendim" dedi hayranlıkla. "Muhteşem atlar, öyle değil mi? Şu boynun uzunluğuna bakın, uzun kulaklara, bakışlara bakın. Bacak kaslarına bakın. Yeleleri ve kuyrukları nefis. Ne kadar dik duruyorlar. Bu kadar soylu ve kalitelisini hiç görmemiştim."

"Pekala baylar, ne diyorsunuz?" diye Kral'ın oğlu çoktan karar vermiş olduğu bir konuda adamlarına danışıyormuş gibi sordu. "Seyis'i de birlikte götürüyoruz, değil mi? Bu atları tanıyan o, biz değiliz. Hem, her zaman için bir yardımcıya ihtiyaç duyuluyor."

Edward Vaudrey temkinli bir şekilde itiraz edecek oldu. "Bu akıllıca olur mu, efendim? Bu atların bir kısmı daha kaleye yeni girdi. Belki bu adam da, o yeni gelen savaşçılardan olabilir."

"Sence o bir savaşçıya benziyor mu?"

Gözler Seyis'e döndü ama kimse bu sorunun cevabını veremedi.

"Atlardan yaralı olan var mı?" diye sordu James Fitzjames.

"Hayır, efendim. Hiç."

"O halde, bu ahırdan çıkmadıkları ve savaşa katılmamış oldukları kesin. Kaleye girene kadar atların hiçbir şekilde yaralanmamış olması mümkün değil, öyle değil mi Lord Cutts?"

"Doğru ama yine de kendi koşullarımızı koyalım."

"Tamam. En ufak kuşkulu bir hareketi olursa, asılacak!"

"Evet, duydunuz! Söylediği gibi bir seyis olmadığı ortaya çıkarsa, doğru ipe!"

"Anlaştık mı baylar?"

Lord Cutts ağzını açmadı.

※

Ertesi gün heybeler, eyerler, kılıçlar, altın ve gümüş ganimetlerle dolup taşan ahırda düşman askerleri talan ettikleri malları ve atları paylaşıyorlardı. Seyis bu işgal karşısında tepkisiz ve hareketsiz duruyordu. Eğer durum tersi olsaydı ve işgal eden taraf Osmanlılar olsaydı bu sahne daha farklı olmayacaktı. Kader oyununu oynamıştı. Şaşkın bir memnuniyetle, Buda'ya belki de bunun için gelmiş olabileceğini düşündü. Vücudunu bir heyecan sardı. Azaraks'ın kaderi artık Seyis'in kontrolünün dışına çıkmıştı. Yoksa çıkmamış mıydı? At ne düşünüyordu? Bütün bu olanlara ne tepki gösteriyordu?

Azaraks iki buçuk gündür ahırın içinde hiçbir şey yapmadan tembellik etmişti. Kendine göre, çok sabırlı davranmıştı. Seyis delirmesine ramak kalmıştır, diye düşündü. Ama at mükemmel görünüyordu. Hayat dolu, iri, enerjik, canlı ve mutluydu. Burnunu Seyis'in koluna sürtüp duruyordu. Sanki uzun ve tehlikeli maceralarının bu aşamasına güvenli bir şekilde gelebildikleri için onu kutluyordu. Seyis onun burnunu okşayarak yelesinden tuttu. "Sen benim

kardeşimsin. Seni buraya kadar getirdim... Yoksa sen mi beni getirdin? Ama kurtulduk işte. Ölmedik. Yaşıyoruz. Allah Kerim!"

James Fitzjames, daha önceden ele geçirdiği gri bir atla gelmişti. Lord Cutts, kendi kır atlarıyla... Ve Seyis'in asla adlarını öğrenemediği bir sürü adam cins cins atlara binmişti.

Thomas Bellasis, Sir Oliver St. George, yaralı Lord Savile, Lord Mountjoy, Lord Forbes, Christian Lily, John Bradyll, Tom Bourke...

Hepsi de Osmanlılar'dan ganimet olarak ele geçirdikleri atlara binmişlerdi... Ama hiçbirinin atı, Buda'nın güney kapısındaki ahırda buldukları atlar kadar olamazdı!

Seyis üzengiye ayağını geçirip bir ata atladı. Herhangi bir at. En azından bir ata binebildiği için memnundu; onu yürüteceklerinden korkmuştu.

Düşman askerleri çok coşkuluydu. Eh, savaşı kazanmışlardı. Kutlayacaklardı elbet! Ganimetlerle geri dönen zafer kazanmış bir ordu! Viyana yoluyla, Regensburg* (Ratisbon) ve İspanyol Hollandası'ndan İngiltere'ye geri dönüyorlardı. Bu unutulmaz bir yolculuk olacaktı.

Seyis kahverengi atının üzerinde sabırla oturuyordu. Bilmediği bir dil konuşan insanların arasında, dilsiz ve sağır birinden farksızdı. Buda kapılarından içeri girdikleri o kader gününden beri, Azaraks'la ikisi ilk kez ahırdan dışarı çıkıyorlardı. Buda'nın doğusuna doğru uzanan taş yola baktı... Ağaçlardan tırabzanlara ve pencere pervazlarına kadar, bir ip sarkıtılabilecek her yere insan asmışlardı.

Seyis'in içi kalktı. Ve hemen başını başka tarafa çevirdi. Bakışları demir kapıya takıldı. O kapının önünde, ölü bir halde dostu yatıyordu -yanında da atı. O tarafa doğru da bakmak istemedi. Azaraks'ı aradı ve onun yerde yatan cesetlere bir anlam veremediğini düşündü.

---

* Almanya'nın Bavyera bölgesinde bir şehir.

Düşman askerler atlarına binmişlerdi. Heybeler dolmuş, at nalları taş sokaklarda tıkır tıkır sesler çıkarıyor ve adamlar şarkılar söylüyordu. Artık evlerine dönüyorlardı. Onlara göre dinsiz sayılan Müslümanlar'a karşı, Habsburglular'ın tarafında savaşmaya gelen gönüllüler, zaferle geri dönüyorlardı. Bu insanların içinde bir tek dost yüz yoktu... Belki, Lord Cutts. Evet, Lord Cutts Seyis'e bakıp gülümsüyordu. Onun bir yüreği var, diye düşündü Seyis ama başını öne eğdi. Bir seyis bir paşanın gözlerinin içine bakamazdı -ister Türk olsun ister yabancı.

Edward Vaudrey Azaraks'a binmişti. Seyis uzaktan uzağa soğukkanlılıkla onları izliyordu. Edward Vaudey yirmili yaşlarında, Seyis'ten çok daha genç, gri gözlü, ne çok uzun ne çok kısa, usta bir kılıççı ve kuşkusuz tabancasını ve tüfeğini de aynı ustalıkla kullan bir savaşçıydı; Bir İngiliz olarak, yakışıklı sayılabilirdi. Diğer askerlerin saçmalıklarına katlanamayacak kadar olgundu, ama Azaraks'tan öğreneceği çok şey vardı. Ne var ki, Azaraks ona hiçbir şey öğretmeyecekti.

Burnunu dizine sürten, esneyen, silkelenen, üçüncü gözkapağını titreten bu atın gözünde korkudan eser yoktu. Pek çok at gibi, sezgileri son derece kuvvetliydi. Bu durumda korkması gereken Vaudrey'di.

Seyis için için güldü. Ama olacakları kafasında kurgulamak istemiyordu çünkü kendi düşüncelerinin atı tetikleyeceğini çok iyi biliyordu. Aklından bir şey geçir, atına bir komut vermiş kadar olursun. Seyis elinde olmadan, Vaudrey'i Azaraks'ın ayaklarının dibinde yerde görür gibi oldu. Gülmemek için kendini zor tuttu. Başını önüne eğdi, yaşadığı gerçek ana döndü.

Artık gidiyorlardı: Azaraks ile Seyis bilmedikleri bir yere gidiyorlardı. Allah'a emanet. Bu Allah'ın isteğiydi, başkaldıracak değildi. Bir Seyis nasıl başkaldırabilirdi? Tam tersine şükrediyordu. Ölmemişti, yaşıyordu. Azaraks da yaşıyordu. Yaşamak için ne yapmamız gerekiyorsa onu yapıyoruz. Atının ensesini okşadı ve Azaraks'ın ona

bakışını yakaladı. Azaraks da aynı şeyi düşünüyordu. Elbette, o da biliyordu. En başından beri her şeyi biliyordu. Yola devam!

Batı kapısına doğru eğimli yoldan, yerde yatan cesetlerle orada burada asılı insanlar, yıkık dökük minareler, kırık pencereler ve yanmış binalar arasından ilerlediler. Sarhoş düşman askerleriyle kalede kalan ve boş gözlerle sessizce onları izleyen yenilgiye uğramış halkın arasından geçip gittiler.

Seyis son bir kez arkasına baktı. Bir zamanlar bir hoca 'Asla geriye bakma' demişti. Ama bazen insanın geride neler bıraktığına bakması iyi olabilirdi.

Hoşça kal savaş. Hoşça kalın anılar. Hoşça kalın kabuslar. Hoşça kal Ali Ağa İzobegoviç. Hoşça kal Baş İmrahor. Hoşça kal Porecka Nehri. Hoşça kalın tımarlar, köleler. Hoşça kal gühercile kokusu. Hoşça kalın Gaziler, Padişahlar, gönüllüler.

Geçmişe hoşça kalın, yeni yola hoş geldiniz. Artık savaş, oklar, toplar tüfekler olmasın. Kılıçlar, ciritler, mızraklar olmasın.

Tercüman, Seyis'e Azaraks'ın orduya verileceğini söylemişti. Edward Vaudrey'in birileriyle konuştuğunu duymuştu. Ya da yarış atı olarak satılacaktı.

Yarış atı mı? Seyis şaşkınlıkla tepki göstermişti. Yarış atı ha! Azaraks için çocuk oyuncağı! Köylerde at arabalarını çeken işçi atları bile yarıştırırlardı! Aklı başında hiç kimse Azaraks gibi bir atı yarış atı olarak kullanamazdı. Bu kalitede atlar asla yarış atı olamazdı. İngilizler at yarışlarına 'Krallar'ın sporu' diyordu ve Seyis bunu duyduğunda çok gülmüştü. Bu insanların dünyadan habersiz bir adada yaşadıklarını duymuştu. Krallar'ın sporu olsa olsa at üstünde şahinlerle avlanmak olabilirdi. Krallar'a layık spor ancak buydu.

Batı kapısı ardına kadar açıktı. Aşağıda Habsburg kampı hâlâ duruyordu. Düzlüğe gelmeden bu kampın içinden geçeceklerdi.

Onlar yollarına devam ederken, kamplardaki Hıristiyan askerler el sallayarak ve ıslık çalarak İngilizler'i uğurluyorlardı. Seyis bile kendini bir kahraman gibi hissetti. Ama aslında uzun saçlı İngilizler'in arasında yirmi kadar Türk atıyla daha önce adını bile bilmedi-

ği bir ülkeye giden bir yabancıydı. Viyana üzerinden -bir daha asla geri dönmeyi istemediği bu topraklardan, İngiltere'ye doğru yola çıkmıştı.

Kaderin cilvesi, diye geçirdi içinden. Ölülerin mezarları üzerinde, yaşam dansını sürdürüyordu.

17

OSMANLI TEPELERİNDEN İNGİLTERE KIYILARINA

Buda Kalesi'nin batı kapısından çıkarken, altı zırhlı İmparatorluk süvarisi Karster atlarıyla onlara eşlik etti. Yıkılan duvarlardan geriye kalan taş ve molozlar temizlenmiş, geçebilecekleri bir yol açılmıştı. Top atışlarından paramparça olmuş ahşap kapılar, gevşemiş menteşelerinden sarkıyordu. Kapının üzerindeki kemer sapasağlamdı; sanki bilinçli olarak bu mimari detayın zarar görmemesine özen gösterilmiş gibiydi. Aslında, gerçek neden bu değildi. Kemerin yıkılması girişi tamamen kapatacaktı ve bunu da kendileri temizlemek zorunda kalacaklardı. İngiliz askerleri kemerin altından geçip, bir zamanlar görkemli çınar ağaçlarıyla kaplı açık araziye çıktılar. Raab Nehri'ne kadar uzanan ağaçlıklı bölgede tek tük ağaçlar hâlâ duruyordu ama kent içinde sadece kökünden sökülmüş, yanmış ve delik deşik olmuş dev gövdeler kalmıştı. Kamp ateşi için kullanılan kalın kalın dalların is kokusuyla yanık et kokusu araziye kadar yayılmıştı.

Kapının her iki yanında çökmüş duvarlar, destek kalasları, paramparça arabalar uzanıyordu. Çürüyen insan ve hayvan cesetleriyle kazıklara geçirilmiş, gözleri oyulmuş insan kafalarının, bağırsakların arasında kargalar birbirleriyle didişiyor, köpekler sinsi sinsi

dolaşıyordu. Büyük İmparatorluk kamp yeri tamamen duman içindeydi. Yaraları bandajlarla sarılmış askerler, üç bacakları üzerinde durmaya çalışan atlar bu dumanı soluyordu. Uzaktaki tepenin yamaçlarında, güneye doğru yayılmış Osmanlı çadırları tamamen yanmıştı. Sancaklar, kömür halindeki sipahi çadırlarının çevresinde yere saplanmış duruyordu.

Seyis bu görüntü karşısında, savaş öncesi bazı konuşmaları anımsayarak içinin ezildiğini hissetti. Buda düşerse, tüm İmparatorluk düşer. Evet, çok doğruydu. Bir Osmanlı ordusu kalmış mıydı? Bir Osmanlı İmparatorluğu kalmış mıydı? Acaba düşman Belgrad'a kadar gitmiş miydi? İstanbul'a kadar da gitmiş olabilirler miydi? Eğer kaçarsam, nereye gidebilirim?

Seyis yeni atının üstünde yoluna devam etti. Bu at Azaraks'tan daha gençti ama dünyayı hiç tanımıyordu; her şeye ilk kez görüyormuş gibi bakıyordu. Hayvan, bu dünyanın oldum olası böyle yıkık dökük, çürümüş cesetlerle ve yanık ağaç gövdeleriyle var olduğunu sanacaktı. Aslında, Seyis bile dünyanın bu görüntüsünü kabullenmişti; daha önce, böyle bir sahneye asla bakamayacağını sanırdı ama sanki gözlerinin önüne bir perde çekilmiş ve bu görüntüyü bir süzgeçten geçirerek izliyordu; içinde bir acıma duygusu bile olmadan. Çevresindeki askerlere baktı. Bu dehşeti yapan sanki onlar değildi -yüzlerine yansıyan hiçbir şey yoktu. Hatta, duygusuz bir şekilde bu yıkıntının arasından ilerliyorlardı. Kaybedilenlerin ardından dökülen gözyaşlarının onlar için hiçbir anlamı yoktu.

Seyis onları başka bir gözle incelemeye çalıştı: Birer atlı olarak, atlarını mahmuzlayıp gemliyorlardı. Ayaklarıyla hayvanların böğrüne vurup elleriyle dizginlerini çekiyorlardı. Onları birer makine gibi görüyorlardı. Atlar buna dayanamazdı.

Seyis, Edward Vaudrey'in Azaraks'ın ağzına gem vurarak hayvanı zorlamaya çalıştığını fark etti.

James Fitzjames o arada, "Yeni atınızdan memnun musunuz, Bay Vaudrey?" diye ona seslendi.

"Mükemmel! Mükemmel!" Vaudrey eyerin üzerinde hoplayıp duruyordu. Azaraks'ın başını geriye doğru çekiştirmeye çalıştıkça hayvanın ağzı açıldıkça açılıyordu.

Hıristiyan kampının içinden geçerken, açgözlülükle ganimetlerin başına üşüşmüş karanlık suratlı adamlar yan gözle onlara bakıyorlardı. Gümüş çaydanlıklar, ipek kumaşlar, altın tabaklar, oymalı kakmalı hançerler yığılmıştı.

Üstleri başları yırtık pırtık ve pis, çizmeleri delinmiş, gözlerinin altları çökmüş, hepsi yaralı, uğursuz tipler... Hamurları çamurla yoğrulmuş. Yaşamak için öldüren paragöz askerler. Ve savaştan zaferle çıkan askerler.

Kampı geçip açık araziye çıktılar. Ortalık kavruluyordu. Yün şapkalarında tüylerle at üstünde giden paşaların hiçbiri atlarını anlamıyordu.

Doğu ile Batı atların kendisinde buluşuyordu, diye düşündü Seyis. Üstün atlar ve üstün biniciler eşdeğerdir. Bu askerler atları birer makine gibi görüyor; orasına bir tekme, burasına bir tokat atarak istediklerini yaptırmaya çalışıyorlar. Bu vahşi yöntemlerle atları yönetebilme yeteneklerini kaybettiklerinin farkında değiller. Üstün atların aptallara tahammülü yoktur.

Nitekim, Azaraks şöyle bir arka ayaklarının üzerinde kalkarak Edward Vaudrey'i yere fırlattı. Adam hayvanın arka ayakları arasında tozun toprağın içine sırtüstü yere serilivermişti. Bu aşağılayıcı ve çirkin sahne karşısında James Fitzjames kahkahalarla gülmeye başladı. Seyis sadece dudaklarını kemiriyordu.

8 EYLÜL 1686

Günler geçiyordu ama atlılarda bir ilerleme olmuyordu. Vaudrey hiç ummadığı şekilde kendini atının ayaklarının dibinde bularak yola devam etmeye çalışıyordu. Seyis atının liderlik içgüdüsüyle en önde olmak istediğini açıklayamadığı için, Azaraks ile binicisi ara-

sındaki bu çekişmeyi sadece uzaktan izliyordu. Vaudrey atın öne atılmasına izin vermedikçe, at inatlaşıyor; hayvanın canını yakarak ona istediğini yaptırmaya kalkıştığında da Azaraks onu yere atıveriyordu. Vaudrey mahmuzlarıyla hayvanın böğrüne vurduğunda hayvan sıçrıyordu. Bu sahne, hayatında hiçbir zaman atını bu şekilde mahmuzlamamış olan Seyis'in içini parçalıyordu. Ancak Vaudrey için her seferinde utanç verici bir sahne oluyordu. At için ise, acı verici bir deney.

Seyis akşamları Azaraks'ı alıp onun bakımını yapıyor ve hayvanı sakinleştiriyordu. Ancak Azaraks'ın ona bakışlarına dayanamıyordu. Neden? Neden bana böyle davranmasına göz yumuyorsun?

Bir akşam Seyis tercümanla konuşup atının liderlik güdüsünden bahsetmeye karar verdi. Çok basitti; at sadece önde olmak istiyordu. Vaudrey onun dizginlerini çekişip mahmuzlarıyla böğrüne vurmakla ya da hayvanı kamçılamakla bir şey elde edemeyecekti. Vaudrey'in yapması gereken tek şey hayvana uyum sağlamaktı. Değişmesi gereken Vaudrey'di. Hayvan ona uyum sağlamayacaktı. Ancak, onunla uyum sağlayabilirse Vaudrey bu atın keyfini çıkarabilecekti.

Seyis bunları söyleyip tercümanın yanından ayrıldı. Vaudrey'in söylediklerinin bir kısmını anlayabileceğini ve hayvanla çekişmekten vazgeçeceğini umuyordu. Vaudrey'in Azaraks'a kin gütmeden yaklaşması ve ona gaddarlık etmemesi gerekiyordu. Ertesi sabah ona tertemiz bir kalple binmesi gerekiyordu.

Ama tercüman sıradan bir seyisin ağzından olan bu sözleri iletmeye cesaret edebilecek miydi?

Eylül sıcağında bir akşamüzeri mola verdiklerinde, Lord Cutts sert mavi gözleriyle Seyis'i gözlemeye başladı. Onun atları ağaçların gölgesine götürerek sineklerden korumaya çalıştığını gördü. Hayvanlara su verişini, onların kenelerini, parazitlerini temizleyişini

izledi. Seyis hayvanların tahriş olan yerlerine yapraklar sürterek onlarla tek tek ilgileniyordu.

Bütün bunlar oturup bir ot parçası emerken Seyis'i izleyen Lord Cutts'ın gözünden kaçmadı.

Seyis özenle ve azimle çalışıyordu. Atların vücutlarını okşarken hayvanların mutluluğunu görebiliyordu. Lord Cutts bir kenarda oturmuş onu izlerken tek bir şey dikkatini çekmişti. Bu seyis, bu yabancı esir -onların dilinde tek bir sözcük bilmeyen bu adam- atlara her gün aynı güven duygusunu vererek onlarla müthiş bir iletişim kuruyordu. Atlara bir gün önce verdiği güven duygusunu ertesi gün pekiştiriyordu. Elinde olsa, daha fazlasını verecekti.

Seyis kendi dünyası tamamen karanlığa gömülmüş, bildiği ve tanıdığı her şeyden kopmuş, bilmediği ve tanımadığı bir ortamda soyutlanmış bir halde yaşıyordu. Yine de, kaderine sessizce boyun eğmiş, işini yapıyordu. Cutts onun bir tek ata çok özel bir ilgi gösterdiğini de fark etmişti. Seyis'i özellikle o atın yüzünü yumuşakça okşarken ve onunla konuşurken izlediği sırada bir şey daha fark etti: Bu ilişkide, asıl mutlu olan attı.

Vaudrey, bu arada, Azaraks'a binmekten vazgeçmiş ve kahverengi bir başka atla yola devam etmeye karar vermişti.

İriyarı soylu İrlandalı, Viyana'ya yaklaşırken bıyık altından gülüyordu. En önde, Türk seyis kızıl kestane rengi aygırıyla sanki bu aristokratlarla maceracı başıboş serserilerden oluşan karmakarışık ordunun kumandanıydı! Viyana'nın sivri uçlu kuleleriyle Hofburg silueti karşılarında belirdiğinde, atı hemen bu farklı havayı hissetmişti. Lord Cutts her şeyin farkındaydı.

Güneşin alnında uzanan uçsuz bucaksız düzlüklerde yol alırlarken, ordu içinde buzlar da yavaş yavaş erimişti. Efendiler hizmetkarlarına iyilikseverlikle ve sevecenlikle yaklaşmaya başlamış, hizmetkarlar efendilerine saygılarını eksik etmez olmuştu. Seyis'i aralarına kabul ederek ona kendilerinden biri gibi davranmayı öğrenmişlerdi. Seyis onlara uyum sağlamıştı. İşini çok iyi bilen bir seyisti. Atlara mükemmel bir şekilde bakıyordu. Sessiz ve kibar bir insandı;

kusursuz bir terbiye görmüştü. Alçakgönüllüydü. Bir Türk olmasına karşın, tam bir İngiliz kanı taşıyordu sanki!

Ve bir gün Seyis gerçekten hepsini çok şaşırtan bir şey daha yaptı.

Viyana'ya bir 'fetih' ordusu gibi gitmişlerdi. Halk coşkuluydu ama bu İngiliz ve İrlandalı ordunun -aralarında Türk bir Seyis'le- İmparator tarafından ziyafetlerle karşılanışını pek anlayamamıştı. Viyana'dan ayrılırken, İmparatorun onları bir Osmanlı yayıyla ok kılıfı armağan ederek uğurlamasına da hiç anlam verememişlerdi. Kara Mustafa'nın çadırında bulunan yayın kalitesine diyecek yoktu. Kullanılan kemik ve kirişler, yayın yapıldığı ağaç mükemmeldi. Türklere karşı verilen savaşın bir anısı olarak, Leopold bu yayı İngilizler'e vermişti.

Ne var ki, yayın kirişleri gevşemişti. Hatta, İngilizler aralarında espriler yaparak, Leopold'un bu yayı nasıl olsa onaramayacaklarını ve nasıl olsa kullanamayacaklarını düşünerek verdiği konusunda gülüşüyorlardı. Her şeye rağmen ilginç bir aletti ve değerli bir sanat yapıtı olarak çok güzel bir parçaydı. Yayın kirişlerini onarmayı denediler; ama başaramadılar.

Edward Vaudrey bu denemelerin sonunda, "Acaba Seyis'e bir sorsak?" dedi. Ona 'Seyis' diye hitap ediyorlardı. Tercümanları Viyana'da onlardan ayrılmıştı ve 'Seyis' sözcüğünün anlamını da tam olarak bilmiyorlardı.

Böylelikle Seyis'i çağırttılar ve yayı ona gösterdiler.

Seyis kendisinden tam olarak ne istendiğini anlayamadı. Yayın kirişinin gergin durmadığını fark ederek İngiliz paşaların bunun düzeltilmesini istediklerini tahmin etti. Yayı aldı, bir ucunu yere dayadı ve sağ bacağına yayı doladı, baldırıyla geriye doğru iterek tersyüz etti. Böylece alet tam olarak yaya benzemişti. Seyis ipek kirişi yayın uçlarına dolayıverdi.

Sonra James Fitzjames'e verdi.

"Aman Tanrım!" Lord Cutts kendini tutamadı.

İngilizler bu yayla ok atmayı da denediler ama nedense kimse hedefi tutturamadı. Ama yayın kullanılışındaki sırrı, Linz ile Ratisbon arasında bir ormanda mola verdikleri sırada öğrendiler. Askerler bir geyik avlamak üzere tüfekleriyle ateş edip hayvanı kaçırmışlardı. Geyik atış menzili dışına kaçmış ama hâlâ açık alandaydı.

Edward Vaudrey ile Seyis atları değişmişlerdi; Edward Vaudrey bu uysal atla daha mutluydu, Seyis de Azaraks'a kavuşmanın verdiği rahatlık ve güvenle dosdoğru James Fitzjames'in yanına geldi, ondan yayı istedi, tek bir okla yaklaşık yüz metre ilerideki geyiğe nişan aldı ve avını vurdu.

Sonra Azaraks'la geyiğin yanına gidip, atından hiç inmeden, eğilerek yerden avını aldı ve geri döndü -son derece doğal ve sıradan bir şey yapıyormuş gibi.

Herkes donakalmıştı.

"Aman Tanrım!" Lord Cutts heyecanla atıldı.

Christian Lily olup bitenleri izlerken Jacob Richards'a döndü. "Sen de benim düşündüğüm şeyi mi düşünüyorsun?" dedi.

O sırada Seyis yayı James Fitzjames'e geri götürdü.

Aynı anda Edward Vaudrey gözlerini kısarak, "Bu adımın kim olduğunu şimdi anlıyorum" diye mırıldandı. "Buda'ya fırtına gibi giren iki savaşçıdan biri oydu. Kılıcıyla ve okuyla bu iki savaşçıyı öldürmek için ödül bile kondu!"

"Olamaz!"

"Evet, olur!"

"Nasıl?"

"Kaleden içeri girmeyi başaran dört ya da beş atlıdan biri oydu!"

"Mümkün değil!"

"Eminim."

"Peki, ne yapacağız?"

"Seyis asılacak!"

James Fitzjames, "Saçmalama" diye kestirip attı. "Bu atın üzerinde en ufak bir yara izi bile yok. Asla savaşa katılmış olamaz. Bu o

değil. Tanrım, senin neyin var? Kaleye girdiğimizde bu at ahırda pinekliyordu. Zaten binicisi de bu Seyis olamaz. Bizim peşinde olduğumuz adam acımasız, gözünü kan bürümüş bir katildi. Kaç zamandır aramızda sessiz sedasız dolaşan bu Seyis'le ne ilgisi olabilir? Bizim aradığımız adamın suratı yara izleriyle doluydu. Adam iriyarı, yapılı, atlet gibiydi. Bir de şu Seyis'e bakın! Hiç savaşçıya benzer bir hali var mı? Var mı? Yok. Sadece iyi ok atan bir seyis. Hepsi bu. Hem adamın da hiç yaralanmış bir hali yok. O cehennemin içinden atıyla birlikte bir sıyrık bile almadan nasıl geçmiş olabilirler?" James yayla okları Seyis'e uzattı. Seyis de gözleri ışıldayarak silahlarını geri aldı.

"Türkler hakkında bir şey daha öğrenmiş olduk" diye James Fitzjames devam etti. "Gayet onurlu insanlar. Biz bu adamı bize yardım etmesi için yanımıza aldık; o da işini yaptı. Gece gündüz atlara baktı ve en ufak bir şikayette bulunmadı. Hiç para istemedi." James ceplerini arandı ve bir altın sikke çıkarıp Seyis'e doğru fırlattı. Seyis altını havada yakaladı.

"O bizim düşmanımızdan çok dostumuzdur! Hadi bakalım, doğru Ratisbon'a hareket ediyoruz."

RATİSBON
2 EKİM 1686

Tuna Nehri boyunca uzanan bir duvar ve duvar boyunca yüksek kulelerle, alçak kırmızı kiremitli çatılar göründü. Ratisbon, nehrin üzerinde iki köprüsüyle, yeşillikler içine yayılmış küçücük bir kasabaydı. Beyaz güvercinler havada uçuşuyor, kuğular suyun üzerinde yüzüyordu.

Atlılar meşe ve söğüt ağaçlarının arasından kasabaya girdiler.

Ratisbon, Buda'dan İngiliz Kanalı'na (Manş) yolun neredeyse yarısıydı. James Fitzjames, Lord Cutts, Mountjoy, Forbes, Savile ve dostları kasabaya girişte köprünün ortasında Türk atlarının üzerin-

de şöyle bir etrafa bakındılar. Bir yıl önce mayıs ayında bu maceraya adım atarken Ren Nehri'nden Strasbourg'a ve oradan Tuna'ya gelip nehirden aşağı Ratisbon'a varmışlardı.

At üzerinde dönüş yolu çok daha uzun olacaktı; aynı zamanda da daha yorucu ve zorlayıcı. Neyse ki, askerler coşkulu ve keyifliydi. Tekrardan birer 'fatih' gibi karşılandıkları bir yere gelmişlerdi. Seyis de aynı şekilde karşılandı ama gece verilen ziyafet ve eğlence sırasında o atlarıyla ahırda kalmayı tercih etmişti. Savaş kutlaması ona göre bir şey değildi. Ona iyi gelen tek şey atlarıyla bir arada olmaktı; dışarıda şenlikler sürüp giderken, kadehler tokuşturulup şarkılar söylenirken, gökyüzü fişeklerle aydınlanırken Seyis gözlerini ve kulaklarını kapatıp kendi atının varlığını hissederek mutluydu.

Azaraks ahırda sakin, uyukluyordu. Seyis'in içinde bir hüzün vardı. Uzanıp atının yüzünü okşadı. Gaz lambasının ışığı altında, hemen hemen karanlığa gömülmüş ahırın içinde diğer atlar da kendi hallerinde, kıpırdanıp duruyorlardı. Aslında, huzurlu bir ortamdı ama Seyis kırılgan bir ruh hali içindeydi. "Hatırlıyor musun, Azaraks?" diye atıyla konuşmaya başladı. "Bor'dan Silistire'ye yola çıktığımız o günü hatırlıyor musun?" Atın yelesinden bir tutam alıp parmağına doladı. "Bora ile nasıl kulaklarınızı dikip en ufak bir sesle irkiliyordunuz?" Hayvanın yelesini bırakıp boynunu okşamaya başladı. "Yıldızların altında, açık havada uyuduğumuz o ilk günler nasıl huzursuz olmuştunuz? İkiniz yan yana dikilip yıldızlara garip garip bakıyordunuz. Beni de uyutmuyordunuz. Tepinip kişneyerek uykumdan kaldırıyordunuz ve sizinle birlikte yıldızlara bakmamı istiyordunuz. Her an bir ayı çıkıp gelecek diye tetikte bekliyordunuz. Ya da bir hırsız. Beni hep korudunuz. Aslında, kimse bizi görmesin diye ateş bile yakmıyordum. Yollardaki ayak izlerinden mümkün olduğu kadar kaçıp, hiç karşılaşmadığımız tehlikeli yaratıklardan nasıl korkuyorduk. Sizin sezgilerinize güvenip yol değiştiriyor-

dum. Belki daha uzun yoldan gitmek zorunda kalıyorduk -asla geride bıraktığımız tehlikenin ne olduğunu bilmeden, sizin sezgilerinize hep güvendim. Hayat böyledir. Bu işaretleri insanın yüreğiyle dinlemesi çok önemlidir, dostum. Senin yüreğinle benim yüreğim tek, Azaraks. Biz ruh ikiziyiz, bunu hissediyorum. Sen olmadan kendimi eksik hissediyorum. İngiltere'ye gidince ne yapacağız? Halimiz ne olacak? Birlikte kalabilecek miyiz? Bizi nereye götürecekler?" Seyis'in endişeli bakışlarında soluk, sarı ışıklar oynaşıyordu.

"İlerisini hiç göremiyorum. Bu dünyada ikimizin birbirinden başka kimsesi yok. Benim için sen varsın, senin için de ben varım. Bugüne kadar dayandık. Acaba ben mi seni idare ediyorum, sen mi beni idare ediyorsun? Hadi, bakalım, arpanı ye! Bora'yı hatırlıyor musun? Ya Malik'i? Benim hiç aklımdan çıkmıyorlar... Geceleri rüyalarıma giriyorlar... Her gece uykumda onlarla uğraşıyorum, seslerini duyuyorum. Bora'nın o gün Enver Altınay Paşa ve tımarlı birlikleriyle son kez kamptan çıkıp gidişi hep gözlerimin önünde. Yeşil sancaklar, ışıl ışıl kılıçlar ve mızraklar, güneşin altında parıldayan miğferler ve nal sesleri. Ya Malik? Son nefesinde nasıl da direndi? Dizlerinin üzerine düşüp toz duman ve ateş altında kaybolup gitti. Bize yetişebilmek için nasıl çabaladı? Her hücresiyle, kaslarını zorlayarak, son gayretiyle bize yetişmek için çabaladı. Yüzündeki damarlar şişmiş, sırtından terler akıyordu ve sana bakıyordu... O anda sana seslendi. Çok yaklaşmıştı. "Olanlar benim suçumdu, Azaraks. Suçluyum. Vicdan azabı içindeyim. Eğer bir at cenneti varsa, Malik de Bora'nın yanında orada beni bekliyor olacak. Bu seyis kötü bir seyis... Bizi ölüme gönderdi.... Onu bizim cennetimize sokmayın... İşte, böyle söyleyecekler.

"Hadi uyu bakalım. Ben de yanında uyuyabilir miyim? Her zamanki gibi, senin ayaklarının dibinde kıvrılıp yatabilir miyim? Sen bana bak, ben de sana bakayım. Birbirimizi kollayalım. Allah Kerim. Sen benim tek mutluluğumsun. İyi geceler, Azaraks. Allah rahatlık versin."

Türk atlarıyla İngiliz paşalar ve Seyis yol boyunca bazen çok şık malikanelerde kalıyorlar, bazen de nehir kıyılarında ya da ormanlarda açık arazilerde uyuyorlardı. Yıldızların altında yatıyorlar, bazen günün ortasında sıcağa dayanamayıp duruyorlardı; iki saatte bir mola veriyorlar, atları otlaklara salıyorlar ve iki saat sonra kendileri için mola verip yemeklerini yiyorlardı. Öğleden sonra bir kez daha atları otlatmak için mola veriyorlar, ondan sonra akşama kadar yol alıyorlardı. Bir günde ortalama yirmi mil kadar yol alabiliyorlardı. Gece molalarında atlar çok huzursuz oluyorlardı. Her gece farklı bir yerde kalınıyor ve her yerde yemleri değişiyordu; çoğu kez, Türk atlarının alışık olduğu yumuşak buğday yerine, Avrupa'da yetişen farklı ve daha sert bir buğday yiyorlardı. Ahırlar bazen farklı farklı yerlerde olduğundan, atlar birbirlerinden ayrı düşüyorlar ya da ahır bulamadıkları zaman açık arazide kalıyorlardı.

Bazı günler geçmek bilmiyor; uzadıkça uzuyordu. Bazı günler ise, çarçabuk geçiyordu.

Bazı günler askerler neşeli oluyor, şarkılar söylüyordu. Bazı günler sessiz ve sanki yüreklerini saran bir hüzünle yol alıyorlardı -aynı şekilde, atların yüreğine de yansıyan bir hüzün.

Seyis'le Edward Vaudrey ara sıra atları değiştiriyorlardı; Edward Vaudrey doru Karaman atını idare edebilmek için uğraşıyordu ama başaramıyordu. Seyis artık tek tük İngilizce sözcükle derdini anlatabilecek hale gelmişti. Vaudrey'e "Ellerini ayaklarını kullanma" diyordu. "Atı yüreğinle idare etmelisin." Edward Vaudrey ona boş boş bakıyordu. Seyis, "Bu çok hassas bir hayvandır" diyordu. Edward Vaudrey kaşlarını çatıyordu.

"Sezgileri çok güçlüdür. Bildiğinden emin olmak ister. Çünkü sen ne yapmak istediğini bilmezsen; o senin ne yapmak istediğini nasıl bilebilir?

Edward Vaudrey başka taraflara bakıyordu. "Atın adı Azaraks... Ateşin oğlu. Bu bir Gazi atıdır. Safkan bir Karaman. Bir Türk atı. Kendisiyle gurur duyan bir at. Onun yüksek değerleri vardır. Bir derviş gibi. Dervişler, kutsal kişilerdir ve Azaraks da kutsal bir attır.

Temiz kalpli. Bu atın bir ruhu vardır... Taştan yapılmış değildir. Sahiplenilmekten hiç hoşlanmaz. Yalan nedir bilmez, her söylediğini doğru kabul eder. Eğer onun güvenini sarsarsan, lanetlenirsin. Azaraks'a bindiğin zaman onunla bütünleşmen gerekir. Onun bir parçası olman gerekir. Tek yolu budur; onun iradesi ve senin yüreğin tek olmalı. Anlıyor musun? Kendini onun yerine koy. Sen oymuşsun gibi, o da senmişsin gibi... Bırak o seni yönetsin. Ona inan. O hiç yanılmaz. Asla yanıldığı olmadı. Anlıyor musun?"

Edward Vaudrey o günkü denemeden sonra, ayağıyla yerdeki taşları tekmeleyerek, yüzü allak bullak bir halde çekip gitti. Kollarını iki yana açmış, ne diyor bu adam, der gibiydi. Sonuçta bir at, özel bir şey yok. Aslında disiplinsiz, vahşi bir at. Temiz bir dayak istiyor, o kadar! Vaudrey ata güvenmiyordu; güven olmadığı zaman sevgi ve şefkat de olamazdı. Demek sahiplenilmekten hoşlanmıyor! O benim malım! Bu at bir servet! Belki de tek değerli tarafı budur. Bir an önce Kraliçe Dowager'in birliklerine satmak en iyisi. Ya Robert Byerley'e satmak! Varlıklı ve böyle bir at için bir servet ödeyecek kadar aptaldır. Bu atı mutlaka alacaktır.

Buda'dan Calais'ye bin millik bir yol üzerinde nehirler vardı. Leitha, Raab, Wein ve Rhin -nehirler sorun değildi çünkü hepsinin güzel, taş köprüleri vardı. Derelerden geçerken büyük sorunlar yaşıyorlardı. Büyüklü küçüklü binlerce dere ve çay geçmişlerdi. Kaç tane küçük ahşap köprüyü, çürümüş tahtaların kırılacağı korkusuyla ihtiyatla tek tek geçmişlerdi? Kaç tane bataklık geçip kaç tane kayalık tırmanmışlardı? Güneşin altında kavrularak, yağmurda sırılsıklam ıslanarak ve kuru rüzgarlarla boğuşarak kim bilir kaç gün geçmişti? Atların toynakları bazen yumuşacık otlara gömülerek bazen kayalıklarda tıkır tıkır uyumlu nal sesleriyle hızlanarak yollarına devam ediyorlardı. Avusturya ve Almanya'da hanlarda, bazen ahır-

larda ve samanlıklarda geceleyerek Kara Ormanlar'da yol iz arayarak ilerliyorlardı.

Bin mil: Atla kat edilen bin millik bir yolculukta, yol boyunca gelip geçen ayrıntılar yolculuğu ilerletir. Ağaçlar, tarlalarda çalışan çiftçiler, arabaları çeken hayvanlar, kiliseler, çan sesleri gelir geçer. Bir köpek havlaması bir ineğin böğürmesi, bir atın kişnemesi, yolda el sallayan bir adam... Köylülerle sohbet, nehir kenarında bir mola, ormanda bir mola, handa bir gece... Yol, atların toynakları altında çöker ve bir adım daha kat edersiniz. Ama her günün sonunda yolculuk biter. Atlar otlaklarda otlanırken, gözlerini ufka diker ve orada olmayı düşlerler. Ama sabırla, adım adım yolculuğun tadını çıkarırlar...

Bir ot, dalından düşmüş bir meyve... Bir araba tekerleğinin izi, her çukur ve her girinti her çıkıntı atlar ve atlılar tarafından fark edilir. Gökyüzü tepelerindedir, kuş sesleri kulaklarında. Atla yolculuk, paylaşılan büyük bir deneyimdir. Hava, teninize değen güneşin yakıcılığı, yüzünüzü ısıran rüzgar bitmek bilmez yağmurun sıkıntısı -hepsi paylaşılır. Biniciler ve atları arasında bir yoldaşlık başlar. Günün sonunda atına yakınlaşan binicisine, o gecenin sabahında at daha da yakınlaşır. Binicisini kaybederse arkasından seslenir. Binici için, çevresindeki bilinmeyen içinde tek bilinen noktada sadece atı vardır. Bin millik bir yol boyunca bir atla kurulan dostluk kadar güzel bir şey yoktur. Bin mil... Bin mil boyunca sadece aynı yönde ilerlemek. Atınız pusulanızdır; izlenmesi gereken yolu gösterir. Bir hafta içinde at artık o yoldan asla ayrılmaz. Elinizde haritalar, pusulalar olmaksızın kesinlikle hedefinize ulaşırsınız. Yeter ki, atınıza güvenin. At rehberinizdir.

Atlar, bir sonraki dönemeçte ya da bir sonraki dağın ötesinde ne olduğunu merak eder. Orada, uzakta olmak arzusundadırlar. Dağların doruklarının mavi gökyüzüyle birleştiği noktada olmak isterler. Bir an gelir, atınız coşkuyla haykırır. Özgürdür, önünde sınır yoktur. Tek başına dünyayı kavrar ve kendine onun içinde bir yer bulur.

Bir atın dünyayı ilk elden, sahibiyle birlikte görmesi çok önemlidir. Bir yolculuğun sessiz zaferini, at ve sahibinin birlikte tatmaları çok önemlidir. Sonra bir noktada ayrılırlar. Binici yoruldukça at güçlenir, gözleri ışıl ışıl parlayarak at havada uçar. Önündeki, ait olduğu sonsuzluğu delip geçen müthiş bir çığlık atar.

İzlenmesi gereken bir sahnedir: Baş dimdik, kaslar sanki bilenmiş, karın gerilmiş, bacaklar açılmış, sırt dümdüzdür; tüylerinde güneş ışınları oynaşır. Toynakları yeri kazır, o Dünya'nın Kralı'dır. Sırtında gururla taşıdığı, gururlu bir binicisi vardır ve o Dünya'nın Kralı'dır.

Seyis, alınyazısı yazılmış atının boynunu okşadı.

17 EKİM 1686

Ağaçların gövdeleri bronz gibi parlıyordu; toprak ıslak, hava ıslak ve atlar donmuş tüylerinin uçlarında minik buğu damlalarıyla ıslaktı. Kırmızı, sarı ve bronz rengi yapraklardan süzülen suların altında birlik sessizce yoluna devam ediyordu. Önlerinde muhteşem renklerle donatılmış bir halı uzanıyordu sanki. Atların nalları yumuşacık bir şekilde yere değiyordu. Serin havanın kokusu nemliydi. Seyis de artık yünlü kumaştan bir ceket giymiş, sarığının yerine neşeli, kırmızı bir şapka takmıştı -tüyü de vardı. Bu kıyafet değişimiyle birlikte, atıyla ilgili bir endişe duymadı değil: Acaba atı onu İspanyol Hollandası'ndan bir ormancının kıyafetiyle tanıyabilecek miydi?

Atlılar kayın ağaçlarının kafes gibi iç içe geçmiş dalları arasından yol alırken, arkalarından sarı sarı yapraklar uçuşuyordu. Derken bir yeşilliğin ortasında durdular. Bu çember şeklindeki büyülü yeşil alana yırtık ve delik çadırlarını kurmak üzere kazıklarını diktiler. Az ötede, ahır gibi bir yerde bakımsız ve yoksul, ama iyi bir aile ev kurmuştu: Ormanın derinliklerinde bir ormancının kulübesi. Ormancının karısının güzelliği karşısında Seyis şaşırmıştı. İri iri mavi gözleri, güneş gibi pırıl pırıl saçları ve yusyuvarlak göğüsleriyle,

ormanın ortasında bir kadın gülümsüyordu. Ve kadın, yoktan var ettiği şeylerle kurtlar gibi aç bu yabancılara bir sofra hazırladı. Ertesi sabah aileye hizmetleri için para önerdiler -basit ama onları doyurmaya yetecek bir yemek yemişlerdi. Ama o aile parayı geri çevirdi. Birlik yoluna devam etti.

'Kimdi bu adamlar?'

Onlar gittikten uzun bir zaman sonra, ormanın ortasında yaşayan o güzel kadın bir un torbası içinde bir düzine kadar İngiliz altını bulmuştu. Yaşamları değiştirecek miktarda para, güzel bir ödünç para. Hıristiyanlık ve Müslümanlık adına. Bir yerde bir Gazi kendi kendine gülümsüyordu. Viyana ve Buda'daki bunca savaş ne içindi? Maşallah, Özay! Eğer şu anda bildiğim şeyi daha önceden biliyor olsaydık, dostum sen ve ben, çoktan silahlarımızı fırlatıp attığımız gibi salatalık ekmeye başlamıştık.

2 KASIM 1686 CALAIS

Artık Manş Denizi'nin kıyısındaydılar; Calais rıhtımında, atların tedarikçisi Philip Marchand onları karşıladı. Kıpkırmızı suratı ve burnuyla, şarap lekesi içinde yeleğiyle, günlük dozunu almış olduğu belliydi. Sarı düğmeli koyu mavi bir ceket giymiş, tavuskuşu tüylü yağlı şapkasını başına geçirmişti. Neşeli, mavi gözleri ışıl ışıl bir adamdı. Görünüşü, sanatla rastlantının karışımı gibiydi. Tam bir tüccardı. İş felsefesi, müşterinin kılığına kıyafetine göre fiyat biçme ilkesine dayanıyordu: Şık ve pahalı giyimli müşterilere daha pahalı hizmet!

Calais tersanesinin girişinde İngiliz askerlere ne fiyat biçeceğini değerlendirmek üzere kapıya dikilmişti.

Hesap hiç zor değildi; atların kalitesi onları da daha pahalı kıldığı için, atlıların fiyatı da pahalı olacaktı. "Bu en basit ekonomi kuralıdır" diyerek tüylü kalemini alıp masasına oturdu. Yapış yapış olmuş mürekkep hokkasına kalemi batırırken, kayıtlarını karıştırmaya

başladı. "Ah... Lord Cutts, Lord Forbes, Lord Mountjoy, Lord Savile..." Philip Marchand kalemini bırakıp tombul ellerini koca göbeği üzerinde kavuşturdu. "Ve de geçiş paraları. Bu taraftan öbür tarafa farklı olacak anlaşılan." Sonra ellerini dizlerinin üzerine koyup oflaya poflaya yerinden kalktı, ayaklarını sürüyerek bulanık sulara doğru yürüdü.

"Bunlar ne biçim at böyle? Nedir, Arap atları mı? Aa, tabii! Buda'dan, değil mi? Evet, evet. Buda'daki Türk kırması Araplar. Savaş vardı, öyle ya! Oradaydınız demek. Haberler bize çoktan ulaştı. Durun bakayım, 9 Eylül günü Buda tekrar Hıristiyanlar'ın eline geçti, değil mi? Türkler'i kaçırmışsınız! Çok ganimet toplanmış! Ne altınlar ne mücevherler! Yoksa, sadece şu Arap atlarını mı getirdiniz?"

Edward Vaudrey boğazını temizleyerek, Philip'i alçak bir sesle uyardı. "James Fitzjames burada."

"Tanrı bizi korusun! Kral'ın oğlu! Kral Hazretleri! Atlarınızı şu ahıra koyabilirsiniz. Her zaman tertemiz silinip süpürülmüş odalarımız da mevcuttur! Bir metrede bir hamamböceğine rastlamazsınız! Hanı, Breton* bir kadın işletiyor, efendim. Kaliteli biri -sizin gibi Kral Hazretleri. Geminiz mi? Ah, evet.. Bir saate kadar gelmiş olur... Yani, gelmiş olması gerekir ama belki iki saat olabilir... Dalgalara bağlı, efendim. Aslında... Doğruyu söylemek gerekirse.... Yarına gelir. Dokuzda, efendim. Evet, yarın sabah. Şarap ister miydiniz?"

Bir meşe ağacının gövdesinden yapılmış, dört direkli kaba bir yelkenli sabah rıhtıma yanaşmıştı. Tersane işçileri erzakları yüklemeye başladılar: Şarap ve konyak kasaları, tuzlanmış et ve fıçılardaki tuzlanmış domuzlar tüccarlar için atlardan çok daha değerliydi. Atlar, eğer bu centilmenlerin maiyetinde olmasaydı, Philip Marchand'ın tersane işçilerinin ellerinde acı çekerlerdi.

Atların gemiye taşınması için, ikinci güvertedeki daracık bir kapının önüne kadar uzatılan dar bir kereste parçası konmuştu. Tırab-

---

* Fransa'nın Brittany Bölgesi'nde yaşayan etnik grup.

zanları bile olmayan bu garip köprü, atları korkuttu. Zaten aşağı bakıp da, bulanık suları gördükleri an hayvanlar gerilemişti. Seyis sessizce durumu izliyordu. Bu hangi aptalın fikri? Bütün atlar buradan mı yüklenecek?

"Birer tane patlatın, akılları başlarına gelsin!" diye Philip Marchand adamlarına bağırdı. "Bir de atlarla mı uğraşacağız!"

Lord Cutts, iriyarı cüssesiyle onun karşısına dikildi. Neslinde bir yabandomuzunun silinmez izleri vardı. Parıldayan, küçük domuzcuk gözler, kalın kırmızı cilt, kaba gri kıllar, sarı ve uzun dişler. "Bırak o kamçıyı!" dedi Philip'e. Sonra askerlere döndü. "Türk'ü çağırın." Marchand başı önünde geri geri giderken, "Siz nasıl isterseniz, efendim" diye sinmişti.

Seyis ne yapacağını tam olarak biliyordu. Atların indirileceği alt bölme alçak tavanlı, daracık, karanlık bir yerdi. Bu deliğe hayvanları tıkmak çok aptalcaydı. Önce ışıkları açmalarını söyledi. Marchand'ın suratı asılmıştı. Birkaç atın suya düşmesiyle bu işi her zaman hallederken, bu adam da nereden çıkmıştı böyle. Seyis alt bölmeyi inceledikten sonra dışarı çıkıp kerestenin etrafının kapatılması gerektiğini söyledi. Kapatmak mı? Evet, atların suyu görmemesi gerekiyordu. Bu biraz zaman aldı ama Philip Marchand'ın adamları canla başla çalıştılar. Seyis önce Azaraks'ı kerestenin oraya kadar getirdi, hayvana nereye basacağını gösterdi ve Azaraks temkinli bir şekilde ön ayağını attı. Ardından Lord Cutts'ın atı onu izledi. Atın ağzı, burnu, başı çok güzeldi. Yelesi, kuyruğu ve bacakları siyahtı. Lord Cutts son haftalarda Seyis'i çok yakından gözlemleyerek onun söylediklerine kulak vermiş ve atına farklı davranmaya başlamıştı. Türkler gibi at binmeyi denedikçe, hayvanın da ona göre davrandığını fark etmişti.

Atını köprüden geçirirken, Philip'e pis pis baktı. "Kamçılarına lanet olsun!"

Köprüyü aşıp gemiye adım atan atları kontrol edebilmek daha da zor oldu.

Azaraks, daha gemiye adım atacakken tekrar durdu. Seyis kalasa adım atmasını istiyordu. Hayvanın kulakları dikilmiş, küçük bir tay gibi tek ayağıyla yere vurup duruyordu. Seyis onun dizginlerini gevşetti; başı serbest kalınca, hayvanın gerginliği azalacaktı. Önünü görmesi ve gideceği yeri tanıması gerekiyordu. Tanımak! Geminin alt bölümü berbat kokuyordu. Sintine kokusu. Seyis atının bıyıklarını onun avucuna sürttüğünü hissetti. Hiç konuşmadan ve kıpırdamadan öylece atının yanında durup bekledi. At tek ayağını öne attı ve basacağı yeri yokladı. Seyis hiç kıpırdamıyordu. Hayvana zaman tanımak gerekiyordu. Bırak, nefes alsın. Etrafına bakınsın. O anda hayvanın dikkatini dağıtacak hiçbir şey yapmamak gerekiyordu. Hele yiyecek bir şey verip onu kandırmak hiç doğru olmazdı.

Bir dakika geçti. Derken iki dakika geçti. Azaraks kararını vermişti. Başını eğdi, sallantılı ve hantal geminin güvertesine ilk adımını attı. Tahtalar gıcırdıyor, gemi sallanıp duruyordu. Gözlerinde acıklı bir bakışla, alçak bölmeye ancak kafasını sokabildi. Ani bir hareket yapacak olsa, kafasını tavana vurabilirdi. Seyis eliyle tavanın yüksekliğini kontrol etti. "Bak, çok alçak," dedi. "Dikkat et. Başını çarpma."

Diğer atlar rampanın üzerinden geçerken bir keşmekeş oldu. Hayvanların birbirine yakın ve sırayla yürümesi gerekiyordu; ama çok da yakın olmamaları gerekiyordu. Biri durunca hepsi duruyordu. Rampadan aşağı gözlerini sağa sola devirerek korkuyla yürüyorlardı. Hiçbir atın hoşuna gidecek bir durum değildi -hele hele uçsuz bucaksız steplerden gelen bu atların.

Tahta perdelerle ayrılmış bölmelerde bağlanan atlar su seviyesinin altında, bodrumdaydı.

"Bu doğru mu? Suyun altında kalmaları doğru olur mu?" diye Lord Cutts endişeyle Marchand'a sordu.

Marchand ona denge unsurlarından bahsederek bilimsel bir açıklama yapmaya çalıştı. Güvertede yirmi at, ağırlıklarıyla, gemiye bir eğim verecekti ve atlar da eğimli bir düzeyde durmaktan hoşlanma-

yacaklardı. Dolayısıyla, aşağıya yerleştirilmeleri doğruydu. At dediğin de ne kadar önemliydi ki? Gemi daha önemliydi.

Gemi gıcırdıyordu. Bocurgatlar gıcırdıyordu. Halatlar gıcırdıyordu.

Rüzgar uğuldayarak dalgaları savuruyor ve sular bir rıhtıma vuruyor, bir gemiye vuruyordu. Kara kara kanatlarıyla martılar ciyaklıyordu. Uzaktan bir şamandıranın salınışı duyuluyordu.

Seyis geminin alt kısmında, gözleri bembeyaz olmuş, huzursuzca kıpırdanan atlarla katran kokusu, yosun ve ter kokusu içinde duruyordu. Yukarıda güvertede, tam mizana direğinin dibinde ise Edward Vaudrey gökyüzüne bakıyordu. Kasım ayı neler getirecekti? İnsanın içini karartan gri bulutlar güneşi kaplamıştı. Halatlar geriliyor ve gıcırdamalar devam ediyordu.

Denize vuran incecik güneş ışınlarını, gri bulutlar sanki izliyor ve örtmeye çalışıyordu.

Gemi bir türlü yola çıkamadı. İki saat geçmişti. Beklenen rüzgardan eser yoktu.

Derken açık denizde yankılanan bir uğultu duyuldu ve hantal gemi pruvasını bocaya çevirdi, ağır ağır hareket etti ve yelken açtı.

Daha rıhtımdan ayrıldıkları an, Seyis'in midesi bulanmaya başlamıştı. Bu arada atlara yem vererek onları sakinleştirmeye çalışıyordu. Panik duygusuna karşı tek çare buydu. Sinirli ve huzursuz bir at için tek ilaç, ona yem vermekti. Burada hayvanı kandırmak söz konusu değildi, tam tersine onları ayakta tutacak tek şey buydu; bir İskoç için viski, bir Fransız için konyak, bir Macar için tokai*, bir Sırp için Slivovitsa† ve Seyis için kımız neyse, atlar için de tek sakinleştirici buydu.

Geminin bodrumunda sıcaklık giderek artıyordu. Seyis terden üzerine yapışmış ceketini çıkardı. Aynı anda hem üşüyor hem terliyordu. Ama atları yatıştırmak için onlarla ilgileniyor, kulaklarına bir

---

* Şarap.

† Erik özlü alkollü içecek.

şeyler fısıldıyordu. Havasız, kasvetli, karanlık bodrumda katran ve tuz kokusuyla örümcek ağlarının arasında onların yanında olmak zorundaydı.

Yelkenlerin halatları çekilirken, ani bir sarsıntıyla bir gürültü koptu. Atlar hemen kıpırdanmaya başladılar. Birbirlerini yol arkadaşı olarak seçmiş çiftler birbirlerinden cesaret alır gibi sokulurken, diğerlerine diş gösteriyorlardı. Seyis her birini tek tek okşayarak, "Yavaş, yavaş" diye mırıldanıyordu. Atlar giderek bulundukları ortama alışmaları gerektiğini anlamışlar ve kendilerini geminin hareketine göre dengeleyecek şekilde birer pozisyon bulmuşlardı. Gemi sürekli sallanıyor, yalpalıyordu; her seferinde atların dengesi bozuluyordu. Geminin burnu kalktığında atlar tekrar panikliyordu. Biri düştüğünde, debelenmeye başlıyor ve zincirleme bir reaksiyon başlıyordu. Seyis o anda düşen atın yanına koşuyor, hayvanın kalkmasına yardım ediyordu. "Yavaş, yavaş..." diyordu. Karanlıkta gözleri fıldır fıldır, burun delikleri açılmış, korku içindeki hayvanların birbirlerine nasıl sokulduklarını izlemek olağanüstü bir sahneydi.

Azaraks yol arkadaşı olarak Lord Cutts'ın atını seçmişti. Yan yana duruyorlar ve bir an Azaraks başını arkadaşının boynunun altına sokuyor, sonra Cutts'ın atı boynunu Azaraks'ın başının altına sokuyordu. Birbirine denk bir çift oluşturmuşlardı ama lider yine Azaraks'tı. Boğucu derecede sıcak bölme küçücüktü ve çok sayıda at vardı. Havalandırma olanağı yoktu ve içeriye berbat bir koku sinmişti. Seyis bir anda iki büklüm eğilip, eliyle ağzını zor kapattı ve kıç güverteye koştu.

Bulanık sulara doğru öğüre öğüre bütün midesini boşalttı. Sonra hafifçe başını kaldırdı. Gözleri nemli nemli uzakta beliren tepelere baktı. Öksürüp tıksırarak doğruldu, yavaş yavaş kendine geldi. Gemiye vuran dalgalarla, karşı tepeler bir an gözden kayboluyor ve tekrar görünüyordu. James Fitzjames de, uzakta beliren tepeleri görmüştü. Sanki büyülü bir adadan bahseder gibi, "Hiçbir denizcinin ulaşmadığı ve asla ulaşamayacağı bir gizem... Gri bulutlar ve bembeyaz köpükler arasında, bir bilinmezlik perdesi..." diye mırıl-

dandı. Rüzgar çıkmak üzereydi ve gemi debeleniyordu. Seyis'in yelkenlilerle ilgili hiçbir bilgisi yoktu. Daha önce hiç deniz yolculuğu yapmamıştı. Bu dalgalar, ağzını açmış kocaman bir canavarın gizlendiği sular, sağa sola yalpalayan gemi, uğuldayan rüzgar ve kara bulutlar deniz yolculuğunun bir parçası olmalı, diye düşünüyordu. Midesinin kalkması da, denizcilerin bir çilesi olmalıydı. Atların sintine kokusu içinde bir sürü kasa ve kutu arasında yolculuk etmesi de doğaldı. Ancak, geminin kaptanını gördüğü anda bu düşüncelerini tekrardan değerlendirmek gereğini duydu.

Sakallı kaptan dizleri üzerinde tespih çekiyordu.

İlk gün çılgın bir rüzgarla, köpük köpük dalgalar arasında yol aldılar. Seyis güvertede kalıp ufuk çizgisine doğru bakınmayı tercih etmesine rağmen, atlarının yanına dönmesi gerektiğini biliyordu. Kara çok uzak görünmüyordu. Atla bir günlük mesafe, diye hesap etti ama bu yolculuk bitecek gibi görünmüyordu. Üst güverte çok soğuktu; insanın iliklerine işleyen bir soğuk. Seyis'in tüyleri diken diken oldu. Çevresinde boğuk sesler duyuyordu. Atlar da boşuna ürpermiyordu. Bu uçsuz bucaksız ve kapkaranlık denizin dibinden, insanların ve atların hayaletlerinin feryatları onlara sesleniyordu.

Karanlık aniden çöktü ve lambalar yandı. Biri, "Yemek saati" diye bağırdı. Seyis hiçbir şey yiyecek halde değildi. Daha yemek sözcüğüyle midesi kalktı. Artık sadece safra çıkarıyordu. Bu cehennem yolculuğuna bir daha asla çıkmam, diye geçirdi içinden. Ne zaman bitecekti?

Deniz çalkalanıp duruyordu. Atlar kulakları dikilmiş, başları önlerinde öylece duruyorlardı. Artık yemlerini de yemişlerdi ve gözleri boş boş bakıyordu. Azaraks'ın bile.

Ağır ağır ortalık duruldu. Sanki sular geminin başından kıçına tatlı tatlı salınarak kayıyordu. Ardından coşkulu kahkahalar duyuldu. Lord Cutts'ın sesi duyuluyordu. Geminin kralı! Bu cehennem umurunda değildi. Nasıl olabiliyor, diye Seyis bu insanları anlayamıyordu. Gece iyice bastırmıştı, gökyüzünde ne ay vardı ne yıldızlar. Sadece inatçı bir karanlık.

Seyis atının yanı başında, pis sularla kusmukların ve at pisliklerinin arasında geceyi atlatmaya çalışıyordu. Koku dayanılmazdı. Midesi düğüm düğümdü. Tekrardan geminin bordasından aşağı kustu. O anda ölmeyi yeğlerdi. Kum saati biri gösteriyordu. Ding-ding. Seyis aşağı indiğinde, tepesinde ayak sesleri duydu. Ahşap güvertede deri ayakkabılarıyla koşuşturan adamlar ve ardından halatların gıcırtısı... Yelkenler iniyor, kalkıyor ve gemi bir şekilde yoluna devam ediyordu. Acaba Seyis'in dışında, herkes halinden memnun muydu? Ding-ding Ding-ding. Uzaktan biri seslendi. Atlar susamıştı ama sular çok pisti. Lord Cutts'ın atı ön ayağını yere vurarak isyan etmeye başlamıştı. Artık yeter diyordu. Ding-ding sesi ve yine uzaktan birinin seslenişi... Rüzgar durmuştu. Seyis başını kaldırıp tavana baktı. Ölü ışıklarla karanlığa gömülmüş bu gece bitecek gibi değildi.

Sular hızla akıyor, gece ağır ağır ilerliyordu. Saatler geçmek bilmiyordu. Seyis yirmi tane çıldırmış atla birlikte, geminin bodrumunda gıcırdayan ahşap tahtaların arasında, sintinede boğulup gidecekti... bu düşünceyle vücudunu ateş bastı ve aynı anda soğuk terler dökmeye başladı.

Gemi bir iniyor bir kalkıyordu. Kocaman, ağır bir at gibi. Sallanan bir at gibi. Uzaktaki gri tepeler bir görünüyor bir kayboluyordu. İskalaryaların arasından duyulan rüzgarın sesiyle, gemi lombozları sulara gömülüyor ve baş kıç vurmaya başlıyordu. Sonra gemi birden suyun üzerinde kayarcasına yol almaya başladı. Anlaşılan, rüzgar değişmişti. Yelkenler şişmiş, gemi suları yararak ilerliyordu.

Bu kez farklı bir yönden gelen sesler duyuldu. Seyis'in kaşları çatılmıştı. Bu boğuk sesler nereden geliyordu? Yukarı çıkıp bakmak istedi ama atları yalnız bırakmaması gerekiyordu. Onlar da bir şeyler sezmişti. Başlar dikilmişti. Seyis de aynı onlar gibi, kulak kesilmişti. Acaba karaya mı yaklaşıyorlardı? Sanki sudan gelen koku bile farklılaşmıştı. Farklı bir ortama girmişlerdi. Havada bir fişek göründü. Yoksa yine savaşa mı girmişlerdi?

Seyis'in mutlaka yukarı çıkıp ne olup bittiğini öğrenmesi gerekiyordu. Dizlerinin üstünde ikinci güverteye çıktı ve geminin iki tara-

fına doğru bakındı. Bir tarafta bir kara parçası, diğer tarafta yine bir kara parçası uzanıyordu! Bir halicin içindeydiler. Martılar uçuşuyordu. Yarım daire şeklindeki alçak kara parçası bataklığı andırıyordu. Arkalarından güneş doğarken, batıya, soğuk ve mutsuz bir ülkeye doğru yol alıyorlardı. Hava bile ıslaktı. Deniz suyu grimsi bir renk almıştı; çamurlu bir su. İçinde yaşam olmayan bir su.

Hani Boğaz'ın balıklarla dolu turkuaz suları, suların üzerinde oynaşan pırlanta gibi güneş ışınları, kıyı boyunca uzanan cami ve minare siluetleri, akasya ağaçlarıyla kaplı gölgelik, serin köşeler... Ve İstanbul'un kuru havası... Kristal Marmara sularında yunuslar? Seyis nereye gelmişti böyle?

Yedi kez arka arkaya çalan bir çan sesiyle, herkes üst güverteye toplanmıştı. Lord Cutts, James Fitzjames, Edward Vaudrey, Forbes, Savile ve Mountjoy kontları gözlerinin altlarındaki kara kara halkalara rağmen mutlu görünüyorlardı. Sivri kulelere ve küçük köylere doğru bakıyorlar, bir yerlere doğru işaret ederek aralarında konuşuyorlardı.

Aşağıdan bir çağrıyla Seyis irkildi. Sadece onun tanıyabileceği bir ses onu çağırıyordu. Neredesin?

Seyis yerin altındaki karanlığa koştu. Bekle, bekle. Çok az kaldı. Seyis hemen atının yanına oturdu. Hayvan onun elini koklayıp yalamaya başladı. Anlat bana, diyordu. Nasıl bir yere geldik? Seyis gülümseyerek hayvanın alnını okşamaya başladı. İki gözünün ortasındaki yarım ay şeklindeki spiralin üzerinde parmağını gezdirdi. Sonra hayvanın boynunu okşamaya başladı. Sakin ol, Azaraks. Sadece bir saat. Belki iki. Bak, şu karanlık delikten gün ışığı içeri dolmaya başladı bile.

Geminin omurgasından gelen bir sarsıntıyla, atlar irkildi. Derken bir darbe daha. Sanki kurşun ayaklı bir canavar, alttan gemiye tırmanmaya çalışıyordu.

Sancak tarafından bir ses geldi. İskalaryalara tırmanan denizcilerin ağırlığıyla yelkenlerin yükünü çekemeyen halatlar gıcırdıyordu. Sonunda gemi tamamen durdu. Taş rıhtıma atılan tahta iskelelerin

gürültüsü ve halatların karaya fırlatılışı, Seyis'in duyabileceği en güzel seslerdi.

Tahta iskelenin başında bir yüz, Seyis'e gülümseyerek bakıyordu. Kırmızı yanaklı Edward Vaudrey, karanlığın içinden yaşayan bir ölü gibi çıkan Seyis'e neşeyle el sallıyordu. Gözleri çukura kaçmış, yüzünün rengi kaçmış Seyis etrafına bakınırken, Edward Vaudrey, "İngiltere'ye hoş geldin!" diye ona elini uzattı.

"İngiltere mi?"

Edward Vaudrey başını heyecanla sallıyordu. Seyis onun elini soğuk bir şekilde sıktı.

"Hoş geldin, Seyis. Ülkemize hoş geldin! Atların ve sen. Hepiniz hoş geldiniz! Burası Deptford Limanı. Londra yakınlarındayız."

4 Kasım 1686 günüydü.

18

BYERLEY SATILIYOR

Taş rıhtıma iskele yönünden büyük bir gümbürtüyle yanaşan geminin içine dış dünyadan bir yaşamla birlikte, kasım güneşinin soluk sarı ışınları doldu. Atlar sular içindeki sintine bölümünden bir an önce kaçmak güdüsüyle tepinip kişnemeye başlamışlardı. Üst güvertede ayak sesleriyle insan sesleri giderek artıyordu. Tüccarlar, külhanbeyi kılıklı adamlar ve kasıla kasıla dolanan 'at uzmanları' teker teker aşağıdaki karanlık bölmeye indiler. Bunu binlerce kez yapmışlardı; her zaman yaptıkları işti. Onlar atlarla doğup büyümüşler, ömürleri boyunca at yetiştirmişlerdi. Onlara atlar hakkında kimsenin öğretebileceği bir şey yoktu. Gemiyle gelen atları dışarı çıkarmanın sadece bir tek yolu vardı; başka da yolu yoktu. Ellerinde sağlam, kısacık birer sopa bulundurup, atın ilk duraksadığı an sopayı indirmek! At inatlaşacak olursa, bu kez, yüzüne rastlayacak şekilde daha etkili ve sert bir vuruşla ya da kaburgalarından dürtüp kuyruklarını burarak hayvanın canını yakmak, onlara patronun kim olduğunu göstermek gerekirdi. Bu şekilde hemen çıkarlardı. Asla şaşmaz tek yöntem buydu.

Adamlardan biri, daha atlar çözülmeden bir tanesine sopasını indiriverdi. Ancak, beklenmedik bir tepkiyle at kulaklarını yatırdığı gibi arka ayaklarıyla çifteler savurmaya başladı. Bunun üzerine

bütün sopalar hayvanın üzerine inmeye başladı. "Seni uslanmaz, vahşi yaratık!"

Seyis elleriyle yüzünü örterek dövünmeye başladı. Atlarla arasında zar zor kurmaya çalıştığı güven bir anda yıkılmıştı. Atların öfkesinin sınırı yoktu. Bir uçurtma gibi salıverildiği an, geri gelmesi zor olurdu. Kalçalar aşağı doğru, başlar öne atıldığı an hayvan paniğe kapılmış demektir ve geri dönüşü yoktur.

Bir atın, yere düşmüş bir insanın üzerine basıp geçmeyeceğini söylerler ama bu pek doğru sayılmaz. Nitekim, yere düşen ilk İngiliz bunu denemiş oldu. Atlar çok iri ve güçlü Türk atlarıydı. Bir deniz yolculuğu geçirmiş olabilirlerdi ama ruhları değişmemişti. Atın gücünü gösterdiği an, yokuş yukarı tırmanışı sırasındadır. Tahta iskeleler de yukarı doğru yerleştirilmişti. Ve o yolun sonunda bir dünya onları bekliyordu. Atlar bunu çok iyi biliyordu. O tarafa doğru acele ettikçe adamlar daha da acımasızca onlara vuruyordu.

Seyis havada bir sopayı yakalayıp "Hayır!" diye karşısına çıkan adamlardan birini durdurmak istedi. Dövmeli bir adam, dirseğini Seyis'in midesine indirdiği gibi Seyis geri geri kayarak kafasını küpeştelere vurdu.

"Çek elini, lanet olası! Gözlerini oyarım!" Yukarıdan Lord Cutts'ın sesiyle dövmeli adam dönüp küstahça o tarafa baktı ve Azaraks'ın dizginlerine yapıştı.

Dövmeli adam bir 'at uzmanı' olabilirdi. Atlarla doğmuş atlarla büyümüş olmakla böbürlenmekten hoşlanıyor da olabilirdi. Binlerce yük gemisinin alt bölümündeki sintinelerden binlerce at çıkarmış da olabilirdi; ama böyle bir atla hiç karşılaşmamıştı. Bu, kendi gölgesinden korkan atlardan değildi; bir kırbaç görüp kaçacak cinsten bir at da değildi. Bu, savaşın en sıcak anlarında Cossack'larla yüzleşmiş, top ve tüfek yağmuruna tutulmuş, mızraklar ve palalardan kılpayı sıyrılmış bir attı. Elinde sopayla karşısına dikilen bir adamdan korkacak hali yoktu.

Azaraks'ın gözlerinde şimşekler çakar gibi oldu.

O kadar ani ve şiddetli bir tepki vermişti ki, adam ağzını bile açamadı. Yerde yuvarlanırken yaşadığı şoktan sesi bile çıkamadı. Ömründe böyle bir şey yaşamamıştı.

Seyis eli midesinde, yavaş yavaş doğrulmaya çalıştı. İyi bir darbe yemişti doğrusu. İngiltere'ye hoş geldin... Demek, bu ülkede insanı böyle karşılıyorlardı. Öte yandan, hayatında ilk kez bir atla karşılaşan bir çocuk bile dövmeli adamdan daha iyi kendini koruyabilirdi.

Azaraks, *The Deptford Garnet Gemisi*'nin dibinden çıkan son attı.

Durup, Deptford "Kral Rıhtımı"nı süzüyor, havayı kokluyordu.

Seyis'iyle birlikte çevrelerini izlemeye koyuldular. Seyis'i yol boyunca deniz tutmuştu, karaya çıktığında da kara tutmaya başlamıştı. Dövmeli adamı hatırladıkça irkiliyordu.

Kafasından o anı atmak istercesine, atının baktığı tarafa baktı. İpek kumaşlardan yelkenliler, altından rıhtımlar ve suyun üzerinde atılmış gümüş balık ağları göremiyorlardı. Deptford'un İstanbul'daki Haliç'e benzer hiçbir tarafı yoktu. Sıcacık güneşi, upuzun, zarif minareleri, bergamut kokusu, zakkumları ve sedir ağaçları yoktu. Atlarına binmiş yakışıklı ve gösterişli hassa sipahileri de yoktu. Koskocaman gövdeli hantal gemileriyle pus kaplı bir ülkedeydiler.

Rıhtımın biraz ötesinde 'Phineas Pett Gemicilik' levhasının bulunduğu koyda, *Royal Sovereign* adlı 1.500 tonluk savaş gemisi bakıma alınmıştı. Ortalıkta bir sürü adam ellerinde manifestolarla koşuşturup duruyor, sokak çocukları kargo kasalarının başına toplanmış aylak aylak bakınıyor, ağızlarında tütün çiğneyerek rıhtımdan gemilere yük taşıyan hamallar oradan oraya gidip geliyor, üstü başı kir içinde çocuklar yağlı halatlarla oynuyordu. Zift kaplı rıhtımda içi geçmiş sebzelerle dolu sepetler, tuzlanmış et ve salamura tenekeleri, kumaş topları, meşe ve karaağaçtan kerestelerle parçalanmış yelken bezlerinin satıldığı tezgahlar vardı. Pis, siyah elbiseli kadınlar, omuzlarına atılmış pis şallarıyla tezgahların başına üşüşmüştü. Bu sefil görüntüyle zıt bir mutluluk ve coşku hissediliyordu; bağrışan çocuklar, dalgalanan bayraklar, Hıristiyan sancakları,

öpüşmeler, sarılmalar, dans eden, bira ve şarap içen insanlar rıhtıma dolmuştu.

Seyis bir anda kendini, iş eldiveni giymiş bir adamla el ele dans ederken buldu. Atının etrafını saran insanlar hayranlıkla onu okşuyor ve aralarında heyecanla konuşuyorlardı. Geri dönen kahramanlar ve kahraman atları!

Seyis'in içinde, geminin alt bölümünde yere serilmiş yatan adama karşı en ufak bir acıma duygusu varsa bile, bunu anlamak mümkün değildi. Artık başka bir şeyin farkına varmıştı. "Sen küçücük bir tayken fark etmediğim bir şeyi artık fark etmiş bulunuyorum, Azaraks. Artık Ali Ağa İzobegoviç'in bakışlarındaki o gizli ifadeyi de anlamış bulunuyorum. Vahşeti izlemiş, ama kendine dokunana kadar yaşamamıştı. O noktada insanoğlunun yüreğine korkunç bir acı saplanır. Eğer sevgisiz yaşarsan, sevgisiz ölürsün. Viyana'da yeri kazarken, Buda'da sur kapılarında benim de yüreğime böyle bir acı saplandı, Azaraks. Bu insanlara hiç merhamet duymadım. Bu coşkularına karşı da duyarsızım."

Kalabalıkta bir tezahürat başladı. "Aa! Bakın, bir Türk!"

Kim olduğunu bile bilmiyorlardı. Umurlarında da değildi. Sadece başına toplanmışlardı.

Seyis de, deniz sularının dibinde karanlık bir odada atının çifte attığı bir adamın başında soğukkanlılıkla durup o adama karşı hiçbir şey hissetmeden öylece bakmıştı; o anda ise, yabancılar etrafını sarmış ona tezahürat yapıyorlardı. Aslında birdenbire ona karşı cephe alıp üzerine saldırabilirlerdi -bunu çok iyi biliyordu.

Hemen atının gözlerine baktı. Benim sorunum değil, Azaraks, dedi. Üstat sensin. Sufi olan sensin. Öğrenciler öğrenmeye hazır olduğunda, üstatlar karşılarına çıkar. Bu çifteyi yiyen adam da, artık dersini almaya hazırdı ve öğrenmesi gerekeni öğrenmişti. Aslında, yine de, şanslı sayılırdı. Doğrudan üstadın çiftesini yemişti. Bunu yaşadığı sürece unutmayacaktı. Ve asla bir ata eskiden davrandığı dibi davranmayacaktı.

Şu atın saflığına bak, diye geçirdi Seyis içinden. Çevresine bakınıyor, merakla havayı kokluyordu. Gemilerin armalarına bakıyor, denizin dalgalarıyla aşınmış ve yosun tutmuş rıhtıma bakıyor, pis bulanık sulara bakıyor, yükseklerde dalgalanan binlerce sancağa ve coşkulu yüzlerce insana bakıyordu; her şeyi ve herkesi tanımak istiyordu.

Bütün bunları nasıl algılıyorsun, Azaraks? Yok, tekrar savaşta değiliz. Savaşın tam tersi, bir kutlamaya tanık oluyorsun.

Seyis çok pişmandı. Bana bir Karaman aygırının nefesini, nal seslerini ve rüzgarla yarışan gücünü versinler... Belki de, Baş İmrahor'un mektubunu alır almaz İstanbul'a gitmeliydik ya da ben tek başıma gitmeliydim. Yanlış yerde olan benim, sen değil. Buralarda beni bekleyen gelecek ne olabilir? Hiç! Ama seni bu ülkede kim bilir neler bekliyor?

İşçiler eyerleri topladılar, Seyis'in eyerini de verdiler. Edward Vaudrey bağırarak bir şeyler söylüyordu. Kalabalığın coşkusu artık son noktasındaydı. Bu insanlar onların geleceğini nereden öğrenmişlerdi? Bu rıhtımda neden toplanmışlardı? Seyis geldikleri gemiye baktı. Direğindeki bayrak dikkatini çekti. Garip bir bayraktı ve bir gün önce yoktu.

*

Kral II. James'in oğlu James Fitzjames'in ve yanındakilerin dönüşünün haberi Deptford Limanı'na epey önceden ulaşmıştı. Buda'ya adım attıklarından itibaren Edward Vaudrey, Kral'a uzun uzun mektuplar göndermeye başlamıştı. Ayrıca Ratisbon'da Etheridge'e, Macaristan'dan Taafe'ye kadar her yerden lordlar Kral'a haberler iletiyordu. James Fitzjames'le ilgili her türlü söylenti oluyordu ama 7 Eylül günü, Buda'nın düşüşünden tam bir hafta sonra Londra'ya bir ulak gelmiş ve ayağının tozuyla,

"Buda düştü! Hıristiyanlar savaşı kazandı!" diye tüm halka bu büyük zaferi duyurmuştu.

Bunun üzerine Kral derhal şükran duaları yapılması için emir vermiş, ancak 11 Eylül gününe rastlayan Şükran Bayramı'nı beklemeleri gerektiğine karar vermişti. Westminster Kilisesi'nde ve Kraliyet şapelinde kutlamalar yapılacaktı. 150 yıl sonra Buda'nın nihayet o karanlık dönemden kurtuluşu ve Kral'ın oğlunun dönüşü kutlanacaktı.

James Fitzjames de, İspanyol Hollandası'ndan tüccar gemileriyle İngiltere'ye haber iletmiş, Rhin üzerinden atlarıyla ülkesine geri dönmeyi planlamıştı; ne var ki, bu zorlu yolculuğa atların dayanamadığına dair çok şey duymuştu. Geminin alt bölümünde teker teker ölen atları olsun istemezdi. Bu Türk atları çok değerliydi. İnsanların yaşamı pahasına elde edilmiş atlardı ve İngiltere'de çok rağbet görecekti. Bu atların üretilmesi çok zordu ve her bir yavru tay daha anne karnındayken satılacaktı. Kendi kır atlarından çok kâr edebilirdi; beş parasız Edward Vaudrey de aynı şekilde para kazanabilirdi. İki atı da, Kraliçe'ye armağan etmeyi düşünüyordu.

Seyis rıhtımda yorgun ve kafası karışmış bir şekilde duruyordu. Bütün bu olanlar bir rüya gibiydi. O sırada dövmeli adam gemiden çıktı. Yüzü kıpkırmızı kesilmiş, boynundaki damarlar çatlayacak gibi şişmiş, öfkeli bir şekilde bağırıp duruyordu. Kalabalığın gürültüsünde sesi kayboldu ama o ısrarla Lord Cutts'ın yanına gidip dikkatini çekmek için soylu lordun kolunu çekiştirmeye başladı ve soylu bir tekmeyle yere yuvarlandı. Aptallar için ikinci bir şans yoktu.

Kral'ın oğluna eşlik etmek üzere Kraliçe Dowager süvarilerinden zırhlı bir birlik de bu rıhtıma gelmişti. Askerler o kadar ciddilerdi ki, daha çok bir idam mangasını andırıyorlardı. Kırmızı ceketleri, fularları, tüylü şapkalarıyla, silahları ve kılıçlarıyla birer heykel gibi, emir bekliyorlardı. James Fitzjames'in adamları atlarına binene kadar, süvariler kımıldamadan durdular. Seyis askerlerin bu disiplinini onaylamasına onaylamıştı ama atlarını hayır.

Her şeyden önce farklı cinslerde atları vardı; çoğu da, ancak, Rumeli sipahilerinin uşaklarına uygun olabilecek nitelikteydi. Krali-

çe Dowager'in süvarileri de, Türk atlarının farklılığını hemen görmüşlerdi.

Sonunda herkes atlarına bindi ve halk tarafından coşkuyla uğurlanarak yola koyuldular.

Havaya fırlatılan şapkalar ve dalgalanan bayraklarla, yazar John Evelyn'in önünden geçerken orduya eşlik ettiler.

"Şu tarafa bak!" diye Lord Cutts ileride kocaman bir sis bulutunu işaret ederek, "Londra!" dedi.

Yarım saat sonra sis bulutunun içindeydiler. Seyis, Azaraks'a binmiş bir köprünün üzerinden geçiyorlardı; ömründe bu kadar garip bir yapı görmemişti. İngilizler, tuhaf bir köprü yapmışlardı.

Köprü, eşkenar dörtgen ayaklar üzerine oturtulmuş ve bu ayaklar suyun yolunu kestiği için nehrin sularını azdırmıştı. Çılgın gemiciler, yön değiştirerek çılgınca akan bu su kanallarından büyük bir keyifle geçip gidiyordu.

Seyis ve askerler, hem köprü hem de sıra sıra evlerin bulunduğu bir geçitten ağır ağır ilerliyorlardı. İstanbul'un Kapalı Çarşısı'nı andırıyordu, ama tabii ki, köprünün üstü açıktı ve altından taşkın sular akıyordu. Seyis köprünün üzerinden ilerlerken, tentelerle örtülü bölmeleri ve kafesli pencereleri görebiliyordu. Meraklı ve dostça bakışlarla onları izleyen insanlara el salladı; onlar da ona el salladılar.

Kumaştan istiridyeye kadar çeşitli ürünlerin satıldığı tezgahlarda çirkin suratlı bir balık türü de gördü. Eski ve yeni model tüfeklerden ıslak ıslak parlayan kömürlerle doldurulmuş çuvallara kadar, amberlerden tuhaf şişeler içinde ne olduğu belirsiz ilaçlara, şarap ve çeşitli içeceklere, kafeslerin içinde bacaklarından asılmış tavuk, kaz ve ördeklere kadar akla gelebilecek her türlü ürünün sergilendiği bir pazaryerinde, herkes kendi ürününü satmak için çığırtkanlık yapıyor; köprüden sürekli atlarla yükler taşınıyor, küçük çocuklar domuzlarla, tosunları yürütüyorlardı.

Herkes tütün içiyordu. Beyazıd'daki kahvehanedekilerden bile fazla. Köprü çok uzundu çünkü nehir çok genişti ve tek geçiş de bu

köprü olmalıydı. Ayrıca nehirde, bir taraftan diğerine sürekli olarak gidip gelen her şeyi taşıyan gemiler vardı. Atları, arabaları, bazen yalnızca atları, bazen erkeklerle atları, bazen ineklerle kadınları bazen de yalnızca inekleri taşıyorlardı. İnekler, Anadolu'nun kahverengi büyükbaş hayvanlarından pek farklı değildi. Seyis mandaları da var mıdır acaba, diye bakındı ama göremedi.

Atlar ise, hiç iyi görünmüyordu. Sanki küskün, duyarsız ve korku içindeydiler. Hepsi bir deri bir kemik, bakımsızdı. Sahipleri ya da seyisleri, besbelli onlara çok anlayışsız davranıyordu. Arada tek tük iyi bir at üzerinde iyi bir binici geçtiği oluyordu ama atlar küçük ve kısa boylu, sıradan, özelliksizdi.

Seyis'in sıkı aygırı hemen dikkat çekmişti. İnsanlar birbirlerini dürterek Azaraks'ı gösteriyor, hayvanın arkasından elleri bellerinde hayranlıkla bakıyorlardı. Azaraks homurdanırcasına aralarından geçiyordu. Seyis kalabalığın içinden, "Türk! Bakın, bir Türk!" diye kendisi hakkındaki konuşmaları duyabiliyordu. Uzun etekleri çamurlanmış, başları açık genç kadınlar, "Ne kadar yakışıklı!" diye aralarında fısıldaşıp, küt pembe parmaklarıyla onu işaret ediyorlardı.

Atlar gösterişli hayvanlardır ve övgüden hoşlanırlar. Bu övgülere karşılık sevinç gösterileri yaparlar, dans ederler. Ağızları köpük köpük, burun delikleri açılmış, kulakları dik, gözler ileri bakar halde gemlerini dişlemeye başlarlar ve sıçrayıp atlayarak vücutlarını kıvrak hareketlerle eğip bükerler 'Şu kaslara bakın' der gibi... 'Siyah bacaklarıma bakın, butlarımdaki güce bakın. Böyle bir güzellik gördünüz mü! Bakın ve hayran olun!'

Köprüyü geçip yüksek bir tuğla duvar boyunca ilerledikten sonra sağa kıvrılarak kireç taşı bir kemerin altından geçtiler. Kemerin iki tarafında taş ve tuğladan yapılmış kuleleri vardı. Dev demir kapılar açıldı ve görkemli bir çim alana girdiler. Akşam olmak üzereydi.

Lambalar yakıldığında, Seyis bu puslu ve kasvetli ülkenin geceleri çok daha aydınlık olduğunu düşünerek şaşırdı. Ne var ki, meşaleler rutubeti alamıyordu -ne de kentin pis kokusunu. Azaraks ile Seyis çevrelerini inceliyorlardı. Seyis bir kışlaya gelmiş olduklarını tahmin ediyordu. Daha sonraları, bu muazzam arazinin nehir kıyısında Charing Cross'dan Westminster'a kadar uzandığını öğrenecekti. Arazinin Thames Nehri'ne inen taş basamakları vardı. Taş ve tuğladan yapılmış sıra sıra binalar, Londra-Westminster yoluna köprülerle bağlanıyordu.

Kraliçe Dowager'in süvarileri kemerin altından, çakıl döşeli bir yoldan geçip taş payandalara oturtulmuş tuğla bir binanın önüne kadar onlara eşlik ettiler. Seyis ömründe böyle bir yapı görmemişti. Yer yer ahşap kaplı duvarlarda küçük, kafesli pencereler vardı. Karşısında, alçak taş kemerli bir bina daha ve kemerin tepeliğinde güllerden bir kabartma Seyis'in dikkatini çekti. Bütünüyle insana huzur, güven ve kalıcılık hissi veren bir ortamdı.

James Fitzjames atından indi ve diğerleri onu izledi. Seyis de atından bir sıçrayışta atlayıp hayvanın hemen yanında durdu. Azaraks bu yepyeni ortamda yine merakla çevresini izliyordu.

Seyis bulundukları yerin görkemi karşısında etkilenmişti. "Burası neresi böyle?" diye mırıldandı.

"Whitehall Sarayı" dedi Edward Vaudrey gururlanarak.

Seyis pek anlayamamıştı.

"Kral'ın evi" diye Vaudrey ekledi.

Dekoratif bahçe geometrik tarhlarla, karanlığın ötesine doğru uzanıyordu. Bir çeşme ve çeşmenin arkasında az önce geçtikleri nehir sessiz sessiz akıyordu.

Seyis atının boynunu okşadı, ikisi de sessizliğin içinde durgunlaşmışlardı. "Demek Kral'ın evindeyiz" diye mırıldandı. "Tüylerin iyice koyulmuş görünüyor, Azaraks. Bu ışığın altında, bu farklı mekanda sanki tüylerin simsiyah gibi görünüyor."

Seyis esnedi. Acaba ona yatacak düzgün bir yer verecekler miydi? Edward Vaudrey'in kendisine doğru işaret ettiğini gördü ve Se-

yis ona doğru sendeledi. Azaraks'ın başı önünde, sakindi. Bütün atlar sessizdi. Buda kuşatmacılarının hepsi suskundu. O neşeli, coşkulu grup ciddileşmişti. Lord Cutts da suskundu. James Fitzjames, Edward Vaudrey, Forbes, Mountjoy ve Savile Lordlar'ı atlarının yanı sıra sessizce yürüyordu.

Atlar muazzam bir ahıra getirildi. Buda'daki ahıra benzemese de, aynı duyguyu yaratıyordu. Havalandırma yoktu. Öte yandan meşe kirişleri ve siyah demir doğrama kapıları, tavandan sarkan lambalarıyla binanın özenli bir görünüşü vardı. Ama her bölmenin kapısında Seyis'in hiç anlayamadığı garip ve çirkin yaratık oymalar farklıydı. Ahşaptan yemliklerde yulaf ve samanlar vardı.

Gerçekten muhteşem, diye düşündü Seyis ama bir sorun vardı. Dillerini tam olarak bilmediği bu insanlara, 'atların rüzgarın çocukları' olduğunu nasıl anlatabilirdi?

Gemi yolculuğunun dışında, bu atlar haftalardır açık havada yol almışlardı; yıldızların altında uyumuşlar, güneşin ve yağmurun altında günlerce yürümüşlerdi. Onlar önlerinde açık alanlar olmasına alışkındı, kuş seslerine alışkındı. Binicilerinin kahkahalarına, kavgalarına, küfürlerine aksırıp tıksırmalarına alışkındı. Evleri tozun toprağın, sineklerin içindeydi. Dolu yağarken, karanlıkta ormanlarda yaban domuzlarının, tilkilerin, tavşanların ve çakalların seslerine, baykuşların çığlıklarına tahammül etmişlerdi.

Zaman zaman ahırlarda kaldıkları da olmuştu ama her biri bunun geçici bir konaklama olduğunu ve ertesi gün özgürlüklerine kavuşacaklarını biliyorlardı. Onları böylesine fit yapan sürekli yürüyüşleri, ciğerlerini dolduran temiz havaydı. Onları bir ahıra tıkıp uslu uslu durmalarını beklemek çok yanlıştı. Üstelik, birbirlerini görmek isteyeceklerdi; en azından birbirlerinin kokularını alacak yakınlıkta olmaları gerekirdi. Seyis bu düşüncelerini Lord Cutts'a anlatmaya karar verdi.

"Saçmalık!" diye Lord Cutts ona karşı çıktı. "Hepsini bir araya koyun gitsin! Başlarını sokacak bir yer verdiğimize şükretsinler!"

Seyis'in umutları çöktü ama ısrar edecek gücü kendinde bulamadı. Bırak, atlar karar versin, diye düşündü ve Azaraks'ı yerine götüren yamağın arkasına takıldı. Diğerlerini göremiyordu. Azaraks ise, haykırıp duruyordu. Kimse onun bu isyanının nedenini anlayamazdı -Seyis'inin dışında.

Yamak on yaşında bir çocuktu. Gözlerinde korku ve saygı karışımı bir ifade vardı. Ahırın içinde, yabancı Seyis ile çılgın atından gözlerini hiç ayırmadan, el pençe divan bekliyordu. Seyis atının semer kolanını çözdü ve eyerini çıkardı; ağızlığını dikkatle çıkardıktan sonra yamağa döndü. "Azaraks" dedi. Canavarı okşayarak tekrarladı. "Azaraks."

Çocuğun gözleri yuvalarından fırlayacak gibi oldu. Acaba 'Azaraks' ne demekti? 'Küçük çocukları yiyen at' anlamına geliyor olabilirdi. Seyis atın ağzını işaret etti. "Ye" dedi. Çocuk kaşları havada, arkasını duvara vererek geriledi. "Acıkmış mı? Yani, yem mi istiyor?" Ve fırlayıp dışarı kaçtığı gibi, anında, elinde yulaf dolu bir kovayla geldi. Seyis suratını astı. Yulaf? Hem de kara yulaf? Bu ata verilecek yem bu muydu? Seyis ağzına bir parça attı. Eğer bu atı çıldırtacak bir şey varsa, o da kara yulaftan başka bir şey değildi.

"Arpa..." dedi Türkçe olarak. İngilizce arpa sözcüğünü yine hatırlayamıyordu. Nasıl oluyor da bu kadar önemli bir sözcüğü sürekli unutuyordu? Gece yarısı aklıma gelir! Hiç gereği yokken!

"Patlayıcı yok muydu?" demek geldi içinden. "Bu kara yulaf aslında çok iyi ama bu at için barut gibi bir şey...yani, belki de ben çok yorgunum. Fark etmez. Koy önüne de yesin."

Azaraks başını kaldırmış, kara yulafları çiğniyordu. Kesinlikle beğenmişti. Kara yulafa bayılırdı zaten. Hangi at bayılmazdı ki? Ama karınları şiştikten sonra, onları koşturmak mümkün değildi. Ahırda kuru ot da vardı -hem de en iyi cinsten uzun, sert ve yeşil. Belki de, bu kara yulaf ziyafeti bir hoş geldin kutlamasıydı. Elbette, Azaraks gibi bir ata özel bir şeyler yapmaları gerekirdi.

Ahırın öbür tarafında kıyamet kopuyordu. Diğer Türk atları hep birlikte isyan etmeye başlamıştı.

"Tanrım!" diye bağırdı Lord Cutts. "Burada olmaktan mutlu değiller mi?"

Değiller, tabii. Tam bir isyan içindeler. Ahırın orta yerinde toplanıp bir ayaklanma yaratabilirler. Elden bir şey gelmez. Her şeyi atlara bırakmak en doğrusu -bildikleri gibi yapsınlar.

Seyis'e verdikleri yer berbattı. Ahırın üstündeki samanlık, olup olabilecek en rahatsız samanlıktı. Çıplak bir döşeme, karşı binanın damına bakan küçük bir pencere ve tek bir masayla üzerinde bir mum! Ocaktaki kor parçaları sadece parlıyor, etrafı ısıtmıyordu. Ama tertemiz çarşaflarla battaniyesi, hatta yastığı bile vardı. Büyük bir lükstü doğrusu! Bir leğenle su testisi ve lazımlıkla, oda temel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düşünülmüştü. Seyis testideki suyun kokusunu yadırgadı. Ali Ağa İzobegoviç'in tımarında atların yalaklarına akan pınar suyunu düşündü.

Yıllardır ilk kez yalnız yatacaktı.

Aslında çok yorgundu; güzel bir yemek yemiş, tertemiz yatağına uzanmıştı. Atının emniyette olduğunu, bulundukları koşullarda yiyebileceği en iyi yemle karnını doyurduğunu biliyordu. Ve Seyis uyuyamıyordu.

Uykuyu yakalamak zordur -Seyis, unuttuğu sözcük gibi, uykunun da aklına takıldıkça kaçacağından korktu. En iyisi aklına takmamaktı.

Peki, artık uykuyu düşünmeyeceğim. Başka şeyler düşünmeliyim... Burada ne işim var? Neden bu ülkedeyim? Konuşabileceğim tek bir kul bile yok. Bana tam olarak güvenmiyorlar. Burada hayatı bana zehir edecekler. Keşke, İstanbul'a gitseydim. İşaretlerin hiçbirine aldırmadım. Cengiz adını bile dikkate almadım. Ali Ağa'nın ağzından Cengiz Han sözcüğü çıktığı an, ulak adının Cengiz olduğunu söylemişti. Bu bir işaret değilse neydi? Asla huzur bulamayacağım, asla ruhum huzur bulamayacak. Azaraks buralarda ne yapacak? Kral'ın atı mı olacak? Ah, arpanın İngilizcesi şimdi aklıma geldi! Acaba sabaha hatırlayabilecek miyim?

Seyis, kalk borusu çalarken uykuya dalabildi. Derin ve düzenli bir şekilde soluk alıp vermeye başladı ve gün boyunca kafasını kurcalayan sorunlar bir anda uçup gitti... Tanıdık bir görüntü içindeydi. Bir sığınak, kutsanmış bir yer.

Güneşin altında atlar bir otlakta otlanıyordu. Yanar döner sinekler başlarına üşüşüyor, atlar kuyruklarını sallayarak onları kovalamaya çalışıyorlardı. Seyis, atların ot çiğnerken dişlerinin gıcırtısını duyabiliyordu.

Hayvanlar rahat, kaygısız, huzur içindeydi. Güneş içlerini ısıtıyor, tatlı bir rüzgar vücutlarını okşuyordu. Akasya ağaçlarının yaprakları bu hafif esintiyle hışırdayarak titreşiyordu. Arkalarına uzanan uçsuz bucaksız bir arazi, ufukta bir yerde kahverengi dağ kümeleriyle birleşiyordu. Saten kadar yumuşak ve yarı mat kahverengi tondaki bu dağlarla otlakların arasında ığıl ığıl bir nehir akıyordu.

Seyis yerinden kalkıp atların arasında dolaşarak onların kuyruklarını ve yelelerini okşayarak nehrin kıyısına gitti. Orada iki at, diğerlerinden ayrılmış, suyun kenarında tek başlarına otlanıyordu.

'Bora!'

Seyis'in seslenişiyle hayvan süratle başını kaldırıp baktı. Nefis bir baş hareketi.

Seyis ona el sallarken, 'Malik!' diye diğer ata seslendi. Ağır ağır başını kaldıran diğer irice at, Seyis'e bakıp tekrar önüne eğildi ve otlanmaya devam etti.

Nehrin sığ sularının altından çakıl taşları, güneşin kırılan ışıklarıyla pırlanta tanecikleri gibi göz alıyordu. Rüzgarla nehrin kıyısındaki kamışlar yan yatıyor, ağaç dallarına tünemiş kuşların şarkısına ağustosböcekleri eşlik ediyordu. Nehrin kıyısındaki iki at, sessizce otlanıyordu.

Seyis güneşin göz alan ışıkları altında, çok uzaklarda bir siluet görür gibi oldu -tek başına bir genç kız yün eğiriyordu. Birden başını kaldırıp Seyis'e baktı ve o anda yanında belirliverdi. Olağanüstü güzel bir yüzü vardı; rengarenk eşarbının kenarından kumral saçları pırıl pırıl parlıyordu. Güldüğü zaman yüzü ışıldıyordu. Dişleri düz-

gün ve bembeyazdı. Çıkık elmacık kemikleri ve sert bir çenesi vardı. Gözleri koyu kahverengi, bakışları derindi. Kaşları incecikti; simsiyah, gür kirpikleriyle gözleri sürme çekilmiş gibi görünüyordu. Çok güzeldi -çok ince bir güzellik.

Daracık sık düğmeli tafta yeleği, uzun ve döküm döküm, kırmızı yeşil çizgili pamuklu etekliği ve belinde saç örgüsü gibi bükülmüş, siyah beyaz çizgili yün bir kuşağı vardı. Tek parça deve derisinden sandaletleri sapasağlam, dayanıklıydı. Minik ayaklarının ve ellerinin üstüne kınayla spiraller, dört ayaklı hayvan motifleri, deve ya da keçi ya da koyun veyahut üçünün bileşimi fantastik bir yaratık, yıldızlar ve bir hilal çizilmişti. Altın rengi teninin üzerinde her biri ayrı ayrı işlenmişti.

Birden arkasını döndü ve gözden kayboldu.

Azaraks neredeydi?

Azaraks nerede olabilirdi? Sabahın o saatinde, ahırında, kapıyı tekmeleyerek kahvaltısı gelmediği için kişneyip duruyordu.

Azaraks'ın kahvaltısını vermiş olması gereken yamak, bu gözleri fıldır fıldır canavarın yanına yaklaşmaya korkuyordu. Canavar, kulakları geriye yatmış bir halde kuyruğunu sallayıp duruyor ve ahırın kapısını kırıp dışarı fırladığı gibi, çocuğu yemeye hazırlanıyordu!

Seyis gömleğini pantolonunun içine sokuşturmaya çalışırken, bir yandan koşuyordu. Geç kalkan bir Seyis'i Baş İmrahor asla bağışlamazdı. Belki de ona gecelerce nöbet tutması için bir ceza düşünürdü. Atların başında bekleyecek, gözünü kırptığı anda, Marmara'nın derin sularını boylayacaktı.

Seyis, askerlerin atlarla alay ettiğini hemen fark etmişti. Yabancı bir ülkede yabancı atlar, bulundukları ortamda garipseniyordu. Egzotik yaratıklardı. Farklı oldukları için alay konusu oluyorlardı.

Seyis ahıra girdiği anda Azaraks sakinleşir gibi oldu ama tam olarak öfkesini alamamış, ayağını yere vurmaya devam ediyor, öf-

kesini gösteriyordu. Seyis, Azaraks'la ilgili tek bir şeyden kesinlikle emindi. Her zaman, her yerde kendi varlığını hissettiriyordu.

Diğer askerler kendi atlarını tımar ediyor, bir yandan, Seyis'e öykünerek onun yaptıklarını yapmaya çalışıyorlardı. Bir Türk olarak onun hareketlerini tekrarlarken, bir yandan da onunla alay ediyorlardı. Bu ülkede yabancılar iyi karşılanmıyordu. Yabancıya el uzatmak yoktu. Fakat, hayır! Bunlar çeteydi; kendilerine eğlence arıyorlardı. Kalabalık oldukları için birbirlerinden güç alıyorlardı. Dışlanıyordu çünkü o yabancıydı -kendilerinin dışındaydı. Ama tek tek Seyis'in karşısına çıkmaya asla cesaret edemezlerdi. Adam Türk'tü. Öyle ya! Düşmandı. İngiltere Kralı'nın haralarında bir Türk'ün ne işi vardı? Onu çekemiyorlardı.

Seyis'i, atına yem ve saman bulması için kendi haline bırakmışlardı. Arpa mı istiyordu? Yulafın nesi vardı? Aa, tabii, onun cins atı yulaf yiyecek değildi! Arpa yok! Böylece onunla eğleniyorlar, kimse ona yardımcı olmak için parmağını oynatmıyordu.

Lord Cutts ile diğer Mountjoy, Forbes ve Savile Lordları o sırada neşeli bir şekilde ahıra daldılar. Öyle ki, etrafa güneş ışınları saçar gibi, keyifliydiler. Seyis'in omzunu sıvazlayıp elini sıktılar. "Sen olmasaydın halimiz ne olurdu" diye ona minnettarlıklarını ifade etmeye çalışıyorlardı. Lord Cutts, "Seni özleyeceğim, dostum" dediğinde Seyis onların ayrılacaklarını anlamıştı. Lord Cutts atlarının hazırlanmasını söyledi; bir saat içinde yola çıkacaklardı. Buda kahramanları lordlar ve maceracılar, o puslu kasım sabahı Seyis'ten ayrılırken, her biri onun eline bir altın sıkıştırdı.

Ahırdakiler kendilerini toplamak zorunda kalmışlardı. Sessizce işlerine koyulduklarında, 'bu adama daha dikkatli davranmalıyız' diye düşünüyorlardı.

Yarım saat kadar sonra Kral, yanında oğlu James Fitzjames ve Edward Vaudrey'le birlikte ahırlara geldi. Azaraks'ın karnı doymuş, hayvan sakinleşip köşesine çekilmişti.

Kral uzun boylu, hafif yapılı bir adamdı; grimsi soluk gözlerinin çevresi kıpkırmızı, suratı hamur gibi bumburuşuktu. Çirkin bir ağzı

vardı. Bastonunun gümüş sapıyla oynayıp duruyor, burnunu çekip boğazını temizliyor ve üstünü başını düzeltmeye çalışarak sürekli kıpırdanıyordu. Ve sürekli arkasına dönüp bakıyordu -sanki peşinde biri varmış gibi.

İki atı inceledi ve, 'Bunlar at arabalarımız için mükemmel!' diye bir yorum yaptı. Seyis bunun bir cinayet olacağını düşündü. Nefis iki Turan binek hayvanının İngiliz Kraliyet arabasını çekmesi bir katliamdı!

Derken, Kral Seyis'i ve doru atını fark etti. Sözde Edward Vaudrey'in atı olan Azaraks, Kral'ın yaklaştığını gördüğü an kulaklarını geriye atıp gözlerinde şimşekler çakarak ve diş göstererek bir hamle yaptı. Kral geri geri kaçarken, uzun eteklerine basıp arka üstü yere düşecekken oğlu onu yakaladı. Ama Kral askerlerin diline düşmekten kurtulamayacaktı.

Atın bu ani saldırısına engel olan, aslında, Seyis'ten başkası değildi. Daha Kral, Azaraks'ın bölmesine doğru yürürken, Seyis kapının yanına gelmişti. Çünkü at, Seyis'in Kral'la ilgili duygularının aynısını hissediyordu ve Seyis bunun farkındaydı. Tabii, atla Seyis arasında bir fark vardı; hayvan duygularına hakim olamazdı! O içinden geldiği gibi davranmıştı.

Seyis, Azaraks'ın ağızlığını çekiştirerek ona Türkçe sert bir şeyler söyledi. At gerilemişti ama kendi bölümünde dönüyor, kulaklarını yatırmış alev alev gözlerini Kral'a dikmişti; bu haliyle ona yeterince gözdağı veriyordu. Kral kendini çarçabuk toparlayarak durumunu kurtarmaya çalıştı. "Tanrım! Bu ne muhteşem bir yaratık!" dedi ve dantelli mendilini sallayarak arkasını dönüp, ayaklarını sürüye sürüye yürüyen atıyla ahırın ortasında son dakikalarda olanları unutturmak amacıyla abanoz bastonuyla gösterişli bir dönüş yaparak kasıla kasıla oradan çıktı.

Bazen, garip olaylar insanları birbirine yaklaştırır.

Başka hiçbir hareket dostluğu bu kadar hızlı ateşleyemezdi. Kral ve maiyeti ahırdan çıkar çıkmaz, askerlerin arasında bir kahkaha tufanı koptu. Dizlerine vura vura, karınlarını tuta tuta gülüyorlardı.

"Gördünüz, değil mi?"

"Ne yaptığını gördünüz, değil mi?"

Az önce Seyis'le alay eden ve ona sataşan çeteleşmiş grup bir anda onunla ve çılgın atıyla gurur duyar gibi övgüler yağdırıyorlardı.

"Kral'a bir saldırsaydı, kimse kurtaramazdı! Tüh, yazık oldu!"

"Doğrusu Kral ortalıkta salınırken, bu atı yanından ayırmayacaksın. Çok işe yarar!"

"Hey, Türk dostum, gel bakalım şöyle. Neydi senin atın adı?"

İngiltere'nin politik durumu Seyis'i hiç ilgilendirmiyordu. Bu insanların krallarını neden sevmediklerini de hiç anlayamamıştı ama umuru değildi. Onun tek umursadığı şey atlarıydı ve sadece kendi işiyle meşgul olacak kadar da akıllıydı.

Seyis'in, Kraliçe Dowager'in süvarileriyle birlikte geçirdiği o kış, James Fitzjames'in Albay rütbesine yükseltildiğinden, kendisine ve erkek varislerine asalet unvanı verildiğinden de haberi olmamıştı. 1687 yılının Ocak ayında gerçekleşen bu olay üzerine, James Fitzjames'in Newcastle Dükü'nün kızına evlenme teklifinde bulunduğundan da haberi yoktu. Albay James Fitzjames'in yüzbaşılıktan bu rütbeye yükselerek Kraliçe Dowager'in Üçüncü Birliği'nde görev alması, bundan böyle Hampshire Lordu, Bosworth Baronu ve Berwick Dükü olarak anılmasının ne anlama geldiğini de pek önemsemiyordu. Tüm bunlar on yedi yaşındayken olmuştu. 28 Mayıs 1687 günü, Edward Vaudrey'in de Kral II. James tarafından Windsor Kalesi'nde şövalyelik unvanına layık görülmesi de, Seyis için bir anlam taşımıyordu.

Seyis, Azaraks'ı tımar ediyor, ona egzersizlerini yaptırıyor, Azaraks'la her gün Hounslow Kışlası'na kadar gidip geliyordu. Sadece yolda mola verdiği sırada oturup kendi hayatı üzerine düşünmeye

çalışıyordu. Kaderinin ne olduğunu, nereye doğru sürüklendiğini merak ediyordu.

*

Uzun kış mevsimi boyunca Seyis artık kışlalarda herkesin aşina olduğu bir yüz haline gelmişti. Alayda bir asker değildi ama alaydan biriydi. Artık herkes ona saygı duyuyordu. Hiçbir şeyden şikayet etmeyen, sakin ve ağırbaşlı davranan Seyis'i herkes takdir ediyordu. Atlar konusunda kimsenin sahip olamayacağı bilgiye sahip olduğunu da artık herkes kabullenmişti. Uslanmaz atları ona getiriyorlar, Seyis hepsini uysallaşmış bir şekilde sahiplerine teslim ediyordu. Asla sesini yükseltmeden, kamçı ya da sopa kullanmadan, hayvanları yola getiriyordu. Dahası, askerler üzerinde bile yatıştırıcı bir etkisi vardı.

Bir gün otlaklarda, askerler alçak duvarın üzerine oturmuş Azaraks'la Seyis'i izliyorlardı.

"Şuna bak!" dedi koca göbekli Eustace Poyntz, "Kuyruğunu nasıl sallıyor. Bu, mutlu olduğunun bir işareti! Hayvan havada uçar gibi, sanki hava yastıklarının üzerinde yürüyormuş gibi! Kaslarına bak! Her an zıplamaya hazır! Çok gururlu bir at! Nedenini biliyor musun? Bu Seyis asla onu yarı yolda bırakmamış. Nedeni bu işte! Onu kendi kişiliğini geliştirmesi için rahat bırakmış, asla yapmak istemediği bir şeyi yapmaya zorlamamış. Gösteriş olsun diye, hava olsun diye hayvanı ezmemiş; hayvanın kendini tanımasına fırsat vermiş ve kendinden gurur duymasına. Bu at, her zaman için güvenebileceği bir dostu olduğunu biliyor. Sen kendi atına ne kadar güven verebildin? Kim bilir kaç kez hayvanı düş kırıklığına uğratmışsındır. Kaç kişinin böyle sahibine güven duyabilen bir atı vardır ki? Şu kışlada bile, atlarımız bize güven duymuyor. Bir de şuna bak! Ya diğerleri? Her biri o Seyis'e güvenmiş. Onları asla yarı yolda bırakmayacağını biliyorlar. Hayvanlar kendilerini emniyette hissediyor; Seyis onlara bu duyguyu vermiş. Sanki birbirlerinin parçası olmuşlar. Anlıyor musun?"

Başka bir gün, askerler Seyis'e terbiye etmesi için siyah bir kısrak getirdiler. Seyis atı alıp otlaklara götürdü.

Eustace Poyntz yine Seyis'i överek, "Bakın, şimdi ne yapıyor... İyi bakın" dedi. "Önce hayvanı gözlüyor, tanımaya çalışıyor ve ona göre davranıyor. Atın ne yapacağını önceden biliyor. Bakın. Hiç yanılmıyor. At sağa dönmeden, onun o tarafa döneceğini biliyor... İşte, hayvandan önce o tarafa döndü ve hayvanı da o tarafa yönlendirdi. Hayvan o anda Seyis'in kendisi gibi düşündüğü duygusuyla güven kazanıyor. Hayvana karşı hiç direnmiyor. Bir sonraki aşamada, at artık onun istediğini yapmaya başlayacak çünkü hayvan artık kendisinin de öyle düşündüğüne inanmış olacak. Tek vücut olacaklar; ikisinin düşünceleri aynı olacak. At Seyis'in ona en doğru şeyi öğrettiğine inandığı için, Seyis'in istediklerini yerine getirecek. Seyis onu avucunun içine almış olacak -ama hayvanın isteğiyle! Size bir şey söyleyeyim mi? Bu adam, atları, atların kendilerini anladığından daha iyi anlayan tek insan! Bu onun gizi. Adam gerçek bir usta."

29 Mayıs 1687 günü kendinden emin, genç ve yapılı bir adam ahırdan içeri gidi. Saçları ensesinde at kuyruğu şeklinde toplanmıştı; kahverengi bir ceket ve turkuaz bir yelek giymişti. Yanında Edward Vaudrey vardı.

Eustace Poyntz adamı hemen tanımıştı. "Hey, çocuklar" diye diğerlerine seslendi. Bir anda adamın etrafını sardılar. "Yüzbaşım! Sizi çok özledik." Herkes onun elini sıkıyordu. "Hoş geldiniz, Yüzbaşım!"

Genç adam tek kaşını kaldırarak, "Bu ne sadakat, sizi gidi serseriler!" dedi. O da hepsinin elini sıkıyordu. "Bu kadar sevildiğimi bilmiyordum doğrusu. Tom, nasılsın bakalım? Graeme, sen ne yapıyorsun? Bay Poyntz, hâlâ atları öldürmeye devam mı? Bay Barret nasıl bakalım? Ya sen Steven? Kılıç derslerini bıraktın mı?"

Henüz şövalye unvanını kazanmış olan Vaudrey bir kenarda kalmıştı. Doğrusu hiç beklemediği bir durumla karşılaşmıştı. Görevinden alınmış bir subay değil miydi? Öyleyse neden bu kadar seviliyordu? Genç subay etrafını saran askerlerden izin isteyerek doğru Seyis'in yanına gitti. İçeri girdiği andan beri onu fark etmişti.

Kibar bir şekilde Seyis'e elini uzattı. "Herkesin bahsettiği ünlü Türk Seyis, siz olmalısınız."

Seyis bir anda donup kaldı. Dostu Özay'dan başka kimsenin gözlerinde bu şeffaflığı görmemişti. Ayrıca, genç subayın gözleri tıpkı Özay'ın gözlerinin rengindeydi. Seyis başını eğerek onu selamladı. Adam, görgülü ve kibar insanları takdir eden biriydi; hangi sınıftan olursa olsun. Doğu terbiyesi hakkında çok şey duymuştu. İncelikli, duyarlı doğulu insanlar tanımıştı.

"Robert Byerley. Memnun oldum."

İşte kader buydu! Adamın yüzü Seyis'i etkilemişti. Fizyonomi Türkler için çok önemliydi. İnsanın yüzü, kişiliğinin bir aynasıydı. Fizyonomisinden, bir insanı çözmek çok kolaydı: Gözlerindeki bakış, yüz biçimi, kemik yapısı, ağzın duruşu -hepsi o insan hakkında bir şeyler ortaya koyardı. Sanki o insanı tanımlayan sözcükler, bunlar gibi her dilde okunabilen sözcüklerdi.

Seyis, Azaraks'a ne demişti? Öğrenciler öğrenmek isterse, üstatlar karşılarına çıkar. Üstat hazır olduğunda da, öğrencisi gelir.

Seyis, Yüzbaşı Byerley'i sağ yanağından hafifçe öptü. Sonra sol yanağından ve tekrar sağ yanağından öptü. "Bütün yaşamım şu bir dakika içinde şimdi!"

"Mutlaka, mutlaka" diyerek Byerley bir iki adım geriledi. Yeni tanıştığı biriyle el sıkışmak çok doğaldı ama bir yabancının üç kez onu yanaklarından öpmesi biraz tuhaftı.

Seyis onun gözlerinin içine bakarak, "Sonunda seni buldum" dedi ve tekrar başını öne eğerek onu selamladı.

Seyis'in bu taşkınlığı karşısında ne yapacağını şaşıran Byerley, "Atı görebilir miyiz?" diye konuyu değiştirmeye çalıştı.

"Sonunda, kader seni karşıma çıkardı." Seyis abartılı bir reveransla Byerley'e yolu gösterdi.

Byerley ve Vaudrey, Seyis'in arkasından yan yana yürüyorlar ve Vaudrey sürekli konuşuyordu. "Berwick Dükü beni Kral Leopold Hazretleri'nin hizmetinde Macaristan'da kendisine eşlik etmek üzere görevlendirdiğinde... Haziran ayında..."

Byerley ellerini arkasında kavuşturmuş, kafasında bambaşka düşüncelerle Vaudrey'in konuşmalarını duymuyordu bile. O Seyis'i izliyordu. Bu adam neden onu bu kadar coşkuyla karşılamıştı? Şu Vaudrey bir sussa...

Ama Vaudrey susmak bilmiyordu. "Bu atı ya kendim alacaktım ya da Kraliçe Dowager'in süvarilerine bırakacaktım..." Aslında o da, Byerley'in yüzüne bile bakmıyordu. Onun için hassas bir durumdu. Bu birliği Byerley kurmuştu ve onun ilk yüzbaşısıydı. Byerley dini inançlarından ötürü görevinden alınmıştı; davasından vazgeçmiş bir askerdi; ama dini inançlarından vazgeçmemişti. Onun gözünde, şarapla kan aynı şey değildi.

"Sizin de takdir edeceğiniz gibi," diye Vaudrey devam etti. Byerley'e sürekli 'Bay Byerley' diye hitap ediyordu. Kendisi şövalyelik unvanını kazanmış ve Byerley sadece soylu bir centilmen olarak kalmıştı. "Evet, sizin de takdir edeceğiniz gibi Bay Byerley, benim de maddi olanaklarım son noktadaydı." Vaudrey bir şövalyeydi belki, ama beş parasız bir şövalyeydi. "Yine de bu atı tehlikeye atamazdım. Londra'nın -hatta, belki de, İngiltere'nin- en iyi Seyis'ine sahip olsam da, sarhoşun birinin bir kadeh içkiye bu atı satması ya da hayvanı sakat bırakması halinde, bu atın bakımı için yaptığım yatırım boşa gidebilirdi...bu durumda, yapabileceğim tek şey... hımmm..."

Seyis atın yanına gelmiş, başlığını takmış ve hayvanı Byerley'in önüne kadar getirmişti.

Azaraks başı dimdik, kulakları dikilmiş, gözlerinde her zamanki kıvılcımlarla ve kopkoyu kahverengi tüyleriyle, tüm görkemiyle duruyordu. Bir aslan kadar, belki daha da güçlü ve daha gururluy-

du. Yanında kırmızı ipek ceketi ve beyaz sarığıyla Seyis'inden de gururlanarak dimdik duruyordu.

Vaudrey keyifle sırıtıyordu. Bu Seyis Londra'da eşi bulunmaz bir satıcıydı. Ayak uçlarında yukarı aşağı hareket ediyor, "Mükemmel! Mükemmel!" diye düşündü. Byerley'e Macaristan'dan bu atlardan daha bir sürü getirebileceğinden bahsetmedi. Büyük paralar döndürecekti. Bu atları alacak bir sürü aptal vardı. İyi bir tüccar olmanın sırrı, koltuğunun altında yedek bir alıcı daha bulundurmaktı.

Byerley, Seyis'le atına doğru yürüdü. Gördüğü manzara onu mutlu etmişti.

"İşte, fırsat önünüzde" diye Vaudrey konuşmaya devam etti. "Eğer siz almazsanız, Lord Cutts'a da teklif edebilirim. Gerçi, o da kendisine bir at getirdi ama bunu da almaktan gocunacağını sanmıyorum. Bir işe koşturur nasıl olsa."

Byerley, atın etrafında dolaşarak hayvanı incelemeye başladı. Seyis de, Byerley'i inceliyordu. Adam bir amatör değildi. Atın ağzına bakıyor, kuyruğunu kaldırıp kalçalarına bakıyor, ön ayağını havaya kaldırıp bırakıyor, bacağını hissediyor, dizlerini tutuyordu.

Adam bu işten anlıyordu. Seyis mutluydu.

"Fiyatı nedir?" diye sordu Byerley kestirmeden.

"Fiyatı mı?" diye Vaudrey kekelemeye başladı. "Evet, tabii, fiyatı! Eh, fiyatı epeyce yüksek."

"Ne kadar yüksek?"

Vaudrey bir rakam mırıldandı.

"Peki, Seyis?"

"Seyis mi? O kışlada kalacak."

"Öyle mi?" Byerley düşünceli düşünceli bir iki tur attı. Sonunda Seyis'in atına binmesini istedi. Hakkında övgüler duyduğu bu adamı, atının üstünde görmek istiyordu.

Seyis atı eyerledi ve otlaklara doğru ilerledi. Güneş tam tepedeydi; mayıs sonlarıydı. Atın tüyleri pırıl pırıl parlıyordu ama bu bakanı büyüleyen içsel bir parlaklıktı. Seyis atın üzerinde ilerlerken, Byerley gözlerini onlardan ayıramadı.

Bu at bir nehir gibiydi; gökyüzü gibiydi; bulutlar gibiydi. Ayakları buğuydu. Tümüyle yükseklere aitti. Sanki ayakları yere değmiyordu. Sanki at havada duruyordu -uçuyordu. Ve havada öyle uçarken, kasları ve vücut yapısıyla kusursuzdu. Sanki hayvanın bir ağırlığı yoktu. Yer sadece temasını kaybetmemek için hafifçe dokunup tekrar havalandığı bir yüzeydi. Böyle bir atı kim satmak isterdi?

Byerley, Vaudrey'in yanından ayrılıp Poyntz'a doğru yürüdü. Azaraks'ı aynı hayranlıkla izleyen Poyntz'a, "Söyle bakalım, Bay Poyntz bu görüntü için ne diyorsun?"

Poyntz çenesini kaşımaya başladı. "Şöyle açıklayabilirim, efendim. Bu at hiçbir zaman sahibine ait olamadı."

"Vaudrey'e mi demek istiyorsun?"

"Evet, efendim."

"Bu atın bir adı var herhalde?"

"Elbette var ama yabancı bir ad. Pek aklımda tutmadım."

"Peki, sence bu nasıl bir at?"

Poyntz, "Şu duvarın oraya gidip onu izleyebilir miyim?"

Byerley eliyle ona, gidebilirsin, diye bir işaret yaptı.

"Böylesi daha iyi." Poyntz duvara yaslandı. "Görülecek şey doğrusu!"

Robert Byerley de, atla Seyis'i izlemeye devam etti.

Seyis'le at eşkin gidişe geçmişti. Atla Seyis'in ortak yaşamı, diye düşündü. Tek bir vücut olarak muhteşem bir görüntü sergiliyorlardı.

"Siz iyi bir binicisiniz" dedi Poyntz. "Ama şu manzaraya bir bakın."

Byerley gözlerini ayırmadan Seyis'le atı izliyordu. Ustalık aldatıcı olabilir, bazı insanlar gösterişe kanabilirdi... Ama Byerley değil.

"Bu atı böyle idare eden biri daha çıkarsa, ben de kendimi şuradan aşağı atarım!"

"Yani, ne demek istiyorsun?"

"Burada, o Seyis'in dışında bu ata binecek biri daha yok! O tek adam! O büyülü!"

"Saçmalama, Poyntz. Sonuçta bir at işte!"

"Bir kurt kadar vahşi."

"Hâlâ mı?"

"Kralı neredeyse öldürüyordu."

Byerley başı önünde için için gülmeye başladı. Ata, giderek içi daha çok ısınıyordu.

Azaraks hızlanmış, dörtnal koşmaya başlamıştı. Byerley atı izliyordu ama bu geçişi nasıl yaptığını fark edememişti. Azaraks otlakların bir ucunda bir anda gözden kayboluverdiğinde, Byerley'in ağzı açık kalıverdi.

Poyntz, "Bir şey daha var, efendim" dedi. "Bu kadar süratlisini hiç görmedim."

Byerley tekrar Vaudrey'in yanına döndü. "Kaç para?"

Vaudrey kekeleyerek, "Söylediğim gibi" dedi.

"Tamam ama bir sorun var."

Byerley sakin bir şekilde ellerini arkasında kavuşturmuş Vaudrey'e bakıyordu.

Vaudrey panikledi. "Ne sorunu? Ne?"

"Seyis."

"Ne olmuş Seyis'e?"

"Bu parayı, ancak, Seyis'i de alırsam öderim."

19

TEHLİKELİ BİR ADAM

Byerley, atın kaburgaları hizasındaki spiralleri fark etti. Aslında olağanüstü bir özellik olmasına rağmen, İngiltere'de bunun fazla önemi yoktu. Byerley bu atı ilk gördüğü anda, hayvanın keskin bakışlarındaki o alev alev ışıltılardan yeteri kadar etkilenmişti. Atın omzundan aşağı elini gezdirerek onu hafifçe okşadı. Acaba bin sterlin gibi bir parayı sokağa mı atmıştı? Yoksa çok değerli bir ata mı yatırmıştı? Hiçbir şey olmasa, yatırdığı paranın bir kısmını, bu hayvanı damızlık olarak kullanıp geri alabilirdi.

Seyis, Azaraks'ı yeni sahibine getirdi ve ata binmesi için dizginleri uzattı.

Kraliçe Dowager'in süvarileri de, otlakların bir ucundan onları izliyordu. Aralarında bahisler başlamıştı bile. Bu Byerley'in gözünden kaçmamıştı.

"Beş dakikaya kalmaz, kendini yerde bulacak. Bir tekliğine iddiaya girerim!" diye askerlerden birinin sesi kulağına çarptı.

"Ata bindiği anda, hayvan onu şu parmaklıklara fırlatacak! Benden on kağıt!"

Byerley de, Kraliçe Dowager'in süvarilerindendi ama artık onların başında değildi. Birlikteki diğer Protestan subaylarla birlikte ordudan çıkarılışının üzerinden altı ay geçmişti. Artık bir sivil ola-

rak, askerler üzerinde bir otoritesi yoktu. Yeni atanan Katolik Albay Talbot'la da bir dostluğu yoktu. Oradaki askerlere hiçbir şekilde karışamazdı.

Byerley gösterişe meraklı bir insan değildi. Odak noktası olmaktan da hiç hoşlanmazdı. Ancak, şu bulunduğu durumda alay konusu olmasına ramak kalmıştı; herkesin gözü onun üstündeydi.

"İşinizin başına dönün, serseriler!" diye bağırdı ama askerler oralı olmadı bile.

Seyis atının kulağına sessizce bir şey fısıldadı ve at hemen dönüp ona baktı. Seyis üzengilerden birini tuttu. Byerley, acaba Seyis de bu satıştan bir pay almış mıdır, diye düşünüyordu.

Byerley dizginleri sol eline alıp atın sırtına atladı ve eyere yerleşti. Seyis atı bırakarak geri çekildi. İzleyiciler parmaklıklara yapışmıştı.

Bu at bir koltuk kadar rahattı. Uzun bir boynu vardı, siyah yelesi sağa yatıktı. Hayvanın kendisi de son derece rahatlamıştı; binicisine gücünü hissettiriyordu. Byerley onun dizginlerini serbest bıraktı. İçinden bir ses, hayvanın dizginlerini çekerse yapmasını istediği şeyin tam tersini yapacağını söylüyordu. At, ağızlığını hafifçe çekiştirerek yerleştirdi ve binicisinin talimatını beklemeye başladı. Byerley sakindi. Seyis'i izleyerek bir şeyler öğrenmişti. Otlağın karşı köşesine doğru baktı. O tarafa doğru hafif bir yürüyüş yapacağız, oğlum, diye geçirdi içinden. Ve at hemen harekete geçti. Byerley, acaba ayağımla farkında olmadan onu dürttüm mü, diye kendinden şüphe duydu. Hayır.

Peki, dizginleri mi çekmişti? Hayır.

Hayvan onun içinden geçenleri nasıl anlamıştı? Bu bir lisan değil, yalnızca histi.

Byerley, herkesi neden sırtından attığın belli oluyor, diye düşündü.

Azaraks hafif yürüyüşe geçti. Seyis onu izliyordu. İçinde bir burukluk vardı ama bir gün bunların olacağını hep biliyordu. Byerley'e söylemeye çalışmıştı ama o hiçbir şey anlamamıştı. Seni görür gör-

mez, o beklediğim an, aynı zamanda da, hep korktuğum anın geldiğini anladım.

Hiçbir atın iki efendisi olamazdı.

Vaudrey asla Azaraks'ın efendisi olamamıştı. Enver Altınay Paşa da.

Efendin kim, Azaraks?

Şu anı hiç yaşamamış olmayı isterdim Keşke İstanbul'a gitmiş olsaydım. Kaderime karşı gelecek kim oluyorum?

Byerley otlağın diğer ucuna kadar gitmişti. Byerley sola dönerek, parmaklıklara doğru askerlerin olduğu tarafa baktı. Azaraks da, aynı tarafa baktı. Önünde dümdüz bir yol uzanıyordu -dosdoğru binicisinin hedeflediği noktaya giden yolu önce gözleriyle şöyle bir taradı ve başını tam olarak sahibinin saptadığı o noktaya çevirdi.

Hızını yavaş yavaş artırarak, adımlarını açtı. Ön ayakları yere vurduğu an, başı yukarı kalkıyordu. Azaraks tırısa geçti. Ağır ama sıkı adımlarla, tamamen kontrolü kendi eline almıştı. Ustaca.

Bu atın dizginlenmeye hiç ihtiyacı yoktu. Temponu bozma, oğlum. Harikasın. Byerley bunları düşünmeye dalmışken, at tekrar hafif yürüyüş temposuna geçti ve Byerley bir anda parmaklıkların oraya varmış olduklarını gördü.

"Pekala çocuklar. Artık bu atla vedalaşabilirsiniz."

Askerler o anda sadece kaybettikleri bahis paralarını düşünüyorlardı; yoksa, Azaraks'la vedalaşmak onlara daha zor gelebilirdi. Byerley'in yüzüne bir gülümseme yayıldı, Azaraks ise dönüp Seyis'inin yanına geldi ve durdu. Byerley bir sıçrayışta attan indi. "Sabah atı evime getirirsiniz" dedi. "Sabah ilk iş."

Dizginleri Seyis'e uzattı ve atı okşayarak oradan uzaklaştı. Yapış yapış ter içinde kalmıştı.

⁂

6 HAZİRAN 1686

Robert Byerley'in malikanesi, Covent Garden yakınlarında Great Queen Sokağı'ndaydı. Seyis pırıl pırıl bir Haziran sabahı, kuş sesle-

riyle cıvıl cıvıl bir günde malikaneye gitti. Byerley çakıllı yolun üzerinden gelen nal seslerini duymuş, perdeyi aralayıp bakmıştı. Kraliçe Dowager'in altı süvarisi eşliğinde, Seyis doru atın üzerinde, kapıda duruyordu.

Süvarilerin ona eşlik etmesi hoşuna gitmişti; bunu beklemiyordu. Hemen onları karşılamak üzere dışarı çıktı. Poyntz kırmızı üniforması ve tüylü şapkasıyla, diğer resmi kıyafetli askerlerin önünde selam duruyordu. Dokunaklı bir sahneydi ve Byerley duygulanmıştı. İçinde buruk bir özlem duydu.

Poyntz, "Seyis'i ve atını çok özleyeceğiz, efendim" diye birlik adına bir konuşma yaptı. "Yani...sizin atınızı, efendim. O bize şans getirdi. Gerçekten, çok özel bir at, efendim. Böylesi hiçbir yerde yok -en azından Londra'da yok. Gerçekten özel bir at."

Byerley ona elini uzatarak, "Teşekkür ederim, Poyntz" dedi.

Süvariler tekrar önünde selam durup Byerley'in evinden ayrıldılar. Byerley içinden bu birliği ne kadar sevdiğini düşünüyordu. Onlar Byerley'in çocuklarıydı.

Güneşin altında parlayan kılıçları ve şapkalarında sallanan tüylerine arkalarından uzun uzun baktı. Kaldırımlarda insanlar dönüp dönüp onlara bakıyordu. Evet, Kraliçe Dowager'in süvarileri geçiyordu. Bu saygıyı hak ediyorlardı. Tam köşede gözden kaybolurlarken, Poyntz hafifçe dönüp soylu bir davranışla eski komutanına şapkasını çıkararak son bir selam yolladı. Byerley elini havaya kaldırarak ona karşılık verdi. Hey gidi, Poyntz, diye geçirdi içinden. Sonra Seyis'e döndü. Artık Seyis'i vardı. Görkemli bir avluya açılan kanatlı kapıları açtı ve Azaraks içeri girdi.

Byerley'in Londra sokaklarında yeni atıyla görülmesi üzerine, bir iki haftada dedikodular başlamıştı. Bir gün, Star and Garter'da iki peruklu İngiliz aristokrat enfiye çekerek tam da bu konuyu konuşuyorlardı.

"James Fitzjames, yani Berwick Dükü ve Şövalye Edward Vaudrey tekrar Macaristan'a gitmişler... Tekrar Türkler'le savaş çıkmış... Dolayısıyla, Türk atını Byerley'in alması iyi oldu... Yoksa Kraliyet ahırlarında kalsaydı, o hayvan birinin canına kıyardı... Belki de, Kral'ın! Nedense, hayvan ondan hiç hoşlanmamış!"

"Gözlerini kırpmadan vururlardı. İyi ki, Byerley atı aldı... Ama o da atı ne yapacak, kim bilir? Yarışlara filan da meraklı değil ki."

"Peki, böyle bir atı niye almış olsun? Av için mi?"

"Doğrusu av için biraz fazla pahalı bir at! Gerçi, Byerley için para hiçbir zaman sorun olmamıştır. Ama yine de onun kafasında başka bir plan olduğundan eminim."

"Değişik bir insan. Şu görgüsüz aristokratlardan değil... aylak gezenlerden de değil. Ne bir kahvehanede ne de akşamüzerileri barlarda adamı göremezsin. Partilerde çapkınlık yaptığını da gören olmamıştır. Sabahın üçünde bir tavernada asla göremezsin. Öyle fazla tutucu biri de değil, ama adamın ilkeleri var. Bugünlerde öyle insanlar pek kalmadı. Kendi maddi olanaklarıyla bir süvari birliği kurup Doncaster'da II. James'in tahtını Monmouth'a karşı koruyan bir adam düşünebiliyor musun? Kırk kişilik o birlik, aslında, onun sayılır. Doğrusu sırf Katolik olmadığı için Byerley ile Lumley'in ordudan çıkarılması çok yazık! Hem de, korudukları Kral tarafından. Bu çok ağırlarına gitmiştir."

"Parlamento'daki ve Adalet Bakanlığı'ndaki yerini de kaybetti. Onu hapse atmakla tehdit etmişler, yine de yeni yasayı imzalamamış. Kesinlikle ilkelerine bağlı bir insan. Bize böyle insanlar lazım, dostum. Doğru bildiği şey uğruna sevdiği şeyleri kaybetti. Böyle kaç adam tanıyorsun? Byerley'in yaptığı cesaret ister. Babasına çekmiş diyorlar. 1645 yılında Kral yanlısı bir yarbayken, Naseby'de ve Marston Moor'da birliğiyle kahramanca savaşmış.

Birlik, 'Byerley'in Buldogları' diye anılıyormuş. Genç Byerley'in dedesi de, Cromwell zamanında York'a kadar zincire vurularak hapse götürülmüş. İbret olsun diye! Sonra da, Sherbourne'da aldığı yaralar yüzünden hapishanede ölmüş."

"Kral yanlısı bir aile oldukları muhakkak. Ve de Protestanlar. Ama artık Byerley'in Kral'ın yanında yer alacağını hiç sanmam. Neden yapsın ki, Kral onun her şeyini elinden aldı. Bu da Byerley'i ne duruma sokuyor dersin? Tehlikeli bir adam durumuna sokuyor! Varlıklı, güçlü ve ilkelerine bağlı bir adam. Yorkshire'da malikaneleri ve arazileri var, Londra'da evleri ve ayrıca bir işi var. Çok iyi bağlantıları ve yüksek yerlerde tanıdıkları var. Tek eksiği güzel bir kadınla bir attı, şimdi en azından birine sahip oldu. Şimdi, ne diyorsun dostum? Bu adamın kafasında mutlaka bir şeyler var. Kraliçe Dowager henüz onun son darbesini yemedi. Bak, başlarına bir felaket gelecek, ki yola çıktı, o birlikte ona ihtiyaç duyacaklar. Bu söylediklerimi unutma!"

"Şu Seyis'i de duydun mu? Hani, Türk Seyis'i?"

"Seyis'le birlikte o ürkütücü at ilginç bir çift oluşturuyorlar. Sanki tek bir vücut olmuşlar. Kraliyet ahırlarındayken, Seyis'in bir saniye atının yanından ayrıldığı görülmemiş. Her an yanında, onunla yatıp onunla kalkıyormuş. Onu bebek bakar gibi yediriyor, içiriyor, tımar ediyormuş ve atıyla otlaklarda geziyormuş. Derken Byerley çıkageliyor! Düşünsene, Seyis'in tepkisi kim bilir ne oldu? Ama bir bakıma atı sanki Byerley'e teslim etmiş gibi görünüyor. Çok tuhaf değil mi? Dahası da var: Bizim Poytnz'a, atını Byerley'e vasiyet etmiş olduğunu söylemiş. Sence ne demek bu?"

"Aslında Byerley ile o Seyis'in arasında tuhaf bir benzerlik var -görünüş olarak ya da soyluluk açısından değil tabii ki. Kişilikleri benziyor. Byerley'in o ata binebilen tek kişi olduğunu söylüyorlar. Hayvan, Seyis'in dışında kimseyi sırtında tutmuyormuş. Garip, değil mi? Zaten Byerley, Seyis'i de yanına almış."

"Onu Yorkshire'a mı götürecekmiş?

"Hayır, Durham'a. Middrige'deki malikanesine. Middridge Grange."

"Onun Yorkshire'da oturduğunu sanıyordum. Goldsborough'da bir malikanesi yok muydu?"

"Evet ama Middridge'de de ikinci bir evi var. Çok malı mülkü var. Ama sonunda buraya dönecek, sana garanti veriyorum. Onun gibi bir adamı sindiremezsin. Asla davasından vazgeçmeyecektir -hele öyle bir atı da varken. Bütün İngiltere'nin gözü o hayvanda. Hiç gördün mü? Bir vahşi gibi. Öyle başına buyruk ki, sahibini o idare ediyor. Hiç böylesini görmedim. Ama muhteşem bir yaratık. Pırıl pırıl tüyleri var. Gözleri opal taşı gibi, alev alev yanıyor. Önüne çıkanı devirip gider, arkasına da dönüp bakmaz inan! Biraz daha enfiye?"

Zeki insanların çok soru sorduğu söylenir ama bu doğru değildir; çok soru soranlar budalalardır; zeki insan, sorduğu sorunun cevabını can kulağıyla dinler.

Durham'a yola çıkmadan üç gün önce, Byerley ahırda Seyis'le birlikte Azaraks'ı tımar ediyordu; ellerinde birer kaşağı, biri hayvanın bir tarafını diğeri de diğer tarafını tararken, sohbet ediyorlardı. Seyis'in ellerindeki samyeli lekeleri Byerley'in dikkatini çekmişti. Parmaklarına doğru yoğunlaşan lekeler sanki atın burnunun ucundaki pembemsi, ince derisini andırıyordu. Byerley hayvanın sırtındaki saman saplarını temizlerken, bir yandan Seyis'i süzmeye devam etti. Ellerindeki lekeler ilginçti; hassas ve güneşe duyarlı bir görünüm veriyordu.

Bu arada Seyis'e atla ilgili sorular soruyor, Seyis her bir sorusuna ayrıntılı ve samimi cevaplar veriyordu. O da, konuşacak birini bulmuş olmaktan mutluydu -kendisine herhangi biri gibi muamele etmeyen, bir seyis ya da köle gibi davranmayan, onun görüşlerine değer veren, yarım İngilizce'siyle söylediklerini dikkatle dinleyen birini.

Byerley artık atının Şaban ayında fırtınalı bir gecede doğduğunu biliyordu. Gerçi, Şaban ayının önemini pek anlayamamıştı ama atın vücudundaki spirallerin savaşlarda onu koruyacağına dair bir işaret olduğunu kabul etmişti. Atın Seyis tarafından eğitildiğini, İstan-

bul'da İmparatorluk ahırlarında bulunduğunu, bir Gazi atı olduğunu biliyordu. Byerley bunun da anlamını tam çözememişti aslında. Yüksek rütbeli bir Osmanlı süvarisinin atı olarak savaşa katıldığını, Viyana ve Buda'da bulunduğu halde tek bir yara bile almadığını öğrenince Byerley bir ıslıkla, "Bu inanılmaz bir şey!" diye şaşkınlıkla işini gücünü bırakıp Seyis'in suratına bakakaldı. Seyis'e güvenmediğinden değil, ama bu kadarı da bir masal gibiydi. Kaç at savaştan geri dönebilirdi -nerede kaldı, bir yara bile almadan?

Byerley bu atın bazı uğurlu işaretler taşıdığına pek inanmadığı gibi, bu işaretler onun için bir anlam da ifade etmiyordu. Seyis için ise, o kadar büyük önem taşıyordu ki, bunlardan asla inkar edilemeyecek gerçekler gibi bahsediyordu.

Byerley'in bütün bunlara inanıp inanmaması bir yana, satın aldığı atın ilk anda görebildiğinin çok ötesinde özel bir at olduğunu düşünmeye başlamıştı. Ne satın aldığını oldukça merak ediyordu. Doğası, böyle yüksek değerlere sahip bir at olması, onu rahatsız etmişti nedense.

Bir atın böyle bir hayatı olması için üç şeye sahip olmalıydı: Birincisi, ilham dolu ve ona adanmış bir eğitime, onu tamamlayan bir bakıcıya ve son olarak doğuştan gelen olağandışı hayatta kalma gücüne. Yine de, Seyis'in onu 'kutsal' sayması, atın şans getirdiğine inanması Byerley için boş laftan başka bir şey değildi. Bu hayvanın şansı, böyle bir Seyis'in eline düşmüş olmasıydı. Yaşadığı tehlikeler onu saldırgan yapmıştı ve başarısının asıl sırrı buradaydı.

"Demek top atışlarına karşı eğitim de gördü?"

"Evet, efendim."

"Peki, kılıç?"

"Hayır efendim. Ok ve yay atışı için eğitildi, efendim."

"Ona nasıl kılıç eğitimi verebileceğimi bana öğretir misin?"

Seyis'in yüzü asıldı. "Neden böyle bir şey yapmak istiyorsunuz, efendim?"

Byerley, Seyis'e gözlerini dikti ve ne kadar birbirimize benziyoruz, diye düşündü. Bu adamın dürüstlüğüne hayrandı. Aramızdaki

tek fark, onun savaştan bıkmış olması, benimse hiç savaş görmemiş olmam, diye geçirdi içinden.

"Tekrar savaş çıkacak."

Seyis işini bırakıp, atına yaslandı. "Kim savaşacak? Ve ne için?"

"İngiltere tahtı için."

Seyis başını iki yana salladı. Bunu anlamış mıydı? Ya da anlamak istemiş miydi? Byerley ona biraz daha detay verdi.

"Ne zaman olacak bu savaş?"

"Bir yıl içinde. Belki iki yıl içinde."

Seyis, "Kaderime boyun eğmem gerekirdi," diye mırıldandı ve atından uzaklaştı. Byerley dinliyordu.

"Buda'ya gitmeden önce, İstanbul'a gidebilirdim."

Byerley onun biraz daha açık konuşmasını bekledi ama Seyis daha fazla konuşmadı. Tekrar atının yanına gitti ve hayvanın sırtını okşayarak, "Bu at..." dedi önünde saygıyla eğilir gibi. "Bu at üzerinde savaşmanın tek yolu vardır."

Byerley merakla Seyis'in ne diyeceğini bekliyordu.

"Size, ona kılıç eğitimi vermeyi öğretmeyeceğim efendim. Öğretemem. Ama eğer siz bu ata ve amacınıza yüreğinizi verirseniz, doğru bir şey için savaştığınıza inanırsanız, hiç kimse ve hiçbir şey sizi durduramaz. İkinizi."

Üç gün sonra, iki at Gray Inn Road'a doğru, York Way boyunca kuzeye ilerliyordu. Brecknock Road üzerinde sağdan Camden'in içine girdiler ve Tufnell'e yöneldiler -önlerinde açık araziler uzanıyordu. Highgate yolunda Hampstead Heath'in doğusundan ilerlerken, Byerley ağaçlıkların arasında pusuya yatmış gibi öylesine bekleyen atlılardan huzursuz olmuştu. Bölgede çok soygun olayları oluyordu ve Byerley buna hazırlıklıydı. İki tabancası, bir karabinası ve bir de kılıcı vardı; ancak, at üzerinde Seyis kadar ustalıkla dövüşmeyi bilmediğini kabul etmek zorundaydı. Yine de Byerley'in

görünüşüyle pek kimse ona yaklaşmaya cesaret edemezdi. Seyis de oku ve yayıyla, yeterince caydırıcıydı. Silahlarını kullanmaktan çekinmeyeceği belliydi. Seyis yeni atıyla yola çıkmıştı. Byerley ona Strand'daki Lewis at tüccarlarından kendisine bir at alması için para vermişti. Seyis ufak tefek bir at seçmişti. Başı ufak, kulakları kısa, hatta boyu da kısaydı. Bu tanıma karşın, enerjisi yerindeydi. Sadece, Azaraks'ın tek adımına karşı iki adım atmak durumundaydı ve geride kalıyordu. Beş yaşında, hadım edilmiş bir attı. Ceviz rengi tüyleri alacalıydı.

Byerley, Azaraks'ı kendi haline bırakmış, zorlamadan sürüyordu. Seyis bunu rahatça görebiliyordu. Byerley ne hayvanın dizginleriyle oynuyor ne de onun kararlarına karışıyordu. Hayvana bağırmıyor, karnını tekmelemiyordu; Byerley'in mahmuzları bile yoktu. Azaraks'a da Seyis'e davrandığı gibi davranıyordu -saygılı, ona bir şeyler verebilmek isteğiyle ve onu dinlemeye hevesli bir şekilde.

Atın sahibiyle Seyis arasındaki sınıf farkından dolayı, Byerley bir at başı önden gidiyordu. Azaraks'ın hızı diğer atla ölçülemezdi. Arada sırada durmasa ve Seyis de kendi atını biraz tırıs koşmaya zorlamasa, aralarındaki mesafe fazlasıyla açılacaktı.

Seyis, Azaraks'ın hiçbir başka biniciyle bu kadar rahat olabildiğini görmemişti. Yüreğine bir acı saplandı. Beni hâlâ görebiliyor musun, Azaraks? Ne hissettiğimi hissedebiliyor musun? Senin ne hissettiğini hissedebildiğimi anlıyor musun? Artık ayrılık zamanı geldi -insanın sevdiği her şeyi geride bırakıp gitmesi gereken o an. Neden hâlâ yanındayım? Artık eşikten adımını attın ve artık benim seni izleyemeyeceğim bir yola doğru gidiyorsun. Seni yıllar yılı besleyip yedirdim, içirdim, korudum; günlerim gecelerim seni düşünmekle geçti. Şimdi bir başkası seni benim elimden alıyor. Hem de her şeye sahip bir adam, beni sensiz ve hiçbir şeysiz bırakarak seni benden alıyor... Neden hiçbir şeye sahip olamıyorum? Sana bile? Bu alınyazısı neden? Ben sefil doğmuş sefil ölecek bir adamım. Ben bir rayah'ım. Bir hayvan sürüsünün içinde sıradan bir hayvan. Ben pislikten başka bir şey değilim. Ama üzülme Azaraks, bu senin suçun

değil. Kalbim hep seninle olacak. Yeni sahibine, tıpkı bana baktığın gibi, çok iyi bakmanı istiyorum. Ve sonsuzluğun bahçelerinde leylakların arasında gezinirken, gölgen zaman denizlerine düşmüş, herkes adını anarken, sen de benim adımı hatırla.

*

Kuzeye doğru yol yemyeşil patikalar, meşe ağaçları, yer yer büyük malikaneler ve sivri kuleli kiliseleri olan minik köylerle devam ediyordu. İnekler otluyor, köylüler tarlalarda çalışıyordu.

St. Ipollitts'e geldiklerinde, Byerley birden atından indi ve o minik kiliselerden birini işaret etti. Çok eski bir kiliseydi. Seyis atları bağlayıp Byerley'in peşinden yürüdü. Kilisenin içi serindi. Byerley ona sütunlar üzerindeki eşkenar dörtgen şekilleri göstererek, taştan oyulmuş haçların hikayesini anlattı. Çok yıllar önce Haçlı orduları buralardan yola çıkıp Seyis'in topraklarından geçerek Kudüs'e kutsal topraklarını geri almak için uzun süren seferlere gitmişlerdi. Savaşa gitmeden önce, bu taşlara haçları oymuşlardı. Eğer atlarıyla beraber dönerlerse haçların etrafına birer eşkenar dörtgen çizerlerdi. Kilise Aziz Hippolytus'a adanmıştı -Hıristiyan dünyasında atların aziz koruyucusu.

"Bu yüzden, bu kilise yeryüzündeki tüm atlar için kutsaldır" dedi.

Baldock Köyü'nden, Roma yolu olarak bilinen bataklık bir arazide gün boyunca at sürdüler. Godmanchester'da kireçtaşından bal rengi nefis bir köprüden geçtiler. Saat sekiz sularında, bir başka İngiliz Paşası'na ait Hinchingbroke Malikanesi'ne varmışlardı.

Ertesi gün, yine önlerinde uzanan dümdüz bir Roma yolu olan Ermine Caddesi'nden Peterborough'ya kadar gittiler. Oradan batıya ilerleyerek Burghley malikanesine vardılar. Sıcak bir haziran günü, tam günbatımında malikane muhteşem görünüyordu. Bu yapının güzelliği atları bile büyülemişti.

"Elizabeth döneminden kalma en büyük malikanelerden biridir." Byerley, Seyis'e sürekli olarak ülkesi hakkında bilgi veriyordu. "Yüz yıllık bir yapı. Kraliçe Bess'in Hazine Sorumlusu Lord Cecil tarafından yaptırılmış. Bu gece onun varisleriyle kalacağız. Lord Exeter, ailenin beşinci kuşak kontlarındandır."

Sonraki günler yine dağ tepe yol alarak, tertemiz yaz havasına rastlayan bir mevsimin tadını çıkardılar. Yabani otlar ve ebegümeciden maydanoza kadar çeşitli yeşillikler ve uçuşan çiçek polenleri arasından geçerken, Seyis atının üzerinden otların her birine dokunarak, yolculuğun tadını çıkarıyordu. Ermine yolundan sola doğru yöneldiklerinde Byerley kollarını iki yana açarak Seyis'e döndü. "Şimdi nefis bir manzaraya hazır ol!"

Yol daralarak, bir nehir boyunca sıralanmış söğüt ağaçlarıyla devam ediyordu. Nehirde ördekler yüzüyordu; nehrin kıyısında minicik bir kilise vardı -bir boşluğun ortasında tek başına ve yapayalnız. "Bu çok eski bir kilisedir" diye Byerley açıkladı. "1470 yıllarında yapılmış. Mimaride dikey tarzın uygulandığı dönemlere ait bir örnek. Şu pencerelerin zarafetine ve bu minicik yapıdaki oranlara bak."

Seyis kendi ülkesindeki minareleri anımsadı. Belki kilise o kadar yüksek değildi ama aynı zarif ve ince tarzı yansıtıyordu -sanki hiçbir ağırlığı yokmuşçasına.

Bundan sonra ağaçlıklarla kaplı gölgelik yolda serin ve rahat bir şekilde ilerlediler. Yine kuleleri ve zarif mimarileriyle yalnız kiliselerin önünden geçtiler.

"Şimdi çok önemli birinin evinin önünden geçeceğiz. Zamanımızın büyük aydınlarından. Dünyamızdaki ilginç enerji boyutlarına açıklamalar getirdi."

Dar bir patikadan, küçük bir derenin yanından aşağı inerek tam sağ taraflarına düşen enine doğru yayılmış bir yapıya geldiler. Tirizli minik pencereleriyle batıya bakan ev, sabah güneşini arkadan, akşam güneşini ise önden alıyordu. "Woolsthorpe Malikanesi" dedi

Byerley. "Sade ama görkemli. Bir tasarım harikası. Huzur verici. Sir Isaac Newton'un doğduğu ev. Ona yakışıyor, öyle değil mi?"

Birkaç mil ötede Byerley çok daha büyük bir malikane daha gösterdi. Asırlık ağaçlarla ve yüksek duvarlı bahçesiyle bu eski yapı, onun soylu dostlarından birine aitti. "Dostlarım Tolmache'ların evi!" Ama burada kalmayacağız çünkü bu akşam başka yerden bekleniyoruz."

Hafif eğimli tepelerde yel değirmenleri ve bal rengi minik kiliselerle, meşe ağaçları arasından yollarına devam ettiler. Yerlere at kestaneleri dökülmüştü. Croxton Kerrial'de eğimler giderek derinleşti, ağaçlar seyreldi. Kayın ağaçlarıyla uzunca bir yol, derin vadiler arasından inişli çıkışlı bir şekilde devam ediyordu. "Korkma, kurt filan çıkmaz!" dedi Byerley. "Şu manzaraya bak. Belvoir Malikanesi. Çok muazzam değil mi? Rutland Dükü'nün evi. Kendisi Azaraks'ı görmek istedi. Şuradan gireceğiz. Eve dik bir yokuşla çıkılıyor."

Seyis gördüğü taş işçiliğine hayran kalmıştı. Upuzun bir dam ve eski şatoları andıran bu yapı, tanıdığı yapıları andırıyordu. "1654 yılından eski bir şato -yüzyıllar öncesine ait bir şatonun kalıntıları üzerine yapılmış. Bu yüzden bir şatoya benziyor ama sadece bir ev -biraz fazla büyük bir ev. Sen atları ahırlara götürebilirsin. Seyis sana yardımcı olacak."

Bir sonraki geceyi Sleford yakınlarında tahtaları gıcırdayan bir yel değirmeninde, ondan sonraki geceyi de Cromwell'in yıktırdığı Newark Şatosu'nun yakınlarında bir yerde kalarak geçirdiler. Trent Nehri'ni geçer geçmez, bir meşe ormanının içine girdiler. Manvers kontunun arazileri, orman boyunca uzanıyordu. Ormandan çıktıktan sonra karşılarına bir göl çıktı. Kuğuların gezindiği gölün üzerinde üç arklı bir köprü vardı; çevresindeki söğüt ağaçlarının gölgesi suya düşüyor, likenler ve eğrelti otlarının yaprakları suya değiyordu. Sol tarafta sedir ağaçlarıyla çevrili bir malikanenin daha önünden geçtiler. Bundan sonra, göz alabildiğine Sherwood Ormanları uzanıyordu.

Ertesi gün Welbeck'te yine Byerley'in dostlarından, binicilik okulu olan bir dükü görmeye gittiler. 1623 yılında Smithson'un tasarımıyla inşa edilmiş binicilik okulu uzunlamasına yayılmış binalardan oluşuyordu. Dük, Seyis'in atıyla gösterilerini izledi.

Bundan sonra Shireoaks'da Sir George Hewytt'i ziyarete gittiler. Kırmızı suratlı, cüsseli bir adam olan Hewytt, darmadağınık kır saçlarıyla ilginç biriydi. Piposu ağzından düşmüyordu. Uzun, yumuşak deriden yapılmış çizmelerine özellikle havı alınmış bir görünüm kazandırmak için basbayağı uğraşmıştı.

Ertesi gün oradan yola çıktılar. Byerley, Seyis'e bu iriyarı dostlarının ileride -savaş olduğunda- Kraliçe Dowager'in birliklerinin kumandasına getirileceğini düşündüğünü söyledi. "Tabii, yanılmıyorsam" diye ekledi. "Zaman gösterecek, zaman."

Ertesi gece Doncaster'de kaldılar; Byerley süvari birliğini burada kurmuş olduğunu anlattı ve buruk bir şekilde anılarından bahsetti. Ertesi geceyi Lotherton Hall'da yine Byerley'in dostlarından Gascoignes'lerle birlikte geçirdiler. Ve bir sonraki gece de, Goldsborough'da Byerley'in annesinin evinde kaldılar. Bu malikanenin gerçek anlamda soylu bir paşaya ait olduğu belliydi.

Goldsborough'da üç gün kaldılar. Yorkshire'ın Knaresborough kasabasından, Nidd Nehri'nin tepesinde eski bir şatonun önünden geçerek yollarına devam ettiler. Nehirden yukarı doğru alabildiğine yükselen görkemli bir ormanı geride bırakıp Ripon'un ünlü sivri kuleli kilisesini ve Skell Nehri'nin üzerinde uçuşan kumruları izlediler. Ertesi gece Norton Conyers'de beşik çatısıyla ve portakal bahçeleriyle çok şirin bir malikanede Graham'ların konuğu oldular. Byerley'in babasıyla genç Graham'ın babası Marston Moor Savaşı'na (I. İngiliz İç Savaşı sırasında, 1644 yılında) katılmışlardı. Sir John yirmi altı yerinden yaralandığı halde evine kadar gelmiş ve o gece kendi yatağında ölmüştü.

Artık soğuk ve kasvetli, rüzgara açık topraklara gelmişlerdi. Batıya doğru Yorkshire Dales ve doğuya doğru Yorkshire Moors toprakları uzanıyordu. Kiplin Hall'da Calvert Ailesi'yle bir gece geçir-

dikten sonra, ertesi gün erkenden yola koyuldular. Bu, yolculuğun artık son günüydü; ama uzun bir gün olacaktı. Melsonby'den Roma yolunun devamı Dere Street'e kadar geldiler ve High Coniscliffe, Houghton le Side, Heighington, Restworth Hall'dan geçerek nihayet akşamüzeri saatlerinde Middridge Grange yoluna geldiler. Yeşil ve mavinin farklı bir tonunda uçsuz bucaksız otlakların uzandığı bir cennetti burası. Güneş batarken atların gölgeleri yolu kaplamıştı.

20

SEYİS KAYIPLARA KARIŞIYOR

Middridge Malikanesi'nin top atışlarıyla sarsıldığı o günlerden bu yana hemen hemen kırk yıl geçmişti. 'Byerley Buldogları' olarak anılan birliğin, Kraliyet atlılarına ateş açmasının bedelini aile çok ağır ödemişti. Byerley'in yaralı büyük dedesi, Goldsborough'daki evinden tutuklanarak götürülmüş, York'a kadar zincirlere vurulmuş bir halde halkın içinden sürüklenerek geçirilişinden sonra bir daha onu kimse görmemişti. İç Savaş'a katılan kuşak artık yaşlanmış, çoğu ölmüştü; ama anılar malikanenin bir parçası olarak yaşıyordu.

Middridge Grange Malikanesi, tarihle soluk alıp veriyordu. Kapının iki kenarında, yıllanmış iki porsukağacı hâlâ bu taş yapının önünde nöbet tutuyordu. Beşik çatısıyla, tirizli pencereleri ve kafesli kepenkleriyle evin ön cephesi, vadi boyunca Redworth Hall'a kadar sonsuz bir manzaraya bakıyordu. Malikanenin doğu kanadında, etrafı çitlerle çevrili haralarda kuzey güneşinin soluk ışığı altında doru Türk atı keyifle otluyordu.

Byerley, bu muazzam malikanenin sahibi bir 'paşa' olarak son derece alçakgönüllü bir insandı; evinin görkemiyle asla böbürlen-

miyordu. Onun için Middridge Grange sadece sıcak bir yuvaydı; kendi kişiliğiyle özdeşleşmiş bir yuva.

Malikane, yüksek tavanlarında kartonpiyerleriyle, gıcırdayan meşe kaplamalarıyla, içinde yaşayan ruh ve tarihle uyumlu bir suskunluk içindeydi.

Ahşabın kokusuyla balmumu kokusu eve sinmişti. Ağır Jacobean mobilyalar, üstün bir zevki yansıtıyor, pirinçten şamdanlar ve şöminenin önünde iki yüksek arkalıklı koltuk eve tümüyle sıcak ve rahat bir hava veriyordu.

Arka tarafta taş döşeli muazzam bir mutfak bölümü vardı. Bayan Vaizey adında kırmızı suratlı kahya kadın mutfağa ve eve hakim, genç Byerley'in üzerine oğlu gibi titreyen bir emektardı; onun yediği içtiği, giydiği çıkardığı her şeyi titizlikle izliyor, sağlığına ondan çok dikkat ediyor, alışkanlıklarına saygı gösteriyor ve dostlarını ağırlıyordu. Bayan Vaizey, Seyis'e çok temkinli davranıyordu.

Byerley, Seyis'e, mutfağın üstünde bir oda göstermişti. Bir karyola ve bir masayla kuru bir odaydı -şöminesi, su testisi ve lazımlığıyla ihtiyaçlarının karşılandığı bir oda. Temiz çarşaflarla battaniyeleri de vardı. Ve penceresinden küçük bir avlu görünüyordu. Avluda da, sütunlar üzerine oturtulmuş çatısıyla küçük ama özel bir odacık vardı.

"Burası da atın kalacağı yer " dedi Byerley. "Onu rahatça görebileceğin ve ona yakın olabileceğin bu odayı sana ayırdım."

Middridge, Seyis için bir sığınak olmuştu. Dilediği gibi hareket ediyor, güneşli pırıl pırıl havasıyla ve batıdan esen ılık rüzgarlarıyla bu ülkede sanki yeniden sağlığına kavuşmuştu. Geceleri deliksiz bir şekilde uyuyordu; baykuş sesleriyle koyunların melemeleri ve tahtaların gıcırtısı haricinde sessizlik hakimdi. Atların yemyeşil otlaklarda beslenmesi onu mutlu ediyordu.

Seyis cildinin düzeldiğini, ellerinin yumuşadığını, saçlarının çocukluğundaki gibi ipeksi bir yumuşaklık kazandığını gözlemliyordu. Atının yelesi de ipek gibi olmuş, kuyruğu sanki daha gürleşmiş gibi

görünüyordu. Tüyleri de her zamankinden daha çok parlıyordu. Seyis, 'Buranın havasından suyundan olsa gerek,' diye düşünmüştü.

Huzur içindeydi. Kuş sesleri, Bayan Vaizey'in onun için pişirdiği nefis yemekler ve her şey çok güzeldi. Seyis'in işi de çok hafifti. Otları biçiyor, ağaçların gölgesinde dinleniyordu. Ali Ağa İzobegoviç'in yanında olduğu kadar rahattı -sadece burası daha serin bir ülkeydi ve buranın Ali Ağa İzobegoviç'i gülümsüyordu.

Seyis'le atı Middridge'deki geniş otlaklarda saatlerce geziyorlar, Azaraks çeşit çeşit otları koparıp tadına bakıyor; Seyis, ağustos ayının yabani çiçeklerini yavaş yavaş tanımaya başlıyordu.

Artık kasabadaki insanlar da Seyis'i tanımaya başlamışlardı. Yolda karşılaştıkları zaman ona erik, elma gibi bahçelerinden topladıkları meyvelerden veriyorlardı; evde yapılmış bal bile verenler oluyordu. Seyis hepsini Bayan Vaizey'e getiriyordu; artık kahya kadının onun hakkındaki düşünceleri de değişmeye başlamıştı: İyi adam... Çok da kibar, sanki soylu bir prens gibi yetiştirilmiş. Üstelik, sessiz ve kendi halinde bir insan; bir gün bile bir şeyden şikayet ettiği olmadı. Tertemiz ve titiz. Odası pırıl pırıl; ahırlar da öyle -yere bir tek saman sapı düştüğünü görmedim. Hem bana yine bir şeyler getirdi....

Kasabalı çocuklar Seyis'in peşinden koşuyor, o da onları ata bindiriyordu. Üç dört çocuğu birden Azaraks'ın sırtına çıkarıyor, kasabanın sokaklarında onları gezdiriyordu. Bir keresinde üç yaşlarında bir kız çocuğunu Azaraks'a bindirirken, çocuğun annesi eteklerini tutarak çılgın bir şekilde Seyis'e çıkışmaya başlamıştı. Seyis her zamanki sakin haliyle, "İnanın, küçük kızınız bu atın üzerinde sizin kollarınızda olduğundan daha güvenli" demiş ve yoluna devam etmişti. Sonra kızı dolaştırıp evinin önüne getirdi ve küçük kızı annesinin kucağına verdi. Küçük kız o anda ağlamaya başladı; tekrar ata binmek için annesinin kollarından kurtulmak için debelenmeye başladı.

"Bu adam büyücü mü nedir?"

"Onu hemen bana gönderin, yaşlı kısrağımın hali hiç iyi görünmüyor. Belki bir şeyler yapar."

*

Yaz mevsimi döndü, sonbaharın serin günlerini ve aylarını kış izledi... Ve tekrardan bahar geldi. 1688 yılının baharı nergislerin mis kokusuyla coşkulu bir şekilde Middridge'i sarıvermişti. Kış çok şiddetli geçmişti; her tarafı kar kaplamış, köye giden yollar kapanmış, nehirler donmuştu. Azaraks, Balkanlar'da olduğu gibi, karlarla boğuşup durmuştu. Seyis onu bütün gün dışarı çıkarıyor ve Azaraks kar yığınlarının içinde yuvarlanıp sıçrayıp oynuyordu. Akşam bastırırken, Seyis onu geri getiriyor ve arpa ile ketentohumundan yemini veriyor, sonra da bir önceki yaz toplayıp kuruttuğu otları önüne atıyordu.

Baharın coşkuyla gelişi, o yaz yabanarılarının çok olacağının bir habercisiydi.

Derken, tam o günlerde kasabaya bir başka haber geldi. 26 Haziran 1688 günü, Kraliyet üniformasıyla bir atlı ulak kasaba meydanında avaz avaz bir duyuru yaptı. İngiltere Kraliçesi'nin, tam bir hafta önce, 19 Haziran günü bir oğlu olmuştu ve bu mutlu olay için tüm ülkede kutlamalar yapılacaktı.

Soylu biri için, bunun sevindirici bir haber olması gerekirdi.

O gün Byerley sıcaktan gömleğinin önünü açmış, ter içinde, işçileriyle birlikte saman balyalarını bir at arabasına yüklüyordu. O yıl iyi ürün almışlardı ve herkes hevesle çalışıyordu.

Henüz biçilmiş otların arasından koşarak bir adam Byerley malikanesine geldi ve haberi ona iletti. "Kraliçe'nin bir oğlu olmuş!"

Byerley adama boş boş bakarak, "Ne!" diye emin olmak ister gibi sordu. Adam aynı cümleyi tekrarlayınca, Byerley elindeki yabayı saman balyalarına saplayarak hemen Seyis'e seslendi.

"Atı hazırla!" diye Byerley her şeyi olduğu gibi bırakıp eve koştu. İşçiler onun bu haline bir anlam verememişlerdi. Haber onu niye böyle telaşlandırmıştı?

Seyis saman balyalarını bağlamakla meşguldü.

Kendisine söyleneni yapmak üzere hemen işini bırakıp yerinden fırladı, ahırlara giderek atı hazırladı ve malikanenin kapısına getirdi. Byerley ceketinin tek kolunu yürürken geçirip Azaraks'ın üstüne atladı. Hayvan, sahibinin telaşını görerek hemen eşkine geçecekken, Byerley, Seyis'in şaşkınlığını fark etti. Elini onun omzuna koyarak, "Kral ailesinde bir erkek çocuğun doğmuş olması, tahta bir Katolik varis gelecek demektir" dedi. "Buna izin veremeyiz." Ve dörtnala oradan uzaklaştı.

O yaz ve ardından gelen uzun kış boyunca Middridge Malikanesi'ne pek çok değişik insan gelip gitti. Gece yarısı atlarıyla gizli gizli gelen konuklar, gün ağarana kadar uzun uzun bir şeyler konuşuyorlardı. Seyis sürekli yoldan gelmiş terli ve yorgun atları yediriyor, içiriyor ve tek tek bakımlarını yapıyordu. Eski sakin ve boş günler çok gerilerde kalmıştı.

Sonbahar biterken, malikaneye art arda çok daha heyecanlı haberler ulaşmaya başladı.

1 Kasım 1688: Amsterdam'ın kuzeyinde Texel Limanı'ndan bir Hollanda donanması, kıç tarafında bir İngiliz Kraliyet sancağı asılı olarak yola çıktı.

3 Kasım 1688: Yüz elli savaş gemisi Dover Limanı'na doğru yelken açmış, yaklaşıyor.

5 Kasım 1688: Amiral gemisi limanın çamurlu sularına demir attı ve İngiltere Kralı'nın damadı Orange'lı Prens William, Torbay'da İngiltere topraklarına ayak bastı.

9 Kasım 1688: Prens William Exeter'e doğru sefere çıkıyor.

17 Kasım 1688: Güneybatı İngiltere'nin en güçlü lordlarından Edward Seymour Hollanda Prensi'ne bağlılık yemini etti; Longleath'lı Lord Bath da aynı şekilde prense katıldı.

21 Kasım 1688: Prens doğu İngiltere'ye doğru yeni bir sefere çıkıyor.

7 Aralık 1688: Prens ordusuyla Hungerfort'ta, İngiltere'nin uyuklayan bir kasabasının uyuklayan halkına baskın yaptı.

8 Aralık 1688: Prens William, İngiltere Kralı II. James'e teslim olma koşullarını bildirerek Parlamento'nun da desteğiyle tahtına el koyduğunu ilan etti.

22 Aralık 1688: Kral II. James ve Kraliçe, maiyetleriyle İngiltere'den kaçtı.

23 Aralık 1688: Sir John Talbot, Kraliçe Dowager Süvari Birliği'nin kumandanlığından ayrıldı. Birliğin adı, Altıncı Dragon Muhafız Alayı olarak değiştirildi ve kumandası Sir George Hewytt'e verildi.

13 Şubat 1689: William ile Mary, İngiltere Kralı ve Kraliçesi olarak ilan edildi.

16 Şubat 1689: Robert Byerley Parlamento'daki ve Adalet Bakanlığı'ndaki eski görevlerine geri getirildi.

25 Haziran 1689: Son olarak, Robert Byerley, Kraliçe Dowager'in Süvari Birliği'nin, yeni adıyla Altıncı Dragon Muhafız Alayı'nın kumandanlığına atanmıştı. Binbaşı rütbesiyle, at üzerinde Hoylake'de süvarileriyle buluşacaktı ve oradan Albay Sir George Hewytt kumandası altında, *Invincible* adlı gemiyle İrlanda'ya gidecekti. Belfast Limanı'ndan güneye Dundalk'a gidecek ve orada Schomberg Dükü'nün ordusuna katılacaktı. Schomberg, Kral William'ın İrlanda'daki ordularının komutanıydı.

"Bir aya kadar İrlanda'ya gidiyor olacağız!" Byerley çok keyifliydi. Genç uşağına, "Seyis'i çağır ve silahlarımı demirci ustasına götür, hepsini kontrol etsin -gerekirse onarımını yapsın. Kılıcımı bilesin. Hadi, bakalım oğlum. Koş hemen bu işleri hallet. "

Sonra masasına geçti ve tüylü kalemini mürekkep hokkasına batırarak temiz bir kağıda vasiyetini yazmaya hazırlandı. Bunun için bir tanığa ihtiyacı vardı. Seyis bu işi yapabilirdi. Nerede kalmıştı bu adam? Acaba okuma yazması var mıydı?

"Oğlum, nerede bu Seyis?"

Genç uşak nefes nefese, cilalı parkelerde kayarak Byerley'in karşısında durdu. "Bulunamadı, efendim."

"Ne demek bulunamadı! Ahırlardadır."

"Orada değil, efendim."

"Otlaklara çıkın, bakın. Mutfağa bakın! Ne yaparsanız yapın, onu bulun!"

Uşak aynı hızla odadan çıktı. Byerley de vasiyeti üzerinde düşünmeye başladı ama kalemi elinden atarak, 'Hayır, böyle olmaz!' diye söylendi. Bir avukat bulması gerekiyordu. Ayrıca, kafasının sakin olması gerekiyordu.

"Nerede şu Seyis?" diye tekrar bağırdı.

Byerley masasından kalkıp avluya çıktı ve Seyis'e seslenmeye başladı. At, duvarın dibinde ufka doğru gözlerini dikmiş bakıyordu. Byerley hayvanın baktığı tarafa gözlerini dikti ve onun nereye baktığını çözmeye çalıştı. Önünde sadece ağaçlıklı boş bir arazi uzanıyordu.

Byerley tekrar Seyis'e seslenmeye başladı. Hiçbir yanıt yoktu. Byerley eve geri dönerek basamakları ikişer ikişer atlayıp Seyis'in odasına çıktı ve kapıyı vurmaya başladı. İçeriden hiçbir ses çıkmıyordu. Byerley kapıyı açtı. Odada her şey yerli yerinde duruyordu. Yatak yapılmış, Seyis'in elbiseleri askılara asılmış, okuyla yayı masasının üzerinde duruyordu. Zaten başka eşyası da yoktu.

Byerley koşarak mutfağa indi. Bayan Vaizey hamur yoğurmakla meşguldü; o gün için ekmek yapıyordu.

"Seyis'i gördün mü?"

"Middridge'e gitti, efendim. Sizin için bazı otlar toplaması gerekiyormuş. Atılacağınız bu serüvende..."

"Serüven mi?" Belki savaşa katılmış biri için bu bir serüven sayılabilirdi ama Byerley için hiç de öyle değildi; sırtından aşağı bir ürperti hissetti. Henüz at üstünde kılıç eğitimine başlamamıştı bile. Ve artık bunun zamanı gelmişti.

"Geri gelir gelmez yanıma gönder onu!"

Bayan Vaizey tombul elleriyle fildişi rengini almış ekmek hamurunu yoğurmaya devam etti. Byerley ise, kütüphanesine dönüp Seyis'i beklemeye başladı. Vasiyetini nasıl kaleme alacağını bilmiyordu. Ayrıca, malını mülkünü bırakacağı bir ailesi de yoktu. Bir kız kardeşiyle bir erkek kardeşi, bir de annesi vardı. Kendisi bir aile kurmamıştı -çoluk çocuğu ve onun üstüne düşen güzel bir eşi hiç olmamıştı.

Saatler geçip gidiyordu. Seyis'ten hiç haber yoktu.

Byerley çaresizlik içinde, küfredip duruyordu.

Saat akşam on olduğunda, kızgınlığı artık endişeye dönüştü.

Seyis'in kasabaya gittiği ufak tefek at bulunmuştu ama Seyis hâlâ ortalarda yoktu. Atı malikaneye geri getirip ahırlara koymuşlardı. Azaraks da huzursuzdu; durup durup karanlıkta artık görünmez olan uzak bir noktaya bakıyor ve ardından Seyis'e seslenir gibi bağırmaya başlıyordu.

Byerley derhal Seyis'i aramaya çıkmaları için adamlarına emir verdi.

"Gecenin bu saatinde mi, efendim?"

"Evet! Gecenin bu saatinde! Atımın gözlerini diktiği o araziyi iyice arayın. Gerekirse sabaha kadar aramaya devam edin. Seyis'i bulun! Köyü, kasabayı, ormanları, tarlaları...her yeri arayın!"

Byerley'in kendisi de ekibe katıldı. Meşaleler yakarak, karanlık ormanlara yayılmışlardı. Byerley daha sonra, adamlarından ayrılıp eve dönerek her köşeyi tekrar tekrar aramış ve aratmıştı.

Gün doğarken Seyis hâlâ bulunamamıştı.

"Artık herkes yatsın. Biraz dinlendikten sonra devam edeceğiz."

Byerley salondaki koltuğa oturdu. Eli şakağında, kafasında binlerce soruyla boğuşuyordu. Nereye kaybolmuştu bu adam? Byerley hiç böyle bir şey beklemiyordu. Seyis'in halinden hiç kuşkulanmamıştı. Öyle sinsi planlar yapacak bir insan değildi zaten. Ayrıca, Seyis atını bırakıp hiçbir yere gidemezdi...

Azaraks da bulunduğu yerden acı acı bağırıyordu.

Sabah erkenden herkes kalktı ve arama tekrar başladı. Byerley, içinde tuhaf bir duyguyla ya da inançla, atın gözlerini diktiği tarafa doğru Seyis'i araması gerektiğini düşünüyordu. Hatta, ata binip onun kendisini 'oraya' götürmesi için hayvanı serbestçe dolaştırdı.

Ama at toprağı koklayıp eşelemekten başka bir şey yapmadı.

Byerley bütün gün at üstünde dolaşarak ve sürekli Seyis'e seslenerek onu aradı. Köyde, kasabada herkese sorular soruyordu. Seyis'i en son kim görmüştü? Ne zaman? O sırada ne yapıyordu? Tam olarak neredeydi?

Bir köylü Seyis'i iki gün önce atıyla fundalıkların orada gördüğünü söyledi. Sadece Seyis'le atı, Middridge Grange arazilerinde koşturuyorlardı... Görülecek bir manzaraydı.

Bir ara Seyis atından indi, onun yüzüne yüzünü yaslayarak onunla konuştu. Çok duygulandığı belliydi. Sonra tekrar atın üstüne atladı. Adam, Seyis'in oklarıyla yayını o zaman fark etmişti. At önce ağır ağır yürüyordu, derken adımlarını açtı. Adamın ifadesine göre, adımlarını çok açmıştı. Birden tırısa geçti. Adam böylesine güzel bir geçiş görmediğini söylüyordu. Bir at bu kadar mı güzel olabilirdi? Sonra tekrar hızını değiştirmişti.

Ağır hareketlerle ama hızlı bir eşkin gidiş, dedi adam.

Ve aynı ağır hareketlerle, hiç zorlanmadan, ağır bir dörtnala çevirdi.

Derken kademe kademe tam dörtnal koşmaya başladı.

Adam daha önce hiçbir atın böyle koştuğunu görmemiş olduğunu söyledi.

Arkasından tozu dumana katmıştı.

Muhteşemdi, dedi adam. Son hızıyla gidiyordu -temposu asla değişmeden.

Rüzgar Seyis'in giysilerini vücuduna yapıştırmış, sırtından doğru şişirerek adeta onu uçuruyordu. Atın kulakları rüzgara paralel bir şekilde arkaya yatmıştı.

Yüksek bir hıza ulaşmışlardı.

At tamamen kendi iradesiyle, ayaklarını daha sert bir şekilde yere vurarak hızlandıkça, Seyis coşkuyla bağırıyordu; çığlıklar atıyordu. Sanki yeryüzü atın ayaklarının altından kayıyordu.

Seyis'le at, bir bulutun ardında bir ışık çizgisi gibiydiler. Seyis tamamen yere paralel eyere yapışmıştı. At giderek hızlanıyordu.

Adımları açılıyordu... İnanılmazdı.

Artık gökyüzüne aittiler. Atın ayakları yere çarpıp yükseliyor, sanki dünyayı o döndürüyordu... Daha hızla, daha da hızla.

Atın vücudu uzamış gibiydi. Hâlâ hızını artırıyordu.

Sanki güneş ve rüzgar ona güç katıyor, enerjisini tazeliyordu. Uçan toynakları yere teğet geçiyordu adeta. Dünyanın yerçekimi yok olmuştu.

Artık daha hızlı gitmesi imkansız, diye düşündüm. Ama Seyis coşkuyla bağırıyor ve at aynı coşkuyla hızını artırıyordu. Sonra Seyis dizginleri tamamen bıraktı, yayını eline aldı, atın üzerinde ters döndü...

Sonra bir ok çıkardı, sonra bir tane daha...ve bir tane daha. Art arda üç atışla, atın son üç ayak izine birer ok saplamıştı.

Adam ömründe böyle bir şey görmemişti.

Sonra atla Seyis gözden kaybolmuşlardı. Ufuk çizgisinden geçip gittiler, dedi adam. Sonra okların yerini gösterdi. Üçü de oradaydı. Size söylediğim gibi, her biri atın bir ayak izinin üzerinde birer ok işte!

Günler, haftalar gelip geçti.

Endişeler artık kaybetme korkusuna dönüşmüştü; korku ise, suçluluk duygusuna.

Suçluluk duygusu karmaşık söylenti ve suçlamalara yol açıyordu.

Ufak tefek, iyi kalpli Seyis nerede olabilirdi? İnsanlar, Byerley ona ne yaptı, diye fısıldaşmaya başlamıştı.

Byerley, Seyis'in odasında kalan tek tük özel eşyalarını eline alıp evirip çeviriyor ve küçük bir çantaya yerleştiriyordu. Karyolaya

oturdu ve odanın içine göz gezdirdi. Seyis'in tüm eşyaları o küçücük çantaya sığmıştı -yayı ve okları hariç. Bir insanın koskoca yaşamı, böyle küçücük bir çantaya sığabilir miydi? Ama Seyis'in kendisinde kalan çok büyük bir şeyi daha vardı; olağanüstü bir ruh ve olağanüstü bir dil -atların dili. İkinci bir dile sahip olan bir insanın bir ruhu daha vardır.

*

Ahırda Türk atı hiç susmadan bağırıyor, kendini oradan oraya atıyordu. "Bu atın sesindeki acıya dayanamıyorum" dedi Byerley işçilerinden birine. "Hiç bu şekilde bağırdığını duymadım. Gerçeğe karşı isyan ediyor ve inanmak istemediği bir şeye başkaldırıyor. Seyis'in gittiğini kabullenemiyor. Bu böyle devam edip gidecek... Dayanılır gibi değil."

Ve sonunda at yemekten içmekten kesildi.

Byerley açısından, zaman daralıyordu. Hoylake'e iyi bir at ve iyi silahlarla gitmesi gerekiyordu. Günden güne özlemle eriyip giden Azaraks'la nasıl savaşa katılacaktı? Hayvan kilo kaybetmeye başlamıştı. Başı önünde, bakışları donuk, çayırlarda boş boş dolaşıp uzaklara sesleniyordu. Çoğu geceler Byerley'in uykusunu kaçıran yakarışları hiç bitmeyecek gibi görünüyordu.

Ot, saman, su, kaynatılmış arpa ve ketentohumundan özel yemi...hepsini geri çeviriyordu: Şekerli arpayı da. Hayvana hiçbir şekilde hiçbir şey yediremiyorlardı. Byerley de iştahtan kesilmişti; Bayan Vaizey'in nefis yemeklerini bir kenara itiyor, başını ellerinin arasına alıp öylece oturuyordu.

"Yapmayın, efendim. Bir şeyler yiyin, lütfen."

Byerley masadan kalkıp akşam vakti kendini dışarı atıyor, atın yanına gidiyor, her seferinde onu duvarın dibinde aynı noktaya gözlerini dikip bakar halde buluyordu. Orada ne görüyordu?

Savaşa bir başka atla gideceğim, diye düşünüyordu. Ama Azaraks'ı nasıl yapayalnız bırakacaktı?

Geç saatte Azaraks'ın yanından eve döndü ve vızırdayan bir yabanarısını camı açıp serbest bıraktı. Bayan Vaizey, gümüşleri yerleştiriyordu. "Beni bağışlayın, efendim, ama böyle olmaz," dedi yaşlı kadın. "Seyis'in nereye gittiğini bilmiyoruz. Her şey bir gizem içinde. Çözemeyeceğimiz bir gizem. Bu gidişle hastalanacaksınız. Gidip o ata da bunları söyleyin. Görmüyor musunuz? Siz böyle acı çektiğiniz sürece, o da acı çekecek."

Byerley gümüş bir bıçağı alıp büfenin üzerine hırsla vurdu. Evet! Yaşam devam ediyor!

Dosdoğru ahıra gitti; yolda eline bir elma aldı.

Azaraks o gece şöyle bir dönüp ona baktı ama tekrar başını çevirip uzaklardaki o noktaya gözlerini dikti.

Byerley atı okşamaya başladı ve onun gözlerinin içine baktı. "Hadi oğlum, katılmamız gereken bir savaş var. Sen benim savaşçı atım olacaksın. Ve ikimiz birlikte bunun üstesinden geleceğiz. Seyis'in artık yok -o gitti. Nereye gittiğini bilmiyorum. Ama gitti işte. Yok! Belki öldü, belki de İstanbul'a döndü. Bilmiyorum. Bu da beni daha beter çıldırtıyor. Belki bir gün döner. Ama sen yalnız değilsin. Burada, benimlesin. İkimiz birlikte olacağız. Bir görevimiz var. Hadi, şimdi sakinleş ve şu elmayı al."

Attan hiçbir tepki gelmedi.

Byerley umutsuz bir şekilde eve döndü. Atla konuşmak işe yaramayacaktı. Hayvanın bu birlikteliği hissetmesi gerekiyordu. Byerley genç uşağına seslendi ve çocuk cilalı döşemelerde kayarak karşısına dikildi. "Gardıroptan üniformamı çıkart ve temizle. Bana da bir çay getir. Yanına da Bayan Vaizey'in keklerinden bir dilim koy. Hemen!"

"Önce hangisini yapayım, efendim?"

"Çayla kek getir."

Akşam vaktiydi. Azaraks ahırda, duvarın dibinde yine uzaklara bakıyordu. Nereye bakıyordu? Byerley elinde keklerle atın yanına doğru gitti. Ahırın doğuya bakan tarafında ayağına bir şey takıldı. Duvarın dibine yığılmış akasya yaprakları vardı. Byerley eğilip yap-

raklara baktı. Duvar boyunca, sanki bir şeyin üstünü kapamak için yere serilmiş yaprakların altında, henüz ekilmiş ağaç fidanları gördü. İki sıra halinde ceviz ağacı fidanları!

Kim ekmişti bunları?

Tanrım! Nasıl bir imza!

Ben öldükten sonra bile yaşayacak ağaçlar! Bir Türk'ün imzasıyla!

O anda Azaraks duvardan uzaklaşıp Byerley'e doğru yürüdü. Byerley başını kaldırıp ona baktı ve elindeki keki Azaraks'a uzattı. Azaraks keki aldı.

21

DENİZATLARI

3 EYLÜL 1689

Byerley atın sıcak nefesini avucunda hissediyordu. Hayvanın ince bıyıkları eline değiyordu. Azaraks başını havaya kaldırdı. Ağızlığı ve eyeri takılmış, Altıncı Dragon Muhafızları'nın sancağı kalçasına örtülmüştü. Byerley'in tüfeği ve kılıcı, atın yan tarafında asılı duruyordu. Eyerin altına mermiler yerleştirilmiş ve battaniyesi rulo halinde bağlanmıştı.

"Muhteşem görünüyorsun" diyerek Byerley hayranlıkla atı izledi. Ama bu benim kendi atım mı?

Albay George Hewytt'in Middridge'e gönderdiği dört asker onlara eşlik edecekti. Atlar sabırsız bir şekilde kafalarını sallayarak ayaklarını yere vuruyorlardı.

Byerley, Azaraks'ın alev alev gözlerine baktı. "Sen benim atım mısın? Beni kabul ediyor musun? Benimle gelmeyi istiyor musun? Seyis'inin senin hakkında anlattıklarını benim için de yapmaya hazır mısın? Bunu istiyor musun? Yoksa, Poyntz'un dediği gibi, sen sadece Seyis'ine mi aitsin?

"Ama Seyis'in artık gitti. Sen aynı atsın. Her şeyin mükemmel. Sana sadık kalacağıma söz veriyorum ve senin de bana sadık kalmanı istiyorum. Bu savaşta yaşamım senin ellerinde."

Ayağını üzengiden çekip dikkatlice Azaraks'ın yelesine baktı. Tüylerinin arasına saç örgüsüyle tutturulmuş bir nazar boncuğu vardı!

Byerley kanının çekildiğini hissetti. Tanrım! Bir gün önce bu nazar boncuğu orada mıydı? Ya dün gece? Yoksa hep orada duruyor muydu?

"Siz hazır olduğunuz anda hareket edebiliriz, Binbaşım."

Hoylake'e at üzerinde beş gün süren bir yol kat ettiler. Atlar denize yaklaştıklarını hissederek huzursuzlanmaya başlamışlardı. Azaraks da dizginlerini çekiştiriyor, homurdanıyor ve tepiniyordu. Böyle davranan bir atı zapt etmek çok zordu. Yolculuğun son aşamasında, Azaraks, Byerley'e epeyce ter döktürmüştü.

Derken, Hoylake göründü. Önce yelkenli direkleri, ardından palangalar, iskalaryalar, demir iskeletli köprülerin gürültüsü ve rıhtımda toplanmış askerler...aslan ve unikorn motifli, püsküllü sancaklar altında kırımızı ve mavi üniformalarıyla, renk renk şapkalarıyla ve tüfekleriyle çocuk denecek yaşta gençler.

Erzak ve cephaneliklerin yığıldığı rıhtıma kocaman hantal gemiler yanaşmış bekliyordu.

Davul ve borazan sesleri arasında, kırmızı suratlı subaylar küçücük çocuklara emirler yağdırarak ve onları azarlayarak hizaya sokmaya çalışıyorlardı.

Byerley kendisine eşlik eden askerlerin arasından, Türk atının sırtında dimdik oturarak rıhtıma girdi. Gencecik askerlerin hiçbirinin bir top sesi bile duymadığından emindi -nerede kaldı, savaş meydanında patlayan binlerce topun insanı sağır eden gürültüsünü.

Hepsi kılıçlarını kuşanmış, tüfeklerini omuzlarına asmıştı ama eli bastonlu seksenlik bir ihtiyara karşı bile kendilerini savunabilecek gibi görünmüyorlardı.

Byerley onları izleyerek aralarından geçti. Yeni ama çoktan kirlenmiş üniformalarıyla, geniş kenarlıklı şapkalarının altından çıkan kabarık sarı saçlarıyla, pembe pembe yanakları ve pırıl pırıl bakışlarıyla her şeyden habersizdiler. Daha yaşlıca çavuşlar, ellerini arkalarında kenetlemiş halde dolaşıp onlara, bu 'oyun'un ciddiyetini anlamaları için baskı ve disiplin uygulamaya çalışıyorlardı.

Bu gençler, Byerley'in de kendilerinden farklı olmadığını bilemezdi; o da ilk kez savaşa katılıyordu.

Atlılar rıhtımdaki kasalar, buğday çuvalları ve halatlar arasından ilerledi. Rıhtım, bir insan ve hayvan seli halindeydi; atlı arabalara yüklenmiş yedek silah ve diğer malzemeler oradan oraya taşınıyordu. Delik deşik branda bezlerini gören Byerley, "Tanrı aşkına! Bunlar da ne böyle?" diye sordu.

Ayağında takunyalar, burun deliğinde bir küpe, eski bir denizci kıyafetiyle bir adam, "Çadır, efendim" dedi.

"Çadır mı? Bunlar delik deşik paçavralar!"

"Ben bilmem, efendim. Ben sadece yüklüyorum."

"Bunların hepsi çürümüş! Kim getirtti bunları böyle?"

"Bilmiyorum efendim, sanırım Bay Shales, efendim."

Henry Shales! Elbette, başka kim olabilirdi? Byerley eliyle alnına bir şaplak indirdi. Lanet olası herif! Hounslow Kampı'nın levazımcısı! Onun kadar sahtekarını hiç görmemişti. Bir şarap şişesini açıp içine kırmızı boya doldurarak tıpasını hiç açılmamış gibi, aynı şişeyi baştan satardı. Hem de hiç vicdanı sızlamadan!

Üniformalı, kırmızı suratlı ve kızıl saçlı, şişko bir adam askerlerin arasından kendine yol açarak Byerley'in yanına koştu. Bir yandan da bağırıyordu: "Hoş geldiniz, Binbaşım! Hoş geldiniz!" Nefesi cin kokuyordu. "Sizi kutlarım, efendim. Herkes sizi bekliyor, şurada... Depoları geçer geçmez. Seyis nerede? Türk Seyis?"

Byerley, "Bu çok uzun bir hikaye, Poyntz" dedi. "Sonra anlatırım."

Poyntz'un kısık mavi gözlerinde suçlayıcı bir bakış hisseden Byerley hafifçe güldü. "Benim de anlayamadığım garip bir şey oldu. Hadi bakalım, şimdi nereye gitmemiz gerekiyor, yolu göster."

Poyntz anlayışlı bir adamdı; binbaşıya başka bir şey sormadı. Atlardan anlaması doğaldı; o bir nalbanttı. Şişko elini atın ensesinde gezdirdi; Azaraks kulakları dikilerek burnunun ucuyla ona sürtündü. 'Seni tanıyorum' der gibi...

Azaraks'ın ağızlığını dişleyerek başını sağa sola sallayışından, Byerley onun binicisine 'hadi gidelim' demeye çalıştığını anlamıştı. Şu atlar da kimi sevip kimi sevmediklerini ne güzel ifade edebiliyorlar!

Poyntz susmak bilmiyordu. "Vay canına! Boyunun ne kadar uzun olduğunu unutmuşum! Tanrım! Ne muhteşem görünüyor! Binbaşım, bu atı herkese anlattım. Süvarilerin hiçbirinin bu kadar süratli bir atı yok! Şu anda sizi ve atınızı görmek için sabırsızlanıyorlar."

"Komplimanların için teşekkürler, Poyntz. Süvariler hazır mı?"

"Bir bakıma hazır sayılırlar, efendim."

"O da ne demek?"

"Şey, efendim...Albay Talbots görevinden alınmadan önce...yani istifa etmeden önce herkes kendi atını getirirdi ama şu Shales denen adam atları kendi temin edeceğini söylemiş. Herkes atını bırakıp gelsin, demiş. Shales atları satın almış almasına ama sonradan Cheshire'da çiftçilerden buğday alırken, karşılık olarak atlardan bir kısmını onlara bırakmak zorunda kalmış... Yani, para karşılığında. Kısacası, şu anda süvarilerin hepsinin atı yok, efendim."

"Ne!"

"Efendim Albay Sir George bu herifi bulan derisini yüzsün diye emir vermiş... Evet, efendim, biz de onu arıyoruz. Hatta, albay onu bulana yirmi gine ödül vereceğini de bildirmiş."

"Yirmi gine de benden!"

"Tamam, efendim. Biz de onu iki katı gayret ederek arayacağız, efendim. Bundan emin olabilirsiniz." Poyntz parmak hesabıyla iki yirmiyi toplamaya çalıştı ama parmaklarının yetmediğini görerek vazgeçti. "Bağışlayın, efendim, artık alayı görmeye gitsek... Sizi bekliyorlar... Çok gururlanacaklar, efendim. Ve...efendim, atınızı da çok merak ediyorlar."

Babington'un Altıncı Kraliyet birliğinin başlattığı marş, İkinci Kraliçe Birliği ve Trelawney'in Dördüncü Kral Birliği'nin de katılmasıyla herkesi coşturmuştu. Poyntz, "Bu marşı çocuklar çok seviyor, efendim, her zaman söyleriz." Ve o da gür sesiyle marşa katılarak, Byerley'i süvarilerine doğru götürdü.

Byerley denizden gelen iyot kokusu ve martıların çığlıkları arasında, paytak paytak yürüyen Poyntz'un peşine takılmış keyifle ilerliyordu. Bir yandan küfrederek tekneleri ziftleyen rıhtım işçileri ve denizciler işlerini güçlerini bırakmış, bu yeni atanan soylu ve varlıklı binbaşıyla, aynı şekilde, soylu atını izliyorlardı. Okyanus güneşinde ciltleri kavrulmuş, artık kanlarında tuzlu su dolaşan bu eski deniz kurtları Çin denizlerine kadar gitmiş, her limanda birer sevgilisi olan gizemli adamlardı -ama Albay ve atı onlar için bile görülmeye değer bir manzaraydı.

Serin ama pırıl pırıl o 11 Eylül günü: Byerley denize vurarak kıyıya yansıyan güneş ışınları altında, bir yandan, rıhtıma vuran dalgalarla sallanan gemilerin gıcırtıları arasında kalabalık yaya birliklerinin önünden görkemli bir şekilde geçti -gerçek bir dük gibi.

Ama onu tanıyanlar çoktu. "Bu Byerley! Krala karşı gelen adam! Yasayı imzalamadı diye görevinden alındı, hatırlasanıza! Ardından da, Kraliçe'nin birliklerinden atılmıştı. Ama işte tekrar görevine geri getirilmiş."

"Bir de atına bakın!"

Parmaklar havaya kalkmış, insanlar nefeslerini tutmuştu.

"İşte, o Türk atı! Ülkede bir eşi daha yok diyorlar. Hızına yetişmek mümkün değilmiş."

"Yaşa! Yaşa!"

Byerley kalabalığa gülümsüyordu.

"Binbaşı Byerley için üç kez: Yaşa! Yaşa! Yaşa!"

Byerley, tek elini belinin hizasında tutarak atının üzerinde dimdik, tezahüratlara başıyla karşılık veriyordu. Ne ekip! Bu insanların yarısı belki de ölecekti. Hepsi de iyi insanlar, dürüst ve sıradan insanlar, diye geçirdi içinden.

İnsanlar 'kutsal' ata ellerini değdirmeye çalışıyorlardı. At duralayıp burun deliklerini şişirerek onlara bakıyordu ama ürkütmek amacıyla değil, belki de gururlandığı için. İnsanlara tepeden bakarken, onu ellemelerine izin veriyordu.

"Hiç böyle bir şey görmedim! Hiç böyle bir at görmedim! Gerçekten dünyanın en hızlı atı mı, efendim, Bay Byerley?"

"Göreceksiniz, dostlarım, kendi gözlerinizle göreceksiniz."

"Bahse girebilir miyiz, efendim?"

Byerley boğazını temizler gibi yaparak bu soruyu geçiştirdi ve Poyntz'a döndü. "Bay Poyntz, Albay nerede?"

"Gemide, efendim."

"Hangi gemiye bineceğiz?"

"Şu gemi efendim: *Invincible*. Kraliyet gemisi. Siz ve Mathew Hylmer ile John Cocks ve ben efendim... Atlarımızla ve askerlerle. En iyi gemi bu, efendim. Altı top taşıyor. Diğerleri -Yarbay Wyndhm'in deniz alayı, Woods ile Heveringham ve Cornwall'un birlikleri *The Delight* gemisine binecekler, efendim. Bristol'dan *The Comb*, *The Elizabeth* ve iki yüz elli tonluk *Katerine* ile Londra'dan yüz seksen tonluk, *The Sarah* gemisi, Ostend'den otuz tonluk *St. Jacob*...." Poyntz gerekli bilgileri binbaşıya aktararak o akşam yola çıkacaklarını söyledi. "Deniz yükseldiğinde, efendim. Rüzgar bizimle olsun."

12 EYLÜL 1689

Altı gemi, tatlı bir rüzgarla batıya yola çıktı. Doğudan gelen rüzgarla, yarım ay onlara eşlik ediyordu. Gemilerin fenerleri yanmıştı.

Byerley, güvertenin ahşap döşemeleri üzerinde ayak sesleri yankılanarak dolaşıyordu. Sir George Hewytt az sonra ona katıldı. Kıyıdan uzaklaştıkça, etraflarını saran karanlıkta fenerleri yanıp sönen yelkenlilerin görüntüsü çok etkileyiciydi. Byerley, arka güverteden geminin dümen suyuna doğru dalmıştı. Suları yararak yol alırlarken, geminin iki yanından da köpüklü dalgalar yükseliyordu. Bir an için başı sulara dalıp çıkarak ilerleyen gemiyi, dörtnala koşan bir ata benzetti. Köpükler atın ter damlalarını andırıyordu ve su atın ayaklarının altında kayan yer yüzeyi gibi, maviden yeşile ve siyaha sürekli renk değiştiriyordu -sadece ıslak bir yüzey üzerinde gidiyorlardı. Kulaklarında rüzgarın uğultusu, gözlerinin kenarından süzülen yaşlar ve önünde sonsuz bir yolu kat etmek için dörtnala giden bir at sırtındaydı sanki.

Kuzeye doğru fırtına bulutları bir duvar gibi önlerinde yükselmiş ve yağmur başlamıştı. Byerley, bulutların onlara yol açar gibi dağılışını izledi. Deniz kırlangıçları ve karabataklar dalgaların köpüklerine dokunup dokunup kaçıyorlardı.

Ay da, suya vurarak gümüş rengi ışıl ışıl bir yol açmıştı onlara. Bulutlar tekrar toplanırken, gemi sulara dalıp çıkarak yoluna devam etti. Alt güverteden bir atın, deniz ve rüzgara, köpüklü sulara doğru seslenişi duyuldu.

Byerley alt güverteye doğru giderek içeri baktı. Atlar yapılı vücutları ve uzun boyunlarıyla kafalarını sağa sola sallayarak, sabırsızca, yamakların yemliklere samanları dolduruşunu bekliyorlardı. Yamaklar bir yandan, atların ağızlıklarını ve eyerlerini çözerek keyifle işlerini yapıyorlardı. Onlar denizin kokusuna ve geminin sallantısına alışkın denizcilerdi; ama atların da, geminin sağa sola yatışında ağırlıklarını bir tarafa vererek bu yolculuğa uyum sağlayabilmeleri çok ilginçti.

Byerley tekrar üst güverteye çıktı ve açık denizlere doğru baktı. Yelkenler şişmiş, rüzgar ve dalgalar eşliğinde karanlığı yararak yol alıyorlardı.

Byerley, "Daha güzel bir gece düşünemiyorum" diye Sir George'a döndü.

"Öyle" dedi Sir George iç çekerek. "Umarım ters bir rüzgar değildir."

Gece bastırmıştı.

Atlar bu manzaradan uzak alt bölmede, sıcak, alçak tavanlı izbelikte kıpırdanıp duruyor, askerler zar atarak vakit geçiriyorlardı.

Byerley, atların gemiye halatlar ve ağlarla taşınmasına izin vermemişti; hiç kimseye itiraz etme fırsatı bırakmadan bunu reddetmişti. Albay Hewytt diplomatik bir yaklaşımla karşı tarafı sakinleştirmiş ve binbaşının kendi yöntemiyle atları gemiye bindirmesi için onları ikna etmişti.

'Çok kolay olacak' demişti Byerley. 'Benim yaptığım gibi yapın.'

En önden giderek, atını tahta iskelenin üzerinden yürütüp alt güverteye kadar götürmüştü. Sadece 'sakin ol, oğlum' diyordu. Atlar bunu anlıyordu. Poyntz da hemen arkasından, tıpkı onun gibi yavaş ve hafif adımlarla Byerley'i izlemişti.

İki yüz elli atın gemiye bindirilmesi sırasında tek bir kayıp vermediler. Kaptanlar baştan karşı çıkmıştı ama bu hiç de tahmin ettikleri kadar uzun sürmemişti. Atlardan hiçbiri ne geri kaçmış ne de inatlaşmıştı; sanki onlara verilen bu değeri anlamışlar ve mutlu olmuşlardı.

Atların yüklenmesinin nasıl bu kadar kolay olduğu sorusuna; Byerley, "Atım İngiltere'ye ilk geldiğinde daha önceden bunu yapmış olduğunu düşündüm" dedi ve "ona bunu kim öğretti bilmiyorum" diye ekledi.

Kuzey Galler'in dağlık kıyıları sancak tarafından görünür gibi oldu. Poyntz şaşkınlıkla kara parçasına bakarken, Byerley, "Man Adası!" diye bağırdı.

Diğer gemilerin yelkenleri, karanlıkta hayaletler gibi uçuşuyordu. Gemiler, pruvaları suya batıp çıkarak ve arkalarından köpükler bırakarak yol alıyordu. Alt güverteden meraklı ve biraz da huzursuz, duygulu bir kişneme duyuldu. Bu sese kulak veren askerler, açık denizde bir geminin içinde bilinmeyen bir alınyazısına doğru yol aldıklarının bilinciyle, içten içe, aynı şekilde huzursuz oldular. Bu yolculuktan belki de dönemeyeceklerdi.

Byerley bir kara parçası görür gibi oldu. Az sonra, sanki denizin derinliklerinden bir anda çıkıvermiş gibi, karşısında somut bir şekilde İrlanda kıyıları belirdi.

Herkes güverteye doluşmuş, "İrlanda! İrlanda!" diye bağırmaya başlamıştı.

Copeland ve Mew Adaları, suyun içinde kayar gibi yanlarından geçip giderken, kuzeye doğru ufuk noktasında İrlanda giderek şekil almaya başladı.

Pırıl pırıl bir sabah, yelkenliler art arda uzunlamasına bir körfeze girerken, yine uzunlamasına bir kara parçasının üzerinde çırılçıplak yükselen Carrickfergus Kalesi göründü. "Artık Protestanlar'ın elinde" dedi kaptan, Byerley'e seslenerek. "Geçen ay Schomberg kaleyi ele geçirdi."

Ardından, "Atları eyerleyin!" komutu geldi.

Altı gemi ağır ağır Belfast Körfezi'ne girdi. Aşağıda atları hazırlayan askerler, bir yandan karayı görmek için sabırsızlanıyordu -daha doğrusu düşmanı.

"Kumluk, kumluk! Kayalık! İki kulaç derinlik!" Ve suya atılan demir çapaların gürültüsüyle, gemiler durdu. Sahile çıkmak için demir iskelelerle tahta köprüler suya indirildi. Askerler birbirlerine şaşkınlıkla bakakalmıştı: Köprüler, rıhtımdan uzakta, denizin içine doğru gömülmüştü.

Bir emir duyuldu, "Gemiyi boşaltın!"

"Önce atları indirin!" diye sert bir emir daha geldi.

"Sular çekilmişken, herkes insin!"

Byerley güverteden bakarak suyun derinliğini tahmin etmeye çalışıyordu. Poyntz adamlarına emri tekrarladı. "Hadi, bir an önce kıyıya!"

Atlar köprülerden suya indirilecek ve yüzerek karaya çıkacaklardı.

Buz gibi, bulanık koyda iki küçük kayık yan yana demir atmış duruyordu.

Poyntz en önde, atıyla iskeleye doğru indi. At köprünün sonunda durdu ve suya girmeyi reddetti.

"Biri suya girsin!" diye Poyntz yukarıya doğru bağırdı. "Atlar suyun derinliğini görmeden bir adım bile atmayacak!"

Ufak tefek gençten bir çocuğu çekiştirip geminin kenarına getirdiler. Alnına düşmüş gür saçları, korku dolu mavi gözleriyle etrafına bakınıyordu. Kullanmayı bile bilmediği tüfeğine yapışmış, yüzme bilmediği sulara uzun uzun bakan bir çocuk.

Kıyı yaklaşık yüz metre kadar ilerideydi ve dalgalar hırçın bir şekilde rıhtıma vuruyordu.

"Yüzme biliyorum, efendim."

"Hadi atla, lanet olası!"

Çocuk isteksizce köprüden yürüyerek, orada duran iki küçük kayıktan birine atlayıverdi.

"Kayığa değil, denize atla sersem!"

Kayık dengesi bozularak sallanmaya başlamıştı. Çocuk suyun dibine doğru uzanan iskeleye geri atlamadan önce, Poyntz'a medet umar gibi baktı.

"Hadi, ne bekliyorsun? Atla! Palaskana dikkat et!"

Çocuk duraksadı ama çaresiz suya atladı. Ve anında geri çıktı; sular, neyse ki, göğsünün hizasındaydı ama zavallının soğuktan soluğu kesilmiş, dişleri birbirine vuruyordu.

Poyntz, "Silahını ıslatma!" diyene kadar çocuk suya atlamıştı. Koltuk altlarına vuran dalgalarla suyun içinde bekliyordu. "Hadi çekil oradan! Atları sen mi çekeceksin!"

Ama köprünün ucuna kadar gelmiş olan at pek cesaretlenmemişti. Tekrar geri adım attı.

Byerley, "Durun!" diye yukarıdan bağırdı. "Bu işi yapacak tek atımız var. O hepsine liderlik edecektir."

Byerley atına bindi. Geminin içinde at üstünde kendini tuhaf hissediyordu; hayvan da, bacaklarını açmış, gemi baş kıç vururken güçlükle dengesini sağlamaya çalışıyordu. Byerley'in yapacağı tek şey, atıyla konuşmaktı: İçinden, köprüye ve oradan suya dalacağız, diye düşünerek bu düşüncelerini ona iletmeye çalıştı.

Poyntz da adamlarına seslendi. "Hadi, sıraya girin ve Binbaşı'yı izleyin!"

Doru at, yeni sahibine tam olarak inanmıyordu belki... Bir an duraladı. Sonra köprünün üzerinde bir adım attı, derken iki adım ve suya daldı.

Çıkardığı ses muazzamdı. Adamlar gülüşmeye başladılar.

"Deniz atı! Deniz atı!"

Köpüklerin arasından önce Azaraks'ın başı çıktı. Kulaklarının içine kadar dolan suları silkelenerek üzerinden atmaya çalıştı. Gözleri tuzdan yanıyordu. O anda artık kendisini tamamen sahibinin ellerine bırakması gerektiğini düşünmüş olmalıydı -yoksa, ilk tepkisi gemiye dönüp kaçmak olurdu. Byerley hafifçe onu dizginlerini çekerek ve ayaklarıyla hafifçe böğrüne vurarak onu uyardı. Hayvan ayaklarının yere bastığını hissederek kıyıya doğru yürümeye başladı.

Diğerleri şaşkınlık ve takdirle izledikleri, biraz da eğlenceli buldukları bu deneyim için heveslenmişlerdi. Arka arkaya suya atlarken, silahları bellerinde sallanıyordu.

"Hey, durun! Sırayla! Bir, iki üç! Atla! Beni duydunuz mu!"

"Bir, iki, üç...atla!"

Duraksayan atlar da suya yuvarlanıyor ve toparlanıp kıyıya doğru yürüyordu. Altıncı Dragon Muhafızları sırılsıklam ama çok neşeli bir şekilde İrlanda topraklarına çıktı. Atlar da rahatlamış, keyifle kumsalda yatıp kurulanmaya çalışıyorlardı.

"Hey! Yerlere sürünmeyin! Poyntz kıyıya yirmi metre mesafeden, dizlerine kadar suyun içinden hayvanlara bağırmaya başladı. "Eyerlerine dikkat edin! Şu hayvanlara sahip çıkın!"

Diğer gemilerden atların da karaya çıktığı gören askerler, Albay Heveringham ve Cornwall'ın birliklerini coşkuyla karşıladılar. *The Delight, The Comb, The Elizabeth* ve *Katerine* yavaş yavaş boşalıyordu. *The Sarah*'dan ok gibi fırlayan bir atla binicisi suya daldığı gibi, kıyıya on metre kala sudan çıktılar. Bu cesur gösteriye karşın, diğer ürkek atları suya geri geri indirmeye çalışan askerler, sırtüstü suya devrilen atların bacaklarının arasında sıkışıp onlarla birlikte suya düşüyordu. Bazıları da, tam köprünün ucuna gelince dizginlere yapışıp sonra salıveriyor ve kendileri baş aşağı suya yuvarlanıyordu.

The Sarah'dan, "Binbaşı'yı izlemediniz mi! Onun gibi yapın!" diye emirler geliyordu. "Hayvanları yönlendirmeye çalışmayın. Çifteyi yiyip gebereceksiniz! Atlarınıza binin! Hadi! Hadi! Bir, iki, üç... atla!" Ben de sizi avcı zannediyordum, bir grup ödlekmişsiniz!

Kıyıdaki askerlerin gülüşmeleri ve atların aksırıp tıksırmaları duyuluyordu.

Atlar karaya çıkarıldıktan sonra, küçük kayıklarla ve uzun botlarla malzemeler taşınmaya başlandı. İki tekerlekli el arabalarıyla ileride kurulan kampa doğru yollanan askerler, alışık olmadıkları siyah haç motifleri olan sarı ve mavi sancakları görünce korkmuşlar ve hemen savaşacaklarını sanmışlardı; ama kamptan el sallayarak onları karşıladıklarını anlayınca rahatladılar.

"Alman ve Hollanda birlikleri! Onlar bizim taraftarlarımız." Hewytt askerleri sakinleştirerek Byerley'e döndü. "Schomberg'in yedek güçleri. Burada bizi karşılayacaklarını tahmin etmişim." Tekrar askerlere doğru seslendi. "Dundalk'a geçmeden iki gece burada kalacağız. Adamlar üstlerini başlarını kurutsun, atların da eyerlerini

ve başlıklarını çıkarın!" Bir yandan Byerley'le konuşmaya devam ediyordu. "Neyse ki, Tanrılar bizi terk etmedi... Öyle değil mi dostum, Byerley?"

Byerley dönüp *The Invincible*'a baktı. Yelkenler inmişti. Evet, Tanrılar yanlarında olmuştu.

Ya da birisi onlara yardım etmişti.

Atının yelesindeki mavi boncuğa dokundu. Hâlâ oradaydı.

22

DUNDALK'A VARIŞ

BELFAST KÖRFEZİ
15 EYLÜL 1689

Atlar bakıma alınmış, tüyleri taranmış, nalları parlatılmış, eyerleri temizlenip yağlanmıştı. Tüm metal parçalar ovularak parlatılmıştı; üzengiler, tüfek namluları güneş ışınları altında pırıl pırıl parlıyordu. Askerler de şapkalarını fırçalamış, çizmelerini boyamışlardı. Güneş çıktığında tertemiz ve pırıl pırıl görünüyorlardı ama yağmur çiselemeye başladığında emekler de boşa gitmişti.

"Birlikler teftişe hazır, efendim."

Albay Sir George Hewytt kır atıyla Byerley'in önünden gidiyordu. Azaraks'la kıyaslandığında, atı küçük görünmesine rağmen aslında o kadar da küçük değildi. İngiliz av atlarından, İrlanda kökenli, cins bir hayvandı. Hewytt, bir akşam Byerley'le şarap içerken, "Emektar atımla ben aslında birbirimize benziyoruz" demişti. "Onu Shireoaks'da bir önceki kısrağımla İrlandalı bir cinsi çiftleştirerek kendim ürettim. Temple Cross'da üç hafta kalan bu İrlandalı cinsten yararlanan şanslı birkaç kişiden biri sayılırım. İyi bir cinsti. Gemiden nasıl atladığını gördün değil mi? Bu at hiçbir şeyden korkmaz. Bu yaşlı atım bir mücevherdir. Bu sözlerimi unutma dostum."

"Top atışlarına eğitilmiş mi, efendim?" diye Byerley ona sormuştu.

"Top atışı mı! Top atışı ha! Dostum bu bir av atı, öyle değil mi? Top atışlarıymış! Senin o yabancı atına benzemez! Tüfeği görür görmez kaçar!"

"Herhalde kaçan bir tek o olmaz, efendim. Utanarak söylüyorum ama, ben de hiç bana doğrultulmuş bir silah görmedim."

Timballer ve boru sesleriyle, Albay'ın komutasındaki ordu Dundalk'a hareket etti. Kırmızı ve deniz yeşili üniformalarıyla, parlatılmış uzun kılıçları ve silahlarıyla oldukça etkili görünüyorlardı. Subayların şapkalarında renkli tüyler, rütbelerini gösteriyordu.

Atlara gelince, hayvanların renkleri birbirine uygun olsa da, cinsleri pek uyumlu değildi. Bazısı hızlı bir çıkış yaparak öne atılırken, diğerleri geride kalıp onlara ayak uyduramamıştı. Yine de genel olarak o kadar kötü sayılmazlardı. En azından yüzlerce at nalının çıkarttığı ses bir güç ortaya koyuyordu.

Koşum takımlarının ve üzengilerle kılıçların ışıltısı, koca bayrakların dalgalanışı ve genç, hevesli askerlerin atlarının üzerinde dimdik ilerleyişi de, insanın tüylerini ürperten bir sahneydi. Bu askerlerin çoğu kışlalarda at binmeyi öğrenmişti; atlarının sırtında sanki eyerleriyle bütünleşmiş gibi rahatça oturuyorlardı. Atlara bağırmıyor, hayvanları kamçılamıyorlardı. Sadece hayvanı kontrol altında tutarak, binicisiyle atın bütünleşmesi ilkesine göre hareket etmeye çalışıyorlardı.

İki gün önce boşaltılan gemiler, rıhtımda demirlemişti. Süvariler, yola karadan devam edeceklerdi. Serin bir rüzgar eşliğinde at sırtında yol almak çok daha rahatlatıcıydı. Arkalarında erzak ve cephaneleri, önlerinde ise düşmandan arınmış bir yol uzanıyordu. Her an bir tuzağa düşme olasılığı vardı, tabii ki. Bu yüzden temkinli olmaları gerektiğini biliyorlardı. Yine de, yolculuk hem atlar hem de binicileri için keyifli geçiyordu.

Denizin içinde canavar başları gibi yükselmiş kara kara kayalara uzaktan bakmak daha rahatlatıcıydı.

Otları hafifçe eğip büken tatlı bir rüzgar ve kıyıya vuran dalgaların sesiyle karabatakların ve martıların eşliğinde, Belfast içinden, Lagan Nehri'ni aşıp açık araziye çıktılar. Kırmızı akasyalar ve böğürtlenler arasından geçerken, askerler uzanıp kopardıkları böğürtlenleri hem atlarına verip hem de kendileri yiyerek dudakları morumsu bir kırmızı renkte yollarına devam ediyorlardı. Güvercinler, saksağanlar ve kargaların sesleri dışında, ortalık çok sakindi. Lisburn ve Hillsborough'da, Bainbridge ve Newry'de çatıları saz kaplı minik, tek katlı evlerin önünden geçtiler. Mourne Dağları'nı sol taraflarına alarak Dundalk'a yöneldiler.

Çok uzaktan, gökyüzünü kaplayan dumanları görmüşlerdi -top ve tüfek atışlarıyla yükselen dumanlar ve barut kokusu... Albay düşmanla artık karşılaşma zamanının geldiğini askerlerine söylemişti. Ama savaş meydanına yaklaşırlarken, top ve tüfek sesleri sanki azalmaya başlamıştı, ama bir ritmi vardı.

"Sadece talim yapıyorlar!" diye Hewytt bağırdı. Bizim Schomberg ısınma hareketleri yapıyor! Bize saldırmasın da! Adamlarınızdan biri önden gitsin."

"Poyntz!"

Poyntz sirk hayvanından farksız rengarenk bir atla öne atıldı. Byerley, "Bu da nesi böyle!" diye şaşırmıştı. Azaraks da, aynı şekilde, kendi cinsinden bu garip yaratığa bakakalmıştı.

"Bay Shales'in atlarından, efendim. Birkaç tane at getirmişti, efendim.

Tarlalara verdiklerinden kalan atlar... Bana da kendi atımı bırakmamı söylemişlerdi, efendim."

"Tamam, tamam. Bir an önce git bakalım, ileride neler oluyor."

"Evet, efendim, Tabii, efendim."

Poyntz uzun ceketinin etekleri uçuşarak, karaağaçların arasından yosun kaplı kayalıkları geçip köşeyi döndü ve gözden kayboldu.

Birlik çiseleyen yağmur altında ağır ağır ilerliyordu. Önlerine ağıldan bozma, derme çatma bir ev çıktı. Ev terk edilmiş, bahçe duvarları yıkılmış, tek penceresi de kırılmıştı. Arka tarafta duran kırık bir araba ters dönmüş vaziyette duruyordu. Evin önünde, tilkiler ve kargalar tarafından didik didik edilmiş ve kurtlanmış bir eşek leşi vardı. Birliğin genç askerleri, pırıl pırıl parlattıkları silahlarını ve kahramanlık hayallerini unutarak, kimisi bu manzara karşında kusmaya başlamış, kimisi kokuya dayanamayıp kaçmıştı. Savaşın değişmez kuralı, düşmanın yolundaki her şeyi yakıp yıkmaktır.

Poyntz, bu arada, sirk atıyla geri dönmüştü, "Onlar, efendim" dedi soluk soluğa.

"Kim?" diye Albay sordu.

"General, galiba. Aşağıdaki düzlüklerde, kıyıdalar, efendim. Sanırım, yani."

"Hangi General? Sanırım da ne demek?"

"Anlatması zor efendim. Tanımadığım sancakları var ama yabancı oldukları belli. General Schomberg de olabilir ya da onların Generali de olabilir -adı her neyse."

Dundalk bir liman kasabası, hareketli bir pazaryeriydi. Dublin'in elli mil kuzeyinde ve Belfast yolunda Newry kasabasından da on ya da biraz daha fazla mil mesafede, Yukarı Dundalk baronluğuna ait, Leinster iline bağlı bu kasaba askeri karargah olarak seçilmişti. Kral II. James taraftarı Fransız Kralı XIV. Louis'nin desteklediği Katolik askerleri ve William'ın Protestan güçleri arasında tampon bölge olarak kritik bir noktaydı.

Schomberg Dükü'nün kumandasındaki birlikler, Castletown Nehri'nin ağzında çamurlu ve dalgalara açık bir alanda kamp kurmuşlardı. Altıncı Dragon Muhafızları bu cehenneme doğru ilerlediler. Albay dehşet içinde Byerley'e döndü. "Tanrım! Nereye geldik

böyle? Burada kahverengimsi yeşilden başka renk yok. Çamur ve hastalık. Buraya gir ve öl!"

Schomberg'in askerleri bir ay kadar önce buraya gelmişlerdi ve hemen hemen birliğin yarısı dizanteriden ölmüştü Azaraks hafifçe kişneyerek ayağını çamura saplayıp duruyordu.

Askerler düş kırıklığı ve tiksinti içinde, "Burada mı kamp kuracağız?" diye söylenmeye başlamışlardı. Çamurlu yüzeyde çadırların kancaları tutmuyordu. Şikayetler giderek artıyordu. Gece kimsenin gözüne uyku girmemiş, on kişi anında dizanteriye yakalanmıştı.

Atlar açık arazide çamurlu bir alana bağlanmıştı. Yiyecekleri bile yoktu. Azaraks buna katlanmayacaktı; hiçbir zaman yemeksiz kalmamıştı. Byerley çamurların içinden bata çıka atların yanına doğru gelirken, Azaraks onu fark etti.

Başını kaldırıp burnunu havada tutarak sahibine yan yan baktı. Byerley hayvanın tüm güvenini kaybetmiş olduğunu anlamıştı. Bunun ağırlığını hissetti. Bir atı kandırmak o kadar kolay değildi. Özellikle, Seyis'ini kaybettikten sonra, güvensizliğin son noktasına gelmiş bir ata nasıl o güven duygusunu kazandıracaktı. Kimse Seyis'in nereye gittiğini bilmiyordu -belki attan başka hiç kimse, diye düşündü Byerley.

Çamurlar hayvanın kirpiklerine kadar sıçramıştı. Yelesi çamura bulanmış, minik mavi boncuğun rengi kaçmıştı. Bacakları, sırtı ve hatta yüzü çamur içindeydi.

Diğer atlar da huzursuzca kıpırdanıp kişniyorlar, yerlerde yiyecek bir şeyler aranıyorlardı. Bu umutsuz arayışın ardından, birbirlerinin enselerini dişlemeye kalkışıyorlardı. Azaraks başını hafifçe indirerek Byerley'e baktı.

"Poyntz!" diye Byerley seslendi.

Poyntz çamur içinde, bir çadırın içinden çıktı.

"Altıncı Dragonlar atlarına binsin!"

"... evet, efendim... tabii."

Boru sesiyle birlikte askerler tit tir titreyerek kampın dört bir tarafından koşuşmaya başladılar. Az sonra ellerinde sırılsıklam eyerleriyle, Byerley'in etrafında toplanmışlardı.

"Atları derhal temizleyip eyerleri takın! Nasıl yaparsanız yapın!" diye Byerley bağırdı.

"Efendim, Albay...?"

"Albay hastalandı, Poyntz! Kumandayı devralıyorum."

Altıncı Dragon Muhafızları kısa zamanda atlarına binmiş, Byerley'in emirlerini bekliyorlardı. Atlar aç ve yorgundu. Byerley parmağıyla Mourne Dağları'na doğru işaret ederek, "Yukarı çıkıyoruz!" dedi. "Atlara yiyecek bulmamız gerek."

Askerler keyifsiz, atlar keyifsizdi. Azaraks en öndeydi.

Byerley iliklerine işleyen soğuğa karşı, yağmur altında, atının sırtında birliğin başına geçti. "Acaba onun güvenini kazanabilecek miyim? Ne yapmaya çalıştığımı anlayabiliyor mu?" diye düşündü.

Yamaçlardaki küçük küçük köylerde kulübeler, ahırlar, ambarlar vardı ama yiyecek hiçbir şey yoktu. Dağlarda, en azından, atların ağızlarına atacakları yabanmersini vardı. "Bırakın otlansınlar. En azından yola dayanmaları için, karınları doyar." Byerley, Poyntz'a döndü. "Carlingford, Killelagh, Armillan ve Newtown'a öncü askerler yollamalıyız."

Azaraks tek tük yabani ot ve yabanmersinlerini yerken, Byerley yanı başında duruyordu. Son iki yıldır Yorkshire'ın kıraç ve ağaçlıksız arazilerinde yaşadığı iyi oldu, diye geçirdi içinden. En azından tanıdık bir arazide hisseder kendini. Azaraks, otun az bulunduğu yerlerde ve zamanlarda karnını doyurmayı çok iyi bilirdi. Fazla zamanını ve enerjisini harcamadan, olduğu yerde durur ve toprağı deşerdi. Bulduğu otları yer, sonra mümkün olduğu kadar az mesafe kat ederek deşecek yeni bir yer bulurdu. Baharda çok güzel beslenecek, diye düşündü Byerley.

"Biri geliyor!"

Nöbetçi askerlerden birinin sesiyle, Byerley başını kaldırıp baktı; kamptan bir atlı, geri dönmeleri için bir emir getirmişti. Byerley

emre aldırmadı. Atlara mümkün olduğunca zaman tanımak istiyordu. Yarın ve ondan sonraki günler de sizi buraya getireceğim. Atları kamptan uzakta tutmakta yarar vardı. Açlıktan ve mikroptan uzak, diye düşündü. Benimle gelen hayatta kalır, kampta kalanlar ise ölür.

İki saat kadar sonra karanlıkta kampa döndüler.

Byerley üç hafta boyunca bu programı uyguladı. Böylece atlar ayakta kalabilmiş, askerlerin biraz olsun morali düzelmişti. Bu arada, en büyük kazancı, Türk atıyla aralarında kurulan bağ oldu.

Aralık ayında ayaza çeken soğuklarda Byerley programa aynen devam etti. 30 Aralık günü akşama doğru kampa döndüğünde, Kumandan Schomberg Dükü onu çadırına çağırttı. Çadırı herhangi birininkinden azıcık daha iyiydi.

Byerley içeri girdi. Kilo vermişti. Ama gözleri hâlâ parlıyordu. Komutan fark etmişti.

"Her gün adamlarını dağa çıkartıyorsun."

Byerley bunu inkar etmedi.

"Bunun için kim sana izin verdi?"

Byerley boğazını temizledi. "Ben kendim verdim, efendim."

Schomberg ona hayretle bakıp bir şeyler geveledi. "En azından dürüst bir cevap" dedi sonunda.

"Albay Sir George Hewytt hastalandı, efendim. Kendisi iyileşene kadar komutayı ben devraldım."

"Hangi yetki ve kararla?"

Byerley başını öne eğerek çamurlu çizmelerine baktı. 'Yaşamaya niyeti olanların ve sağduyu sahibi insanların tercihiyle' diyebilmek isterdi ama sustu.

Schomberg ona balmumuyla mühürlenmiş bir kağıt uzattı.

"George Hewytt öldü" dedi dosdoğru. "Artık Altıncı Dragon Muhafız Alayı'nın kumandanı sizsiniz. Tebrikler, Albay Byerley."

Byerley çadırdan çıkarken, az önce içeri girerken olduğundan daha farklı bir insan değildi. Albaylığa yükselmiş olabilirdi ama insanlar ölmeye devam ediyordu. Salgın çok aşırı boyutlardaydı. Er-

zak gönderilmemişti. Askerler çamurların içinden çürümeye yüz tutmuş hayvan leşlerini çamurlu deniz suyunda yıkayıp, zar zor yakabildikleri ateşte, tam pişirmeden, tam temizlenmeden çamurlu ve tuzlu tuzlu yiyorlardı. Çamurlu arazide ölüler için çukur bile kazamıyorlardı; kazılan çukurlara anında sular doluyordu. Ayrıca, insan dışkıları da açıkta kaldığından kamp pislik içinde yüzüyordu. Çadırlar delik deşik bezlerden yapılmış, içlerinde yatak, döşek, ranza, karyola -hatta, battaniye bile yoktu. Askerlerin üniformaları üstlerinden düşüyordu; şeytanın bile unuttuğu bir yerde korkunç koşullarda ölümle boğuşuyorlardı.

Hastaları, diğer hastalar kayıklarla taşıyor ve yine hastalar kürek çekerek hastaları gemilere götürüyor, hasta denizcilerin kullandığı teknelerle hastalar Belfast'ta bir hastaneye götürülüyordu.

Açık denizde, içi cesetle dolu bir tekne bulunmuştu. Çürümüş et kokusundan içine girilemeyecek durumdaki teknede tek bir canlı kalmamıştı.

Hastalık insan ruhunu duyarsızlaştırır.

Sonsuzluk her an biraz daha yakınlaşır. İnsanoğlunun o çok korktuğu ve çok uzaklarda olduğunu sandığı yere sadece bir adım kalmıştır.

Toprak ana bu kayıpların yasını tutmaz. Gelip geçen canlıların ölümü tatması onu üzmez; içini titretmez.

OCAK 1690

Dük Schomberg'e, Jacobite birliklerinin kamptan ayrıldıktan sonra güneye doğru ilerlediklerine dair bir haber ulaşmıştı. Rahat bir soluk alarak seyrelmiş saçlarında şöyle bir elini gezdirip, "Tanrıya şükürler olsun" diye mırıldandı ve askerleri çağırttı. "Baylar! Kuzeye Newry ve Loughrickland'a hareket ediyoruz. Kuru topraklara, yeni bir kamp yerine gidiyoruz! Kral William'ın yedek güçlerle ve yeni erzaklarla gelişini orada bekleyeceğiz."

Üç gün sonra geldikleri yoldan geri dönerlerken, Altıncı Dragon Muhafızları dört aydır süren savaş durumundan, hiç savaşı görmedikleri halde, bezmiş haldeydiler. Kimse silahına el sürmeden, sekiz bin insan ölmüştü.

Newry, Loughbrickland ve kuru topraklar, atlar için saman ve ot, askerler için baharın müjdecisi oldu. Byerley askerlerinin arasında dolaşarak, "Artık kendinizi toparlamaya bakın" dedi. "Bol bol yiyin, atlarınızı da bol bol yedirin. Kral geldiğinde, daha kalabalık ve daha güçlü bir orduyla güneye ineceğiz ve atlarımızla Jacobiteler'in üzerine fırtına gibi saldıracağız."

23

BİR AT YARIŞI

11 HAZİRAN 1690

Kral III. Wiliam -zaman içinde Kral Billy olarak tanınan Hollanda Prensi- Hoylake'den Mary adlı gemisiyle yola çıktı. Sir Cloudesley Shovell'in filosu ve altı savaş gemisi eşliğinde, 14 Haziran günü İrlanda'nın yemyeşil kıyılarına varmışlar, Belfast'ın Carrickfergus Limanı'na demirlemişlerdi.

Liman, Schomberg'in gemileriyle doluydu. Kral'ın gemisine Schomberg'in Amiral gemisinden bir filika gönderildi ve Kral kıyıya çıktı. Körfeze hakim bir tepede yer alan kalenin tarafındaki Eski Rıhtım, Kraliyet sancaklarıyla donatılmıştı; davul ve borazanlarla marşlar çalınıyordu.

Kral, İngilizler gibi sarışın olmayan, keskin bakışları ve kararlı tavrıyla, II. James'in tam tersi, halka güven veriyordu; Belfast'tan Loughbrickland'a kadar ülkede büyük bir coşkuyla bekleniyordu.

William'ın askerlerinin yarısı İngiliz'di. Ormonde Dükü, Cankurtaran Birliği kumandanıydı; Oxford Kontu, Kraliyet Muhafızları'nı ve Sir John Laniers de Birinci Dragon Muhafızları'nın kumandanlığına atanmıştı. Beaumont ile Hastings, piyade birliklerinin başındaydı. Altıncı Dragonlar'ın kumandasında ise Albay Byerley vardı. O

da, Türk atının üstünde dimdik durmuş, rıhtımda Hollanda'dan gelen Ginckel'in sarı ve mavi üniformalı askerlerini karşılıyordu.

Solmes, Avrupa'nın en güçlü piyade birliğinin kumandanıydı. Hesse Prensi, paralı askerleriyle gelmişti. Wirtemberg, Danimarka destek güçlerinin başındaydı; Brandenberg ise, Alman destek güçlerinin başındaydı. Ayrıca, Finlandiya'dan birlikler de bulunuyordu. Mitchelbourne ve Woseley ile Cunningham da Ulster'den gelen Protestan birliklerin başında bulunuyorlardı.

Kral, Hillsborough'dan karaya çıktı.

Sıcak bir gündü. Kral'ın öncü birlikleri çoktan ülkeye yayılmış, sürekli olarak kendisini bilgilendiriyorlardı. Bu haberler arasında ilginç bir öykü, Kral'ı çok eğlendirmişti. Bir at yarışıyla ilgili bu öyküyü Hillsborough Kalesi'nin kumandanı, Kral'ı ağırladığı ilk gece kendisine şöyle anlatmıştı:

"Üç albay, atlarıyla *Flying Horse* adlı bir handa kalıyorlardı. 1690 yılının Mart ayında korkunç bir kışın sonunda pek çok kayıp verdikten sonra baharın tadını çıkarıyorlardı. Üç albay, Kral II. James Kupası için County Down'da bir at yarışı düzenlemeye karar verdiler.

"Haber, handa kendilerine kulak misafiri olan, Poyntz denilen, kızıl saçlı bir İngiliz askeri tarafından kente yayılmıştı. Yarışı düzenleyenlerin ruhu duymadan, kentte yaşayan Bay William Hill adlı bir beyefendi de, yarışlar üzerine büyük bahisler oynatmaya başlamıştı. 16 Mart 1690 günü *Flying Horse Hanı*'ndan hareket edecek üç at için pek çok insan varını yoğunu bahislere yatırmıştı. Kurnaz Bay Hill de kendi servetini ortaya koymaya hazırdı; ancak, onun planı yeteri kadar para toplandığında cebine indirmekti.

"Yarış günü üç albay tam saatinde *Flying Horse*'da buluştular.

"Albay Byerley'in Türk atına büyük paralar yatırılmıştı. Türk atı, Altıncı Dragonlar'ın favorisiydi; diğer iki atı gören askerler buna daha çok ikna olmuşlardı. Albay Heyford kendine ait Barb* cinsi

* Kuzey Afrika orijinli bir at türü.

atıyla, Yirminci Lancashire Fusiliers Birliği'nden (Piyade Birliği) Albay Gus Hamilton ise Cob cinsi kiralık bir atla yarışa katılıyordu.

"Kurallar belirlendi: Rakip hayvanları kamçılamak ya da sopayla vurmak, kılıç taşımak, halk tarafından küfür edilerek ya da yarış alanına bir şeyler fırlatılarak yarışa müdahale etmek, veyahut rakip atları herhangi bir şekilde engellemek yasaktı. Yarışçıların daha önce gezdikleri dairesel bir alanda yapılacak olan yarış, silah sesiyle başlayacaktı.

"Askerler birliklerinden izin bile almadan *Flying Horse*'da toplanmış, her birlik kendi albaylarının atına bahisler oynamıştı. Herkes atlara nasıl binilmesi gerektiğine, bir yarışın nasıl kazanılabileceğine dair yorumlar yapıyordu. Herkes adeta ustaydı. Albaylar da, bu çekişmeden oldukça mutluydu; kendi birlikleriyle diğer birliklerin bu şekilde birbirlerine düşmeleri hoşlarına gidiyordu.

"Haberi tüm birliklere ulaştıran ve kalabalığın yarış alanına taşmasına engel olmaya çalışan Poyntz adlı bir adam da, tüm parasını kendi albayının atına yatırmıştı -o gün anıldığı adla, Byerley Turk'e.

"Üç at, yarış alanına getirildi. Her biri iyi bir cins sayılırdı ama Hamilton'un kiralık atı diğerleri kadar güçlü ve enerjik görünmüyordu. Binicilerin her birinin atına davranışı farklıydı; Heyford kamçısını, Hamilton mahmuzlarını kullanırken, Byerley hiçbirini kullanmıyordu.

"Byerley yarış alanına geldiğinde atı bir ileri bir geri atılarak, huzursuz ve huysuz hareketler yapıyordu. Kulaklarını yatırmış, etrafına diş göstererek bakınıyordu. Kimse hayvanın yanına yanaşmaya cesaret edemiyordu. Aksi halde bir çifteyle arkadaşlarının kafaları üzerinden uçabilirlerdi. At, İrlanda'da hiç görülmemiş vahşi bir cinsti ama estetiğine diyecek yoktu. Byerley Turk'ü ilk kez görenler, bahislerini geri çekmeye bile kalkışmıştı. Bu durum karşısında Bay Hill ciddi kaygılara düştü ama kendince bir hesap yaparak, yarışın sonucu ne olursa olsun, kaybedenlerden olmayacağını garantiledi.

"Saat tam on birde bir el silah atışıyla, yarış başladı. Kırbacı ve mahmuzları yiyen iki at, ok gibi yerlerinden fırladı. Diğer üçüncüsü,

en büyük parayı toparlamış olan Byerley Turk, arka ayaklarının üzerinde şahlanarak yerinden kıpırdamamıştı bile. Binicisi, tüm Altıncı Dragon Muhafızları'nın şaşkınlık ve dehşet içindeki bakışları karşısında, atının üstünde içinden dualar ediyordu.

Altıncı Dragonlar, paralar elden gidiyor korkusuyla, atın üzerine doğru yürüdü. Poyntz başlarındaydı. Önce kılıcının tersiyle hayvanın kalçasına bir tane indirdi. Bu, hayvanı öyle bir çileden çıkarmıştı ki, neredeyse binicisini sırtından atacak bir hızla yerinden fırladı -ama tamamen ters yöne koşmaya başladı!

"Artık kalabalık çığırından çıkmış, kimileri şapkalarını havalara fırlatırken kimileri yarış pistine ellerine geçeni fırlatıyordu; küfredenlerle sevinçten yerlerinde duramayanlar birbirlerine girmişti. Byerley, kendi atını önde giden diğer iki atı izlemesi için döndürmeye çalışıyordu. Bu arada, yarı yolu kat etmiş olan diğer iki at son hız ilerliyorlardı. İnsanlar dizlerinin üzerine çökmüş, ellerini kavuşturmuş, belki de I. Elizabeth Dönemi'nden beri kimsenin duymadığı dualar ediyordu -en azından, bu kıyılarda artık unutulmuş dualara sığınmaya çalışıyorlardı.

"Atlar hızlandıkça, Altıncı Dragonlar'ın çaresizliğine karşın, diğer iki birliğin askerleri coştukça coşuyordu. Daha sonradan konuşulanlara göre, aslında Byerley Turk'ün diğer iki ata yetişemeyecek kadar geride kaldığı konusunda tüm izleyiciler aynı görüşteydi. Atlar burun delikleri patlayacak gibi soluyor, toynaklarıyla çimleri söküp atarak son hız koşuyordu. Tepeyi tırmanıp dönüş yoluna girmişler, tekrar *Flying Horse*'un önüne varmak üzereydiler. O arada Byerley Turk nasılsa arayı kapatıp önce Hamilton'u geçti. Ve o anda müthiş bir tezahürat koptu.

"Ama artık yarış son bulmak üzereydi. Byerley'in Kraliyet Kupasını alabilmesi için ancak bir mucize gerekiyordu -mucize bile işe yarayacak gibi görünmüyordu. At her şeye rağmen koşuyordu. Kaybettiği mesafeyi inanılmaz adımlarla kapatıyordu. Üç at da son hızındaydı ve bir anda izleyiciler inanılmaz bir olaya tanık oldular.

"Byerley Turk sanki kanatlanmıştı. Yer ayaklarının altında kayıyordu; sanki at yerçekiminden kurtulmuş gibiydi. Ön ayakları hayvanın bir boy önünde gidiyor gibiydi; Byerley'in üstü başı, saçları öndeki atların kaldırdığı toz topraktan kapkara olmuştu ama Byerley Turk'ün rüzgar hızıyla hepsi bir anda silindi.

Hamilton'a yetişen at, kaşla göz arasında onu geçtiği gibi, yarışın bitiş noktasına doğru Heyford ile mesafeyi kapatmaya başlamıştı.

"Az sonra başa baş gidiyorlardı. Sonra Türk atı, damarlarına yeniden taze bir kan verilmiş gibi, sihirli bir güçle Heyford'u geride bıraktı. Ve büyük bir farkla bitiş çizgisine geldiğinde, Altıncı Dragonlar artık sevinçten çılgına dönmüştü.

"Albay Byerley adamlarının bu çılgın coşkusu içinde Kraliyet kupasını alırken, Heyford ikinci ve Hamilton üçüncü olarak yarışı bitirdiler. Altıncı Dragonlar, Byerley ile atının etrafını sarmışlar, kimileri atı okşuyor kimileri birbirleriyle kucaklaşıyordu.

"At bir kedi yavrusu kadar sakin ve sessiz, üzerinde bir tek ter damlası bile olmaksızın tavernanın kapısında bu tezahüratı izliyordu. Aynı yarışı rahatlıkla tekrar yapabilecek kadar formda görünüyordu."

"Kral hazretleri" diye kalenin kumandanı bundan sonra Kral'a Byerley Turk hakkında uzun uzun bilgi vermeye başladı. "Hounlow ve hatta Whitehall Ahırları'nda da bulundu. Buda'dan Berwick Dükü James Fitzjames ile Edward Vaudrey'in ganimetleri arasında getirilmiş bir Türk atı..."

James Fitzjames ve Vaudrey, her ikisi de, Kral II. James'in ordularında hizmet verdikleri için, artık bu at üzerinde hiçbir hak iddia edemeyeceklerdi. At artık İngiliz ordusunun sevgilisi olmuştu; Byerley Turk'ün ünü her yere kendisinden önce ulaşıyordu.

Albay Hamilton ile Heyford'un kendi askerlerinin gözünden düşmesine karşın, yarış müthiş bir olay olmuştu. Albay Byerley ise, yenilen ve kazanan tarafları ayırt etmeksizin *Flying Horse Hanı*'nda herkese cömert bir ikramda bulunmuş, askerler ve albayları da böylece yatışmıştı.

O gece Albay Byerley elinde köpüklü birasıyla, atının üstünde 'Yaşasın Kral Billy!' diye kadeh kaldırdı. O gece atıyla birlikte yattığını ve sürekli olarak hayvanla konuştuğunu anlatanlar vardı.

Kral bu yarışta pek çok kafa göz yarılmış olmasına karşın, kaybeden ve kazanan tarafların uzlaşmasıyla bitmiş olmasından cesaret alarak, kendi adına bir yarış düzenlemeye karar verdi. Downroyal'de bir hafta içinde karşılıklı savaşa girecek olan iki kralın kendi adına düzenlediği bu yarışlar tarihe geçmiştir; öyle ki, dünyada bir daha eşi olmamış yarışlar olarak anılmıştır.

24

BOYNE SAVAŞI

30 HAZİRAN 1690

Byerley ter içinde kalan atından indi; yemyeşil verimli topraklarıyla Boyne'nin Tullyallen kasabasına akşamüzeri saatlerinde varmışlardı. Kürklü ve tüylü şapkasını başından çıkarıp attı; saçları terden keçeleşmişti. Yünlü kalın kumaştan kırmızı ceketi de, sırılsıklam olmuştu. Ulster'den güneye doğru yürüyüş o kadar uzun sürmemişti ama sineklerden hiç kurtulamamışlardı; kavurucu güneşte suratları ve elleri soyulmuştu. Atlar ve askerler, vücutlarındaki terin soğumasına zaman kalmadan sürekli yol almış, kopan dizginler, kırılan nallar, topallayan hayvanlar ve bir yandan kısraklarla aygırların çiftleşme arzusu, gün be gün yaşanan olaylarla herkesin sinirlerini bozmuş, biraz da zaman kaybettirmişti. Byerley bu durumda Seyis'in ne yapacağını çok merak ediyordu doğrusu. Geceleri mola verdiklerinde atların temizlenip yedirilip içirilmesini asla ihmal etmezdi. Yaralanan atların bakımını yapar, nallarını onarırdı. Gerekirse, hasta hayvanları yük arabalarına taşıtırdı.

Oysa hasta askerler -dizanteri yetmiyormuş gibi aralarında çıkan kıskançlıklar ve önemsiz tartışmalar özellikle yağmurda çadır ku-

rulması, yakacak odun bulunması, yiyecek sıkıntısı, bütün bunlar askerin moralini iyiden iyiye azaltıyordu.

Byerley atının terli bedenine yaslanarak derin bir nefes aldı. Albaylık görevi yeteri kadar onu zorluyordu ve ileriki günlerin endişesi içini yiyip bitiriyordu. Geceleri gözüne uyku girmiyordu. Bu ilk askerlik görevi ona fazlasıyla ağır gelmişti. Üç ay kadar önce katıldığı yarışlarda sinirlerinin ne kadar yıprandığını düşündü; bu sorumluluklarıyla kıyaslandığında, o günler ona ne kadar hafif geliyordu. O anda, artık ölüm korkusu içini sarmıştı. Giderek ölüme yaklaşıyordu. Bu huzursuz duygudan kurtulamıyordu -gece yatağında bitkin düştüğü anlarda bile.

Boyne Nehri yakınlarında, vadide eski Mellifont Manastırı'nda Byerley, Kral'ın savaşla ilgili emirlerini almaya giderken, aynı korkuları depreşti -kendi ölümünün emirlerini almaya mı gidiyordu? Kendi ölümünün işbirlikçisi mi olacaktı?

Bu gerçek karşısında bir anda yere yığılır gibi oldu. Öne doğru eğilerek dizlerine abandı. Korkuyu kollarında hissediyordu. Kılıcını kaldıracak hali yoktu; kendi canını kurtaracak hali yoktu.

İlk kez savaşa giden herkes bu karanlık korkuyu hisseder.

Byerley doğrulup gerindi ve gücünü toplamaya çalıştı ama değişen bir şey olmadı.

Her iki tarafta da insanların duyguları aynıydı; ama bu korkuya gözlerini ve kulaklarını kapatıp her şeyi unutmaları daha doğruydu. Başını yastığa koyar koymaz -ister taştan ister tahtadan ister bir yoldaşının omzundan bir yastık olsun- uyuyabilenler daha güçlü olacaktı. Zar zor uykuya dalan, en ufak bir sese uyanan, ertesi günün canavarlarıyla bir gün önceden boğuşmaya başlayan ve bir türlü huzur bulamayanlar ise, savaş meydanında güçsüz düşecekti.

Poyntz gece yarısından sonra kampa taşınan topların gürültüsünü bile duymamıştı. Kağnı arabalarını, öküzlerin ya da baykuşların ve yarasaların seslerini de duymadı. Atlarla öküzleri yalağa götür-

düklerini, adamların ağır topları inip kaldırırken küfürlerini ve sonunda yorgun bir halde kendilerini yataklara attıklarını, horultularını -hiçbir şeyi- duymamıştı.

O akşam, Jacobiteler'in kampının yakınlarında, bir arabanın altında, atların yanında gizlice kampı gözlerken, müzik seslerini duymuştu. Sonra çadırına dönmüş, uykuya dalarken o müzikle birlikte Kildare'de geçen çocukluğunu anımsamıştı. Poyntz'un gözlerinin önünde annesiyle babasının dans ederek yiyip içerek geçirdikleri o eğlenceli geceler, kadınların uçuşan eteklikleri ve kemanlar canlanıvermişti. Bu müziği, yoldaşlarının davul ve borazan seslerine yeğlerdi aslında ama elden ne gelirdi? Poyntz, kalbi paramparça da olsa, o gece dünyaya gözlerini ve kulaklarını kapatarak uyumuştu. Ne insanların ne atların horultusunu duyuyordu; sadece rüyasına giren bu seslerle bambaşka dünyalara dalmıştı.

Albay Byerley ise çadırında bir sağa bir sola dönüp homurdanıyordu.

Gecenin geç saatlerinde dayanamayıp yatağından kalktı ve sıkıntıyla kendini dışarı attı. Kampın sessizliğinde yıldızları izlerken, ertesi güne bu huzurun kalmayacağını düşündü -belki de bu son gecesi olacaktı.

Byerley bu düşüncelerle atın yanına gitti; hayvan onu bir sevinç çığlığıyla karşıladı. Sahibini görünce, gözleri ışıl ışıl parladı. Byerley hayvanın ensesini okşamaya başladı, parmaklarını yelesinin arasında gezdirerek, mavi boncuğu buldu ve o minicik uğur taşını tutarak, içinden, Seyis'in onları görüyor olmasını diledi.

Sonra, ata biraz da yem koydu. At kulaklarını dikmiş uzaklara doğru bakıyordu. Sanki o da ertesi günün, insanlarının alınyazılarının baştan yazılacağı bir gün olacağını biliyordu.

"Bir köprü bile yok!" diye General Douglas söylendi. "Şurada sığ bir geçit var -eğimli tarafta. Nehir suları denizle birlikte yükselip

alçaldığı için ortalarda bir geçit yapmışlar. Old Bridge (Eski Köprü) diyorlar ama köprü filan değil. Drogheda'ya doğru, daha aşağıya inersek nehrin derinleştiği o bölgede şiddetli bir akıntı vardır. Sazlar ve tehlikeli bir kaya çıkıntısı halinde yükselen nokta ise, top atışlarına hedef olacak şekilde açık bir durumda; öyle çok fazla kişinin korunabileceği bir yer değil. Öte yandan, kuzey kıyılar iki kademeli olarak alçalıyor ve nehrin güneyinden birkaç yüz mil mesafede gizli bir oyukla birleşiyor. Oraya kimin pusu kurduğunu bile anlamazsınız. Sonuç olarak, yerin eğimi bizim avantajımıza."

Kral William bu karmaşık açıklamadan sonra, "James'in ne kadar askeri vardır acaba?" diye anlaşılır bir cevap alabilmek umuduyla generale sordu.

"Yirmi altı bin."

"Tamamı silahlı mı?"

"Hayır, hayır. Çoğu piyade ve yalnızca tırpanları var."

"Güçlü tarafları?"

"Sarsfield kumandasındaki süvarilerin çoğu Fransız. İrlandalı vatanperverlerle savaşamazlar."

"Ordunun en zayıf tarafı nedir?"

"Kral II. James'in kendisi, efendim. Bir savaş stratejisi bile yok. Öğütlere kulak asmaz, fırsatları geri teper. Bu yüzden askerlerin de kafaları karışmış durumda."

"Hımm." Kral William haritanın üzerinde parmağını gezdirerek, "Şu Sarsfield biraz tehlikeli görünüyor" dedi. "Kimmiş bu adam?"

"Baba tarafı Anglosakson kökenli bir İrlandalı; annesi Rory O'Moore'un kızı oluyor -Sedgemoor Savaşı'na katılmış. Sarsfield, Jacobite davasına inanmış biri, efendim. Kraliçe Dowager'in Altıncı Birliği'nin eski kumandanı, Talbot'a İrlanda ordusunu yeniden düzenlemesi için yardım etmişti. 1688 yılında İngiltere'de Kral James'in İrlanda birliklerinin kumandanlığını yapmış biri olarak halk onu seviyor, efendim. Gerçek bir vatansever. İyi ve değerli bir insan. Çok iyi bir aileden geliyor, çok iyi yetiştirilmiş bir centilmen. Ama Kral James'in küçümsediği biri."

"Hımm" William dudaklarını ısırarak ellerini arkasında kavuşturdu ve bir aşağı bir yukarı turalamaya başladı. "O halde onu kendi safımıza çekeceğiz."

1 TEMMUZ 1690
SALI
SAAT 04:00

Boyne Vadisi'nde puslu bir şafak vaktiydi. Nehir suları durgundu. Ara sıra bir somon ya da yeşilbaşın tembel çırpınışlarıyla dalgalanıyor, sazlıkların arasından bir balıkçıl kuşu, uzun gagasını suya daldırıp çıkarıyordu. Drogheda'nın ardından yavaş yavaş yükselen güneş, pus tabakasının arasından keskin ışıklarını nehrin koyu renk sularına gönderiyordu.

William'ın askerleri birlikler, alaylar ve taburlar halinde o puslu şafak vakti yola çıkmaya hazırlanıyorlardı.

Boyne'ye kadar uzanan nehrin içinde ufak yem balıkları zıplaşıp duruyordu. Byerley sabah duasından sonra Azaraks'ı nehir kıyısına götürmüştü. Hayvan suyun kenarında yemyeşil otları keyifle yiyordu. Sonra bilinçli bir şekilde sahibinin sağ tarafına geçip başını onun omzuna sürtmeye başladı. Ağzından akan su damlaları Byerley'in üstüne dökülürken ikisi de sakin, öylece duruyorlardı. Azaraks, başı sahibinin omzunda tatlı tatlı soluk alıp verirken çok mutluydu. Bu, bilinçli olarak yaptığı bir hareketti; Byerley hayvanın yüzünü okşayarak ona karşılık verdi ama Azaraks ısrarla başını omzuna gömmeye çalışarak sanki ona bir şey söylemeye çalışıyordu: Merak etme, her şey yolunda gidecek.

Byerley göğsüne bir şey saplandığını hissetti. Acaba atı onun korkusunu hissetmiş miydi? Yoğun, asil ve şaşırtıcı bir an yaşıyor-

lardı. Byerley, sanki birdenbire minicik bir kuş parmağının ucuna konmuş ve ona müjdeli bir haber getirmiş gibi heyecanlanmıştı. Acaba atı ona şefkat mi gösteriyordu? Yoksa öleceğini mi hissetmişti? Acaba at onun bilmediği bir şey mi biliyordu? Azaraks başını kaldırıp onun gözlerinin içine baktı, sonra bakışlarını diğer atların bağlı olduğu tarafa doğru çevirdi.

O sırada yanlarından geçen yanardöner bir sinek ikisinin de aynı anda dikkatini çekti. O tarafa dönüp baktıklarında, suyun içinde minik balıkların neşeyle oynaştıklarını gördüler. Byerley'in de içine su serpilmişti. Nehre elini daldırıp avucuyla aldığı suları atının başından aşağı döktü. Hayvan sakin ve mutluydu; suların serinliğiyle daha da keyiflenmişti. İşaretler iyiydi.

Ama o anda büyü birdenbire bozulmuş gibi, at yola doğru döndü ve Byerley'i tepeden yukarı, atların yanına doğru yönlendirdi. Poyntz saman ve arpa vererek atları besliyordu.

Byerley de atını yerine bıraktı ve yemeğini yerken onu izledi. Atının onu avutmaya çalışması aklından çıkmıyordu; içinden ona tekrar dokunmak, onun sırtını okşamak gelmesine rağmen yanlış bir zamanda bunları yapmak istemedi. Artık o anın büyüsü kaçmıştı -ama unutulmaz bir andı! At artık yemeğini yiyordu ve 'beni kendi halime bırak' der gibiydi. Bunu sahibinin anlaması gerekirdi. Byerley de bunu anlıyordu. Noli me tangere. Bana dokunma.

Bir at sahibinin bu kültüre sahip olması gerekirdi. Byerley de bu kültüre sahipti; o anda mesafeyi ayarlamasını bilmişti. Bu arada, farkında olmadan aralarında bir iletişim olmuş ve her ikisi de rahatlamıştı. Kulaklarını indirişinden Byerley, hayvanın rahatladığını anlamıştı. At nasıl da onun korkularını hissetmişti! Byerley'in kendi içinde boğuştuğu ve kendi kendine bile kelimelendiremediği bir şeyi at hissetmişti! Seyis'in sözlerini anımsadı. Onlar insanın içini okur. Onlar içinden gelen sesi duyar. Yüreğinle hareket etmelisin. Ve eklemişti: Eğer yaptığın şeyin doğru olduğuna inanıyorsan, sizi hiçbir şey durduramaz -ikinizi."

Byerley'in kafasında sanki bir sorun çözüme ulaşmıştı. Kendini çok daha iyi hissediyordu. Doğruldu. Eğer kılıç kullanmayı iyi biliyorsa, at üstünde de kullanabilirdi.

SAAT: 05:00

Askerler atlarına binmişlerdi. Sabah güneşinin yumuşacık ışınları, vadideki çukurlara yerleşmiş olan pus tabakasını yavaş yavaş kaldırıyordu. Ortalık aydınlandıkça, nehrin sınırları da netleşti. Berrak bir gün olacaktı. Byerley, birliğinin başında atının sırtında dimdik duruyordu. Atı muhteşem görünüyordu; Byerley de onun sırtında aynı şekilde muhteşem görünüyordu. Askerler albaylarıyla gurur duyuyorlardı. Henüz otuzuna basmamış, yapılı, geniş omuzlu, yakışıklı bir gençti. Kahverengi gözleri ve derin bakışları vardı. İç Savaş'tan yadigar kılıcın kını ve çizmeleri pırıl pırıl cilalanmıştı. Göğüs zırhı güneş ışınlarını yansıtıyordu. İki tabancası vardı. Şapkasındaki devekuşu tüyü sanki yeni filiz vermiş gibi yeşil renkteydi. Alayındaki bütün askerlerin şapkalarında aynı yeşil tüy vardı; düşman askerlerinin şapkalarındaki beyaz tüy iki ordunun askerlerini ayırt eden tek simgeydi. Üniformaları fazla farklı değildi; sadece şapkalar. Öyle ki, şapkasını kaybeden asker ölmüş demekti.

Albay Byerley yorgundu ama bunu hiç belli etmiyordu -tıpkı içini saran ölüm korkusunu hiç belli etmediği gibi.

6 tabur piyade, Altıncı Dragon Birliği'nin hemen aşağısından Hollandalı bandocuların davul ve borazan sesleri eşliğinde yola çıktı. Etkileyici bir görüntüydü. Mavi şeritli kırmızı ceketler, siyah şapkalar. Güneş kılıçlarına ve tüfeklerinin namlularına vurmuş, göz alıyordu.

Kumanda, General Douglas ile Schomberg Dükü'nün oğlu Kont Meinhart'a verilmişti; o da Buda'da savaşmıştı ve bir Türk atı vardı.

İki yüz ellişer kişilik yirmi dört süvari birliğinin önünde Byerley'in Altıncı Dragonlar'ı vardı.

"İleri!" komutu verildiğinde Byerley kımıldamadı bile; ilk hareketin atından gelmesini bekledi. At yumuşak, esnek bir şekilde dizlerini havaya kaldırarak iki yüz ellişer kişilik yirmi dört süvari birliğinin en önünde yola çıktı. Belli belirsiz bir komutla ya da atın sağduyusuyla yirmi dört süvari birliği birdenbire hızlandı. Dağın yamacından Slane'e doğru kayarcasına, kırmızı ve deniz yeşili sancaklarıyla ilerliyorlardı. Yeleleri ve kuyrukları örgülü atların, koşum takımlarının ve üzengilerin sesi nal seslerine karışıyordu. Poyntz ve tuhaf atı arada bir yerde kaybolmuştu.

Nehrin bir kolu olan Miattock'a doğru inerek, Old Bridge'in biraz ilerisinden güneye dönen yola girdiler. Nehrin bir ucunda William'ın ordularının üzerine gölge düşüren düşman sancakları dalgalanıyordu. 17.000 kişilik Jacobite ordusu, onları karşılamak üzere konumlanmıştı.

William'ın adamları, Jacobiteler'in onları beklediği düzlüğün güneyinden ve arkasından Duleek'e ulaşabilecekleri yolu biliyorlardı.

Karşılaşacakları düşmanla ilgili hiçbir yanılgı söz konusu değildi. İrlandalı piyadelerin silah donanımları çok iyi olmayabilirdi fakat çok kararlıydılar.

Peki ya süvariler?

İrlandalı süvarilerin efsaneleri çok yaygındı. Çok deneyimli savaşçılar oldukları kesindi; ve çok zeki atları vardı. William'ın askerleri tüm yeteneklerini ve cesaretlerini toplamak zorundaydı.

Altıncı Dragon Muhafızları, Boyne Vadisi'nin üzerinden Dowth'un diğer tarafına geçti. Arkalarında Protestan gönüllüleri olarak da bilinen Hollanda süvarilerini ve Enniskilliner askerlerini bıraktılar. Atları bile belli bir kaliteyi tutturamamış bu dağınık askerler, Kont Schomberg'e Buda'daki savaşı anımsatmıştı. "Tatarlar gibi" dedi. "Aynı merhamete ve yeteneklere sahip olduklarına şüphe yok."

Birden top ve tüfek atışlarıyla irkildiler. Kurşunlar ayaklarının dibinde çamurlara saplanıyor ve havada vınlıyordu.

"Hemen sol tarafa! Üç yüz metre kadar sola! Geçit yerine!

Suya atladıklarında, tahmin ettiklerinden derin olduğunu fark ettiler. Azaraks beline kadar suyun içinde, başı dimdik yüzmeye başladı. Duruma hemen uyum sağlamıştı. Suyun derinliği onu hiç korkutmamıştı; top ve tüfek sesleri de.

Arkasından gelen onca atın, geri çekilerek binicilerine karşı koymasıyla bir panik başladı. Nehrin ortasında bir ateş yağmuru bölüğü ikiye ayırmıştı. "Düşman atları!" diye bir ses duyuldu.

Byerley karşı kıyıya geçmiş, arkasından da iki tabur onu izlemişti. İleride, ağaçların arasından Sir Neil O'Neil'in piyadeleri ve düzenli süvari birliği konumlanmıştı. Ama epeyce uzakta sayılırlardı.

"İleri!" diye Byerley komut verdi ve atına bacaklarıyla sıkı sıkı sarılarak sağa sola sıçrayan çamurlara aldırmadan atıldı. At ışık hızıyla ilerlerken, Byerley kılıcını çekti. Arkasından süvarilerinin geldiğini sanıyordu ama aslında giderek adamlarıyla arasındaki mesafeyi açıyordu. Kulaklarında sadece atıyla kendisinin çıkardığı rüzgarın uğultusu, Azaraks'ın soluk alıp verişi vardı. Hayvanın yelesi inip kalkıyor, vücudundaki damarlara sürekli kan pompalanıyordu adeta. Byerley kılıcını uzatmış, hedefine yaklaşıyordu -sadece kendi sesi kulaklarında çınlayarak: "İleri!"

Ağaçlıkların arasından çıkan düşman askerleriyle yüz yüze, kılıç kılıca bir dövüş başladı. Byerley'i sıyırıp geçen bir kurşunu diğeri izledi. Hemen kılıcını indirip tabancasını kılıfından çıkardı ve tetiği çekmesiyle hedefine ulaştı. Tekrar tabancasını indirip kılıcını çekti. Yaklaşan beş düşman askerinin arasına daldı.

Cehennemden fırlamış bir atın üzerinde bir iblis gibiydi. Adamları yüz metre kadar geride kalmıştı ama bunun farkında değildi. Byerley kıyasıya bir dövüş tutturmuştu.

Azaraks da boş durmuyordu. Dişleriyle yakaladığı bir askeri havada döndürerek yere fırlattı. Sahibi de tek kılıç hareketiyle iki kişiyi birden yere serdi. Biri atın ayaklarının altında ezilmiş bağırıyor, Azaraks'ın dişlerini geçirdiği diğerinin ise omuz kemikleri kırılmıştı. Onlarla birlikte saldıran diğer üç kişi sendeleyerek kaçmaya çalışırken, Azaraks onlara yetişti. Gözlerinde şimşekler çakıyordu; bembe-

yaz dişleriyle önüne gelene saldırıyordu. Hareketleri son derece kontrollü, bilinçliydi; tam bir savaş atıydı. Karşı taraftan gelen askerin eli kılıcının kabzasına yapıştığı yerden koparken, diğeri Azaraks'ın savurmasıyla havada uçup yere yığıldı. Bu arada Byerley'in askerleri nihayet albayla atına yetişmişti. Aynı anda karşı taraftan da bir kalabalık saldırıyla silahlar patladı.

"Saldırın! Saldırın!" Byerley başka bir şey demiyordu.

Byerley kocaman atıyla sağa sola saldırırken kılıçlar havada çarpışıyordu.

Bir kurşun omzunu sıyırıp geçerken, altı Jacobite birden onun üzerine silahlarını doğrultmuş vaziyette üzerine geliyordu. Byerley atını süratle döndürdü. At kendi etrafında bir tur atarak var gücüyle altı askere doğru daldı. Arkasından Yüzbaşı Cornelius Woods, atını Byerley gibi koşturuyor ve her iki savaşçı ellerinde kana bulanmış kılıçlarıyla ciğerleri patlarcasına bağırıyorlardı. Her iki at da kulaklarını geriye yatırmış, gözleri dönmüş bir haldeydi. Kılıçların havada çarpışmasıyla çıkan sesle birlikte, İç Savaş'tan kalan ağır kılıç diğerini sahibinin elinden anında yere düşürdü. Byerley'in adamlarından bir tezahürat koptu. Ter içinde kalan atıyla öne atılan Byerley askerlerini peşine takarak düşman saflarına doğru ilerledi. Kulakları sağır eden naralarla, canlı bir kalkan halinde saldırdılar.

Az sonra nehir kıyısından ve siperlerden yağan kurşunlarla Byerley ve adamları Schomberg ve Douglas'ın yaklaşan güçleriyle birleşti. Yedek güçleri gören düşman sık çalıların arasından kaçışarak ağaçların arasında gözden kayboldu.

Süvariler ağaçlıkların sol tarafındaki düzlüğe doğru ilerlerken birden durdular.

"Bataklık! Bataklık!"

Keşif kolu kontrol için gönderildi. "Geçilemez" diyerek geri geldiler. Atlar yapamazlardı. Bir açmazdalardı.

Şişko Poyntz şişko atıyla dörtnala koşarak geri geldi.

"Bu berbat yerden bir geçiş bulmalıyız!"

"Efendim, baş üstüne!"

Uzaktan davul sesleri geliyordu. Hemen ardından da tüfek ateşi ve binlerce insanın bağırışları duyuldu.

"Çabuk ol Poyntz!"

Poyntz yumuşak topraklara bata çıka bir yol ararken, şişko atı bastığı yeri deneyerek duraksıyordu. Onları uzaktan izleyen Byerley, bu garip hayvanı tercih etmesinin bir nedeni varmış, diye içinden geçirdi. At yolunu biliyor. Hayranlıkla birlikte, seni kurnaz tilki, diye hafifçe gülümsemekten kendini alamadı.

Beş dakika geçmeden Poyntz bataklığı geçemeyeceklerini bildirdi. Byerley, "Taman, Poyntz" dedi. "Durumu görüyorum. Geri gel."

Ve kendi atıyla bataklığın çevresine göz atmaya gitti. Kont Schomberg de onun arkasından atını sürdü. İki at burun buruna koklaştılar. Derinden boğuk mırıltılarla aralarında konuştular ve burunlarını birbirlerinin bacaklarına sürtmeye başladılar. Buda'dan iki Türk atı birbirlerini tanımışlardı.

"Sizinki de mi Buda'dan gelen atlardan, Albay?"

"Evet, efendim."

"Benimki de! Baksana, bunu onlar da biliyormuş gibi davranıyorlar. Her neyse, bak durumu kurtardık!"

"Nasıl yani?" Byerley onun ne demek istediğini anlayamamıştı.

Kont Schomberg eliyle işaret ederek, "William'ın orduları" dedi.

Byerley bataklığın çevresinde binlerce atlı gördü.

"Şimdi bekleyeceğiz."

"Bu çok zor olacak."

"Evet ama plan böyle. William zaten merkezde onları kıstırdı. James oyuna geldi."

"Satranç gibi."

"Tam anlamıyla!"

"En iyi parçalarını kilitledik."

Boyne Nehri'nin karşı tarafında sola doğru savaş kızışmıştı. Top sesleri, çığlıklar, silah sesleri... Byerley'in adamları hafif atları üzerinde duramıyorlardı. "Efendim, biz de gidemez miyiz? Bir şeyler yapmamız gerek. Bizim adamlarımız orada ölüyor!"

"Olduğunuz yerde kalın!"

Sesler bir artıyor, bir azalıyordu. Derken sanki gökyüzünde dağılan bulutlar gibi, sesler dağıldı. Byerley'in adamları sadece bekliyordu. Bataklığın diğer ucuna ateş etmeye çalışanlar oldu ama atış mesafesinin çok dışındaydılar. Topları da yoktu.

Karşı tarafta İrlandalılar bir anda kaçmaya başladılar.

"Şimdi, sağa doğru ilerleyin ve yollarını kesin!" Kont Schomberg derhal gerekli emrileri verdi. "Piyadeler burada kalsın."

Atlılar ağaçlıkların kenarından Roughgrange Vadisi'ne doğru ilerledi. Bir sel yatağı olarak bilinen bu bölgeyi daha önce kullanmayı hiç denememişlerdi ama bu kez denemek zorundaydılar. Atlar bir anda kayarak dengelerini kaybedip düşmeye başladı. Azaraks en önde ilerliyordu. Ön ayaklarıyla bastığı yeri deneyip sağa sola zig zaglar çiziyordu. Bu hayvanın bilmediği bir şey yok muydu hiç!

Karşı taraftaki dik yamaçlara ulaştıklarında, bölgenin İrlandalı süvari birlikleriyle sıkı sıkı korunmuş olduğunu gördüler. Arka tarafta piyadeler konumlanmıştı.

Acımasız bir savaş oldu. İrlandalı süvariler, arkadaki piyade birliklerini korumak amacıyla kılıçlarını çekerek tüfeklerine sarıldılar. Byerley, iri bir İrlanda atının sırtında soylu bir İrlandalı süvariyle teke tek bir dövüşe tutuşmuştu. Kılıçlar havada çakışmış, yenişememişlerdi. Sonunda karşılıklı gerileyerek göz göze bakıştılar. Ve iki soylu savaşçı, birbirlerini selamlayarak dövüşten vazgeçti. Birbirlerine hayranlık ve saygı duyarak ve belki de bir gün, savaştan sonra, karşılıklı kadeh tokuşturan iki dost olmayı düşünerek.

İrlandalı süvari zarif bir hareketle atını döndürüp uzaklaştı.

Bir boru sesi duyuldu.

"Onları izleyelim mi, efendim?"

"Hayır, gün bizim günümüz."

Altıncı Dragon Muhafızları silahlarını havaya atarak tezahürata başladı: "Yaşaa!"

O arada yaralı bir İrlandalı atının üzerinde kan içinde iki büklüm yol almaya çalışıyordu.

Byerley'in süvarilerinden biri silahına davrandı.

"Koy o tüfeği yerine!" Byerley'in kızgın sesini duyan İrlandalı güçlükle başını kaldırıp baktı.

Byerley süvarisini azarlayarak, "Bırak onuruyla geri dönsün" dedi. "Yoksa, sen kendi onurundan olursun."

Herkes susmuştu.

"Bugün burada çok insan öldü" diye Byerley devam etti. "Ve ölenler arasında bizden daha iyi savaşanlar da vardı. Kendimizi şanslı addetmeliyiz." Kılıcını kınına yerleştirdi.

"Poyntz!"

Poyntz şapkası başından düşmüş, kızıl saçları dağılmış halde atının üzerinde albayın karşısına dikildi. Güneşten kavrulmuş yüzü çamur içindeydi. Atı ve üniforması terden sırılsıklam parlıyordu. Korkunç bir görünümü vardı. Byerley ona şöyle bir bakıp alaylı bir kahkaha attı. "Tanrım! Poyntz! Onları sen korkutup kaçırmış olmalısın!"

Poyntz yerinde duramayan atını dizginlemeye çalışırken, "Buyrun, efendim" dedi.

"Bir şey yok, Poyntz. Bir şey yok. Çocukları topla, bir sayım yapacağız."

Zaten çoğu albaylarının etrafında toplanmış durumdaydı. Hepsi suskundu. Byerley birden bütün gözleri üzerinde hissetti.

"Neyiniz var böyle?" diye onların bakışlarından rahatsız oldu.

"Albay ve atı için üç kere: Sağol! Sağol! Sağol!"

Azaraks'ın kulakları dikildi ve ön ayağıyla yeri eşelemeye başladı. Ter içinde kalmış vücudu parlıyordu. Kasları iyice belirginleşmişti. Gözleri ışıl ışıldı. Bu komplimanı nasıl karşılayacağını çok iyi biliyordu. Övgü onun hoşuna gidiyordu. Başını sallamaya başladı, burnunu havaya kaldırıp burun deliklerinden bir homurtu çıkararak keyifle bir iki sıçradı.

"Yaşa! Yaşa! Yaşa!"

"Bunu hak etmek için atımla ben ne yaptık, çocuklar?"

"Efendim, bundan sonra sizden ve atınızdan hiç ayrılmayacağız! İkiniz bir fırtına gibisiniz!"

"Ne?"

"Atınızla ileri atıldığınız o anı hiç unutmayacağız, efendim. Ne sahneydi o!"

"Ne diyorsunuz siz?"

"Unutulmaz bir sahneydi!"

Byerley atının terli ensesini okşayarak içinden, doğru, diye geçirdi. At mükemmel bir savaşçıydı ve çok iyi savaşmıştı. Bir kaplan gibiydi.

Ve bu at benim hayatımı kurtardı. Boğazına yumru gibi takıldı.

"Siz de sağ olun, çocuklar. Hepinize teşekkürler. Hepiniz çok iyiydiniz!"

Süvariler at sırtında, albay ile atının önünde sıralanmıştı. Artık ondan asla ayrılmayacaklardı. Nereye giderse, onunla gideceklerdi. Meraktan bile olsa.

Herkes yanında, önünde ve arkasında eksik kişileri belirleyerek rapor verdi. Boş yerler, kayıp sayısını gösteriyordu zaten.

"On iki kayıp, efendim."

"Her biri bulunsun ve rapor edilsin. Tümü gömülecek ve duaları yapılacak."

1 TEMMUZ 1690
GECE

Byerley atların bulunduğu yerde tek başına dolaşırken, askerler bir yandan sedyelerle ölüleri taşıyorlardı. Karşı taraftan ufak ufak ışıklar yanıp sönüyordu. Yıldızlı bir geceydi. Kamp ateşinin dumanları etrafı sararken, nehrin karanlık suları sessizce akıyordu. Askerlerin bir kısmı, kağnı arabalarıyla ağır silahları tepenin eteklerine, Drogheda'ya doğru taşıyordu. Ölüm ve gühercile kokusu etrafı sarmıştı.

Azaraks taze bitmiş otları yiyerek, sahibinin yanında dolaşıyordu. Byerley onunla bir şey konuşmasına gerek kalmadığını biliyordu. Atın kulakları dikilmiş, gözleri parlıyordu. O her şeyi biliyordu. Söylenecek bir şey yoktu.

25

KRALLARIN ATI ATLARIN KRALI

KUZEY DUBLIN, FINGLAS
5 TEMMUZ 1690
AKŞAM SAATLERİ

Byerley bardağına brendi dolduruyordu. Finglas'daki kampta, subayların depo olarak kullandığı çadırda Yüzbaşı Cornelius Woods ile birlikteydiler. O da kendine bir içki doldurdu.

Ordu, Boyne'den üç gün kadar önce Finglas'a gelmişti. Kral William'ın düşman askerlerinin peşine düşmek istemeyişini kimse anlayamamıştı. Woods sessizliği bozarak, "Ne diyorsun?" diye sordu. "Kazandık mı, kazanmadık mı?"

Byerley içkisinden bir yudum aldı. Güneye doğru Wicklow Dağları'na dalmış, düşünceliydi. "Sen ne diyorsun?"

"Kazandığımızı sanmıyorum. Benim düşüncem bu."

Byerley aldığı yudumu dilinin üzerinde gezdirirken dışarı bakmaya devam etti.

"Yani, nasıl geri kaçtıklarını gördün değil mi? Muhteşemdi doğrusu. Ama süvariler öncü piyadeleri nasıl korudu! Bir kurdun yavrularını koruduğu gibi!"

Byerley dudaklarını büzüştürerek yutkundu; güzel brendiydi.

"Bizimkileri de zaman zaman geriletmişler diye duydum. Şu Sarfield ve birlikleri de üzerimize gelseydi ne yapardık merak ediyorum. Pekala, kaçan taraf biz olabilirdik."

"Şşt, Cornelius, böyle konuşma. Bu vatan hainliğine girer."

"Evet ama umurumda değil. Hiç de küçümsenecek bir ordu değillerdi."

Byerley kehribar rengi, şeffaf brendi şişesine gözlerini dikmiş, konuşmuyordu.

Woods kendine bir içki daha koydu. "Vaudrey ölmüş, duydun mu? Berwick Dükü'nün de atı vurulmuş ve prens yere düşünce bizimkiler kim olduğunu bilmeden üstüne çullanmışlar. Onların elinden kurtulduğu için şanslı sayılır."

Byerley ters çevrilmiş bir fıçının üzerine oturmuştu. Kısa bir sessizlikten sonra yine konuşan Woods oldu.

"Şu senin at inanılmazdı, Albay."

Byerley kadehini ona uzattı, Woods da ona tekrar içki koydu. "Senin nasıl savaştığını da hepimiz gördük."

"Ne yaptığımı bilmiyorum, inan."

"Kılıcı çok iyi kullanıyorsun."

Byerley kaşlarını kaldırarak ona baktı. İçinden, bir bilsen, diyordu.

"Hadi bakalım, sağlığına Albay. Ve olağanüstü atına!" Cornelius gözleri ışıldayarak kadehini kaldırdı.

Kadehler tokuştu.

"James'in Fransa'ya kaçtığını duydun mu? Orduyu toptan terk etmiş!"

Byerley ağır ağır başını salladı. "Ordu onsuz daha iyi olacaktır."

"Tuhaf, değil mi?"

Byerley genç yüzbaşıya döndü. Tertemiz yüz ifadesi ve dalgın mavi gözleriyle çok toy görünüyordu. Aslında aralarında fazla yaş farkı yoktu ama Byerley kendini çok daha yaşlı hissediyordu -ve daha olgun. Öte yandan, Cornelius Woods gayretli ve cesur bir gençti. İnsanın kendi safında bulunması gereken tiplerdendi.

"Bence komuta zinciri aksamıştır. James'in zamanında da doğru dürüst işlediği söylenemezdi gerçi. Şimdi oğlu, Berwick Dükü, Kral'ın yerine geçti ama o da çok genç ve tez canlı. James ordunun komutasını Sarfield ile Fransız generallerin üstlenmesini istemiş. Askerlerin kafası büsbütün karışacak."

Cornelius düşünceli düşünceli baktı. "Bunu göreceğiz. Buradan nereye gidiyoruz?"

"Limerick'e. Yarın yola çıkacağız. Castlemartin üzerinden."

Ertesi sabah saat yedide Byerley atının sırtındaydı. Atın keyfi yerindeydi. Küçük nazar boncuğu, hâlâ yelesinde asılı duruyordu.

Byerley sabah saat tam yedide atının sırtındaydı; at çok formdaydı. Mavi boncuğu yelesindeydi. Gece müthiş bir fırtına çıkmış ve kampı seller götürmüştü. Poyntz, Byerley'e eldivenlerini uzatırken, "Gök gürültüsünü bile bastıracak kadar horladınız, efendim" dedi. "Sizin sesinizi kendi çadırımdan duyabiliyordum, efendim."

Byerley bu küstah onbaşının sözlerinden bir anlam çıkaramamıştı. Evet, bir ara uyumuştu -hem de yıllardır hiç uyuyamadığı kadar derin ve deliksiz bir uyku uyumuştu.

Poyntz devam etti. "Albayım, bağışlayın ama atınız ve siz...ikiniz de birer soylu olarak birbirinize çok yakışıyorsunuz."

Byerley başını hafifçe çevirdi. Yüzüne bir gülümseme yayılmıştı. Bu kez Poyntz iltifat etmeye çalışıyordu. Alayındaki askerler de, her fırsatta hem atına hem kendisine hayranlıklarını ifade etmeye çalışıyorlardı. Gözlerindeki pırıltılar, başlarını eğerek onu selamlamaları, gülümsemeler... Yüzlerinden ve davranışlarından anlaşılıyordu.

Kendisiyle bir kelime konuşabilmek için yarışıyorlar, ona yakınlaşmak, atına dokunabilmek için etraflarında pervane oluyorlardı. Bazen Azaraks'a yem vermeye çalışanlar oluyordu ve aralarında şakalaşıyorlardı. "Aman dikkat et, seni yemesin! "

Poyntz atın ensesine vurarak, "Bu atla ikiniz muhteşemdiniz, efendim. Görülecek şeydi. İnanın, iltifat değil!"

"Hadi bakalım şu sirk atına atla artık, Çavuş."

Poyntz bir an şaşkınlıkla, "Çavuş mu dediniz, efendim?"

"Evet, Çavuş Poyntz. Artık erlere istediğin kadar bağırıp çağırabilirsin!"

Poyntz ağzı açık, bakakalmıştı.

Byerley onu selamlayarak atını sürdü. "Bunun nedeni, sadece Boyne'de Brooks'u şehit vermemizdir, unutma!"

İki gece Crumlin'de kaldıktan sonra, Castlemartin'e gittiler. Kasabada çok eski bir manastır ve çok güzel bir taş köprü vardı. Sanki bu dünyaya ait olmayan sakin, huzur verici, kutsal bir yerdeydiler. Onlar için Casstlemartin bir sığınak gibiydi.

Byerley tam köprüden geçerlerken, acaba burası kutsal bir yer olduğu için mi bu manastır yapılmış, diye düşündü. Yoksa manastır yapıldıktan sonra mı kutsal bir yer olarak anılmaya başlandı?

Azaraks her zamanki gibi etrafı koklayıp çevresini tanımaya çalışıyordu. O da bu kasabanın huzur verici havasını hissetmişti. Kasaba küçücüktü; hafif bir rüzgarla dalgalanan Nassau armalı sancağı gördüler Hollandalı bir subay Byerley'e yolu gösterek Azaraks'ın kalacağı ahıra doğru ilerledi. Hemen yandaki bölmede kır bir at vardı. "Bu Kral'ın atı, efendim. Sorrel" dedi Hollandalı subay.

Byerley atından indi, subay Azaraks'ın eyerini çıkarıp onu bağladı ve Byerley'e karargah merkez binasına kadar eşlik etti.

Beş süvari alayıyla on iki piyade alayı, General Douglas kumandasında Athlone'ye gönderilmişti. Diğer birlikler ve taburların ba-

şında kalan subaylar sürekli olarak Kral'ın davetlerine katılıyordu. Byerley ise, çok farklı bir şekilde karşılanmıştı. Boyne'deki kahramanlıkları çoktan duyulmuş ve Kont Schomberg'in de anlattıklarıyla Kral bu genç albayı tanımak için sabırsızlanmaya başlamıştı. Dolayısıyla Castlemartin'de Byerley için hemen bir davet verdi. Atının da kendi atıyla yan yana kalması için emir vermişti çünkü bu Türk atını çok merak ediyordu. Bir savaş atı olarak niteliklerinin yanı sıra yarışlarda Kraliyet kupasını almış olması Kral'ı fazlasıyla etkilemişti.

Yaz akşamları günler iyice uzamıştı; akşam yemeğini dışarıda yediler ve yemekten sonra Kral, Türk atının getirilmesini istedi.

Byerley atı dizginlerinden tutarken, Kral elinde sarı bir gül goncasını koklayarak yanlarına geldi. Kral III. William -Orange Prensi, King Billy, çok iriyarı bir adam değildi; Byerley'in yanında bu fark daha da belirginleşmişti ama Kral kendi çapında yapılı, hafif kanca burnuyla kişilikli ve kahverengi zeki bakışlı gözleriyle oldukça etkileyiciydi. Dümdüz siyah saçları, ince uzun parmakları vardı. Soylu görünümü ve filozof tavrıyla, son derece alçakgönüllü, hoşgörülü bir insandı. İnanması zor ama, bu ince yapılı adam bir top atışı nedeniyle omzundan yaralanmış, atından nehre düşmüş, sonra suyun içinde bata çıka atına tekrar binmiş ve sol eliyle tam on dokuz saat kılıç sallayarak dövüşmüştü. Bu, ince yapılı narin görünüşünden beklenmeyen bir gösteri olmuş ve askerlerinin büyük saygısını kazanmıştı. Ayrıca, askerlerinin ona saygı duymasının başka nedenleri de vardı: Kral asla kendine ayrıcalıklar tanımaksızın, askerlerinin katlandığı koşullara katlanarak onlarla her şeyi ortak yaşıyordu. Askerleriyle birlikte oturup kalkıyor, onlarla yiyip içiyordu. Kendine özel yiyecekler ya da seçkin şaraplar getirterek egosunu tatmin etmeye ihtiyaç duymayan bir insandı. Kendine yeterince güveni vardı. Byerley onun gösterişten uzak, aydın bir insan olduğunu görebiliyordu. Konuşurken gözünü kaşını oynatmadığı gibi, kullandığı dil de çok sadeydi.

"Bir Türk atı, demek?"

"Evet, efendim."

"İngiliz süvari birliklerinde doğudan getirtilmiş atlar olduğunu gözlemledim, Albay."

"Benim Dragon birliklerimden bazı süvariler de doğudan çok at getirdi, efendim."

"Farkındayım."

"Viyana ve Buda kuşatmalarının ardından, sanırım, bir ticaret başladı."

"Bazıları da Hamburg'dan getirtilmiş diye duydum. Bradenburglu bir Alman subay tarafından. Ama bu çok özel bir cins. Sırtı diğerlerine kıyasla uzun."

"Efendim, ben de bu atın cinsi hakkında çok az şey biliyorum ne yazık ki. Ancak Türk Seyis'i, mükemmel bir at yetiştiricisiydi ve bu cinsi kendisi üretmiş. Kairman (Karaman demek istiyor) gibi bir adı var..."

Kral bu isimde bir yanlışlık olduğunu hissederek üzerinde biraz düşündü. İçinden tekrarlayarak doğru sözcüğü bulmaya çalışırken, "Peki seyisinize ne oldu?" diye sordu.

Byerley boğazını temizleyerek, "Efendim, o ortadan kayboldu" dedi. "Tuhaf bir hikaye."

"Öyle mi?"

"Atı ben Yüzbaşı Edward Vaudrey'den aldım, efendim. Sonradan Kral James'in şövalyelik unvanı verdiği Yüzbaşı Vaudrey, Boyne'de öldü. Kendisi bir Katolik'ti."

"Çok tuhaf bir rastlantı, değil mi? İronik!"

"Evet, efendim."

"Vaudrey nasıl ölmüş?"

"Atının sırtında, efendim."

"Herhalde bu kadar hızlı bir at değildi!" dedi Kral. "Gerçekten ironik."

"Ben de bunun üzerinde düşünmedim değil, efendim. Durum tamamen tersi de olabilirdi."

"Tam bir Yunan tragedyası."

"Öyle, efendim."

"Peki bu at için ne düşünüyorsun, Albay?"

"İngiltere'ye geri götüreceğim, efendim. Artık emekliye ayrılma zamanı geldi sanırım."

"Nasıl? Onu yarıştırmayacak mısın yani? Kupayı nasıl kazandığını duydum."

Byerley gülümsedi. "Ben bir bahisçi değilim, efendim. Yarışlarla pek ilgim yok."

"Peki çiftleştirmeyecek misin?"

"Belki."

"Böyle bir atı çiftleştirmemek yazık olur. İngiltere'deki atlara biraz kan ve can vermelisin!"

"Haklısınız, efendim."

Atın birden dikkati dağıldı ve etrafına bakınarak kıpırdanmaya başladı. Bir koku almıştı: bir kısrak! Orada herkesi utandıracak şeyler yapabilirdi. Byerley yulara yapıştı ama at boğazından bir hırıltıyla gözleri dönmüş halde ok gibi fırladı; Byerley'in bir anda ayakları yerden kesildi.

Kral dudaklarını büzüştürerek, "Güç ve ruh!" dedi. Bir yandan gülümsüyordu.

"Tamamen, efendim."

"Güzel bir kombinasyon, tabii kontrol edebilirsen."

"Evet efendim, başa çıkması gerçekten zor."

Kral elindeki gül goncasını koklayarak, "Bu atın geçmişi hakkında ne biliyorsun?" diye sordu.

"Seyis bana bir zamanlar Osmanlı saray ahırlarında bulunduğundan bahsetmişti."

"Öyle mi?"

"Sonra da Whitehall Kraliyet Sarayı'nda Kral James'in yanında bulunmuş."

"Vay, vay!"

"Şimdi de sizin yanınızda, efendim. O Krallar'ın atı."

Kral, Azaraks'ın çevresinde dolaşmaya başladı; hayvanın omuz hizasından kalçalarına, kuyruğuna ve dizlerine kadar her tarafını bilinçli bir şekilde inceledi -gözünden hiçbir şey kaçmamıştı.

Azaraks sesler çıkarıp başını kaldırdı.

Kral birden ciddileşti. "Hayır, Albay Byerley " dedi. "Bu Krallar'ın atı değil, yanılıyorsun."

Byerley biraz onuru kırılmış halde başını eğdi. Kral'ın bu fütursuz sözlerini ona hiç yakıştıramamıştı. Neden böyle söylemişti? Kafasında onun bu sözlerine bir anlam vermeye çalıştı. Bu fütursuzluğunu bağışlayacak güzel bir anlam.

Kral atı incelemeye devam etti -hiçbir şey söylemeden.

Byerley'in başı önünde, yüzüne yavaş yavaş kan hücum ederken o da suskundu.

Kral tam iki kez atın etrafında dolaştı. Elindeki sarı gülü kokluyordu. Derken, Byerley'in karşısına geldi ve durdu. Bir ata bir Byerley'e baktı. "Hayır, Albay, bu at Krallar'ın atı değil; atların Kral'ı."

8 TEMMUZ - 7 AĞUSTOS 1690

Evler yanmış yıkılmış; tarlalar kurumuş, hayvanlar kaçmıştı. Protestanlar Katolikler'den kaçıyor ve William'ın ordularına sığınıyorlardı -kendilerini koruyacağını ve doyuracağını umuyorlardı, ancak, peşlerine takılan düşmanın top tüfekleriyle saldırılarından fazla ilerleyemiyorlardı.

William'ın orduları Roscrea'dan geçip Tipperary Kalesi'ne kadar gelmiş durumdaydı -Cromwell'in 1660 yılında garnizon olarak kullandığı kalelerden bir diğeri.

Cromwell adı, Byerley'in nefretle andığı bir hortlaktan farksızdı. O anda düşmanı olan İrlandalı Jacobite'ler kadar nefretle andığı bir hortlak hem de.

Böyle düşündüğü zaman, savaş gözünde giderek karmaşıklaşıyordu. Bu topraklara kadar gelmesinin nedeni, Cromwell'in davasını sürdürmek miydi? Dedesini Sherbon'dan zincirlere bağlayıp York'a kadar sürüne sürüne zindana götüren adamın davasını sürdürmek!

Byerley hırsından dişlerini gıcırdatarak babasının Stuart Kralları için nasıl savaşmış olduğunu düşündü. Son zamanlarda Jacobite'ler olarak anılan sülale için savaşmış ve Cromwell'in biçtiği bedeli ödemişti. Parlamenterler onu 'suçlu' sayarak Kraliyete destek ve hizmet verdiği için cezalandırmışlardı. Şu anda, kendisi ne yapıyordu? Robert Byerley, babasının ve dedesinin izinde yürüyen bir oğul ve bir torun olarak, o insanların hayatlarıyla ödedikleri mücadeleye karşı çıkıyordu. Babasıyla dedesinin canlarını verdiği aileye karşı savaşıyordu.

Gözlerini ovuşturup başka türlü düşünmeye çalıştı. Bu konuyu bu şekilde analiz edemezdi. Başka şeyler düşünmeliydi.

Byerley atının sırtında, onun gücünü ve kaslarını, kemiklerinin hareketini hissediyordu. At ona güç veriyordu ama kendisi bu atın sırtında nereye doğru gittiğini bilmiyordu.

Pek çok malikanenin önünden geçtiler. Moncha Manastırı, St. Anne Kilisesi ve Kildare'ın dışındaki geniş bataklık alandan sonra üç yol halinde uzayan bir alana çıktılar. Bacakları ve sırtları tutulmuş askerler, topallayan yorgun atlarından inerek yürümeye başlamışlardı. Küçük sazlıklarla kaplı köylerde, sazdan çatılarıyla küçük evler bir ordu geçerken yağmalanmış, ardından gelen ordu tarafından yakılıp yıkılmıştı.

Önlerinde yüksek dağlar uzanıyordu. Nenag Kalesi ve manastırlar arasında sola doğru tepeleri çıplak Silvermine Dağları ve daha ileride Slievefelim Dağları'nın ardında Ballenagh ile Connel Kaleler'i göründü. William, 7 Ağustos günü Kral John'un kale duvarlarına tüm Kraliyet sancaklarını dikmişti.

Kapkara gözleriyle bir at yüksek kale duvarlarına bakıyordu. Solunda Shannon Nehri vardı...yoksa Tuna Nehri miydi?

Gürleyen sularıyla, kara kara kayalıklarıyla, yabani kazlar, kuğular ve martıların dalıp çıktığı bulanık sularıyla ve hızlı akıntılarıyla bu nehir ona tanıdık gelmişti.

Viyana! Buda!

Nehrin ötesinde yemyeşil tepeler uzanıyordu. Yemyeşil ve çok güzel.

Antik bir manzara içinde o gün için huzur, barış ve gurur vardı; ertesi gün kırmızı burun deliklerinden alevler çıkan savaş atlarının dizginleri salıverilecekti...

Limerick Kuşatması uzadıkça uzuyordu. Toplar tüfekler, kaybedilen yaşamlar, kahramanlar ve çıldıran insanlarla inleyen atlara rağmen Limerick düşmüyordu.

Kral William İngiltere'ye dönmüş ve giderken Ordu Baş Kumandanı Baron Godart van Reede de Ginckle'e bir süre orduyu bekletip bir sonraki bahara yeniden saldırıya geçmesi emrini vermişti.

4 EYLÜL 1690

184 atlı, orta İrlanda'nın Mountmellick kasabasının çamurlu yollarında kışlık karargahlarına gidiyordu. Altıncı Dragon Muhafız Alayı'nın başında Albay doru atının sırtında ilerliyordu.

Koskoca bir kış geçmişti; keyifsiz kış günlerini Albay Byerley atların beslenmesi ve eyerlerinden toynaklarına kadar bakımıyla değerlendirmeye çalıştı. Poyntz atlarla ilgili tüm yeteneğini kullanıyordu. Arada İrlandalılar'ın beklenmedik saldırılarıyla çatışmalar oluyordu. Byerley nefretle andığı adamın yaptıklarının aynısını yapıyordu. Hatta, Oliver Cromwell gibi göründüğünden korkmaya başlamıştı.

Neyse ki, kafasını bu düşüncelerden uzak tutmasına yarayan eğlenceli bir olay oldu.

Bir pazartesi günü öğleden sonra Poyntz'u çağırttı.

Poyntz iyi kötü ayık sayılacak bir durumda karşısına dikildi, şapkasını çıkararak, "Beni çağırtmışsınız, efendim" dedi.

"Gel, Poyntz."

Ateşte yanan meyve ağaçlarının odun kokusu odayı sarmıştı. Poyntz, Byerley'in oturduğu masaya doğru yaklaşırken çamurlu çizmelerinin altına baktı.

"Evet, Poyntz, umarım her şey yolundadır ve senin de sağlığın yerindedir."

"Ah, evet efendim. Atlar da çok iyi durumda, efendim."

"Çok iyi. Bunu duyduğuma sevindim."

"Sağ olun, efendim. Benim sağlığımla ilgilenmenize çok sevindim, efendim. Teşekkür ederim."

"Atların da ..."

"Evet, efendim, tabii atların da sağlığı."

Byerley onun her zamanki gibi keçeleşmiş saçlarına, karmakarışık sakallarına, kocaman geniş cüssesine ve güçlü kocaman ellerine, sert mavi gözlerine baktı. Kısa ve kalın bacakları, aynı şekilde kısa ve kalın bir ensesi ve çok güçlü kolları vardı. Poyntz bu güçlü görünüşüne rağmen, içinde yufka yürekli bir insandı. Bunu onu ilk tanıyanlar pek fark edemezdi ama onun tertemiz ruhunda bir merhamet duygusu kesinlikle vardı. Byerley onun bu merhametini, yaralı atları tedavi ederken de fark etmişti. Atlara yaklaşımı mükemmeldi; sadece bir nalbant olmanın ötesinde, atlarla ilişki kurmakta tam bir ustaydı -bu yönü inkar edilemezdi.

"Mountmellick'i nasıl buldun, Poyntz? Buraları beğendin mi?"

"Evet, efemdim, mükemmel. İnsana evi gibi geliyor."

"Yani burada halinden memnunsun, öyle mi?

"Evet, efendim evet. Çok memnunum."

Ocakta alevler çıtırdarken dışarıda yaprakları dökülmüş ağaçların dallarını rüzgar şiddetle savuruyordu.

"Buralarda atlar nasıl acaba?"

"Karışık efendim, karışık."

Byerley koltuğuna yaslandı ve bir süre sustu. Sonra doğruldu. "Peki, Poyntz, sence atların rastgele üretilmesi kötü bir şey mi?"

Poyntz elinde şapkasıyla oynayıp duruyor ve bir ayağını indirip ötekini yere koyarak huzursuzca kıpırdanıyordu. "Elbette, efendim, hem de çok kötü bir şey. Rastgele üretilmeleri en kötü şeydir, efendim."

"Peki," Byerley yerinden kalktı. "Burada bir kısrak bulup herhangi bir aygırla çiftleştirmek, sence, buralara ait bir cinsin kendi özelliklerini zayıflatmak olmaz mı?"

"Hem de nasıl efendim. Bundan daha kötü bir şey düşünemem efendim... Ama tabii, aygır çok iyi bir cinsse, o zaman başka."

"Tamam" dedi Byerley aynı fikre katılarak.

"Bir söz vardır, bilirsiniz."

"Nedir? Bilmiyorum."

"Kısraklar için derler efendim. Onlar birer kese gibidir, içini altınla doldurursanız altın elde edersiniz. Öyle derler, efendim."

Byerley bir an için onun yüzüne baktı, sonra başını çevirdi. Poyntz'un bu aktardığı sözler belki kabaca söylenmişti ama doğruydu. Masasının çekmecesine giderek bir kağıt çıkardı ve kağıdı Poyntz'un önüne koyarak üzerindeki mührü gösterdi. "Bunu tanıdın mı, Poyntz?"

Poyntz bir adım öne gelerek kağıda baktı. "Hayır, efendim."

Byerley oturdu, kağıdı açtı ve okumaya başladı. "Şecere. 17 Kasım 1690'da düzenlenmiştir. Tanıdık geldi mi Poyntz?"

Poyntz ensesini kaşıdı, yüzü kızarıyordu. Byerley "devam etmeme izin ver" dedi.

Şecere:

17 Kasım 1690 tarihinde düzenlenmiştir.

Türk atı olarak adı geçen, Altıncı Dragon Muhafızları için bir mücevher değerindeki bu atın şeceresinin Arap ve Türkler'e kadar uzandığının duyurusudur. Büyük Osmanlı İmparatorluğu'nun egemen olduğu

geniş topraklardan gelmiştir. Tüm at cinslerinden farklıdır ve tüm atların arasında ayrı bir yeri vardır; çok ender, çok hızlı, çok akıllı ve çok cesur bir at olarak İngiltere, İrlanda ve Fransa Krallıklar'ında eşi görülmemiş bir cinstir. Bu sözü geçen ünlü at, bugün 17 Kasım 1690 tarihinde Bay Canon O'Connor tarafından ödenen peşin beş Şilin altı Peni karşılığında kendi kısrağıyla çiftleştirilmiştir.

Kısrağın herhangi bir sorun yaratması konusunda hiçbir şekilde koşullar değiştirilemez ve bu konuda uzlaşma söz konusu değildir.

İmza

Altıncı Dragon Muhafız Alayı Baş Nalbantı

Çavuş Eustace Poyntz.

Byerley kağıdı mümkün olduğu kadar Poyntz'un görebileceği bir şekilde suratına doğru uzatırken, o, koyu renkli camdan dışarı ilerdeki kulelere bakıyordu. Kafası tamamen boşalmıştı.

"Tanrım, kim yazmış bu şecereyi?" diye Byerley söylendi.

Poyntz elindeki şapkasıyla sinirli sinirli oynamaya devam ediyordu. Alnında boncuk boncuk terler birikmişti. "Çok büyük bir para değildi, efendim...Caron O'Connor denen kişinin özel merakı söz konusuydu da... Sizin izninizle olduğunu söyledim tabii ki, efendim... Kendisi atlardan çok iyi anlayan bir kişi, efendim... Sizin Türk atınızı hemen fark etti, efendim... Dedi ki, at yetiştirmek özel merakıymış, efendim... Kendi yetiştirdiği atların cinsini geliştirmek istediğini söyledi... Sizin gibi, düzeyli birisi, efendim... Tıpkı sizin gibi, efendim. Sadece bir kez böyle bir şey yaptım, efendim."

Byerley masanın üzerine bir kağıt daha çıkardı; ardından bir tane daha ve bir tane daha.

Poyntz'un alnında biriken terler yüzünden aşağı süzülüyordu. "...Buralarda yetiştirilen atların yararına olacak diye düşündüm, efendim. Siz de çok iyi biliyorsunuz...efendim... Onlara yeni bir kan vermek..."

Byerley onun kekeleyip kızarıp bozarmasını ve ter dökmesini eğlenerek izliyor, Poyntz'un çılgın mazeretlerine için için gülüyordu.

Sonunda yerinden kalkıp onun yanına gitti ve elini omzuna koyarak, "Zekana hayranım, Bay Poyntz!" dedi.

Poyntz gözleri şaşkınlıkla yuvalarından fırlamış halde başını kaldırdı. Ne zekası?

"Para kazanma yolları açısından" dedi Byerley sanki onun kafasında beliren soruya cevap verir gibi.

"Ah, doğru efendim!" diye bu kez Poyntz'un gözleri ışıldadı. "Evet, çok doğru efendim!"

"Şimdi... Bakalım bir, iki...üç ve dört kısrağın her birinden beş Şilin ve altı Pens'den bir hesap yaparsak...iyi para doğrusu! Neredeyse bir İngiliz altını! Yani, senin bana olan borcun!" Byerley yerine geçip oturdu ve Poyntz'a gözlerini dikti.

Bu kez Poyntz'un suratı sarkmıştı.

Albay kollarını kavuşturarak, "Ne de olsa benim atım, değil mi Poyntz?" dedi.

"Fakat..."

Byerley onun kekeleyerek yeni mazeretler uydurmasını bekledi.

"Yani... O şecere yazısı, efendim... Para tuttu... Onu O'Connor yazdı... Ben yazmadım, efendim... O'Connor sıkı bir adam, efendim... Hem ben o paranın içinden harcadım, efendim...epeyce bir miktar harcadım..."

"O halde, gidip O'Connor ile bu konuyu bir görüş bakalım. Evet, Poyntz, şimdilik bu kadar. Gidebilirsin."

Poyntz yıkılmış bir şekilde kapıdan çıktı. Byerley dışarıda onun inleyerek söylendiğini duyabiliyordu. Kendi kendine gülümsedi. Poyntz'un böyle bir fırsatçılık yapması pek hoş değildi ama bundan sonrası için bu anlaşmadan yararlanacak olan kişi O'Connor olacaktı. Artık atlarının ateşli bir Türk kanı taşıyacağı kesindi -tabii, bu kısraklarına da bağlıydı ama Byerley kendi adamını iyi tanıyordu: Poyntz'un bu konuda yanılacağını hiç sanmıyordu. Kağıtları toplayıp çekmecesine koydu ve kendine bir İrlanda viskisi doldurdu. Pencerenin önüne geçti ve dışarıdaki gri, tatsız havayı izlerken Se-

yis'i düşünmeden edemedi. Bu olayı kim bilir ne kadar takdir ederdi! Atı nerelere gelmiş, soyu nerelere kadar uzanmıştı.

Evet, Byerley kararını vermişti. İngiltere'ye döndüğünde Kral'ın önerisine uyarak atını damızlık olarak kullanacaktı. Tabii, bunu para için yapmayacaktı. Byerley'in gözünde böylesi çok çirkindi ama Poyntz ve kazandığı altın ne olacaktı? Byerley bunun üzerinde duracak değildi aslında. Poyntz'un parası Poyntz'da kalacaktı, elbette.

*

1691 yılının baharı yepyeni bir rüzgar estirecek ve orduya yeni bir yol görünecekti.

Byerley'in Altıncı Dragon Muhafız Alayı kırk süvari birliği ve otuz piyade taburuyla Baron Von Ginckel'in kumandası altında toplandı.

"Karargahta geçirdiğiniz kışın ardından artık toparlanmışsınızdır, Albayım?" diye Wyne boğum boğum parmaklarıyla atının dizginlerini tutmuş Byerley'e laf atıyordu. Nefis bir mayıs sabahıydı.

"Elbette, efendim." Byerley kendini Poyntz'dan da beter buluyordu: beyaz yalanlar atmaya başlamıştı. Savaş artık onu çok yormuştu.

"Bir saldırıya daha hazır mısın?"

"Elbette, efendim." Byerley gözlerini kaçırarak atının yelesine bakışlarını dikti. Yalan söylemek onun için o kadar doğal bir şey değildi.

"Ya adamların?"

"Belki sayıca daha az olabilirler ama çok daha yürekliler -bedenen ve zihnen hepsi çok güçlü, efendim."

"Çatışmalarda çok acımasızmışsın?"

"Payımıza düşeni yaptık, efendim."

"Ya atın nasıl?"

Atın boynunu sıvazlayarak, "Her zamanki gibi sağlıklı ve güçlü, efendim."

"Bu sefer sonuç ne olacak dersin, Albay?"

"İrlandalılar'la Fransızlar'ın arasının bozulduğuna dair söylentiler var."

"Öyle mi? Neymiş ?"

"Yeni atanan Fransız General Marquis St. Ruhe bir duyuru yapmış... James Stuart, Limerick'e at üstünde gelen İrlandalı kibar beyefendilere soylu unvanlar verecekmiş." Byerley atın eyerini yerleştirirken, bir yandan konuşuyordu. "Eh, bu durumda yarım dönüm arazisi olan her Katolik atına atlayıp, iyi kötü bir dük, kont ya da şövalye unvanıyla geri döneceği umuduyla Limerick'e koşmuş. Aziz Ruth olarak da anılan Marquis St. Ruthe onları çok sıcak karşılamış ama hepsinin atlarını altlarından almış. Hepsi yürüyerek geri dönmek zorunda kalmışlar, tabii. Atlarından oldukları gibi, unvan filan da hak getire!"

"İnanmıyorum!"

"Neredeyse beş bin at! Fransızlar'ın atları olmadığı için Marquis böyle bir tuzak kurmuş ama sadece at sahibi olmuş -dostu ise hiç kalmamış. En kötü İrlandalı bile dürüst olmayan bir dostu, dürüst bir düşmana tercih edecek kadar sağduyuludur."

"Bu Aziz Ruth'un adını ben de duydum! Pazarlıkta çok zorluymuş. Elbet kendisiyle karşılaşacağız."

"Kesinlikle." Byerley pek hevesli olmasa da, bir yalan daha kıvırdı. Bu arada, atın yelesindeki mavi boncuk yerinde değildi.

Bu bir şeye mi işaret ediyordu?

Atının gerçekten sağlıklı ve güçlü olup olmadığını düşündü. Kış boyunca iyice dinlenmişti. Arada sırada çatışmalar olmuştu ve at her zaman aynı saldırganlığıyla diş gösterip gözlerinden alevler saçarak kıyasıya dövüşmüştü. Ayrıca, kısraklarla ilişkilerinden de böbürlenir bir hali vardı. Zaten çalımından geçilmeyen bir at olarak yeterince burnu havalardaydı ama bu onun kendine büsbütün paye vermesine yol açmıştı. Daha önceden de idare edilmesi kolay bir hayvan olmamasına karşın, o kış büsbütün ele avuca sığmaz bir hale gelmişti. Tamamen başına buyruk bir şekilde gezmek istiyor,

Mountmellick'te dilediğince koşturuyor ve askerler onu yakalamaya çalıştığında bir barut fıçısı gibi patlıyordu. Kimse yanına yanaşamıyordu. Ancak, askerler peşini bıraktığı zaman kuzu gibi kendi kendine ahırına dönüyor, tembel tembel esniyor ve sanki hiçbir şey olmamış gibi yemini yiyor, suyunu içiyordu. Altıncı Muhafız Alayı'nın yarısı onun peşinde koşmaktan bitkin düşmüş haldeyken, o sanki bir oyundan dönmüş kadar keyifliydi.

O anda yine arka ayaklarını yere vurup kafasını sallıyor, kuyruğunu kamçı gibi sağa sola savuruyordu. Alayın en önünde, tam olması gereken ve tam istediği yerdeydi üstelik. Kasları titriyor, burnundan soluyordu. Eğer dili olsa, herkesi aradan çıkarıp şu İrlandalılar'la uzayıp giden davayı tek başına halletmek istediğini söyleyecekti. Ekim ayından sonra ilk kez seferberliğe hazırlanan askerlerin arasında Byerley atının üstünde bir tür moral gezisi yaparken, herkes coşmuştu.

"Yaşa! Byerley Turk!" Kılıçlarının birbirlerine vurarak "Yaşa!" diye bağırıyorlardı.

"Askerler atlarına bindi, yola çıkmaya hazır, efendim" diye Poyntz, Albay'a rapor verdi.

Albay en öndeki sancaktarların yanına geldi. Azaraks olduğu yerde dönerek bir tur attı ve bir el havaya kalktı. "İleri!"

26

AUGHRIM KALESİ

"Şu Baron Godart van Reede de Ginckel" diye söylenerek bir yandan elindeki kemiği sıyırmaya çalışan Poyntz, tam Albay'ın arkasındaydı.

Cornelius Woods, "At şu pis kemiği artık!" diye ona bağırdı. "Ve bir daha üslerin hakkında böyle ileri geri konuşmamaya dikkat et. Kamçılanmak istemiyorsan, tabii."

"Onun hakkında kötü bir şey demek istemedim, efendim. Ama biraz fazla konuşuyor, öyle değil mi? Sizce iyi bir insan mı, efendim?"

"Küstahlaşma, Poyntz! Yerine dön."

Poyntz kemiği atıp ellerini ceketine sildi ve dişlerinin arasında kalan etleri tırnağıyla çıkarıp ağzını şapırdata şapırdata son lokmasının tadını çıkartırken, hâlâ Albay'ın arkasındaydı. Konuyu değiştirerek, "Yüzbaşım, şu Albay'ın atı muhteşem bir şey doğrusu. Siz de bunu kabul ediyorsunuz, değil mi?" dedi.

"Poyntz! Sana yerine git demiştim. Bildiğini okumaya kalkışma!"

"Şu yürüyüşe bakın" diye Poyntz hiç oralı olmadan devam etti. "Öyle sarhoş denizciler gibi bacakları titremiyor!"

"Poyntz, sen sağır mısın nesin! Beni duymadın mı?"

"Kalçalarına bakın, efendim. Hiçbir ata benzemiyor." Diğer atlara doğru kolunu kaldırdı. Şunlara bakın, çarpık bacaklı kambur şeyler..."

Poyntz kendine özgü bir adamdı; itaat etmeyi bilmeyen, her zaman geç kalan, askerlikle ilgili hiçbir kavram edinememiş ve komuta zincirini asla önemsememiş bir askerdi. Onu tepeden tırnağa ipek ve kadife kumaşlardan giysilerle donatsanız, altın tokalı ayakkabılar giydirseniz hiçbir şey fark etmezdi. Poyntz yine aynı insan olarak kalırdı. Gerçi, bu haliyle sevimli bir tarafı da yok değildi ama Yüzbaşı Cornelius Woods bunun tam olarak ne olduğunu çıkaramıyordu. Sadece, bütün bu yaptıklarına rağmen, insan Poyntz'a kızamıyordu.

Yüzbaşı iç çekerek, boşuna uğraştığını düşündü. Poyntz'u yola getiremeyecekti; onun yağlı, pis işaret parmağıyla işaret ettiği yönde diğer atlara doğru baktı ve tekrar önündeki Türk atına döndü. Atın sanki arkada gözleri varmış gibi onları gözlediği duygusuna kapıldı. Onun hakkında konuştuklarının farkındaydı sanki. "Bu çok garip, öyle değil mi Poyntz?"

"Nedir garip olan, efendim?"

"Atlar sanki onlar hakkında konuştuğumuzu seziyor."

"Bunda garip olan bir şey yok, efendim. Onlar bizim dilimizi konuşuyorlar zaten."

"Öyle mi dersin?" Cornelius onun sözlerini ciddiye almadan mırıldandı. Poyntz'un, bir de, böyle insanı şaşırtan saçma sapan fikirleri vardı.

"Tabii, efendim."

Cornelius onunla yan yana at sürmeye devam ederek, "Ee, bu sabah atınla nelerden bahsettiniz bakalım, Poyntz?" diye ona takıldı.

"Efendim, şey...yani, bizim dilimizi konuşuyorlar derken... Öyle konuşmak demek istemedim. Hani, biliyorlar demek istedim. Konuştuklarımızı o yüzden anlıyorlar."

Yüzbaşı biraz düşündü. "Anlıyorum, Poyntz. Şimdi ata ateş edeceğimi söylesem, hemen kaçar, değil mi? Söylediğimi anladığına göre, vurulmak istemeyecektir."

"Eğer albayın atını arkasından vuracak olursanız, efendim, kaçması gereken at olmayacaktır. Bundan emin olabilirsiniz."

Cornelius onun ne demek istediğini anlayamamıştı. Dönüp Poyntz'a baktı.

"Bu arada, kamçılanan da ben olmam, efendim."

AUGHRIM
12 TEMMUZ 1691

Altıncı Dragon Alayı, Levison ve Ruvigny'nin kilometrelerce uzanan birliklerinin konumlandığı North Pass geçidine gelmişlerdi. Köyün ucunda yıkık dökük Aughim Kalesi görünüyordu. Aziz Ruth birkaç yüz metre ileride tepede yerini almıştı.

"Şimdi Albay Byerley ile atını izleyin, çocuklar! Bütün yapacağınız onları izlemek, tamam mı? Davullara kulak verip Albay'ı izlemek! Hepiniz çok iyi biliyorsunuz ki, onun atı şanslı bir at. Onun yaptığı gibi yaparsanız, hepiniz bu savaştan sağ salim kurtulursunuz. Ne yaparsa aynısını yapın!" Poyntz askerlere bunları söyledikten sonra tekrar Yüzbaşı Woods'un yanına döndü.

Sakin ve sıcak bir gündü; insana uyuşukluk veren sıcak yaz günlerinden biriydi.

Fakat nasıl olduysa, bir anda top tüfek atışlarıyla ortalık cehenneme döndü. Alayın başında Byerley atının üstünde, bacaklarını açmış bekliyordu. Elleri titriyordu ve ağzı dili kurumuştu. Herkesin gözü onun üzerindeydi. Taşıdığı sorumluluk çok büyüktü. Bir yanlış hareketiyle tüm alayı ölüme sürüklemesi işten bile değildi. Dişlerini sıkarak gücünü topladı. İçindeki korkuyu kimseye hissettirmemesi gerekiyordu.

Azaraks son derece dikkatle, etrafı kokluyor ve kolluyordu. Tetikte bekliyordu. Etraf is ve dumanla kaplanmış, kurşunlar vınlıyor ve patlamalar birbirini izliyordu. At her şeye rağmen son derece sakindi. Diğer atlar gözlerini devirerek ağızlıklarını dişlemeye başlamış, daha şimdiden terlemiş, ön ayaklarını yere vurarak isyan ediyor, bazıları gerilemeye hazırlanıyordu. Ama Byerley'in Türk atı bir kaya gibi sağlam ve kararlıydı. Gözlerini ileriye dikmiş, kulaklarını ve burun deliklerini açmıştı.

Havayı kokluyor ve her şeyi hissediyordu. Byerley onun ensesini okşadı. Çelik gibi sinirlerin var oğlum, sana imreniyorum. Bugün korkunç bir gün olacak. Aziz Ruth acımasızlığıyla tanınmış bir kumandan. Athlone'da onun hakkından geldik ama burada çok iyi konumlanmış. Çok akıllıca bir noktada, donanımlı bir orduyla karşımızda! Şans bizimle olacak mı bakalım? Tanrım, bir kez daha bu şansı bana ver. Son bir kez daha. Vasiyetimi bile yazamadım. Tanrım, sana sığınıyorum. Bizi kutsa... Bu iyi insanları kutsa ve koru. Bugün burada yanımızda ol."

O gün Byerley'e Boyne'deki çarpışmayı anımsatan bir şey vardı -ama neydi?

Yer olarak Boyne'den tamamen farklıydı. Sabah değildi, akşamüzeri saatleriydi. Etrafta gürül gürül akan bir nehir yoktu -yoksa var mıydı? Vardı ama küçük bir nehirdi. Boyne'deki kadar güzel olamazdı...

Azaraks birdenbire başını savurduğu gibi, sıçrayarak sola döndü ve kaşla göz arasında yirmi metre ileri atıldı. Byerley bir çığlık attı ama tamamen şaşkınlığından! Tüm alay arkalarından fırlamıştı: 184 at aynı anda yirmi metre mesafeyi kat etti.

İşte tam o anda, Byerley'in az önce durduğu yere bir top düştü!

At bunu hissetmişti. Görmüştü!

Yirmi metre bu tehlikeyi atlatmışlardı. Bir at sayesinde!

Bulundukları yerde kalmış olsalardı, alayın yarısı orada ölebilirdi!

Byerley yutkundu.

Arkadan "Hurra!" sesleri yükseliyordu.

Byerley'in elleri kontrol dışı titremeye başlamıştı. Bir saniye önce bu at, hepimizin hayatını kurtardı!

Eğer başka bir at, hiçbir komut almadan böyle birdenbire kendini öne atmış olsaydı Byerley büyük olasılıkla hayvanı cezalandırırdı -ama bu at farklıydı. Ata güven; o bilir. Sen ata güven.

Azaraks'ın kasları yay gibi gerilmişti. Byerley bunu hissedebiliyordu. Sanki tüyleri ürperir gibi vücudundan bir titreme gelip geçti. Hayvan tekrar bir atılım yapmaya hazırlanıyordu. Garip bir sezgi, bir dürtü, altıncı bir hisle hareket ediyordu. Atına güven. Ona güven.

Poyntz ne demişti? 'Bu atın hiç dostu yok...bir zamanlar vardı ama şimdi yok.!' Ne kadar saçma! 'O başka atlara benzemiyor!' demişti Poyntz. Her atın bir dostu olurdu; yanında olmak istediği, yakın olmak istediği bir başka at olurdu ve birliğin içinde birbirlerinden ayrılmazlardı. Bütün askerler de bunu bilirdi. Atlar, dostları yanlarında olmadan olamazlardı. Bu atlar için önemliydi; dolayısıyla, askerler için de önemliydi. Askerler bu savaştan sağ salim kurtulmak istiyorlardı; ancak, kendi atlarının dost olarak seçtiği atın yanında savaşmayı göze alacaklardı. Burada binici önemli değildi -atın dostu, arkadaşıydı önemli olan. Yoksa savaştan sağ salim kurtulmak da yoktu.

Ne var ki, Byerley'in atının bir arkadaşı yoktu. Byerley bunu nasıl yorumlayacağını bilemiyordu. Poyntz, atın bir zamanlar bir dostu vardı, demişti. Tıpkı kendi gibi bir at, demişti. Poyntz bundan çok emindi. Bir zamanlar Azaraks'ın tanıdığı bir at vardı -güvendiği bir at. Onun dostuydu. Ondan sonra tekrar kendine bir arkadaş bulmayı istemiş ve çok aramıştı ama o eski dostu gibi bir dost daha bulamamıştı. Poyntz böyle bir şeyler söylemişti. Bütün bunları nereden bilebilirdi ki?

Ama... Byerley düşündükçe bir şeyleri bağlamaya başladı. Kont Meinhart Schomberg'in Türk atını gördüğünde, Azaraks ona yakınlaşmak istemişti. Sanki onu tanımış gibi! Tanrım, inanılmazdı. Onu tanımıştı, tabii ki.

"Topları ayarlayın! Sola ateş açıp sağa kayın!"

Byerley emirlerini verirken, at tekrar ani bir hamle yaptı -sadece birkaç metre. Ve tekrar bir top havada uçarak yere gömüldü -az önce düşmüş olsaydı, tam olarak bir birlik ata isabet edecekti.

Askerler yine coşkuyla bağırmaya başladılar. Byerley'in midesi buruldu. Eğer bir gün hayatının bir atın elinde olacağını ona söylemiş olsalardı, gülüp geçerdi. Eğer bugün bu savaştan sağ salim çıkarsam, babamın mezarının üzerine yemin ederim ki asla bu attan ayrılmayacağım. Ne olursa olsun, ayrılmayacağım.

Woods, Byerley'e yanaşarak, "Davul sesi duyuyor musun?"

"Hayır. Henüz değil. Bekleyeceğiz. Umarım, duyarız."

"Albay'ı izleyin! Gözünüzü ondan ayırmayın!" Poyntz askerleri uyarmaya devam ediyordu. "Türk atına kilitlenin. Kilitlenin!"

Toplar birbirini izliyordu; kimi yere gömülüyor, kimi toprağı sıyırıp geçiyordu. Askerler sadece Albay'ın atına bakarak, o ne tarafa dönerse o tarafa dönüyorlardı. O hareket edince hareket ediyorlardı, o durunca duruyorlardı.

Albay mı yoksa at mı?

"Güüümm!"

Sol taraflarındaki piyadeler bir bataklığa gelmişti -asla geçemeyecekleri bir bataklık. Albay Byerley usta bir savaş taktikçisi değildi ama Aziz Ruth'un yenilmezliğini göremeyecek kadar da aptal değildi. Kilcommadan sırtlarına arkasını vermiş, topları tüfekleri elinin altındaydı. Önünde ise, bataklık bir bölge.

Ne planlıyordu? Onları orada kıstırıp kesmeyi mi?

İşler daha da kötüye gidebilirdi. Aughrim Kalesi -sadece bir yıkıntı halinde olsa da- cephanelik doluydu. Tam bir toplu kıyım! Eğer adamları bir saldırıya geçecek olurlarsa, bir kişi bile bu bataktan sağ çıkamazdı. Evet, her anlamda bir batağın içindeydiler. Bölge tam bir bataklık tuzağıydı. Çitlerin arkası asker doluydu. Karşılıklı siper savaşları tarihte kalmıştı. Artık ağaçların, çalıların arasına gizlenmiş ve pusu kurmuş düşman, at üstünde açık arazide ilerleyen

atlılara sinsice ateş açıyordu. Genellikle de, önce daha büyük hedefleri seçip ateş ediyorlardı: Örneğin, bir atı; sonra binicisini.

Azaraks sağa doğru bir adım attı. Ve solundan bir kurşun uçarak geçti. Tam zamanında çekilmişti. Koca toplar neyse de, kurşunların da gelişini hissediyordu. Atlar genellikle üzerlerine doğru atılan şeyleri görmez -üzerlerine hızla gelen şeyleri. Ama bu at bu konuda eğitilmiş olmalıydı. Ya da kendi kendine bunu öğrenmişti. Süvari birliğinde bir tane daha böyle bir at yoktu. 'Yılan kadar kıvrak ve bir yılandan daha kurnaz' demişti Poyntz. 'Kulaklar her zaman dikilmiş, dinliyor; gözler fıldır fıldır her zaman izliyor. Ve tetikte bekliyor.'

Eğer siz bu ata ve amacınıza yüreğinizi verirseniz, doğru bir şey için savaştığınıza inanırsanız, hiçbir şey sizi durduramaz -ikinizi.

Kaleden açılan ateş giderek şiddetleniyordu. Piyadelerden çığlıklar, haykırışlar geliyordu. Bataklığa saplanmışlardı. Tanrı ruhlarını korusun. Nasıl bu tuzağa düşmüşlerdi? Byerley'in kulaklarında onların can havliyle bağrışmaları ve top tüfek sesleri birbirine karışmıştı. Sol taraflarında güherçile dumanları bir duvar gibi yükseliyordu.

Ve sonunda davul sesleri duyuldu -muazzam bir gürültüyle gelen davul sesleri.

Ginckel, Endonezya'dan özel davulcular getirtmişti. Davullar, top seslerini bastırıyordu. Her bölük, kendileri için verilen emirlerle ilgili davul sesleri konusunda eğitilmişti. Doğaüstü, tuhaf bir ses -derinden, yoğun ve güçlü. Bir kurtarıcı gibi. Byerley davul seslerine kulak kesilmişti. Sola dön, emri...

Altıncı Dragonlar artık savaş alanından uzaklaşmış olmalarına rağmen, top ve tüfek atışları aynı şiddette duyuluyordu. Bulundukları yerde beklemeleri için emir almışlardı. Bu savaşın çıldırtıcı yanı, ne olacağını bilememekti.

Davul sesleri tekrardan aynı derin, yoğun ve güçlü bir şekilde duyuldu. Askerler yürekleriyle bu sesi dinliyorlardı.

Davul sesleri onlara, "İki sıra halinde başa baş dizilin!" diyordu.

Compton'un Maviler'i Ruvigny'nin birliklerine ve Byerley'in alayına önderlik edecekti.

Byerley, Woods'a seslendi; Woods, Poyntz'a. "Albay'ın atını izleyin, çocuklar!"

Ve dosdoğru kanlı tünele!

Top, tüfek, nal sesleri ve insan sesleri...savaşın kakafonisi. Askerler albaylarının peşinde, doru atının izinde ilerliyorlardı. At çok hızlıydı. Askerler koşum takımlarının şangırtıları ve kılıçların şakırtılarıyla onun peşinden atlarını koşturuyorlardı.

"Tüfekler ve kılıçlar!"

Kalenin kalıntıları is ve duman bulutu arasından belli belirsiz görünüyordu; atlılar bu bulutun içine daldı.

"İleri!"

Albaylarının sesi. Boyne'de, Athlone'da duydukları ses. Mountmellick'te, Ballymore'da yankılanan ses. Tekrar kulaklarında aynı sesle ateş ve dumanın içine kendilerini attılar.

Jacobite'ler sırtlarını dayamış her bir ata zevkle nişan alıp atarken, karşı tarafın yüzbaşısı, çavuşu, atları ve askerleri üzerlerine yürüyüvermişti. Bu öfkeli saldırıyı hiç beklemiyorlardı -hele Altıncı Muhafız Alayı Albayı'nın öfkesini.

Albay önlerinde, süvariler o ne yaparsa aynısını yaparak ilerliyorlardı. Kesiyor, biçiyor, ateş ediyorlardı. Taa ki, kalenin önüne gelmiş olduklarını fark edene kadar kıyasıya savaştılar.

Asma yapraklarıyla kaplı duvarların dibinde, artık kurşunları bittiğinde ceketlerinin düğmelerini koparıp kurşun yerine kullandılar. Süngüleriyle kılıçlara karşı direndiler. Bir barut fıçısı, koskocaman bir atın üzerinde dörtnal giden koskocaman bir adamın önünde nedir ki?

Artık bu çılgınlığın içinde yaşamlar, umutlar, düşler yok olurken, insanlar da pek de anlaşılamayan bir dava uğruna ölüyordu.

Çarpışma karanlık çökene kadar sürdü ve yavaş yavaş duruldu. Yorgun, bitkin, yararlı askerler dizlerinin üzerine çökmüş, kolları havada son güçleriyle dua ediyorlar. "Tanrım, kurtar bizi!"

Sonunda ateş sesleri kesildi. Albay Byerley doru atının üzerinde borazancıya işaret verdi. "Savaş alanından çekiliyoruz!"

Her şey, sanki birkaç dakika sürmüş kadar çarçabuk olup bitmişti -oysa saatler geçmişti.

Kimse konuşmuyordu.

"Fransız ve İrlandalı yaralıları toplayın." Byerley, Poyntz'a son emirleri verirken artık son gücündeydi. "Onların sancaklarını da toplayın."

Süvariler atlarından inip, bataklıktan kurtulan tek tük piyade askerleriyle yaralıları ve sancakları toplamaya koyuldular.

Byerley, Fransız kumandanının yanına gitti. Kumandan, geriye kalan adamlarının önünde, kılıcını kınıyla Albay'a sunarak onu selamladı, Byerley kılıcı alnına götürdü. Ve kendi kılıcını kınına soktu. "Kaç kişi kaldınız?"

Kumandan askerlerine silahlarını bırakıp sıraya girmelerini söyledi. Byerley on üç subay saydı. "Tanrım! Kaç kişiydiniz?"

"İki yüzden fazlaydık."

Byerley kendi adamlarının yanına döndü. Kalenin yüz metre kadar uzağında Woods'un arkasına sıralanmış askerler perişan görünüyordu. Woods, Byerley'e bir ulakla gelen haberleri ileterek, "Aziz Ruth ölmüş" dedi. "Art arda vurularak vücudu delik deşik olmuş. Kırk dört sancak ve yedi binin üzerinde asker kaybetmişler. Bizim kaybımız altı yüz civarında."

"Altıncı Dragonun kaybı ne kadar?"

"On dokuz, efendim."

Byerley on dokuz eksiğiyle dimdik karşısında duran alayına döndü. Ne kadar çok asker kurtulmuştu! Bu nasıl olmuştu? "Harikaydınız, çocuklar."

"Hurra!" "Hurra!" sesleriyle askerlerin coşkusunu gülümseyerek karşıladı. Herkes gibi onun da suratı kapkara simsiyah olmuş, ter izleri siyah islerin üzerinde çizgiler halinde akmıştı.

"Hurra Albay! Hurra Albay'ın atı!"

Byerley onları selamlayarak şehitlerin bulunmasını emretti. "Her birine gereken saygı gösterilecek."

Şöyle bir çevresine baktı. Yıkım korkunçtu. Yerlerde yatan insanlar ve atlar, kopmuş kol ve bacaklar...bir sarmaşıktan sarkan bir kol.

Geriye kalan canlılar, ölülerin arasında geriye kalan başka canlılar olup olmadığına bakmaya gidiyorlardı.

Sanki olup bitenlerden doğanın kendisi de şaşkındı; kuşların cıvıltısı kesilmiş, ağaçların dalları kırılmıştı. Duyulan tek ses, insan ve atların iniltileriydi.

Byerley atının omzunu okşayarak yere atladı. Hayvanın yüzünden terler akıyordu; yüzünü Byerley'in omzuna doğru uzatarak terini onun ceketine sildi. Bu tam bir ortaklık mührüydü; gerçek, sağlam bir ortaklık. Byerley onun yumuşacık kadifemsi burun deliklerinin üzerinde elini gezdirdi. Hayvanın vücudunu kontrol etmesine gerek yoktu. Çok iyi biliyordu ki, bir tek yara izi bile bulamayacaktı.

Azaraks ağızlığını Byerley'e yaklaştırarak onun yüzüne doğru sıcak nefesini bıraktı, tekrar başını omzuna sürttü ve sonra başını yere uzatıp ayağının dibinde ezilmiş otları yemeye başladı.

Ne at!

27

TESLİM BAYRAĞI

İKİNCİ LIMERICK KUŞATMASI
EYLÜL 1691

Ülkenin en kuytu köşelerine bile 'düşmanı temizle' emri ulaşmıştı ama herkes Limerick'te günler boyu süren top tüfek sesleriyle sinmişti. Geceleri aynı şiddette devam eden seslerle birlikte alevler gökyüzüne kadar ulaşıyordu. Altıncı Dragon Muhafız Alayı her gece kamplarından gökyüzünü izleyerek kentte canlı bir tek kişi bile kalamayacağını düşünüyorlardı.

"Baron von Ginckel'in savaşçılığına da lanet olsun!" diye Poyntz patates soyarken yine söyleniyordu. "Bu kadar kin ve nefret saçan bir insan daha tanımadım."

Byerley alev alev yanan gökyüzüne doğru bakarak, "Sence hangisi daha kötü Poyntz?" diye sordu. "Çarçabuk bu savaşı sonlandırmak mı yoksa böyle süründürmek mi?"

"Beni çok iyi anlıyorsunuz, efendim. Ama bu adamda merhamet diye bir şey yok."

"Savaşta da merhamet pek olmuyor, Poyntz."

Kent yanıyor, cephaneler patlıyordu. Limerick Kalesi'nde düşmanın inanılmaz kahramanlık öyküleri ağızdan ağıza dolaşıyordu.

Ancak, her iki taraf da artık bu eziyetin bir an önce bitmesi için dua ediyordu.

Sonunda, 23 Eylül 1691 günü, Limerick Kalesi'nin cephanesi bitti. Fransa'dan geleceği söylenen destek ve levazım da hiçbir zaman gelmemişti. Kalenin içinden davul sesleri gelmeye başladı.

Teslim bayrağı çekilmiş, savaş bitmişti.

Savaştan sonra Altıncı Dragon Muhafız Alayı bir ay daha İrlanda'da kaldı. Orada geçirdikleri bu süre içinde terör, yağma ve şiddet olaylarını, askeri mahkemelerce verilen idam cezalarını duyuyorlardı.

Byerley adamlarıyla her gün atları dolaştırarak mümkün olduğu kadar Limerick'ten ve bu yağma olaylarından onları uzak tutmaya çalışıyordu. Bazı birliklere paraları ödenmediği için, hırsızlık da çok yaygınlaşmıştı. Byerley adamlarıyla Shannon Nehri'ne ve deniz kıyısına kamp kurmaya gidiyor, ancak bir görev için ya da askeri toplantı, konferans ya da ziyafetler için geri dönüyordu.

İrlanda'da bu son birkaç hafta çok zorlayıcı olmuştu. Gitme zamanı geldiğinde gitmek gerekirdi; bu gecikme çok bunaltıcı ve dayanılmazdı.

Tanık oldukları olaylar çok ağırdı. İrlanda ordusundan, Wild Geese (Vahşi Kazlar), geriye kalan askerleri Fransa'ya götürecek olan gemilere gidişini izlediler. Wild Geese ordusu koltuk değnekli, başları sarılı, dişsiz ve elleri kolları kopmuş halde davulları ve borazanlarıyla adeta bir resmi geçit yaptılar. Bu yıkılmış ve yenilmiş insanlar gözlerinde aynı meydan okumayla dimdik durmaya çalışıyorlardı.

Gemiler Cork Limanı'na yanaştığında, aileleri ve çoluk çocukları onlarla gemiye binmeye kalkışınca, gemiler aşırı yükü kaldıramayıp limanda batıvermişti. Çoğu kurtulamamış, o insanlar sulara gömülürken Altıncı Dragonlar çaresizlik içinde bu manzaraya seyirci kalmışlardı.

İNGİLTERE
HOYLAKE, CHESHIRE
23 KASIM 1691

Byerley, Altıncı Muhafız Alayı'nın İngiltere'ye dönmüş olmaktan coşup kendilerini kaybedeceğini sanmıştı; onları zapt etmenin mümkün olamayacağını düşünmüştü. Oysa askerler sessiz ve düşünceliydiler. Kendisi de, anlam veremediği bir şekilde, durgundu.

Atları sakin bir şekilde gemilerden indirdiler -sanki küçük Seyis orada yanlarındaymış gibi, onun yöntemiyle, olaysız bir şekilde.

Hoylake Rıhtımı'na düzenli bir şekilde inerek, atları askeri ahırlara götürmek üzere iskelede toplandılar.

Sonra yine sessiz sedasız, hayvanları beslediler, onların başında beklediler ve her biri kendi atının bakımını yaptı. Askerlerin çoğu ağlamaklıydı. Byerley birkaçının atlarına sarılıp başlarını boyunlarına gömüp ağladığını bile gördü.

Atlar da hayatta kalmıştı. Paylaşılan bu dehşet, atlarla binicileri arasında derin bir bağ kurmuştu. Byerley'in Türk atı da bir bölmeye yerleştirilmişti. Askerler kendi atlarını yedirip içirip tımar ettikten sonra onun başına gelip hiç konuşmadan, onu okşayıp öylece bakarak bir süre sanki ona hem teşekkür ettiler hem onunla vedalaştılar.

O gece Poyntz'un rıhtımda oturup denize doğru özlemle baktığı da Byerley'in gözünden kaçmadı. Sanki İrlanda'ya dönmeyi düşler gibiydi; Poyntz orada bir parçasını bırakmıştı. Gecenin ayazında nefesi havada donup kalıyordu; ama Poyntz orada saatlerce oturdu. Martıları seyretti. Günün sonunda gemilerin halatlarını toplayan miçoların seslerine kulak vererek, balık ağlarını denize atan balıkçıları izleyerek öylece oturdu. Çok yalnız görünüyordu. Albay onun halinden endişelenerek yanına gitmiş ve "Neyin var, Poyntz? İyi görünmüyorsun." diye Çavuş'la ilgilenmek gereğini duymuştu.

"Yok bir şey, efendim" diye Poyntz ani bir tepkiyle doğruluvermişti. "İyiyim... İyiyim..." Ama sonra birden çözüldü. "Bilmiyorum efendim. Bana ne oluyor, ben de bilmiyorum."

Byerley karanmış sulara doğru baktı.

"Tam iki yıl iki ay oradaydık, efendim. Bana sorarsanız müthiş bir ülke orası, efendim. İnsanları çok yürekli."

Byerley onları getiren *Fair Wind* adlı gemiye gözlerini dikmişti. Boğazını temizledi ama bir şey demedi. Omuzlarını iyice geriye atarak tuzlu havayı ve sert kış rüzgarını içine çekti. Sonra birden üşüdüğünü hissetti. "Hadi, gel, Poyntz. Sana bir içki ısmarlayayım."

Poyntz'un gözleri parıldadı. Albaya öylesine şaşkın bir şekilde bakıyordu ki, Byerley de irkildi. "Ne oldu?" dedi kaşlarını çatarak.

"Hiç, efendim...sadece sizin gibi bir beyefendi...benim gibi bir nalbantla..."

Byerley bu kez gerçekten şaşırmıştı. "Evet, süvari alayının en mükemmel nalbantıyla bir kadeh içki içmek istediğimi söyledim. Beni reddetmeyeceksin, herhalde?"

"Oh, efendim, hayır. Kesinlikle hayır. Bunu yapamam. Ben bunu yapamam, efendim!"

28

ASALET ve SADAKAT

HOUNSLOW, LONDRA
4 KASIM 1691

Barakalara giden çamurlu yolu nal sesleri kaplamıştı. Hounslow'da kasvetli, donuk ve rutubetli bir kış akşamıydı. Yırtık pırtık üniformalarıyla ağır silahlı yorgun atlılar üslerine dönüyordu.

Atlar barakaların tanıdık kokusuna ve tanıdık seslere hemen tepki vermiş, kulakları dikilerek burun delikleri açılmış ve sevinçle kişnemeye başlamışlardı. Byerley'in atı ise, Hounslow'a kilometreler kala bu heyecana kapılmıştı.

"Evlerini nasıl da unutmuyorlar, görüyor musun Poyntz?" dedi Byerley.

"Unutmazlar, efendim. Siz o Türk atını doğduğu yere götürseniz, orayı da hatırlayacağına dair bahse girerim. Bunca yıl sonra ve bütün bu yaşadıklarına rağmen hatırlar, efendim."

Atlılar iki sıra halinde avluda toplandılar ve Albay'ın 'At in!' komutunu beklemeye başladılar.

Buz gibi bir hava! Askerlerin elleri ayakları donmuş durumda. Bacakları sızlıyor.

Byerley, Cornelius Woods'a yavaşça, "Onlara atlarından inmeleri için gereken emri ver" dedi ve Woods bunu Poyntz'a aktardı. Poyntz avazı çıktığı kadar bağırarak emri tekrarladı ve askerler hemen atlarından inip yol ve savaş yorgunu hayvanları ahırlarına götürdüler. Askerler hangi atın hangi bölmede kaldığını şaşırsa bile, atlar kendi yerlerini buluyordu. Eyerler ve ağızlıklar çıkarıldı, yemler verildi.

Albayın, rütbesi gereği, kendi atı için bu işlemleri yapması gerekmiyordu; ama artık o askerleriyle o kadar çok yakınlaşmıştı ki, böyle bir formaliteyi atladığı için otoritesini kaybedecek değildi. O askerleriyle aynı duyguları tatmış, onların gördüklerini görmüş, onlar ne yediyse o da aynı şeyleri yemiş, onlar hastalanınca o da hastalanmış, onlarla sevinmiş, onlarla üzülmüş ve onlarla yalnızlığı paylaşmıştı. Byerley, bu ufak tefek kurallarla uğraşmayacak kadar büyük bir insandı.

Ayrıca, bir şey daha vardı.

İnsanın kendi atının bakımını kendi yapması gerekiyordu. Bu şekilde at sahibine yakınlaşırdı. At, ona yemini veren ele saygı duyar, onu tımar eden eli tanır. Temas yakınlaştıkça aradaki bağ güçlenir. Byerley bunu biliyordu. Bildiği bir şey daha vardı: eğer bir ata hak ettiği değeri verirsen, at da sana aynı değeri verir. Ondan hiçbir şeyi esirgemezsen, o da senden hiçbir şeyi esirgemez.

HOUNSLOW
KASIM 1691 - MART 1692

Soylu ve unvan sahibi kişilerin karargaha yaptığı ziyaretler artık günlük olaylar haline gelmişti. İngiltere'nin her tarafından gelen bu kişilere Altıncı Dragonlar karargah içinde turlar düzenliyordu. Önce ahırları ve atları gösteriyorlar ve sonra Byerley Turk'ü görmek için sabırsızlanan bu kişileri onun özel bölmesine götürüyorlardı.

Artık Byerley tüm ülkede ünlenmişti ve askerlerin gurur kaynağıydı. Atların Kralı, Dragonlar'ın Kurtarıcısı diye adlarla anılıyor, altıncı hissiyle top ve kurşunlardan tüm alayı nasıl kurtardığı anlatılıyordu. Hiç kimseden ve hiçbir şeyden korkmayan bu atın Kral James'in üzerine yürüyüşü artık herkesin ağzındaydı. Türk atı uğur ve şans getiren bir attı; yolundan geçen insanlar ya da onu su içerken görenler, simsiyah gözleriyle gözlerinin içine baktığı kişiler adeta kutsanmış sayılıyordu. Artık her türlü abartılı hikayeler peşinden geliyordu.

Bir pazar günü, kapısında gösterişli bir arma olan sarı büyük bir araba üsse geldi. Arabacının siyah serj kumaştan sarı yaldızlı biyeleri olan üniforması bile çok şıktı. Başında değişik bir şapka vardı: üç taraftan kenarlığı yukarı doğru kıvrık ve yana yatırılarak giyilen son moda şapkalardan.

Arabanın arkasından çıkan bir uşak kapıyı açtı ve önce eldivenli bir el göründü; ardından işlemeli bir elbise kolu ve eldiven uzandı; derken gümüş saplı bastonu ve pahalı ayakkabılarıyla, çiçek desenli altın işlemeli uzun giysileriyle arabadan yüzü pudralı biri indi. Sağ yanağında bir ben vardı. Burnunu çekiştirerek, "Albay nerede acaba?" diye sordu.

Poyntz daha araba karargaha girerken, Albay'a haber vermeye koşmuştu. "Kaliteli bir beyefendi" dedi heyecanla. "Armalı bir arabadan indi, efendim"

"Öyle mi?" Byerley ellerini başının arkasında kavuşturmuş, rahat bir tavırla, "Kimmiş?" diye sordu. Sonra ağır ağır yerinden kalktı ve ceketini giyerek dışarı çıktı. Güneşli bir bahar günüydü. Byerley, Dük'ü görür görmez tanımıştı. Fazla abartmadan, kibar bir şekilde konuğunu karşıladı. Kendisi sonuçta karargahın albayıydı ve konuğu bir dük bile olsa ondan daha yüksek bir pozisyona sahipti.

"Atınızı görmeye geldim. Herkesin övmekle bitiremediği şu Arap atını."

"Memnuniyetle, ancak, bugün fazla talim yaptık ve at ter içinde."

"Hiç önemli değil, ben sadece atı görmek istiyorum. Terli olup olmaması fark etmez."

Byerley ile Dük yan yana ahırlara doğru yürürken, Poyntz önden koşarak Azaraks'ın yanına gitti.

"Boyne'de savaştaydınız, öyle değil mi Albay?"

"Boyne, Limerick, Athlone, Mountmellick, Aughrim ve tekrar Limerick. Son kuşatmada oradaydım."

"Alayınızla mı?"

"Elbette."

"Askerlerinize pek sert davranmadığınızı duydum."

Byerley şaşırmış, ancak hiç alınmamıştı. "Alayımızda disiplin ve düzen yerindedir."

"Hiç askerlerinizi kırbaçlattırdığınız olmuyormuş."

Byerley boğazını temizleyerek alçak bir sesle, ona öğüt verir gibi, "Buna hiç gerek yok" dedi. "Cezalandırarak ne insanları ne de hayvanları terbiye edebilirsiniz."

Ahıra girdiklerinde askerlerin çoğu atlarının başında hayvanların terini silerek onlara su vermekle meşguldü. Dük burnunu kırıştırarak biraz enfiye çekti. "Hangisi?"

"İşte" diye Byerley beş metre kadar uzaktaki bölmeye işaret etti. Poyntz hayvanın başındaydı.

"Ah, evet görüyorum. Gerçekten de farklı bir at. Bilinen cinslerden değil. Bu Arap atları çok iyidir, değil mi?"

"Bu bir Türk atı, efendim, Arap değil."

"Evet evet, hepsi aynı olur."

"Hayır, bu tamamen bambaşka bir soy, efendim. Türk."

Dük ona pek kulak vermeden atı incelemeye başladı. Hayret ve takdirle karışık birtakım sesler çıkarıyordu. At ise kulaklarını dikmiş ve arka ayağının tekini hafif havaya kaldırmıştı. Poyntz bir felakete yol açmaması için atla dükün arasına girmişti ama Dük onu küçümseyerek, "Çekil şuradan, sefil adam!" diye azarladı. "Atı yerinden çıkart!"

Dükün bu isteği üzerine Poyntz bir an için Albay'a baktı fakat Albay ondan tarafa bakmıyordu. Çaresiz atın yularını çıkardı, Dük ve Albay gerileyerek yer açarken, o da Azaraks'ı bölmelerin ortasındaki boş alana getirdi.

Askerler işlerini güçlerini bırakmış, merakla olacakları bekliyorlardı.

"Benden uzak tut şu hayvanı!"

Poyntz buna da boyun eğerek, Azaraks'ı bölmelerin önünden geri çekti.

"Onu ileri götür, sonra koşturarak geri getir!"

Poyntz ifadesiz bir yüzle aynen söyleneni yaptı.

"Mükemmel!"

Azaraks tam anlamıyla koşu pozisyonunda başı dimdik, dosdoğru hedefe yönelmişti -kulaklarını geriye yatırmış, gözlerinden alevler çıkararak.

"Byerley! Gerçekten de anlatıldığı kadar varmış! Daha fazla incelememe gerek yok, onu alıyorum."

Azaraks burun deliklerini açarak öne doğru bir adım attı. Poyntz var gücüyle yulara asılmıştı.

Byerley, "Özür dilerim, anlayamadım?" dedi.

"Atı alıyorum. Üç bin altın. İyi bir fiyat, öyle değil mi? Bu atın buna değeceğine inanıyorum."

Askerler bu fiyatı duyunca aralarında fısıldaşmaya başladılar.

Byerley tek kelime etmeden Dük'e bakıyordu. Hayvanı zorla zapt etmeye çalışan Poyntz, "Bu at satılık değil," dedi terslenerek.

Dük ona döndü. Yüzündeki pudraya rağmen kızardığı belli oluyordu. Bastonunu Poyntz'un suratına indirdiği gibi, "Benimle konuşmaya nasıl cüret edersin!" diye bağırdı.

Poyntz atın yularını bırakıp elini yanağına götürdü. At gerileyip bir hamle yapacakken, Byerley yuları yakaladı ve Dük'e, "Benim adamlarıma el kaldıramazsınız!" diye gürledi. Bir yandan askerlere atı tutmaları ve Poyntz ile ilgilenmeleri için bir işaret çakarak Dük'ün karşısına dikildi. Altın işlemeli ceketinden yakaladığı gibi

gözleri dönmüş bir halde, "Poyntz'u duydunuz! Bu at satılık değil!" diye patladı.

Dük bu kez Byerley'e vurmak üzere bastonunu kaldıracak oldu ama Byerley çok daha hızlı davranıp bastonu havada yakaladı. İki eliyle iki ucundan tutarak bacağının üstünde bastonu ortasından kırıp çöpe attı. "Şimdi, dışarı!" diye Dük'ün üstüne üstüne yürüdü.

Dük olduğu yere yapışmış kalmıştı. Soluğu kesilmiş, yüzü kireç gibi olmuştu. Ağzını açıp bir şey söyleyecek oldu ama vazgeçip kendini toparladığı gibi ahırdan zor kaçtı.

Askerler ellerindeki kaşağıları duvarlara vurarak, "Yaşa! Yaşa!" diye coşmuşlardı.

Albay'ın atının kuyruğundan ayrılmayız biz!
Onun savaşçılarıyız biz!
Cehennemin kapılarından geçmiş onun askerleriyiz!
Onunla savaşa gidip dönmüş bir alayız biz!

"Dük bunu asla unutamayacaktır, efendim." Poyntz yanağını ovuşturarak Byerley'e yaklaştı. "Geri gelecektir."

"Hayır, gelmeyecek!" dedi Byerley. "Bir dük olabilir; hatta çok zengin bir dük olabilir ama cesareti yok. Parası benim umurumda değil. On milyon altın da verse, bu atı böyle düzeysiz bir adama teslim edemem. Atımın değeri, onun hayal bile edemeyeceği kadar yüksektir!"

Ve askerler tekrar tempo tutarak "Yaşa!" sesleri arasında Azaraks'a övgüler yağdırmaya başladılar.

Böyle savaşçı bir atı gördün mü hayatında?
Dörtnal silahın namlusuna koşan,
Yeryüzünün bir ucunda güneşe kadar ulaşan!
Hadi bayım hadi!

O sabah Byerley, Poyntz'a çocukları ahırlarda toplaması için bir emir verdi.

Pırıl pırıl bir gündü. Saat tam onda Albay her zamanki güler yüzü ve canlılığıyla ama peruğunu takmadan ahırlara geldi. Saçlarını ensesinde at kuyruğu yapmıştı. Son günlerde çok formundaydı. Alaydaki askerler gibi o da biraz kilo almıştı. "Gelin bakalım şöyle," diyerek resmiyetten uzak bir tavırla onları selamladı. "Nasılsınız, çocuklar? Atlarınız nasıl? Yaraları düzelmeyen var mı? Bu arada ailelerinizi, eşlerinizi, çoluk çocuk ve sevgililerinizi görüp epeyce özlem gidermişsinizdir umarım. Amerika'da, Avusturalya'da yaşayan akrabalarınızı?" Bu son soruyla herkes gülmeye başladı çünkü askerlerin çoğunun 1685 Sedgemoor Savaşı'na katılan babaları, amcaları ve dayıları vardı. Çoğu vatan haini olarak asılmış, geri kalanlar Karayipler'e ve Avusturalya ile Amerikan kolonilerine esir olarak gönderilmişti. Byerley atının yanına giderek, "Ya bizim kahraman atımız son günlerde nasıl?" diye şakalarını sürdürdü. "Suratı pudralı bir düke ya da herhangi bir krala saldırdı mı bu aralar?"

Artık Azaraks'ın bu hikayeleri karargahta espri haline gelmişti.

Byerley askerleriyle şakalaşırken, birkaç tane emir eri kocaman ahşap sandıklar yüklenmiş dört tekerlekli arabalarla ahırın kapısına doğru yaklaştı. Byerley sandıkları açmalarını söyledi.

Sandıkların içinden askerlerin her birinin adları, doğum tarihleri ve katıldığı savaşlarla tarihleri yazılı gümüş künyeler çıktı. Koskoca alaya verilecek bundan daha güzel bir armağan olamazdı. Kim bilir kaç para tutmuştu? Poyntz çocuklara göz kırparak, "Albay kül yutmaz" dedi. "Sıkı bir pazarlık yapmıştır, siz merak etmeyin. O zengin bir beyefendi ama esas olarak gönlü zengin bir beyefendi. Ve de bir Albay! İşte, bu da onun koskocaman bir alay sahibi olmasının tek nedenidir!"

Okuma yazma bilmeyenlere, diğerleri künyelerini seçip verdiler. Herkes duygulanmış, savaş anıları geri gelmişti. Albay'ın atının peşinde kazandıkları zaferlerle gururluydular ve ona minnettardılar.

Bu arada dışarıda başka bir el arabasıyla gelen bira fıçılarını görenler çığlıklar atmaya başladı. Fıçıları içeri taşımaya hevesli askerler koşarak işe koyuldu. Saatin henüz sabahın onu olması kimsenin umurunda değildi.

Albay da onlarla içmeye başladı. Atının yanı başında, duvara dayanmış, "Hepiniz harikasınız!" diye onları coşturuyordu. "Ben sizin gibi askerlere sahip ayrıcalıklı bir adamım!"

Askerler fıçılara vurarak tezahürata başladı.

"Evet, cehennemin kapılarına kadar gittik ve geri döndük! Orada kaybettiğimiz yoldaşlarımız oldu. Şimdi onlar için kadeh kaldıralım. Geri dönemeyenler için içelim!" Ve şişesini havaya kaldırdı.

Herkes içiyordu. "Dönemeyenler için!"

"Şimdi de sizlere! Altıncı Dragonlar'a!"

"Altıncı Dragonlar'a!"

Şişeler tokuşturuluyor, yenileri açılıyordu. Derken Albay elini havaya kaldırıp bir açıklama yaptı: "Çocuklar ben görevimden istifa ediyorum."

Bir an için, onu duymamış gibi boş boş baktılar. Yanlış mı duymuşlardı?

"Ne dediniz, efendim?"

Albay tekrarladı. "Parlamentoya dönüyorum. Artık savaşlarda bu çektiklerimizi bir daha çekmeyeceğiz. Bunun için size güvence veriyorum. Orduda erzak, silah ya da cephane eksikliği olmayacak. Yırtık pırtık çadırlarda yatmayacaksınız. Kış günü bataklıklarda gecelemek yok artık! Yoldaşlarımızın bu çaresizlikler yüzünden ölümüne seyirci kalmak yok!"

Çocuklar onun bu mantıklı konuşmalarını çok iyi anlıyorlardı ama Albay'ın ayrılmasını kabullenemiyorlardı. Bundan daha büyük bir darbe olamazdı. Kimisi kafa sallıyor, kimisi başını başka tarafa çeviriyor, kimisi atlarına sarılıp gözyaşlarını gizlemeye çalışıyordu.

"Peki, atınız ne olacak efendim? Türk, Hazineniz?"

"Onu da götüreceğim tabii ki."

"O olmazsa bu alayı kim ölümlerden döndürecek?" Kim bizi koruyacak?"

"Bunu da düşündüm, merak etmeyin. Sabırlı olun ve bekleyin. Onun ve Seyis'inin varlığını her zaman hissedeceksiniz. Onlar her zaman sizi koruyacaklar. Sizi öylece bırakacağımı mı düşündünüz!"

Byerley yirmi altını çıkarıp ortaya koydu. "Bu Shales için!" Ardından bir yirmi altın daha çıkardı. "Sir George Hewytt'in size sözü vardı. O da yaşasaydı bu sözünü tutardı. Hadi, bölüşün bu paraları!"

"Shales yakalanmış mı, efendim?"

"Hayır ama onu ben yakalayacağım. Bir daha onun gibi sahtekarlar bu orduda barınamayacak. Bu ülkede bir Parlamento ve bir Adalet Bakanlığı var değil mi!"

Son bir kez kadehini kaldırarak, onu hâlâ şaşkınlıkla izleyen ve nutku tutulmuş bir halde bir köşede oturan Poyntz'un yanına gitti. "Sevgili dostum Poyntz, İngiltere'nin en usta nalbantı, seni çok özleyeceğim." Sonra diğerlerine döndü. "Hepinizi çok özleyeceğim." Tekrar Poyntz'a bakarak, "Yarın sabah tam dokuzda atım hazır olsun" dedi. "Lütfen Poyntz, dostum."

29

UZAKLARDA BİR YER

Altıncı Dragonlar, Albayları'nın muhteşem atına atlayışını son kez izliyorlardı. Onu üniformasız görmeye pek alışkın değillerdi. Açık fıstık rengi paltosu, pırıl pırıl siyah çizmelerinin içine soktuğu açık sarı binici pantolonu ve İç Savaş'tan yadigar kalan gümüş aile armasını taşıyan kılıcıyla oldukça yakışıklı görünüyordu.Yakışıklı bir adam ve yakışıklı bir at!

Byerley'in Türk atının tüyleri artık siyaha dönüşmüştü. Başı dimdik, onurlu ve güvenli; gözleri alev alev, iri ayakları yere sapasağlam basmış haliyle bir heykel gibiydi. Byerley'in en büyük hazinesi!

Byerley atının sırtında, askerlere doğru elini kaldırdı. O anda konuşacak durumda değildi. Bunu denemedi bile. Birlikte o kadar çok şey yaşamışlardı ki, duygularını ifade edebilmesi mümkün değildi.

Byerley gözü kapıda, yaklaşan at arabasını beklerken suskundu. Arabanın sesiyle o anın gerginliği dağıldı ve Byerley kendini toparladı.

"Günaydın, efendim. Umarım geç kalmadım" dedi arabacı.

"Tam zamanında geldiniz, Bay Wickett. Teşekkür ederim."

Poyntz, kızıl saçları her zamanki gibi dağınık, kızıl gür ve kıvır kıvır kaşlarının gölgesinde mavi gözleri nemli, yine bir kenarda duruyordu.

"Arabacıya ahıra kadar eşlik et, Poyntz. Sözümü yerine getirmeden buradan ayrılacağımı düşünmediniz herhalde, çocuklar!"

Byerley bunları söyler söylemez atını döndürdüğü gibi, ahırların kapısından çıkıp gitti.

Askerler arkasından bağırışıp el kol sallayarak onu uğurlarken, Byerley çadırları ve barakaları geçip Hounslow Karargahı'ndan ormanın içine doğru gözden kayboldu. Onun aralarından ayrılmasının üzüntüsüyle birlikte, ahırın kapısına yanaşan arabanın içinden ne çıkacağını da merak ediyorlardı. Ama uzun süre, sanki geri dönecekmiş gibi, Albay'ın arkasından bomboş yola baktılar. Genç borazancı ayağıyla bir taş parçasını tekmeleyerek isyan edecek oldu. Poyntz onlara bu fırsatı tanımayacaktı. "Hadi ahırlara gelin!" diye bağırdı. "Yardım edin!"

Bay Wickett arabadan atlayıp ahırlardan içeri daldı. Elleri belinde, boş duvara işaret ederek arkasından gelen Poyntz'a sordu. "Bu duvarı istemişti, değil mi? Hazır mısın?"

On dakika içinde her şey bitmişti.

Artık boş duvarda bir yağlıboya tablo vardı: Byerley Turk ve Seyis'i."

DOKUZ YIL SONRA
15 TEMMUZ 1701

Byerley elini atının ensesine atmış, Goldsborough'daki evinin önünde duruyordu. Dokuz yıl önce ordudan ayrıldıktan sonra, Middridge'deki malikanesine yerleşmişti.

Yorkshire'a geldiklerinden beri atı pek az şey yapıyordu. Damızlık bir at olarak keyfi yerindeydi. Byerley varlıklı bir insandı ve paraya ihtiyacı yoktu; zaten bu yolla para kazanmak ona çok da çirkin geliyordu. Ücretsiz olarak ve atını herhangi birinin eline bırakmadan sürekli Goldsborough'da tutarak çiftleştirmeye devam etti.

Byerley Turk artık emekliliğin tadını çıkarıyordu. Bu geçen yıllar içinde uysallaşmıştı. Saldırganlığı kalmamış, çifte atmaktan ve diş göstermelerden vazgeçmişti. O vahşi bakışları ve öfkesi de kalmamıştı -ona yaklaşan insanları korkutan tehditkar hali de.

Çayırlarda çılgınca koşarak kuyruğunu kamçı gibi savurarak, ayaklarını yere vurarak huysuzluklar yapmıyordu. Ama kulakları dimdik, bakışları hâlâ güçlü, tüyleri hâlâ pırıl pırıldı. Hâlâ muhteşem görünüyordu ve hâlâ İngiltere'nin en ünlü atı unvanını koruyordu.

Ziyafetlerde ve toplantılarda onunla ilgili öyküler anlatılıyordu. Byerley Turk'ün serüvenleri geceleri çocuklara hatta kendi çocuklarına da anlatılan masallar haline gelmişti.

Sihirli gücüyle, Sherwood Ormanları'nda geçen peri masallarındaki kahramanlar arasına girmişti. Masallardaki kötü yaratıklar, cadılar ve cinlerle savaşan, binicisini Nidd Nehri kıyılarındaki tünellerde zehirli iksirler yapan büyücülerden kurtaran, kayalıklarda uçurumların kenarından geri döndüren efsanevi bir at yaratılmıştı.

Köyde tütün içip köpüklü biralarını yudumlayan yaşlı ve bilge kişiler Albay Byerley'in Boyne'deki kahramanlıklarını tekrar tekrar anlatıyorlar, askerlerini geride bırakıp nasıl düşmanı yararak ilerlediğini, atının nasıl savaştığını abarttıkça abartıyorlardı. Öyle ki, köyün uğrak yeri olan bu hanın adını bile değiştirmişlerdi: Doru At.

Yaz olunca Türk atı festivallere katılıyor, küçük çocukları sırtında gezdiriyor ve onu sevip okşayan insanlara tatlı tatlı bakıyordu.

"Ne kadar güzel, sakin bir at!"

"Bugüne kadar ne kimseyi ısırdı ne de kimseye bir çifte attı! O bir karıncayı bile ezemez."

"Hayatı boyunca birine zarar vermemiştir. O kibar ve soylu bir at. Yumuşak başlı... Hep böyle olmuş."

Türk atına sokulup ona elma ve reçelli ekmek verenler onun hakkında böyle konuşuyorlardı.

Robert Byerley, bu arada, Knaresborough'da Parlamento üyesi olarak görevini sürdürüyordu. Haftada üç gün üç millik yolu atıyla

gidip geliyordu. Derken bir gün atının yüzünün çökmeye başladığını fark etti. Etleri sanki sarkmış, kasları gevşemişti. Boynu sanki yelesinin içine çökmüş, tüyleri parlaklığını kaybetmişti. Başı, artık vücuduna göre oldukça büyük ve orantısız görünüyordu.

Kışın tüyleri gürleşip kıvırcıklaşıyor ve yazın dökülüyordu. Kuşlar ve sinekler üstüne konuyor, saksağanlar çenesindeki tüyleri koparıp kaçıyorlardı.

Daha genç atlar ona sataşıyor, kısraklar kafa tutuyorlardı.

Byerley atını tek başına özel bir ahıra yerleştirdi; bu şekilde rahatsız edilmesine izin veremezdi. Byerley Turk bu çok özel yuvasında tek başına yaşıyor, tek başına otlanıyordu. Gözlerini yumarak sırayla tek bacağını dinlendirip diğerinin üzerinde kestirirken sessizce eski günlerini anımsamaya çalışıyordu.

Ama Byerley'in geldiğini hissettiği an diriliyor ve dikiliyor, sanki gençleşiyordu. Bir an için o ürkütücü gücüyle, Byerley'in onu ilk gördüğü günkü haline dönüyordu. Sonra sanki başı düşüyor ve incecik boynu uzuyor, sahibinin elini koklamaya başlıyordu. Byerley gülümseyerek o mutlu anı onunla paylaşıyor ve yaşlanan atının yüzüne bakıp bakıp kendi yaşlılığını düşünmeye dalıyordu. Atıyla arasındaki bağın ifade edilemeyecek kadar derin olduğuna inanıyordu; ama bu atla kendisi ve Seyis arasında hâlâ gizemli bir şeyler olduğunu hissediyordu. Bunu sadece hissediyordu ama somut olarak bu üçlü ilişkinin varlığından emindi.

Artık bu muhteşem atın geceden sabaha tüylerine aklar düşüyor, yemini giderek zorla ve isteksizce yiyordu. Byerley onsuz bir tek gün geçirmiyor ama yaşlı at sanki zamanının dolmak üzere olduğunu hisseder gibi kendini çekiyordu.

16 MART 1703

Gece vaktiydi. O yıl kış uzun sürmüş, mart ortalarında havada hâlâ kar soğuğu hissediliyordu. Yaşlı at başını ahırın kapısına yas-

lamış, gözlerini karanlığa dikmişti. Bir baykuşun karanlıkta yankılanan sesine rüzgarın uğultusu karıştı. Kuru dallar rüzgarla eğilip bükülüyor ve kendi kendine sallanan kilise çanının düzensiz çınlamaları duyuluyordu. Gece karanlık, ağır ve anlaşılmaz bir yükle sıkıntılıydı.

Malikanede mumlar çoktan sönmüş, herkes uyuyordu. Sadece at, bu sıkıntılı ve karanlık kış gecesinde uyanıktı. Ve tetikteydi.

Gökyüzünde bulutların arkasında kaybolup tekrar çıkan yıldızlara bakarak kulaklarını dikiyordu. Bir zamanlar alev alev çakan gözlerine artık perde inmişti. Arada bir çenesi kontrolü dışında titriyordu.

Bir kilit sesiyle malikanenin avlusuna bir ışık düştü. Elinde bir gaz lambasıyla evden biri çıktı. Çakıl taşlarının üzerinde, ahıra yaklaşan ayak sesleri duyuldu.

At önce panikle burun deliklerini açtı ama yaklaşan sahibini tanıdı.

Byerley'in elindeki lambanın ışığı gölgelerin arasında titreşiyordu.

Yaşlı at ince bir ses çıkardı. Tatlı, bir hoş geldin sesi -tanıdık birinin sıcaklığını hissederek sıcak bir hoş geldin... Ona dostluk ve kardeşlik duygularını getiren sahibinin varlığından duyduğu mutluluk vardı bu seste.

Byerley lambayı ahırın duvarına asarak atın bölmesine gitti ve kapısını açtı. Eliyle hayvanın yanağını okşamaya başladı. "Bana seslendiğini duydum."

Oysa atın o ana kadar hiç sesi çıkmamıştı.

Ellerini onun boynunda gezdirerek gözlerinin içine baktı. At perdeli gözleriyle karanlığa bakıyordu.

"Böyle uzaklara bakarken ne düşünüyorsun? Nerelerde olmak istiyorsun?" Sıcacık tüylerini okşamaya devam etti. "Ne görüyorsun?" Atın baktığı yöne baktı ama hiçbir şey göremedi. Hayvanın gözleri çok uzaklarda bir yere kilitlenmişti.

"Seyis'ini hatırlıyor musun? Sana nasıl özenle baktığını, çapaklarını temizleyip tüylerini taradığını hatırlıyor musun?"

Byerley'in gözlerinin önünde sarığı ve şalvarıyla Seyis canlanıvermişti... Samyeli lekeli parmaklarıyla ufak tefek, ciddi, ağırbaşlı, dürüst ifadesiyle, gözlerindeki kaygılı bakışlarla duygulu ve duyarlı bir insan....

Byerley hayvanın yüzüne yüzünü yaklaştırdı ve soluk alıp verişini kontrol etti. At onun elini koklamak için başını eğdi ve tekrar doğrulup karanlığa gözlerini dikti. Byerley hayvana biraz daha sokuldu. Rüzgar durmuştu. Gece tam bir sessizlik içindeydi.

At yavaş yavaş kapıdan geriledi ve başını Byerley'in omzuna koydu. Bunu ilk kez yaptığında Byerley ne kadar şaşırmıştı. Ama bu kez Byerley de başını onun omzuna yaslayarak atına karşılık verdi; ve bu kez daha derin duygular içindeydi. Atının yüzünü okşayarak, "Boyne'deki o günü anımsıyor musun? Suyun içindeki yem balıklarını? Onları nasıl izlemiştik? Yaprağın üzerine konan o yanardöner at sineğini?

At sanki dinliyormuş gibi, daha doğrusu Byerley'in düşüncelerini hissediyormuş gibiydi. İç çekip sahibinin üzerine biraz daha ağırlığını bıraktı. Byerley iki eliyle onun yüzünün iki yanını okşamaya başladı.

"Nehrin üzerinde yükselen pus tabakasını anımsıyor musun? Ne güzel bir şafak vaktiydi... Rossnaree'deki kuğuları... Byerley kendi korku dolu anlarını ve atının cesareti olmaksızın, başardığı şeylerin hiçbirini başaramamış olacağını düşündü. "Limerick'te denizin kokusunu... Gökyüzünün rengini?"

Byerley onun yüzünü okşamaya devam ederken, at giderek ağırlığını onun omzuna yüklüyordu. "Kildare'deki katedrali ve taş kulesini hatırlıyor musun? Shannon Nehri'ndeki yaban kazlarını, Aughrim'de yabani çiçeklerin kokusunu?

"Kendi doğduğun yeri anımsıyor musun? Oralar nasıldı? Kocaman ağaçlar, uçsuz bucaksız düzlükler var mıydı? Nehirler, çavdar tarlaları var mıydı?

"Kulaklarını geriye atıp kuyruğunu savurarak ayaklarını yere vura vura tepindiğin zamanları..." Byerley yutkundu. "Herkesi nasıl korkuttuğunu? Neden o kadar saldırgan olduğunu şimdi daha iyi anlıyorum. Zapt edilemez bir attın. Yaşam biçimin buydu; bu şekilde ayakta kalabiliyordun. Top tüfek seslerine seni eğiten biri olmalıydı. Bir atın yetiştirilebileceği en iyi şekilde seni yetiştiren birileri olmalıydı. Seni ayakta tutan bu korkusuzluğundu!" Onun çenesini ve sırtını okşadı.

At, başını Byerley'in omzundan kaldırdı. Hareketsiz dururken düzenli bir şekilde soluk alıp veriyordu Byerley bir eli çenesinde, diğeri ensesinde hayvana sarıldı.

"Kaç kez topların arasında canını tehlikeye attın? Hiç kamçılandın mı? İnsanlar hakkında kim bilir neler düşündün? Onların hırsları, arzuları için yaşadığını ve kendi dünyanın insanların dünyasıyla kısıtlandığını düşündün mü? Bir yuların ucuna bağlı, bir ağızlıkla kısıtlanmış bir yaşam...

"Ama Seyis'in seni kendi haline bıraktı, sana özgürlüğünü verdi. Rüzgarı hissettin, yıldızları gördün, ormanlarda hayvanlarla dost oldun...kurbağaların, tilkilerin, ağustosböceklerinin seslerini tanıdın..."

Yaşlı at tekrar bir iç geçirdi. Başı önünde, ama gözleri hâlâ uzaklardaydı. Gaz lambası ahırın içine sarı bir ışık yayıyordu ve atın nefes alıp verişi duyuluyordu.

Hayvanın gözleri kapanmaya başladı.

"Benim en değerli mücevherim" diye fısıldadı Byerley.

Kar yağmaya başlamıştı. Dışarıda hava sakindi.

At yorgundu.

Samanların tanıdık kokusu içinde ve gecenin sessizliğinde kendini yere bıraktı. Ön ayaklarını göğsünün altına soktu. Byerley onun yanına çömeldi.

Soluk alıp verişini kontrol ederek onu tekrar okşamaya başladı.

"Sana ilk kez dokunduğumda nasıl bir titreşim hissettiğimi biliyor musun? Seni ilk gördüğümde, kalbimin nasıl yerinden oynadı-

ğını? Elimi göğsüne koyduğumda senin de kalbinin benimkiyle birlikte attığını hissettiğimi?

Parmaklarımın ucundan sanki bütün vücuduma bir akım geçtiğini?"

At yan dönerek başını samanlara gömdü. Sanki biri ona sesleniyordu.

Byerley onun yanına uzandı ve elini omzuna attı. "Yenilmez Türk! En değerli varlığım."

Hayvan başını kaldırmak istedi ama hali yoktu. Vücudunda bir el geziniyordu ve onun adını tekrarlıyordu. Ve bir başka ses daha duyuyordu... Çok uzaklardan gelen bir ses.

"Ne at!"

Byerley onun tüylerini okşarken Seyis'in sözleri aklına geldi. Byerley insanlar ölünce ne olur, diye sormuştu. 'Cennete giderler' demişti Seyis.

Peki, ya atlar?

Byerley yanı başında yatan atına baktı; çoktan oraya gitmişti.

Byerley onu görebiliyordu; Azaraks yemyeşil çayırlarda koşuyordu. Leylak çiçekleri arasında dörtnala gidiyordu. Derken, bir nehrin başına geldi. Orada tıpkı ona benzeyen bir at daha vardı. Az sonra ağaçların arasından bir at daha çıktı. İleride küçük bir kız çocuğu, güneşin pırıl pırıl ışıkları altında oturuyordu. At ona doğru koşmaya başladı -yaşadığı sürece hiç unutmadığı, gözlerini dikip baktığı o uzaktaki yere doğru.

Byerley Turk 16 Mart 1703 tarihinde kendi yuvasında öldü. Byerley onu öldüğü yere bir adım mesafede toprağa verdi ve mezarına bir ağaç dikti.

SONSÖZ

1697 yılında Baş İmrahor Süleyman Kahya'nın yerine, himayesindeki bir Seyis geçti. Saray ahırlarında çalışmış, Viyana ve Buda kuşatmalarında savaşmış 37 yaşlarındaki bu adam Hıristiyanlar'a esir düşmüş, sonra kaçarak İstanbul'a dönmüştü. Yıl 1690'dı.

O günden itibaren, Süleyman Kahya'nın ölümüne kadar saray ahırlarında Osmanlı İmparatorluğu'nda at üretimini altın çağına yükselten bir Seyis olarak tanındı. İkinci Belgrad kuşatmasında 1717 yılında, 57 yaşında öldü.

1791 yılında I. James Weatherby'nin yeğeni James Weatherby, Londra'da Star ve Garter Kahvehanesi'nde ilk Jokey Kulübü'nü kurdu ve aynı yıl ilk 'damızlık' kitabını yayınladı. Kitabında tüm cins yarış atlarının soyunun üç esas erkek cinse dayandığı ilkesini açıkladı: *Godolphin Barb* (1729), *Darley Arap* (1706) ve *Byerley Turk* (1686).

NOTLAR

1. BÖLÜM

TÜRK ATI

İngiltere'ye getirtilen Türk atları, genellikle Arap atı olarak yanlış tanımlanmıştır. Aşağıda bir listesi verilmiş olan Osmanlı İmparatorluğu'nda yetiştirilmiş olan at cinsleri, Türkiye'deki at cinslerinin sadece bir kısmını kapsar; bu cinslerin halen -azalarak da olsa- alt sınıfları varlığını sürdürmektedir. Osmanlılar olağanüstü atlar üretmiştir; aynı zamanda da, çok çeşitli cinslerde üretilen bu atlardan ancak bir kısmını Arap atları oluşturur. Osmanlı Türkleri'nin askeri amaçla kullandığı atların çoğu ise, tamamen Türk asıllıdır. Bu atların Arap atlarından farklı olduğu, 17. yüzyılda Newcastle Dükü tarafından *Méthode et Invention Nouvelle et Dresser Les Chevaux* adlı kitabında, özellikle, şu tanımla ortaya konmuştur: "...vücut yapıları farklı olsa da, hepsi boylu, son derece güzel, hareketli, çok güçlüdür... Bu atlar Arap atlarından belirgin bir şekilde farklıdır." Miles ise, Byerley Turk adlı atın bir Türkmen atı olduğunu belirtmiştir. (Bkz. Bibliyografya).

Osmanlı 'Gazi' sınıfı, Doğu Türkiye kökenli savaşçılar olup sadece steplerde yetiştirilmiş kendi atlarına binerlerdi. Tüm İmparatorluk'ta etkin, nüfuz sahibi bu savaşçılar için diğer tüm at cinsleri ikincil nitelikte görülürdü.

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA YETİŞTİRİLEN AT CİNSLERİ

Anadolu: Çok eski dönemlere ait, olağanüstü dirençli ve dayanıklı olup en çok Türkmen ve Ermeni kanı taşıyan atlardır.

Ayvacık Midilli: Hakkında hiçbir belge bulunamamıştır.

Canik: Tarihsel olarak Trabzon civarında yetiştirildiği sanılan bu cins, Karadeniz bölgesine aittir.

Çukurova: Hz. Süleyman tarafından Türkiye'ye getirtildiği sanılan Kilikya asıllı bir at cinsidir. Boyu 1.50 ile 1.54 metre arasında, kilosu 400-500 kadar olan bu atların Anadolu cinsinden daha iri oldukları bilinir. Eski Çukurova cinsi atlar, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yok olmuştur.

Gemlik: Bursa civarında, Batı kıyılarına ait bir at cinsidir.

Germiyan: Çok eski Türk atlarından, Karaman cinsinden önce varlığı bilinen bir cinstir.

Karaman: Tam anlamıyla Türk atı olarak tanımlanan, Türkmen kanı taşıyan ve İmparatorluk sınırları içinde Avrupa topraklarından, Balkanlar'a ve Doğu Anadolu'ya kadar geniş alanlarda yaygın olarak yetiştirilmiş bu atların geleneksel olarak yurdu Doğu Anadolu'dur. 1.50 ile 1.60 m boyunda, Tımar sisteminde çok tercih edilen atlardır.

Karacabey: 18. yüzyılda geliştirilmiş bir cinstir.

Kapadokya: Eski bir Türk atı olup, sonradan Arap atı olarak geliştirilen cinsin ilk atalarıdır.

Kastamonu: Ayrıntılı bilgi edinilememiştir.

Kürt: Arap atları boyunda olduğu sanılmaktadır (14-15 karış).

Malakan: İyi bir tırıs koşucu at cinsi olan Bityug ile diğer Rus kökenli at cinslerinin birleşimiyle üretilmiştir (Diğer step cinslerinin de etkileşimi olmuştur). Kuzeydoğu Türkiye topraklarına ait bu cinsin artık tükenmiş olduğu tahmin edilmektedir (Gıda ve Tarım Organizasyonu, Roma).

Rumeli: Karaman/Germiyan cinsidir.

Uzunyayla: Akhal Tekke/Türkmen soyundan gelen bu atlar, genellikle kırmızıya bakan kahverengi olur.

Profesör A. Azzaroli'nin *An Early History of Horsemanship*, 1985 adlı kitabından alıntı:

"Bu öykü, Araplar'la ilintili düşünülebilir, ancak burada adı geçen at cinsi böyle bir sınırın dışındadır çünkü tarihçesi kesin olarak

geç ortaçağ dönemine dayanmaktadır. En eski ve en soylu cinslerden biri olup uzun dönemler varlığını sürdürmüştür ve dolayısıyla bundan bahsetmemek haksızlık olur.

Araplar'ın at yetiştirmeye başlamaları sonraki dönemlere dayanır; hatta Hz. Muhammed döneminde henüz çok az at cinsine sahip oldukları bilinmektedir. Arap atı, elbette ki, doğu kökenli, sıcak kanlı gruba aittir; ancak, anayurdu Arabistan değil, Türkistan'dır. Bu cinsin bugünkü niteliklerine kavuşması ise, Mısır'da, Orta Asya'dan gelen halklar tarafından yetiştirilerek gerçekleşmiştir. Bu atların Türk kökeni, adından da anlaşılmaktadır. Arapça'da herhangi bir at için 'faras' ya da 'husan' sözcüğü kullanılır; ama soylu bir kan taşıyan atlar için, Türkçe kökenli 'atik' sözcüğü kullanılır.

Araplar'ın atçılık tarihi, Jankovich tarafından, eski belgelerin incelenmesi sonucu şu şekilde yapılandırılmıştır: Soylu atların geniş çapta üretimi, Türk asıllı Sultan El Nasır El Mansur adlı bir kişi tarafından Mısır'da başlatılmıştır. 1291-1341 yılları arasında Mısır'da elli yıllık hükümdarlığı süresince, El Nasır soylu at cinslerini satın almak için çok büyük yatırımlar yapmıştır. Bu atları yetiştirip üreterek, çeşitli yarış ve spor oyunları düzenlemiş bir kişi olarak hayvan sevgisi atlarla da sınırlı kalmamıştır. Develere, özellikle yarışçı türlerine de çok meraklıydı. El Nasır öldüğünde haralarında 4.500 at ve 5.000 deve bulunuyordu. Halkına at sevgisini aşılamaya çalışan El Nasır, at üretimine çok özen göstermiş ancak babasının sevdiği Barka atlarıyla ilgilenmemiş sadece Arap atı diye bilinen cinsleri ülkesine getirtmiştir. Bu ifade, onun döneminde coğrafi terimlerin daha geniş anlamda kullanılmasından dolayı yanlış bir şekilde yayılmıştır; aslında El Nasır'ın ülkesine getirttiği atlar Suriye'de üretilen ve yetiştirilen atlardı. Bu atların, Türkistan'dan Ortadoğu'ya üç yüzyıl kadar öncesinden göç etmiş Beni Fadıl ve Muhanna adıyla bilinen iki göçebe kavim tarafından yetiştirilmiş oldukları bilinmektedir.

Özellikle atların üremesiyle ilgilenen El Nasır, düzenli olarak damızlık atlarıyla ilgili kayıtlar tutmuştur. Bu belgeler bugün için çok değerlidir çünkü en çok değer verilen Baya, Siglawi, Hamdani,

Habdan ve tümüyle Küheylan adıyla bilinen Arap kanı taşıyan atların hepsi El Nasır'ın bu damızlık atlarından üretilmiştir.

ATLARIN RENKLERİ

Al: Kırmızı, fazla yeteneği olmayan bir cins olduğu düşünülür.

Demir kırı: Demir rengi olup bazen beyaz ve kahverengi de olabilen bu at cinsi kutsal sayılır.

Doru: Kırmızı ve kızıl-kahve arası renklerde olan bu at cinsi ağır işler için ideal bir cinstir.

Kır: Gri renkteki bu cins de aynı şekilde ağır işler için idealdir.

Kula: Kırmızı ve açık kahverengi arası bu at cinsi uğursuz sayılmıştır.

Yağız: Siyah ve kırmızı arası, uslanmaz bir at cinsidir.

OKÇU SÜVARİLER

Batı Sibirya Türk kabilelerinden önde gelen Kıpçaklar, iki milyon kadar at sahibiydi. Uygur Türkleri için o günlerdeki deyişle, *'sahip oldukları at sayısını Tanrı bilir'* ifadesi kullanılmıştır.

GAZİ

Kibar bir sınıftan gelen, cesur ve cömert ruhlu savaşçılar, beylerine kutsal bir bağlılık yemini ederlerdi. İslam dünyasında 10. ve 11. yüzyılda esnaf örgütleri tarafından benimsenmiş, evladı fatihan denilen mistik bir anlayışa bağlıydılar. Gazilerin çoğu Türk'tü. Türkiye'nin güneyinden değil, doğusundan gelen Gaziler yanlarında kendi atlarını da getirmişlerdir. Gazi atları ilk Türkmen atları olup güçlü Osmanlı ordusu için üretilen atların atalarıdır.

2. BÖLÜM

Yeniçeri: 1400 yıllarından itibaren var olan bir piyade alayıdır; Balkanlar'daki Hıristiyan ailelerinin çocuklarını devşirme usulüyle yetiştirerek oluşturulmuştur.

Yeniçeri disiplini çok sıkı bir disiplindi. Paul Rycaut, 1667-1678 yılları arasında Türkiye'de İngiliz Konsolosluğu yapmış bir yazar olarak Yeniçeri yaşamını şöyle belgelemiştir: "...ölüm acısı için şarap içilir; kampları son derece düzenli ve sessizdir. Orduların gittiği hiçbir yerde, 'istismar' görülmemiştir: her şeyin parasını ödeyerek almışlardır... Annelerin bakire kızlarına tecavüz edildiğine dair bir tek şikayet duyulmamış, şiddet ve hırsızlık olayları hiç görülmemiştir. Bu askerlerin tek amacı, ordularının başarısı ve İmparatorluğun genişletilmesi olmuştur."

3. BÖLÜM

Topkapı Saray Ahırları İmparatorluğun en önemli kurumlarından biriydi.

16. ve 17. yüzyılda bu ahırların üst katındaki dairelerde padişahın (o gün için sayısı 26 olan) seyisleri yaşardı. Ayrıca semerciler, kürkçüler, arabacılar, atlara su veren yamaklar, katır, deve ve eşek sürücüleri de bu dairelerde yaşardı. 300'ün üstünde semerci ve kürkçü, doğrudan saray hizmetinde çalışırdı. Seyis, semerci, at yetiştiricisi ve veterinerlerden oluşan 3341 resmi görevli de Bab-ı Ali tarafından tutulmuştu.

Baş İmrahor: Saray seyisleri Baş İmrahor tarafından çok sıkı bir denetim altındaydı. En iyi cins atların seçiminden sorumlu Baş İmrahor, tüm İmparatorluk topraklarından av, eğitim, yarış ve cirit, top, çevgan gibi sporlar için, atlar getirtir; ayrıca, savaş atları yetiştirirdi. Baş İmrahor'un ekibi, devletin muazzam haralarını yönetmekle görevliydi.

Osmanlılar'ın atlarına karşı tutumu: Kutsal Roma İmparatorluğu adına, Osmanlı'nın Flaman Büyükelçisi Ogier Ghiselin de Busbecq bu konuda şunları yazmıştır: 'Türk atları kadar insana alışkın hayvan yoktur. Sahiplerini ve seyislerini hemen tanırlar. İnsanlar atlarını eğitirken onlara son derece yumuşak davranır. Karade-

niz ve Bithynia'dan Kapadokya'ya bir gezi yaptığım sırada, köy halklarının atlarına çok yakın ilgi gösterdiklerine tanık oldum. Onlarla oyun oynar gibi ilişki kuruyorlar, atlarını evlerine alıp neredeyse sofralarına oturtacak kadar onlara değer veriyorlar, atlarını kucaklayıp onlara sarılıp seviyorlar. Bir tay, ailenin çocuğu gibi görülüyor. Atların boyunlarında nazar boncuklarından kolyeler var. İnsanlar nazardan korkuyor. Hayvanların bakıcıları da, aynı şekilde, onlara çok yumuşak davranıyorlar. Önce atların gönlünü okşayıp kalplerini kazanıyorlar. Sinirlenip hayvanlara sopayla vurmuyorlar. Böylece, atlar da insanlara karşı dostça davranıyor. Bizim atlarımıza davranışımızla Türkler'in davranışları arasında çok fark var. Bizim seyislerimiz atlara bağırıp vurmadıkça onların hiçbir şey öğrenemeyeceklerini sanırlar. Bu yüzden de, daha seyisler ahıra geldiği anda atlar korkudan tir tir titrer; dahası, seyislerden nefret ederler. Oysa Türkler ufacık bir komutla atların çömelmesini sağlar ve sahipleri kolayca atlarına biner. Bir at yerden bir sopa ya da kilimi alıp sahibine uzatır. Üstün yetenekleri olan atların burunlarına gümüş halkalar takılır; bu yetiştirilişinin bir göstergesidir. Binicileri düştüğünde hiç oralı olmadan hareketsiz bekleyen atlar gördüm."

Sipahi: Padişaha hizmetleri karşılığında tımar denen arazilerin bağışlandığı feodal atlılardır.

Savaşa katılan atların çoğu sipahiler tarafından yetiştirilirdi. Kendisine bağışlanan toprağı ekip biçerek ürünlerinden yararlanan bir sipahi, savaş durumunda orduya at ve asker temin etmek zorundaydı. Hassa sipahileri bu grubun en varlıklı kesimi olup savaşlarda en çok at ve asker yetiştiren kişilerdi. Ancak, hiçbir sipahi bağışlanan toprakların sahibi değildi. Makamı gereği o toprakta yaşar, gelirini o topraktan sağlardı. Sipahilerin topraklarında *Rayah* denilen köy halkı çalışırdı -bu insanlara sığır gözüyle bakılırdı. Sipahiler kendi atlarını eğitir ve asla top tüfek sesine alıştırılmamış atlarla savaşa katılmazlardı.

NİŞANELERİN (İŞARETLER) ANLAMLARI

Atların vücutlarının belli yerlerinde tüylerin spiral şeklinde dönmesi ya da uzun çizgiler oluşturması simgesel anlamlar taşır:

Olumlu kabul edilen nişaneler:

Peygamber Spirali (ya da Peygamber'in Başparmağının İzi): Atın ensesinin iki tarafında bulunur; bu atın sahibi iyi bir Müslüman olarak yaşar ve ölür.

Sultan Çizgisi: Nefes borusundan sonra ense boyunca uzanan bu işaret, atın uğursuzlukları bertaraf edeceği anlamını taşır.

Mahmuz Spirali: Hayvanın böğründeki bu işaret eğer yukarı doğru çıkıyorsa savaşta güvence, eğer aşağı doğruysa servet anlamındadır.

Göğüs Spirali: Binicisinin çadırının ganimetlerle dolup taşacağı anlamındadır.

Kolan Spirali: Kabilenin sürülerinin bereketini ifade eder.

Kulaklar Arasındaki Spiral: At başlığının taç kısmındaki bu işaret yarışlarda hayvanın süratini simgeler.

Olumsuz kabul edilen nişaneler:

Kaş Üzerindeki Spiral: At sahibinin başına bir darbe alarak öleceği anlamındadır.

Tabut Spirali: Omuzlara doğru indiği takdirde, bu işaret binicisinin eyer üstünde öleceği şeklinde yorumlanır.

Yanaklardaki Spiral: İflas ve sefaleti simgeler; emeklerin karşılığı olmayacaktır.

Baldırdaki Spiral: Atın çalınacağına işaret eder.

Kuyruk Kenarındaki Spiral: Sefalet ve açlık anlamındadır.

Kalçaların İç Kısmındaki Spiral: Eş, çoluk çocuk ve sürülerinin kaybolması anlamındadır.

Sipahi ve Süvari Alayları: 1600 yıllarının ortalarında, soylu bir profesyonel dragon birliği olan hassa askerleri, konumlarından alınarak ve doğrudan padişahın emrine verilmişlerdir.

İstanbul çevresinden getirtilen yetenekli atlar hassa üyelerine armağan edilirdi. Çoğu padişahın yakını ve akrabası olan hassa askerlerinin atları elmas, yakut ve zümrütlerle bezenirdi. Dizginleri ipek işlemeli napa deriden, eyerleri en yumuşak postlardan yapılırdı. Üzerlerine örtülen keçeler altın ve gümüş işlemeli olup hayvanın cildini tahriş etmemesi için ipek kumaşlarla astarlanırdı. Türkler'in zırhları yoktu; savaşlara çok süslemeli giysilerle katılırlardı. Topkapı Sarayı Müzesi'nde ve Viyana ile Krakov'da bu giysilerden örnekler bulunmaktadır.

Chanfron: 15. ile 17. yüzyıl arasında atların yüzlerine takılan koruyucu metal plakalar da, İstanbul Askeri Müzesi'nde ve Floransa Stibberts Müzesi'nde mevcuttur. Halen hiç bozulmamış halde duran bu plakalar bakırdan yapılmış ve altın kaplamadır. Her biri özel olarak atın kendisine göre ölçüyle yapılırdı. İstanbul Askeri Müzesi'ndeki örnekler yüzleri düz ya da hafif dışa doğru çıkık at tipleri için yapılmış olanlardır. Arap atlarının içe çökük 'kaşık' şeklindeki yüz formu için yapılmış örnekler Stibberts Müzesi'nde Mısırlılar'ın Memluk zırhlarının da sergilendiği müzede görülebilir. Daha çok Arap atlarının kullanımına uygun olan Stibberts Müzesi'ndeki örnekler, İstanbul Askeri Müzesi'ndeki örneklere göre çok daha küçüktür; 58-71 santim arasındaki bu yüz plakaları 15.3 ile 17.2 boyutundaki atlara göre yapılmıştır.

Kızıl Elma: Roma kentine Türkler tarafından verilen ad. Kentteki St. Pietro Kilisesi'nin tepesinde bulunan kızıl elma figürünü bir simge kabul ederek bu ad verilmiştir. Bizans'ı (Doğu Roma) alan Osmanlı Türkler'i, ikinci hedef olarak Batı Roma'nın fethini amaç edinmişlerdi.

Efrasiyab: Kaşgarlı Mahmut, *Divanı Lûgatı Türk*'te Efrasiyab'ın Türk efsanesinde adı geçen Alp Er Tunga olduğunu söyler. Söylenceye göre İskit Türkleri'nin ilk büyük hakanı. Destansı kaynaklarda-

ki bilgilere göre tüm Orta Asya'yı egemenlik altına aldıktan sonra Kafkasya'yı aşıp güneye doğru ilerledi. Anadolu ve Mısır'ı da topraklarına katarak büyük bir imparatorluk kurdu. Yaşamı boyunca hep İranlı hükümdarlarla savaştı. İranlılar'ın ulusal destanı *Şehname*'de Alp Er Tunga ile yapılan savaşları Firdevsi ayrıntılı olarak anlatır.

Fatih'in söylediği sözlerin özgünü ise şöyledir:

Baykuş nevbet çalar efrasiyab tâkında
Örümcek perdedardır kayzerin sarayında.

Dizelerin ilk kez kimin tarafından söylendiği bilinmemektedir.

4. BÖLÜM

At Meydanı

Bugün Sultan Ahmet Camisi'nin önünde yer alan At Meydanı, Roma döneminde atlı araba yarışları için yapılmıştı. Bugün Theodosius Sütunu, Obelisk (Dikilitaş) ve Spiralli (Yılanlı) Sütun halen bu meydanda yer almaktadır. Roma döneminden 12. yüzyıla kadar bu arenadaki simgesel dört at heykeli, Haçlılar tarafından Venedik'te St. Mark Katedrali'ne taşınmıştır (Bugün katedralde de sadece kopyaları bulunan heykellerin aslı bir müzededir).

6. BÖLÜM

Topkapı Ahırları

İlk haliyle, sarayın dış duvarları önünde Marmara kıyıları boyunca on yedi ayrı binadan oluşan ahırlar binden fazla at barındırırdı. Bu atlar devlet törenleri için yetiştirilir ve Haliç ile Kağıthane çayırlarında otlatılırdı.

Atların mücevherleri Baş İmrahor'un bir metreye iki metre boyutlarındaki kasasında, sarayın dışında, Saraçhane yakınındaki Baş İmrahor'un merkez binasının bulunduğu Vefa semtinde saklanırdı.

Türk atları savaşa göz kamaştırıcı donanımlarıyla katılırdı. Osmanlı dönemi kıyafetlerinin çok güzel örnekleri Topkapı Müzesi ile Askeri Müze'de mevcuttur.

Padişah'ın Maiyeti

10 Ekim 1682 tarihinde Padişah ve maiyetinin İstanbul'dan muhteşem çıkışına dair belgeler, Bodleian Kütüphanesi'nin izniyle aşağıda yayınlanmıştır:

"... İmparatorluğun inanılmaz zenginliklerini gözler önüne seren bir manzaraydı. Paha biçilmez mücevherler, atlar ve giysilerle arabaların görkemi sözcüklerle ifade edilemeyecek boyuttaydı. Atların koşum takımları elmas, yakut ve zümrütlerle bezenmişti; atların kendileri bu değerli taşlardan daha değerli ve muhteşemdi. Sırayla ilerliyorlardı: Önde yay ve ok kılıflarıyla, kılıçlarıyla ve mızraklarıyla atlılar; ardından Bashaw'lar, her biri atlar eşliğinde yakışıklı iç oğlanların armalı kıyafetleriyle onları izliyordu. Kadılar bir metre çapında sarıklarıyla, yanlarında hizmetlileri eşliğinde yürüyordu. Kadıların huzuruna suçluları getiren vezir yardımcıları, kadılarınki kadar olmasa da, koskocaman sarıklarıyla arkalarından geliyordu: Emirler, Hz. Muhammed'in akrabaları olarak ayrıcalıklı yeşil sarıklar takmıştı. Vezir katipleri yine kalabalık bir at, uşak ve Ağalar eşliğinde göründü; Aynı şekilde kalabalık maiyetiyle Defterdar'ı izleyen uşakların yürüttüğü çok zengin donanımlı atların ardından önemli kişiler geliyordu: En gösterişli atın üstünde Padişah'ın kızıyla evli ve onun sevgili kuluna ve Vezir'e hem yaya hem de atlı uşaklar eşlik ediyordu. Sonra Kadı yardımcıları ve aslan, ayı, kaplan ve leopar postundan giysileriyle Vezir'in muhafızları; Vezir'in önünde on sekiz kişinin taşıdığı yüksek sopalara takılmış altı at kuyruğu ve vezirin her iki tarafında elli yaya hizmetlisi at üstünde ilerleyen Vezir'i koruyordu. Müftü hemen yanında, arkasında kendi maiyetindeki Ağalar ve yetkili devlet adamları yine hizmetlileriyle geliyordu. Sonra Hadımağası ve Kızlarağası, Vezir kadar kalabalık maiyetleriyle göründüler. Padişah'ın hayatını bağışlaması için ve yasaların yürümesi için dualar okuyarak gelen din adamları ve arkalarında İmparatorluğun en büyük iki devesi vardı. Bir tane-

sinin üstünde Hz. Muhammed'in giysileri konmuştu; ikincisi de Hz. Muhamed'in kendisinden sonra gelen haleflerine teslim ettiği Kur'an'ı taşıyordu. Türkler hayvanlar ölünce onların cennete gideceklerine inanırlar. Develerin arkasından Süleyman Kahya, Padişah'ın atlarının efendisi ve sevgili kulu, ama Vezir'in baş düşmanının arkasında da büyük Padişah süt beyazı atının üzerinde paha biçilmez mücevherler içinde ilerliyordu. Etrafındaki hizmetlilerin her biri diz boyu altın giysiler ve keplerle olabildiğince mücevherle donatılmış en az on santim kalınlıkta mücevherli kemerleriyle inanılmazdı. Arkalarında sade kıyafetiyle şehzade, sıradan bir at üzerinde Padişah'ın dört yüz kadar uşağı eşliğinde geliyordu. Dört yüz adamın her biri armaları, eldivenleri kılıçlarıyla, sağda ok kılıfları solda yaylarıyla, kimi elmas kimi başka değerli taşlarla bezenmiş, yeşil, kırmızı, mavi, kimi sarı ve rengarenk uçuşan ipek giysileriyle güzel bir görüntü sergiliyordu. Her on ya da on iki askerin arasında ikişer Hadımağası, Türkler'in kadınları kadar erkeklerini de kıskandıklarını gösteriyordu. Ve Padişah'ın devlet yetkilileriyle aralarında arabaları, yüklü katırlarıyla develerinin arkasında beş bin kadar sipahi ellerinde mızraklarıyla ve renkli sancakları uçuşarak nefis bir şekilde beş ya da altı saat süren töreni nefis bir şekilde sonlandırdı.'

10 Ekim, 1682, Konstantinopolis.

Konstantinopolis kentinin önde gelen tüccarlarından birinin Londra'daki bir dostuna, Türkler'in Büyük İmparatoru IV. Mehmet ve atlılarının, Hıristiyanlığı ele geçirmek amacıyla Viyana Kuşatması için kentten çıkışını ayrıntılarıyla anlatan mektubundan alıntı.

(Bodleian Kütüphanesi).

Györ: Habsburg İmparatorluk askerlerinin elinde, Osmanlı Macaristan toprakları üzerinde güçlü bir stratejik kale. Türkler'in saldırısının başlıca hedefi olarak düşünülmüştü.

Av: IV. Mehmed'in av partileri çok dile düşmüştür. Bütün hayatı boyunca avlanmış, on beş kadar yasak araziye girerek 30.000 kişiye varan hizmetlisiyle çıktığı av partilerinden birinde otuz kişinin birden öldüğü bilinmektedir.

Kara Mustafa: Esir alınan Hıristiyanlar'a işkence ederek, hatta insanların canlı canlı derilerini yüzerek içlerini doldurup Padişah'a armağan olarak gönderdiği anlatılır. Batı dünyasında kendine özgü bir krallık kurmayı düşlemiş olduğu sanılmaktadır (Dimitri Candemir).

9. BÖLÜM

Osmanlı Ordusunun Sayısal Gücü: Osmanlı ordusunun boyutu ancak tahmin edilebilirdi. İmparatorluğun dört bir tarafından orduya katılmış silahlı birlikler sadece gözle görülebildiği kadar tahmini bir sayıyla ifade edilebilirdi. Bu boyut konusunda bir fikir birliği vardı ve çok sayıda savaşçısı olduğu kesindi.

Çoğu rakamsal bilgiler Caprara ve Kunitz'in günlüklerinden elde edilmiştir. Kunitz, Caprara'nın serbest bırakılmasından sonra da Türkler'in elinde esir kalmıştır. Diğer rakamlar F. le Béque ve Ferdinand Stöller'den edinilmiştir. (Bkz. Bibliyografya).

240.000 kadar savaşçının 8.000 Mısırlı, 37.000 Yeniçeri, 30.000 sadece İstanbul'dan gelen Sipahiler, 24.000 Tatar, 6.000 Wallachian, 6.000 Moldovyalı, 129.000 Tımarlı askerden oluştuğu tahmin edilmektedir.

Bu toplam rakam, kanımca, yaklaşık olarak 150.000 şeklinde geçmiştir.

Aygır Dövüşleri: John Evelyn tarafından da anlatıldığı üzere, bu dövüşler 17. yüzyılda İngiltere'de düzenlenmiştir. Bu dövüşlerden birini izleyen Evelyn dehşet içinde kalmıştır. Eski Osmanlı topraklarının bazı kesimlerinde bu dövüşler hâlâ yapılmaktadır.

İlaçlar: Atlar için kullanılan ilaçlar dönemin parazit kontrolu yöntemleriyle ilgilidir. Ceviz, pelin, sarımsak ve çoğunlukla nar bileşiminden yapılan bu ilaçlar atlara verilirdi. Genellikle dolunaya yakın, ayın büyüyerek parlaklık kazandığı dönemlerde yapılması, ilginç bir şekilde endo-parazit göçleriyle de çakışır.

10. BÖLÜM

Keçe: Türk minyatürlerinde görüldüğü gibi, bir Türkmen adeti olarak atlara keçe kaplanması halen uygulanan bir yöntemdir. Araplar tarafından da taklit edilmiştir.

Tetanoz: O dönemlerde savaşlarda atların ölümüne neden olan bir hastalıktı.

11. BÖLÜM

Polonya Hussarları: Batı dünyasının en muhteşem atlıları, miğfer takar, kol ve bacaklarını kaplayan zırhlarla panter postu giyerdi. Her biri iki süvari kılıcı, iki tüfek, bir savaş baltası ve 19 ayak boyunda bir mızrak taşırdı.

Jan Sobieski'nin saldırısı 11 Eylül olarak planlanmıştır (I. Parvev -Bkz. Bibliyografya).

Viyana Kuşatması'ndaki gönüllüler arasında geleceğin İngiltere Kralı I. George da bulunuyordu (1714-1727).

12. BÖLÜM

Eski kalelerin zigzaglı kalın dış duvarlarını aşan işgalcilere ateş açmak amacıyla kent surlarından başlayarak kentin içine doğru korunmasız, eğimli ve geniş yollar bulunurdu.

Viyana Kuşatması'nda verilen kayıplar: Akşam saat yedi itibariyle öldürülen Osmanlı askerinin 10.000 olduğu tahmin edilmektedir (I. Parvev). Kuşatmanın sona ermesine kadar toplam ölü sayısının 40.000'e ulaştığı sanılmaktadır (T. Barker).

Kuşatma sona erdikten sonra, ertesi gün kent surlarının dışında başıboş pek çok Türk atı ele geçirilmiştir. Bu atlarda çok güçlü bir

'ev' özlemi vardı -geçici de olsa bir evleri olmasını arzularlar ve güvenlikleri tehlikeye düştüğü an bulundukları yerden kaçarlardı.

14. BÖLÜM

Buda Kuşatması'nda 1686 yılı Haziran-Temmuz ayları arasında İngiliz gönüllülerinin savaşa katıldığı bilinmektedir.

Jacob Richards: (I. James tarafından İmparatorluk savaş makinesiyle ilgili rapor vermesi için gönderilmiş bir mühendistir; **James Fitzjames** (sonradan Berwick Dükü olmuştur); **Edward Vaudrey; Yüzbaşı Frederick Fife:** İskoç ordusundan olup, bugün Resensburg olarak bilinen Ratisbon'dan 1686 yılının Mayıs ayında geçmiştir; **Lord Savile**: 13 Temmuz 1686 tarihinde yaralanmıştır; **Lily Christian:** Neuhausel, Caschaw, Oplak ve Buda Kuşatmaları'na katılmış bir askeri mühendistir. 1688 yılında Orange'lı Wiliam hizmetine girmiş, Boyne Savaşı'nda ve Limerick Kuşatması'nda savaşmıştır.

Buda Kuşatması'ndan kurtulan İngilizler'in çoğu ülkelerine Türk atları getirmişlerdir.

Lord Cutts: Buda Kalesi düştüğünde, Habsburg bayrağını asan kişi olarak bilinir. Lord Raby'nin Ormonde'ye yazdığı mektuplardan, Lord Cutts'ın Buda'dan ülkeye atlar getirdiği bilinmektedir.

BUDA'DA ROBERT BYERLEY

Çok özenle araştırmama rağmen, Robert Byerley'in Buda'da bulunmuş olduğuna dair hiçbir bilgiye ulaşamadım. Ne İngiltere'den ayrılıp bir keşif gücüne katıldığına dair, veyahut 1683 yılında Viyana Kuşatması'na ne de 1686 yılında Buda Kuşatması'na katıldığına dair herhangi bir bilgi bulabildim. Byerley'in bu savaşlara katıldığını varsayan C. M. Prior'un *The Royal Studs of the Sixteenth and Seventeenth Centuries* adlı kitabının 83. sayfasında şunlar yazar (Horse and Hound Yayınları, 1935):

"Lister Türk İngiltere'ye 1687 yılında* Berwick Dükü tarafından getirtilmişti. Kendisi Buda'nın düşman elinden kurtarılması amacıyla Lorraineli Charles'ın ordularına katılmıştır. Byerley Turk'ün de aynı kuşatmadan sonra İngiltere'ye getirildiği tahmin edilmektedir. Kuşatma sırasında, sahibinin orduya serbest olarak† katıldığı, Kuzey'de kendine ait düzensiz küçük bir ordu kurduğu bilinmektedir. Bu birlik Altıncı Dragon Muhafızları'na (Carabinier'lere) 1688 yılına kadar tam olarak dahil edilmemiştir..."

---

* 1687 yılı şöyle yanlıştır: Buda Kuşatması 1686 yılı Haziran-Eylül arasında olmuş, Berwick Dükü İngiltere'ye aynı yılın 4 Kasım tarihinde dönmüştür (Reresby).

† Byerley orduya serbest olarak katılmamıştır. II. James'in Haziran 1685 yılında Monmouth Ayaklanması için asker toplama çağrısıyla Whitehall'da görev yapmıştır. Byerley, Doncaster'de 40 atlıdan oluşan bir birlik kurmuş ve Londra'ya giderek Kraliçe Dowager birliklerine katılmıştır. Bu bir keşif birliği değildir ve denizaşırı bir sefere katılmamıştır. Byerley, Kraliçe'nin birliklerinde (II. James'in 1686 yılındaki tasfiyesine kadar) yüzbaşı olarak kalmıştır. Edward Vaudrey Buda'dan döndüğünde, James'in tasfiyesinden sonra Byerley'in boşalan pozisyonu Vaudrey'e verilmiştir. Vaudrey bir Katolikti, Byerley ise bir Protestan'dı. Kral James döneminde Protestanlar gözden düşmüş, ancak, 1688 yılında James ülkeden kaçtıktan sonra Byerley, Kraliçe birliklerine tekrar dönmüştür.

1689 yılında atını da alarak İrlanda'ya gitmiştir. İrlanda'da iki yıl sadakatla hizmet etmeleri karşılığında, 1692 yılında Altıncı Dragon Birliği'ne Kral William, Carabinier'ler adını vermiştir.

Edward Vaudrey'in atını İngiltere'ye James Fitzjames ile göndermiş olması muhtemeldir. O sırada Vaudrey maddi sıkıntıya düşerek atı Byerley'e satmış ve ülkeden kaçmıştı. Byerley'i daha önceden tanıyor olması gerekirdi çünkü James döneminde ayaklanmalardan sonra Byerley'in görevi ona verilmişti. Vaudrey, Boyne Savaşı'nda ölümcül bir şekilde yaralanmış, Byerley ise iki yıl İrlanda'da yara bile almamıştı. 1689 yılında Albay Sir George Hewytt kanlı ishal hastalığına yakalanmış ve bu hastalıktan ölmüş ve aynı yıl Aralık ayında Byerley onun yerine albaylığa getirilmişti.

17. BÖLÜM

İngiltere'den Buda'ya: Edward Vaudrey Strasbourg'a deniz yoluyla gelip atla Ulm'a ve oradan Viyana'ya geçti. Mayıs ve Haziran aylarında Györ'e gitti. Aynı yoldan geri dönmek imkansızdı. Gemiler Tuna ve Rhin Nehirleri'nde atlarla çekiliyordu; bazıları yelken açıyordu. Vaudrey 31 Haziran'da Buda'ya gelmişti, oysa kuşatma 18 Haziran'da başlamıştı. C. M. Prior'ın, *Early Records of the Throughbred Horse* ve *The Royal Studs* kitaplarında Lister Türk ile Byerley Turk'ün İngiltere'ye getirilişine dair verdiği tarihler kanımca yanlıştır.

Evelyn'in günlüğü: 1683 yılına ait günlüğünde John Evelyn 'geyikler gibi tırıs giden' üç attan bahseder. Kral II. Charles da dahil olmak üzere, Londra sokaklarında aynı sahneyi görmüş olan diğer kişiler vardır. Bir Alman tarafından Hamburg'dan İngiltere'ye gemiyle getirilmiş olan bu atların, Viyana kuşatmasında Türkler'den ele geçirilen atlar olduğu sanılmaktadır. İlk partide dört at olduğu, birinin yolculuk sırasında öldüğü bilinmektedir. Byerley Turk'ün bu üç attan biri olabileceği düşünülse de, bu tam olarak kanıtlanamamıştır.

Philip Marchant: İngiltere-Fransa arasında Manş Denizi'nden gemiyle at taşımacılığını başlatan kişilerden biri olarak geçer (Dover Ports Boks. PRO: ref: E 190/661/14).

At Yetiştirme: René Descartes, hayvanların tepkilerinin 'makineden farksız' olduğu fikrini ortaya atarak Batı dünyasında yüzyıllarca atçılığın gelişmesini engellemiştir. Katolik Kilisesi'ne göre hayvanların bir ruhu olmadığı görüşü de, hayvanların vahşi yöntemlerle eğitilmesine yol açmıştır. Bu konuda Doğu -bu öyküde Türkiye- son derece özgür bir tutum içindeydi. O dönemlerde Osmanlı İmparatorluğu'na giden gezginlerin yorumları ilginçtir. Bu topraklardaki atların kalitesini şaşkınlıkla izlerken, hayvanlara son derece nazik bir şekilde yaklaşıldığını ve atların da çok çabuk eğitildiğini gözlemlemişlerdir.

18. BÖLÜM

Aşağıdaki *Türk atları* aynı dönemlerde İngiltere'de bulunan atlardır (İrlandalı ve İngiliz askerlerin kendi getirdikleri atlar bunların arasında yer alamamaktadır).

Tahmini yıl 1670 Darcy Sarı Türk: Navanlı Lord James Darcy, Sedbury Hall, Richmond, Yorkshire.

Tahmini yıl 1675 Darcy Beyaz Türk: Navanlı Lord James Darcy. Aynı zamanda Sedbury Türk adıyla da bilinir.

Tahmini yıl 1681 Shaftesbury Türk: Anthony Ashley Cooper, Birinci Shaftesbury Kontu, Newmarket, Suffolk.

Tahmini yıl 1686 Helmsley Türk: Thomas, Üçüncü Fairfax Helmsely Stud Lordu, Yorkshire; 1685 yılını da içine aldığı bilinmektedir.

Tahmini yıl 1687 Lister (Gri) Türk: Matthew Lister, ya da Stradling Türk adıyla bilinir; Burwell Place, Louth, Lincolnshire.

Byerley'in Parlamento Üyeliği
Durham: 1685-87
Knarsborough: 1695-1713

Byerley 1689 yılı Eylül ayı ile 1691 yılı Kasım ayı arasında İrlanda'da görevdeydi.

19. BÖLÜM

1692 yılında Robert Byerley'in kayınpederi olacak olan Lord Wharton, *Lilliburlero* adlı parçanın söz yazarıdır. Beste, Purcell tarafından yapılmıştır.

Kayıp Seyis öyküsü, yerel bir efsaneyle uygun düşer. Middridge kasabasına çok güzel bir at getiren yabancı, Byerley'in atı satın almasından sonra kaybolur ve Byerley onu öldürmekle suçlanır.

Ceviz ağaçlarıyla ilgili olarak Middridge Grange'ın en son sahipleriyle görüşerek edindiğim bilgilere göre, malikane arazilerinde bulunan iki tür budaklı çok eski ceviz ağacı, Buda'dan getirilmiş tohumlardan ve Budapeşte'de yetişen cevizlerden üretilmiştir.

20. BÖLÜM

Robert Byerley'in Albaylığa Atanması

7 Aralık: Schomberg Dükü'nün Kral'a gönderdiği atanma belgesi: Bay Baylerley, kendi birliğinin başında bulunan Albay Huatt'ın Chester'de ölümü üzerine bundan böyle alayın albaylığına atanmıştır (Devlet Belgeleri Takvimi, İçişleri Serisi, William ve Mary. 13 Şubat 1689-Nisan 1690).

22. BÖLÜM

Downroyal Yarışları

İrlanda'nın en eski yarışlarından biri olan Downroyal Yarışları'nın, Curragh Yarışları'ndan sonra ikinci sırayı aldığı tahmin edilmektedir. Yarışma, II. James'in Kraliyet Fonu ve Down kasabasında at üretimini teşvik etmekle görevli Down Royal At Üreticileri Birliği tarafından başlatılmıştır. Yarış pisti Albay Vere Essex Cromwell tarafından 1685 yılında belirlenmiş, ancak ilk belgelenen yarış Mart 1689'da yapılmıştır.

A.Wilson'a göre,(Bkz. Bibliyografya) ilk kazanılan kupa Kraliyet Dragonları Albayı Matthew Hayford'un Barb adlı atı, Binbaşı Hamilton'un Cob adlı atı ve Yüzbaşı Byerley'in Türk atının yarıştığı Mart 1690 yılında verilmiştir.

(Kral William'ın ordularında üç Hamilton adı geçer)

1690 yılı Mart ayındaki kupa konusunun tekrar incelenmesi gerekir çünkü o yıllarda Byerley yüzbaşı değil, albaydı Bu kuşkulu bilgiyi, Byerley Turk'ün şampiyon oluşunu gösteren bir olay olarak

kullanmak istedim. Ünlü tarihçi C. M. Prior da, bu atın birinci geldiğinden bahseder (Bkz. Bibliyografya).

O dönemlerde iki ya da üç soylu kişinin belirlenmiş iki nokta arasında kendi atlarıyla katıldığı yarışlar yapılırdı. Byerley Turk'ün katıldığı yarış, bugün hâlâ aynı adla bilinen Downpatrick yolunda Flying Horse kavşağından başlayarak yapılmıştır. Bu yolun varlığı, Wilson'un verdiği bilgileri de doğru kılar.

III. William İrlanda'ya gittiğinde 1690 yılı Haziran ayında (tahminen 18-25 tarihleri arasında) Hillsborough Kalesi'nde kalmış ve yarışların Kraliyet desteğiyle düzenlenmesine karşın, At Üreticileri Birliği'nin tahsisat vermediğini öğrenmiştir. Bunun üzerine, saray gelirlerinden yılda 100.000 Sterlin bağış yaparak yarışların Kraliyet Kupası adıyla bilinmesini istemiştir.

Buna göre Kral II. James ile III. William'ın Downroyal Yarışları'nın hamileri olduğu söylenebilir.

23. BÖLÜM

Boyne Savaşı'nda William ordusunun kayıtlarında Byerley'in Lanier ve Riffel ile kendi süvari birliğini kumanda ettiği belgelenmiştir.

24. BÖLÜM

Miladi takvime geçişle (her ne kadar yüzlerce yıl süren bir yanlışın düzeltilmesine rağmen), bu dönemlere ait tarihlerin belgelenişinde karışıklıklar olmuştur. Bu yüzden Boyne Savaşı'nın 12 Temmuz olarak tarihlendirildiği de görülür.

25. BÖLÜM

Aughrim Çatışması: Boyne Savaşı'ndan çok daha kanlı olup, kayıplar her iki taraf için de Boyne Savaşı'nın tümünde verilen kayıplardan daha fazla olmuştur.

26. BÖLÜM

Limerick'te 14.000 kişilik garnizona İrlanda'da kalmak ya da Fransa'ya sürekli sürgüne gönderilmek üzere iki şık sunulmuş, 11.000 kişi Sarsfield ile İrlanda'yı terk ederek Fransa'ya gitmiştir. Chateau Renault gemileri Shannon'da demirleyerek İrlandalı birlikleri Fransa'ya götürmüştür -bu, Wild Geese'in ilk seferi olarak bilinir.

21 Ekim 1691'de Limerick Antlaşması'ndan sonra getirilen Ceza Kanunları'nın amacı İrlandalı Katolikler'in statüsünü düşürerek onları sadece 'ağaç kesip kuyulardan su taşıyan bir sınıf' haline sokmaktı.

Bu yasalarla İrlandalı Katolikler'in aşağıdaki hakları ellerinden alınmıştır:

Her türlü eğitim (çocuklarını yurtdışına göndermek dahil)

Askerlik

Profesyonel bir kariyer yapmak

Vatandaşlık hakları (oy kullanmak ya da kamu hizmetinde çalışmak dahil)

Katolik ayinlerine katılmak (Katolik rahipler ülkeden sürülmüş, geri dönenler ise asılarak öldürülmüştür)

Toprak satın almak

16 Pound değerinden fazla bir ata sahip olabilmek (Bir Protestan'ın Katolik birine ait bir atı satın almak istemesi halinde, at sahibi yasal olarak atını o kişiye satmak zorundaydı; bu yüzden, çoğu İrlandalı'nın atlarını satmaktansa vurduğu olmuştur).

27. BÖLÜM

Byerley Turk'ün bulduğum beş tablosunun dört tanesi ressam John Wootton'a aittir. Tabii, bundan daha çok tablo da olabilir. Elime geçen tablolardan anladığım kadarıyla sadece birisi gerçek

modelden yapılmıştır. Bu tablo Epsom'da Durdans'daki bir malikanede bir süre durmuştur ama artık orijinali yoktur; tablonun bir kopyası Almanya'da Bad Fallingbostel'de İskoç Kraliyet Dragon Muhafızları'nın karargahındadır. Ancak, tablodaki seyisin bir 'Yerli' olduğu şeklinde bir yanılgı söz konusudur. Byerley Turk'ün bir diğer, daha güzel ve gerçek boyutlardaki tablosu Kildare'de Straffan'daki K Club's Byerley Turk Restoranı'ndadır. Her iki tabloda da seyisin duruşu, elleri ve tavrı tıpatıp aynıdır; atın duruşu da aynıdır, sadece fon değişir. John Wootton'un *'Siyah Byerley Turk'* adlı bir diğer tablosunun bu iki tablo esas alınarak yapılmış olduğu tahmin edilmektedir. Seyisin elleri ve atın duruşu iki orijinal tablodaki gibidir.

Aslında Wooton'un *Siyah Byerley Turk* tablosunda gerçek model kullanmış olması pek olası değildir. Arline Meyer ilginç bir gözlemle, 'Renk ve özel işaretlere gösterdiği özen ve dikkat dışında Wootton ünlü Arap atları olan Bloody Shouldered, The Hampton Court Chestnut, The Godolphin ve diğer bu cins atlarla Byerley Turk arasında çok az farklılığı öne çıkarabilmiştir; bu tablo, Wootton'un ideal Arap atı olarak kullandığı standart bir siluetin tekrarıdır. Türk ve Arap atlarının sıklıkla karıştırılması gerçeğine karşın, Wootton'un Wimpole House'daki *Üç Arap Atı* adlı tablosu görülmeye değerdir.

28. BÖLÜM

Byerley'in Evliliği: Robert Byerley'in sonradan eşi olan kuzini Mary Wharton'la ilgili ilginç bir öykü vardır.

Lord Wharton'un kızı Mary bir gün Londra'da teyzesiyle alışverişe çıktığı sırada üç kişi tarafından kaçırılmıştı. O gün için 50.000 Sterlin (bugünkü değeriyle 5 milyon Sterlin) tutarında kişisel serveti olduğu bilinen Mary'ye düzenlenen bu komplonun amacı, genç kızı 9. Argyll Kontu'nun yoksul düşmüş oğlu James Campbell ile evlendirmekti. James bu servetin bir kısmını komplocularla paylaşa-

cağına söz vermişti. Mary'nin evlilik tarihine kadar Sir John Johnson'un yanında kalacaktı. Mary'nin kaçırılışı Londra'da büyük yankı yaptı ve bulunmasına aracı olacak kişiye 50 Pound miktarında büyük bir ödül kondu. Sir John Johnson'un ev sahibesi kendisine ihanet ederek Mary'nin bulunmasına yardımcı oldu ve Sir Johnson, Newgate'e götürüldü. 4 Aralık 1691 tarihinde Parlamento kararıyla Mary Wharton'un James Campbell ile evlilik iddialarının tamamen yalanlandığı açıklandı. Bu arada John Campbell İskoçya'ya kaçmıştı. Ancak, Sir Johnson ölüme mahkum edilerek Tyburn'de asıldı. Olaydan aşağı yukarı üç ay sonra 15 Mart 1692 tarihinde Mary kuzeni Robert Byerley ile evlendi.

Byerley'in Parlamento Faaliyetleri: Byerley verdiği söze sadık kalmış ve yaşamının geri kalanını askeriyede ve parlamentoda her türlü yolsuzluğa karşı savaşarak geçirmişti. Fazla hırslı bir insan olarak parlamentoda 'sevilmeyen kişi' ilan edilmişti. Daha sonraki parlamento görevinde devletin elinde yanlış kullanılan paraların takibini yaparak suçlu bulunan herkesi acımasızca cezalandırmıştır. Devlet mekanizmasına çok yüksek standartlar getiren bir kişi olmuş, 1714 yılında elli dört yaşında ölmüştür. Ancak, ölümü bu kadar erken olmasaydı, kendini adadığı işler nedeniyle şövalyelik unvanını kazanmış olacağı kesindi.

BYERLEY TURK'ÜN İRLANDA'DA GEÇİRDİĞİ DÖNEM İÇİNDE TARİHSEL OLAYLARIN KRONOLOJİSİ

1689

- 12 Eylül, Byerley Turk'ün Hoylake'den gemiye yüklenişi
- 13 Eylül, Byerley Turk'ün Belfast'ta kıyıya çıkışı
- 18 Eylül, Birliğin güneye yürüyüşü
- 23 Eylül, Dundalk'a varış
- 30 Aralık, Lisburn'a yürüyüş

1690

- 27 Şubat, Downpatrick yürüyüşünün başlangıç tarihi
- 15 Mart, Flying Horse'da yarış
- 17 Haziran, III. William ile buluşmak üzere Hillsborough'ya hareket (Kral 14 Haziran günü Carrickfergus'a gelmişti).
- 25 Haziran, güneye yürüyüş
- 1 Temmuz, Boyne Savaşı (12 Temmuz olarak da geçer. Bkz. Notlar).
- 2 Temmuz, I. James'in Fransa'ya kaçışı
- 5 Temmuz, Finglas, Dublin'de birliklerin toplanışı
- 9 Temmuz, Jakobit ordularının peşinde batıya yürüyüş
- 8 Ağustos, İlk Limerick Kuşatması'nın başlaması
- Ağustos ortası, Byerley'in tazminat ödemeleri
- 27 Ağustos, Limerick Kuşatması'nın kaldırılışı ve Byerley'in kış için Mountmellick'e çekilişi

1691

- 2 Haziran, İkinci Athlone Kuşatması (Byerley, iki Athlone Kuşatması'ndan sadece ikinci kuşatmaya atıyla katılmıştır)
- 12 Temmuz, Aughrim Savaşı
- 17 Temmuz, Limerick'e yürüyüş
- Temmuz-Ağustos, İkinci Limerick Kuşatması
- 14 Ağustos, Tyrnconnel'in ölümü
- 28 Ağustos, Jakobitler'in teslim oluşu
- 3 Ekim, Limerick Antlaşması, Wild Geese'in Fransa'ya ilk seferi.
- 7 Kasım, Dublin'e yürüyüş
- 19 Kasım, Hoylake'e dönüş

KAYNAKÇA

Abbot, G.F. *Under the Turk in Constantinople. A Record of Sir John Finch's Embassy,* 1674-1681. London. Macmillan, 1920.

Alderson, M. *Pers Comm. Letters from King William III to Lord Carmarthen (Danby).* Verified by the British Museum. Private collection of manuscripts.

Alexander, D. (ed), *Furusiyya,* D. King Abdulazziz Library, 2002.

Articles of Galway, Exactly Printed from the Letters-Patent: wherein They are Ratified and Exemplified by their Majesties under the General Seal of England, Published by Authority, Dublin. Printed by Andrew Crook, Assignee of Benj Tooke, Printer of Their Majesties on Ormonde Key, 1692. The Joly Pamphlets 1692-1791.

Andrić, Ivo. *Bridge Over the Drina,* George Allen & Unwin, London, 1959.

Andric, Ivo. *The Damned Yard,* Dereta, Belgrade, 2000.

Azzaroli, A. *An Early History of Horsemanship,* E.J. Brill, Leiden, 1985.

Babinger, F: *Encylopaedia of Islam,* E.J. Brill, Leiden, 1987.

Baldock, C. *Diary of the Golden Hinde.*

Balaman, A. *Halkbiliminde Özgün Konu: At Kültürü.* Folklor ve Etnografya Araştırmaları (FEA) İstanbul, 1985.

Barber, N. *Lords of the Golden Horn,* Macmillan, 1973.

Bargrave, R. *The Travel Diary of Robert Bargrave, Levant Merchant, 1647-1656.* Long Riders' Guild Press, 2005.

Barker, T. *Double Eagle and Crescent: Vienna's Second Turkish Siege and Its Historical Setting;* State University of New York Press, 1966.

Başbuğ, H. *Aşiretlerimizde At Kültürü,* Istanbul, 1986.

Başbuğ, H. *Aşiretlerimizde At Kültürü, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı,* İstanbul, 1986.

Batu, S. *Türk Atları ve At Yetişirme Bilgisi, Zootekni Enstitüsü Doçenti,* Ankara, 1938.

Baudier de Languedoc, M. *History of the Imperial Estate of The Grand Seigneurs.* Tr. Edward Grimeston, 1635.

Baykal, B.S. *Peçevi İbrahim Efendi,* Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1981.

Bayrak, *Panorama of Turkey.* Galeri Mintatür, İstanbul, undated.

Bearman, B.J. et al, *Encylopaedia of Islam,* new ed., Brill Academic, Leiden, 2000.

Beaston's Political Index, vol. I.

Beck, B.H. *From the Rising of the Sun: English Images of the Ottoman Empire to 1715.* Peter Lang, New York. 1987.

Berenger, J. *History of the Habsburg Empire.* Longman, *1977.*

Berenger, Richard. *The History and Art of Horsemanship, T.* Davies and T. Cardell, London, 1771.

Berjeau, Philibert Charles. *The Horses of Antiquity, Middie Ages and Renaissance,* Dulau and Co, London 1864

Bevan, B. *James, Duke of Monmouth,* Robert Hale, 1973.

Blundeville, *The Foure Chiefest Offices belonging to Horsemanship,* Imprinted at London by Wyllyam Seres dwelling at the west ends of Paules Church, at the signe of the Hedgehogge. To the Righte Honourable and his Singular Good Lorde, the Lorde Robert Dudley, Erle of Leycester, Baron of Denbighe... etc. 1580.

Bökönyi, S. Mecklenburg Collection Part I: Data on Iron Age Horses of Central Europe and Eastern Europe. Peabody Museum. 1968

Boyer, Abel. *The History of King William III,* 2nd Edition, 1702, Vol I.

Bramston's Diary (Camd. Soc.).

Brocquiére, Bertrand de la. Bertrandon de la Brocquiére in Denizaşiri Seyahati, çev. İlhan Arda, sunuş: Semavi Eyice, ed. Ch. Schefer, İstanbul, 2000.

Browning, A. *Memoirs of Sir John Reresby,* The Complete Text and a Selection from his letters, Second Edition, London, Royal Historical Society 1991.

Bruce, S.D. *The Thoroughbred Horse.* His origin, how to breed and select him, etc. 'Turf, Field & Farm', New York, 1892.

Bryant, A. *Samuel Pepys, The Years of Peril.* Cambridge University Press, 1947.

Brzezinski, R. *Polish Armies 1569-1696,* Osprey 2003.

Bunyan, J. *Pilgrim's Progress,* Oxford University Press, 1998.

Bury, A. *The Best of Wootton,* The British Racehorse, XI, 1959.

Calendar of State Papers, Domestic Series, James II, Vol. II, Jan 1686-May 1687, HMSO, 1964.

Calendar of State Papers, Domestic Series, William and Mary. 13th February 1689-April 1690. PRO. Also, National Library Ireland, Dublin. HMSO. 1895.

Calvert, M. *History of Knaresborough.* Printed and Published by W. Parr. 1844.

Cannon, R. *Records of The 1st Life Guards and 6th Dragoon Guards.* Longman and Orme.1840.

Cannon, R. Historical Record of the Sixth Regiment of Dragoon Guards or the Carabineers, containing an account of the formation of the regiment in 1685

and of its subsequent services to 1839. Longman Orme. 1839.

Cantemir, Dimitri. *The History of the Growth and Decay of the Othman Empire,* London, 1734.

Carsten, F.L. Ed. *The New Cambridge Modern History,* Volume V, The Ascendancy of France 1648-1688, Cambridge University Press 1961.

Childs, J. *Armies and Warfare in Europe, 1648-1702.* Manchester University Press, 1982.

Childs, J. *The Army, James II and the Glorious Revolution,* Manchester University Press. 1980.

Childs, J. *The British Army of William III, 1689-1702,* Manchester U. P., 1987.

Chishull, Edmund. *Travels in Turkey and back to England,* London, 1747.

Christians, P.R. A *Short Relation of the Most Remarkable Transactions in Several Parts of Europe between the Christians and Turks;* including an exact diary of the siege of Buda. London, 1685.

Crist T. (ed) *Charles II to Lord Taaffe: Letters in Exile,* Rampant Lions Press, Cambridge 1974.

Cruickshanks, E, Handley, S & Hayton, D.W. The House of Commons, 1690- 1715, Cambridge University Press. 2002.

D'Alton, Rev. E.A. *History of Ireland from the Earliest Times to the Present Day:* Half Vol: 1649-1782. Gresham Publishing, London.

Dalton, C. (ed.) FRGS, *English Army Lists and Commission Registers 1661-1714,* Edited and Annotated, Vol III; 1689-1694, Eyre and Spottiswoode, 1896.

Dankoff, R and Elsie, R. *Evliya Çelebi in Albania and Adjacent Regions* (Kosovo, Montenegro, Ohrid) Brill, Leiden, 2000.

Dankoff, R (transl.), *The Intimate Life of an Ottoman Statesman: Melek Ahmed Pasha (1588-1662)* State University of New York Press, 1991.

Daumas, General E. *The Horses of the Sahara,* University of Texas Press, 1968.

Doğru, Halime, Osmanlı İmparatorluğu'nda Yaya-Müsellem-Tayci Teşkilatı (XV. ve XVI. Yüzyılda Sultananönü Sancağı), İstanbul; Eren Y. 1990.

Du Pasquier, R. *Unveiling Islam,* Islamic Texts Society, 2002.

Durham Protestations or The Returns made to the House of Commons in 1641/2 for the Maintenance of the Protestant Religion for the County Palatine of Durham for the Borough of Berwick-upon-Tweed and the Parish of Morpeth. Published by Andrews and Co, Grafton St, London, 1922. Edited by Herbert Maxwell Wood.

Egerton, Judy: *British Sporting and Animal Paintings,* 1655-1867, London 1978.

Erskine's Journal Vol XIV. 1683-1687. Edited from the original manuscript by Walter MacLeod. Edinburgh, 1843.

Evelyn, John. *The Diary of John Evelyn,* O.U.P. 1983.

Fanshaw, Mrs: A *True and Wonderful Account of a Cure of the King's Evil* by Mrs Fanshaw, Sister to His Grace, the Duke of Monmouth. Printed for Ben Haris.

Fiennes, Celia. *The Journeys of Celia Fiennes,* Long Riders' Guild Press. 2003.

Finch, A.G. Vol 2, Historical Manuscripts Commission, London, 1922.

Flood, J.M. *The Sieges of Limerick 1690-91.* A Narrative based on Contemporary Sources Limerick Leader Ltd, Printers. Limerick, January 1944.

Ford, Lord Grey. *The Secret History of the Rye House Plot and of the Monmouth Rebellion,* London, Printed for Andrew Millar, in the Strand. MDCLXXXV (1685).

Fortescue, Sir John. *History of the British Army.* Naval and Military Press, 2004

Foster, J. (ed) *Pedigrees Recorded at the Visitations of the County Palatine of Durham,* 1887.

Foster, Joseph. *Alumni Oronienses.* The Members of the University of Oxford 1500-1714, Alphabetically Arranged, Revised and Annotated by Joseph Poster. Parker and Co, Oxford

Foster, R.F. *Modern Ireland 1600-1972, Allen* Lane. 1988.

Gilbey, W. *Animal Painters of England, from the Year 1650,* London 1900

Giovanni Benaglia's Diary 1683. British Library.

Haralambos, K.M, *The Byerley Turk,* Three Centuries of the Tail Male Racing Lines. Kenilworth Press Ltd, 1990.

Helm, P.J. *Jeffreys.* Robert Hale, London, 1966.

Henning, B.D. *The Commons,* 1660-1690. Secker and Warburg, London, 1983.

Henty, G.A. *Orange and Green. A Tale of the Boyne and Limerick.* Preston Speed Publications, Pennsyivania, 2001.

Heper, M. *Historical Dictionary of Turkey,* 2nd edition: Scarecrow Press Inc. Maryland and London,2002.

Historical Records of the British Army, prepared for publication under the direction of the Adjutant General. The 6th Regiment of Dragoon Guards or Carabineers. No author given, London, 1836.

Hurmuzaki,V. *Documente privitore la istoria românilor,* Bucharest, 1885.

International League for the Protection of Horses: The Green Books. International Training. 1997-2000, (unpublished: reference only).

Jacobs, Richard. *Journal of the Siege and taking of Buda under the conduct of the Duke of Lorraine and his Electoral Highness the Duke of Bavaria. Anno Domini 1686,* Published by His Majesty's Command. Printed for Mr Gilliflower at the Black Spread Eagle in Westminster Hall, and J.Partridge at the Post House at Charing Cross, 1687.

James, J. *Debt of Honour,* The Story of the International League for the Protection of Horses, Macmillan, 1994.

James, J, *Saddletramp* - From Ottoman Hills to Offa's Dyke, Pelham 1989: reprinted by Equine Travel Classics: The Long Riders' Guild Press, 2004

James, J. *Vagabond* - Through Eastern Europe on Horseback, Pelham, 1992, reprinted by Equine Travel Classics, The Long Riders' Guild Press, 2004.

Jones, G.F. Trevallyn, *Saw-Pit Wharton.* The Political Career from 1640 to 1691 of Philip, fourth Lord Wharton, Sydney University Press, 1967.

Kendall, G. *Notes on the Life of John Wootton,* with a list of Engravings and Pictures, Walpole Society, 1932-3.

Kinross, J. *The Boyne and Aughrim,* The Windrush Press, Gloucestershire, 1997.

Kinross, Lord. *The Ottoman Centuries,* Harper Collins, 1977.

Kluczycki Franciszek, *Pisma Do Wieku I Spraw Jana Sobieskiego.* Krakow, Nakladem Akademi Krackow, 1881.

Koca, S. *The State Tradition and Organization among Ancient Turks,* The Turks, Vol.I, 2002.

Kostenko, L.T. *The Horses and Camels of Central Asia.* Simla. 1883.

Kropf, Lajos. *Historical Archive,* Municipal Szabó Ervin Library, Budapest, 1986.

Lachs, P.S: *The Diplomatic Corps under Charles II and James II.* Rutgers University Press, New Jersey. 1965.

Lawrence, John. *The Battle of Sedgemoor,* The Sedgemoor Preservation Society. Pamphlet. 1975.

L'Estrange, R. *The Reconquest of Buda in 1686.* A Relation by an Unknown Englishman.

L'Estrange, R. *Historical Description of the Glorious Conquest of the City of Buda,* London,1686.

Lewis, S.A. *Topographical Dictionary of Ireland, 1837.* Gilbert and Rivington, Printers, St John's Square.

Le Bruyn, Corneille. A *Voyage to the Levant,* Translated into English by WJ, 1702.

Lenihan, P, (ed.) *Conquest and Resistance, War in Seventeenth Century Ireland:* Brill, 2001.

Loch, S. *The Royal Horse of Europe,* J.A Allen & Co Ltd., 1986.

Maguire, W.A. (ed). *Kings in Conflict.* The Revolutionary 'War in Ireland and Its Aftermath. 1689-1750. Blackstaff Press, Belfast. 1990.

MacLysaght. E. *Irish Life in the Seventeenth Century,* Talbot Press, Dublin.

Macaulay, Lord T.B. *The History of England.* Penguin Books, 1977.

Mansûr, Abdullah. *The Land of Uz,* Macmillan, London. 1911.

Malcolm, N. *Bosnia: A Short History.* Macmillan. 1994.

Marshall, J.D. (ed). *The Autobiography of William Stout of Lancaster, 1665-1752,* Barnes & Noble, New York, 1967.

McCracken, M. *The Spahis.* Hamish Hamilton, London, 1953.

McKay, D. *Prince Eugene of Savoy,* Thames and Hudson, London, 1977.

Meyer. A: John Wootton, *1682-1764* Landscapes and Sporting Art in Early Georgian England. The Iveagh Bequest, Kenwood, Greater London Council, 1984.

Miles, W.J. and Lupton, J.I. *Modern Practical Farriery.* A Complete Guide to All That Relates to the Horse, Its History, Varieties, Uses etc. William Mackenzie, London, Glasgow and Edinburgh, 1868.

Millar, Sir Oliver, The Tudor, Stuart, and early Georgian Pictures In the Collection of Her Majesty the Queen, *1963.*

Millar, *The Life of James Fitz-james,* Duke of Bervick, Marshal, Duke and Peer of France, General of his Most Christian Majesty's Armies: London, Printed and sold for A Millar, at Buchanan's Head, over against St. Clements Church, in the Strand.

Moody, T. Martin F.X., Byrne. F.J. *A New History of Ireland,* III. Early Modern Ireland. 1534-1691. Oxford University Press.

Murphey, R. *Ottoman Warfare 1500-1700,* Routledge, 1999.

Murtagh H and O'Dwyer M (eds) *Athlone Besieged,* eyewitness and other contemporary accounts of the sieges of Athlone in 1690 and 1691. Including Dean Story, Charles O'Kelly Jacobite Colonel, Robert Stearne, Williamite captain; Mort O'Brien, Jacobite officer; John Stevens, Jacobite Captain. Temple Printing Ltd, Old Athlone Society, 1991.

Newman, P.R. *Royalist Officers in England and Wales, 1642-1660, A* biographical Dictionary. Garland Publishing, New York and London, 1981.

Nicolle, D. *The Janissaries,* Osprey, 1995.

Nicolle, D. *Armies of the Ottoman Turks 1300-1774,* Osprey 1983.

O'Hart, J. *Irish Landed Gentry when Cromwell came to Ireland.* James Dufry, 1887

Ottoman Diplomacy in Hungary, letters from the Pashas of Buda, Alumni Cantabrigiensis.

Paget, Guy. John Wootton, Father of English Sporting Painting, 1685-1765, *Apollo, 1944.*

Pallis, A. *In the Days of the Janissaries,* Hutchinson, London, 1951.

Parkes, J. *Travel in England in the Seventeenth Century,* O.U.P., 1925.

Parkinson, E., *The City of Down from its Earliest Days.* Erskine Mayne, Belfast, 1928.

Parvev, Ivan. *Habsburgs and Ottomans Between Vienna and Belgrade (1683-1739),* East European Monographs, Boulder, Columbia University Press, 1995.

Petrie, Sir Charles. (Bart.) *The Duke of Berwick and his Son,* Some Unpublished Papers. Eyre and Spottiswoode, London, 1951.

Pinkerton (ed.) *Travels of Sir John Chardin,* 1671.

Prior, C.M. *The Royal Studs of the Sixteenth and Seventeenth Centuries.* Horse and Hound Publications, 1935

Prior, C.M. *Early Records of the Thoroughbred Horse.* The Sportsman's Office, London, 1924.

PRO, Kew. *Dover Port Boks.*

Reresby, Sir John. *Memoirs of Sir John Reresby,* The Complete Text and a Selection from his Letters, Edited with an introduction by Andrew Browning, Second Edition, London, Royal Historical Society, 1991.

Reese, *M.M. The Royal Office of Master of the Horse.* Threshold Books, 1976.

Relation of the Batlle of the Boyne in Ireland, printed on April llth 1700 for Thomas Cockerill, Poultrey. (Newspaper cutting.)

Richards, Jakab. A *Journal of the Siege and Taking of Buda by the Imperial Army* (under the conduct of the Duke of Lorrain and his Electoral Highness the Duke of Bavaria) [Transl. Erno Simonyi], M. Gilliflower & J. Partridge, London, 1687.

Richardson, Charles. *The English Turf: A* Record of Horses and Courses, Methuen, London,1901.

Ridgeway, Sir William. *The Origin and Influence of the Thoroughbred Horse* with numerous illustrations, Cambridge University, 1905.

Rink, B. *The Centaur Legacy,* Long Riders' Guild Press, 2005.

Roberts, G. *Life, Progress and Revelations of James, Duke of Monmouth.*

Robertson, J.B. *Origin of the Thoroughbred.* Article in the Lonsdale Library on Flat Racing

Robertson, J.B. *The Origin & History of the British Thoroughbred Horse* - The Principles of Heredity applied to the Racehorse.

Rycaut. P. *The History of the Present State of the Ottoman Empire,* containing maxims of the Turkish Polity and Their Military Discipline, London, 1682.

Shaw, S. *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey,* Volume I: Empire of the Ghazis: The Rise and Decline of the Ottoman Empire 1280-1808, Cambridge, London, New York and Melbourne, 1976.

Shirliyev, C. *The Divine Akhal Tekke* Horse, Türkmen Atları, Donlet Birleşiği, Aşqabat, 2003.

Simms, J.G. *Jacobite Ireland 1685-1691.* Routledge and Kegan Paul, London, 1969.

Spielman, John. P. *Leopold I of Austria.* Thames and Hudson, London, 1977.

Sponenburg, Phillip. *Equine Color Genetics,* Iowa State University. 1996.

Stawell, J. *The Burford and Bibury Racecourses: a History.* (Pamphlet). Hindsight of Burford, 2000.

Steele, Sir Richard. *Memoirs of the Life of the Most Noble Thomas Late Marquess of Wharton; with his Speeches in Parliament both in England and Ireland. Printed for J. Roberts in Warwickshire, 1715.*

Stöller, F. *Neue Quellen zur Geschichte des Türkernahres 1683,* 1933.

Stoye, J. *Marsigli's Europe, 1680-1730,* The Life and Times of Luigi Ferdinando Marsigli, Soldier and Virtuoso, Yale University Press, New Haven, 1994.

Stoye, J. *The Siege of Vienna,* Berlinn Press, Edinburgh, 2000.

Sümer, F. *Türkler'de Atçılık ve Binicilik, Türk Dünyası Araştırmaları.* İstanbul. 1983.

Surtees, Robert. *The History and Antiquities of the County Palatine of Durham, John Nichols and Son, 1823.*

Taaffe, Earl of Carlingford. Taaffe's Letters from the Imperial Camp to His Brother the Lord Carlingford.

Being an Account of the Most Considerable Actions both before and at the Raising of the Siege of Vienna: With an Addition of two Other Letters from a Young English Nobleman, a Volunrier in the Imperial Army, 1684.

Tekeli, S. (ed). *Military Museum Collections,* Askeri Musee, Military Museum and Cultural Center, İstanbul.

'The Turkish History, The Second Volume, Beginning from Mahomet III and Continued to the Present Year 1687. Sixth Edition. London, Printed for Robert Clavell, at the Peacock at the west-end of St. Paul's. 1687.

Thompson, E.M. (ed.) *Letters of Humphrey Prideaux to John Ells,* Camden Society, 1875.

Thorpe, P. *Full and True Account of the Remarkable Actions* and things that have happened in Northern Ireland since 15th November 1689 and the 7th inst. and The Seizure of the Commissary Shales, London, for Richard Baldwin in the Old Bailey, 1689.

Upton, R. *Newmarket and Arabia,* An Examination of the Descent of Racers and Coursers, Garnet Publishing, 2001.

Upton, R. *Travels in the Arabian Desert* C.K. Paul & Co., London, 1881.

Van Strien, C.D. *British Travellers in Holland during the Stuart Period,* E.J.Brill, Leiden, 1993.

Várkoni, A. *Vienna, Buda, Constantinople* Reprint from the New Hungarian Quarterly. Budapest. 1984.

Velkov, A. Radushev, E. *Ottoman Garrison on the Middle Danube,* Budapest, 1966.

Venn, J. and Venn J.A. *Alumni Cantabrigienses,* A biographical List of all known students, Graduates and Holders of Office at the University of Cambridge, from the earliest times to 1900, Cambridge, 1922.

Vernam, G. *Man on Horseback,* Harper and Row, New York, 1964.

Vesey-Fitzgerald, (ed). *The Book of the Horse,* Nicholson and Watson 1946.

Walton, C. *History of the British Standing Army 1660-1700,* Harrison & Sons, London, 1894.

Wanklyn, C. *Lyme Regis, A Retrospect.* Humphries Publications, 1922.

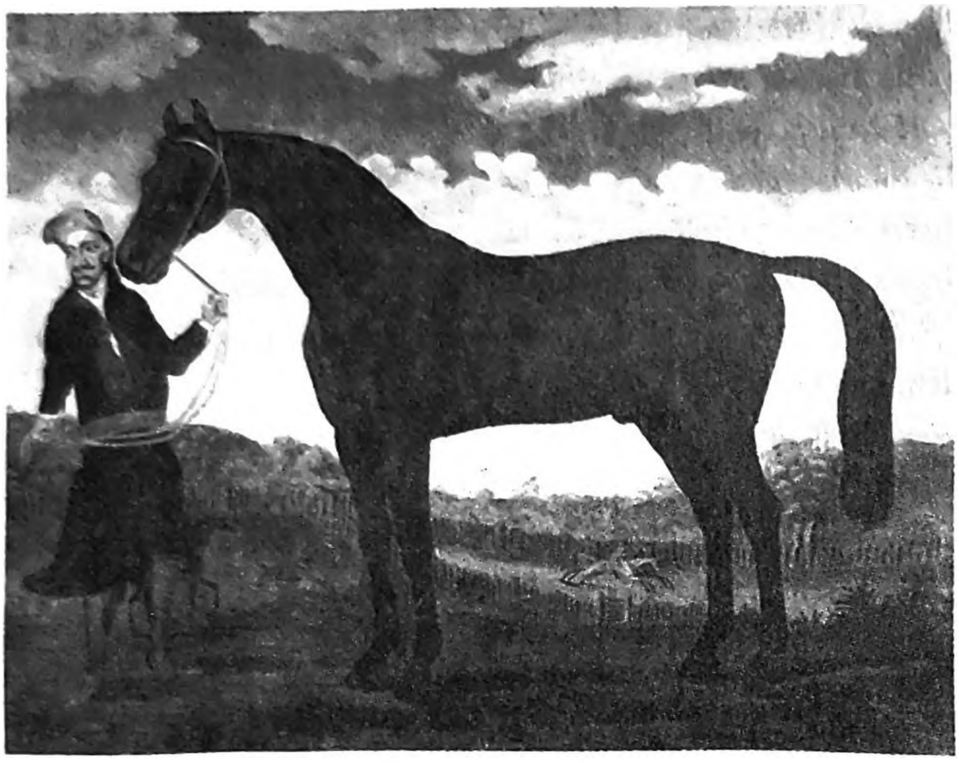
Wentworth, Lady J.A.D. *Thoroughbred Racing Stock and it's Ancestors.* George Auen *and Unwin, 1960.*

Wilson, A. St Patrick's Town, *Downpatrick Public Library.*

Winstone, H.V.F. Lady Anne Blunt, A Biography, *Barzan Publishing, 2003.*

Wharton, T. Memoirs of the Life of Thomas, Marquess of Wharton, *1715.*

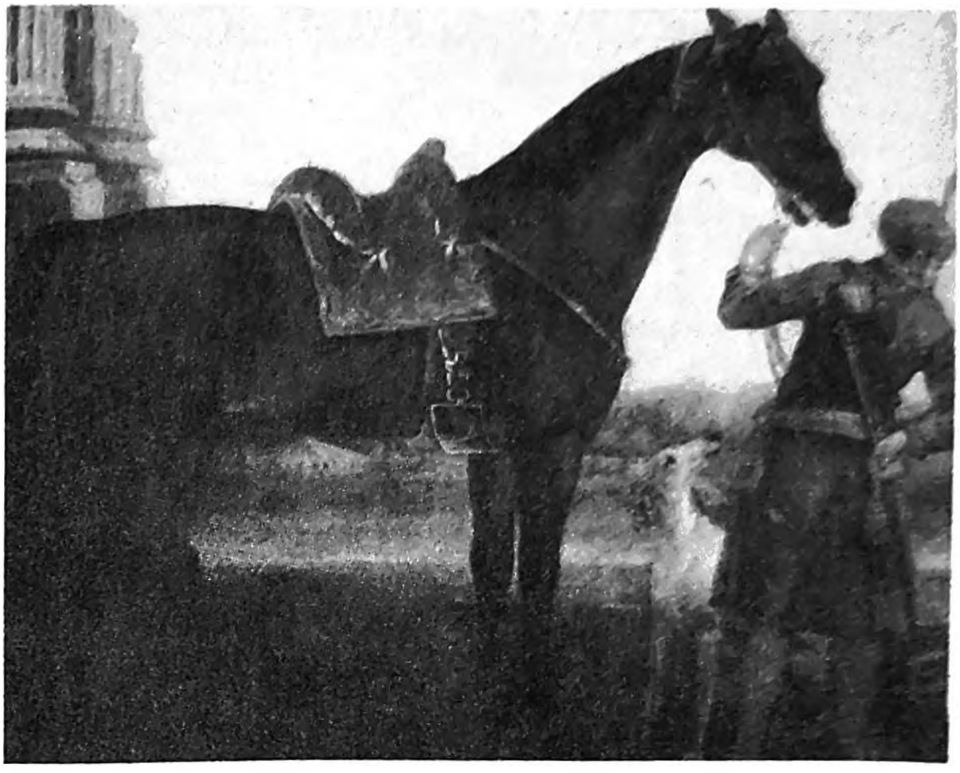
Youatt, William. The Horse: with a Treatise on Draught, and copious index, Baldwin and Cradock, London, 1831.

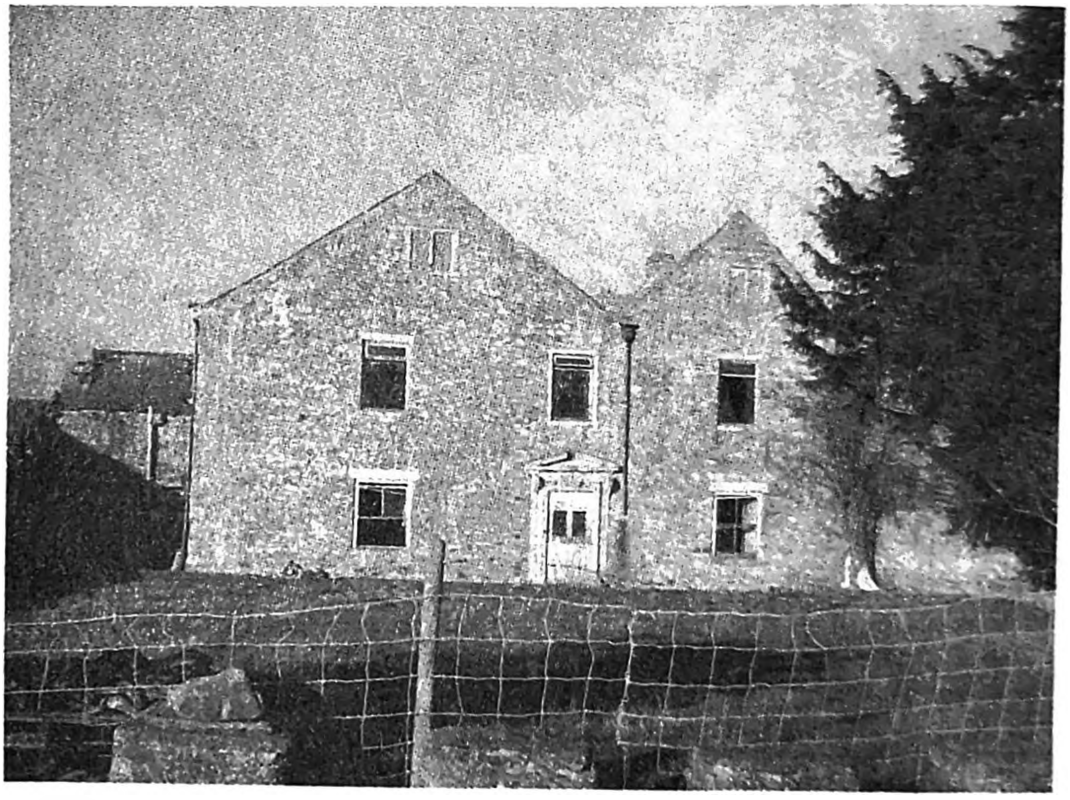
Byerley Turk ile Seyis'inin bu tablosu Royal Scots Dragoon'a (Carabiniers and Greys) aittir. Robert Byerley'in 1692 yılında kendi alayına armağan ettiği orijinal tablo olabilir.

İrlanda Straffan'da Kildare Otel ve Country Club'daki *Byerley Turk* Restoranı'nda asılı bulunmaktadır. Byerley Turk ve Seyis bir arada (Detay; John Wooton'a ithaf edilmiştir)

Seyis ve Byerley Turk. Tablodaki klasik sütunlar, Byerley Turk'un ve Seyis'in egzotik oryantal kökenlerini simgeleyen bir unsur olarak kullanılmıştır.

Robert Byerley'in İngiltere Durham'da Middridge Grange'da ailesinden kalma malikanesinin kalıntıları.

Robert Byerley'in 1692 yılında emekli olduktan sonra bir parlamento üyesi olarak yaşadığı Goldsborough Hall malikanesi.

Middridge Grange'da atlara ayrılmış çayırlık alanlar: Taş duvarları, ceviz ağaçları ve yemyeşil çayırlarıyla Byerley Turk'ün uzun yıllarını geçirdiği bir yer.

Shannon Nehri'nin karşı kıyısından Limerick Şatosu'nun bir görüntüsü. Bu şato, 7 Ağustos 1690 günü başlayan ve Byerley Turk'ün de katılmış olduğu uzatmalı bir kuşatma altında kalmıştır.

Josef Bamdt'ın *Türk Sancağı'na Karşı Savaş* adlı tablosundan, iki ordunun süvarileri arasındaki bir dövüş sahnesinden detay.

Bir İmparatorluk... Bir at... Bir seyis... Üç kent...

Viyana, Buda, İstanbul...

1683'te Osmanlı'nın Viyana'yı kuşatmasıyla başlayan bir tarih sahnesi.

Sahnenin önünde varlığını atıyla bütünleştirmiş 'Gazi' yemini eden evlad-ı fâtihan bir Seyis ve kökleri Orta Asya'ya Atilla'ya ve Cengiz Han'a uzanan Türkmen soyundan bir Karaman atı Azaraks (Ateşin Oğlu).

Kökleri gibi yaşamları da aynı olan bu iki varlığın yazgıları da bir.

Osmanlı'nın İkinci Viyana Kuşatması'nda oradalar. Bozgunu yaşıyorlar. Ardından Hıristiyan orduları Buda Kalesi'ni kuşattığında (1686) ise yine birlikteler. "Buda düşerse İstanbul da düşer" diyorlar ve diğer Gazi'lerle birlikte kaleyi kahramanca savunuyorlar.

Ancak tarihin kırılma noktasında Osmanlı'nın yazgısını değiştiremiyor ve Buda Kalesi'yle birlikte onlar da bir İngiliz birliğine esir düşüyorlar.

İstanbul, Viyana, Buda derken kader onları bu sefer Londra'ya sürüklüyor.

Aristokrat Albay Robert Byerley hem Azaraks'ı hem de Seyis'i satın alıyor ve sahipleniyor.

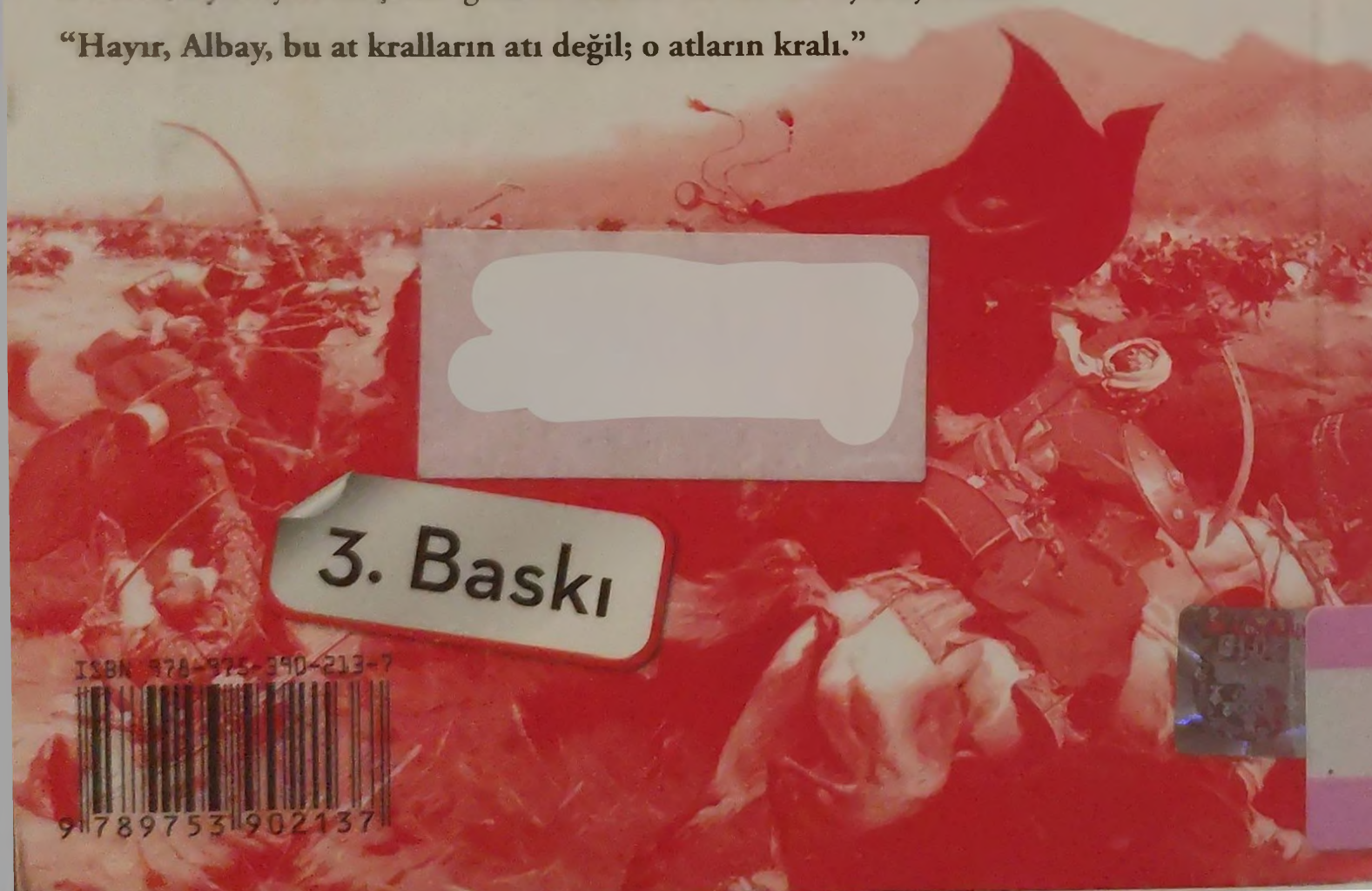
Bundan böyle Azaraks'ın adı İngiltere'de Byerley Turk olarak anılacaktır.

Atın şöhreti bütün İngiltere'ye yayılmıştır. Hem aygır hem yarış atı olarak fırtınalar estiren kahramanımızın şeceresi bugün günümüze kadar hâlâ devam ediyor.

Tarihsel gerçekliğin içine oturtulmuş nefes kesen, sürükleyici bir kurgu. Bilinmeyen şaşırtıcı bir gerçek. Ayrıntılarda saklı kalmış tarihsel bir roman.

Kral III. William tam iki kez atın etrafında dolaştı. Elindeki sarı gülü kokluyordu. Derken, Byerley'in karşısına geldi ve durdu. Bir ata bir Byerley'e baktı.

"Hayır, Albay, bu at kralların atı değil; o atların kralı."

3. Baskı

ISBN 978-975-390-213-7

9 789753 902137